TIDSSKRIFT

FOR

LANDØKONOMI

UDGIVET AF

DET KGL. DANSKE LANDHUSHOLDNINGSSELSKAB

REDIGERET AF

H. HERTEL

1912

KØBENHAVN
AUGUST BANGS BOGHANDEL
TRYKT HOS NIELSEN & LYDICHE
(AXEL SIMMELKIÆR)
1912

INDHOLD.

Side

Landbruget i 1911. Af H. Hertel 1
Flæskeproduktionen i Kina og Sibirien. Af Harald Faber..... 46
Bestyrelsesmødet den 16. December 1911 i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab..... 54
Boganmeldelse af Harald Faber 60
Mindre Meddelelser:
Foranstaltninger til at forhindre Landarbejderne i at forlade Landbruget 63
Konsulentmødet i 1911 65
Spjellerupgaards Drifts-Regnskab for Aaret 1910—11. Af L. P. Lützen 156
Udkomne Bøger 160
Arbejdsprøve med smaa selvrensende Tærskeværker paa Virumgaard 1911. Af C. V. Birk og C. L. Feilberg 161
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling den 16. December 1911 ..... 225, 291
Storbritanniens og Irlands Indførsel af Landbrugsprodukter i 1911 248
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek 252
Mindre Meddelelser:
Foredrag i Landhusholdningsselskabet 254
Kødproduktionen i Kanada 254
Landbrugsstuderende ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 255
Udførselen af Avlsdyr fra Storbritannien i 1911 255
Mælkeribruget i Danmark 1911. Af B. Boggild..... 257
Spejderbevægelsen og dens Betydning for det danske Landbrug. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 24. Januar 1912. Af G. E. Quistgaard 277, 358
Konsulent Lindholm. Af H. Hertel 289
Udkomne Bøger 320
Rettelser. Af C. V. Birk og C. L. Feilberg 320

Side

Fodringsspørgsmaalet. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 7. Februar 1912. Af J. Brink Lassen 321
Statskonsulent C. V. Birk. Af H. Hertel 349
Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn- og Foderstoffer i Københavns Frihavn i Aaret 1911. Af James Høyer 352
Kapitelstakster for 1911 363
Udkomne Bøger 364
Mindre Meddelelser:
Indkomst- og Formueforhold 365
Indførselen af Gødninger til Danmark i 1911 og 10 367
Landbruget i Sibirien 367
Landbrugets Vilkaar for 25 Aar siden og indtil nu. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 21. Februar 1912. Af Harald Branth 369
Udvalgsbetænkning angaaende Foranstaltninger til Bekæmpelse af Tuberkulosen hos Hornkvæget 384
Udkomne Bøger 396
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek 398
Kong Frederik VIII 401
Prøver med Ajlespredere paa Lykkensgave 1912. Af M. Dall og C. L. Feilberg 404
Husdyrbruget 1911. Af Axel Appel 434
Hedeselskabets Forhold til Landbruget. Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 27. Marts 1912. Af Chr. Dalgas 464
Boganmeldelser 476
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek 479
Mindre Meddelelser:
Inspektør L. Jørgensen 481
Justitsraad H. Wulff 481
Udvalg til Undersøgelse af Rentabiliteten ved en Forandring af større og mindre Gaardes Tage 482
Det landøkonomiske Rejsebureau 483
Møde mellem De samvirkende danske Landboforeninger og Landhusholdningsselskabet 483
Prøver med Landbrugsmaskiner og Redskaber i Sverige 484
Tysklands landøkonomiske Udsendinge 485
Sveriges Landbrugskonsulenter i Udlandet 485
Statskontrollerede Produktioner i 1911 485
Majsproduktionen 487
Udlændinges Adgang til det franske Landbrugsuniversitet .. 487
Hesteavlen i 1911. Af J. Jensen 489
Tre Dødsfald 502
Agerdyrkningsberetning 505

Side

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1911 519, 563, 614, 648, 722, 797
Planteavlen 1911. Af K. Hansen ... 537
Landbrugets Forsikringsvæsen i Danmark. Af Johs. Dalhoff 554, 585
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek ... 576
Boganmeldelser ... 580
Mindre Meddelelser:
Anvendelse af Humlestokkens Fibre som Surrogat for Hamp 583
Hestepriserne i Belgien ... 584
Karakulfaaret og dets Afhængighed af de ydre Forhold. Af Axel Appel ... 603
Nogle praktiske Vink ved Benyttelsen af Lov om Handel med Gødnings- og Foderstoffer af 26. Marts 1898. Af Fr. Christensen og G. Jørgensen ... 608
Boganmeldelse. Af J. Willumsen ... 620
Mindre Meddelelser:
Beskrivelse af Landbrugets Udvikling i Danmark fra 1835 indtil Nutiden ... 627
Landbrugsskoler ... 628
De aarlige Konsulentmøder ... 630
Bestyrelsesmøde i Landhusholdningsselskabet ... 631
Befolkningen i By- og Landdistrikterne i England og Wales 631
Japans Landbrug ... 632
Udvalget for landøkonomiske Jordbundsundersøgelser. Ved H. C. Larsen ... 633
Landbolove. Af H. Wulff ... 672
Boganmeldelser ... 688
Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek ... 691
Mindre Meddelelser:
Frederik Oehlerich ... 693
Fjerkræavlen i Kina. Af W. A. Kock ... 694
Verdens bedste Ko. (E.) ... 695
Fransk Lov angaaende Landbrugsundervisningen i Departementerne ... 696
Arealets Benyttelse og Kreaturstyrken i England og Wales . 696
Hs. Majestæt Kong Christian X overtager Protektoratet for Det kgl. danske Landhusholdningsselskab ... 697
Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i 1911. Af N. C. Christensen ... 698
Støvplagen ved Maskintærskning. Af S. Friis og M. Dall ... 735
Bestyrelsesmødet den 18. Oktober 1912 i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab ... 737
Boganmeldelse. Af V. Storch ... 745

Side

Mindre Meddelelser:

Landhusholdningsselskabets Konsulent i Fjerkræavl 757

Bestyrelsesmøde og Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet 757

Det aarlige Konsulentmøde 757

Englands Forsyning med Levnedsmidler under en Krig 757

Tekstil-Raamateriale af Brændenælder 759

Den første Roesukker-Fabrik i England 759

Kontrolforeninger i Norge. (E.) 759

Danmarks Smøreksport 1911—12. Af B. Boggild 761

Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1911—12. Af H. Hansen 779

Forstander A. Svendsen 796

Landbrugsforhold i England og Wales 806

Boganmeldelse 809

REGISTRE.

a) Emner.

Side

Agerdyrkningsberetning 505
Agrikulturkemisk Konsulentvirksomhed i 1911 233
Ahlefeldt-Laurvig-Bille, J., Greve 503
Ajlespredere, Prøver med —, ... 404
Arbejderforholdene 19, 63, 516
Arbejdsprøve med smaa selvrensende Tærskeværker 161, 320
Attachéer, landøkonomiske 308, 485

Beskrivelse af Landbrugets Udvikling i Danmark fra 1835 til Nutiden 627
Bestyrelsesmøder i Landhusholdningsselskabet 54, 631, 737, 757
Birk, C. V., Statskonsulent 349
Boganmeldelser 60, 396, 476, 580, 620, 688, 745, 809
Bøtteudstillingerne 95

Danmarks Smøreksport 1911—12 761
Duelighedsbelønninger 314

England og Wales, Arealets Benyttelse og Kreaturstyrken i —. . 696
— - — , Befolkningen i —, ... 631
— - — , den første Roesukkerfabrik i —. 759
— - — , Forsyningen med Levnedsmidler under en Krig 757
— - — , Landbrugsforhold i —, ... 806

Fjerkræavlen i Kina 694
Flæskeproduktionen i Kina og Sibirien 46
Fodringsspørgsmaalet 321
Foredrag i Landhusholdningsselskabet .. 254, 277, 321, 358, 369, 464
Forsikringsvæsen, Landbrugets — i Danmark 554, 585
Frankrig: Lov angaaende Landbrugsundervisningen 696
— : Udlændinges Adgang til det franske Landbrugsuniversitet 487
Frederik VIII, Hans Majestæt Kong —, ... 401
Friis, J. M., Statsdyrskue-Kommissær 502
Frøavl 512

Side

Gedeavlen, Udvalg til Fremme af —, ... 737
Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet 225, 291, 757
Gødninger, Indførselen af — til Danmark i 1910 og 1911 367

Hedeselskabets Forhold til Landbruget 464
Hesteavlen i 1911 489
Hestepriserne i Belgien 584
Humlestokkens Fibre som Surrogat for Hamp 583
Husdyrbruget i 1911 434
Husdyrlovens Revision 77
Hvidkaal, Kontrol med —, ... 743

Ind- og Udførselen af Landbrugsprodukter i 1911 698
Indkomst- og Formueforhold 365
Internationale Landbrugsinstitut i Rom 38

Japans Landbrug 632
Jordbundsundersøgelser, Udvalget for landøkonomiske —, ... 633
Jørgensen, L., Inspektør 481

Kanada, Kødproduktionen i —, ... 254
Kapitelstakster for 1911 363
Karakulfaaret 603
Kina, Fjerkræavlen i —, ... 694
Konsulent i Fjerkræavl, Landhusholdningsselskabets —, ... 738, 757
Konsulentmøderne 65, 630, 743, 757
Konsulentvirksomheden og dens Fremtid 102
Kontrollen med Hvidkaal 743
Kontrollen med Korn og Foderstoffer 296, 352
Kærnemælkens Tørstofindhold 101

La commission internationale d'agriculture, Landhusholdningsselskabets Repræsentation i —, ... 744
Landboforeningernes Sortsforsøg 92
Landbohøjskolens Bibliotek 252, 398, 479, 576, 691
Landbohøjskolens Landbrugsstuderende 255
Landbolove 27, 672
Landbruget i 1911 1
Landbrugets Vilkaar for 25 Aar siden og indtil nu 369
Landbrugslitteraturens Benyttelse 120
Landbrugsskoler 628
Landøkonomiske Attachéer 308, 485
Landøkonomisk Rejsebureau 303, 483, 742
Lindholm, Konsulent 289
Litteraturudvalg 307
Loven om Handel med Gødnings- og Foderstoffer 608

Side

Majsproduktionen 487
Maskinprøver 161, 320, 404
Maskinprøverne og Planteavlen 89
Mejeri-Drifts-Statistiken 580
Mourier-Petersen, A. H., Etatsraad 503
Mælkeribruget i Danmark 1911 257
Møde mellem Landhusholdningsselskabet og De samvirkende Landboforeninger 483

Norge, Kontrolforeninger i —, ... 759

Oehlerich, Fr., Redaktør 693

Personalefterretninger 40, 289, 349, 401, 481, 502, 693, 796
Planteavlen og Maskinprøverne 89
Planteavlen 1911 537
Protektoratet for Landhusholdningsselskabet 697

Rettelser 320

Sibirien, Landbrug i —, ... 367
Skummetmælkens Afkøling 98
Spejderbevægelsen 277, 358
Spjellerupgaards Drifts-Regnskab for 1910—11 156
Statshusmandsbrug 581
Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1911 519, 563, 614 648, 722, 797
Statskontrollerede Produktioner 1911 485
Storbritannien og Irland: Indførselen af Landbrugsprodukter 1911 248
— - — : Udførselen af Avlsdyr 1911 255
Støvplagen ved Maskintærskning 735
Svendsen, A., Forstander, ... 796
Sverige: Landbrugskonsulenter i Udlandet 485
— : Prøver med Landbrugsmaskiner 484

Tekstil-Raamateriale af Brændenælder 759
Tuberkuloseudvalgets Betænkning 384, 739
Tysklands landøkonomiske Sagkyndige i Udlandet 485
Tærskeværker, Arbejdsprøve med smaa selvrensende —, ... 161, 320

Ud- og Indførselen af Landbrugsprodukter i 1911 698
Udkomne Bøger 60, 160, 320, 364, 396, 476, 580, 620, 688, 745, 811
Udvalg angaaende Undersøgelse af Rentabiliteten ved en Forandring af Gaardes Tage saaledes, at Brandfaren formindskes .. 482, 741

Vejrforholdene i 1911—12 779
Verdens bedste Ko? 695
Wulff, H., Justitsraad 481

b) Forfattere.

Side

Appel, Axel, Statskonsulent, ... 77, 434, 603, 614

Bech, Carl, Kammerherre, ... 102
Birk, C. V., Statskonsulent, ... 161
Branth, Harald, Etatsraad 369
Brask, Th. J., Statskonsulent, ... 519
Brink Lassen, J., Forstander, ... 321
Bøggild, B., Professor, ... 257, 761

Christensen, Fr., Professor, ... 608
Christensen, N. C., Ekspeditionssekretær, ... 698

Dalgas, Chr., Det danske Hedeselskabs Kommitterede, Skovrider, 464
Dalhoff, Johs., Assistent i Statens statistiske Bureau, ... 554, 585
Dall, M., Maskinassistent, ... 404, 735

Faber, Harald, Landbrugskonsulent, ... 46, 60, 722
Feilberg, C. L., Ingeniør, ... 161, 404
Friis, Sophus, forhenv. Proprietær, ... 735

Hansen, A. P., Statskonsulent, ... 95, 524
Hansen, Fr., Statskonsulent, ... 729
Hansen, H., Afdelingschef, ... 779
Hansen, K., Statskonsulent, ... 88, 537, 797
Hertel, H., Sekretær, ... 1, 289, 349, 401, 502, 505
Hørlyck, N., Statskonsulent, ... 530
Høyer, James, Inspektør, ... 296, 352

Jensen, J., Statskonsulent, ... 489, 563
Jørgensen, Gunner, Laboratorieforstander, ... 608

Kock, W. A., Konsulent, ... 694

Larsen, H. C., Sekretær, ... 633
Lützen, L. P., Justitsraad, Godsforvalter 156

Meyer, Raphael, Bibliotekar, ... 120
Mørkeberg, Peter Aug., Statskonsulent, ... 648, 809

Pedersen, Niels, Statskonsulent, ... 533

Quistgaard, G. E., Direktør, ... 277

Riedel, W., Statskonsulent, ... 801
Rørdam, K., Professor, Dr. phil., ... 233

Schwarz-Nielsen, J. C. A., Statskonsulent, Ritmester, ... 565
Storch, V., Professor, ... 745

Willumsen, J., Forpagter, ... 620
Wulff, H., Justitsraad, ... 672

c) Billeder.

	Side
Tærskeværket »Normal Nr. 27 — 1911«	169
— »Asnæs«	175
Pigtærsker med 16" Slug	178
Aaben Pigtromle som Undertærsker med 10" Slug	184
Slagletærsker med 18" Slug	189
Slagletærskeren »Frem«	192
Pigtærskeren »Dania«	198
Slagletærsker med Pigge med 13" Slug	202
Tærskeværket »Hafnia«	205
Transportabel Slagletærsker med 20" Slug	210
Slagletærsker med 15" Slug	216
Konsulent Lindholm	289
Statskonsulent Birk	349
Kong Frederik VIII	400—01
Grafiske Fremstillinger af Spredning af Ajle	411—32
Karakulfaaret	604
Forstander A. Svendsen	796

Landbruget i 1911.

Af *H. Hertel.*

I det forløbne Aar er vi paa forskellig Maade blevne mindede om, at vort Landbrugs Afsætningsforhold udefra kan møde Vanskeligheder, der kan ramme os føleligt, uden at vi kan gøre fra og til. Hvorledes vilde det være gaaet os, hvis de evindelige Marokko-Forhandlinger havde ført til den frygtede Verdenskrig? Selv om en lykkelig Skæbne, tiltrods for vor udsatte Beliggenhed paa Alfarvej mellem Tyskland, England og Rusland, havde holdt os udenfor det store Opgør, vilde dog en Krig mellem vore 2 Kunder af Landbrugsvarer sikkert have paavirket vor Omsætning paa forskellig Vis. Og var Bøsserne i Efteraaret gaaet af paa Balkanhalvøen, vilde sandsynligvis Tilgangen af galizisk Arbejdskraft være standset nu til Foraaret og mange Landbrug derved være komne i en alvorlig Forlegenhed. Med den ved Udsigterne til en Verdenskrig fremkaldte stærke Uhyggefornemmelse forbandt sig i Sommertiden Bekymringen for vore Landbrugsprodukters uhindrede Afsætning under Transportarbejdernes vældige Strejke i England og en Utrygfølelse med Hensyn til, hvorledes Tysklands nye Indførselsbestemmelser fra 1. Juli vilde paavirke vor Udførsel af levende Kvæg. Ogsaa Forhandlingerne paa den 5. britiske Rigskonference i London paakaldte vor levende Interesse. Vilde disse Forhandlinger virke fremmende eller hemmende paa Bestræ-

belserne for at skabe Rigslandenes Landbrugsartikler en begunstiget Stilling paa Englands Markeder, til Skade for os? Indenfor vore egne Grænser kastede en Tid paa Foraaret den truende Lockout sin Slagskygge foran sig. Var den bleven af længere Varighed — som det vil erindres, strakte den sig kun over een Dag — vilde Landbrugets Omsætning paa det indenlandske Marked sikkert være bleven formindsket, saaledes som Tilfældet var under Lockouten i 1899. Mange er tilbøjelige til at undervurdere den hjemlige Afsætning, og dog er den for langt det overvejende Antal Produkters Vedkommende større end Udførselen*). En Tid lang vakte ogsaa Sommerens Hede og Tørke stor Bekymring for Korn, Rodfrugter og Græs. Og vel formindskede de Aarets lovende Udsigter noget, men ikke i nær saa høj en Grad som i de fleste andre evropæiske Lande, i hvilke Tørken særlig skadede Sukkerroer og Kartofler, dernæst Foderkornet og Rugen. Dette har paavirket ikke blot Priserne paa Korn, men ogsaa paa dyriske Produkter; i de fleste evropæiske Lande har der hersket en mere eller mindre følelig Dyrtid paa vigtige Levnedsmidler som Smør, Kød, Sukker o. a., hvad der i Frankrig og Belgien førte til blodige Revolter. Ogsaa her i Landet har Priserne for flere Produkter været gode, ja til Tider usædvanlig høje, men paa den anden Side har Mund- og Klovesygen for vide Egne og mange Landmænd medført betydelige Driftstab, og Ingen véd, hvad det Aar som kommer yderligere vil bringe.

De følgende Blade vil nu gøre nærmere Rede for de her skitzerede Forhold og for Aarets øvrige Landbrugsbegivenheder. Og som naturligt er vil en Oversigt over Landbrugets *vita* begynde med en kort Redegørelse over

*) Statistisk Bureau anslaar t. Eks. vor samlede aarlige disponible Kødmængde af Kvæg og Faar til 119 Mill. kg; af denne Mængde kan det regnes, at der i levende og slagtet Tilstand udføres ca. 40 Mill. kg, medens 79 Mill. kg er til Forbrug her i Landet (»Statist. Meddelelser«, Nr. 3, 1911).

den vigtigste af dem alle, Aarets Høst — som sædvanlig bygget paa Statistisk Bureaus i November Maaned udsendte foreløbige Høstberetning.

I Maanederne Maj—August var Middeltemperaturen 1.3 ° højere end Landets normale Varmegrad i disse Maaner. Medens Juni omtrent havde den normale Temperatur, var Maj 2½ °, Juli ½ ° og August omtrent 2½ ° varmere end sædvanlig. I de 3 Sommermaaneder var Regnmængden for Landet som Helhed 33 mm under Normalen, men der var stor Forskel mellem de enkelte Maaneder: medens Nedbøren i Juni overalt var meget rigelig, indtil det dobbelte af Normalen, faldt der i Juli og August kun halvt saa megen Regn som i et normalt Aar. Under disse Forhold begyndte Høsten tidlig, allerede i Juli Maaneds sidste Dage, og det Uger igennem stille og straalende Solskinsvejr fremskyndede den. Sæden var stærkt moden ved Afmejningen, og der krævedes kun meget lidt Vejring for at bringe den i hjemkørselstjenlig Stand. Allerede ved August Maaneds Midte havde mange mindre Gaarde indhøstet, og i sin store Almindelighed var Høsten tilendebragt ved Maanedens Udgang. Det var gennemgaaende en sund og tør Sæd, der hjembragtes, god til Handelsbrug og god til Fodring, ligesom Halmfoderet var udmærket. Men hvad der endnu groede, Roer, Græs m. m., led nu mere eller mindre Skade af Tørken. For de enkelte Afgrøder stillede Forholdet sig saaledes:

Hvad Sædafgrøderne angaar, stiller Forholdet sig bedst for Vintersæden. Baade Hvede og Rug har givet et Mængdeudbytte, der var betydeligt over Middelhøst, og Kvaliteten var fortrinlig. Byggets Mængdeudbytte laa kun lidt over det normale, men Kvaliteten var særdeles god; Havren og Blandsæden gav, baade hvad Godhed og Mængde angaar, et særdeles godt Resultat, derimod gav Bælgsæden noget under og Boghveden meget under middel, og den sidstes Kvalitet var ej heller god.

I Modsætning til Sædhøsten har Høsten af Rodfrugter for Landet som Helhed været under Middelhøst, hvad

Mængdeudbyttet angaar. Bedst var Udbyttet af Kartofler, idet det omtrent naaede en Middelhøst, dertil var Kvaliteten meget god. Runkelroer og Gulerødder gav en Del under det sædvanlige, ligesom Sukkerroernes Mængdeudbytte ogsaa var under Middelhøst. Ringest Udbytte gav Turnips og Kaalroer. Hvad Kvaliteten angaar, menes den for Foderroernes Vedkommende at være nær ved middel og for Sukkeroernes over.

Høhøsten har for Landet under eet været over middel, og Høets Beskaffenhed har som Helhed været ikke saa lidt bedre end normalt; dette gælder baade Ager- og Enghø. Derimod var Sommergræsningen gennemgaaende tarvelig, ja i enkelte Amter, som Københavns og Randers, usædvanlig slet.

Plantesygdomme har desværre atter i Fjor foraarsaget en Del Ødelæggelser. Professor Dr. phil. *F. Kolpin Ravn* har velvillig meddelt Tidsskriftet følgende: Meldug var i Forsommeren ondartet hos Hvede og Byg, i Eftersommeren hos Kaalroer, Turnips og den nye Kløver. Gulrust var særlig ondartet paa de modtagelige Hvedesorter, Bygrust var almindelig hos Bygget og Stængelbrand hos Rugen. Fusarium-Sygdomme (Fodsyge, Knækkesyge o. a.) fremkaldte almindeligt en for daarlig Kærneudvikling hos Rug, Hvede, Byg og Havre; hos den sidste optraadte tillige Lys Pletsyge ondartet. Tør Forraadnelse og Hjærteforraadnelse har været usædvanlig udbredt hos Runkel- og Sukkerroer og »Sorte Ben« (Stængelbakteriose) hos Kartofler. Kaalbroksvampen viste en meget uensartet Optræden, men har i enkelte Egne gjort mere Skade end sædvanlig. Endelig har Mosaiksyge været i foruroligende Udvikling i Frørunkelroemarkerne, ogsaa i 1. Aars Afgrøder.

Hvad Insektangreb angaar, har — efter hvad Fru mâg. scient. *S. Rostrup* meddeler Tidsskriftet — Sommeren 1911, som det var at vente efter dens Varme og Tørke, gjort sig bemærket som »Bladlusaar«. I overvældende Mængde har Bladlusene været til Stede paa saa

at sige alle Afgrøder: Korn, Bælgplanter, Kaalroer og Runkelroer, navnlig Frø-Runkelroerne; i en utrolig Fart bredte de sig over disse sidste, saa Frøroemarkerne paa een Gang stod helt sorte af Lus. Heldigvis standsede Angrebet over største Delen af Landet henimod Midten af Juli paa Grund af et Svampeangreb paa Bladlusene. En anden Følge af Sommervarmen var den massevise Optræden af Kaalorme, der i Eftersommeren mange Steder ganske afbladede Kaal og Kaalroer. Ellers har Insektangreb ikke været særlig slemme. Angreb paa Vintersæden af Kornets Blomsterflue var gennemgaaende af ringe Betydning; heller ikke har Hvedemyggen gjort nogen større Skade. Smælder- og Stankelbenlarver var til Stede omtrent som sædvanligt. Det samme var Tilfældet med Kløver- og Havreaalen. Angreb af den første bliver stadig hyppigere paa Lucerne, som dog synes at taale Angrebet bedre end Kløveren. Fritfluen er optraadt meget lidt ondartet og har gennemgaaende kun gjort Skade paa sent saaede Havremarker. Bygfluen har derimod mange Steder været usædvanlig ondartet, dog væsentlig paa sent saaet Byg. Glimmerbøsser, Bladrandbiller og Jordlopper har i forskellige Egne af Landet optraadt meget forskelligt: nogle Steder meget ødelæggende, medens Skaden andre Steder kun har været ringe. Kaalfluelarver har i Eftersommeren mange Steder gjort megen Skade.

Hvad K o r n m a r k e d e t angaar, noteredes Hvede i Midten af Januar til 700 Øre pr. 50 kg frit ombord. Markedet blev derefter flovt, og Prisen svingede mellem 650—680 Øre indtil Juli, da den, dels ved Efterspørgsel fra Frankrig og dels under Trykket af Tørken, paany naaede godt 700 Øre. Der skete dog ingen Skade paa den danske Høst, og Prisen paa ny Hvede begyndte derfor temmelig lav, 635—650 Øre, men Fasthed i Udlandet bragte dog hurtig Prisen op, og den stod i Efteraaret omkring 665—700 Øre pr. 50 kg. Rug har hele Sæsonen ligget fast med forholdsvis høje Priser. I Foraaret blev store Mængder tysk Rug anvendt her i Landet til Fodring, men allerede

i April—Maj var Nordtyskland omtrent udtømt, og Priserne steg yderligere. Den tørre Sommer bragte meget høje Priser paa den ny Rug, og disse holdt sig i Løbet af Efteraaret. For 2radet Byg af Høst 1910 var der jævnt god Afsætning til Tyskland, og danske Varer blev rømmede, inden den nye Høst kom frem. Byg af sidste Aars Avl, der gennemgaaende er af udmærket Kvalitet, vandt straks betydelig Interesse, og Værdien kom hurtig op paa 700 à 725 Øre pr. 50 kg frit ombord. Tyskland og Holland tog godt fra, hvorimod de herværende Bryggerier stillede sig afventende og kun købte, i Haab om lavere Priser, lige til det første Forbrug. Dette Haab blev imidlertid grundig skuffet, thi England blev ret pludselig ivrig Køber og betalte villig de fordrede Priser, derved indtraadte en Stigning af 50 à 75 Øre pr. 50 kg, og store Mængder blev udførte. Danmarks Bygeksport af egen Avl var vistnok helt tilendebragt med November Maaneds Udgang.

Foderstofmarkedet begyndte med ret høje Priser og godt Salg. Men dette Forhold forandrede sig snart, Forbruget tog af og almindelig Forretningsløshed i Forbindelse med Mangel paa Købelyst tvang Priserne ned i Februar og Marts. Først da den tørre Sommer gav Udsigt til et større Forbrug af Foderkager og Klid, bedrede Stemningen sig. Man havde ventet, at Landbruget allerede i Oktober Maaned var begyndt at bruge Kraftfoder, fordi Kreaturerne paa Grund af den manglende Eftergræsning maatte tages tidligere paa Stald end foregaaende Aar. Forbruget blev imidlertid kun ringe, hvilket vel skyldes de høje Kage- og Majspriser. Majs har t. Eks. kostet det samme som, ja mere end, dansk Hvede, og det har saaledes ikke været svært for Landmanden at træffe sit Valg, i alt Fald med Hensyn til Majs.

Der har paa Planteavlens Omraade vist sig Tegn til, at vi kan udføre Græsfrø til gode Priser, og navnlig har »Danske Landboforeningers Frøforsyning« arbejdet dygtigt for denne Sag. Medens vi for 4—5 Aar siden indførte Hovedmængden af alt det Græsfrø, vi ud-

saar i Udlægsmarkerne, er der af Hundegræs og Engsvingel kommen en Eksport i Gang i 1911, dels fordi den hjemlige Avl af disse Frøsorter er udvidet stærkt, dels fordi Frøavlen i Nord-Amerika og paa New Zealand er slaaet fejl i de sidste Aar. Bestyreren af Dansk Frøkontrol, Hr. *Dorph Petersen,* anslaar vor Udførsel af Hundegræs i Efteraaret til ca. ½ Mill. kg. Ogsaa af Almindelig Rapgræs og Agerhejre har vi udført noget. Naar der vaages over, at alt Frø, der udføres, er af bedste Beskaffenhed (Afstamning, Renhed, Spireevnen o. s. v.), kan der muligvis herigennem skabes en Indtægtskilde for Landet. Priserne har været gode, og betydelige Arealer er atter i Foraaret og Sommeren lagt ud med Græsfrø til Avl næste Sommer. Ogsaa Avlen af Rodfrugtfrø har været drevet i ret stort Omfang, men særlig Runkelroefrømarkerne har — som ovenfor anført — lidt stærkt ved Angreb af Bladlus; Erfaringen viste dog, at disse nogenlunde kan bekæmpes, naar man ikke skyr den hermed forbundne Udgift. Nu avler vi, i Modsætning til tidligere, ikke alene det Rodfrugtfrø, vi bruger, men vi har i de senere Aar endog kunnet udføre ikke ubetydelige Mængder Kaalroe- og Turnipsfrø.

Ogsaa af Saasæd er der gjort enkelte Tilløb til Eksport. De her i Landet fremstillede nye Sorter og Stammer af Kornarterne er jo bevislig af saa fortrinlig Kvalitet, at der maa kunne skabes nogen Afsætning til Udlandet med dansk Sædekorn, naar Sagen gribes rigtigt an, navnlig naar den rette Form for en tilstrækkelig virksom og samtidig værdig Reklame kan findes, og naar Landmændene vil bestræbe sig for at producere gode, rene (sortsrene) og smukt behandlede Varer. Svalöfstammerne har jo, takket være de af det svenske U t s ä d e s - A k t i e b o l a g udfoldede energiske Bestræbelser, vundet en betydelig Udbredelse i Udlandet, men de her i Landet forædlede Stammer staar ikke tilbage for disse.

De senere Aars stærke »Kalk-Epidemi« synes nu at være stilnet noget af. Dette tør vel tages som et Vidnes-

byrd om, at man ikke vedblivende vil give Pengene ud i Blinde paa denne Konto, men først gennem Undersøgelser og Forsøg vil have Sikkerhed for, at de kommer igen.

Efter store Fødselsveer besluttedes det i Efteraaret at bygge en Sukkerfabrik i Vestsjælland, ved Gørlev Station. Den 26. September holdt Fabriken konstituerende Generalforsamling, paa hvilken dens energiske Forkæmper, Godsejer *Carl Lawaetz,* Kallundborg Slots Ladegaard, valgtes til Bestyrelsens Formand. Fabriken skal kunne bearbejde Sukkerroer fra indtil ca. 4900 ha (= 9000 Tdr. Land), og det er Meningen, at den skal sælge Raasukker til Udlandet. Kapitalen er 4 Mill. Kr., af hvilket Beløb 1 Mill. Kr. blev fast overtaget, 1 Mill. Kr. udbødes til Tegning og 2 Mill. Kr. tilvejebragtes ved Optagelse af Laan, efter Sigende tyske Penge. Fabriken begynder sin Drift i Aar. — Endvidere er der arbejdet for Oprettelsen af Sukkerfabriker i Sydøstsjælland, ved Holbæk og i Østjylland.

Hvad K v æ g a v l e n angaar, har paa Øerne Handelen med Avlsdyr været livlig og Priserne opadgaaende, indtil der indtraadte en ved Mund- og Klovesygens Udbredelse fremkaldt Standsning heri. Den 6. toaarige Konkurrence med hele Kvæghold i Fyns Stift afsluttedes den 1. Oktober, og samtidig indlededes den 4. sjællandske Konkurrence. Priserne har ogsaa været opadgaaende for Avlsdyr af jysk Malkerace (Tyre), og paa Ungskuet i Viborg blev der afsluttet mange Handeler om Tyre af jysk Malkerace og til lidt højere Priser end i de sidste 2 Aar, ligesom der ogsaa solgtes en Del af de udstillede Kvier. — Af Korthornstyre er der kun indført faa fra Ejdersted og England, men siden Juli har jo ogsaa Grænsen mod Syd været ganske spærret for Indførsel (Mund- og Klovesygen). — I Kvægavls- og Kontrolforeningernes Virksomhed har der været en vis Stilstand (Antallet af de første er gaaet lidt tilbage), og ingen nye Opgaver er paabegyndte — maaske maa en af Grundene hertil søges

i, at man vil afvente, hvilke Bestemmelser den nye Husdyrlov vil bringe.

Det var fra den 15. Februar 1897, at Tyskland efter Frankrigs og Belgiens Eksempel indførte Tuberkulinprøve for det indførte Kvæg. Denne Prøve var lidet rationel, upaalidelig og vanskelig, og for vor Kvægudførsel skabte den mange Uregelmæssigheder og megen Usikkerhed. Fra 1. Juli 1911 er nu denne Prøve bleven afløst af en klinisk Undersøgelse af det indførte Kvæg. Den er bleven udført paa en forstaaende Maade, der ikke har givet Anledning til nogen Klage fra vor Side, og den har da ogsaa medført en større Sikkerhed i Handelsforholdene. Vore Undersøgelsesregler for det udførte Kvæg er blevne forandrede, saa de nu i det væsentlige er i Overensstemmelse med de tyske, og det vil selvfølgelig være af stor Betydning, at vor Undersøgelse af det udførte levende Kvæg stadig er saa omhyggelig som mulig. — Gennem sine Traktatforhandlinger med Preussen har Sverige i Fjor opnaaet Tilladelse til at indføre Kvæg gennem en Karantæne i Sassnitz, en Tilladelse, som der sikkert er Grund til at hilse med Tilfredshed, da den vil have til Følge, at svensk Kvæg ikke i saa stor Udstrækning som hidtil vil blive sendt over Københavns Marked, og derved vil der blive skaffet noget bedre Plads for vore egne Varer.

Priserne paa Slagtekvæg og Kød har været gode i 1911. En ny Notering for Handelen paa Københavns Kvægtorv er det lykkedes Landhusholdningsselskabet i Forbindelse med de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift at faa gennemført. Der har, som bekendt, været ført aarelange, stadig afbrudte og stadig fornyede, Forhandlinger om denne Sag, som det altsaa først nu er lykkedes at faa tilfredsstillende ordnet. Thi derved, at baade Købere og Sælgere nu har faaet Stemme i Noteringsudvalget, og dette desuden arbejder sammen med Kvægtorvsbestyrelsen, tør man gøre Regning paa, at No-

teringen vil være mere paalidelig og mere følelig overfor Konjunkturerne end forhen.

Det var en Ulykkesdag hin 25. November 1910, da Mund- og Klovesygen atter viste sig her i Landet. Den optraadte med nogle faa og spredte Tilfælde i December Maaned, og man haabede at have faaet Bugt med den, men den 17. Marts og følgende Dage i Fjor viste den sig paa 4 Gaarde paa Aarhusegnen, i April konstateredes Sygdommen paa Falster, og i de følgende Maaneder var der spredte Tilfælde paa Lolland og Falster, senere paa Fyn og Sjælland. Den 21. November konstateredes den i Slagtehusene paa Københavns Kvægtorv. Selvfølgelig blev de nødvendige Afspærringsforanstaltninger, Pasteuriseringsbestemmelser m. v. straks trufne. Angivet i store Træk var Forholdet saaledes: Den 25. September forbødes Udførselen af klovbærende Dyr fra Langeland, den 30. samme Maaned fra Lolland, den 9. Oktober fra Fyn, den 1. November fra Ærø og den 1. December fra Sjælland og Falster. Kun fra Jylland er Udførselen tilladt til Tyskland, medens den er forbudt fra de øvrige Landsdele til Halvøen og Udlandet.

Udførselen af indenlandske Okser, Køer og Kalve har beløbet sig til ca. 153.000 Stkr. mod ca. 140.800 Stkr. i 1910; der er altsaa en Fremgang paa ca. 9 pCt. Udførselen af indenlandsk fersk Okse- og Kalvekød er derimod gaaet ca. 23 pCt. tilbage, idet den i Fjor udgjorde ca. 12,5 Mill. kg mod ca. 16,2 Mill. kg i 1910.

Hvad specielt Udførselen til Rusland angaar, er der i Fjor med »Det forenede Dampskibsselskab«s Baade afgaaet til Rusland af d a n s k e Kreaturer: 98 Tyre, 238 Køer og 507 Kvier, 15 Kalve, 4 Faar og 20 Svin — ialt 882 Stkr. eller et Par Hundrede Stkr. mere end i 1910. De opnaaede Priser har gennemgaaende været gode og højere end tidligere; der er t. Eks. for en Toaars Tyr, leveret i København, opnaaet 2000 Kr. kontant.

Udførselen af indenlandske H e s t e (og Føl) var i Fjor ca. 29.000 Stkr. mod godt 26.000 Stkr. i Forfjor;

der er altsaa en Fremgang af ca. 12 pCt. Forholdene har i det hele og store sikkert været gode for den jyske Hesteavl; man har kunnet sælge, hvad man havde, og Priserne har været høje og stigende. I de sidste Par Aar er der indført et voksende Antal gode, svære Heste fra Sverige, som tildels er udførte igen. Af unge Heste menes der ikke at være gaaet slet saa mange til Tyskland som ellers, hvortil Grunden søges i den dèr herskende Fodermangel; herhjemme har Fouragemangelen i de hesteopdrættende Egne ogsaa bidraget til at trykke Priserne lidt paa unge Heste, saaledes at der i Efteraaret har været større Prisforskel end sædvanlig mellem disse og salgsbare Varer. For en 3—4 Aar siden blev der i Jylland agiteret en Del for Benyttelsen af belgiske Hingste, men denne Bevægelse synes nu helt at have lagt sig. — Handelen med lettere Heste har været omtrent som i 1910; der meldes fra alle Egne, at alt, hvad der var sælgeligt af ca. $3^1/_2$ Aars Heste, har været revet bort til gode Priser, og fuldaarige yngre Heste er næsten ikke til at opdrive. Dette har maaske endog i højere Grad været Tilfældet i Fjor end i Forfjor, om der end er lidt Forskel mellem de forskellige Amter. Remontekommissionen, der er den vigtigste Aftager af det lette Halvblod, der Aar for Aar synes at formindskes i Antal, menes i 1911 at have udvist større Købelyst end tidligere. — Antallet af Hesteavlsforeninger er steget lidt i Fjor.

Afsætningen af Væddere og Faar fra vore gode Avlsbesætninger har, som i 1910, været tilfredsstillende til jævnt gode Priser. Antallet af Avlsforeninger har holdt sig uforandret.

Hvad Svineavlen angaar, er der at notere, at i Juni Maaned rejste et Udvalg til England for at indkøbe Orner og Søer af Yorkshireracen, dels til vore statsanerkendte Yorkshirecentre, dels til de Slagterier, hvis Flæsk sælges af Grosserer *Ladefoged,* dels til Kolding Andelssvineslagteri.

Som det vil erindres, var Flæskepriserne usædvanlig

gode i 1909 og 1910, og man var derfor forberedt paa, at de vilde gaa ned i Fjor. Thi to Aars høje Priser har selvfølgelig opmuntret til forøget Produktion i alle Lande, som frembringer Flæsk, og Indførselen til England er da ogsaa stegen. Alligevel holdt Priserne sig dog ganske godt til September Maaneds Udgang, men derefter faldt de, og Markedet var stadig trykket. Som en af Grundene hertil er anført følgende: De engelske Detaillister havde i 1910 ret store Tab paa Flæskesalget, thi af Frygt for at miste deres Kunder turde de ikke forhøje Detailpriserne i samme Grad, som Priserne i Storhandelen steg. Nu søgte de i Fjor at indvinde Tabet; de lod ikke Butikspriserne gaa ned sammen med *en gros*-Priserne, hvad der havde til Følge, at Publikums Efterspørgsel formindskedes; Detaillisterne indskrænkede da deres Forsyning til det absolut nødvendige, og Grossisterne kom til at ligge inde med store Lagre og saa sig tvungne til at give efter i Prisen. Men hvad der vel mest har bidraget til Nedgangen, er de øgede Tilførseler. Saaledes udførte Danmark i Juli Kvartal 1911 ca. 6.2 Mill. kg Bacon mere end i samme Kvartal i Forfjor, og der er foretaget store Slagtninger af Søer af Frygt for, at Flæskepriserne vedblivende skulde falde, men de høje Foderstofpriser stige. Som saa ofte paavist, er slige stærke Svingninger i Flæskeproduktionen meget uheldige, og af Hensyn til Handelen bør Produktionen være saa ensartet, som Forholdene tillader det.

Klagerne i 1910 over vort Smør, som synes at have haft det bedste Resultat, afløstes i Fjor af Klager over vort F l æ s k. Det vil erindres, at der tidligere, saaledes baade i 1907 og 08, har været fremsat Klager over, at dansk Flæsk var for lagefyldt, og at Andelsslagterierne derfor i 1908 indførte en hemmelig Kvalitetsbedømmelse i Esbjerg af Eksportflæsket (baade med Hensyn til Saltning og Tilskæring). En Oversigt over Bedømmelsen er derefter tilstillet Slagterierne, for at de kunde blive bekendte med, hvor der var Mangler at hæve. Denne Kon-

trol har imidlertid, trods dens gode Virkninger i andre Retninger, ikke formaaet at magte Spørgsmaalet om Lagemængden. En i Maj Maaned af *Manchester Grocers' Association* foreslaaet Resolution med Klage over det danske Flæsks store Lageindhold og det betydelige Tab, de engelske Detailhandlere led derved, blev vedtaget af *The Federation of Grocers Associations*. Men næsten to Maaneder forud derfor havde Hr. *Harald Faber* efter Anmodning af Andelsslagteriernes Fælleskontor paa Slagteriernes Delegeretmøde den 27. Marts i København henledet Slagteriernes Opmærksomhed paa, at der endnu fremkom Klager over Lagemængden i noget af det danske Flæsk, og foreslaaet i den Anledning at udvide Kvalitetsbedømmelserne i Esbjerg med Forsøgsrøgninger i London. Hans Forslag forblev dog uænset, indtil Klagerne kom fra de engelske Detailhandlere, som af Hr. *Faber* indsendtes til Landbrugsministeriet med en nærmere Redegørelse. Saa besluttede Fælleskontoret at supplere Flæskebedømmelserne i Esbjerg med en Kontrol i London af Flæsket i røget Tilstand. Der sendtes, saavidt Tidsskriftet ved, ogsaa en Sending Flæsk til London, som undersøgtes, men derefter synes Sagen at være stillet i Bero.

Antallet af Svineavlsforeninger er aftaget lidt i Fjor.

Udførselen af indenlandsk Bacon var i 1911 ca. 111 Mill. kg mod ca. 94.3 Mill. kg Aaret forud. For Bacon, fersk Flæsk, Skinker, Tøndeflæsk og »andet, ikke fersk Flæsk« er der tilsammen en Stigning i Udførselen af ca. 15 pCt. (Af Lever, Hjærter, Nyrer, Tarme og Maver er der i Udførselen en Fremgang af ca. 14 pCt.)

For F j e r k r æ a v l e n har Aaret været godt; som i de 2 foregaaende Aar har Ægpriserne været høje i 1911, ligesom Priserne paa slagtet Fjerkræ viser en stadig opadgaaende Tendens herhjemme. Konkurrencerne mellem hele Hønsehold er fortsatte, og Arbejdet for at skabe gode Avlscentre rundt om i Landet er fremmet. Det kan endvidere nævnes, at af Renracerne vinder Plymouth Rocks Racen stærk Fremgang her i Landet, og at Indførselen af

russiske Gæs blev forbudt i Efteraaret af Hensyn til Faren for at faa Mund- og Klovesyge indslæbt med dem — før Forbudet var der kommet nogle Tusinde, blandt hvilke der blev konstateret Kolera. Endelig er der Aarets Hovedbegivenhed: den i Juni Maaned i København afholdte nordiske Fjerkræudstilling og 1. nordiske Fjerkræavler-Konference. Efter Sagkyndiges Udsagn viste Udstillingen, at vor Fjerkræavl er i god Fremgang. Dette gælder ikke blot vor nationale Hønserace, den danske Landhøne, men ogsaa de 2 her i Landet meget udbredte Racer, Plymouth Rocks og Orpingtons. I væsentlig Grad maa Fremgangen tilskrives de samvirkende danske Fjerkræforeningers Avlscentre.

Udstillingen godtgjorde, at Danmark paa Fjerkræavlens Omraade e n d n u er forrest af de nordiske Lande. Men den Mulighed er ikke udelukket, at vi om kortere eller længere Tid bliver distancerede, saa energisk som der nu i disse sidste arbejdes for at fremme Avlen — et Arbejde, der støttes med rigeligere Midler end hos os. Ogsaa i andre Lande sættes der langt mere ind paa Fjerkræavlen end i Danmark. Holland har nu t. Eks. vundet et godt Navn og et stadig voksende Marked for sine Æg i England, og Irland — hvis Udførsel af Æg og Fjerkræprodukter til England i de seneste Aar gennemsnitlig beløber sig til ca. 65 Mill. Kr. aarlig mod Danmarks ca. 25 Mill. Kr. — gør store Anstrængelser for at vinde yderligere Terræn. Ikke færre end nogle og Tredive Vandrelærere (mest Kvinder) virker nu paa den grønne Ø i Fjerkræsagens Tjeneste.

Udførselen af indenlandske Æg vil omtrent stille sig saaledes:

	1910 100 Snese	1911 100 Snese
Friske Æg	138,900	156,000
Præserverede Æg	45,600	58,000
Æg, uden nærmere Angivelse	19,100	4,800

Der er altsaa en Fremgang i Udførselen af ca. $7^1/_2$ pCt.

For Mejeribrugets Vedkommende har Aaret, hvad Smørret angaar, været et godt Aar. I Vintermaanederne var Mælkemængden stor og god, og vel bevirkede Sommerens Tørke, at den senere aftog, men dog ikke saa meget, som man skulde have ventet. I Aarets Begyndelse var Smørpriserne ikke gode, fra Juli Maaned bedredes de imidlertid — i mange Lande var Produktionen stærkt aftagende paa Grund af den vedholdende Tørke —, og for Landbrugsaaret 1910—11 blev Gennemsnitsprisen ca. $101^1/_2$ Kr. eller som Landbrugsaaret forud. I Efteraarsmaanederne var Priserne usædvanlig høje, og de holdt sig stadig, saa vi maa tilbage til 1880'ernes Begyndelse for at finde noget tilsvarende for saa lang en Periode. I Oktober Maaned var saaledes Gennemsnitsprisen $120^1/_2$ Kr., i November $114^1/_5$ Kr. og i December $115^3/_4$ Kr. De Klager over Smørrets Kvalitet, der lød fra England, er forstummede. Dette skyldes vel nok dels en Forbedring af Kvaliteten — Afkølingsforholdene har været bedre, da mange Mejerier har anskaffet sig Køleapparater —, men noget maa det vel ogsaa tilskrives, at Englænderne har været mindre nøjeregnende paa Grund af den aftagende Smørindførsel fra en Del Lande. Desværre synes det imidlertid, at Arbejdet for en Forbedring af Mælkens Godhed ikke er gaaet jævnsides med Bestræbelserne for at forbedre Afkølingsforholdene.

Spørgsmaalet om den uden Tvivl vigtigste Løftestang i vort Mejeribrug, Indførelsen af Kvalitetsbetalingen, har ogsaa i Fjor paakaldt Interessen. Den 12. December 1910 afholdtes der i Fredericia et meget bevæget Møde, i hvilket deltog Repræsentanter for Smøreksportørerne, Mejeriforeningerne, Dansk Mejeristforening, Mejerikonsulenterne og Pressen, og man enedes om at udsende Regler for Kvalitetsbetalingens Gennemførelse til samtlige Landets Mejerier med Opfordring om at melde sig som Deltagere. Hvis 75 pCt. af Mejerierne gjorde dette, vilde man gaa til Kvalitetsbetalingens Gennemførelse. Man ventede med Spænding paa Resultatet, thi paa Forhaand kunde Ingen

vide, hvad det vilde blive. Paa hvert Mejeri i Landet skulde Sagen behandles og endelig Beslutning tages, og man havde Grund til at frygte, at Forstaaelsen af Sagens Vigtighed ikke var lige udbredt overalt. Det viste sig da ogsaa, at trods den ret stærke Agitation, der var sat i Gang, naaedes kun Tilslutning fra ca. 62 pCt. af Mejerierne. Statskonsulent *Hørlyck* har meddelt Tidsskriftet, at af Andelsmejerierne erklærede 802 (elier 69.6 pCt.) sig for og 188 (16.3 pCt.) imod Kvalitetsbetalingen, medens 36 (3.1 pCt.) meddelte, at de ikke endnu kunde tage Standpunkt til Sagen, og 126 (11.0 pCt.) undlod helt at svare paa Henvendelsen. Det sidste var Tilfældet med ikke mindre end 79 pCt. af Herregaards- og 63 pCt. af Fællesmejerierne, og det blev saaledes navnlig disse Mejerier, som ved ikke at svare bragte Sagen til at strande i første Omgang. Men med Tilslutning fra 62 pCt. af Landets Mejerier kan et saa vigtigt Spørgsmaal ikke betragtes som opgivet og navnlig ikke nu, da Mejeribrugets Fællesorganisation i Anledning af Loven om Handel med Smør og fremmede Landbrugsprodukter m. m. som Grundlag for Forsøgslaboratoriets Udstillinger ønsker for Eksportsmørrets Vedkommende gennemført en ugentlig Kvalitets b e d ø m m e l s e. Men en saadan er Grundlaget for Kvalitets b e t a l i n g e n, og naar dette Grundlag nu bliver brugt, er alt i Orden til denne sidste den Dag, Mejerierne ønsker den gennemført. Og glemmes maa det ikke, at i hele Kvalitetsbetalings-Sagen er Kvalitetsbedømmelsen den vigtigste og mest betydningsfulde Del, hvilket ogsaa Fællesorganisationen maa have haft Øjet aabent for (se iøvrigt S. 27—29).

Ostepriserne var, som det vil erindres, lave i 1910, men sent paa Efteraaret sporedes nogen Bedring, der fortsattes i sidste Aar, saaledes at dette har givet jævnt gode Ostepriser. Kaseinproduktionen er i stærk Stigning, og i Aarets Løb har henimod 300 Mejerier produceret Kasein. Naar Udsigterne for en lønnende Kaseinproduktion har svinget en Del, skyldes det, at der er fremstillet en Del

Kasein af daarlig Kvalitet, der har formindsket Efterspørgselen. Enhver Begyndelse er svær, men nu synes der at komme mere Plan i Arbejdet. »Man regner — skriver Konsulent *Hørlyck* —, at der i Aarets første Halvdel er produceret ca. $1^1/_2$ Mill. kg Kasein, hvad der har medført en Stigning i Ostepriserne.«

Udførselen af dansk Smør, Fløde og Sødmælk har omtrentlig været:

	1910 100 kg	1911 100 kg
Smør i Dritler og Kasser.....	859,500	858,500
Smør i hermetisk Emballage..	25,300	26,700
Fløde.....	160,000	197,400
Sødmælk	76,600	105,000

Medens der, sammenlignet med Aaret forud, hverken er Fremgang eller Tilbagegang i 1911 for Smørrets Vedkommende, er Flødeudførselen stegen med ca. 24 pCt. og Mælkeeksporten med ca. 38 pCt.

Ved Anskaffelsen af Landbrugs-Maskiner og Redskaber er — efter hvad Maskinassistent *M. Dall* velvillig har meddelt Tidsskriftet — særlig saadanne komne i Betragtning, som er i Stand til at raade Bod paa den Omstændighed, at Arbejdshjælpen ofte er vanskelig at skaffe til Veje, naar der er Brug for den. Af Høstmaskiner er derfor særlig Selvbindere og dernæst Slaamaskiner, som i de nærmest foregaaende Aar, anskaffet i et stort Antal, saaledes at nu snart endog hver middelstor Bondegaard har sin Slaamaskine og Selvbinder, medens de selvaflæggende Mejemaskiner er mindre efterspurgte.

Roeoptagere fabrikeres og sælges i stort Antal, særlig i det nordlige og vestlige Jylland, medens det sydøstlige Jylland og Øerne, hvor Runkelroer er mere almindelige end Kaalroer, ikke i saa stor Mængde har Brug for dette Redskab, der, som bekendt, ikke endnu kan anvendes til Runkelroer.

Trods ihærdige Bestræbelser er det endnu ikke lykkedes at tilvejebringe et Redskab, der paa en tilfredsstil-

lende Maade kan optage Kartofler. Nogle Kartoffeloptagere har vel været i Brug hos enkelte Kartoffeldyrkere, og de har vel ogsaa kunnet fremme Arbejdet i nogen Grad, men ikke saa meget som ønskeligt.

De smaa selvrensende Tærskeværker vinder megen Indgang paa de mindre Ejendomme. Der er samtidig sket nogen Standsning i Anskaffelsen af transportable Damptærskeværker, ligesom Dannelsen af Interessentskaber, bestaaende af mindre Jordbrugere, til Anskaffelse af Damptærskeværker efterhaanden bliver sjældnere, hvilket medfører den Fordel, at Tærskningen i mindre Grad udvikler sig til at blive et Sæsonarbejde, medens derimod den gamle Skik, at Tærskearbejdet udføres i Vinterens Løb, hovedsagelig af Gaardens egen Arbejdsstyrke, kan bibeholdes. En virksom Hjælp i den Henseende vil de i de sidste Aar fremkomne Halmpakkere og Halmpresser til smaa Tærskemaskiner kunne yde. Disse Redskaber er endnu saa nye, at deres Udbredelse ikke kan være bleven almindelig, men de vil formentlig hurtig vinde Indgang i Landbruget, ligesom de store Halmpresser nu i flere Aar har været almindelig anvendte i Forbindelse med Damptærskeværkerne.

Endnu skal nævnes den store Udbredelse, som Petroleums- og Raaoliemotorer er i Færd med at faa i Jordbrug af forskellig Størrelse. Det er særlig Anvendelsen til Tærskning, der har fremkaldt dem, men de anvendes selvfølgelig ogsaa til Hakkelseskæring og andre Arbejder.

Medens alle Høstmaskiner, for det meste ogsaa de større Damptærskeværker og alle Damplokomobiler, indføres fra Udlandet, fabrikeres Roeoptagerne og saa godt som alle smaa Tærskeværker her i Landet, hvor de oprindelig er konstruerede i en til vore Forhold passende Form. Ogsaa Petroleums- og Raaoliemotorerne fabrikeres i overvejende Grad her i Landet.

Anvendelsen af Elektricitetsværker og dermed følgende elektriske Motorer til Brug i Landbruget indføres adskillige Steder i Landsbyer, der ligger nogenlunde samlede.

De yder en bekvem og i Reglen paaskønnet, men ikke altid billig Drivkraft. Planer angaaende større Anlæg med Højspænding og med Udbredelse over større Landsdele fremkommer ret hyppig, men er, saavidt vides, endnu ikke realiserede andre Steder end i Omegnen af København, hvor Skovshoved Elektricitetsværk stadig udvider sit Virkeomraade, og i Assens og Omegn.

Hvad Arbejderforholdene angaar, har der baade i Jylland og paa Øerne været ganske rigeligt Tilbud af mandlig Arbejdskraft, hvorimod det synes oftere at have skortet paa den kvindelige, og Lønnen for denne har paa flere Egne været stigende. Paa de store Gaarde synes det at blive mere og mere almindeligt, at Arbejdstiden begynder Kl. 6 Morgen og slutter Kl. 6 Aften med Frokostophold paa $^1/_2$ og Middag paa 1 Time, og det lader til, at begge Parter befinder sig vel derved. — Det samlede Antal udenlandske Arbejdere (»Polakker«) var i Sommeren 1911 10.320, hvoraf 2128 Mænd, 8115 Kvinder og 77 Børn; 9715 eller 94 pCt. var beskæftigede ved Landbrug, 605 (6 pCt.) ved andet Arbejde, hovedsagelig Teglværksarbejde. Det samlede Antal var ca. 100 mindre end i 1910, men ca. 1400 større end i 1909. Medens i Forfjor den gennemsnitlige Opholdstid var 7 Maaneder og 1 Uge, var den i Fjor paa det nærmeste 8 Maaneder, saaledes at Anvendelsen af fremmed Arbejdskraft i Virkeligheden i 1911 var forøget i ret væsentlig Grad i Sammenligning med 1910*).

I Aarene 1907 til 10 indkom der henholdsvis ca. 9200, 8400, 8200 og 9000 Andragender om Udstykninger paa Landet, hvad der omtrent vil svare til det Antal Ejendomme, som er udstykkede. Tallet paa indkomne Andragender vil i 1911 — i Følge velvillig Meddelelse til Tidsskriftet fra Matrikulskontoret — omtrent naa Tallet fra 1907 eller ca. 9200. Udstykningerne er altsaa igen i Tiltagende, men det kan ikke opgives, hvor mange selv-

*) »Statistiske Efterretninger«, 1911, Nr. 11.

stændige Husmandsbrug der er skabte ved dem; kun saa meget er sikkert, at en stor Del af de ved Udstykningerne fremkomne Parceller er ganske smaa, blot beregnede til Byggeplads med Have. — Ministeriet har ikke i 1911 stadfæstet Vedtægter for nogen ny Udstykningsforening; i alt er der nu i Henhold til Lov af 6. April 1906 godkendt 18 Udstykningsforeninger i Jylland og 5 paa Øerne. Ingen af disse Foreninger har i Fjor modtaget Laan af Stats-Laanefonden.

Udstykningerne fortsættes som sagt i voksende Grad, og det er formentlig ikke faa af vore i Forvejen lidet talrige større Ejendomme, som aarlig deles. Opfattelsen af store og smaa Ejendommes økonomiske Betydning har svinget en Del. Tidligere holdt man de første for de mest fordelagtige, nu er Opfattelsen den modsatte, og ikke faa betragter Husmandsbrugene som den ideale Form i Landbruget. Dette er dog maaske at skyde over Maalet; de større Ejendomme frembyder i økonomisk Henseende en Del Fordele, som de smaa savner — dette gælder vel særlig Kornproduktionen —, og tager man i Betragtning, at den mindre Jordbruger ikke kan udnytte arbejdsbesparende Redskaber og Maskiner i saa høj en Grad som den større, men langt mere end denne er henvist til Haandkraft, bliver det vel endog sandsynligt, at det største Nettoudbytte frembringes paa Ejendomme, der i vid Udstrækning kan benytte Heste- og Maskinkraft. Thi det maa erindres, at vil man have det virkelige Nettoudbytte frem i Husmandsbruget, maa Husmandens og hans Families personlige Arbejde paa Lodden ansættes til almindelig Arbejdsløn og denne først være dækket af Bruttoudbyttet, før det egentlige Driftsoverskud fremkommer. Med Nutidens høje Arbejdsløn vil det for Husmanden sikkert ofte være fordelagtigere at gøre sin Arbejdskraft betalt ved Arbejde for andre end ved at slide den op i et ofte daarlig vederlagt Arbejde paa den hjemlige Jordlod. — Spørgsmaalet er imidlertid ikke alene et koldt Forretningsspørgsmaal om, hvad der betaler sig

bedst; det har ogsaa sin sociale Side, og selvfølgelig maa det tillægges stor Betydning, at der skabes en talrig Mængde gode, selvstændige Smaahjem paa Landet. Men ogsaa de større Ejendomme frembyder, socialt set, betydelige Fordele. Deres Ejere kan være Foregangsmænd og Banebrydere for nye Metoder, medens Smaabrugeren ofte vil savne Tid — »han spiser for een, men arbejder for to« —, Kundskab og aandelig Bevægelighed til at følge med i Udviklingen*). Dertil kommer, at den Foretagsomhed og Opdrift, der bør findes indenfor ethvert Erhverv, vil svækkes, hvis Antallet af vore større Ejendomme indskrænkes betydeligt. Derfor »maa Konsulerne se til, at Staten ikke lider nogen Skade«.

Der er et tysk Ord, der siger: was der Mensch ist, verdankt er der Vereinigung von Mensch zu Mensch. Dette Ord har staaet sin Prøve i vort Landbrug, der sikkert skylder sit Foreningsvæsen saare meget, hvorfor man da ogsaa glæder sig over, naar Sammenslutningstanken skyder nye og friske Skud. Men dette udelukker selvfølgelig ikke, at det undertiden kan synes én, at nyoprettede Foreninger noget savner den nødvendige *raison d'être*. Mon dette ikke gælder den i Januar 1911 stiftede »Mejeribrugets Fællesorganisation«, der er dannet af Repræsentanter for de samvirkende danske Landboforeninger, Husmandsforeninger og Mejeriforeninger, Dansk Mejeristforening, Danske Mejeriers Smørmærkeforening og De danske Bymejeriers Fællesorganisation. Iøvrigt har vort Foreningsvæsen ikke i Fjor taget nye Opgaver op, men paa enkelte Omraader har det noget udvidet de bestaaende Rammer. Dette gælder navnlig paa Forsikringsomraadet; den grasserende Mund- og Klovesyge har medført, at Maribo Amts økonomiske Selskab paa Lolland-Falster har

*) Baade i Belgien og Holland klages der over, at den fremskridende Udstykning af Jorden bevirker, at Landbrugets Repræsentation og Indflydelse i det offentlige Liv lader mere og mere tilbage at ønske.

oprettet et Forsikringsselskab mod Driftstab ved denne Sygdom, at der paa Sjælland er oprettet 2 store Forsikringsforeninger, og at der i Jylland er dannet adskillige mindre under Mejeriforeningerne. Paa Fyn findes der fra gammel Tid et saadant Forsikringsselskab. Fra et forsikringsteknisk Standpunkt er det sikkert uheldigt, at der dannes mindre, lokale, Foreninger til Imødegaaelse af Tab ved Mund- og Klovesyge. Kommer Sygdommen til at hærge en Egn, kan den medføre saa store Tab, at den mindre Forening staar magtesløs. Jo større Forsikringsomraadet er, desto mere spredes Risikoen og kommer Tilfældighederne til at udligne hverandre. — Paa Bornholm er der med Dyrlæge *N. Nissen-Petersen* som Formand dannet en Forening til Bekæmpelse af Tuberkulosen i Kvæg- og Svinebesætningerne: »Tuberkulinforeningen for Aakirkeby og Omegn«. Hidtil har vi kun haft én saadan Forening, den i 1905 oprettede Tuberkulinforening i Remkolde ved Vordingborg, hvis Vedtægter (med enkelte Ændringer) har tjent til Mønster for den nye Forening. Denne fordrer, at tuberkulosefri Besætninger skal sprøjtes mindst hvert 4. Aar, samt at alle indkøbte Dyr skal sprøjtes, hvis den Besætning, de kommer fra, ikke af Foreningen er anerkendt som sund. Den i 1901 stiftede, hele Landet omfattende »Foreningen til Fremme af Landbrugets Udførsel« har i Fjor indstillet sin Virksomhed, og dens Arkiv er overgaaet til Landhusholdningsselskabet. Samtidig er der oprettet 2 Udførselsforeninger, som særlig vil virke for Eksporten af danske Avlsdyr til Rusland, nemlig den fynske Forening »Danske Landmænds Eksportforening for Avlsdyr« (Formand: Forpagter *P. Rasmussen,* Brændeskov) og »Dansk-russisk Landbrugseksport-Selskab til Eksport af danske Avlsdyr til Rusland og Polen« (Formand: Jægermester *Tvermoes,* Søllerødgaard). Endvidere kan det nævnes, at i Fjor er oprettet »De samvirkende Foreninger for Avl af Frederiksborgheste« og Bjerringbro og Omegns Landboforening, medens 2 Landboforeninger paa Fredericiaegnen

er slaaede sammen til én. Endelig besluttede de 3 Fjerkræforeninger paa et Møde den 25. November i Løbet af 1912 at slutte sig sammen i én Forening, »Danmarks Fjerkræavlerforening, hvis Præsidium indtil videre dannes af Formændene for de gamle Foreninger: Hofjægermester *Collet*, Baron *Rosenkrantz-Charisius* og Generalkonsul *Svennè*. Det maa haabes, at denne Sammenslutning vil fremme Gennemførelsen af det længe nærede Ønske om Ansættelsen af en Statskonsulent i Fjerkræavl.

Indenfor Andelsforeningerne har Spørgsmaalet om Oprettelsen af en Andelsbank endnu ikke fundet sin Løsning. I Juli Maaned meddeltes det, at naar man endnu ikke var gaaet til Bankens Oprettelse, var Grunden den, at vedkommende Bankmand, der var udset til Leder, ikke kunde blive løst fra sin nuværende Plads. Man maatte derfor enten afvente, om han kunde blive løst, eller eventuelt se sig om efter en anden Leder. »I begge Tilfælde vil endnu nogen Tids Taalmodighed være nødvendig.« Man maa haabe, at naar Andelsforeningerne engang gaar til Bankens Oprettelse, det da maa blive ved Hjælp af danske Penge og ikke tyske, engelske eller franske. Der blev i sidste Sommer i »Tilskueren« ført en Diskussion om den Fare, det kan rumme, at fremmed Kapital i for høj en Grad trænger sig ind i vort Erhvervsliv. Dette kan medføre, at den efterhaanden faar voksende Indflydelse paa vore Erhvervsforhold og svækker vor økonomiske Selvstændighed. At der er Grund til at henlede Opmærksomheden paa den Fare, der her kan true, fremgaar af følgende Oversigt, der viser, i hvilken Grad fremmed Kapital i den sidste Menneskealder er trængt ind i vort Erhvervsliv. Der fandtes*)

	1872 Mill. Kr.	1907 Mill. Kr.
af udenlandske Værdipapirer i dansk Eje	161	69
af danske Værdipapirer i udenlandsk Eje	30	595

*) Jvnfr. *J. Warming:* Haandbog i Danmarks Statistik, 3. Hefte, 1911, Side 378.

I det sidste Par Aar, maaske med Undtagelse af 1910 og 1911, er vor Gæld yderligere vokset.

Et af de Spørgsmaal, der i 1911 samlede den største Interesse om sig, var de samvirkende danske Husmandsforeningers Forslag om Oprettelsen af en »Centralledelse for alle Organisationer, der omfatter danske Landbrugere«. Husmandsforeningerne kunde tænke sig Grundlaget for en saadan Fællesorganisation »dannet derved, at hver enkelt Organisation fik en Repræsentation i Forhold til dens Medlemsantal«. Landhusholdningsselskabet behandlede Forslaget paa et Bestyrelsesmøde, paa hvilket der var afgjort Stemning for, at Selskabet ikke paa nærværende Tidspunkt skulde deltage i den foreslaaede Forhandling. I Svarskrivelsen til Husmandsforeningerne hed det bl. a., at

Selskabet stiller sig tvivlende til Nytten af paa nærværende Tidspunkt at søge et Samarbejde indledet med De samvirkende danske Husmandsforeninger. Thi disses Virksomhed har, fra oprindelig at have været rent landøkonomisk, udviklet sig til at omfatte ogsaa politiske Formaal, saaledes som det bl. a. fremgaar af De samvirkende danske Husmandsforeningers paa Landsstævnet i Odense f. A. vedtagne Program. Men Selskabet — hvis Virksomhed udelukkende bestemmes af faglige Hensyn — frygter unægtelig for, at den ufravigelige Betingelse, som det maa sætte for et frit Samarbejde med Husmandsforeningerne, nemlig at dette Samarbejde bliver bestemt af landøkonomiske Hensyn og alene af disse, ikke vil kunne ske Fyldest, saalænge Husmandsforeningerne ved Siden af de landøkonomiske Opgaver tillige vil arbejde for andre Formaal.

Landhusholdningsselskabet maa derfor beklage, at det under de nuværende Forhold ikke ser sig i Stand til at imødekomme den af de ærede Husmandsforeninger til Selskabet rettede Opfordring.«

Selvfølgelig var det at vente, at denne Skrivelse vilde bevirke, at der blev istemt et »Bjarkemaal« mod Selskabet. Det blev istemt baade i »Husmanden« og »Husmandshjemmet«. Særlig det sidste Blad var højt oppe. Selskabet fik at vide, at ogsaa det driver »Politik«, det arbejder saaledes for at faa Staten til at bygge Arbejderhuse ved Herregaardene, for en daarligere Skoleunder-

visning o. s. v.! Ogsaa Selskabets Medlemmer faar Sandheden at vide; de har indmeldt sig i det for at »gøre Stillinger« og udnytte Landbruget. Det hedder saaledes: »Herregaardsforpagterne og Landbrugskandidaterne er af økonomiske Grunde nødsaget til at være Medlemmer af Selskabet. Igennem dette Selskab faar Landbrugskandidaterne Adgang til at gøre Stillinger. De store Aktieselskaber og disses Direktører vil det almindelige Landbrug være godt tjent med at undvære. De er kun Medlemmer for at faa Lov til at tjene Penge ved Landbrugerne.« — »Ja, det beviser nu ikke noget,« som Manden sagde, da hans Kontrapart skældte ham Huden fuld i Retten. Men der er det triste ved den Slags Skriverier, at mange Mennesker, som ikke kender noget til Selskabet og dets Virksomhed, faar et helt forvrænget Indtryk af denne.

Den 11. November havde Husmandsforeningernes og Fællesforeningernes Repræsentanter et Møde i København om Sammenslutnings-Tanken. I den officielle Meddelelse om Mødet, der blev udsendt gennem Ritzaus Bureau, hedder det: »Efter et Par Timers Forhandlinger besluttede man at lade Sagen bortfalde som uigennemførlig paa det nuværende Grundlag.«

Paa Aarets Delegeretmøder holdt Professor *B. Bang* paa det sjællandske og fynske Foredrag om Mund- og Klovesygen, medens Regeringskonsulent *Rud. Schou* og Dyrlæge *Hegelund*, da Prof. Bang var forhindret, indledede Spørgsmaalet paa det jyske. Paa det sidste holdt endvidere bl. a. Kultusminister *Appel* Foredrag om Skolevæsen, og Folketingsmand *Bjerre* indledede Spørgsmaalet: Er der Betingelser for Dyrkning af Sukkerroer i den østlige Del af Jylland? Det lolland-falsterske Delegeretmøde blev udsat paa Grund af Mund- og Klovesygen. Paa det aarlige Konsulentmøde, der sandsynligvis i Fjor er afholdt for sidste Gang, i al Fald i dets hidtidige Form, talte Kammerherre *Carl Bech* om Konsulentvirksomheden

og dens Fremtid og Bibliotekar *Raphael Meyer* om Landbrugslitteraturens Benyttelse.

Fra Landbrugsundervisningens Omraade er der kun lidt at meddele: Fra 1. December at regne blev cand. med. *H. Møllgaard* ansat som Professor i Dyrefysiologi i Stedet for Professor *V. Henriques,* der er udnævnt til Professor i Fysiologi ved Universitetet. Afdøde Professor *Maars* Fag doceres midlertidigt af Redaktør *Anton Christensen* og Sekretær *H. Hertel,* indtil Overvejelserne angaaende en Ændring af Fagene er afsluttede og faste Lærere udnævnte. I Oktober Maaned aabnede Højskolen, ligesom i 1908, sine Lokaler for gamle Elever, og for disse afholdtes der en Række interessante Foredrag. Fra alle Sider hørte man Glæde herover, og det er Meningen at fortsætte med disse Sammenkomster. Den 5. og 6. Juli fejrede Dalum Landbrugsskole sit 25 Aars Jubilæum med et offentligt Landbrugsmøde og Afsløringen af en Mindesten over Forstander *Jørgen Petersen.*

Den landøkonomiske Litteratur er i Fjor kun blevet forøget med meget faa selvstændige Skrifter. Dette er jo nu det sædvanlige og staar sikkert i Forbindelse med en vis almindelig aandelig Magelighed. Professor *Edvard Lehmann* har i »Højskolebladet« henledet Opmærksomheden paa den voksende Tilbøjelighed til at erstatte det skrevne Ord med det hørte og paa den Fare, der knytter sig hertil: »Den læsende spænder selv sin Opmærksomhed. Hos den hørende derimod spændes Opmærksomheden af en anden, nemlig af Taleren, og jo bedre Taler han er, des bedre forstaar han ved Suggestion at holde Opmærksomheden fangen eller bunden. Den, der idelig hører, holdes derved idelig i Uselvstændighed, og mange af disse bestandig hørende faar ogsaa et Præg af aandelig Umyndighed deraf.« Folkets Lyst til at læse bør atter søges vakt, og Opmærksomheden er nu rettet herpaa; saaledes bragte, som alt nævnt, paa Konsulentmødet Bibliotekar *Raphael Meyer* Spørgsmaalet frem om Landbrugslitteraturens Benyttelse, og Landhusholdnings-

selskabet har nedsat et Udvalg til at overveje, hvad der kan gøres for at fremme Udbredelsen af god Landbrugslitteratur. — Hvad der i disse Aar præger vort Bogmarked, er foruden Stambøger og Aarsoversigter fra Foreninger og Institutioner de mange Beretninger, som udgives af Forsøgslaboratoriet, af Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur, Landboforeningernes Planteavlsudvalg, den plantepatologiske Forsøgsvirksomhed o. s. v. Mange af disse Beretninger har deres store Interesse, hvad der ogsaa gælder om de ikke faa Meddelelser vedrørende Landbrugsforhold, som Statistisk Bureau har udsendt: Salg af Landejendomme, Tyende- og Daglejerlønnen i Landbruget, Kreaturtællingen i 1909, Landbrugsforhold i Danmark siden Midten af det 19. Aarhundrede, Landbrugets Andelsvirksomhed m. fl. Undertiden hører man Folk sige, at der gives 3 Slags Løgne: den almindelige Løgn, Nødløgnen og Statistiken. Denne sidste skal jo kunne bevise alt! Ja, maaske i den ukyndiges Hænder, men behandlet af Fagmænd fører den eksakte Statistik kun til ét Resultat, og Bureauets landøkonomiske Offentliggørelser yder i Virkeligheden et saare værdifuldt Materiale til Belysning af vort Landbrugs Udvikling. — Af større, originale Skrifter er der i Fjor kun udkommet Konsulent *Ellbrechts* lærerige Skrift om »Ost og Osteproduktion«.

Af Aarets Love har følgende landøkonomisk Betydning: Lov om Handel med Smør og fremmede Landbrugsprodukter m. m. af 30. April 1911, der afløser Lov af 30. Marts 1906 »om Handel med samt Ind- og Udførsel af Landbrugsprodukter«. Af Lovens almindelige Bestemmelser kan anføres, at Smør, der er bestemt til Salg, ikke maa indeholde over 20 pCt. Vand, og at saadant Smør skal være mærket med Betegnelsen »Vandsmør«, naar det indeholder fra 16 til 20 pCt. Vand. Endvidere, at det er forbudt her

fra Landet at udføre Smør, som indeholder over 16 pCt. Vand, samt at udføre Mælk og Fløde, som ikke er opvarmet til mindst 80 ° C. Endelig bestemmes, at Landbrugsministeren skal være bemyndiget til efter Indstilling henholdsvis fra Mejeribrugets Fællesorganisation og Arbejds- og Fabrikstilsynet at udstede et Regulativ vedrørende Sundheds- og Renlighedsforholdene henholdsvis paa Mejerier og paa Smørpakkerier og i Lokaler, hvor Smørret udbydes til Salg. Af Lovens særlige Bestemmelser maa navnlig fremhæves Bestemmelserne vedrørende Lurmærkesmør. Det vigtigste nye, som her indføres, er blevet udtrykt saaledes, at Lurmærket ikke alene, som hidtil, skal være et Nationalitetsmærke, men tillige til en vis Grad et Kvalitetsmærke. — Der fastsættes ved kongelig Anordning et for hele Landet gældende Fællesmærke, hvormed alt Smør, der paa de til Kontrol antagne Mejerier tilvirkes her i Landet af pasteuriseret Fløde eller Mælk og med et Vandindhold af ikke over 16 pCt., skal forsynes paa Mejeriet i det i Anordningen fastsatte Omfang. Dette Fællesmærke benævnes »Lurmærket«. Enhver, der ønsker Ret til at benytte dette, skal herom gøre skriftlig Anmeldelse til Politiet. Naar det er godtgjort, at Anmelderen er i Besiddelse af de til Fremstilling af Lurmærkesmør fornødne Apparater, skal Meddelelse om den skete Anmeldelse uopholdelig tilstilles den paagældende Inspektør for Smør- og Margarinekontrollen, hvorefter Anmelderen betragtes som antagen til Kontrol. Landbrugsministeren kan efter Indstilling fra Mejeribrugets Fællesorganisation paabyde de til Kontrol antagne Mejerier at deltage i de af det landøkonomiske Forsøgslaboratorium og i de af Mejeriorganisationerne foranstaltede Smørbedømmelser. Saafremt der gennem Mejeribrugets Fællesorganisation tilvejebringes en hele Landet omfattende, af Landbrugsministeren godkendt Kontrol med Overholdelsen af de givne Pasteuriseringspaabud, eller der gennem lokale Mejeribrugsorganisationer tilvejebringes en saadan Kontrol, omfattende mindre

Distrikter, kan Ministeren helt eller delvis inddrage Politikontrollen. Hvis et til Kontrol antaget Mejeri handler i Modstrid med de givne Bestemmelser, er Ministeren berettiget til at fratage Mejeriet Retten til at benytte Lurmærket. Ministeren kan endvidere efter Regler, der fastsættes efter Indstilling fra Mejeribrugets Fællesorganisation, midlertidig fratage saadanne Mejerier, hvis Smør skønnes utjenligt til Eksport, Retten til at benytte Lurmærket. — Lovens Bestemmelser om Handel med samt Ind- og Udførsel af fremmede Landbrugsprodukter er i alt væsentligt i Overensstemmelse med de tidligere gældende Bestemmelser. Som man ser, er Mejeribrugets Samvirken i høj Grad paakaldt af Loven, idet den forudsætter Indstillinger om: Sundhedsvedtægter og Regulativer for 1) tvungen Deltagelse i Forsøgslaboratoriets Udstillinger og Bøtteudstillingerne, 2) Regler for Lurmærkets Fortabelse og Generhvervelse og 3) Tilsynet med Mejerierne, saa disse selv kan overtage Kontrollen og blive fri for Politikontrollen. — Paa et den 28. Oktober afholdt Møde vedtog »Mejeribrugets Fællesorganisation« at indstille til Landbrugsministeren i Henhold til Lovens §§ 9 og 10, at Smørbedømmelserne ved Forsøgslaboratoriet bliver obligatoriske for alle de til Kontrol antagne Mejerier; at der foranstaltes ugentlige Bedømmelser af alt dansk Eksportsmør efter nærmere udarbejdede Regler; at naar der fra Mejeribrugets Fællesorganisation sker Indstilling til Landbrugsministeriet, kan det paalægges alle Mejerier at deltage i en af de Bøtteudstillingsrækker, som arbejder efter de for disse vedtagne Fællesregler, eller som modtager Statstilskud, og at Indstillingen er midlertidig og skal revideres inden Udgangen af 1913.

Under Landbrugsministeriet er der fremdeles vedtaget følgende Love: Lov af 14. Marts 1911 om Nedsættelse af en Landbokommission til at afgive Betænkning: a) om en ny Lovgivning vedrørende Landbrugets Kreditforhold, b) om Former for Adgang til Brug af Jord, som er i offentligt Eje, og c) om mulige

Ændringer i Ekspropriationslovgivningen. Konferensraad *V. Falbe Hansen* er udnævnt til Kommissionens Formand. Lov af 12. April 1911 om Tillæg til Lov af 25. Februar 1876 angaaende Forholdsregler vedrørende Udførselen af Husdyr fra Danmark udvider den Ministeriet i Loven af 1876 givne Bemyndigelse til at forebygge Udførselen af Husdyr, der er eller mistænkes for at være befængte med smitsomme Sygdomme, til ogsaa at omfatte disse Dyrs Produkter, saasom Mælk og Fløde, saavel som Hø og Halm og andre Genstande, hvorved smitsomme Husdyrsygdomme kan udbredes. Endelig Lov af 13. Maj 1911 om Oprettelsen af et Direktorat for Statsskovbruget, i Henhold til hvilken de nuværende Overførsterembeder ved Statsskovene nedlægges samtidig med, at der under Landbrugsministeriet oprettes et staaende Direktorat for det danske Statsskovbrug, for hvilket der ansættes en Direktør. Til Hjælp for denne ansættes 2 Statsskovridere, og som Følge deraf forøges disses Antal med 2. — Hidtil Overførster i Aarhus *H. Buchwald* er fra 1. November 1911 at regne udnævnt til Direktør for Statsskovene.

Under Finansministeriet er der vedtaget følgende 2 Love af landøkonomisk Interesse: Lov af 13. Maj 1911 om Afgift paa Dyrkning af Tobak. Toldloven af 1908 forhøjede Tolden paa Raatobak fra 29 til 64 Øre pr. kg, og Toldbeskyttelsen for den indenlandske Tobaksavl blev derved forøget med 35 Øre pr. kg. Dette har medført en betydelig Forøgelse af de Arealer ved Fredericia og Middelfart, paa hvilke »Soldatens Fryd til 4 Skilling Pundet« dyrkes, saaledes at der er Udsigt til, at den paaregnede Indtægt af Tobakstolden vil blive formindsket. Derfor paalægger Loven de med Tobak beplantede Arealer her i Landet en aarlig Afgift til Staten af 1 Kr. 40 Øre pr. Kvadratmeter, hvorved man mener, at Vilkaaret for den indenlandske Tobaksdyrkning vil blive det samme som før Loven. I sit lille Skrift

om »Tobaksavlen i Danmark« hævder *Honoré*, at trods den ny Afgift »vil Tobaksdyrkningen dog alligevel blive en meget lønnende Erhvervsgren«. Endvidere Lov af 13. Maj 1911 om Udlaan af Stats-Laanefonden til Udstykning af større Landejendomme og Embedsjorder, der i det hele og store er en Gentagelse af Loven af 6. April 1906, men der indeholder bl. a. følgende nye Bestemmelser: Maksimalgrænsen for Laan til een Udstykningsforening sættes til 50.000 Kr., Renten af Laanene er sat op fra 3 til 4 pCt., og en Forening behøver ikke for at faa Laan at raade over en kontant Kapital paa 35.000 Kr., men det er tilstrækkeligt, at den har en Kapital af denne Størrelse anbragt i en Foreningen tilhørende, til Udstykning erhvervet større Ejendom.

Endelig er der under Justitsministeriet Loven af 13. Maj 1911 om indenrigsk Kødkontrol, der træder i Stedet for Loven af 6. April 1906, og fra hvilken den afviger navnlig paa følgende Punkter: Med Hensyn til Indførsel fra den ene Kommune til den anden i Kommuner, hvor der er offentligt Slagtehus og Slagtetvang i Henhold til Sundhedsvedtægt, er der sket den Forandring, at ikke blot Kød, forsynet med 1. Klasses Stempel, kan indføres i en anden Kommune, men ogsaa Kød, forsynet med 2. Klasses Stempel; dog skal for dette Undersøgelse kunne forlanges, men uden Betaling. Med Hensyn til Indførsel af Kød fra Kommuner, hvor der er kommunal Kødkontrol, men ikke offentligt Slagtehus og Slagtetvang, er Fordringen om, at Kødet skal være forsynet med 1. Klasses Stempel, bibeholdt, men der er sket forskellige Lempelser i de i Loven af 1906 opstillede yderligere Betingelser. Afgiften for Trikinundersøgelser er indskrænket til at gælde, hvor det drejer sig om ældre Svin, Svin fra Lossepladser og Svin, der har været anvendte til Avl.

Endnu skal det nævnes, at Finansloven for 1911—12 under §§ 18 og 26 har en samlet Bevilling til Landbrugs-

ministeriet af ca. 5.200.000 Kr. eller ca. 84.000 Kr. mere end i det foregaaende og ca. 128.000 Kr. mere end i det næstforegaaende Finansaar. Paa Budgettet udgik en Bevilling paa 8000 Kr. til Afholdelse af landøkonomiske Foredrag i Landboforeningerne og Husmandsforeningerne.

Efter det i Efteraaret forelagte Finanslovforslag for Aaret 1912—13 tor man sikkert gaa ud fra, at adskillige af Bevillingerne til Landbruget fremtidig vil blive nedsatte eller inddragne. For fleres Vedkommende kan man kun beklage dette, men nægtes kan det ikke, at Fordringerne til Statskassen i de senere Aar kunde være ret glubske.

To Begivenheder i Storbritannien har af Hensyn til vore Handelsinteresser i særlig Grad lagt Beslag paa Opmærksomheden her i Landet: Rigskonferencen og Strejkerne.

Det var i 1897, at *Chamberlain* paa den anden Kolonialkonference fremsatte Tanken om at danne et storbritisk Toldforbund, og siden da har Spørgsmaalet stadig været drøftet paa Konferencerne. Men saa delte har Meningerne været om Præferencetoldsystemet mellem Moderland og Kolonier, at Modsætningerne paa dette Omraade i Virkeligheden har virket hæmmende paa de højtflyvende Tanker om Rigssammenslutningen. Paa den næstsidste Konference, i 1907, var Toldspørgsmaalet vel nok det, der mest beslaglagde Opmærksomheden; Opfattelserne stod skarpt overfor hinanden, og ved Konferencens Slutning var Meningerne om dens Betydning for Sagens fremtidige Vækst stærkt delte. Om den i Fjor afholdte Rigskonferences Betydning er Meningerne derimod ikke delte, thi Læg og Lærd synes enige om, at Forhandlingerne absolut ikke har virket fremmende for Udsigterne til et storbritisk Toldforbund. Det var paa en af Konferencens sidste Dage, at Kanadas Førsteminister,

Sir *Wilfrid Laurier*, stillede Forslag om, at England skulde ændre sine Handelstraktater, for saa vidt de ogsaa omfattede Kolonierne, saa at disse kunde faa Handlefrihed, og i den engelske Regerings Navn erklærede Sir *Edward Grey* sin Beredvillighed hertil. Med Forslagets Vedtagelse synes Tanken om at samle »Familien af Søsternationer rundt omkring de 7 Have« i en Toldforening foreløbig at være opgiven, og i højere Grad end hidtil synes man nu at ville søge Sammenknytningen fremmet alene ved et kulturelt og etisk Fællesskab — »ved Baand lette som Luft, men dog stærke som Jærn«. Men selv om der ikke i en nærmere Fremtid vil blive agiteret for Landbrugstolden under Imperialismens Synsvinkel, altsaa til Fremme af videre og højere politiske Formaal, vil Agitationen derfor næppe ophøre. Den vil blive forsvaret som en Foranstaltning til Beskyttelse af det engelske Landbrug mod den fremmede Konkurrence, som et Led i en Gengældelsespolitik mod det beskyttelsesvenlige Udland. For Tiden synes Bestræbelserne for at vinde et Flertal for Landbrugstolden heldigvis kun at have ringe Udsigt til at lykkes, men den, der lever, vil faa at se, om de atter fanger Medbør.

Hvad der maaske noget vil bidrage hertil er, at Forhandlingerne mellem Nord-Amerika og Kanada om Afslutningen af en Gensidighedstraktat ikke har ført til noget. Disse 2 Lande fører jo en udpræget Højbeskyttelsespolitik, men for et Aars Tid siden blev der fremsat Forslag — og Forslaget blev vedtaget i Fristaterne — om, at de overfor hinanden dels skulde ophæve og dels nedsætte Tolden paa vigtige Varer. Saaledes skulde Toldfrihed bl. a. indføres for Hornkvæg, Heste, Korn, Hø og Halm, friske Grøntsager (Kaal, Kartofler o. s. v.), frisk Frugt, Smør, Ost, Æg og Frø, medens Tolden skulde nedsættes og gøres ens i begge Stater for al Slags Kød, Hvede- og Majsmel, Landbrugsmaskiner og -Redskaber o. s. v. Ved de i September Maaned stedfundne Valg udtalte Kanada sig imod Afslutningen af en saadan Trak-

tat. Grundene hertil var vist flere: Frygten hos de Industridrivende for voksende Konkurrence med de Forenede Staters Industri, ukloge Udtalelser af amerikanske Politikere om, at Traktaten vilde blive et vigtigt Skridt henimod hele Nordamerikas økonomiske og politiske Enhed, Hensynet til Moderlandet, i hvilket Traktatforslaget havde vakt megen Uvilje, særlig hos Unionisterne, o. s. v. Man forstaar godt den Ængstelse, Forslaget vakte hos *Chamberlains* Meningsfæller, og den Jubel, med hvilken dets Forkastelse blev modtaget, thi dets Vedtagelse vilde have budt de kanadiske Farmere Adgangen til et mere fordelagtigt Marked for deres Korn — særlig Hvede — og Kvæg end det engelske, hvorved Vigtigheden for dem af at opnaa Fortrinsbehandling (Præference) i Moderlandet vilde svækkes eller helt bortfalde. Traktatens Vedtagelse vilde ogsaa stærkt have indskrænket Omraadet for den Fortrinsbehandling, England nu nyder i Kanada.

Den anden Begivenhed, der af Hensyn til vore Eksportinteresser særlig paakaldte Opmærksomheden, var Strejkerne. I sidste Uge af Juni Maaned begyndte de med Sømændenes Arbejdsnedlæggelse, og vor Udførsel paavirkedes deraf, da en Del Smør og Flæsk ikke kunde udskibes i Hull. I Begyndelsen af Juli Maaned var Strejken sluttet for Hulls Vedkommende, men snart meldtes der om Arbejdsnedlæggelser i andre Byer, og særlig i August Maaneds første Halvdel vaandede England sig under en Strejkefeber, der sprang fra Fag til Fag og fra By til By, bragte Arbejderne i Hundred Tusindvis til at nedlægge Arbejdet, standsede Produktion og Omsætning og bragte Landet til Revolutionens Rand (Liverpool). Først i Slutningen af August døde Strejkerne hen. En af de mest omfattende var Transportarbejdernes, og naar Transportvæsenet lammes i Englands Hovedstad og i andre af dets Storbyer, mærkes Følgerne ikke blot i disse, men Verden over. For Danmark med dets store Udførsel af letfordærvelige Varer var Situationen til Tider meget alvorlig, og naar vi alligevel kom over den med Tab, som

var til at bære, da skyldes det vel nok for en væsentlig Del, at Udførselen finder Sted i danske Skibe. Hvorledes mon det var gaaet, hvis vi havde været henviste til engelske Dampskibslinjer, da den engelske Søfart stoppede op? Uvilkaarlig mindes man her »London & India Dock Company«s Planer i 1907 om at overtage vor Eksport og »London—Esbjerg Shipping Co.«s Forsøg i 1910 paa at sætte Dampere i Gang mellem Esbjerg og London. Nu havde vi vore gamle, velindarbejdede Skibsruter at stole paa, vi sendte vore Varer frem i eget Materiel, vore Skibe kunde dirigeres her hjemme fra, Ruterne kunde lægges, som det passede bedst til Øjeblikkets Situation — og Tabene blev begrænsede saa meget, som det overhovedet var muligt. Det Afbræk, som Strejkerne forvoldte i mange Byers regelmæssige Forsyning med Levnedsmidler, og den Hungersnød, som sikkert var indtraadt, hvis de havde varet en Uge, ja kun nogle Dage længere, har i England vakt alvorlige Tanker om Faren ved at være saa afhængig af Udlandets Tilførsler, som det nu er, medens i Danmark Spørgsmaalet om at fordele Risikoen i vor Landbrugsproduktion atter er bleven rejst, saaledes bl. a. i en Redaktionsartikel i »Ugeskrift for Landmænd«s Nr. 27. For os bør Strejkernes Lære bl. a. blive, at samtidig med at vi søger at bevare vor Stilling paa de engelske Markeder, bør vi med forøget Energi stræbe efter at oparbejde nye Udførselsartikler til andre Lande.

I Juli Maaned afgav den engelske Tuberkulosekommission sin Slutningsbetænkning, der bragte Resultaterne af en 10-aarig videnskabelig Undersøgelse. Kommissionen er kommet til det Resultat, at Pattedyr og Mennesker gensidig kan smitte hinanden, og at en betydelig Del af Børns Tuberkulose skyldes Smitte fra Baciller af Kvægtypen, der er overførte gennem Komælk. For voksne Mennesker synes Faren for Smitteoverførelse at være væsentlig mindre. Kommissionen forlanger, at Staten, først af Hensyn til Børnene og dernæst for at betrygge den almindelige Sundhed, ikke blot skal opretholde de alt

eksisterende Forholdsregler vedrørende Mælkeproduktion og Kødsalg, men ogsaa supplere og skærpe dem. — Kommissionens Betænkning bekræfter altsaa de Resultater, danske Videnskabsmænd som Professorerne *B. Bang* og *C. O. Jensen* er naaede til, medens den gaar direkte imod Professor *Kochs* Teori.

Den 1. April i Fjor traadte i Tyskland en Værdistigningsskat til Staten i Kraft, der har sin store Interesse. Det er en Afgift paa den Værdistigning af Grundstykker, som ikke kan tilskrives Ejeren. Skatten opkræves, naar en Ejendom sælges eller mageskiftes, men ikke naar den gaar i Arv. Ved Skattens Beregning gaas der ud fra den Købesum, den hidtidige Ejer har givet for Ejendommen, og den Salgssum, den nu udbringes i, og ved forskellige Tillæg til Købesummen og Fradrag fra Salgssummen søger man at finde den Værdiforøgelse, Ejendommen har opnaaet uden Ejerens Medvirkning. Der er dog sat en Grænse — der efter 1925 bliver 40 Aar — for Skattens tilbagevirkende Kraft. De skattefri Tillæg, der maa lægges til den oprindelige Købesum, er: Omkostningerne ved Købet og de Beløb, som er medgaaede til Forbedringer i Ejerens Besiddelsestid. Til Beløbet for de anvendte Omkostninger er det endvidere tilladt at lægge 5 pCt. Fremdeles maa tilføjes saadanne Beløb, som er medgaaede som Bidrag til Vejarbejder, Afvandingsanlæg m. v., og hertil kan lægges 4 pCt. aarlig Rente i indtil 15 Aar. Endelig sker der et Tillæg til den oprindelige Købesum for den Værdiforøgelse, der skyldes Ejerens personlige Arbejde. Da det i Virkeligheden er ganske umuligt at udmaale denne Værdiforøgelse, er Forholdet ordnet summarisk ved at fastsætte bestemte Satser, der varierer fra $2^1/_2$—$1^1/_2$ pCt. af Købesummen for hvert Aar af det Tidsrum, hvorfor der beregnes Værdistigningsskat (for at kunne tillægge Købesummen disse Satser skal Ejeren dog have besiddet Ejendommen i over 5 Aar). — Fra Salgssummen kan der dernæst trækkes følgende Beløb: Omkostninger ved

Handelen samt et Rentetab af 3 pCt. aarlig i 15 Aar af Ejendommens Købesum og af den til varige Forbedringer anvendte Kapital, f o r s a a v i d t Ejendommen ikke har givet et saadant Udbytte. Naar disse Tillæg til den tidligere Købesum og Fradrag fra den nuværende Salgssum er skete, fremkommer Værdiforøgelsen, der beskattes. Efter dens Størrelse varierer Skatten fra 10 til 30 pCt. Sælgeren, der jo har haft Fordelen af Værdistigningen, skal betale Skatten. Der er dog Skattefrihed, naar Salgssummen ikke overstiger 20.000 M. for bebyggede og 5000 M. for ubebyggede Grunde. Af Skatteindtægten tilfalder 50 pCt. Riget, 40 pCt. Kommunen og 10 pCt. vedkommende Forbundsstat.

Blandt de vægtige Indvendinger, der kan fremføres mod denne Værdistigningsskat, synes en af de vægtigste den, at Skatten ikke tager Hensyn til, at en tilsyneladende Værdistigning kan være illusorisk, kun findes paa Papiret. At Salgssummen for en Ejendom i Aar er 20 pCt. højere end den Sum, for hvilken den købtes for 10 Aar siden, k a n skyldes, at Pengene i disse Aar er faldne saaledes i Værdi, at der nu behøves et 20 pCt. større Beløb af dem til Køb af samme Ejendom. Et saadant Værdifald har Pengene jo atter og atter været Genstand for.

Af Aarets i n t e r n a t i o n a l e K o n g r e s s e r er der vel særlig Grund til at nævne 2: den 9. Landbrugskongres og den 5. Mejerikongres. Den første afholdtes i Madrid fra den 1. til den 8. Maj; den talte ca. 1000 Deltagere, af hvilke ca. $^2/_3$ var Spaniere; Deltagelsen fra Norden var ringe, 1 Svensker og 4 Danskere, nemlig Baron *Wedell-Neergaard*, Svenstrup, Baron *Wedell-Wedellsborg*, Villiamsborg, Hofjægermester *Ræder*, der var de samvirkende danske Landboforeningers Repræsentant, og Professor *Westermann*, der var Regeringens og Landhusholdningsselskabets Repræsentant. De paa Kongressen behandlede Æmner har tidligere været meddelte her i Tidsskriftet. I nogle Artikler, Hofjægermester *Ræder* har skrevet om Kongressen, omtaler han det tilfredsstillende,

det var for de tilstedeværende Danske at høre den Anerkendelse, med hvilken vort Landbrug, specielt dets Udførsel og Foreningsvæsen, omtaltes paa Kongressen. Paa denne gav Professor *Westermann* en Redegørelse for Landbrugsundervisningen i Danmark samt en Oversigt over Fremgangen i Danmarks Høstudbytte i de sidste 10 Aar, støttet til grafiske Tavler, og Hofjægermester *Ræder* gav Meddelelse om, hvad man her i Landet har gjort for det lille Agerbrug og for Husmanden. — Den 5. internationale Mejerikongres afholdtes i Stockholm fra den 28. Juni til den 1. Juli og talte ca. 900 indmeldte Deltagere, deraf 400 svenske; talrige Danske deltog i den. »Det hedrande uppdraget — skriver *Tidskrift för Landtmän* — att vid öppningsplenum inleda kongressens vetenskapliga förhandlingar, hade lämnats åt den kände danske mejeribakteriologen, professor *Orla Jensen.*« En Mængde vigtige Æmner drøftedes paa Kongressen, hvis Forhandlinger formentlig senere vil medføre praktiske Resultater. Saaledes de Resolutioner, som vedtoges med Hensyn til Udarbejdelsen af Regler for Veterinærkontrollen med Mælkeproduktionen, de Fordringer, der bør stilles til den til direkte Forbrug bestemte Mælk og Undersøgelsen af forskellige Spørgsmaal vedrørende visse Fodermidlers Indflydelse paa Mælkens Fedtindhold m. v. Rimeligvis vil Kongressen ogsaa bidrage til en Udvikling af Kontrolforeninger i Lande, i hvilke disse endnu ikke har vundet Udbredelse, thi den reklamerede stærkt for dem ved at udtale, at den ansaa dem for et af de bedste Midler til Kvægavlens og Mælkeproduktionens Fremme.

Det internationale Landbrugsinstitut i Rom har i 1911 paa forskellig Vis udvidet sin Virksomhed. Ikke mindre end 49 Stater og Kolonier har sluttet sig til det; kun Siam, Monaco, Bolivia og nogle centralamerikanske Republiker staar udenfor. Instituttet har i Fjor fortsat med Udgivelsen af de i 1910 paabegyndte maanedlige Meddelelser om Afgrødernes Tilstand til forskellige Tider og Høstresultaterne for Hvede, Rug,

Byg og Havre, Majs, Ris og Bomuld — disse 7 Afgrøder er jo fortrinsvis Genstand for international Handel —, og det har i 1911 paabegyndt Forarbejderne til Udgivelsen af regelmæssige statistiske Meddelelser om Forhold vedrørende Jordbrugsprodukter: Indførsel og Udførsel, Forraad, de flydende Mængder o. s. v. Det har fremdeles i Fjor udgivet en Beretning om de Forholdsregler, de forskellige Stater har tagne mod Plantesygdomme og skadelige Insekter*), og det har udarbejdet en Fremstilling til Regeringerne om Nødvendigheden af at nedsætte en international plantepatologisk Kommission og forelægge denne et Program for internationalt Samarbejde til Bekæmpelse af Plantesygdomme. Paa Instituttets Generalforsamling 1911 vedtoges det dels at tilstille Regeringerne en Redegørelse for, hvad der i de forskellige Lande er gjort for at beskytte Landbrugets nyttige Fugle, og henstille til dem at virke for en udvidet Fuglebeskyttelse, dels at henlede deres Opmærksomhed paa Betydningen af, at der søges indsamlet nøjagtige Oplysninger om indtrufne Hageluvejr og den Skade, de har gjort, samt anmode dem om at give Instituttet Meddelelse om Formerne for Hagelskadeforsikring.

En af Instituttets Opgaver skulde være dels gennem hurtige Meddelelser at gøre Landmændene bekendt med alt nyt og vigtigt, der fremkommer i Verdenslitteraturen om Landbrugets Lovgivning, Forvaltning, Videnskab og Teknik, dels at udarbejde udførlige Redegørelser om særskilte Æmner. Dette Arbejde har imidlertid vist sig uoverkommeligt: Antallet af Tidsskrifter og Bøger, som aarlig indgaar til Instituttet og burde gennemgaas, er over 6000 forskellige Tidsskrifter og 5000 Bøger. Derfor er det vedtaget, at Instituttet foreløbig holder sig alene til Tidsskrifterne, og nu udgiver det dels et Ugeblad med Fortegnelse over al den indsendte Litteratur og over de Ar-

*) *L'organisation actuelle du service de protection contre les maladies des plantes et les insectes nuisibles dans les divers pays.* Rome 1911.

tikler, der findes i over 1500 Tidsskrifter, dels et Maanedsskrift*) med korte Notitser om det nye og interessante, som findes i den nyeste Landbrugslitteratur. Endvidere har Instituttet fortsat Udgivelsen af den i Slutningen af 1910 paabegyndte *Bulletin du bureau des institutions économiques et sociales,* der bl. a. bringer større orienterende Afhandlinger om Landbrugets Foreningsvæsen, Forsikringsvæsen m. v. De i de 3 første Hefter af dette Tidsskrift meddelte Oplysninger om Landbrugets Andelsforeninger i Tyskland, Danmark, Storbritannien, Irland, Britisk Ostindien, Frankrig, Nederlandene, Sverige, Norge og Rusland er i Fjor udgivne som et samlet Værk.**)

Ogsaa paa andre Omraader har Instituttet i Fjor udvidet sin Virksomhed, men det vilde føre for vidt her at komme nærmere ind derpaa. I Betragtning af den Tilslutning, det har vundet, de rige Midler, det raader over, og den Virksomhed, det har paabegyndt og forberedt, maa det sikkert betegnes som den vigtigste af alle hidtil oprettede internationale Institutioner.

Af Aarets Personalhistorie kan anføres, at Grev *L. Reventlow* har fratraadt Stillingen som Formand for de samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger. Ved sin ligefremme Optræden, mæglende Evne og betydelige landøkonomiske Indsigt var han en udmærket Formand for Samvirksomheden. Hans Eftermand blev Hofjægermester *A. Tesdorpf* til Pandebjerg. De samvirkende Husmandsforeninger i Fyns Stift har valgt Husmand *Johs. Hansen,* Sødinge, til Formand i Stedet for *E. Rasmussen,* Ruehede. I Foreningen af landøkonomiske Tidsskrifter og i Landbrugskandidatforeningen har henholds-

*) *Bulletin du bureau des renseignements agricoles et des maladies des plantes.*

**) *Etudes monographiques sur la coopération agricole dans quelques pays.* Rome 1911.

vis Redaktør *Anton Bing* og Konsulent *O. H. Larsen* afløst Redaktør *J. P. Petersen* og Statskonsulent *K. Hansen* som Formænd. Endelig fratraadte i December Maaned Lehnsgreve *Wedell* Stillingen som Præsident i Landhusholdningsselskabet, efter at han i 17 Aar med usvækket Interesse og sjælden Pligtfølelse havde arbejdet for Selskabets Anliggender. Paa Generalforsamlingen den 16. December udnævntes Grev Wedell til Æresmedlem af Selskabet. Til nyt Medlem af Præsidiet er valgt Lehnsgreve *Moltke* til Bregentved.

Af Aarets Dødsfald skal følgende nævnes: den 26. Januar og den 4. April døde 2 Mænd, der af Temperament og Karakter var ret forskellige, Hofjægermester *H. E. v. Beck* og Professor *V. Maar*. Den første energisk og impulsiv, noget af en Charmeur, med Hu til og afgjort Evne for at spille en Rolle i det offentlige Liv, den anden en Mand *von alten Sitten*, tilbageholden af Væsen og forsigtig i sin Optræden, af lutter Samvittighedsfuldhed næsten ængstelig for at tage Standpunkt — begge dygtige og retskafne Mænd, hvis Bortgang vakte Beklagelse i vide Kredse. Den 29. Marts døde Justitsraad *L. Friis*, hvis Navn blev bekendt gennem Oparbejdelsen af en Eksport af danske Kreaturer til Rusland. Den Post, Friis her var stillet paa, var udsat og vanskelig, og Kritiken udeblev ikke. Men vor Udførsel til Rusland voksede, om end langsomt, saa dog tilsyneladende sikkert, under hans Agentvirksomhed, og selv mente han, at denne maatte betragtes som et Pionerarbejde, der netop blev afbrudt, da større Resultater som Følge af de i de første vanskelige Aar indhøstede Erfaringer kunde ventes. Den 1. Juni døde den bekendte sjællandske Gaardejer *Povl Sams*, Svensbjerg. Han efterlod sig det Eftermæle, at han var en Mand, hvis Sind var aabent for Livets ideelle Sider, og hvis Gerning var præget af sund Tænkning og praktisk Sans. Han deltog meget i det offentlige Liv, var bl. a. Medlem af de samvirkende sjællandske Landboforeningers Bestyrelse og Formand for Holbæk Amts Andels-

svineslagteri. Samme Dag afgik Godsejer *C. Mansa* til Sø paa Mors ved Døden. Paa denne dygtige Landmands Initiativ blev »Foreningen for Sejerslev-Ejerslev-Jordby Kommune til Bevarelsen og Forbedringen af det jyske Kvæg« stiftet 1881. Han havde set, at mange fortrinlige jyske Besætninger paa Mors var blevne fortrængte af Korthornskrydsninger, som for de fleste gav et mindre Udbytte end det gode Morsøkvæg, og Foreningen blev da oprettet for at hindre »Krydsning«. Denne Forenings Stiftelse og gavnlige Virksomhed blev snart almindelig bekendt i Jylland og har sikkert bidraget sit til den store Udbredelse, Avlsforeningerne senere har vundet. Selv grundlagde Godsejer M. en Stamme af jysk Kvæg, af hvilken flere Stamholdere blev anerkendt paa Landmandsforsamlingerne og Statsskuerne.*) Den 17. Juli døde Forsøgsleder og Bestyrer af Forsøgsstationen ved Tylstrup *A. J. Hansen.* Han var ikke blot en Mand af en ikke ualmindelig praktisk Dygtighed, men han ejede tillige en sjælden Evne til at sammenarbejde sine Erfaringer og lade dem komme andre til Nytte gennem Foredrag og skriftlige Arbejder. Den 12. Oktober bortkaldtes Veterinærkonsulent *Johannes Arup* efter med ubestridelig Dygtighed i over 20 Aar at have varetaget vort Landbrugs Interesser i England og Tyskland. Ofte vil de, der stod i Forbindelse med Arup, komme til at savne hans rige Erfaringer, hans ædruelige og sunde Syn paa Sagerne, hans store Hjælpsomhed. Endvidere afgik den tidligere Forstander af Ladelund Landbrugsskole, *Niels Pedersen,* ved Døden den 10. November. Han var i udpræget Grad en Handlingens Mand, udholdende i sine Bestræbelser, ofte i Besiddelse af et stort Syn paa Forholdene og Mod til at vove en Indsats. Endelig døde den 3. December De samvirk. danske Landboforeningers Konsulent i Plantesygdomme, mag. scient. *M.*

*) I *J. B. Krarups* »Beskrivelse af Landbrugets Udvikling i Danmark«, II. Del, S. 691—714, findes af Hovedgaarden So en interessant Beskrivelse, som Godsejer *Mansa* ojensynlig selv har skrevet.

L. Mortensen. Uagtet han kun blev 30 Aar, fik han dog udført et fra alle Sider anerkendt betydeligt Arbejde paa Planteavlen, særlig Plantepatologiens, Omraade, og med en sjælden Arbejdsevne forenede han et nøje Kendskab til sit Fags praktiske Arbejder og videnskabelige Forskninger. Rige Muligheder gik med ham i Graven.

Den bekendte Leder af Forsøgsstationen i Möckern *Oskar Kellner* afgik ved Døden den 22. September. Hans Hovedvirksomhed faldt paa Fodringens og Dyreernæringens Omraade, og sine Erfaringer nedlagde han i sit store Værk »Die Ernährung der landwirtschaftlichen Nutztiere«, som udkom 1905 og har haft en meget stor Betydning for hele Fodringsspørgsmaalet. Af hans Undersøgelser har følgende haft særlig Betydning: Paavisningen af den almindelige Udbredelse af Amider i Planter; Forholdet mellem Næringsstofoptagelsen og Arbejdsydelsen hos Heste; Undersøgelser over Stof- og Energiomsætning hos voksende Hornkvæg; Undersøgelser over talrige Foderstoffers Fordøjelighed og over de enkelte Næringsstoffers Virkning; Undersøgelser over Knokkelmelets og Kalkens Virkning o. s. v. Fra 1881—93 var *Kellner* Professor ved Universitetet i Tokio, og Indretningen af Japans Forsøgsstationer er fornemlig hans Værk.

Samme Dag, som *Kellner* døde, mistede Frankrig en af sine fremragende Landøkonomer, Professor *L. Grandeau,* der ligeledes havde gjort sig bekendt særlig paa Ernæringsfysiologiens Omraader. I en Række Aar var han dels Hovedredaktør og dels Medarbejder af det bekendte Ugeskrift *Journal d'agriculture pratique,* i hvilket han nedlagde sine rige Erfaringer vedrørende det franske Landbrug og de landøkonomiske Fremskridt i Udlandet. Som Forsøgsmand nød han Verdensry, og han var Overleder af den franske Stats *stations agronomiques.*

Som det fremgaar af den her givne Redegørelse for Aaret 1911, var der til Tider flere mørke Skyer oppe over Landbrugets Horisont. Nogle af disse spredte sig igen, men med andre er dette ikke helt Tilfældet. Saaledes véd vi ikke, om vi end har Lov til at haabe det, at Aarsagerne til de engelske Klager over det danske Flæsks store Lageindhold vil fjærnes ved energisk Arbejde fra Slagteriernes Side. Ej heller er der udelt Tilfredshed i England med vore Æg, thi hvert Efteraar kommer der hengemte Æg derover som nylagte. Mindre samvittighedsfulde Forhandlere søger at opnaa en økonomisk Overlegenhed i Konkurrencen herhjemme ved at inkassere en uærlig Fortjeneste ved Hengemmen, men det skulde unægtelig nødig komme dertil, at vi forskertsede det gode Ry, vore Æg har opnaaet særlig ved Dansk Andels-Æg-Eksports Bestræbelser. Ogsaa Mund- og Klovesygens Omkring-sig-Griben staar som en truende Mulighed, som vi vel ikke staar helt magtesløse overfor, men som dog kan blive en af de Skæbnens Tilskikkelser, »mod hvilke man omsonst sig søger at bevæbne«. Høsten af Sæd og Hø var god, medens Mængdeudbyttet af Rodfrugter lod noget tilbage at ønske, Plantesygdomme og Insektangreb gjorde en Del Skade, Arbejderforholdene var forholdsvis rolige og Priserne paa de fleste Produkter gode, om end Flæskepriserne var lave i Efteraarsmaanederne. Aaret har altsaa bragt baade Plus og Minus, men alt i alt tør det vel nok karakteriseres som et godt Aar for Landbruget, saaledes som ogsaa de nærmest foregaaende Aar har været det.

Ofte hører man imidlertid Landmænd gøre gældende, at jævnsides med de senere Aars gode Afsætningsforhold har der fundet en Stigning Sted af Landbrugets Udgiftsposter — navnlig til Folkeløn, Skatter og Husholdning —, og disse Udgifter har en Tendens til regelmæssig Stigning, medens Produktpriserne stiger og falder. Dette er vel sandt, men det maa da ogsaa erindres, at Udbyttet af Jorden og Kreaturholdet er gaaet betydeligt frem, og det herved indvundne Merudbytte vil dog vistnok mere end

opveje Udgifternes Stigning. Der er da heller ingen Tvivl om, at Tilliden til Landbruget nu er større end for en halv Snes Aar siden, hvad der bl. a. giver sig Udtryk i Landejendomspriserne. Disse er nu højere, end de var i 1870'ernes bedste Aar, ja, i nogle Tilfælde er de vel nok saa høje, at de nye Ejere vil have stor Vanskelighed ved at klare sig under vigende Konjunkturer. Vi kender det samme Fænomen fra tidligere Opgangsperioder. Under saadanne er Købernes Antal stort, Efterspørgselen efter Jord er levende, og Forventningen om vedblivende Fremgang vil friste mange til at betale mere for Jorden, end dens virkelige Værdi berettiger til. I Nedgangsperioder er det omvendt; da er Sælgernes Antal stort, og Frygten for yderligere Nedgang kan bevæge dem til at sælge Ejendommene under disses virkelige Værdi. Med andre Ord: de Landejendomspriser, som betales for Tiden, er sikkert et Bevis paa en voksende Tillid til Landbruget, men derfor er det ikke sagt, at de er et fuldgyldigt Udtryk for Ejendommenes virkelige Overskudsudbytte nu for Tiden.

Frederiksberg. d. 2. Januar 1912.

Flæskeproduktion i Kina og Sibirien.

En engelsk Beretning anmeldt ved *Harald Faber.*

De høje Priser for Flæsk i England, som var en Følge af de stærkt formindskede Tilførsler fra de amerikanske Fristater, vakte en betydelig Interesse for Flæskeproduktion rundt omkring. Engelsk Kapital er i stigende Grad engageret i Baconfabrikker i Rusland, baade det vestlige af det europæiske Rusland og i Sibirien, ja selv i Kina. Indførslen til England af Bacon fra »andre Lande« (ɔ: andre end Danmark, Forenede Stater og Kanada) er mere end fordoblet i Mængde siden 1909 — i de første 10 Maaneder i de sidste 3 Aar var den henholdsvis 13, 29 og $27^1/_2$ Mill. Pund —, og en fortsat Stigning synes rimelig.

Mellem de forskellige Lande, hvorfra der nu sendes Flæsk, enten fersk, frosset eller saltet Flæsk, til England, og hvorfra Tilførslerne kan ventes at ville stige i Mængde og i Kvalitet, er K i n a og S i b i r i e n. Det engelske Marked modtager villig Tilførsler alle Vegne fra, men med Hensyn til Levnedsmidler, og da ganske særlig med Hensyn til Svinekød, stilles der visse, endog temmelig strænge, Fordringer til Varens sunde Beskaffenhed. Dette har bevirket, at det engelske Ministerium, hvorunder Tilsynet med indførte Fødemidlers Sundhedstilstand sorterer, har ladet undersøge de Forhold, hvorunder Svin opdrættes og slagtes til Eksport i Kina og Sibirien, og Dr. *Reginald Farrar* har afgivet en yderst interessant Beretning om sine Undersøgelser, der navnlig for Kinas Vedkommende var meget indgaaende.

Kinesisk Svinekød i Form af frosne ferske Kroppe udføres til England fra Hankow, den By i den sydligere Del af Kina ved den store Yang-tze-kiang-Flod, som har været meget omtalt i Anledning af Revolutionen, og som af mange er udset til det reformerede Kinas Hovedstad. Udførselen ledes af International Export Company, Limited, som i 1910 sendte 32,000 Svinekroppe til England. Der er Tale om Udførsel ogsaa fra Shanghai, og der er ogsaa Planer oppe om at tilberede Svinene til Bacon, saltede Sider, inden Afskibningen. Der er en Vanskelighed paa Grund af et Forbud mod Indførsel af Salt, idet det kinesiske Salt ikke egner sig til Saltningen. Men nu har Firmaet indrettet sig paa at raffinere kinesisk Salt. En anden Udførsel sker fra Vladivostock, idet et russisk Firma, Brødrene *Kowznetzoff*, derfra afskiber til England de Svinekroppe, som tilberedes i deres Slagteri i Harbin i Mantschuriet.

Der findes forskellige Svineracer i Kina af meget forskellig Værdi og hjemmehørende, som det synes, i forskellige Egne. I det store frugtbare og vel vandede Risdistrikt Syd og Sydvest for Hankow, i Provinsen Hunan, findes de bedste Svin. Det hunanesiske Svin har korte, opretstaaende Øren, en kort Tryne, brede Kæber, en tæt, bred Krop med en bred Ryg, korte Skinker og en tynd Hale. Børsterne er korte, men fine, Farven er sort- og hvidbroget med store Aftegninger, og Huden er tynd og blød, og naar den er skrabet efter Slagtningen, er den hvid med en rødlig Tone. En helt anden, mindre god Race findes i Provinsen Honan, Nord for Hankow ved den sydlige Bugt af den gule Flod, Hwang-Ho. Det honanesiske Svin er mindre kultiveret end det hunanesiske og ligner sin vilde Stamfader mere. Det er sort med lange, hængende Øren, en lang Tryne, lang, lige Kæbe, lange, tynde Skinker og en temmelig lang og grov Hale. Kroppen er smal med hængende Bug, en smal, skarp Ryg med fremstaaende Rygrad — hvilket har givet Svinet Øgenavnet »Knivsryg«. Børsterne er lange og grove, Huden

er tyk og grov, og efter Slagtning og Skrabning er den graalig hvid og ru. Kødet af dette sorte Svin har en ejendommelig Lugt, det er blegere end Kødet af det hunanesiske Svin og grovt. Den Race synes udbredt i de fleste Egne af Kina. I Shanghai saa Dr. *Farrar* tre Slags Svin, det sorte honanesiske Svin, et hvidt Svin af lignende Form, med hængende Øren, men med bedre Kvalitet Kød, og et hvidt Svin med opretstaaende Øren, som lignede det hunanesiske Svin. Af denne sidste Slags var der dog kun faa. Af disse forskellige Racer er det kun den hunanesiske, som egner sig rigtig til Eksport til England. Der er dog gjort Forsøg med Udførsel af det sorte »Landsvin«, som Dr. *Farrar* kalder det, men kun et mindre Antal af de slagtede Svin blev afskibede. I selve Kina foretrækker Europæerne ogsaa de hvide eller hvidbrogede hunanesiske Svins Kød, medens det sorte Landsvin spises af Kineserne.

Hvad der undertiden høres om — og navnlig mellem Europæere i selve Kina er talt en Del om — Svin, som strejfer om i Gaderne i de kinesiske Byer eller Bydele og lever af det Affald, der kastes ud fra Husene, synes at være meget overdrevet. Den formentlige Fare for at faa serveret Kødet af saadanne Svin er meget ringe, for det første fordi der er meget faa af dem, og dernæst fordi disse Svin er saa udmagrede med hængende Bug, at man let kan kende dem; da Kineserne er et meget driftigt og sparsommeligt Folkefærd, kastes der ikke meget spiseligt ud paa Gaderne. Kineserne selv er meget nøjeregnende med deres Føde, og de nogenlunde velstillede Kinesere vil lige saa nødig spise saadan fodrede Svin som Europæerne. Om Udførsel af Flæsk fra saadanne Svin kan der slet ikke være Tale — det vilde ikke betale sig for Afskiberne at ødelægge deres Renommé derved. Disse Lossepladssvin, om man vil kalde dem saa, spises af de fattigste af den kinesiske Befolkning, men de synes at spille en meget ringe Rolle.

S v i n e h o l d er meget udbredt i Kina, og Svinene

behandles, passes og fodres udmærket. Svinekød udgør en betydelig Del af Kinesernes Ernæring og er den mest benyttede Slags Kød. Den store Betydning, Svinet spiller for Kineserne, kan ses af følgende: Det kinesiske Ord for Hjem er *chia*, og det skrives paa Kinesisk saaledes:



hvilket skal betyde et Svin under et Tag, et Bevis paa, at Svinet i Kina i mange Hundrede Aar har været et højt skattet Husdyr.

I Provinsen H u n a n, hvor den ædlere Svinerace hører hjemme, er Risdyrkning det almindeligste Landbrug, og inddigede Rismarker, til Tider oversvømmede af Flodvandet, som ledes ind over dem, dækker store Strækninger. Paa Gaardene i disse Egne holder man en Mængde Svin, og de holdes udmærket. Smaagrisene gaar med Moderen paa Marken, til de er 5—6 Uger gamle; saa sættes de paa Sti, der bestaar af et Trægulv med Bambusrækværk om og under Tag. Trægulvet er løftet 18 Tommer over Jorden, og derunder er der en Ajlebeholder for Svinets flydende Gødning. Der bruges ingen Strøelse; Svinene læres til Renlighed; deres Gødning kaster de i det ene Hjørne, hvorfra den fjernes daglig, og synder de mod denne Forskrift, straffes de med Slag af et Bambusrør. Renligheden i disse kinesiske Svinestier er større end i Svinestier i England, hvor der bruges Halmstrøelse. Svinene fodres med Risaffald og Rismask, Affald efter gæret Ris, hvoraf der tilberedes en Drik, eller Linsemask, Soyabønner, Kaal og andet Grønt, men i Risegnene er Risaffald Hovednæringen. Svinene af Landracen fodres paa lignende Maade. Selv naar de løber om i Markerne, bringes de ind tre Gange daglig for at blive fodrede. I Nærheden af Shanghai, ved S u c h o w, findes en Mængde Svin i Stier i Huse, der ligger langs med en gammel Kanal. Stierne er brolagte, strøede med Aske og

indhegnede med Bambus. Disse Svin fodres med Klid og Ris, Bønneskaller, undertiden Majs og Skaller af Vandmeloner i Melontiden.

Naar Svinene skal til Marked i de store Byer, transporteres de ofte ad Flodvejen i Junks, saaledes til Hankow, men ofte drives de naturligvis ad Vejene. Da disse, særlig i Risdistrikterne, er mudrede, er det Skik at give Svinene Halm- eller Sivsko paa Fødderne, et talende Bevis for den Omhu, der udvises over for det højt skattede Dyr.

Svinene i Mantschuriet, hvorfra der er sendt en Prøvesending til England, er for det meste af den sorte Landsvin-Race, som dog synes at have tilfredsstillet Modtagerne saa godt, at regelmæssige Afskibninger imødeses. Firmaet Kowznetzoff købte Svinene fra Landmændene rundt om; der holdtes ofte et Par Hundrede Svin paa en Gaard, i store, indhegnede Indelukker med straadækkede Skur for Læ. Foderet bestod af Soyabønnekager, brækkede i Stykker og blandede med Ris, Linser og Linsemask, og Bønneaffald, udblødt med kogende Vand i store Gryder. Foderet gives to Gange om Dagen.

I Provinsen Yunan i det sydvestlige, paa Grænsen imod Birma, findes en Svinerace, som Dr. *Farrar* dog ikke selv saa. Men gennem en tidligere fransk Konsul fra Egnen og ad anden Vej hørte han om det fortrinlige Flæsk, der tilberedtes i Yunan. Navnlig er Skinkerne berømte og spises gerne af Europæerne, ja, de skal endog overgaa de bekendte Yorkshireskinker i Finhed og Delikatesse.

Man vil have bemærket, at Mælk aldrig nævnes som en Bestanddel af de kinesiske Svins Foder. Det har sin naturlige Grund i, at Mælk, d. v. s. Komælk, ikke — eller yderst sjælden — bruges i Kina, hvor det skal stride imod Religionen at malke Køerne, der oftest benyttes som Trækdyr og ikke maa afkræves en dobbelt Tjeneste. Denne Omstændighed, at kinesiske Svin ikke udsættes for Smitte af Kvægtuberkulosen, afgiver et slaaende in-

direkte Bevis paa Rigtigheden af den Antagelse, at europæiske Svin skylder Mælken den saa udbredte Tuberkulose, der findes blandt dem. Og lige saa slaaende er der altsaa ogsaa derved leveret Beviset for Rigtigheden af den Paastand, at om Komælken pasteuriseres, saa at Tuberkulosesmitten derved blev dræbt, vilde Tuberkulosen hos Svinene ogsaa i Europa — og i Danmark — kunne indskrænkes meget betydeligt i Svinebesætningerne. Den eneste Art af Tuberkulose, der fandtes i mange Tusinde undersøgte Svinekroppe med en ganske enkelt Undtagelse, var i Halskirtlerne. Ogsaa Trikinose findes meget sjælden, og det stemmer dermed, at denne Sygdom er overordentlig sjælden hos Kineserne, skønt disse som omtalt spiser meget Svinekød, som de dog som Regel koger eller steger meget grundig. Cyster findes undertiden, men den almindeligste Kassationsgrund synes at væge Rødsyge. I Slagtehusene i Shanghai (foreløbig til lokalt Forbrug af Kinesere og Europæere, men maaske snart ogsaa for Eksport) og i Hankow er der en meget grundig Inspektion af de slagtede Svin før og efter Slagtningen ved fuldt uddannede engelske Dyrlæger, hvoraf den ene tidligere har været Kødinspektør i Glasgow. Dyrlægerne er ansatte af Eksportfirmaerne eller af de offentlige Slagtehuse. I Harbin i Mantschuriet, som skønt en kinesisk By er undergivet russisk Administration, ledes Undersøgelsen efter den kejserlige russiske Kødkontrols Regler. Dyrenes Temperatur toges før Slagtningen. Dr. *Farrar* saa selv en Række Svin ligge med sammenbundne Fødder, hvert med et Termometer i Endetarmen. Er Temperaturen for høj eller for lav, kasseres Svinet. Tre Stykker Muskel tages til Trikinundersøgelse, hvoraf det ene fra Grunden af Mellemgulvet. Tolv Snit af hver Muskel undersøges mikroskopisk. Findes Trikiner, hvilket er meget sjælden, destrueres hele Kroppen. Tuberkulose findes ogsaa sjælden, 5 Tilfælde i 28,000 Svin i 1911, hvorimod den fandtes i 4 Procent af Kvæget. De fleste Kassationer var for Cyster. Første

Klasses Kød faar blaat Stempel, anden Klasses Kød (oftest sat ned i Klasse paa Grund af Cyster) faar rødt Stempel, saltes stærkt og sælges under Tilsyn i særlige Butikker.

Fra Sibirien udføres Svinekød, navnlig Bacon, til England fra to Firmaer i Kurgan, nemlig Union Cold Storage Company (London), som staar under samme Ledelse som International Export Company, og det danske Firma Brühl og Thøgersen. Sidstnævnte slagter omtrent 25,000 Svin om Aaret for England og 10,000 for Rusland. Svinene købes fra Landmændene i Omegnen, men da Egnen er temmelig tyndt befolket, er Afstandene ofte store til Gaardene. Landracen krydses med engelske Racer, Yorkshire, Berkshire eller Tamworth, hvoraf navnlig i de sidste 5 à 6 Aar mange er indført. Baade de nævnte Firmaer og russiske Regerings-Konsulenter interesserer sig for at faa Landmændene til at forbedre Svineracen ved saadan Krydsning. Yorkshireorner er ogsaa indførte til Egnen omkring Tobolsk. Landsvinene egner sig ikke for det engelske Marked. Hos en stor Farmer omtrent 6 Mil fra Kurgan saa Dr. *Farrar* 25 Orner og 100 Søer af Yorkshiresvin og henved 300 Svin til Fedning i renlige Træstalde med Savsmuld til Strøelse. Foderet var Klid og Havre, kogt med Kærnemælk og Valle. Brühl og Thøgersens Slagteri saa vel som Union Cold Storages Slagteri er lyse, vel ventilerede Bygninger med solide Cementgulve og godt Afløb. Der er godt og rigeligt Vand og god Lejlighed for Veterinærinspektion. Alt Flæsket undersøges efter de russiske Regler for Kødtilsyn, og Jernbanen modtager ikke Flæsk, der ikke bærer Kontrollens Stempel. Naar der er Mistanke om Rødsyge eller anden Sygdom, tages Svinets Temperatur inden Slagtningen, og er Temperaturen for høj, kommer Svinet slet ikke ind i Slagtehallen, men destrueres. Iøvrigt er Undersøgelsen grundig, ogsaa for Trikinose, som i 10 Aar ikke er fundet i Tobolskdistriktet, men derimod skal findes i Sydrusland. 2,8 pCt.

Svin kasseres for Cyster. Findes disse kun lokalt, kasseres vedkommende Organ, Kroppen saltes i 21 Dage og sælges som 2den Klasses i Butikker under Regeringstilsyn. Findes Cysterne mere udbredt, kasseres hele Kroppen. 2,5 pCt. kasseres for Tuberkulose. Findes Tuberkulose kun i Halskirtlerne (Submaxilære K.), regnes Kroppen for 1ste Klasses. Dette gælder 7 til 14 pCt. af alle undersøgte Svin.

Det synes af denne interessante Beretning at fremgaa, at der er Materiale til en betydelig Flæskeudførsel fra disse store Lande, at der arbejdes for at udvikle Eksporten, og at der føres et dygtigt og omhyggeligt Tilsyn med Svinenes Sundhed. Der er ingen Grund til at formode, at Flæsket fra disse Lande i en rimelig Fremtid skal kunne maale sig med det danske Flæsk i Godhed, men derfor kan det nok influere paa Prisen af dette, om der kommer større Mængder fra Kina og Sibirien. Der er derfor al Grund til ikke at slaa noget af i de Fordringer, der i Danmark stilles til Flæskets høje Kvalitet, men til at fortsætte med Arbejdet for at forbedre Svineracen og Flæskets Tilberedning paa Slagterierne.

Bestyrelsesmødet den 16. December 1911

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Til Stede var Præsidenterne: Lehnsgreve *Wedell,* Kammerherre *C. Bech* og Professor *T. Westermann.* Af Bestyrelsesraadets Medlemmer var mødte: Godsejer *Harald Branth,* Professor *B. Bøggild,* Proprietær *C. Grut-Hansen,* Hofjægermester *G. E. Grüner,* Gaardejer *J. P. Jensen,* Proprietær *O. A. Kofoed,* Etatsraad *W. A. Langkilde,* Godsejer *G. de Lichtenberg,* Hofjægermester *H. Lüttichau,* Lehnsgreve *Moltke,* Gaardejer *Anders Nielsen,* Lehnsbaron *Rosenkrantz,* Forpagter *G. F. Schroll,* Forpagter *Selchau-Hansen,* Jægermester *F. H. Skov* og Forpagter *G. Willumsen.*

Udenfor Dagsordenen vedtog Bestyrelsesraadet at foreslaa Generalforsamlingen at udnævne Lehnsgreve Wedell til Æresmedlem af Selskabet.

Den første Sag paa Dagsordenen var Optælling af de indkomne Stemmesedler til Valg af 1 Præsident, 6 Medlemmer af Bestyrelsesraadet, 1 Revisor og 2 Medlemmer af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse«. Meddelelse om Udfaldet af disse Valg samt om de af Bestyrelsesraadet foretagne Valg af Medlemmer til forskellige staaende Udvalg, endvidere om Optagelse af ny Medlemmer, om Decision af Selskabets Regnskab for Aaret 1910—11 samt det under Dagsordenens Punkt 9 behandlede Spørgsmaal om »Det danske Landbrugs Forhold til Udlandet« vil senere blive meddelt i Referatet af Forhandlingerne paa Generalforsamlingen, som afholdtes samme Dag Kl. 7 Eftermiddag.

Efter at Valgenes Udfald var meddelt, udtalte Kammerherre *Bech* bl. a. følgende: Etatsraad *Valentiner* har bestemt frabedt sig Genvalg. Han har i en meget lang Aarrække været Medlem af Bestyrelsesraadet, lige siden 1872. Vi har paa

mange Maader Grund til at takke Etatsraad *Valentiner* for hans udmærkede Virksomhed i Landbrugets Tjeneste, ikke mindst som Formand for den Landboforening, der er København nærmest og derfor i flere Henseender har stor Betydning Landet over, og dernæst som mangeaarigt Medlem af og Formand for Bestyrelsen for de samvirkende sjællandske Landboforeninger. Det er allerede nogle Aar siden, Etatsraad Valentiner trak sig tilbage fra den sidste Stilling paa Grund af Tunghørighed, men han har alligevel fulgt alt, hvad Landhusholdningsselskabet og Landboforeningerne foretog sig, med den største Interesse. Nu fandt han desværre, at Øjeblikket var kommet til at trække sig tilbage som Medlem af Bestyrelsesraadet. Der er derfor al Grund til at takke ham for hans udmærkede Virksomhed. En anden Mand, som ikke er genvalgt, er Proprietær *O. Rasmussen*. Ogsaa ham er der Grund til at takke for hans Deltagelse i vort Arbejde.

Da Grev *Wedell* nu kom til Stede, udtalte Præsidenten endvidere bl. a.: Jeg har, inden Grev Wedell kom til Stede, overfor Bestyrelsesraadet i store Træk søgt at paavise, ikke alene de forskelligartede Forhold, hvorunder Grev Wedell har virket i Samarbejde med de forskellige Præsidenter i en Tid af 17 Aar, fra 1894, men jeg har ogsaa søgt at erindre om noget, som alle forud vidste, at det var paa en ganske udmærket Maade, Grev Wedell har arbejdet for os og med os her. Jeg har søgt at udtale vor bedste Tak til Grev Wedell og de bedste Ønsker for den Fremtid, Grev Wedell har; og vi har da enstemmigt besluttet at foreslaa Generalforsamlingen at optage Grev Wedell som Æresmedlem af det kgl. danske Landhusholdningsselskab. Naar vi beder Dem tage imod denne Udnævnelse, under Forudsætning af, at Generalforsamlingen tiltræder vort Forslag, er det, fordi vi mener, at Selskabet vil sætte særlig Pris paa det. Jeg skal ikke trætte Dem med at sige, hvad jeg har sagt, inden De kom til Stede. Jeg skal ikke fremhæve de mange gode Egenskaber, som jeg er overbevist om, ja, som jeg véd, at alle d'Hrr. her med mig tillægger Dem; men det, at vi beder Dem tage imod en eventuel Udnævnelse til Æresmedlem af Selskabet, maa være et Udtryk for vor hjertelige Taknemlighed overfor Dem, og hvad De har været for Selskabet. Vi nærer et varmt Haab om og fuld Fortrøstning til, at De i den Tid, der endnu maatte blive Dem forundt, vil omfatte os med venlige Følelser og som hidtil følge det danske Landbrug med Deres Interesse, med Deres indgaaende Kendskab dertil og med Deres Forstaaelse af hver enkelt Ting i smaat og i stort, at De med andre Ord,

hvor der er Lejlighed dertil, vil være os til Støtte. Det vilde være os en kær Tanke og til megen Nytte, om De ikke vilde svigte os.

Lehnsgreve *Wedell:* Naar jeg ved denne Lejlighed staar i Begreb med at træde ud af Landhusholdningsselskabets Præsidium, maa jeg først henvende en hjertelig Tak til alle, en Tak til Kammerherre Bech for de velvillige og anerkendende Ord, han har udtalt til mig, og en Tak til D'Hrr. Bestyrelsesmedlemmer for den Tilslutning, De gav disse Ord. Jeg maa i første Linie takke for den overordentlig store Ære, De paatænker at vise mig ved at ville foreslaa mig til Æresmedlem af Selskabet. Det er jo en Ære, som jeg i allerhøjeste Grad sætter Pris paa. Naar Kammerherre Bech har udtalt adskillige rosende Ord om min Virksomhed her, kan jeg dog kun bemærke, at jeg i høj Grad maa dele Rosen baade med mine forhenværende og hidtilværende Kolleger i Præsidiet. D'Hrr. vil forstaa, at det er et overordentligt Savn for mig, naar jeg nu træder ud af Præsidiet. Jeg har altid omfattet Landhusholdningsselskabets Sager med den største Interesse; jeg kan sige, at de Timer, jeg har anvendt derpaa, har været mine gladeste Arbejdstimer. Naar jeg nu alligevel efter moden Overvejelse trækker mig tilbage fra denne Stilling, saa gør jeg det, fordi den fremrykkede Alder, i hvilken jeg er begyndt at komme ind, kan give Formodning om, at den vil gøre sine Krav gældende, saaledes at jeg ikke længere vil kunne udføre det Arbejde, der kommer til at ligge for her, og jeg gør det, fordi jeg har ment, at det vilde være heldigt at faa yngre Kræfter ind i Præsidiet. Jeg føler mig imidlertid forvisset om, at det Valg, Selskabets Medlemmer har truffet til min Eftermand, vil være et særdeles heldigt Valg. Grev Moltke vil ganske sikkert blive en Mand, som kan samarbejde med det nuværende Præsidium. Jeg føler mig overbevist om, at Enighed i Præsidiet udadtil og et godt Samarbejde med Bestyrelsesraadet og et vaagent Øje for, hvad der rører sig i Landbruget, er de Betingelser, som er Hovedsagen for Landhusholdningsselskabets stadige Betydning. Men saa føler jeg mig ogsaa forvisset om, at det kgl. Landhusholdningsselskab vil have en lang og betydningsfuld Fremtid for sig. Jeg vil nu tillade mig at henvende en hjertelig Tak til mine Kolleger i Præsidiet for det gode Samarbejde og den Velvilje, De har vist mig, og som jeg altid skal bevare i taknemlig Erindring. Jeg vil tillige bringe Bestyrelsesraadet en Tak for den Imødekommen, der bestandig er vist Præsidiet og ikke mindst overfor mig personlig.

Efter at Grev *Wedell* derefter havde henvendt nogle elskværdige Ord til Selskabets Funktionærer sluttede han med følgende Ord: Dernæst min bedste Tak til Landhusholdningsselskabets Medlemmer for den Tillid, de har vist mig i de forløbne Aar ved flere Gange at vælge mig ind i Præsidiet. Og endelig en Tak til alle, som har støttet Landhusholdningsselskabet, enten som Medlemmer af Udvalg eller paa mange andre Maader.

Den ledende Præsident: Inden vi gaar videre i vore Forhandlinger, vil jeg gerne bede D'Hrr. erindre to Mænd af det danske Landbrug, som vi har mistet, siden vi sidst var samlede, nemlig Landbrugsskoleforstander *Niels Pedersen*, der døde den 10. November, og Konsulent *Mortensen*, der døde den 3. December. Der var ikke mindre end 30 Aars Forskel i deres Alder, den ene nærmede sig til at høre til de gamle, den anden var endnu en ung Mand, der, hvis hans Helbred havde holdt, kunde have ventet sig en lang og rig Arbejdsdag. Niels Pedersens Fortjenester er jo godt kendte af alle, og de er dygtigt og indgaaende skildrede i en Nekrolog, som Prof. Bøggild har indrykket i »Tidsskrift for Landøkonomi«, og dertil vil jeg gerne henvise alle dem, som interesserer sig nærmere for denne virkelig betydelige Mands Arbejde. Han var født i 1851 i Horsensegnen, kom paa Højskole og Landbrugsskole og tog sin Eksamen fra Landbohøjskolen, hvorefter han i 1877 blev Lærer paa Askov Højskole. Det fejler ikke — det véd jeg personlig —, at han i sin Virksomhed dèr kom i nær Berøring med *Schrøder*, der sikkert har givet ham mange gode Impulser. Efter kort Tids Forløb stiftede han Ladelund Landbrugsskole, som han var Forstander for indtil 1909, og han har desuden beklædt mange forskellige Hverv — bl. a. været Medlem af vort Bestyrelsesraad og Næstformand i de samvirkende jyske Mejeriforeninger. Det var Mejerifaget, han i overvejende Grad helligede sig. Skulde jeg fremdrage et enkelt Træk, som alle kender og véd, hvilken Betydning det havde, skulde det være hans indgaaende Samarbejde med Docent *Fjord*. De to Mænd forstod hinanden; Niels Pedersen, den unge Lærling, har ganske sikkert lært meget af en saa udmærket Mand som Fjord, og han overførte det paa sin egen Virksomhed, som blev stor, da hans Skole blomstrede op. — Med Hensyn til Magister *Mortensen* skal jeg erindre om, at han var en Mand, der endnu var i en ung Alder; men han havde allerede vist, at han havde større videnskabelig Dygtighed end de fleste; han var derfor en Mand, som der var lagt meget Beslag paa. Han var født i 1881; han tog Eksamen artium og derefter første

Del af Skoleembedseksamen og var særlig uddannet som Botaniker; han kastede sig over den praktiske Botanik, som særlig havde Interesse for Landbruget, han blev Landbrugskandidat, var i 6—7 Aar Assistent ved Lyngby Forsøgsstation og blev Konsulent i Plantesygdomme for de samvirkende danske Landboforeninger. I disse havde man Indtryk af, at han var en mere end almindelig dygtig Kraft, maaske noget kritisk anlagt, men en produktiv Mand, som sikkert kunde have gjort stor Nytte. Disse to Mænd vil vi bevare i venligt Minde.

Lehnsgreve *Moltke* kom paa dette Tidspunkt til Stede, og da det var meddelt Greven, at han var valgt ind i Præsidiet, udtalte han bl. a.: Maa jeg have Lov til at bringe Dem alle en hjertelig Tak for den Ære, man har vist mig ved at vælge mig til Præsident. Det er en stor Ære, og jeg er meget taknemmelig derfor; jeg haaber, at jeg nogenlunde skal kunne udfylde den Stilling, der er betroet mig.

Den ledende Præsident: Vi vil alle ønske Grev Moltke velkommen i Præsidiet. Da vi for længe siden havde Øjet henvendt paa Grev Moltke, da vi desværre saa, at vi kom til at give Afkald paa Grev Wedell, er jeg overbevist om, at vi gjorde et heldigt Valg, og at vi pegede paa den rette Mand. Naar nu Grev Moltke, efter at have arbejdet saa længe i det danske Landbrug paa anden Maade, har været saa elskværdig at tage imod dette Valg, er jeg overbevist om, at der gennem os alle gaar en Følelse af Taknemlighed. Idet De overtager Arbejdet her, Grev Moltke, vil jeg bede Dem om at forstaa dette gamle Selskab med dets Svagheder og dets gode Sider. Jeg vil bede Dem om at tro — og jeg er paa Forhaand overbevist om, at De vil tro det —, at vi ikke er en Forsamling, der kun hænger ved Traditionen, men at vi tillige gerne vil have alt nyt sundt ind i Selskabet, saa det kan blomstre og trives og blive ved at staa med den Kraft, det hidtil har gjort. Vi beder Dem, Grev Moltke, om at hjælpe os dermed. Jeg vil ønske Dem personlig, at De maa have Glæde af Deres Arbejde her og ikke føle Dem skuffet ved at have sagt Ja til vor Anmodning. Et hjerteligt Velkommen til Grev Moltke i vor Midte!

Lehnsgreve *Moltke:* Jeg takker mange Gange for de venlige Ord, Kammerherren henvendte til mig. Jeg takker, fordi man vilde vælge mig; jeg skal gøre mit bedste for at opfylde den Plads, der er betroet mig.

Lokaler for Selskabet i en kongelig eller offentlig Bygning. I 1770 meddelte Landhusholdningsselskabets første Præsident, Grev *Johan Hartvig*

Ernst Bernstorff, Selskabet, at der var anvist det Lokaler i det kongelige Palæ i Kalveboderne, det nuværende Prinsens Palæ, og under 29. Januar 1776 modtog Selskabet et kongeligt Autorisations-Patent, der er bleven fornyet i 1810, 1850, 1864 og 1906, i hvilket der er tilsagt det »fortrinlig Adgang til at forundes fri Værelser i en kongelig eller offentlig Bygning, for saa vidt saadanne efter de til enhver Tid træffende Bestemmelser om disse Bygningers Anvendelse maatte kunne indrømmes«. I 114 Aar havde Selskabet sin Bolig i Prinsens Palæ. Da Kristiansborg Slot 1884 for anden Gang gik op i Luer, grebes Sindene af Ængstelse for, at den samme Ulykke skulde overgaa andre af Hovedstadens gamle og brandfarlige Bygninger, og Kultusministeriet meddelte derfor Selskabet, at dette maatte fraflytte sin Lejlighed i Palæet, men Ministeriet tilføjede, at »man forventer at kunne give Selskabet en passende Godtgørelse for Afsavnet af de paagældende Lokaler«. Dette Tilsagn har Staten hidtil indfriet ved at yde Selskabet en Huslejegodtgørelse af 2000 Kr. aarlig, men paa Forslag til Finanslov for Aaret 1912—13 er Tilskudet udeladt, og der er altsaa en til Vished grænsende Sandsynlighed for, at Huslejegodtgørelsen vil bortfalde fra 1. April 1912 at regne. Indragningen af dette Tilskud kommer Selskabet ganske uforberedt, og da det i Henhold til sit Autorisations-Patent mener at have et, ogsaa af Lovgivningsmagten anerkendt, moralsk Krav paa at faa anvist Lokaler i en kongelig eller offentlig Bygning, vedtog Bestyrelsesraadet, at Selskabet skal henlede Ministeriets Opmærksomhed herpaa og henstille til det, om der ikke kan blive anvist Selskabet fri Lokaler af en til dets Virksomhed passende Størrelse.

Endelig meddeltes det, at der har fundet 2 Uddelinger Sted af Chr. Schmidt til Vibygaards Legat, idet 2 Legatnydere: Justitsraad *L. Friis* og forh. Proprietær *C. L. Wittrock*, er afgaaede ved Døden. De ledigblevne Portioner er tildelte forh. Proprietær *Fr. Rotwitt*, tidligere Ejer af Lystrupgaard pr. Slangerup, og *Chr. Hildebrandt*, tidligere Forpagter af Grauballegaard ved Silkeborg.

Udkomne Bøger.

En engelsk Beretning om Udførsel af Racedyr.

Anmeldt af *Harald Faber.*

I Marts 1910 nedsatte den daværende engelske Landbrugsminister, Lord *Carrington*, en Komité under Forsæde af Sir *Edward Strachey*, Ministerens Repræsentant i Underhuset, for at undersøge, hvorledes det forholdt sig med Udførselen af engelske Tillægsdyr, fra Heste til Høns, til Kolonierne og fremmede Lande, og for at overveje, om der fra Landbrugsministeriets eller anden Side kunde gøres noget for at ophjælpe denne Eksport. Man mente, at den værdifulde Forretning for engelske Opdrættere hindredes ved forskellige Forhold baade i selve England og i flere af de Lande, hvortil de for det meste kostbare Tillægsdyr udføres. Det gjaldt derfor om at faa at vide, om man kunde rydde disse Hindringer af Vejen, og om man samtidig kunde gøre noget positivt for at fremme Forretningen. Efter Anmodning af Komiteen gav jeg, med indhentet Tilladelse, Oplysninger om danske Forhold og om Markedet i Danmark for engelske Racedyr, støttet naturligvis paa Oplysninger, som jeg indhentede fra Fagmænd i Danmark, navnlig Kolleger.

Der foreligger nu en interessant Beretning fra denne Komité. Da denne Beretning er Resultatet af et betydeligt Arbejde af erfarne Mænd og støttes paa Udtalelser af bl. a. en Række fremragende Opdrættere og Repræsentanter for Avlsforeninger med Kendskab til Afsætning af Tillægsdyr i mange Lande, vil den sikkert kunne studeres med Udbytte af dem, der arbejder paa at skaffe danske Avlsdyr, særlig Malkekvæg, afsat i andre Lande.

Uden her at komme nærmere ind paa Beretningen kunde jeg dog have Lyst at fremhæve et Par Ting derfra. Fra alle Sider anerkendtes det, at den lille illustrerede Haandbog om engelske Husdyr-Racer, som Landbrugsministeriet udgav i 1910 (se T. f. L., 1911, S. 48) og som er trykt paa Engelsk, Fransk, Tysk, Italiensk og Spansk, har været til stor Nytte som Reklame for engelske Opdrættere; men der gøres fra Komiteens Side opmærksom paa, at det tyske Landbrugsselskab i sin Tid udgav en langt kostbarere Bog om tyske Husdyr-Racer i An-

ledning af Udstillingen i Buenos Ayres, med mange Billeder og tysk og spansk Tekst, som uddeltes frit til Landejendomsbesiddere i Argentina. Den hollandske Regering har udgivet en illustreret Bog med Fremstilling af den officielle Metode, efter hvilken det hollandske Kvæg undersøges før Udførsel. Franske, belgiske og schweisiske Avlsforeninger har ligeledes udgivet smukke Bøger om deres Racer. Det er en Maade at avertere paa, som jeg tror med godt Udbytte kunde anvendes, hvis der skal gøres noget for at oparbejde et Marked for dansk Malkekvæg i andre Lande, saasom Rusland. Jeg mener dette saa meget desto mere, som vi virkelig har særdeles solide Oplysninger at lægge frem. I nogle Retninger er vi i saa Henseende langt bedre stillede end England. Det blev fremhævet for Komiteen, baade fra dansk og anden Side, at det var en Hindring for Handelen med Tillægsdyr af de engelske Malkeracer, at man sjældent eller aldrig kunde faa Oplysninger om Ydelsen. Kontrolforeninger er saa godt som ukendte i selve England. I det sydvestlige Skotland, Ayrshire-Racens Hjemstavn, begynder man nu efter dansk Mønster og tildels med danske Kontrolassistenter at undersøge Køerne for Ydelse. I 1910 blev 210 Besætninger med 10000 Køer kontrollerede, og det skotske »*Highland and Agricultural Society*« giver en Pengeunderstøttelse for Oprettelsen af Kontrolforeninger. Der menes, at disse Anstrængelser allerede har sat Frugt i en forbedret Afsætning af Ayrshirekvæg til Udlandet. Hvis dette er rigtigt, saa forbavsende som det lyder, er det unægtelig et meget hurtig naaet Resultat, og saa maa »Udlandet« sætte meget Pris paa virkelige Malkerekorder; men hvilket Indtryk vil man saa ikke kunne gøre med Oplysninger om danske Køers Ydelser, oplyst gennem flere Generationer.

Hvis der derfor skal gøres noget for at skaffe dansk Malkekvæg afsat i Udlandet — og da der jo arbejdes derpaa, maa man vel være klar over, at vi har noget godt tilovers, som vi kan sælge uden at svække de hjemlige Besætninger — saa mener jeg, at det vil være at anbefale, at der forfattes et Skrift til Berømmelse af det røde danske Malkekvæg, som vel er det, der egner sig bedst til Udførsel. Skriftet skal være elegant i Form og Udstyrelse, grundigt, men ikke tørt i sit Indhold, rigt illustreret; det bør indeholde praktiske Oplysninger om, hvem man skal henvende sig til, naar man vil købe dansk Kvæg. Skriftet burde sendes i et betydeligt Antal Eksemplarer til saadanne Godsejere og andre i de paagældende Egne, som maa antages at have Interesse derfor. Det bør sagtens trykkes paa Russisk og Tysk og maaske paa andre Sprog, om man tænker paa andre Lande, f. Eks. paa Engelsk for Kanada og Australien, hvorhen der er gaaet dansk Kvæg, eller hvor man dog har tænkt paa at købe saadant. Det er vel lettere at finde den eller dem, der skal skrive Bogen end dem, der skal betale for den, men det giver sig vel nok.

Et andet Emne, som overfor Handelen med engelske Tillægsdyr spiller en meget stor Rolle, er Spørgsmaalet om Tuberkulinprøven. Det er navnlig overfor Argentina, som er meget streng i sine Fordringer, og Argentina er en meget vigtig Aftager; mange af de Penge, hvorfor der købes Kvæg til Argentina, er iøvrigt hjemmehørende i England. Engelsk

Kvæg, selv meget kostbare Dyr, som i Argentina falder for Tuberkulinprøven, bliver slaaet ned, hvilket unægtelig synes noget rigoristisk. I Kanada har man indført en mere rimelig Ordning. Hvis Dyret lider af klinisk Tuberkulose, slaas det ned, men hvis der ikke er andet Tegn paa Sygdommen end Reaktionen, brændes der et *T* i det højre Øre, og hvis der ellers ikke er noget i Vejen, gives Dyret frit efter Karantænen. Der har været forhandlet meget om at undgaa denne Risiko for Afsender og Modtager derved, at Dyrene prøvedes inden Afsendelsen til Argentina, saaledes som det sker ved Eksport til de Forenede Stater og Australien. Der har været foreslaaet Oprettelsen af en officiel engelsk Station til Tuberkulinprøvning af Eksportdyr i Nærværelse af en Repræsentant for Bestemmelseslandet. Komiteen har dog ikke ment at ville foreslaa en saadan Station oprettet, tildels fordi man betvivler, at Argentina vilde anerkende et Certifikat fra Stationen. Dette kommer atter for en Del deraf, at der skal være bleven snydt en Del fra engelske Afsenderes Side ved at behandle tuberkuløse Dyr med Tuberkulin, saa de ikke længere reagerede. En af Kommissionens Medlemmer mener dog, en saadan Station bør oprettes forsøgsvis; i Sydafrika, i hvis Lov fra i Aar (1911), »Diseases of Stock Act, 1911«, der er truffet lignende Bestemmelser om Nedslagning af reagerende Dyr, som gælder i Argentina, vilde man nemlig vistnok akceptere Certifikater fra en engelsk Prøvestation.

Spørgsmaalet om at behandle Kvæg med Tuberkulin, saa det ikke længere reagerer, blev taget meget alvorligt op af Komiteen, som bl. a. foreslaar, at saafremt den gældende Lovgivning ikke er tilstrækkelig, bør der sættes Straf for at foretage en saadan Behandling, som forfalsker eller har til Hensigt at forfalske Resultatet af en Prøve med Indpodning, som kræves ved visse Ind- eller Udførselsbestemmelser.

Der kunde være andet i Beretningen, der fortjener at fremdrages, men Interesserede kan faa den for 50 Øre [Cd. 5947. 1911]. Den er paa 47 Sider folio.

Mindre Meddelelser.

Foranstaltninger til at forhindre Landarbejderne i at forlade Landbruget søges, som bekendt, for Tiden iværksatte baade af Staterne og af private Godsejere i de forskellige Lande. Tidsskriftet har tidligere omtalt flere af disse Foranstaltninger, og her skal kort omtales et Forsøg, der er foretaget paa et stort spansk Gods, og om hvilket der foreligger en kort trykt Beretning, der blev uddelt ved den i Maj Maaned 1911 afholdte internationale Landbrugskongres i Madrid.

Det er Vicepræsidenten i det centrale spanske Landbrugsselskab, Grev *de Montornés*, som paa sin Ejendom nær Valencia har indført en Ordning til Fremme af sine Arbejderes Velvære og gennemført et Andels-Lønningssystem, efter hvilket Funktionærerne og Arbejderne deltager i Ejendommens Udbytte i forskelligt Forhold, afpasset efter deres Stilling (saaledes som det i 1870'erne forsøgtes paa Dragsholm paa Sjælland).

Ejendommen (Vallesa de Mandor) bestaar af 1000 ha Land (ca. 1800 Tdr.), hvoraf 120 ha er overrislet, 400 ha dyrkes med Vin, Oliven og Johannesbrødtræer, medens Resten er Pinjeskove. 70 Familier er knyttede til Ejendommen, som Lejere af Huse og Smaalodder, som Forpagtere af smaa Arealer eller som almindelige Daglejere, og med hver enkelt Familie er der oprettet en Kontrakt, som indeholder forskellige Bestemmelser til Gavn for Familien som saadan og Børnene. Disse skal saaledes sendes i Skole til deres fyldte 12. Aar, og Skoleundervisningen skal gaa forud for Børnenes Deltagelse i Markarbejder eller andet forefaldende Arbejde. Manden er forpligtet til at hjælpe med, naar Hjælp gøres nødvendig, f. Eks. i Tilfælde af Ildebrand; der er fastsat forskellige nyttige Bestemmelser med Hensyn til Jordens Behandling, Gødningsanvendelse o. s. v.

Paa Ejendommen har Ejeren bygget en Kirke, der altid er aaben, og 2 Skoler, den ene for Børn fra det 3. til det 6. Aar, den anden for ældre Børn. Skolegangen er tvungen til det fyldte 12. Aar, og Undervisningen omfatter foruden Fag som Læsning, Skrivning o. s. v. ogsaa saadanne Emner, for hvilke Børnene faar Brug ved deres fremtidige Virksomhed

ved Landbruget. Endvidere afholdes der Aftenundervisning to Gange om Ugen for Børn, der har forladt Skolen, for at de kan holde deres Kundskaber vedlige. For de voksne afholdes der til Stadighed Foredrag over nyttige og underholdende Emner. Der findes 2 Forsamlingssale, i den ene kan Arbejderne mødes til Samtale, Afgørelse af deres indbyrdes Forretninger o. s. v., i den anden findes der fremlagt Bøger, Blade og Tidsskrifter, Skrivemateriale o. s. v. Disse 2 Sale kan omdannes til Teater. Endvidere findes der paa Ejendommen og beregnet for Arbejderne Vaskehus, Kødudsalg, Bageri, Apotek, Urtekramhandel m. m.

Alle Markerne er indhegnede med Morbærtræer for at skaffe de nødvendige Blade til Opdræt af Silkeorme, ved hvilket Arbejderne kan faa en god ekstra Indtægt. Rundt om er der opstillet Bistader, hvis Honning overlades Arbejderne. Stadig anstilles der paa Ejendommen Forsøg med Dyrkning af Planter, nye Redskaber, Anvendelse af Gødning o. lign., og falder de heldig ud, skal Arbejderne drage Nytte af dem. Mere kostbare Maskiner stilles til deres Disposition enten mod en ringe aarlig Afgift eller mod en lille Betaling ved Brugen. Der findes 2 Bygninger, forsynede med det bedste og nyeste Inventar til Behandling af Druer og Oliven, endvidere Mejeri, Kvægstalde og Svinestier, i hvilke der findes udmærkede Avlsdyr — Køer af schweizisk Race, men fødte i Spanien, Svin af Yorkshire- og Berkshire-Racerne, indførte fra England, Suffolk og spanske Faar, spansk og udenlandsk Fjerkræ o. s. v. Der overlades Smaaforpagterne og Lejerne gode Avlsdyr til rimelige Priser og paa fordelagtige Afbetalingsvilkaar.

Grev *de Montornés* meddeler i sin Pjece, at Resultatet af hans Bestræbelser for saaledes at knytte Arbejderne til Ejendommen har været meget vellykket. Ogsaa fra England, Frankrig og Tyskland hører man om, at store og rige Godsejere har foretaget lignende Foranstaltninger med afgjort Held. Men hvor tiltalende end slige Forholdsregler er, og hvor heldbringende de end kan være for det enkelte Gods og de til dette knyttede Arbejdere, vil de selvfølgelig altid kun kunne blive faa og spredte og ikke kunne faa nogen større Betydning for Løsningen af det vigtige og universelle Spørgsmaal, som Landdistrikternes Affolkning er.

Konsulentmødet i 1911.

Dette var ligesom tidligere delt i 2 Afdelinger. Sektionsmøder af Konsulenter og det almindelige Konsulentmøde.

Sektionsmøderne afholdtes Onsdagen d. 18. Oktober 1911 i *Wittmacks* Lokaler, Holmens Kanal 17, og var delt i 3 Afdelinger: Husdyrbrug under Ledelse af Statskonsulent *A. Appel,* Mejeribrug under Ledelse af Statskonsulent *A. P. Hansen* og Planteavl under Ledelse af Statskonsulent *K. Hansen.*

Det almindelige Konsulentmøde afholdtes samme Sted Dagen efter, Torsdagen den 19. Oktober 1911, og heri deltog:

Fra Landbrugsministeriet:

Landbrugsminister *Anders Nielsen.*
Departementschef *L. E. Wulff.*
Ekspeditionssekretær, cand. jur. *K. Valløe.*

Præsidenter i det kgl. danske Landhusholdningsselskab:

Lehnsgreve *Wedell,* der ledede Mødet.
Kammerherre *Bech.*
Professor *Westermann.*

Følgende Formænd for Fællesforeninger:

Hofjægermester *Cederfeld de Simonsen*, Erholm og Søndergaarde, Formand for de samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift.

Statshingsteskuekommissær *N. Jensen*, Toustrup, Formand for Foreningen af jyske Landboforeninger.

Lehnsgreve *Moltke*, Bregentved, Formand for De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift.

Hofjægermester *A. Tesdorpf*, Formand for De samvirkende Landboforeninger i Maribo Amt.

Følgende Foreningsformænd:

Gaardejer *Hans Andersen*, Højetoftegaard, Formand for Frederiksborg Amts Landboforening.

Gaardejer *P. G. Christensen*, Baadstrup, Formand for Skanderborg Landboforening.

Proprietær *L. J. Færch*, Rørbækgaard, Formand for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Aalborg Amt.

Gaardejer *Hans Hansen*, Formand for Gl. Roskilde Amts Landboforening.

Gaardejer *J. Haurballe*, Haurballegaard, Formand for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Fredericiakredsen.

Proprietær *M. S. Holm*, Madebjerggaard, Formand for Samsø Landboforening.

Gaardejer *Hans Mortensen*, Solrød, Formand for Ramsø-Tune Herreders Landboforening.

Gaardejer *H. P. Nielsen*, Bringstrup, Formand for Ringstedegnens Landboforening.

Baron *Rosenkrantz-Charisius*, Formand for Foreningen for Danmarks Fjerkræavl.

Jægermester *F. H. Skov*, Tybrind, Næstformand for De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift.

Gaardejer *P. Svendsen*, Egebjerg, Formand for Horsens Landbrugsforening.

Generalkonsul *Svenné*, Formand for Foreningen til Fjerkræavlens Fremme i Danmark.
Proprietær *Voetmann*, Ørndrup, Formand for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Thisted Amt.

Endvidere som Indbudte:

Redaktør *A. Bing*.
Professor *B. Bøggild*.
Laboratoriebestyrer *Harald R. Christensen*.
Bestyrer *K. Dorph-Petersen*.
Mejerikonsulent *G. Ellbrecht*.
Cand. polyt. *K. Feilberg*.
Proprietær *Holm*, Eskjær.
Sekretær *A. P. Jensen*.
Sekretær *F. S. Jensen*.
Assistent *L. P. M. Larsen*.
Overassistent *H. P. Lunde*.
Sekretær *F. Mogensen*.
Direktør *Fr. Møller*.
Inspektør *Petersen Langmack*.
Professor, Dr. phil. *F. Kølpin Ravn*.
Regeringskonsulent *Rudolf Schou*.
Forpagter *Chr. Sonne*, Rosenlund.
Professor *V. Storch*.

Følgende Statskonsulenter:

Statskonsulent *J. Jensen*, København.
— *P. A. Mørkeberg*, Hellerup.
— *A. Appel*, Aarhus.
— Ritmester *Schwarz-Nielsen*, København.
— *Fr. Hansen*, Askov, Vejen.
— *K. Hansen*, Lyngby.
— *C. V. Birk*, Holte.
— *W. Riedel*, Aarhus.
— *N. Hørlyck*, Aarhus.

Statskonsulent *N. Pedersen*, Struer.
— *A. P. Hansen*, København.
— *Th. Brask*, Fredericia.

Ligeledes deltog følgende Forsøgsledere og Assistenter:

Forsøgsleder *N. A. Hansen*, Aarslev.
— *L. Helweg*, København.
— *E. Lindhard*, Tystofte.
— *N. J. Nielsen*, Studsgaard.
Assistent i Svineavl, Dyrlæge *N. Nissen-Petersen*, Aakirkeby.
— *P. Gommesen*, Randers.
— *K. N. Kristensen*, Korsagergaard, Brørup.
— *Lindholm*, Skovgaard, Nysted.

Endvidere følgende Foreningskonsulenter:

Landbrugskandidat *S. P. Petersen*, Aarhus, og
Landbrugskandidat *L. Frederiksen*, Aarhus, samt
Landbrugskandidat *M. K. Kristensen*, Skanderborg, Konsulenter for Foreningen af jyske Landboforeninger (Aarhus).
Dyrlæge *M. E. Aug. Kjær*, Aarhus, Konsulent for de samvirkende jyske Hesteavlsforeninger (Aarhus).
Landbrugskandidat *H. B. Koch*, Odense.
Landbrugskandidat *J. Otto Pedersen*, Allerup, Højby,
Landbrugskandidat *A. M. Christensen*, Ejbygaard, Odense, og
Landbrugskandidat *Aage Madsen-Mygdal*, Odense, Konsulenter for de samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift (Odense).
Landbrugskandidat *M. C. Dinesen*, Skyttegaard, Glamsbjerg, Konsulent for Bondestandens Landboforening (Kjøng, Glamsbjerg).
Landbrugskandidat *O. H. Larsen*, Roskilde, Konsulent for de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift (Stormgade 8, København).

Landbrugskandidat *H. P. Nielsen,* Roskilde, Konsulent for de samvirkende sjællandske Husmandsforeningers Planteavlsudvalg (Roskilde).

Landbrugskandidaterne *Chr. P. Skov* og *Trentemøller*, Nakskov, samt *H. A. B. Vestergaard,* Abed, Konsulenter for de samvirkende lolland-falsterske Landboforeninger (Pandebjerg pr. Nykøbing F.).

Dyrlæge *J. Hegelund,* Bakkebo, Brørup, Konsulent for de samv. jyske Mejeriforeninger (Løvel, Viborg).

Landbrugslærer *N. C. Løje,* Tune, Taastrup, Konsulent for de samvirkende sjællandske Kontrolforeninger (Stormgade 8, København).

Landbrugskandidaterne *J. P. Fisker* og *H. Krygger-Larsen,* Taastrup, Konsulenter for Københavns Amts, Gl. Roskilde Amts og Ramsø-Tune Herreders Landboforeninger (henholdsvis Kollekolle, Værløse, Nymølle, Hedehusene og Solrød, Haudrup).

Landbrugskandidat *Kofoed,* Frederiksberg, Konsulent i Planteavl for Køge og Omegns Landboforening.

Fhv. Proprietær *W. Saxtorph,* Hillerød, Husdyrbrugskonsulent for Frederiksborg Amts Landboforening (Højetoftegaard, Uggeløse, Lynge).

Landbrugskandidat *A. P. Jacobsen,* Hillerød, Planteavlskonsulent for Frederiksborg Amts Planteavlsforening (Nyrupgaard pr. Kvistgaard).

Landbrugskandidat *M. Jensen,* Jyderup, Konsulent for Holbæk Amts økonomiske Selskab (Birkendegaard, Værslev).

Landbrugskandidat *K. M. Jensen,* Holbæk, Konsulent for Holbæk Amts Landboforen. (Kundby, Svinninge) og Ods Herreds Landboforening (Nakke, Nykøbing S.).

Landbrugskandidat *Fr. Olsen,* Birkemosegaard, Gjørlev, Konsulent i Planteavl for Kallundborg Omegns og Løve Herreds Landboforening.

Landbrugskandidat *P. A. Andersen,* Tingslemark, Nykø-

bing S., Konsulent i Planteavl for Holbæk Amts Landboforeninger (Kundby, Svinninge).

Landbrugskandidat *Chr. Danielsen*, Nakke, Nykøbing S., Konsulent i Planteavl for Odsherreds Landbrugsforening (Nakke, Nykøbing S.).

Fhv. Forpagter *J. Arnesen*, Slagelse, Konsulent for Sorø Amts landøkonomiske Selskab (Kruusesminde, Korsør).

Landbrugskandidat *S. Poulsen*, Ringsted, Konsulent for Ringstedegnens Landboforening (Bringstrup, Ringsted).

Statsdyrskuekommissær *J. M. Friis*, Lille Næstved, Næstved, Konsulent for de forenede Landboforeninger og Tyreholdsforeninger i Præstø Amt (Bregentved, Haslev).

Hr. *Gejl Hansen*, Storehedinge, Konsulent i Planteavl for Landboforeningerne for Stevns, Fakse m. fl. Herreder (Vibede, Fakse).

Landbrugskandidat *Damgaard-Lund*, Lundby St., Planteavlskonsulent for Landboforeningen af mindre Landbrugere i Præstø Amt (Lilbygaard, Mern).

Landbrugskandidat *N. Jacobsen*, Stege, Konsulent for Møens Landboforening (Hjertebjerg, Stege).

Gaardejer *C. Hjorth*, Gadeby, Rønne,

Løjtnant *H. Holm*, Rønne, og

Havebrugskandidat *O. Elberg*, Frydenlund, Rønne, Konsulenter for Bornholms landøkonomiske Forening.

Landbrugskandidat *V. Petersen*, Landbogaard, Nysted, Konsulent for Østlollands Landboforening (Killerup, Sakskøbing).

Landbrugskandidat *A. C. Duborg*, Rudkøbing, Konsulent for Langelands landøkonomiske Forening (Tjørnebjerggaard, Rudkøbing).

Fhv. Proprietær *M. Helm*, Svendborg, Konsulent for Landboforeningen for Svendborg og Omegn (Lykkensprøve, Skaarup).

Gaardejer *P. Henneberg*, Dollerupgaard, Lunderskov,

Konsulent for Vejle Vesteregns Landboforening (Tofthøj, Gadbjerg).

Landbrugskandidat *S. Sørensen*, Horsens, Konsulent for Horsens Landbrugsforening (Egebjerg, Horsens).

Landbrugskandidat *P. P. Hedegaard*, Brædstrup, Konsulent for Thyrsting-Vrads Herreders Landboforening (Haarup, Brædstrup).

Hr. *N. J. Vester*, Laastrup, Skals, Konsulent i Husdyrbrug for Landboforeningen »Vesthimmerland« (Lille Restrup, Aalestrup).

Landbrugskandidat *F. A. Skaaning*, Skanderborg, Konsulent for Skanderborg Landboforening (Baadstrup, Hylke).

Landbrugskandidat *H. Thomsen*, Tranebjerg, Konsulent for Samsø Landboforening (Madebjerggaard, Tranebjerg).

Landbrugskandidat *Kjerulf Pedersen*, Randers, Konsulent for Randers Amts Husholdningsselskab (Risagergaard, Randers).

Hr. *N. E. Nyborg*, Tørring, Planteavlskonsulent for Tørring og Omegns Landboforening (Tørring).

Landbrugskandidat *Th. Thomsen*, Planteavlskonsulent for Djurslands samvirkende Landboforeninger.

Landbrugskandidat *P. Vesterby*, Viborg,

Landbrugskandidat *M. Nielsen*, Viborg, og

Dyrlæge *O. P. Pyndt*, Viborg, Konsulenter for Viborg Amts landøkonomiske Forening (Hald, Bækkelund).

Landbrugskandidat *I. Bruun*, Skive, Konsulent for Salling Landboforening (Eskjær, Jebjerg).

Landbrugskandidat *A. Pedersen*, Holstebro, Konsulent i Planteavl for Hjerm-Ginding Herreders Landboforening.

Husejer *P. Stenbæk*, Nykøbing M., Konsulent for Morsø Landboforening (Tødsø, Nykøbing M.).

Husejer *N. Pedersen*, Hedelund, Skern, Konsulent for Bølling-Nørre Herreders Landboforening (Skaarup, Skern).

Fhv. Gaardejer *A. Jensen*, Skanderborg, Konsulent for

Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Skanderborg Amt og en Del af Vejle Amt (Baadstrup, Hylke).

Hr. *D. Westergaard*, Hørup, Jelling, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Vejle Amts nordre Del (Thyrsbæk, Vejle).

Landbrugskandidat *Henriksen*, Dalbyover St., Planteavlskonsulent for Mariager og Omegns Landboforening (Mariager).

Landbrugskandidat *K. V. Kristoffersen*, Grejsdalen, Vejle, Konsulent i Husdyrbrug og Ptanteavl for Vejle Amts Landboforening (Vejle).

Landbrugskandidat *Holm*, Toustrup, Konsulent i Planteavl for Silkeborg m. fl. Landboforeninger, (Toustrup).

Hr. *M. Olsen*, Dalsgaard Taulov, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Egnen mellem Fredericia, Kolding og Vejle (Haurballegaard, Taulov).

Forstander *K. Bak*, Starupgaard, Malling, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Aarhus Amt (Malling).

Landbrugskandidat *C. P. Lauridsen*, Hedeskovgaard, Lystrup, Planteavlskonsulent for Aarhus Amts landøkonomiske Selskab (Aarhus).

Gaardejer *N. Pedersen*, Kathrinesminde, Spentrup, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavls- og Kontrolforeninger i Randers-Kredsen (Faarup).

Landbrugskandidat *Calundan*, Hjørring, Planteavlskonsulent for Landboforeningerne »Hjørring Amt« og »Vendsyssel« (Eskjær, Tolne St.).

Hr. *A. Nielsen Kroer*, Hørby, Hobro, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Aalborg Amt (Rørbækgaard, Døstrup).

Gaardejer *K. M. Christensen*, Klastrup, Hjørring, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Hjørring Amt (Glumsholt, Sindal).

Gaardejer *Ole Thøgersen*, Hurup, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Thisted Amt (Ondrup, Nykøbing M.).

Landbrugskandidat *M. C. Jørgensen*, Ringkøbing, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Ringkøbing Amt (Aabjerggaard, Bækmarksbro).

Landbrugskandidat *M. Gisselbæk*, Ringkøbing, Planteavlskonsulent for Ulfborg-Hind Herreders Landboforening (Lem, Lem St.).

Landbrugskandidat *L. P. Jacobsen*, Varde, Konsulent i Planteavl, og

Landbrugskandidat *N. Esbjerg*, Varde, Konsulent i Havebrug for Ribe Amts vestre Landboforeninger (Vejrs, Oksbøl).

Hr. *Chr. Nyegaard*, Askov, Vejen, Konsulent for Fællesledelsen af Kvægavlsforeninger i Kolding-Kredsen (Askov, Vejen).

Landbrugskandidat *Jes Nielsen*, Kolding, Konsulent i Planteavl for Kolding Herreds Landbrugsforening (Vissingsminde, Lunderskov).

Hr. *W. A. Kock*, Vesterbrogade 89, København V, Konsulent for Foreningen for landøkonomisk Fjerkræavl (Willemoesgade 54, København).

Hr. *L. N. Larsen*, Gjelsted, og

Hr. *S. Calberg*, København, Konsulenter for Foreningen til Fjerkræavlens Fremme i Danmark (Skindergade 22, København).

Lærer *N. M. R. Stenbæk*, Lindemarksdal, Tommerup, Konsulent for Foreningen for Danmarks Fjerkræavl (Assens).

Endelig deltog i Mødet:

Sekretær i Landhusholdningsselskabet, Cand. polit. *H. Hertel.*

Kasserer i Landhusholdningsselskabet, Landbrugskandidat *H. C. Larsen.*

Fuldmægtig i Landhusholdningsselskabet, Justitsraad *H. Wulff.*

samt som Stenograf Hr. Ingeniør *Felding.*

Den for Mødet vedtagne Dagsorden var saalydende:

1. Meddelelser fra Præsidiet.
2. Meddelelser om de paa Sektionsmøderne førte Forhandlinger.
3. Konsulentvirksomheden og dens Fremtid. Indledes af Hr. Kammerherre *Carl Bech*.
4. Landbrugsliteraturens Benyttelse. Indledes af Hr. Bibliotekar *Raphael Meyer*.
5. Eventuelt: Sager udenfor Dagsordenen.

1. Meddelelser fra Præsidiet.

Præsidenten (Lehnsgreve *Wedell),* som ledede Mødet, aabnede det med følgende Udtalelse:

Mine Herrer! Paa Præsidiets Vegne har jeg den Ære at aabne det 23. almindelige Konsulentmøde. Jeg skal tillade mig at byde Deres Ekscellence saa vel som D'Hrr. fra Ministeriet, Departementschef Wulff og Ekspeditionssekretær Valløe, og øvrige Gæster og her tilstedeværende Konsulenter hjertelig Velkommen.

Der er, siden vi sidst var samlede her, sket to Dødsfald, som begge er meget beklagelige; jeg nævner først Veterinærkonsulent *J. Arup,* som jo for faa Dage siden er afgaaet ved Døden. Han blev ansat som Veterinærkonsulent i England i 1889 og blev derefter forflyttet til Hamborg. Begge Steder har han udført et ganske overordentlig dygtigt Arbejde, som har været højst fortjenstfuldt for vort Landbrug. Den Aarvaagenhed, Omhu og Indsigt, han har vist i de Sager, han havde med at gøre, er kommet vort Landbrug overordentlig til Nytte. Han var Gæst her ved vort sidste Konsulentmøde, og vi har jo ofte her haft Lejlighed til at høre Konsulent Arups vægtige Indlæg, navnlig angaaende Kreatur- og Kødeksporten, og hans Ord blev altid hørt med den største Interesse og Opmærksomhed. Det var med dyb Beklagelse, vi erfarede hans Død, og vi skylder denne Mand Tak for den Virksomhed, han har udfoldet.

Endvidere er afgaaet ved Døden Forsøgsleder *A. J. Hansen,* Tylstrup. Han var en Mand, som ganske vist ikke var Konsulent, men hvis Virksomhed dog saa absolut gik i konsultatorisk Retning, at han stod Konsulenterne

meget nær. Hr. Hansen var en bramfri, tilforladelig og elskværdig Mand, som alle med Glæde henvendte sig til om Raad i plantekulturel Henseende. Begge disse Mænd vil blive stærkt savnede i det danske Landbrug. Ære være deres Minde! (Forsamlingen sluttede sig til disse Mindeord ved at rejse sig.)

Mellem Foreningskonsulenterne er der sket forskellige Omskiftelser som sædvanligt. Paa Finanslovforslaget for 1912—13 er der ikke som sædvanligt opført noget Beløb til Afholdelse af Konsulentmøder. Man maa jo deraf slutte, at der ikke for Fremtiden vil blive bevilget noget dertil, og dermed slutter saa formentlig Konsulentmøderne. Disse Konsulentmøder begyndte i Begyndelsen af Halvfemserne med Møder udelukkende af Statskonsulenter; men derefter, fra 1894 til nu, har der været afholdt 22 Konsulentmøder, hvor saavel Statens som Foreningernes Konsulenter har været tilstede. Disse Konsulentmøder har jo ganske sikkert haft en ganske overordentlig stor Betydning, idet der ikke blot er blevet afholdt særdeles vægtige og udmærkede Foredrag med efterfølgende Diskussion ved disse Lejligheder, men de har ogsaa givet Anledning til, at der har fundet et Samvær Sted mellem Konsulenterne, hvor man har kunnet gøre Bekendtskab med hinanden og udveksle Meninger; og det maa man jo ganske sikkert tillægge en meget stor Betydning. Jeg føler mig forvisset om, at i Aarenes Løb vil mange af D'Hrr.s Tanke vende tilbage til Konsulentmøderne som en Tid, hvorfra man kan hente behagelige Minder og megen Viden om forskellige Ting. Jeg skal derefter kun meddele, at de sædvanlige Rejsepenge vil blive uddelt her af Kasserer Larsen under Frokostpavsen, og at der ikke vil finde noget Opraab af Navnene Sted, da Pengeudbetalingen jo giver tilstrækkelig Kontrol m. H. t. de mødepligtige Konsulenters Tilstedeværelse. Jeg skal endnu blot bemærke, at der vil blive givet et kortfattet Referat af Forhandlingerne til Ritzaus Bureau, hvorfor det ikke er tilladt at referere andetsteds fra Mødet her.

2. Meddelelser om de paa Sektionsmøderne førte Forhandlinger.

A. Husdyrbrugssektionen.

Husdyrlovens Revision. Statskonsulent *Appel:*

Som Leder af Sektionsmødet for Husdyrbrug og Husdyravl skal jeg tillade mig overfor denne repræsentative Forsamling at give en kort Meddelelse om Mødets Indhold og om dets Gang og Forhandlinger. Mødet havde stor Tilslutning; der var vel ca. 100 Deltagere til Stede.

Vi havde kun én Sag paa Dagsordenen, en Sag, som ogsaa var fremme i Fjor, men som stadig og ikke mindst nu er brændende; det var Husdyrlovens Revision. Naar den atter kom frem i Aar, var det som sagt, fordi nu staar jo en Løsning af denne Sag paa Dagsordenen, og fordi der fra en hel Række Foreningskonsulenter var fremkommet Opfordring til Sektionslederen om at fremskaffe et Grundlag for en Drøftelse af, i hvilke Retninger man kunde ønske Husdyrloven ændret. Jeg skal kortelig fremdrage Hovedpunkterne i dette Grundlag, som jeg saaledes havde fremskaffet, og i den sig dertil knyttende Forhandling.

Det var selvfølgelig ikke vor Opgave at drøfte Enkeltheder og fremsætte Forslag om Tilskudets Størrelse her og dér, men kun vor Opgave at drøfte, hvad man med en eventuel Reduktion for Øje maatte ønske i Retning af Ændringer, saa det blev muligt selv med et mindre Tilskud dog at kunne udrette noget dygtigt og godt og maaske paa visse Omraader et bedre Arbejde til Husdyravlens Fremme end hidtil. Jeg skal samle det i 4 Hovedgrupper, hvoraf den første vedrører

Landboforeningsdyrskuerne. Her var der fra alle Sider Enighed om, at man maatte søge Antallet af de smaa, aarlige Landboforeningsdyrskuer indskrænket til Fordel for Afholdelsen af større Skuer, hvor flere

Landboforeninger slog sig sammen om Afholdelsen af et saadant, idet man derved vilde vinde et fyldigere og bedre Materiale og en bedre Retledning for Avlen. De smaa Skuer frembyder mange Gange kun lidt af Betydning for Avlens Fremme, hvorimod de for den lokale Egn kan have en opdragende Betydning og medføre, at flere drages ind i det Arbejde, som vi søger fremmet gennem Dyrskuevirksomheden. Man var enig om, at man skulde søge at fremme Overgangen til Afholdelse af saadanne Fællesskuer ved at stille disse gunstigere overfor det Tilskud, der kunde faas fra Staten. Der er jo Tale om, at det hidtilværende Tilskud fra Staten, som har været lige stort med det, Landboforeningerne selv udredede, skulde gaa ned til Halvdelen. Man mente, at man ved at lade saadanne Skuer af flere Landboforeninger i Fællesskab beholde et Tilskud af lignende Størrelse vilde skabe en Opmuntring til i saa stor Udstrækning som mulig at gaa over til det. Alle var enige deri. Kun fra Bornholm og Møen blev der gjort gældende, at da man dér kun havde én Forening, vilde man ikke kunne drage Nytte af en saadan Bestemmelse, der gav større Tilskud til Dyrskuer, afholdt af flere Foreninger. Men dertil vil der jo let kunne tages Hensyn paa rette Sted.

Det næste Punkt, der var Spørgsmaal om, var, hvorvidt det er betimeligt, at Statens Tilskud til Præmiering unddrages visse Grupper, saaledes de 2—3-aarige Hingste — der er Præcedens for, at noget saadant allerede er Tilfældet i enkelte Foreninger — samt Goldhopper og Samlinger af Kvæg, og at man lagde særlig Vægt paa Præmiering af »Familiegrupper« som et bedre Udtryk for Dyrenes Nedarvningsevne.

Der ytrede sig enkelte Betænkeligheder i Anledning af dette, at Samlinger fremtidig ikke skulde kunne faa Tilskud af Staten, idet man med Rette gjorde gældende, at Samlingerne mange Steder var en Pryd for vedkommende Skuer. Men man erkendte alligevel, at i Princípet var Forslaget om at favorisere Familiegrupperne rigtigt, og

at det jo stod Landboforeningerne frit at præmiere Samlinger fremdeles ved Hjælp af egne Midler. Savnet af Statens Tilskud til Præmiering af Samlinger vilde iøvrigt føles ret forskelligt paa de forskellige Pladser. Der blev gjort gældende, at naar man skulde unddrage 2-Aars Hingstene fra Statstilskud til Præmiering, maatte et lignende Forhold anvendes overfor Tyre af yngste Hold, fra 1—1½ Aar. Der blev ogsaa fra en anden Side fremhævet det ønskelige i, om Forholdene kunde blive lagt saaledes tilrette i den nye Lov, at Landboforeninger, der kun holdt Dyrskuer hvert andet Aar, kunde faa det dobbelte Beløb eller som hidtil Halvdelen. Der ytrede sig almindelig Tilfredshed med Tanken om, at det kunde blive muligt for Fremtiden, at Landboforeningerne kunde faa friere Raadighed over de Beløb til Husdyravlens Fremme, som stilles til Raadighed af Staten, saaledes at en Landboforening, der et enkelt Aar ikke fandt det betimeligt at holde Dyrskue, alligevel kunde modtage et Tilskud af Staten til Fremme af Husdyravlen paa et eller andet Omraade, f. Eks. til Undersøgelse af enkelte fremragende Besætninger.

Der var i det Grundlag, jeg havde bragt tilveje, foreslaaet, at Staten skulde, efter en vis Tids Forløb, kræve, at alt Malkekvæg skal møde med Oplysning om Ydelsen, idet Ydelsen af Mælk og Smør, naar Talen er om Malkekvæg, er en saa betydelig og afgørende Faktor, at Staten ikke skal blive ved at give Penge til Præmiering af Avlsdyr, om hvilke man ikke véd noget m. H. t. deres Egenskaber i saa Henseende. Endelig vedrørende Fordringerne til Oplysninger om Avlsdyrenes Afstamning og Fødselstid mente man, at der maatte foreligge bestemte, virkelig positive Oplysninger, og man skulde ikke kunne nøjes med det Udtryk, vi har i den nugældende Lov, nemlig at man fortrinsvis vil tage Hensyn til Dyr, der er forsynede med gode og paalidelige Oplysninger om Afstamningen.

Jeg skal saa gaa over til Statsdyrskuerne og begynde med Hingstene. I Grundlaget for Forhand-

lingen var der gjort gældende, at Individspræmieringen bør knyttes til Statskaaringer for 3—5-aarige Hingste, en Statskaaring, der skal henlægges til Foraarstiden, og at der skulde kunne ydes Individspræmier til et Udvalg af de kaarede Dyr, ikke en Udhøkring i mange smaa Beløb til alt, hvad der mødte, men en klækkelig Præmie til de Dyr, der virkelig fortjener det. Ved at gaa over til en saadan Ordning og altsaa tage Præmieringen af de yngre Dyr paa Statsskuerne op paa en anden Tid vil man naa, at Valget og Vejledningen overfor Avlsdyrenes Benyttelse falder før Bedækningstiden. Man vil tillige undgaa, at man to Gange maa præparere Dyrene til Fremstilling. Der er jo noget meget tiltalende i denne Tanke. Kaaringerne er jo vokset frem ad naturlig Vej uden Støtte; de har vundet Hævd i Befolkningen, men modtager intet Tilskud; tværtimod, man finder sig udmærket i at maatte yde noget for at kunne komme i Betragtning ved en saadan Lejlighed. Det vil da synes ganske naturligt, at saadanne Kaaringer for Fremtiden absorberer de 3-, 4- og 5-aarige Hingste.

Vedrørende Afkomspræmieringen har det været et Ledemotiv i det fremsatte Grundlag vedrørende denne, at denne Præmiering tværtimod at skulle forringes i Værdi skulde faa større Betydning ved, at man lagde Forholdene saaledes tilrette, at navnlig de ældre Avlsdyr blev underkastede en grundigere Prøve m. H. t. Afkommet, idet der stilledes større Fordringer m. H. t. det fremstillede Afkoms Antal, og at Mødrene ledsagede det, saa man derved virkelig kunde opnaa, hvad man ikke altid kan, som det nu foregaar, en velbegrundet Dom over vedkommende Avlsdyr. Der var almindelig Tilslutning ogsaa fra Øernes Side til Tanken om at gaa til en saadan Kaaring. Der var ganske vist fremsat Betænkeligheder overfor Aarstiden, overfor det uheldige i at holde Køreprøver paa den Tid; men den Slags Ting kommer man vel over.

For Tyrenes Vedkommende paa Statsskuerne maatte man bibeholde en Individspræmiering af de unge

Tyre fra 3—5 Aar, idet man ansaa det for heldigt ogsaa her ved denne Bedømmelse af de unge Tyre at kunne klargøre, dokumentere Forskellen i Godheden i klingende Mønt og ikke gaa over til det, som der ogsaa har været Tale om, at der skulde tildeles de vedkommende Dyr Mødepenge; thi i Tilfælde af, at noget saadant blev iværksat, kunde det tænkes, at en ret ordinær Tyr, der havde været opstaldet langt borte fra Skuet, saa at Omkostningerne ved at lade den møde var store, maatte faa et meget betydeligt Tilskud i Forhold til dens Værdi som Avlsdyr. Dette er kun lidet formaalstjenlig, naar der er Tale om at faa de Dyr frem, der særlig fortjener det, fordi det er gode Dyr. Ogsaa her maatte man selvfølgelig forlange efter en vis Tids Forløb, at Papirerne var i Orden, og at Afstamningen var bilagt med Oplysninger om Ydelsen. For Afkomspræmieringens Vedkommende skal jeg indskrænke mig til at bemærke, at der blev gjort den samme Betragtning gældende, som jeg omtalte ved Hingstene, at den senere Afkomspræmiering maatte hvile paa et saa bredt og fyldigt Grundlag som vel muligt. Under Behandlingen af dette Afsnit blev der ogsaa gjort gældende fra enkelte Sider — eller udtalt Ønsket om, maa jeg hellere sige —, at der ogsaa i den kommende Lov, som Tilfældet har været i denne, blev optaget en Bestemmelse om, at den største Del af det Skuekredsen tildelte Beløb bør ydes som Præmie for Afkom.

Jeg skal dernæst meddele, at under Forhandlingen om dette Afsnit viste der sig blandt de Tilstedeværende at være enkelte Talsmænd for Tanken om, at Statsdyrskueinstitutionen, saaledes som den bestaar og har virket siden dens Indførelse, ændres saaledes, at Statsskuerne gaar over til og forvaltes af de provinsielle Fællesforeninger, idet man formodede, at der ad denne Vej vilde vindes baade i Nyttevirkning og derved, at man kunde faa mere ud af det samme Pengebeløb, idet man mente sig berettiget til at gøre gældende, at den nuværende Administration ikke var billig; ej heller var alle de nuværende Kom-

missioner paa Højde med de Krav, man maatte stille for at faa den rette Fremgang i Tingene. Dette blev hævdet baade fra Øboernes og fra Jydernes Side. Man var dog ikke blind for, at det for Jylland vilde have større Vanskelighed at gøre en saadan Overgang, idet man ikke dér som paa Øerne vilde kunne samle det hele paa ét Skue, men ogsaa fremtidig maatte have flere Skuer, selv om de gik over til en saadan ændret Form. Endelig blev det fra en enkelt Side fremhævet som meget ønskeligt, at de unge Tyre i en Alder fra 3—5 Aar kun skulde være pligtige til at møde paa Statsskuerne én Gang i denne Periode, idet man gik ud fra, at det var tilstrækkeligt, og at Omkostningerne ved at føre Tyren frem aarlig ganske vilde sluge den Præmie, man kunde faa.

Jeg skal derefter gaa til det 3die Punkt, vedrørende Avlsforeninger. I det fremskaffede Grundlag for en Forhandling om en fremtidig Ordning af Forholdene vedrørende Avlsforeninger var der udtalt Ønskeligheden af, at Medlemsantallet for de forskellige Foreninger fastsattes for hver Art for sig, og at der ikke fastsattes et bestemt Medlemsantal for de forskellige Foreninger, der virker for de forskellige Arter af Husdyr. Herom var alle enige.

Vedrørende Tilskudet til Hingste i Hesteavlsforeninger var der i Grundlaget for Forhandlingen fremsat den Tanke, at Tilskudet skulde ydes som hidtil til et bestemt Dyr i Forhold til Købesummen, udbetalt paa et vist Aaremaal med Fastsættelse eventuelt af et vist Maksimumsbeløb. Som Betingelse for, at Ejeren af en saadan Hingst skulde kunne oppebære Statstilskud til Foreningens Virksomhed, maatte det kræves, at Hingsten hvert Aar maatte være kaaret ved Statshingstekaaringen eller have opnaaet mindst 3die Afkomspræmie. Man var imod eller syntes mindre godt om en Nivellering af dette Statstilskud saaledes, at alle kæmmedes over samme Kam, og alle Foreninger fik lige store Tilskud. Under Forhandlingen om dette Punkt blev det udtalt af Statskonsulenten i den

lettere Hesteavl, at han frygtede for, at man ved en saadan Ordning kunde komme til at favorisere Jyderne. Det tror jeg nu ikke, der bliver Tale om. Skulde det for en enkelt Gang ske, at man her skulde afvige fra Reglen, kan jeg slet ikke se, at der skulde være nogen Ulykke i det. Det gjordes gældende, sikkert med fuld Føje, fra et enkelt Medlem, at der overfor Bestemmelserne om Tildeling af Statstilskud til Hesteavlsforeninger ogsaa burde tages Hensyn til den vedkommende Hingsts Frugtbarhed, altsaa til Frugtbarhedsforholdet. Endelig blev det fremhævet klart og tydeligt fra Bornholm fra en Repræsentant — saaledes forstod jeg det — fra de derværende Hesteavlsforeninger, at man derovre hellere frafaldt Ønsket om Tilskud til Hesteavlsforeninger, naar man saa kunde undgaa en Afkortning af Beløbet til Statshingsteskuerne.

Vedrørende Kvægavlsforeningerne og deres Forhold i den kommende Lov var det en Tanke, der gjorde sig gældende i alle de Udtalelser, der faldt paa Mødet, at Forholdet maatte lægges saaledes tilrette, at man i højeste Grad begunstigede og fremmede et Samarbejde mellem de to Foreninger, hvis Formaal er Kvægavlens og Kvægbrugets Fremme, nemlig Kvægavlsforeningerne og Kontrolforeningerne. Der var i Grundlaget, som var fremskaffet, fremsat Tanken om, at kombinerede Kvægavls- og Kontrolforeninger med 90 Procent kontrollerede Køer skulde have et betydeligt større Tilskud end almindelige Kvægavlsforeninger. Man anerkendte Ledemotivet i en saadan Bestemmelse, men man foretrak dog, som det syntes, at der ændredes noget heri, og at der f. Eks. kom til at staa, at Statstilskudet bør være større til Kvægavlsforeninger, hvor en nærmere fastsat Procentdel af Medlemmerne tillige er Medlemmer af en Kontrolforening (eller hvor Foreningen har et vist Procentantal kaarede Køer), og et mindre Tilskud til Foreninger, der ikke opfylder disse Betingelser. Det gjorde man ud fra den Begrundelse, som vistnok ogsaa var rigtig, at Bestem-

melsen om kombinerede Kvægavls- og Kontrolforeninger kunde i nogen Maade bidrage til at udelukke saadanne, der paa Grund af private Tyrehold ikke var Medlem af nogen Kvægavlsforening. Et godt privat Tyrehold skulde saaledes ikke være nogen Anstødssten for, at vedkommende kunde være Medlem af en Kontrolforening. Fra en anden Side gaves der Tanken det Udtryk, at til kombinerede Kvægavls- og Kontrolforeninger og Kvægavlsforeninger, som har mindst 90 Procent af Moderdyrene kontrollerede og iøvrigt fører omhyggelige Optegnelser om Dyrenes Ydelse, Afstamning og Avl, kan der ydes et betydeligt større Tilskud. Man vil se, at det er lidt andre Ord, her er nævnt; de dækker ikke heller ganske over det samme. Men Ledemotivet har været, at vi maa fremme Dannelsen af saadanne Foreninger, der paa fyldigste og bedste Maade kan løse Opgaven. Der var Talsmænd for, at man som Betingelse for Tilskud til saadanne Foreninger, som havde et betydeligt Antal kaarede Køer, stillede, at der føres aarlige Optegnelser om Køerne i Foreningerne og det tillagte Afkom efter Foreningstyren, og at der aarlig indsamles og bogføres alle foreliggende kontrollerede Oplysninger om Ydelse af Afkom og Moderdyr, og endelig at de enkelte Foreninger b ø r for Fremtiden være Medlemmer af en Fællesledelse. Det skulde de være i deres egen velforstaaede Interesse; de trænger saavist adskillige Steder, hvor de har enkeltstaaende Foreninger, til at komme ind under Samarbejdets fastere og bedre Former. Vedrørende den hidtil lovbefalede Kaaring af Køer i Kvægavlsforeningerne og vedrørende Syningen i Hjemmet lød de fremkomne Udtalelser paa, at dette kunde man frafalde, og der blev ogsaa fra en tilstedeværende Veterinær udtalt dette, at en Dyrlægeundersøgelse af Tyren 2 Gange aarlig — vel at mærke som Foreningsopgave — var overflødig, idet det gjordes gældende, og sikkert med fuld Ret, at Avlsforeningerne er saa interesserede i at passe paa deres Dyrs Sundhedstilstand, at de nok selv ad privat Vej sørger for at faa den Ting bragt i

den bedste Orden. Det var foreslaaet, at man skulde sætte »3die Præmie« som Minimum af Kvalifikation for Tyrene til at faa Statstilskud. Der var flere, der talte for, at man ikke skulde have dette bestemte Udtryk, men skulde nøjes med at bruge Udtrykket »Pengepræmie«. Der var ganske vist langt flere, der tav angaaende dette Spørgsmaal, og dersom det var Udtryk for, at man samtykkede i Udtrykket »3die Præmie«, var der Flertal derfor.

— Jeg er nu straks færdig; det tager maaske lidt længere Tid, end jeg egentlig har Lov til at bruge, men jeg forudsætter alligevel, at dette er en vigtig Sag, og jeg antager ogsaa, at man fra Landbrugsministeriets Side ikke har noget imod, at vi her paa dette Sted faar Lejlighed til rent sagligt at begrunde vort Standpunkt i den Henseende.

Jeg kommer saa til den 4de Gruppe: »Andre Foranstaltninger til Husdyravlens Fremme«. Der er saadan en Sag som Kontrolforeningssagen. Alle, ogsaa i det høje Folketing, er jo enige om, at disse Kontrolforeninger er ganske fortrinlige Indretninger, og at dem maa vi fremfor alt ikke røre ved. Jeg er ganske enig med de høje Herrer i saa Henseende, og det er vi alle. Vi ønsker disse Foreninger alt muligt godt, og at de kan faa saa stort et Tilskud som muligt. Men vi mener fra sagkyndig Side, at det bør stilles som Betingelse for Statstilskud til Kontrolforeninger fremtidig, at de sørger for at skaffe tilveje et Korrektiv til det Arbejde, de har udført hidtil, at de skal indberette aarlig, hvor meget Mælk de har haft efter Indvejning, det er: leveret til Mejeriet, forbrugt i Husholdningen og til Kalve og Grise. En saadan Bestemmelse vilde være i alles Interesse; den vilde øge Tilliden til Kontrolforeningernes Virksomhed ikke blot blandt dem, som allerede er med i denne Virksomhed, men ikke mindst vilde den stække Kritiken, ja være en Gift for den Kritik, der nu rettes mod Kontrolforeningerne af de mange, som endnu staar udenfor.

Jeg kommer derefter til ganske kort at omtale Svineavlen. Hvad der er udrettet paa dette Omraade i de senere Aar med de Midler, der har staaet til Raadighed efter Loven, er ikke lidt; og det anerkendes fra alle Sider, at Bestræbelserne for at fremme en rationel Svineavl, der jo spiller en vældig Rolle i Landbruget som Indtægtskilde, har været ledede med Held, og at de Baner, Arbejdet hidtil er bragt ind paa, har været rigtige og har vist sig at kunne føre os nærmere mod det stillede Maal. Det maa maaske være mig tilladt som Tolk for Deltagerne i Mødet at udtale dette, at man i det store hele nærede Bekymring for, at man ved at beskære Bevillingerne til Svineavlens Fremme skulde svække det Arbejde, der allerede var saa godt begyndt; man ønskede, at man kunde bibeholde Tilskudet til Svineavlscentrene og Svineavlsforeningerne, at man ikke skulde lade Statstilskudet være betinget af, hvorvidt andre Institutioner maatte finde deres Regning ved at yde Tilskud, og at Overledelsen af hele denne Sag ikke maatte, om jeg saa maa sige, fratages de Kræfter, som nu i Øjeblikket sidder inde med den. Det kunde i alt Fald have sine Vanskeligheder og sine Ulemper, om noget saadant skulde blive Tilfældet. Det vilde være heldigt og i god Samklang med den Maade, hvorpaa Staten støtter Bestræbelserne for at fremme et rentabelt Kvægbrug, at der i en kommende Lov blev givet Lejlighed til at yde Tilskud til de saakaldte Forsøgsstationer for Svin, disse Stationer, hvor Avlsmaterialet fra de forskellige Avlscentre skal staa sin Prøve, hvor der altsaa udøves en lignende Kontrolvirksomhed som i Kontrolforeningerne overfor Kvægavlsarbejdet, saa at Avlen paa en Maade underbygges ved de Resultater, som kommer frem paa disse Forsøgsgaarde. Det er meget muligt, meget rimeligt, at Tilsynsarbejdet med Svineavlens Ledelse fremtidig kan ordnes ad andre, mere praktiske Veje og maaske paa en mere økonomisk Maade, end Tilfældet har været til Dato. De Beløb, der er givne fra

Statens Side til Støtte for Svineavlen, er jo i Forhold til den Rolle, Svineholdet spiller som Indtægtskilde for Landbruget, ikke store, sammenlignet med, hvad der ydes til andre Grene af Landbruget.

Tilskudet til Lønning af Foreningskonsulenter i Husdyrbrug bør formentlig ogsaa kunne anvendes til disses lønnede Medhjælp; jeg skal ikke komme nærmere ind paa en Motivering heraf.

Endelig har jeg tilbage med et Par Ord at omtale saadanne Foranstaltninger til Husdyravlens Fremme, der ikke falder ind under noget af de øvrige Punkter. Der er dér, som man vil vide, hidtil stillet et Beløb til Landbrugsministerens Raadighed, nemlig 40,000 Kr. til en friere Anvendelse til Fremme af Husdyravlen. Jeg skulde mene, at det var et almindeligt Ønske, at Forholdene kunde stille sig saaledes, at et Beløb af lignende Størrelse ogsaa i Fremtiden maa kunne stilles til Landbrugsministerens Raadighed til dermed at støtte, hvad der til enhver given Tid maatte fremtræde som særlig ønskelige Foranstaltninger til Fremme af vedkommende Avl. Det er 40,000 Kr., der nu ordentligvis vil være at anvende, og for saa vidt et lignende Beløb skulde blive stillet til Raadighed, hvad vi alle haaber, vil jeg tillade mig at nævne, at det blev anset for ønskeligt, om deraf kunde anvendes 10,000 Kr. til Fremme af Hesteavl efter Indstilling af de provinsielle Hovedorganisationer og 10,000 Kr. til Fremme af Kvægavl; og her vilde der navnlig være Grund til at støtte et saadant Arbejde, som allerede er paabegyndt, og som vi maa ønske fortsat og uddybet, nemlig Afkomsundersøgelser, hvorved vi kan komme til Klarhed over de forskellige Avlsdyrs Egenskaber m. H. t. Nedarvning af Mælkens Fedme og alle den Slags Forhold. Endelig under dette Punkt vilde ogsaa komme et Beløb til Fremme af Faareavlen, 5000 Kr., og til fri Anvendelse i Svineavlen et Beløb af 5000 Kr., ligesom man ogsaa sikkert vil vise sig velvillig og forstaaende overfor de Krav, der er kommet frem i det sidste Aar om at give G e d e h o l d e t en Haands-

ræknin g. Det er en Kendsgerning, at Gedeavlen er meget lidt rationel i Øjeblikket, og der er heller ikke ret mange, der hidtil har brudt sig noget om den. Men det er ganske sikkert, at for mange smaa Hjem, der har Vanskelighed ved at skaffe sig god Mælk til deres Husholdning ad anden Vej, har Geden vist sig at være et ganske fortrinligt Dyr. Og Geden er jo i andre Kulturlande Genstand for Støtte. Ligeledes vil det formentlig være paa sin Plads paa samme Konto at kunne yde Fjerkræavlen Støtte. Naar jeg tager den sidst, er det ikke, fordi jeg anser den for den mindst betydningsfulde — det skulde jeg vel vogte mig for. Det kunde være meget ønskeligt, om der blev givet Tilskud til Oprettelsen af Avlscentre for Fjerkræ og til Præmiering af hele velledede Hønsehold.

Hermed har jeg søgt, saa godt det staar i min Magt, at give en kort, og jeg haaber klar, Fremstilling af de Tanker, der gav sig Udtryk paa Mødet.

B. Planteavlssektionen.

Statskonsulent *K. Hansen:* Min Kollega, som nu forlod Talerstolen, erkendte i sin Tales Løb, at han overskred den tilladelige Grænse med Hensyn til Tiden. Jeg tror at kunne stille i Udsigt, at jeg kan holde mig et Stykke inden for den tilladelige Grænse, idet de Forhandlinger, som førtes i Planteavlssektionen, langt fra havde den almindelige Interesse som det store, betydningsfulde Spørgsmaal angaaende Husdyrbruget, som Statskonsulent Appel har gjort Rede for. Det var i langt højere Grad Forhandlinger, der særlig tog Sigte paa den tekniske Side af Arbejdets Udførelse inden for Planteavlsvirksomheden. Planteavlssektionsmødet var i øvrigt som sædvanlig godt besøgt — 60 à 70 Deltagere — og strakte sig over Tiden fra 1 til 5. Jeg skal bemærke, at der blandt Mødets Deltagere var ikke faa Repræsentanter

ogsaa for Husdyrbruget; jeg ser deri et Vidnesbyrd om, at de forskellige Specialister føler nogen Trang til at følge hinandens Arbejde, noget, vi for øvrigt ser Udtryk for ved hvert Aars Sektionsmøder.

Den første Sag paa Dagsordenen var:

»Samarbejde mellem Maskinprøverne og Planteavlen«

og indlededes af Statskonsulenten i Maskinbrug, *C. V. Birk*. Hr. Birk gjorde opmærksom paa som Motivering for, at dette Emne behandledes under Planteavlsmødet, at Flertallet af Landbrugsredskaber og Maskiner jo benyttes i Plantedyrkningens Tjeneste paa en eller anden Maade. For at erholde de bedst mulige Redskaber til Jordens Dyrkning, Afgrødens Behandling o. s. v. var et nært Samarbejde mellem dem, som frembringer Maskinerne, og dem, der bruger dem, i høj Grad ønskeligt, og navnlig tidligere, medens Forholdene var mere primitive, bestod der i den Retning, som Hr. Birk betonede, et nært Samkvem mellem Landmændene og Smedene. Efterhaanden som Tilvirkningen af Redskaber og Maskiner havde antaget industrielle Former, var der naturligvis indtraadt nogen Forrykning i dette Forhold, og dette havde medført Nødvendigheden af mere planmæssige Prøver af Maskiner og Redskaber, saa at det under mere officielle Former kunde konstateres, hvilke Mangler og Fortrin de forskellige maskinelle Produktioner sad inde med, og for at man derigennem kunde retlede Fabrikanterne. Det var ud fra dette Synspunkt, at der allerede for en lang Aarrække siden var begyndt saadanne planmæssige Prøver, saaledes som de nu iværksættes af det kongelige Landhusholdningsselskabs Maskinudvalg. Indlederen betonede stærkt Ønskeligheden af, at man til enhver Tid var istand til klart at præcisere de Krav, man fra Landmandens Side maatte stille til de forskellige Maskiner og Redskaber, fremsætte dem baade med fornøden Styrke og fornøden Klarhed, saa at der kunde tages Hen-

syn dertil ved Tilvirkningen. Men Indlederen betonede derefter, at det vilde være meget ønskeligt, at denne Virksomhed for saa vidt udvikledes noget videre, som der indledes et nærmere Samarbejde mellem de Mænd, som særlig er satte til at tjene Planteavlsarbejdet, og de maskinkyndige inden for Landbruget. Af flere Grunde fandtes et saadant Samarbejde, en levende Forbindelse mellem disse to Parter, ønskelig. Dels kunde de Mænd, som har med Maskinvirksomheden at gøre, ofte fra Planteavlsvirksomhedens Side faa de Vink, den Oplysning og Vejledning, som de specielle Maskinmænd ikke kunde faa paa anden Maade til Supplering af den Forstaaelse af Kravene til Maskinerne, som de maatte have, og dels var et nærmere Samkvem, en nærmere Forbindelse mellem de samme to Parter ogsaa højst ønskelig af den Grund, at Grænsen mellem, hvad der rettelig hører ind under Maskinprøverne, og hvad der nærmere maatte betragtes som hørende ind under Planteavlsforsøgsvirksomheden, bedre kunde klares, naar disse to Parter stadig stod i levende Forbindelse med hinanden. Der kan ofte være nogen Tvivl om, hvor denne Grænse er beliggende for Maskinprøverne; i hvert Fald kunde man ofte fra et almindeligt Landbrugsstandpunkt ønske, at man fik noget mere at vide om Maskinernes og Redskabernes Værdi end det, som de hidtidige Prøver har kunnet give. I adskillige Tilfælde kunde man saaledes i høj Grad ønske konstateret, hvorledes de forskellige Redskaber og Maskiner giver sig Udslag i Afgrødens Størrelse og Værdi, f. Eks. Jordbearbejdningsredskaber, Redskaber til Ødelæggelse af Plantesygdommes Virkninger og lignende. Indlederen betonede her, at den Side af Sagen, som angaar en Konstatering f. Eks. af Afgrødens Størrelse og Beskaffenhed, kan Maskinprøverne i og for sig ikke beskæftige sig med; men det erkendtes, at Kravet derom er i højeste Grad berettiget, men saa maatte man fra Planteavlsforsøgsvirksomhedens Side have denne Sag klaret som en Opgave for sig, saa at man fra Maskinprøvernes Side alligevel kunde

holde sig til, om jeg saa maa sige, den mere mekaniske Side af Sagen.

Endelig betonedes Ønskeligheden af et nært Samkvem ogsaa derved, at man efterhaanden ude omkring i mindre Kredse, i Landboforeningskredse med Bistand af Planteavlskonsulenterne, har lagt sig efter ogsaa at oparbejde yderligere Interesse for Redskabs- og Maskinspørgsmaal og i Henhold dertil dels optaget ligefremme Prøver med Redskaber og Maskiner, uafhængigt af de statsunderstøttede Prøver, og dels iværksat Demonstrationer, Fremvisninger, Udstillinger og lignende, altsammen sigtende til at vække Opmærksomhed og Interesse for denne vigtige Side af Landbrugsvirksomheden. Indlederen underkendte saa langt fra Betydningen af, at man i Landboforeningerne optog denne Virksomhed, som han ganske erkendte baade Berettigelsen til og Betydningen af dette, og han var ogsaa klar over, at med de smaa Midler, som Maskinudvalget var henvist til at arbejde med, kunde man kun fra alle Sider ønske, at man ogsaa fra andre Kredse tog Haand i med og deltog i dette Arbejde, for at der kunde naas det mest mulige. Men det fremhævedes meget stærkt som ønskeligt, at man gennem et forstaaende Samarbejde søgte at faa nogen Ensartethed i Planen for Arbejdet, fra hvilken Side det end iværksattes, saa den ene Parts Erfaringer ved given Lejlighed kunde komme den anden tilgode, at man kunde undgaa unyttige Gentagelser, værne sig mod unyttige Udgifter og undgaa unyttig Presning og Plagen over for Maskinfirmaer for at faa de fornødne Ting dertil. Det var med Henblik paa disse her antydede Forhold, at Indlederen stærkt betonede Ønskeligheden af, at der etableredes et saadant Samarbejde. De nærmere Former og Rammer for et saadant Samarbejde fandtes der ikke Anledning til at søge at faa fastslaaet i hvert Fald ved denne Lejlighed, idet man mente, at hvis man fra alle Sider erkendte Hensigtsmæssigheden og Ønskeligheden af en saadan Samvirken, fandt man nok Formerne og Rammerne derfor. Indlederen antydede dog i

den Retning Ønskeligheden af, at der forud for det aarlige Møde, ved hvilket Maskinudvalgets forestaaende Prøver drøftes, fandt et Fællesmøde Sted mellem maskininteresserede og specielt planteavlsinteresserede Mænd, for at navnlig de sidste kunde fremkomme med eventuelle Ønsker og Vink og Henstillinger angaaende de forestaaende Prøver, og for at man saa fra Maskinudvalgets Side kunde tage alt muligt Hensyn i den Retning.

Under Diskussionen udtaltes der i og for sig kun Tilslutning til de fremsatte Tanker. Det kom stærkt frem ogsaa i Diskussionen, at man ansaa en vis Arbejdsdeling for ønskelig; men denne Tanke faldt jo ganske i Traad med Indlederens Udtalelser, at der ikke alene intet var i Vejen for, men at man endogsaa maatte anse det for ønskeligt, at i hvert Fald Prøver med forholdsvis lette og simple Redskaber blev foretagne ude i Landboforeningerne, særlig naar der var Forstaaelse mellem Parterne, medens de vanskeligere Prøver, som kræver nøjagtigere Kraftmaalinger og sligt, næppe kunde forudsættes at udføres der, men i hvert Fald hovedsagelig maatte være henviste til Maskinudvalget, men ogsaa der i Forstaaelse med Planteavlsvirksomheden. Men i øvrigt var der fuld Enighed fra alle Sider om Ønskeligheden af, at man kom i nærmere Forbindelse med hinanden, idet man syntes overtydet om, at der derved kunde udrettes endnu mere nyttigt og frugtbringende Arbejde for det praktiske Landbrug for de begrænsede Pengemidler, som var disponible i disse Øjemed.

Den næste Sag var et rent forsøgsteknisk Spørgsmaal, om hvilket jeg kan fatte mig endnu kortere. Det drejede sig om

Landboforeningernes Sortsforsøg

med særligt Henblik paa Saasædens oprindelige Beskaffenhed. Jeg kan sige, at den eneste Interesse, dette kan have for denne Forsamling uden for Planteavlsmændenes

Kreds, er dette, at det er et Vidnesbyrd om, at man fra Planteavlsvirksomhedens Side stadig er opmærksom paa at naa mere og mere betryggende Arbejdsmaader, saa at Arbejdet kan blive en stedse mere paalidelig Vejledning for Landmændene. Det var Konsulent O. H. Larsen, der indledede, og han gjorde opmærksom paa forskellige Kilder til Fejl ved Dyrkningsforsøg med forskellige Kornarter, Rodfrugter, Kartofler o. s. v. og dvælede i Særdeleshed ved den Kilde til Fejl, som kunde hidrøre fra, at den i Forsøgene anvendte Udsæd ikke er af ensartet Oprindelse og derfor ikke af ensartet Beskaffenhed. Et Hovedformaal for Indlederen var at betone Ønskeligheden af, at man arbejdede hen til at faa al Udsæd til Landboforeningernes Sortsforsøg fremstillet under ganske ensartede Forhold, saa at den var vokset og udviklet under de samme Forhold, sortsren, ordentlig og ensartet sorteret, fri for saadanne Plantesygdomme, som kan være knyttede til Sædekornet, eventuelt ensartet præpareret mod saadanne Angreb, og lignende Ting. Der var, jeg kan vel gerne sige selvfølgelig, Enighed om Nødvendigheden af at iagttage disse Forholdsregler, idet man erkendte, at det kunde bidrage sit, undertiden bidrage væsentlig til at gøre Forsøgene endnu mere paalidelige. Under Forhandlingen om Spørgsmaalet kom man ind paa forskellige andre Forhold, som det maatte ønskes at gøre saa ensartede og betryggende som muligt, blandt andet at være nøje opmærksom paa Fremgangsmaaden ved Tærskningen af Afgrøderne, at der ikke herved indsneg sig Fejl, som kunde forstyrre Resultatet eller svække dets Paalidelighed, og navnlig kom man ind paa en udførligere Drøftelse af de sikreste og mest hensigtsmæssige Fremgangsmaader ved Afsvampning og Desinfektion af Udsæden til Forsøgene, idet Erfaringen i Aarenes Løb har vist, at det er højst nødvendigt at tage ret væsentligt Hensyn dertil, da Infektion af visse Sygdomsangreb godt kan forrykke Resultatet af Forsøgene. Deltagerne i Mødet havde sikkert Indtryk af, at Forhandlingerne vilde kunne tjene som et Led i Bestræbelserne for

at gøre dette Arbejde, den lokale Forsøgsvirksomhed, endnu solidere, end den hidtil har været.

Sektionen havde kun disse to Sager paa sin Dagsorden. Uden for Dagsordenen kom man ved Mødets Slutning ind paa Spørgsmaalet om

Konsulentmøderne i Almindelighed.

Det var jo, allerede før vi nu hørte det af den højtærede Præsident, nogenlunde bekendt mellem Deltagerne i Møderne, at man maatte være belavet paa den Mulighed, at de hidtidige Konsulentmøder sluttede af med dette. Det blev mig som Sektionens Ordfører overdraget her ved denne Lejlighed at udtale, at man ansaa de hidtil afholdte Konsulentmøder for at have været af overordentlig stor Værdi for Konsulenterne. Disse Møder blev jo oprindelig skabte og tilrettelagte af forlængst afdøde Kaptajn la Cour; og Erfaringen har sikkert vist, at man i al Almindelighed saa rigtigt, den Gang man mente, at det vilde være et nyttigt Led i Konsulentvirksomheden og i Konsulentarbejdets gode Udvikling. Og en yderligere særdeles velkommen og nyttig Tilvækst fik efter Sektionens udelte Opfattelse Konsulentmøderne, da man for en Aarrække siden gik over til 2-Dages Møderne med Sektionsmøder første Dag, hvor Forhandlingerne kunde føres under ganske frie Former sektionsvis. Idet man beklagede, om Konsulentmøderne skulde standse under den hidtidige Form, udtaltes der Forhaabning om, at det dog maatte lykkes under en eller anden Form fremtidig ogsaa at skabe Mulighed for et aarligt Møde for Landbrugskonsulenterne; og endelig paalagdes det mig at udtale en Tak til det kgl. danske Landhusholdningsselskab, fordi det høje Selskab oprindelig indførte disse Møder og for dets udmærkede Ledelse af disse gennem Aarene og den elskværdige Hensyntagen til Konsulenterne og deres Ønsker ved disse Møder.

C. Mælkeribrugssektionen.

Statskonsulent *A. P. Hansen:* Vi havde paa Mejerisektionens Møde to Spørgsmaal paa Dagsordenen; det første omhandlede

Bøtteudstillingerne,

saaledes som de er foretagne gennem en Aarrække til Bedømmelse og Fremhjælpning af det danske Smørs Kvalitet ude i det almindelige Arbejde. Det indlededes af Statskonsulent *Brask*, som begyndte med at udtale sig om, hvorledes disse Udstillinger i sin Tid var voksede frem fra det Forhold, der da var til Stede, at det oprindelig kun var Smørkøberne eller den Mand, Køberne havde ansat som Smørsmager, der bestemte Kvaliteten af det fremstillede Produkt. Dette vakte en hel Del Mistro hos Producenterne, fordi de fandt, at der meget hyppigt var stærk Afvigelse mellem Smørsmagernes og Producenternes egen Bedømmelse, og man fik Indtryk af, at denne Afvigelse var særlig stor paa Tider, hvor Markedet for Smørret var mindre godt. Følgen af, at der fremkom en saadan Mistanke om, at Smørkøberne særlig varetog deres egen Interesse ved denne Bedømmelse, var, at man søgte at skaffe sig andre Midler til Bedømmelsen, end man hidtil havde haft. Nu var en saadan Betragtning som den, at Smørkøberne særlig plejede deres egen Interesse ved at afgive en Bedømmelse, der ikke var i Overensstemmelse med Smørrets virkelige Kvalitet, vistnok ikke ganske korrekt, og naar man havde den Opfattelse, skyldtes det sikkert i mange Tilfælde manglende Varekundskab hos Smørproducenterne; thi i de første Aar, navnlig i Begyndelsen af 80erne, da Andelsmejerierne kom særlig stærkt frem, havde Mejeristerne ikke synderlig Varekundskab. Det førte til et Ønske i Mejerikredse om at tilegne sig den fornødne Varekundskab for at kunne kontrollere Bedømmelsen af det Smør, der sendtes ind til Grossererne, og der blev formuleret et Forslag om en regel-

mæssig Indsendelse af mindre Smørprøver til et Laboratorium, hvor disse Prøver skulde bedømmes af uvildige Mænd for at faa Kvaliteten fastslaaet, og denne Bedømmelse skulde Køberen saa rette sig efter. Forslaget kom imidlertid aldrig ud over Papiret og fik ingen praktisk Betydning. Men samtidig begyndte man at gribe Sagen praktisk an i Jylland, idet man i Ribe Amt traf Aftale om, at Mejeristerne skulde komme sammen ved Møder og hver medbringe Smørprøver fra deres Mejeri, saa de derved blev i Stand til ikke alene at faa hvert enkelt Mejeris Smør bedømt, men ogsaa til, at hver enkelt Mejerist fik Lejlighed til at skelne mellem de forskellige Kvaliteter af Smør. Dette Arbejde, der saaledes sattes i Gang, blev senere taget op og vandt stærk Tilslutning i »Dansk Mejeristforening«, og i 1893 kom der for første Gang et System til Stede for disse Udstillinger, idet der blev udgivet »Regler for Udstillere af Smør i Bøtter«, hvorefter alle udstillende Mejerier skulde rette sig. Udstillingerne havde til Formaal at skaffe Mejeristerne Varekundskab; men dette alene tilfredsstillede ikke i Længden. Man følte Trang til at opnaa mere end dette, at Mejeristerne lærte at skelne mellem de forskellige Kvaliteter af Smør; man ønskede tillige, at der ved saadanne Smørprøveudstillinger skulde være Lejlighed for dem til at faa nogen Vejledning med Hensyn til at rette de Fejl, der maatte have vist sig ved Smørret paa disse Udstillinger, og det førte til, at man knyttede Afholdelse af Foredrag og Diskussionsmøder til disse Udstillinger. Dette Arbejde fortsattes i nogen Tid, men samtidig voksede der en anden Bevægelse op, nemlig Dannelsen af Mejeriforeninger. De kom som en Følge af Noteringsforstyrrelsen i 1894, og de havde egentlig til Opgave at faa bragt Orden i Smørhandelsforholdene, virke som en Regulator paa disse, men de optog ved Siden af Spørgsmaalet om at afholde Udstillinger, og det førte til, at der et Stykke Tid var to ligeløbende Rækker af saadanne Bøtteudstillinger, én Række afholdt af »Dansk Mejeristforening« og en anden afholdt

af Mejeriforeningerne. Efter Overvindelse af nogen Gnidningsmodstand kom der dog et Samarbejde i Stand, og i 1901 enedes begge Foreninger om at udarbejde Fællesregler for disse Bøtteudstillinger, og det er de samme Regler, som i det væsentligste gælder for nærværende Tid. I Henhold til Opgaven for disse Udstillinger, at virke vejledende og skaffe Deltagerne Varekundskab, maatte man naturligvis kræve, at de udstillede Mærker af Smør var i saa god Overensstemmelse med Mejeriets daglige Produktion som muligt. Det har imidlertid vist sig at volde Vanskeligheder, og disse Vanskeligheder har det ikke været helt let at overvinde, og selv om det derfor maa siges, at Bøtteudstillingerne har haft overordentlig stor Betydning som udviklende Led i Mejeriarbejdet, vilde Indlederen dog meget advare mod, at man tillagde disse Bøtteudstillinger større Rækkevidde, som det f. Eks. har været Tilfældet, naar man derigennem har forsøgt at udrede, hvilken Frem- eller Tilbagegang der har været i Kvaliteten af dansk Smør i den Periode, disse Udstillinger har virket. Det mente Indlederen ikke kunde lade sig gøre paa Grundlag af det foreliggende Materiale, fordi Grundlaget for Indkaldelsesmaaden for Smørret til Udstillingerne ikke var paalideligt nok, idet Indkaldelsen skete paa en saadan Maade, at der var Rum for at paavirke denne Bøtte Smør paa særlig Maade, som muligvis kunde være til Gavn, men muligvis ogsaa til Skade for Smørret. Det var ikke sikkert, at de Bestræbelser, man i saa Henseende bragte til Anvendelse, virkede i den rigtige Retning. Endvidere hævdede Indlederen, at Dommerholdene var for uensartet sammensatte i de forskellige Egne, og at Opbevaringsstederne for Smørret ikke alle Vegne var ens. Som Følge deraf mente Indlederen, at man meget vel kunde bruge disse Udstillinger som et Middel til at skaffe sig Varekundskab og ligeledes som et Middel til at fremhjælpe en god Kvalitet, men de kunde ikke bruges som Grundlag for nogen bestemt Afgørelse af, hvorledes det danske Smørs Kvalitet i det store hele forholdt sig.

Det var Hovedindholdet af det, som Indlederen fremsatte, og han udtalte dernæst, at Bøtteudstillingerne i Fremtiden bør føres videre med det Formaal at virke belærende, saaledes at saa vel Mejeribestyrerne som Undermejeristerne kan have størst muligt Udbytte deraf, derigennem at eventuelle Smørfejl omtales, og der saa vidt muligt gives Anvisning paa deres Afhjælpning. Indlederen ansaa det ikke nødvendigt at vaage saa stærkt over Reglernes Overholdelse, men mente, at man burde undlade Præmieuddeling og Offentliggørelse, og samtidig ansaa han 4 à 6 Udstillinger aarlig i hver Kreds for tilstrækkelige, naturligvis for saa vidt det kunde tænkes, at vi i Fremtiden fik en anden og mere hyppig Bedømmelse af den daglige Produktion, end vi hidtil har været vante til.

Af Diskussionen fremgik det, at Deltagerne i Mødet var fuldkommen enige med de af Indlederen fremsatte Synspunkter; de mente ikke, at vi kunde undvære Bøtteudstillingerne for Mejeribrugets gode Arbejde i Fremtiden, men mente, at de vedblivende skulde fortsættes i Hovedsagen under de samme Former, som hidtil har været benyttede, og at de vilde kunne blive et værdifuldt Led i Mejeribrugets Arbejde.

Det næste Spørgsmaal paa Dagsordenen var

»Skummetmælkens Afkøling«.

Dette Spørgsmaal indledes af Statskonsulent *Hørlyck,* der begyndte med at sige, at lige saa enige vi Mejeribrugere er om, at den søde Mælks Afkøling hurtigst muligt er af største Betydning for at faa et godt Produkt, lige saa uenige er vi om, hvorvidt vi skal sende Skummetmælken fra Mejerierne tilbage i varm eller kold Tilstand. Indlederen mente, at de Fordele, som er forbundne med at afkøle Mælken paa Mejerierne, for at Leverandørerne kunde faa den hjem i afkølet Tilstand, var større end de Ulemper, der var forbundne dermed. Han udtalte, at naar Mejerierne nu sender den skummede Mælk varm tilbage, saa sker det af følgende Grunde: 1) fordi Meje-

rierne har opdaget, at det kan gaa, og at Mælken kan bruges, naar den kommer hjem, vel at mærke naar den bruges hurtigt; men i Sommertiden er det kun første Gang, man kan faa Gavn af den; senere maa man gaa til Afkøling, for at den kan holde sig; 2) er Grunden den, at Mejerierne ikke alle har tilstrækkeligt Vand til at iværksætte en effektiv Afkøling efter Pasteuriseringen, og saadanne Mejerier er derfor nødte til at sende Mælken varm tilbage; 3) skulde Mælken, naar den kommer i varm Tilstand fra Pasteuriseringsapparatets store Beholdere ned i Spandene, være i Stand til at dræbe Bakterier i Spandene og derved udføre en Art Rensning, der var værdifuld som en Hindring for Spredning af Tuberkulose, selv om disse tuberkuløse Mælkerester i Spandene gik tilbage til samme Udgangspunkt, hvorfra de var komne. Endelig 4) anførte man til Fordel for den varme Mælks Tilbagesendelse til Leverandørerne, at disse gerne vilde have den varm, fordi den var bekvem til at fodre med.

Over for disse Grunde til at sende Mælken varm tilbage fra Mejerierne fremhævede Indlederen Fordelene, der var ved at afkøle Mælken. For det første opnaaedes der, at man fik bedre og mere holdbar Mælk, og han henviste i saa Henseende til først Docent Fjords og senere Forsøgslaboratoriets Beretning om Mælkens Holdbarhed ved Henstand under forskellige Temperaturer og udtalte, at det fremgaar heraf, at Mælken holder sig bedre og i længere Tid sød, jo bedre den efter Pasteuriseringen er bleven afkølet. Endvidere gjorde han opmærksom paa over for Spørgsmaalet, om der er tilstrækkeligt Vand paa Mejerierne, at et meget stort Antal Mejerier har Vand nok; thi det maatte erindres, at naar man skulde over til denne Arbejdsmaade, maatte man gaa bort fra de nuværende Pasteuriseringsapparater og anvende Regenerativapparater, saa man benyttede den pasteuriserede Mælk til at opvarme den søde Mælk til Skumningstemperaturen. Naar man brugte denne Fremgangsmaade, blev

der kun Tale om en Efterkøling fra en Temperatur fra 34—36 ° ned til 12 °, og hertil udkrævedes kun 10,000 Pd. Vand pr. 7000 Pd. Mælk pr. Time. Han ansaa derfor dette Vandforbrug for overkommeligt for Mejerierne. Saa var der Spørgsmaalet om Spandenes Rensning og Skoldning med den varme Mælk. Han hævder i Modsætning til dette, at Mejerierne maa gaa over til at rense Spandene paa Mejeriet; først ved Skylning med koldt Vand for at faa Mælkeresterne væk og derefter ved Skoldning med Damp. Det vilde give en fuldkommen saa god Rensning som den nuværende og tillige medføre den Fordel, at Transportspandene bliver mindre tilbøjelige til at ruste. Det er jo en Kendsgerning, at siden vi fik indført Pasteurisering i Mejerierne, har vi haft et Utal af rustne Spande, og de har bragt umaadelig Skade over det danske Smør gennem mange Aar; man kan jo ikke straks, fordi en Spand bliver rusten, gaa hen og ombytte den; den bliver ved at gaa en vis Periode, den være nu kortere eller længere i Forhold til, som man er mere eller mindre ømtaalig over for rustne Spande. Kunde man komme til en Arbejdsmaade, der gav mindre rustne Spande, var det en stor Fordel.

Endelig med Hensyn til den varme Mælks Anvendelse til Foder mente Indlederen, at da det jo kun er ved første Fodring, Mælken er varm, medens man til de følgende dog maa opvarme den, kunde man ogsaa overkomme det til dem alle. Endelig gjorde Indlederen gældende, at naar Mejerierne gik over til Afkøling af den skummede Mælk, saa var der Mulighed for at gaa et Skridt videre og foretage en Syrning paa Mejeriet, saaledes at de Leverandører, der ønskede det, kunde faa syrnet Skummetmælk tilbage, hvilket vilde være heldigt, da godt syrnet Skummetmælk er et fortrinligt Fodermiddel. Ud fra disse Betragtninger mente Indlederen, at de Mejerier, som havde tilstrækkeligt Vand til at foretage en virkelig Afkøling ned til ca. 12 °, burde gaa over hertil; det vilde give Mulighed for en god og holdbar Skummetmælk, der ogsaa vilde

egne sig særlig godt til Menneskeføde, til at drikke i den varme Sommertid i Stedet for det hyppigt sure og daarlige Øl.

Diskussionen om dette Spørgsmaal var ganske overordentlig livlig, og som Leder af Sektionen maa jeg sige, at jeg var stærkt i Vildrede med, hvilken Opfattelse Diskussionen egentlig gav Udtryk for; for der var saa stærkt delte Meninger om Spørgsmaalet kold eller varm Mælk, at det var meget vanskeligt for mig at faa et Skøn over, til hvilken Side Forsamlingen helst vilde gaa. Der blev fremsat adskillige Modbemærkninger mod Indlederen, og de gik ud fra, at ganske de samme Synspunkter, som Indlederen selv havde anført, kunde nævnes til Fordel for den varme Mælks Tilbagesendelse, nemlig at det var praktisk uigennemførligt at afkøle den, fordi Mejerierne netop ønskede at faa den varm tilbage. Endelig fremhævedes det af enkelte Talere, at Spørgsmaalet om Pasteuriseringens kraftige Overholdelse maatte ligge Mejerierne i høj Grad paa Sinde.

Uden for Dagsordenen havde vi et Punkt, som hed

»Kærnemælkens Tørstofindhold«.

Det indlededes af Professor *Bøggild,* som begyndte med at fremhæve det Arbejde, der i Aarenes Løb var gjort for at faa Kærnemælken anvendt som Fødemiddel, og hvorledes det efterhaanden ogsaa var gaaet fremad i saa Henseende, men der var endnu langt tilbage, og det skyldtes maaske i nogen Grad, at Autoriteterne ikke stærkt havde taget sig af denne Sag ved at stille bestemte Fordringer til den Vare, der solgtes under Betegnelsen Kærnemælk, og som af Mejerierne i Almindelighed eller dog hyppigt betragtedes som et Affaldsprodukt, over for hvis Kvalitet man ingen Forpligtelse havde, hvilket imidlertid ikke forhindrede, at man følte sig berettiget til at tage en stor Pris for samme Vare paa Grund af den stigende Efterspørgsel. Dette er uheldigt, og man burde derfor enes om at forlange, at den Vare, som solgtes

under Betegnelsen Kærnemælk, skulde have et nærmere fastsat Indhold af Tørstof for at kunne sælges som saadan. Indlederen fremhævede, at normalt laa det fedtfri Tørstof i god Kærnemælk omkring $8^1/_2$ pCt., men det i Handelskærnemælk værende fedtfri Tørstofindhold kunde være langt lavere. Der forekommer meget store Svingninger, hvor Vandmængden et Sted er 91 pCt., hvilket altsaa, naar Fedtprocenten lægges dertil, giver saadan noget som $8^1/_2$ pCt. Tørstof. Vi gaar derfra ned til en Vandmængde af 93,8 pCt., altsaa praktisk talt ca. 94 pCt. eller ca. 3 pCt. mere Vand. Det betyder en ganske væsentlig Vandtilsætning. Kærnemælk af de to Sammensætninger kan ikke have den samme Værdi for den, der køber dem. Professor Bøggild mente derfor, at man inden for faglige Kredse burde fastholde, at Kærnemælk, der skal gøres til Genstand for Salg, skulde indeholde 8 pCt. fedtfrit Tørstof.

Ved Diskussionen om dette Spørgsmaal var der i Hovedsagen Enighed om at tiltræde Indlederens Tanke.

Den ledende Præsident: Maa jeg takke de tre Herrer for den klare og interessante Maade, hvorpaa De har fremdraget Resultaterne af Sektionernes Forhandlinger.

---

3. Konsulentvirksomheden og dens Fremtid.

Indledet af Hr. Kammerherre *Carl Bech.*

Da det i Dag skal være min Opgave, hvad jeg betragter som en Ære for mig, at tale om Konsulentvirksomheden og dens Fremtid, vil jeg erindre om, hvad maaske mange af Dem har i Minde, at i 1903 var, under Kammerherre Sehesteds Ledelse, det samme Emne oppe paa Konsulentmødet. I 1903 var det 4 af d'Hrr. Konsulenter, der var Indledere; i Dag derimod er det en Mand fra det praktiske Landbrug, en Mand, som udefra har til Opgave at sige, hvad det er, Landbruget

har at takke for, og hvad det ønsker, medens det forrige Gang var d'Hrr. Richard Jensen, Erichsen, Petersen fra Fyn og Lindholm, som fra Konsulenternes Side udtalte sig.

I Slutningen af 60'erne var der en kendelig Opgang i vort økonomiske Liv. Det var efter Krigen, man paa forskellige Maade følte, at der maatte tages fat, for at der indad kunde faas nogen Erstatning for, hvad der udad var tabt. Vi saa saaledes den Gang Hedeselskabet blive oprettet, Esbjerg Havn blive anlagt og Tietgens store Virksomhed, og alt dette blev efterhaanden af mere og mere Betydning for Landet. Vi saa ogsaa et Projekt komme frem, som den Gang blev slaaet ned, nemlig om en Forbindelse fra Rødby over Femern til Hamborg, et Projekt, som i vore Dage synes at skulle faa Liv. Det kunde sikkert med Fordel være taget op uden Fare for vor nationale Selvstændighed, og sandsynligvis havde en meget betydelig Handel udviklet sig med Hamborg. Paa den Tid var det ogsaa, at Ønsket om et mere rationelt Husdyrbrug fik Styrke; man følte, at man burde arbejde ivrigere og oprette Følgerne af det Tab, man ogsaa her havde lidt, da man mistede Hertugdømmerne. Vi ældre husker alle Mænd som Kammerraad Andersen, Buus og Jessen; den sidste var Konsulent, og de andre virkede næsten som saadanne; over dem stod Tesdorpf som Foregangsmanden. Blandt Forløberne for den egentlige Konsulentvirksomhed maa særlig nævnes Prof. Prosch, der i 1875—76 rejste i Jylland og flere Steder holdt Foredrag om Kvægracerne og Kvægholdet. Jeg var til Stede ved et saadant Møde i Vejle og hørte hans vækkende Ord; det kom snart til Diskussion om »sort eller rødt«, en Diskussion, som nu til Dags næppe vilde have fanget saa megen Interesse, men det drejede sig den Gang om, hvorvidt det skulde være den ene eller den anden Race; nu er vi kommet ind paa først og fremmest at spørge efter Individernes og Familiernes Godhed, paa at sørge for god Kontrol og godt Tilsyn;

vi har faaet at vide, hvad Behandlingen, Pasningen og Fodringen betyder, og Racespørgsmaalet staar nu ikke i første Linie. Jeg husker en Ytring fra Proschs Møde i Vejle, da en Mand i Forsamlingen sagde i Anledning af den knappe Græsning, vi netop havde paa den Tid, midt i en meget tør Sommer: »Vi kan da se, at de sorte holder det bedre ud end de røde,« men dette var dog mere, end Prof. Prosch mente, og han udtalte sig derimod; baade de røde og de sorte led Nød og trængte til Tilskud. Spørgsmaalet om sort eller rødt kom stadig igen; det var Nissen, der altid stak Hovedet op. Heri er sket en Forandring, og det kan vi blandt andet takke Konsulenterne for. Man respekterer stadig Racespørgsmaalet, men er ikke ensidig. Prosch saa paa denne Rejse, at det var paa Tide at sørge for en Ordning af Konsulentvæsenet, og han henvendte sig derfor til Regeringen om at ansætte Vandrelærere og Landbrugskonsulenter. Landhusholdningsselskabet, som blev spurgt, udbad sig da Betænkninger og Udtalelser fra Landboforeningerne, og dette gav Anledning til, at man rundt omkring i Kredsene afholdt Møder. Landhusholdningsselskabet vilde da affatte en samlet Betænkning at bygge videre paa for at kunne begrunde den Trang, der var til Stede, og de Former, hvorunder den kunde afhjælpes. Tillad mig atter at fremkomme med en Erindring fra min egen Virksomhed. Jeg var den Gang til et mindre Møde, ogsaa i Vejle, og Lederen var gamle Heide fra Bygholm — de ældre blandt Dem husker ham vist, den kraftige, rolige, tillidindgydende Mand, hvem det hvide Haar klædte saa godt. Det, han talte mest om, var ikke Husdyrene, men meget mere om de smaa Landbrug, som han havde set i sin Kreds, Husmandens og den mindre Gaardmands, og disse trængte til Forbedring. Her, sagde han, kan Vandrelærere og Konsulenter komme til at udøve et stort og velsignelsesrigt Arbejde; det er i den Retning, vi først og fremmest skal arbejde. Vi andre saa det nok tildels paa samme Maade, men var ikke helt enige med ham, idet vi mente, at Husdyrbruget skulde

frem i første Række. Der indkom 38 Svar fra Landboforeningerne, men Landhusholdningsselskabet fandt, at de var for uensartede til at bygge noget paa. Længe efter, den 25. Februar 1885, androg de sjællandske Landboforeninger om et Bidrag af 12,000 Kr. til Ansættelse af Konsulenter i Sjællands Amter. Dette Andragende kom til Landhusholdningsselskabets Erklæring, og denne gik ud paa, at Konsulenterne burde ikke være for en enkelt Provins, men for hele Landet, og dette var et Ord i rette Tid. Dernæst kom endelig Husdyrloven af 1. April 1887; og den 6. September s. A. opfordredes Præsidiet til at søge Statshjælp til en udvidet, fyldestgørende Konsulentvirksomhed, saavel l e d e n d e som l o k a l; Loven talte nemlig kun om Bevillingen, ikke om, hvorledes der skulde forholdes med den.

Allerede den Gang var Konsulenterne Mørkeberg og Appel under Uddannelse; man var kommet i Gang, det gjaldt nu om at faa Sagen ind i det rette Spor. Landhusholdningsselskabet havde jo allerede tidligere arbejdet for den, og ved Henvendelser af 24. Februar og 19. September 1887 havde man søgt at faa nedsat en Kommission til Undersøgelse og Afgivelse af Betænkning angaaende Konsulentspørgsmaalet, eftersom her var mange forskellige Hensyn at tage, baade lokale og personelle. Ved samme Lejlighed mente man, der kunde være Tale om at ansætte Embedsdyrlæger, noget, som man den Gang tillagde stor Betydning, og som maaske ogsaa havde været heldigt. Kommissionen blev imidlertid ikke nedsat, og der blev heller ikke Tale om Embedsdyrlæger, som man havde tænkt skulde have konsultatorisk Virksomhed eller i alle Tilfælde have støttet Konsulenterne. Det er muligt, at hvis man den Gang havde vist mere Imødekommen og Forstaaelse over for Landbrugets Krav, at der saa var blevet endnu større økonomisk Fremgang, end vi nu har været Vidne til; thi selv om vi er komne vidt, maa vi ingenlunde tro, at vi er komne vidt nok. Imidlertid, Loven af 1. April 1887 skal vi være glade for,

thi den aabnede Mulighed for Sagens Trivsel. Det blev altsaa overladt til Organisationerne selv under Landhusholdningsselskabets Ledelse, hvorledes Sagen skulde ordnes og Pengene anvendes. Der var Trang nok og Ønsker nok næsten overalt. Der var et enkelt Forhold, som man nu vilde finde mindre betydeligt, der trængte sig frem, nemlig Spørgsmaalet om den lette Hesteavl. Man vil erindre, at i Forbindelse med Frederiksborg-Stutteriets Nedlæggelse var det Spørgsmaal mere og mere kommet op, om man kunde bruge vore egne lette Heste eller skulde foretrække de indførte. Indenrigsministeriet foreslog den Gang Finansministeriet at søge at skaffe Penge tilveje til en Prisopgave, som muligvis skulde kunne bidrage til at klare Sagen. Man ønskede til Kommissionen 1200 Kr. for Sjællands Vedkommende og 800 Kr. for Fyns, men Pengene blev ikke bevilget. En Samling af Konsulentarbejdet i det hele var imidlertid ganske nødvendig. Det varede ikke længe — ja, derom kan der maaske være forskellige Meninger —, men i alt Fald ret snart kom da Konsulentkontoret. D'Hrr. erindrer, at dette var en Statsinstitution, der blev ledet af Kaptajn la Cour, der særlig havde taget sig af Sagen. Han blev i det Foredrag, som Richard Jensen holdt for otte Aar siden, kaldt Konsulentinstitutionens Skaber, den uforglemmelige Kaptajn la Cour. Kontoret blev oprettet 11. Maj 1892, og der var for Finansaaret 1892—93 bevilget 4000 Kr. til det. Imidlertid kom der den Gang i Landbrugskredse en Opposition mod, at det skulde være en Statsinstitution; man fandt, at det burde være inde under Landbrugets Ledelse, navnlig under Landhusholdningsselskabet, og denne Mening blev den sejrende, saaledes at Kontoret som Statsinstitution gik ind; det blev nedlagt i 1894 ved en Bestemmelse af 28. April, og saa blev Landhusholdningsselskabet Leder af Konsulentsagen.

Konsulenternes Arbejde blev, at de dels hjalp de enkelte Landmænd, dels kom til Skuer og Møder, holdt mange Foredrag og ledede Sammenslutninger af forskellig

frivillig Art; dernæst benyttede de Pressen, og Pressen benyttede dem, de deltog i større Sammenkomster af Landmænd for at lære dem eller for selv at lære af dem. Man mærkede snart, at Konsulenterne var vore gode Hjælpere; de fik ofte, naar de var i Landboforeningerne, Ledelsen af Kvægavlsforeningsarbejdet, de fik Fællesledelserne under sig, og desuden havde mange af dem specielle Formaal; nogle havde Husmandssagen, andre Fjerkræavlen, Svineavlen o. s. v. og enkelte Malkearbejdets Fremme. Jeg maa ved denne Lejlighed erindre om Hegelunds store Arbejde; han er, saa vidt jeg ved, den eneste af d'Hrr., som har beskæftiget sig med det manuelle Arbejde. D'Hrr. vil maaske sige, at f. Eks. de, der er Konsulenter i Hesteavl, taler ofte til dem, der passer og præsenterer Hestene, om, at de skal gøre det godt, raskt og flinkt, som unge Landmænd bør gøre det. Ja, det er sandt; men ellers tror jeg ikke, man hører meget om det praktiske Arbejdes Udførelse, og herpaa kommer dog meget an. Hegelund tog det op og gjorde det paa udmærket Maade. Det var i øvrigt en stor Række forskellige Emner og Opgaver, der blev taget op af Landboforeningskonsulenterne. De havde de mange Opgaver, hvorimod de ledende Konsulenter havde deres Specialiteter. Man kunde her komme til at tænke paa Huslægen, som er i Nærheden, og som maa kurere baade Forkølelse, Tandpine og Skarlagensfeber, eller hvad det nu kan være, medens de ledende Læger har hver sin bestemte Art af Sygdomme at behandle. Jeg maa maaske her fremdrage et lille Eksempel fra en Tid, der gik forud for den endelige Ordning, for at vise, hvordan det hele udviklede sig. De ved alle, at der ad frivillig Vej allerede var kommet Mejeriassistenter, Konsulenter, som efter Professor Segelckes Anvisning hjalp Landmændene. Den Gang var der i endnu højere Grad end nu Tale om at forbedre Kvaliteten af Smørret paa de enkelte Gaarde, saa vi den Gang vandt et Renommé i England, der senere er kommet os mange Gange til Gode. Disse Mejerikonsulenter, som

de kaldtes, arbejdede under forskellige Forhold, og paa Lolland f. Eks. var det ifølge Hr. Lindholms Meddelelse i 1903 saaledes, at deres Hjælp blev betalt med fra 20 til 10 eller 5 Rigsdaler efter Gaardens Størrelse for 14 Dages Ophold; der var ogsaa Konsulenter, der arbejdede for 2—4 Kr. pr. Dag og frit Ophold paa Landbrug med henved 20 Køer eller lidt under eller over det, og fra 1879 betalte Rekvirenterne intet for Konsulenternes Hjælp. Konsulenten paa Lolland deltog i et halvt Hundrede Diskussionsmøder og tilsaa over 400 præmieæskende Husmandsbrug; saa det var ingen Sinecure, der var meget at bestille. Han deltog endvidere i Besigtigelsen og Bedømmelsen af Stiftets Hestebesætninger, i Oprettelsen af Kvægavlsforeninger, i Hoppekaaringer og Indkøb af jyske Hopper og meget mere. Man var tilfreds overalt, og det syntes at gaa godt.

Efter den store Udvikling, som Konsulentvæsenet havde faaet i Mejeribruget og Husdyrbruget, kom Bevægelsen for Planteavlen. Jeg maa maaske nævne, at det var Prof. Westermann, der først slog til Lyd for denne. Hvad han sagde paa Delegeretmøderne, vakte Opmærksomhed og Tilslutning hos ældre og yngre Landmænd, og Begejstringen gik maaske en lille Smule for vidt — ingenlunde dog i sit praktiske Resultat; men mange sagde: Vi har hidtil k u n tænkt paa Husdyrbruget. Ja, gennem vore Skuer maaske nok og gennem den offentlige Virksomhed maaske ogsaa. Men det var dog ikke anderledes, end at enhver Landmand fulgte sin Mark med Opmærksomhed og gjorde sit bedste for at faa det mest mulige ud af den. Tillige maa man huske paa, at den store Bevægelse i Husdyrbruget havde bidraget til at sætte Jorden i en saadan Gødningskraft, at der nu virkelig kunde gøres mere for Planteavlen, end det hidtil havde været muligt. Brugen af kunstig Gødning fulgte livligt med Bevægelsen i Planteavlen; men den kostede et ikke ubetydeligt Pengeudlæg. Naar jeg undtager de store Gaarde og, karakteristisk nok, Jyllands letteste Jorder,

var der hidtil ikke megen Anvendelse af kunstig Gødning; de, som sad med gode Jorder paa Bøndergaardene, syntes, at det var godt, som det var. De større Gaarde blev nok drevet mere rationelt, fordi man der vilde have det størst mulige Udbytte, og paa Hedeegnene, hvor de dog kun havde faa Penge, erfarede man snart, at det svarede Regning at give Rugen noget Superfosfat. Det var ikke altid den sikreste Slags, man fik, men man mente dog at se sin Fordel ved at benytte den. Det blev maaske, som altid naar en ny Sag kommer frem, undervurderet, hvad der v a r sket; men godt var det, at Bevægelsen kom, thi vi trængte i høj Grad dertil.

Siden den Tid har Planteavlen, kunde jeg fristes til at sige, taget Hovedinteressen; den er i den Grad kommet i første Geled, at man undertiden faar en Følelse af, at nu er Husdyrbruget kommet lidt tilbage — ja, det er muligvis for meget sagt. Men imidlertid vil jeg gerne i dette Øjeblik lægge et godt Ord ind for, at de to Ting kommer til at gaa Side om Side, saa at de begge kan trives, uden at nogen af dem bliver undervurderet. Der er ikke Spørgsmaal om, at i begge Forhold har vi umaadelig meget at vinde, og at den Tid, der ligger for os, vil kræve mere og mere af dem begge. Det er i Planteavlen maaske noget lettere at henvise til Resultater end i Husdyrbruget, og maaske dette har gjort noget til, at den har faaet Vind i Sejlene. Man kan i Planteavlen bedre anstille Forsøg, bedre paavise Kulturens, Jordbundens og Klimaets Indflydelse, bedre paavise de skjulte og aabenlyse Venner eller Fjender, Planterne har, end man kan det paa Husdyrbrugets Omraade, der har med den mere komplicerede dyriske Organisme at gøre. Derfor er det muligt, at det hurtigt indvundne Resultat, som faas i Planteavlen, har gjort Arbejdet med denne mere tiltalende. Lad os imidlertid ikke tilsidesætte noget af begge disse meget vigtige Omraader.

Jeg vil gerne allerede nu, inden jeg gaar over til at tale lidt om Fremtiden, bringe Dem alle en Tak for det

Arbejde, der e r gjort, en Tak, som jeg senere skal tillade mig at gentage.

Ser vi nu hen til den Tid, der kommer, maa vi erindre, at der var en kort Periode, da man her i Landet var ved at rose Landbruget f o r meget. Det er derimod i den senere Tid blevet gjort gældende, at naar Landbruget saa ubetinget er Landets vigtigste Erhverv, kan man ogsaa med Rette kræve, at det staar paa et meget højt Stade. Man sammenligner med andre Lande, hvor en Industri af en eller anden Art staar højt, og dér siger man: »Ja, i det Land kræver man, at det skal gaa foran for hele Verden.« Naar nu Danmark er et Land, der har Landbruget som sit første Erhverv, kan man ogsaa med Rette kræve overordentlig meget af det paa det Omraade. Og det kan der jo være noget i. Hvad vi m e d R e t t e roser os saa meget af, er den Hurtighed, hvormed vi har gjort Vendingen, den Forstaaelse af Forholdene, som laa til Grund for, at vi saa dygtigt og godt gik over fra den gammeldags Kornavl til Husdyrbruget. Det er ogsaa rigtigt. Vi roser os med Rette af vor udmærkede Anvendelse af Andelssystemet. Men man kan jo ikke nægte, at i samme Grad, som vi tog disse gode, nye Idéer i vor Tjeneste, i samme Grad lettede vi ogsaa paa flere Punkter os selv. Livet og Arbejdet hjemme hos den enkelte Landmand blev paa mange Maader mere mageligt ved denne Overgang. Man blev befriet for det Besvær, som fulgte med at have Mejeribruget hjemme, befriet for at handle og tinge om enhver Pris, befriet kort sagt for en hel Del Ulejlighed. Dette har imidlertid rummet en lille Fare, som vi vel ikke ganske har undgaaet, og ved Siden af at tænke paa det store, heldige Greb, vi gjorde den Gang, ligger det da nær nu — og det er der mange, der har Øje for — at anstille Sammenligninger af det Stade, vi er paa, med det, de staar paa i de mest fremskredne Lande. Det er et Grundlag for Bedømmelse, som hører den nyeste Tid til: Hvordan staar vore Produkter sig i Udlandet i Forhold til Produkterne fra andre Lande?

Ser vi først hen til Smørret, da har det jo en svær Konkurrence paa Siden af sig; men jeg tror, at det danske Smør i den Kvalitet, hvori vi udfører det, det mildt saltede friske Smør, endnu staar højt og har let ved at finde Købere; vi kan endnu være glade ved, at det takseres, som det bliver, selv om det forholdsvis ikke staar saa højt som før. Men lad os nu se, hvorledes det gaar i de store oversøiske Lande, som med Hurtighed og Dygtighed bliver taget op til Kultur, idet store Kapitaler bliver kastet ind i Arbejdet. Først bliver Jorden benyttet paa ganske ekstensiv Maade, til Faaredrift, Kvægdrift eller Hestedrift, som f. Eks. i Sydamerika; men inden mange Aar vil ogsaa dér blive intensiv Drift, først i Nærheden af de store Byer. Ogsaa dér skal de f. Eks. bruge Mælk og Smør, saa de maa skaffe sig Malkekvæg. Naar de saa dér kommer til at spørge: »Hvor faar jeg Verdens bedste Malkekvæg?« saa skulde man kunne svare: »I Danmark.« Men det gør man ikke! Derovre har de ogsaa Brug for det bedste Fedekvæg; og naar de skulde have Verdens bedste Fedekvæg, skulde de ogsaa gaa til Danmark. Men det gør de ikke! De gaar til England. De skal have Verdens bedste Faar; men de tager dem ikke her. Og saaledes kunde jeg blive ved. Vi skulde ogsaa have Verdens bedste Markfrø af forskellig Art, og maaske er dér en Mulighed for, at vi kommer foran; men naar der saaledes er anstillet Sammenligninger med Henblik paa de store Pladser, hvor Fremtidens Kultur ligger, er vi ikke altid blandt de forreste; og det skulde vi gerne være. Der er altsaa en hel Del at gøre endnu, og det vil ogsaa være Fremtidens smukke Opgave for os at naa meget videre frem.

Det er nu det store Spørgsmaal: »Hvordan vil Fremtiden stille sig for vort Konsulentvæsen?« Ja, hvad er en Konsulent? Han er vor Lærer, han er vor Fagmand, men han er ogsaa vor Ven, og ikke mindst det sidste. Han skal sidde inde med en betydelig Kyndighed, have et velvilligt Sind og en fædrelandssindet Aand, som

tilskynder ham til at virke i den rigtige Retning. Der kunde maaske være forskellige andre Maader og Veje, man kunde gaa for at udvikle vort Landbrug i Fremtiden, men jeg ser ikke andet, end at Konsulentvejen er den bedste og solideste. Men saa maa Konsulenten ogsaa selv tage andre Kræfter med i sin Tjeneste. Der kunde være Tale om en større, videre gaaende, maaske grundigere, mere ensartet Uddannelse af Konsulenterne — det Spørgsmaal er mig endnu ikke ganske klart; jeg vilde nære stor Betænkelighed ved at foreskrive noget bestemt i saa Henseende. Jeg har i mit Liv set mange Eksempler paa, at netop den praktisk uddannede Mand har taget Arbejdet op og lært sig selv en Mængde Ting, som ogsaa kunde være lært paa anden Maade, men som dog er tilegnet med saa stor Selvstændighed, at de paa den Maade er blevet ham mere værd, end hvis han havde læst dem i Bøger med saa og saa mange Sider om Dagen og var blevet eksamineret i dem, naar Aaret var omme. Men det kan ikke nægtes, at der dog skulde være et vist Grundlag; en egentlig Konsulenteksamen tror jeg endnu ikke paa. Derimod kunde jeg snarere tænke mig, at der skulde foretages en friere Prøve med vedkommende, før han kunde faa Adgang til Konsulentstillingen, og denne Prøve skulde altsaa ikke spørge om, hvordan vedkommende havde faaet sine Kundskaber og de forskellige praktiske Betingelser, men kun spørge: »Hvad duer Du til, hvad kan Du?« Den skulde, tænker jeg mig altsaa, tage de nødvendige Grundbetingelser op til Undersøgelse; ved den skulde det kunne mærkes, om vedkommende i teoretisk Henseende var hjemme i det Stof, der krævedes; det skulde kunne mærkes gennem en Prøve, om den, der vilde optræde som Konsulent, var i Stand til skriftligt og mundtligt at fremsætte sine Tanker klart og tydeligt. Dette sidste er ingenlunde det ringeste; Prøven viser tildels, hvorledes Tænkeevnen er udviklet; thi kan man ikke finde Udtrykkene, har man i Reglen heller ikke Tankerne klare; det ene følger af det

andet. Man skulde ikke mindst lægge Vægt paa, at Sproget var godt; og dermed mener jeg, at det var klart, netop ramte Tanken, som den var. Prøven og Undersøgelsen af den unge Mands hidtidige Arbejde skulde vise, om han kunde og vilde arbejde videre, energisk og selvstændigt. En saadan Prøve kunde jeg meget snarere tænke mig. Om det saa var Mænd, der havde lært sig det ved Selvstudium eller ved den Hjælp, de tilfældigvis havde faaet, eller om de havde gaaet den sædvanlige slagne Skolevej eller Universitetsvej, hvad det nu var, det skulde for mig komme i anden Række.

Men jeg vil indrømme, at den Tanke, jeg her kommer med, maaske ikke er let at realisere; den skulde i alt Fald udarbejdes ganske anderledes, end jeg i Øjeblikket kan gøre det. Jeg kan her kun betone, at Hovedsagen er den personlige Udvikling, og at den, der vil gaa Konsulentvejen, selv har en klar Forestilling om dens store Opgaver og Mod paa at løse dem.

Der skal hos Konsulenten, saaledes som vi Landmænd gerne vil have ham, være en vis Retlinethed; hans Fremstilling, hans Maade at være paa maa ikke være vaklende, men den maa dog være hensynsfuld; han skal ikke blot være den, der lærer og giver Undervisning, men man maa mærke, at han selv lærer paa samme Tid ved at tale med den praktiske Landmand og se hans Bedrift. Vi maa have en Følelse af, at han bruger sine Øjne, at han lægger Mærke til alt, hvad der er væsentligt for hans Opgave. Han maa gerne kritisere og rette — uhyre gerne; men vi vil have, at han gør det dels velbegrundet og dels paa en saadan Maade, at vi mærker, at vi i ham har en Ven.

Dalgas vilde gerne have, at Hedeselskabets Hjælp skulde være velvillig og gratis. Velvillig skal Hjælpen altid være; men saa bliver Spørgsmaalet, om den ogsaa altid skal være gratis. Ved Ordet gratis maa man huske paa, at Dalgas stod overfor fattige Hedebønder, Folk, der ikke havde det mindste tilovers. Naar vi læser Skildringer

fra Heden af Tang-Kristensen eller af Aakjær, véd vi, at det er Billeder af en Tarvelighed og Nøjsomhed, som endog gaar f o r vidt efter vore nuværende Begreber om Livet. Men de Livsforhold maatte Dalgas regne med. Nu til Dags kommer vi baade i Landhusholdningsselskabets og Landboforeningernes som ogsaa i Hedeselskabets Gerning ud til helt andre Mænd; det er ikke længere kun til fattige Hedebønder. Jeg maa sige, at jeg tror, det mange Gange har afholdt velhavende Folk fra at søge Konsulentinstitutionens Hjælp, at de havde en Følelse af, at de ikke kunde komme til at betale for den. Kan vi altsaa finde en Maade, hvorpaa dette »gratis« bliver ombyttet med »et rimeligt og billigt Honorar for vor Gerning«, tror jeg, at vi gør noget godt derved. Jeg tror ogsaa, vi saaledes vilde undgaa nogen Kritik, medens det nu ikke sjældent høres: »Ja, hvorfor skal det g i v e s til den og den, da han jo godt kan betale?« Saa kommer det Spørgsmaal baade for Konsulenterne og for andre, som arbejder paa den Maade, at naar de staar lige overfor Foreninger eller store Samlinger, er det ikke saa let at beregne et Honorar, at afgøre Vederlagets Størrelse; men det maatte man vel paa en eller anden Maade kunne komme ud over. Vi véd f. Eks., at er der en Landvæsenskommission, saa bliver Bidraget reparteret efter den Nytte, enhver har af Anlægget.

Saa vil vi endvidere gerne have, at Konsulenterne i deres velvillige Optræden har en vis, for Landmanden tiltalende Nøjsomhed. Jeg erindrer fra min Kreds en Frøhandler, der vilde anbefale sit Frø paa den Egn, hvor jeg bor. Han kom i en flot Landauer med Blodsheste og pletteret Seletøj; men han kom ingen Vegne. Om hans Frø var godt eller ej, det saa man ikk nøjere paa; der var straks noget ved Manden, som ikke tiltalte. Det er noget, De allesammen forstaar lige saa godt som jeg og maaske bedre, og som jeg blot gerne i al Korthed vilde pege paa. Saa er der en anden Ting, jeg vilde bede om: Søg Samarbejde med de andre Organisationer, med alle de forskellige Institutioner, som kan være Dem

til nogen Nytte. Der er f. Eks. ikke Spørgsmaal om, at De mange Gange kan faa en god Oplysning fra Meteorologisk Institut eller fra Geologerne eller hos andre Foreninger: Hedeselskabet, Husmandsforeningerne o. s. v. Jeg maa iøvrigt indskyde, at jeg allerede nu paaskønner det gode Samarbejde mellem Landboforeningerne og Hedeselskabet, som jeg staar saa nær.

Saa er der det at dyrke Literaturen. Dér har vi vor egen gode danske Landbrugsliteratur, som maaske er lidt for udstykket, idet akkurat det samme bliver gentaget paa temmelig mange forskellige Steder rundt omkring i Landet. Jeg vil indrømme, at det ikke er let at finde noget nyt; men paa sine Steder kommer der dog en Del, som det kunde være meget nyttigt at sætte sig ind i. D'Herrer vil sige, at De har ikke Tid dertil. Men det er en Fejl, hvis De er saa overbebyrdede, thi De kan ikke godt undvære at følge med.

Jeg gaar igen til Lægen. Naar Læger bor ude paa Landet, borte fra de store Hospitaler, føler de Trang til en Gang om Aaret at komme ind til den store By, og selv om de ikke kan det, vilde de det i alt Fald gerne; de vilde gerne se alt det nye, der er kommet frem; de vilde gerne have en lille Studietid en Gang imellem for at kunne følge med ved Selvsyn, og de vilde gerne følge med i Literaturen.

Det samme skulde d'Hrr. Konsulenter have Lov til; de skulde ogsaa have Lejlighed til at følge med i, hvad der kommer frem baade her hjemme og i Udlandet; og den udenlandske Literatur er stor og indholdsrig. De vil sige, at Arbejdet saa bliver for stort. Maaske det da er for stort et Forlangende, men jeg beder Dem om at søge at faa Tid dertil for Deres egen Skyld og for Deres store Arbejdes Skyld.

Jeg vil gerne endnu nævne en Ting, som har slaaet mig i mit Liv: I vort Landbrugs Organisationer, i Lovgivningen og overalt finder vi en Forskel mellem Jylland og Øerne. Vil De ikke gøre Deres, mine Herrer, til at

holde den Forskel ude? Jeg vilde meget hellere, at vi talte om hele Landet, og skal det være, saa om de og de danske Amter eller Egne hellere end om Provinserne. Lillebælt er nu en Gang kun et smalt Farvand, og der er ingen Grund til, at der skal være nogen væsentlig Forskel paa Halvøen og Øerne. Jeg tror, det var bedre i vort lille Land at glemme baade Lillebælt og Storebælt, og at mangfoldige Bevillinger blev fordelte Landet over og ikke imellem Jylland og Øerne. Den store Forskel, der var i gamle Dage, er der ikke mere, og det er heldigt, at der er saa lidt Forskel som muligt for alle vore Betragtningers Skyld. Tager De den østlige Side af Jylland, er den ikke meget forskellig fra Øerne; og fra Midtjylland til Vestjylland vil De finde en ganske gradvis Forringelse af Jorden eller i alle Tilfælde af Klimaet; for man kan ingenlunde sige, at det gælder Jordbunden; i Nord- og Vestjylland træffer man ofte meget frugtbare Egne. Men der er saa mange Forskelligheder, at det slet ikke gaar an at dele Landet provinsvis. Gaar De til Nordsjælland, finder De Partier, der ikke er meget forskellige fra de jyske. Der er overhovedet ikke mere den Grund til at dele Landet i Provinser, som der var den Gang, da man skulde rejse med Smakken fra Kalundborg til Aarhus; da kunde man forstaa Adskillelsen; men nu er der ingen Grund til den Skelnen, man saa ofte hører, mellem Jylland og Øerne.

Saa kommer jeg til det store Spørgsmaal, som vi ikke kan forbigaa, naar der her er Tale om Konsulentsagens Fremtid, Spørgsmaalet om Statshjælpen. Vi véd, at Konsulentinstitutionen ikke var kommet til Live, i alt Fald ikke som den er, hvis ikke Staten havde været med. Det er tidt nok sagt, at noget saadant ogsaa kunde komme ad privat Vej. Men det gør det ingen Steder. Selv om den enkelte Mand er patriotisk sindet og i Besiddelse af Midlerne, vil man aldrig i den Grad ensartet og retfærdigt og konsekvent kunne anvende Pengene paa disse Sager, som naar det er Staten selv, den samlede

Repræsentation for hele Landets Interesser, der gør det. Man kan dér nævne England som det private Initiativs Land. Ja, England er jo et ualmindelig rigt Land, hvor man har været ualmindelig offervillig; men Forholdene dér er ganske forskellige fra vore. Danmark er ikke noget rigt Land; her er aldeles ikke saadanne Betingelser tilstede, at man skulde kunne tænke sig en Institution som denne opretholdt ad privat Vej. De vil maaske sige: Foreningerne! Men jeg tror heller ikke, Foreningerne kan det; der skulde da i alle Tilfælde være langt større Deltagelse i Foreningslivet, end vi har i Øjeblikket; og selv om Foreningerne fik den, vilde der ikke let komme en saadan Stabilitet og Konsekvens ind i Arbejdet, som naar Staten giver sit regelmæssige Tilskud. Paa den Maade, som det gaar nu, at Idéerne kommer fra Landbruget selv, fra dets Organisationer eller fra enkelte Mænd — og disse enkelte Mænd kan jo bedst gøre sig gældende gennem Organisationerne —, kommer disse Idéer jo ind for Statsmyndighederne, og dér bliver de bedømte fra det Standpunkt, d e nu anlægger. Der kommer derved en gentagen Behandling af Sagen, og det skulde da være mærkeligt, om der ikke kom færre Tilfældigheder frem, naar det saaledes er flere Faktorer, der afgør en Ting, end naar det var en enkelt eller enkelte. Vi kan nogenlunde gaa ud fra, at naar Staten træder til med sin Hjælp, bliver det en mere maalbevidst, konsekvent og ensartet Maade, Landbruget bliver hjulpet paa. Altsaa, for det første kan Midlerne ikke skaffes ad andre Veje, og for det andet vil Hjælpen ikke blive saa stabil, ensartet og konsekvent, som naar Staten skyder det manglende til. Men det tror jeg er et Princip, vi maa holde paa: at Staten ikke skal give, naar vi ikke selv giver; vi skal vise en vis Offervillighed, vise Vilje og en vis Evne til at hjælpe os selv, inden vi forlanger, at Staten skal komme; men saa b ø r den ogsaa komme. Der er en anden Ting at mærke ved Konsulentvæsenet foruden det, at Staten i og for sig gør noget godt ved at udvikle og ophjælpe Landets naturlige

Ressourcer, og det er noget, som jeg kunde fristes til at sige, at D'Hrr. har bevist her i Dag; det er nemlig dette, at jeg ser ikke nogen bedre Maade, hvorpaa Staten kan faa at vide koncist og nøjagtigt, hvad det er, Landbruget trænger til, end netop, at man har en Institution som Konsulentvæsenet. Ære være vore Landboforeninger! Ære være Landhusholdningsselskabet! Men vi maa have Fagmænd, hvis Liv gaar op i det at arbejde for disse bestemte Opgaver. Vi maa have Folk, hvis Tanker er opfyldte af dette: Hvorledes er det, Landbruget bedst skal hjælpes? Hvad er det, vi trænger til? Kun paa den Maade kan vi vente, at Staten kan faa de rette Oplysninger. Jeg skal ikke komme ind paa, hvad Staten — Ministeriet og Rigsdagsmændene — særlig skal gaa ud fra; men jeg tror, vi med Rette kan sige, at de kan kræve af os at faa at vide, hvad vi trænger til. Hvis vi ikke oplyser dem derom, stiller vi dem en umulig Opgave og risikerer bestandig at faa en Misforstaaelse, et Nej, hvor vi skulde have et Ja, eller omvendt. Og er der noget, der er uheldigt for dem, der skal arbejde sammen — og det skulde vi jo dog —, er det Misforstaaelser; de kan føre til alvorlige Konflikter, og selv om de ikke gør det, er de altid uheldige.

Vi har i Dag gennem de afholdte Foredrag set, at D'Herrer virkelig er i Stand til at sige, hvad det er, vi trænger til. Den Oplysning, Staten skal have, skal være upartisk, og den skal være faglig og saglig. Men saa maa vi ogsaa forlange, at vi faar den Hjælp, der hører til. Jeg har sagt det før, og jeg kan ikke sige andet nu, end at det er beklageligt, naar der er Tale om nogen væsentlig Beklippelse af de Tilskud, Landbruget faar. Jeg vil gerne udtale min Glæde over, at Konsulentvæsenet i det hele og store er gaaet fri; men ligesaa sikkert vil jeg beklage, om der ikke gives Tilskud til Deres Konsulentmøder. Jeg talte før om Lægen, der en Gang imellem skal ind til Hospitalet for at se, hvad nyt der er, for at komme til at tale med sine Kolleger og faa sit eget

Syn rettet. Han gaar derude i sin Ensomhed og arbejder sig maaske ind i noget forkert — ingen kan taale altid kun at arbejde med sine egne Tanker. Han ønsker at spørge sig for: »Hvordan behandlede Du det Tilfælde, eller hvad vilde Du have gjort under de og de Forhold?« Paa samme Maade har vi her en lille Lejlighed, hvor vi kan udveksle Tanker. Det fejler ikke, at mange af Dem er komne hjem fra disse Møder med gode Resultater, og at det virkelig har været frugtbringende for Deres Gerning, at De har talt med Folk, der har lignende Opgaver. Og inden disse Møder tænker De paa: Det og det skal Du spørge den eller den om! Der gaar saaledes en Forberedelse forud for disse Møder.

Jeg kom til at glemme noget før: Naar D'Hrr. virker ude omkring, vil jeg bede Dem om en Ting foruden det meget, jeg bad om, det er, at De noterer, saa snart der er noget, der er værd at huske — saa at De en Gang, naar De bliver ældre, kan se i Dagbogen, hvad der har mødt Dem i Livet, hvorledes De har behandlet dette eller hint Spørgsmaal, og hvordan de eller de Landmænd tog det op, og mange andre interessante Ting. Det er naturligvis ikke alene, naar De bliver gamle, De skal se paa det, men mange Gange i Livet, saa man bestandig lærer. Og der er ikke meget, man lærer bedre af, end af sine egne Erfaringer.

Saa har jeg endnu kun at tilføje, at jeg gerne vil bringe Dem en hjertelig Tak. Siden denne Institution kom op, har Landbruget gennemgaaet store Forandringer, og jeg tør sige store Forbedringer. Der er lagt et meget væsentligt Arbejde ind i det, som er vor Livsnerve her i Landet, og dertil har D'Hrr. bidraget overordentlig meget. Jeg tror, at den Vej, vi er kommet ind paa, er den rigtige, og jeg tror tillige, at der er Mulighed for en ganske anden Udvikling end den, vi nu er kommet til. Jeg tror, at baade D'Hrr. selv og det Landbrug, De arbejder med, kan have en glædelig Udsigt til at komme langt videre. Men jeg vil takke Dem hjerteligt for, hvad der allerede er

naaet. Og naar jeg nu ønsker noget for Dem, er det, at denne Virksomhed maa blive ved for Dem længe endnu. Hvis man i sin Tid havde plantet et Træ, som hed Konsulenttræet, havde det nu mange Grene, mange store og stærke, mange endnu kun smaa og svage. Jeg vil haabe for D'Hrr., at dette Træ maa blive stort og kraftigt og vise sig at være en Eg, som kan staa i mange Aar.

Den ledende Præsident: Er der nogen, der ønsker Ordet? ..... (Ophold.) ..... Da ingen ønsker at udtale sig i Anledning af dette interessante Foredrag, vil jeg rette en varm Tak til Kammerherre Bech for dette Foredrag, som har interesseret os alle levende baade ved sit Indhold og ved sin Form.

4. Landbrugsliteraturens Benyttelse.

Indledet af Hr. Bibliotekar *Raphael Meyer.*

Mine Herrer! Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, gennem hvilket jeg har faaet Opfordring til her paa Konsulentmødet at indlede en Diskussion om Landbrugsliteraturens Benyttelse, har alle sine Dage, endda ganske specielt i de allerseneste Aar, interesseret sig for Spørgsmaalet landøkonomisk Læsning. Foruden at Selskabet nu, ligesom ogsaa i tidligere Tid, søger at støtte den intellektuelle Opdragelse, som faglig Læsning giver, ved at det spreder god ældre og nyere Landbrugsliteratur i videre Kredse og virker i denne Retning ved et staaende Bogudvalg, har det i Løbet af de sidste 7 Aars Tid ikke mindre end 3 Gange aabnet sine Døre for Foredrag med efterfølgende Diskussion om det Emne, som nu ogsaa skal drøftes her.

I 1904 holdt daværende Overlærer, nuværende ministeriel Konsulent i Bogsamlingssager, Professor *Steenberg* Foredrag om »Landbrugsbiblioteker og Udbredelse af Landbrugsliteratur«, i 1909 holdt Forstander *Thomas*

Madsen-Mygdal Foredrag om »Literære Hjælpemidler for den praktiske Landmand«, og i 1911 talte jeg selv om »Landbrugsbiblioteker«. Endvidere er det nu stillet i Udsigt, at Selskabet vil nedsætte et Udvalg til at overveje, »hvad der kan gøres for at fremme Udbredelsen af god Landbrugsliteratur«, og man har sikkert ved at bringe Sagen for i Konsulentmødet umiddelbart inden dette Udvalgs Nedsættelse villet søge at interessere en paa en Gang saa talrig og saa forstaaende og indsigtsfuld Kreds, som Deltagerne i disse Møder, end yderligere for Sagen, samtidig med at man naturligvis har villet søge at faa Meningstilkendegivelser frem og eventuelle Ønsker at høre netop af Dem, mine Herrer, for at det kommende Udvalg eventuelt kunde bruge disse Ønsker som Fingerpeg og Rettesnor under sit Arbejde.

Jeg skal nu, idet jeg ganske forbigaar som givet — og det forhaabentlig med Rette —, at faglig Læsning er af det gode, søge at lægge Spørgsmaalet til Rette for en Drøftelse og vil da fremdrage de Hovedpunkter, som det efter min Mening kommer an paa at faa klaret.

Det Landbrugsliteratur læsende Publikum falder paa naturlig Vis, baade efter sin faglige Uddannelse og efter det deraf flydende Behov, i to Hovedgrupper: de videnskabelige Læsere, hvortil jeg regner alle dem, der er virksomme som Lærere baade i den højere og den lavere Landbrugsundervisnings Tjeneste, endvidere dem, der som Konsulenter skal virke vejledende for andre, og dem, der skal være Foregangsmænd gennem Forsøgsvirksomhed — og paa den anden Side de praktiske Arbejdere, der udmærket godt kan have en høj teoretisk Uddannelse, men for hvem Arbejdet ligger saadan, at de kun kan beskæftige sig med Bøger i deres Fritid, og af hvilke Broderparten dog kun er i Besiddelse af den teoretiske Lærdom, som faas ved den saakaldte lavere Landbrugsundervisning, den tilsvarende Havebrugs- og Skovbrugsundervisning, eller endog slet ikke har faaet nogen teoretisk Undervisning.

Hvad nu først den videnskabelige Benyttelse af Landbrugsliteraturen angaar, saa gælder her naturligvis det samme, der, som Følge af Studiernes, Literaturens og vort hele Samfunds Udvikling, har gjort sig gældende paa andre Studieomraader. Studiet er paa én Gang blevet saa almindeligt og saa specialiseret og Literaturen som en naturlig Følge deraf saa rig, at det gennemgaaende ikke mere er muligt for Enkeltmand i sit Studerekammer at samle og ved Selveje at ophobe og holde Orden paa alt det, han i Aarenes Løb har haft Brug for og i Fremtiden kan have Chance for at skulle søge tilbage til, og den demokratiske Udvikling paa Bogbenyttelsens Omraade, som begyndte herhjemme allerede i Enevældens Oplysningstidsalder, har ført med sig, at Staten beredvillig gennem almen tilgængelige offentlige Biblioteker stiller sine Bogskatte til Disposition for den store Almenhed og først og fremmest for de videnskabelige Forskere og Arbejdere. Den Trang til Specialisering, der er og end yderligere maa blive det moderne Bibliotekslivs Løsen, gjorde sig fra første Færd gældende paa Landbrugsomraadet. Saa snart der forelaa et organiseret Studium og en videnskabelig Uddannelse, tog man ogsaa fat paa Tilvejebringelse af det dertil nødvendige og specielle Bibliotek. Allerede en halv Snes Aar efter, at *Abildgaard* havde aabnet sin Skole, stiftedes Veterinærbiblioteket, som ¾ Aarhundrede senere, da man skred til Indstiftelse af et selvstændigt Landbrugsstudium, blev til Grundstammen i den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek. Det talte den Gang noget over 5000 Bind og er nu paa henved 50,000, et anseligt Tal, som vidner om, at der i Tidens Løb, hverken af Staten eller af Privatfolk har været sparet paa den ene Side paa Tilskud og paa den anden Side paa Gaver. Men dette er ogsaa absolut nødvendigt, dels paa Grund af de økonomiske Videnskabers uhyre Opsving, stadig voksende Alsidighed og Specialisering, dels af Hensyn til Landbrugsvidenska-

bernes enestaaende Betydning for vort Lands Udvikling og Velfærd.

Sin bedste Støtte har Biblioteket naturligvis i Statsbevillingerne. Ogsaa de tilfældige Gaver, baade de smaa, som bestaar af enkelte Værker, og de større, som bestaar af hele Samlinger, er af meget stor Betydning. Indstiftelse af Legater til Fordel for Biblioteket i Almindelighed eller til Indkøb af speciel, nærmere af Legataren angivet Literatur, som i Aarenes Løb i ikke ringe Omfang har fundet Sted ved Universitetsbiblioteket, kendes endnu ikke ved Veterinær- og Landbohøjskolen. Vel overdrog i Slutningen af det 18. Aarhundrede en fædrelandssindet Mand, som havde en sjælden Forkærlighed for den landøkonomiske Literatur, Generalmajor *Joh. Fr. Classen,* sine Bogsamlinger delvis til Landhusholdningsselskabet og bestemte en efter Datidens Forhold meget betydelig Sum til Samlingernes Vedligeholdelse og Forøgelse. Ved det Classenske Biblioteks Forening med Universitetsbiblioteket opnaaede Landbruget da ogsaa, at den landøkonomiske Afdeling blev afgivet til Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek, som derved fik en værdifuld Forøgelse uden dog at faa ringeste Del i Legatmidlerne. Vel har Biblioteket i en meget lang Aarrække haft et beskedent Tilskud paa 200 Kroner fra Fideikommisset, men dette Tilskud er nu hørt op, og dermed synes Generalmajor *Classens* i levende Live nærede og gennem testamentariske Bestemmelser forevigede Interesse for Landbrugsliteraturens Samling og Tilgængeliggørelse at være skrinlagt. Man maa haabe, at højsindede Mænds Bestræbelser til Fordel for Landbrugsliteraturen i Fremtiden maa faa en mindre krank Skæbne.

Ogsaa paa anden Vis maa en Institution som vort Bibliotek anraabe om og gøre Regning paa Velvilje og Støtte udefra. Det bør som C e n t r a l s t e d for Landbrugsliteratur her i Landet gennem sin Bogbestand først og fremmest til enhver Tid kunne give absolut udtømmende Oplysninger om alt, hvad der direkte eller indi-

rekte angaar vort Lands landøkonomiske Liv og Udvikling, baade stort og smaat; men dertil er det nødvendigt, at Biblioteket kommer i Besiddelse af hele Danmarks Landbrugsliteratur. Det allermeste heraf fremtræder i en saadan Form, at det slet ikke kan faas til Købs gennem Boghandelen; det er Forenings- og Kommissionspublikationer af mere eller mindre offentlig, halvoffentlig eller privat Karakter, foruden mange rene Statspublikationer, Ting, der ingen Købe- eller Salgsværdi har i og for sig, men af vedkommende Institutioner sendes gratis ud til interesserede Kredse, mange Gange ogsaa til ganske uinteresserede, men som det ofte nogle Aar efter deres Fremkomst kan være umuligt at opdrive, da Oplaget i Reglen omdeles helt, mens Tryksagen endnu er aktuel, og Publikum i Reglen efter nogen Tids Forløb lader det hele gaa i Papirskurven eller har anden mere praktisk Anvendelse derfor. Man skulde mene, at det var en Selvfølge, at vort offentlige Landbrugsbibliotek altid blev betænkt med et Eksemplar af disse i de fleste Tilfælde statsunderstøttede Publikationer, da det for Fremtidens Forskning paa det landøkonomiske Omraade er af fundamental Betydning, at denne Literatur, dette Kildemateriale er tilstede og let tilgængelig paa det eneste naturlige Hjemsted derfor. Det kan ikke hjælpe at ville sige, at Biblioteket ganske sikkert vil faa en saadan Publikation overladt af vedkommende Institution, naar det blot anmoder derom. Det er ganske simpelt umuligt at anmode derom, da man ikke har noget Middel til at holde Øje med disse boghandlermæssigt set private Publikationers Fremkomst. Man opdager alt for ofte først deres Eksistens, naar de savnes af netop det Publikum, som har Brug for dem, og som med Rette staar noget uforstaaende over for den triste Kendsgerning, at vort eneste offentlige Landbrugsbibliotek ikke paa dette rent elementære Omraade ser sig i Stand til at opfylde det allerbilligste Krav.

Til vore tre offentlige almene Statsbiblioteker (det kongelige Bibliotek, Universitetsbiblioteket og Statsbiblioteket

i Aarhus) indgaar ifølge Loven om Tryksagers Aflevering ganske mekanisk samtlige i Danmark fremkommende Tryksager. Det var ønskeligt, om vort Landbrugsbibliotek ved en lignende eller beslægtet Foranstaltning ganske af sig selv kunde komme i Besiddelse af alle vore Landbrugstryksager, men saa længe dette ikke er Tilfældet — det er dog mit Haab, at det en Gang maa blive saa —, saa længe maa vi anraabe om vedkommende Institutioners Velvilje, og jeg benytter da Lejligheden til at bede de Tilstedeværende, som jo saa godt som alle hører med til denne Landbrugsliteraturs Producenter og Udgivere, om ved Omsendelsen altid uden Undtagelse at forsyne Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek med 1 Eksemplar af enhver Tryksag.

Hvad der er nødvendigt, for at Biblioteket skal kunne tilfredsstille det videnskabelige og literære Arbejde, som det skal støtte, er altsaa dels tilstrækkelige Pengemidler til at købe fremmed Literatur og den Smule dansk Literatur, som i det hele taget kan købes, og dels Velvilje fra vore Landbrugsinstitutioners Side ved Udsendelse af Tryksager.

Om Bibliotekets Benyttelse, der i de senere Aar er steget meget stærkt, foreligger der fyldige Oplysninger i Højskolens Aarsberetninger; desuden har den været stærkt paa Tale ved de 3 nævnte Foredrag og Diskussioner; jeg skal her nøjes med at supplere disse Oplysninger med de allersidste Data og nærmere belyse den Post i vort Bogbenyttelsesregnskab, som angaar »Bogforsendelse til udenbysboende Laanere«, som jo tør paaregne særlig Interesse i denne Forsamling. I Finansaaret 1910—1911 naaede Bogbenyttelsen det anselige Antal af 10,367 Bøger; deraf falder 3896 paa Benyttelse i Læsesalen, Resten paa Hjemlaan, nemlig 1769 til Lærere og Assistenter ved Højskolen, 2094 til Højskolens Studerende i alle Fag og 2643 paa fremmede Laantagere. Af dette sidste Antal Bøger

blev 1062 i 388 Pakker forsendt til udenbysboende Laanere, nemlig:

113	Pakker	med	307	Bøger	til Konsulenter, Forsøgsstationer, Landbrugslærere,
106	»	»	281	»	til Dyrlæger,
23	»	»	74	»	til højere Skovbrugsfunktionærer,
16	»	»	64	»	til Skovfogeder,
10	»	»	25	»	til Havebrugere,
120	»	»	311	»	til andre Laanere.

Under Begrebet andre Laanere er sammenfattet et meget broget Publikum: Stiftamtmand, Overretsassessor, Gaardmand, Landpostbud, Husmand og Brugsforeningsuddeler og lige fra Sygehuslæger ned til Landsbysmed og Landsbyskræder.

Hvad der særlig fortjener Opmærksomhed i denne Forsamling, er vel nok:

113	Bogpakker	med	307	Bøger	til Konsulenter, Forsøgsstationer, Lærere,
106	»	»	281	»	til Dyrlæger.

For Dyrlægernes Vedkommende har jeg gjort Laanene op personvis for at komme til Klarhed over, hvor mange Dyrlæger uden for Hovedstaden der i det hele taget benytter Biblioteket, og det viser sig, at det kun har været 42 af samtlige danske Dyrlæger uden for København, og mine Tal røber yderligere, at af de 106 Bogpakker til Dyrlæger falder 72 paa kun 14 Personer; de øvrige 28 Dyrlæger har altsaa kun faaet i alt 34 Bogpakker eller gennemgaaende 1 om Aaret. — Til dette Specialopgør har jeg valgt Dyrlægernes Klasse, fordi den er mere ensartet sammensat end nogen af de andre, men jeg mener, at vi har Lov til i store Træk at overføre til de andre Klasser, hvad vi har set gælder for denne. Til 106 Bogpakker til Dyrlæger svarer altsaa i Virkeligheden kun 42 Personer; Forholdet mellem Bogpakkernes Antal og de paagældende

Individers Antal er da kun 40 pCt. Dette anvendt paa Konsulenter, Forsøgsstationer og Landbrugslærere uden for København giver, at i alt 45 Personer blandt Konsulenter, Forsøgsstationsfolk og Landbrugslærere uden for København har laant 307 Bøger.

Disse Tal er ikke imponerende store, og naar man spørger om Midler til at faa dem arbejdet op, saa vil jeg, da det her først og fremmest drejer sig om Benyttelse af Landbrugsliteratur paa fremmede Sprog, pege paa, at efter min Erfaring alt for faa af vore Landbrugsstuderende, der jo senere gaar ind i de Stillinger, vi her taler om, evner at læse deres Fags Literatur uden paa Modersmaalet. Det bør derfor være en af vor Landbrugspresses Opgaver gennem fyldige Referater, saaledes som det nu for en Del af Literaturens Vedkommende finder Sted i »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl«, at lade danske Læsere følge de vigtigste landøkonomiske Foreteelser i Udlandet. Men desuden bør, eftersom de sproglige Færdigheder hos den studerende Ungdom dog sikkert er i Tiltagende, og forresten ogsaa af Hensyn til den faglige Læsning paa Modersmaalet, Vejledning i Bogbenyttelse spille en større Rolle i selve Uddannelsen og Undervisningen — i hvert Fald for mange Fags Vedkommende. Da den gamle Veterinærskole i 1844 udarbejdede en udførlig »Underretning og Vejledning« for sine Elever, anbefaledes ved Siden af de obligatoriske Forelæsnings- og Øvelsesrækker tillige et flittigt Selvstudium, og Eleven fik en Fortegnelse paa en stor Mængde almene og specielle Skrifter, som skønnedes at være nyttige til det Øjemed. Nutildags faar Eleverne paa den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole ikke engang længere nogen Fortegnelse over de Bøger, de skal bruge ved selve Undervisningen, endsige i al Almindelighed nogen systematisk Vejledning og Haandsrækning til Benyttelsen af den vældige Literatur, som alene ved sin Rigdom er skikket til at skræmme enhver Begynder.

Ønsker man, at det skal blive almindeligt, at de Folk,

som arbejder som ledende i vort Landbrug, i større Omfang, end det nu er Tilfældet, paa første Haand skal følge med i, hvad der foregaar i deres Fag uden for vort lille Lands Grænser og derigennem gøre Udlandets Erfaringer og Studier frugtbare for Indlandet, bliver der altsaa to Ting at sørge for: Kendskab til fremmede Sprog og Oplæring i Benyttelse af faglig Literatur. Om vort Land med den førende Stilling, det i flere Henseender indtager i det internationale Landbrug, muligvis har Raad til ikke at indhøste Erfaringer ad den Vej i videst muligt Omfang, skal jeg ikke komme ind paa. At der fra selve Bibliotekets Side er gjort alt muligt for at lette Benyttelsen, ogsaa ved meget hurtig Bekendtgørelse af Nyerhvervelser i faglige Tidsskrifter, er noget, som De alle véd.

Den Bogbenyttelse, jeg hidtil hovedsagelig har talt om og for en Nemheds Skyld har betegnet som den videnskabelige, er af den Art, at der næppe hersker Tvivl om, at den til enhver Tid bør og forhaabentlig ogsaa vil kunne tilfredsstilles gennem Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek, som besidder de allerbedste Betingelser for at kunne udvikle sig til et virkeligt dansk Centrallandbrugsbibliotek. Der er gentagne Gange bleven rejst Tvivl, om dette Bibliotek — eller overhovedet et enkelt Bibliotek — ogsaa vil være i Stand til at tilfredsstille en mere populær Landbrugslæsning, og det af Folk, som kender vor Landbostand, dens Behov og Karakter langt bedre end jeg, og jeg maa derfor bøje mig for denne Dom. Jeg skal blot hævde, at det biblioteksmæssigt set vilde være den letteste Sag af Verden. Der vilde intet være i Vejen for, at et Centrallandbrugsbibliotek, dels gennem Bogforsendelse til Enkeltmand, hvilket altid er det bedste, da saaledes de individuelle Tilbøjeligheder og Ønsker bliver bedst tilfredsstillede, dels gennem Udsendelse af Vandrebiblioteker til Filialer, Bogsamlingssteder, Landbrugsskoler, Konsulenter, kunde sørge for den populære

Bogbenyttelse ved Siden af den mere videnskabelige, ja derigennem endda ofte forberede og støtte denne. — At vore Landbrugsforeningers og Landbrugsskolers Biblioteker er i en saadan Forfatning, at de i det store og hele maa skønnes ikke at kunne magte den Opgave at hjælpe, lad mig sige Lægmand til landøkonomisk Læsning, er slaaet fast ved det i sin Tid af Overlærer *Steenberg* og nu i Fjor af mig indsamlede statistiske Materiale om disse Bogsamlingers Karakter og Benyttelse, som er bearbejdet og offentliggjort i »Tidsskrift for Landøkonomi« 1904 og 1911.

Dog der er ogsaa andre Veje end Biblioteksvejen, ad hvilke der kan sørges for Benyttelse og Udbredelse af faglig Læsning blandt Menigmand. Der er først og fremmest L a n d b r u g s p r e s s e n. Ligesom det er min Tro, at der ad Biblioteksvejen paa Sagens nuværende Standpunkt — dels af Hensyn til de Midler, man kan faa til Raadighed, dels af Hensyn til den rent bibliotekstekniske Ledelse, som ingen Bogsamling kan undvære — vil opnaas mest ved e n C e n t r a l i s a t i o n, en Samling af de spredte Kræfter, saaledes mener jeg, at ogsaa vor Landbrugspresse lider under en alt for stor Splittelse af Kræfter og Midler. Et, to eller tre virkelig store Landbrugsorganer med store Læsekredse hvert for sig vil have langt bedre Chancer for at kunne bringe gedigen faglig Læsning til Folket end de mange smaa lokale Blade.

Men ved Siden af Pressens dog altid noget døgnmæssige Literatur maa der ogsaa sørges for god p o p u l æ r L i t e r a t u r i B o g f o r m, idet Fagpressen, hvad enten den fremtræder som Dagblad, Ugeskrift eller Maanedsskrift, aldrig kan bringe det til at give mere end løsrevne og tilfældige Stumper. I Bogform samles Stumperne til større eller mindre Helheder. Det er tidligere fra anden og det meget indsigtsfuld og kompetent Side bleven fremhævet, at vor Tids danske Landbrug i Modsætning til den tidligere Generations savner solid folkelig Læsning. Det er noget, der bør raades Bod paa. Vi dispo-

nerer over en stor Skare af veluddannede Fagfolk, som i Følge deres Herkomst, Opdragelse og Arbejdsfelt staar i den inderligste Forbindelse med Lægfolket. De bør tage fat og sørge for, at vort Landbrug ogsaa paa dette Omraade staar paa Højde med Udlandet og ikke svigter de af Forfædrene indstiftede Traditioner. Faar vi først den gode folkelige Læsning, saa faar vi sikkert ogsaa ganske af sig selv de gode Læsere blandt Folket.

For Lægmand burde det ikke være nok blot én Gang at have læst en Bog, blot at have læst den igennem. Den Læsning, der bydes ham, bør være saa solid, at han kan føle Trang til at vende tilbage til den, hvilket bedst sker, naar han selv ejer den. Han bør derfor animeres til efter sit ringe Behov og sin fattige Evne at samle paa Bøger. Derfor bør den Landbrugsliteratur, som bydes ham, i sit Ydre være saadan udstyret, at den ogsaa af den Grund er værd at gemme: godt Papir, godt Bogtryk, gode og mange Illustrationer og, hvad der ikke er mindst vigtigt, god Indbinding. Man har vist al mulig Grund til at være glad over de med Bladet »Husmanden« udsendte Smaahefter, som tilsammen skal danne »Husmandens Haandbog«, og maa blot ønske, at Ejerne, hvis Tal sikkert ikke er ringe, snart maa kunne lade Hefterne indbinde, inden de forkommer.

Samling af faglig Literatur blandt Lægmænd — i dette Tilfælde blandt Landmænd — var i og for sig et godt Objekt for Præmiering. Vi ynder jo i vort Landbrug Præmieringssystemet, og Eksemplet med Præmiering af private Landbrugsbogsamlinger er givet i Udlandet, det jeg véd i Belgien. Desværre har jeg ingen Oplysninger at fremlægge om dette Præmieringsarbejdes Frugter. Der maa ved en saadan Præmiering naturligvis ikke blot tages Hensyn til Samlingens Størrelse, men nok saa meget til dens Sammensætningsart og Godhed, og Præmieringen kunde — hvis man mener, at Landbrugsforeninger og Landbrugsskoler skal lægge sig efter Bogsamlinger — og-

saa udstrækkes til eller maaske ogsaa begrænses til disse.

Jeg skal endnu til Slut anføre en Foranstaltning, som sikkert er af største Betydning for Literaturens Benyttelse og Udnyttelse: Bogkataloger og Boglister, hvorigennem Publikum, baade det lærde og det læge, kan træffe sit Valg blandt Bøgernes overvældende Masse. — For de videnskabelige Læsere kan man sige er der sørget tilstrækkelig gennem Veterinær- og Landbohøjskolens trykte Katalog, hvoraf der om kort Tid vil foreligge et nyt Tillæg, som omfatter Forøgelsen i Aarene 1906—10. For Lægmænd og for de mindre videnskabelige bør der sørges ved mindre Bogfortegnelser. Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Fortegnelse over Bøger, som egner sig til Sognebogsamlinger, trænger til en Fornyelse, hvori der bliver taget endnu mere Hensyn til det tekniske, specielt det landbrugsfaglige, end det tidligere var Tilfældet, og maaske kunde der ogsaa paa vort Omraade opnaas en Del ved Udsendelse og Fremlæggelse paa passende Steder af ganske smaa Boglister over specielle, nøje afgrænsede Emner, som er aktuelle i Tiden. — Saadanne Smaalister kunde foruden Titler paa Bøger ogsaa indeholde Titlerne paa enkelte gode og for Publikum let overkommelige Tidsskriftsartikler. De maatte selvfølgelig udarbejdes med største Omhu og Indsigt, helst af Fagfolk. Der trænges i det hele taget herhjemme og ikke mindst i Landbruget til Oplysninger om, hvor man kan faa Besked om de forskellige Spørgsmaal. Til enhver populær og for Folkets bredere Lag beregnet Artikel og Bog burde der slutte sig en Liste over Bøger m. m., hvor man kan faa yderligere og speciellere Besked om det behandlede Emne. Derved animeres Læseren til at arbejde videre paa egen Haand. Saadanne Henvisninger burde frem for alt findes under hver Artikel i en Bog som den nu udkommende Landbrugsordbog; at de savnes der, véd jeg fra min Praksis i Veterinær- og Landbohøjskolens Læsesal. Alt literært Arbejde er Oplysningsarbejde, og man tjener Oplysningen

allerbedst netop ved Angivelse af, hvor de fyldigste og bedste Oplysninger kan faas.

Der er tilfaldet mig det Hverv som staaende i Bøgernes Verden og i Landbrugets Tjeneste at være Haandlanger ved det Oplysningsarbejde, som udgaar fra vort Landbrugs Højskole, og som paa saa mange Maader ogsaa kommer de Landbrugere til Gode, som ikke længere er — eller ogsaa aldrig har været knyttede til Højskolen. Jeg har paa mange Maader faaet Støtte i dette Arbejde, særlig fra de yngre, som er udgaaet fra Skolen i min Tid, og jeg haaber, at jeg ved de Ord, jeg her har faaet Lejlighed til at udtale, ogsaa maa have vundet nogle af de ældre, som hidtil ikke har kendt mig, saa at de hjælper med til at faa nogle af de Skavanker afhjulpne, som jeg har maattet fremhæve.

Den ledende Præsident: Maa jeg spørge, om nogen af D'Hrr. ønsker at rette nogen Forespørgsel eller fremsætte Udtalelse i Anledning af det afholdte Foredrag?

Konsulent *O. H. Larsen:* Maa jeg sige et Par Ord om Lærernes og Konsulenternes Benyttelse af Landbohøjskolens Bibliotek. Det blev sagt af Indlederen, at den kun var meget beskeden; og det skal jeg give ham Ret i, det er meget smaa Tal, der her er nævnt, og hvis man yderligere fik dem specificerede for Lærere og Konsulenter, saa man kunde se, hvor mange hver havde faaet af de 136 Bogpakker, der var udsendte til dem, vilde det nok vise sig, at der var færrest Konsulenter blandt Pakkernes Modtagere. Jeg er i det Tilfælde, at jeg i en Række Aar har været Landbrugslærer, inden jeg blev Konsulent, og jeg har gjort den beklagelige Erfaring ved at skifte Livsvirksomhed, at det er blevet meget vanskeligt for mig at tilfredsstille min Trang til Læsning siden jeg blev Konsulent. Jeg vilde gerne have Lov til at sige, at naar Benyttelsen af Landbohøjskolens Bibliotek er saa ringe fra Konsulenternes Side, som jeg tror, den er, beror det for en Del paa, at vor Virk-

somhed er af en saadan Beskaffenhed, at rolig Læsning næsten bliver umulig for os. Vi beklager det sikkert i høj Grad selv, i hvert Fald kan ingen beklage det mere end jeg, men det kan vanskeligt være anderledes. Som Lærer kan man planlægge sit Arbejde om Efteraaret; man véd, hvilke Fag man skal undervise i, og kan bedre skaffe sig Literatur til Afbenyttelse. Som Konsulent maa man derimod nøjes med at sluge lidt hist og her af, hvad der er lettest tilgængeligt, medens der sjældent levnes os Tid til at gaa til de egentlige Kilder, skønt det ubetinget vilde være fornøjeligere for os, hvis Tiden tillod os det. Det var kun denne Bemærkning, jeg vilde have Lov til at gøre til Forklaring af Konsulenternes forholdsvis ringe Benyttelse af Biblioteket.

Den ærede Indsender mente, at man maaske gennem Præmiering af private Bogsamlinger kunde gøre noget for at fremme Læselysten. Jeg tror ikke, man naar meget ad denne Vej; man vil maaske højest opnaa at sætte en Præmie paa Folks Lyst og Evne til at anskaffe sig Bøger, men man vil intet kunne konstatere vedrørende Bøgernes Benyttelse. Ofte er det dem, som kun har Raad til Anskaffelse af faa Bøger, der benytter dem flittigst. Jeg har tidt undret mig over, at Folk, som havde gode Haandbøger staaende paa deres Boghylde, ikke havde Anelse om disse Bøgers Indhold, begrundet paa, at de aldrig lukkede dem op; en Kendsgerning, som de aldeles ikke lagde Skjul paa. — Bogsamlinger, som ikke benyttes, er der jo ingen Grund til at præmiere.

Men selvfølgelig vilde det være meget heldigt, om man ad en eller anden Vej kunde opmuntre den Trang til Læsning, som er til Stede, og for Konsulenternes Vedkommende er det vistnok ofte saaledes, at foruden vor Virksomheds Art ogsaa den Omstændighed, at vore egne Bogsamlinger tit er smaa og forældede, gør det vanskeligt for os at følge med. Jeg har tit spekuleret paa, om der ikke fra de Institutioner, hvortil Konsulenterne er knyttede, kunde gøres noget for at lette Konsulenterne Adgang

til Anskaffelse af gode Haandbøger i større Udstrækning, end hidtil er sket. Der er maaske ikke saa mange Landboforeningsformænd til Stede her, men jeg vil dog benytte Lejligheden til at gøre Landboforeningerne og de øvrige Institutioner, hvortil Konsulenterne er knyttede, opmærksomme paa, at de vilde gøre en god Gerning ved at stille sig velvilligt til Konsulenternes Ønske i den Retning, bl. a. ved at være dem behjælpelige med at skaffe Midler til at holde de nødvendige Fagskrifter. Det er virkelig saadan, at et stort Antal Konsulenter ikke en Gang er i Besiddelse af de, kan vi godt sige, ganske nødvendige Fagskrifter for blot at følge nogenlunde med paa Landbrugets Omraade. Maa jeg ogsaa have Lov til at sige, at jeg tit har undret mig over, at vor Landbrugsfagpresse ikke i højere Grad, end den gør, henleder Læsernes Opmærksomhed paa, hvad der kommer frem af Fagnyheder. Jeg tror, det vilde være højst ønskeligt, om Landbrugspressen vilde gøre dette, og ikke alene nøjes med lige at nævne Bogens Titel, men ogsaa at antyde Indholdet, i Lighed med, hvad »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl« har begyndt paa. Ønskeligt var det, om Landbrugspressen som Helhed kunde ofre lidt mere af sin Plads paa Anvisning af god Literatur; jeg tror egentlig, at der herigennem vil kunne gøres en Del for en stærkere Benyttelse af Landbohøjskolens Bibliotek, og jeg vil tillade mig at rette en ærbødig Henstilling til de tilstedeværende Repræsentanter for Landbrugspressen om at tage disse mine Udtalelser under alvorlig Overvejelse.

Konsulent *Sørensen* (Horsens): Jeg kan slutte mig til Hr. Larsens Betragtning i, at vi ikke har ret megen Tid; men jeg vil dog sige, at vi kan de allerfleste Steder faa nogen Tid til at læse, naar Lysten og Vanen var noget mere udbredt, end den er. Jeg indrømmer ganske vist, at vor Virksomhed er saa spredt, at der godt kan gaa en Dags Tid, naar man kommer hjem, inden man kan komme til at arbejde; men er man lidt

efter lidt kommet i Gang, skal det nok tvinge En til at bruge sin Fritid til at læse. Jeg er sikker paa, at jo mere man kommer til det, desto lettere vil det gaa saaledes, at man faar mere og mere Lyst til at læse, og har man først det, finder man ogsaa lettere Tid dertil. Jeg vil endelig nævne en Ting, som blev berørt af Indlederen, det er Spørgsmaalet om, at der er alt for faa, som kan læse udenlandsk Literatur. Det er jo sikkert rigtigt, og det er sagt ofte; men jeg vil sige, at selv om man nu ikke har faaet en Uddannelse i sin Ungdom, der gør, at man, naar man bliver ældre og kommer i sin Stilling, har let ved at beskæftige sig med udenlandsk Literatur, kan det dog naas senere at erhverve sig de fornødne Sprogkundskaber. Der er mange, der tror, at dette at lære et Sprog saadan, at man kan læse Fagliteraturen, er saa vanskeligt. Jeg hører selv til dem, der i en meget sen Alder er begyndt med at beskæftige sig med fremmede Sprog, og jeg vil gerne have Lov til her at sige, at det er ikke saa vanskeligt, som man tror, selv om man er blevet 25 Aar, kan man lære saa meget Tysk, at man kan beskæftige sig med tysk Fagliteratur. Jeg vil nævne, at der paa Tysk foreligger en meget stor Fagliteratur, som vi kan have Fornøjelse af at læse. Jeg vil gerne indprente det stærkt her, for at vi flere og flere kunde komme til at benytte denne Literatur. Og jeg vil endelig sige en Ting til: Hvis nogen vil spørge, hvordan jeg faar Tid til at læse, vil jeg svare, at jeg i mange Tilfælde hellere vil sidde hjemme og læse en Bog end dyrke Selskabelighed ved en L'hombre. Det er naturligvis en rent personlig Sag, men deri skulde ligge en Opfordring til saa meget som muligt at beskæftige sig med Literatur; jeg er sikker paa, at De vilde blive gladere og gladere ved det. Jeg har derfor været i høj Grad tilfreds med, at Indlederen tog dette Spørgsmaal frem og derved har opmuntret os; vi trænger stadig til, at faa Opmuntringer, og jeg er glad ved, at Landhusholdningsselskabet paa forskellig Maade, ikke mindst her, tager dette Spørgsmaal frem. Jeg tror, vi vil finde Tid til at

benytte Literaturen lidt mere end hidtil, naar vi stadig bliver opmunterede til det.

Professor *Bøggild:* Det har glædet mig at høre Hr. Sørensens Udtalelser. Jeg slutter mig ganske til dem og vil gøre en Tilføjelse, som han ikke kan have noget imod; det er dette: Tro endelig ikke, at det nødvendigvis maa være Tysk, De skal have fat i. Jeg vil gøre opmærksom paa, at paa de engelske og ikke mindst paa de amerikanske Forsøgsstationer findes der en stor Mængde Materiale, som i sin store Helhed er meget let tilgængeligt; det er udmærket illustreret og rigt forsynet med Tabeller og paa et Sprog, som for det store Flertal af Danske godt kan tilegnes, selv om man ikke fra Begyndelsen i Skolen har lært Engelsk. Jeg har baade i England og i Amerika truffet en stor Mængde Danske, som meget hurtigt har tilegnet sig det nødvendige for at læse det. Landbohøjskolens Bibliotek har en stor Literatur paa Engelsk saa vel fra England selv som fra de engelske Kolonier og Amerika; dette store engelske Stof vil jeg meget stærkt henlede Konsulenternes Opmærksomhed paa, og hos Bibliotekar Meyer vil De altid kunne faa Oplysning om, hvad De skal tage fat paa; et lille Leksikon kan være fuldt tilstrækkeligt. Begynd bare; De skal nok komme til at læse det.

Konsulent *Jacobsen* (Hillerød): Det var med Hensyn til at faa mere Udbytte af Læsning ude omkring paa Landet, at jeg gerne vilde sige et Par Ord. Der tænker jeg mig, at Landboforeningerne er de Institutioner, for hvem det laa nærmest at gøre et Arbejde, og de vilde have let ved samtidig at hjælpe deres Konsulenter til et større Bibliotek. Hvis Landboforeningerne indkøbte en større Part af Landbrugsliteraturen, og de saa oprettede et lille Bibliotek, der ganske naturligt kom under Konsulenternes Opsyn, havde Konsulenterne der et Bibliotek at benytte, og samtidig kunde Foreningens Medlemmer let faa fat i

det. Jeg vil gerne gaa videre og sige, at jeg tror ikke en Gang, det forslog. Skal Literaturen virkelig blive almindelig Læsning, maa den ud til Sognebibliotekerne, og det er kun urimeligt, at vore Sognebiblioteker, som der nu rundt omkring er mange af, næsten ingen Landbrugsliteratur har. Jeg vil sluttelig gerne spørge den ærede Indleder, hvad Hjælp der kan faas fra Biblioteket ved Landbohøjskolen, hvis en Landboforening vil oprette et mindre Bibliotek.

Statskonsulent *K. Hansen:* Naar det er gjort gældende, at navnlig ogsaa den Kategori af Mænd, som her er samlede, Konsulenterne, i saa ringe Udstrækning benytter Landbrugsliteraturen, som dels Bibliotekarens Oplysninger tyder paa, og som dels har fundet Bekræftelse fra flere Sider, ligger det sikkert nok noget i de Forhold, som Konsulent O. H. Larsen fremdrog. De allerfleste af os er saa stærkt optagne af nødvendigt Arbejde, at Tiden bliver ret begrænset. Men jeg tror dog ogsaa, at der er noget i det, som Konsulent Sørensen gjorde gældende, at selv om vi har meget at tage Vare, skulde det dog gaa sært til, om der ikke skulde kunne levnes nogen Tid til boglig Syssel, hvis Sansen derfor var til Stede, og hvis man havde det, man skulde bruge. Men jeg har Indtryk af, at der i det hele taget blandt grumme mange, baade af Landbrugskonsulenterne og Landbrugslærerne, er for lidt boglig Sans og for lidt praktisk Greb paa at benytte boglige Hjælpemidler. Man ved overhovedet for lidt om, hvad der er, og hvad der ligger nærmest for at søge; ens Valg bliver ofte ganske tilfældigt, hvis man overhovedet indlader sig paa at gøre et Valg. Man er for lidt orienteret i dette meget store Rige, som Bøgerne udgør; og jeg tror ganske sikkert, at dette spiller en betydelig Rolle. Jeg faar det bekræftet mangfoldige Gange ved at se de Samlinger af Bøger, jeg træffer baade hos Landbrugslærere og hos Konsulenter; disse Samlinger er ofte i høj Grad præget af Tilfældighed, og jeg tillader mig at søge Hoved-

aarsagen til dette Forhold i den Omstændighed, at vi under vor Uddannelse ved Landbohøjskolen, der jo er det Sted, hvor de fleste, baade Konsulenter og Landbrugslærere, har faaet deres teoretiske Uddannelse, ikke faar det fjerneste Begreb om, hvad Landbrugsliteratur er for noget, hvad vi selv har, og hvordan man skal orientere sig i det. Jeg kan i alt Fald tale om det fra den Tid, jeg kendte Landbohøjskolen. Jeg kan ikke se rettere — og jeg har ved mange Lejligheder været inde paa den Tanke —, end at det er en betydelig Mangel ved Undervisningen der, at man ikke faar en orienterende Oversigt over i det mindste vor hjemlige Landbrugsliteratur. Jeg er klar nok over, at det er noget, der følger med de bestaaende Forhold; der er saa mange andre Ting, der kunde være at føje til i Undervisningen derude, bare Tiden var noget længere. Det er naturligvis derpaa, det skorter; det falder mig ikke ind at tro, at man fra den Side skulde være blind for Ønskeligheden af at faa det rettet; men jeg vil dog tillade mig at henstille til rette Vedkommende, om der ikke kunde arbejdes hen til, at der blev en begrænset Tid til Raadighed ogsaa til den Ting. Jeg tror at vide noget af Erfaring om, at selv en forholdsvis begrænset Vejledning paa dette Omraade kan gøre ganske god Nytte, og jeg tror, at dersom vi i vor Læsetid ved Landbohøjskolen havde faaet Lejlighed til nogen Orientering med den Kyndighed og Dygtighed, som der er Betingelser for, vilde vi ikke have staaet saa hjælpeløse paa dette Omraade, som sikkert Flertallet af os gør. Det er ikke saa ganske let paa egen Haand at orientere sig nogenlunde sikkert paa dette Omraade. Det samme Forhold, som jeg udtrykte ved, at der i det hele er lidet af boglig Sans, synes jeg ogsaa giver sig Udslag paa anden Maade hos den enkelte. Jeg vil tillade mig ogsaa at drage det frem, da nu Talen er om disse boglige Spørgsmaal; det er Sansen for i det hele taget at holde det lidet eller meget, man har, i nogenlunde Orden, bevare det og holde det i tilgængelig Skikkelse. Der var Tale om Landbrugsbladene,

Landbrugspressen, før. Jeg bliver meget ofte Vidne til, hvor jeg kommer, baade hos praktiske Landmænd og Landbrugets Hjælpere i forskellig Skikkelse, at de holder vore Landbrugsblade, et eller to eller tre, fire, efter Omstændighederne; men man finder sjældent en komplet Aargang, de er mere eller mindre defekte, og man forsømmer som oftest Indbindingen; de ligger i uordnede Bunker, som naturligvis ikke er til at faa noget ud af, i Stedet for at man ved Slutningen af en Aargang skulde sørge for at faa den ordentlig indbundet. Jeg er naturligvis paa det rene med, at der er grumme mange udmærkede Undtagelser, men det er alligevel et Forhold, som jeg her vil nævne, fordi det er saa almindeligt. Der kunde godt, naar kun der var Sans derfor, ved overkommelige Ofre, hos den enkelte skabes om ikke et Bibliotek, saa dog en lille Bogsamling, naar man med Omhu samlede, hvad man kom over, og benyttede Lejligheden til at forøge det og holde Orden paa det. Men der behøves Fremgang i Sansen for dette hos ikke saa faa af dem, der hører til vor Kreds. Jeg kunde endnu ønske at gøre en lille Bemærkning. Der blev fra Konsulent Jacobsens Side ytret noget om Ønskeligheden af, at Landboforeningerne blev opmærksomme paa denne Sag, og en noget beslægtet Ytring kom frem fra anden Side, fra Konsulent O. H. Larsen. Det kunde sikkert være udmærket, det tror jeg ogsaa, om Landboforeningerne kunde lægge sig nogen Sans til for denne Sag og se Udvej til i nogen Maade at realisere det, navnlig hvor de har Konsulenter; der var da for saa vidt nogen Betingelse for, at en Bogsamling kunde baade blive vel røgtet og gøre nogen Nytte. Men jeg vil tilføje, at jeg tror, der var Grund til ogsaa fra mange forskellige Sider at være opmærksom paa og bidrage til, at der ved vore Landbrugsskoler blev tilvejebragt ordentlige Bogsamlinger eller Bibiblioteker, ikke alene til Brug paa selve de paagældende Steder, men grumme mange af os, som ikke bor saa langt fra saadanne Steder, kunde drage Nytte af saa-

danne lokale Biblioteker. Det er godt, at vi har et saa udmærket udstyret centralt Bibliotek i København, og dobbelt, naar det er i en saa interesseret, elskværdig og hjælpsom Mands Hænder som i Bibliotekar Meyers; men det er alligevel for de fleste en besværlig Sag at faa sendt Bud derind. Ofte hænder det, at man staar i en snæver Vending og har Brug for en Bog, men man faar ikke Tid til at skrive efter den; ofte kunde det være af Vigtighed, om man i Nærheden havde en taalelig Bogsamling, der navnlig skulde indeholde den indenlandske og den nyere Literatur, medens man for den ældre og fremmede eller sjældnere Literatur maatte ty til Hovedbiblioteket. Der kunde sikkert fra mange Sider, som her er repræsenterede, bidrages noget til, at der tilvejebragtes saadanne mindre, lokale Samlinger Landet over. I det hele er der uden Tvivl mange Veje, som maatte benyttes i Samvirken for at faa denne meget vigtige Sag bragt videre frem. Grundlaget er jo i meget rigt Maal til Stede, nemlig selve Bogmaterialet, blot det kom til en noget fyldigere Benyttelse.

Inspektør *Rasmussen* (Næsgaard): Som vi har hørt af Indlederen, er det et sørgeligt lille Udlaan, der finder Sted til Landbrugslærerne, og som vi har hørt fra forskellige Sider, gaar det ikke Konsulenterne stort bedre. For Landbrugslærerne gælder det samme, som vi lige nu hørte, at de er heller ikke saa nær ved København, at de let kan søge til Biblioteket, og det er rigtigt, hvad der af flere er nævnt, at der overhovedet er for ringe Sans, for ringe Lyst til og Øvelse i at læse. Naturligvis kniber det med Tiden, som Konsulent Larsen nævnede, men jeg er enig med Konsulent Sørensen i, at hvis Tiden blot blev godt benyttet, kunde der nok blive Tid til at læse og endda til at spille en lille L'hombre. Vi snakker for megen Tid væk i dette Land og læser for lidt. Naar der er Tale om at udbrede Landbrugsliteratur, vil jeg gerne gøre opmærksom paa den Opgave, som vore Landbrugsblade har. Jeg

vil ikke kaste nogen Anklage ud, men gerne have Lov til at sige, at det vilde være i høj Grad ønskeligt, om vore Landbrugsblade i større Grad bragte Uddrag af fremmed Landbrugsliteratur, end Tilfældet er. Men hvorfor gør de det ikke? Det er ikke Redaktionernes Skyld; jeg ved i hvert Fald et bestemt Tilfælde, hvor et af vore største Landbrugsblade har søgt at knytte en Mand til sig, der skulde have den specielle Opgave at oversætte fremmed Literatur til Bladet. Hvad er da Aarsagen? Den maa søges videre ude. Det var særlig Landbrugslærerne og Konsulenterne, der blev nævnte, og der blev spurgt: Hvorfor giver Lærerne os ikke mere af, hvad der kommer frem fra Udlandet? Fra tidligere Elever af Landbrugsskoler bliver der sagt: Hvorfor har vore gamle Lærere ikke gjort os mere kendt med, hvad der kommer frem? Nej, Sagen er, at vi har for ringe boglig Sans og for lidt Øvelse i at læse. Jeg har været med til nogle Gange at faa Folk til at holde fremmede Landbrugsblade, men Resultatet er blevet, at de ganske kort Tid efter har sagt dem af og sagt, at de ikke kan overkomme at læse dem. Der skal Øvelse til at læse Landbrugsblade, idet man hurtig bliver træt og opgiver Ævret, hvis man tror, naar man har et saadant Blad, at man skal læse hvert Ord fra Ende til anden. Det er ikke Meningen; man skal blot søge ud, hvad man har Brug for. Jeg vil her gøre opmærksom paa, at paa Planteavlens Omraade synes jeg, at Forholdet er ikke saa lidt gunstigere end paa Husdyrbrugets. I »Tidsskrift for Planteavl« er der gennem flere Aar givet en Oversigt over, hvad der kommer af fremmed Literatur. Nu er den Form opgivet, og i Stedet for bliver der givet smaa Artikler om Planteavlsspørgsmaal fra Udlandet. Jeg tror, at dette er en ganske udmærket Maade, og det er beklageligt, at den ikke i større Grad er bleven optaget i Landbrugsbladene; det forekommer mig, at man i høj Grad savner noget tilsvarende for Husdyrbrugets Vedkommende. I »Tidsskrift for Planteavl« har vi noget af et Centralorgan, men vi har ikke, saa vidt jeg ved, noget

lignende for Husdyrbruget. Naar man ser, hvad der fremkommer i tyske eller engelske Fagblade, vrimler det med Artikler, som har betydelig Interesse ogsaa for dansk Husdyrbrug, og det vilde være ønskeligt, om det kunde komme frem her i større Grad, end Tilfældet er, og jeg tror, det vilde komme — ja, lad mig nu gøre et lille Sidespring —, det vilde gøre meget dertil, hvis vi fik et længere og grundigere Studium ved Landbohøjskolen. En stor Del kan føres tilbage til det Hastværk og Eksamensterperi, der nu er. En længere Studietid vilde ogsaa føre til, at der kunde gøres mere Brug af fremmede Sprog og faas større Øvelse i at læse dem. Jeg vil slutte med at sige, at har vi her — og det har vi jo allesammen — fremdraget Mangler, vi kunde ønske afhjulpne, gælder det ikke den Mand, der staar for Ledelsen af Landbohøjskolens Bibliotek. Vi møder, hver Gang vi henvender os til Hr. Raphael Meyer, den største Elskværdighed og Imødekommen; skulde nogen efter dette Møde i større Grad søge til Biblioteket og være i Tvivl om, hvad det er for Værker, de skal bruge, har jeg Erfaring for, at hvis man siger til Hr. Raphael Meyer, at man gerne vil have at vide, hvad der i de sidste Aar er fremkommet paa et eller andet specielt Omraade, varer det ikke mange Dage, inden man faar en elskværdig og udførlig Meddelelse derom.

Professor *Westermann:* Naar jeg har bedt om Ordet, er det blot i Anledning af en Bebrejdelse, der blev rettet mod Landbohøjskolen — jeg maa vel nok kalde det saaledes — med Hensyn til, at der ikke blev givet nogen Oversigt over Literaturen, at der ikke, samtidig med at et Emne blev foredraget, gaves Eleverne Anvisning paa, hvor de kunde faa videre Oplysning. Det kan ikke siges i al Almindelighed, at noget saadant ikke sker. Der bliver delt Bøger om, og der bliver givet Literaturanvisninger; men jeg maa beklage, at der ikke er Tid til at gøre det fyldigere. Det sker ogsaa i det lille Kursus, hvor Tiden er meget stærkt begrænset. Det har været Tilfældet i større Udstrækning

end nu; men eftersom Faget vokser, og Timetallet, man har til Raadighed, bliver ved at være det samme — det er endogsaa paa forskellig Maade blevet begrænset —, er man nødt til at knappe af et Sted. Men det kan ikke siges, at Literaturhenvisning ikke sker. Jeg skal ogsaa bemærke, at det kun lidet vil nytte i Fremtiden, at man giver en Oversigt over, hvad der i Øjeblikket kan anbefales; thi det vil snart blive forældet. Hvis vedkommende ikke har Øje derfor og Interesse derfor, vil det ikke hjælpe ret længe. Jeg skal ogsaa bemærke, at Eleverne paa Landbohøjskolen i ikke ringe Grad har en Støtte til at skaffe sig Oplysninger om, hvor de kan studere videre i de enkelte Retninger derved, at Højskolens Katalog, hvortil der jævnlig udarbejdes Tillæg — vi hørte jo nylig af Indlederen, at et saadant nu er under Arbejde og snart fremkommer — er inddelt efter Fagene efter Samraad med Lærerne. Jeg skal for øvrigt erindre om, at vi har Fortsættelseskursus, som nu varer $1^2/_3$ Aar, altsaa lige saa længe som det ordinære, og Undervisningen gives der i Hovedsagen som Vejledning til Selvstudium. Der bliver dèr givet al den Anvisning paa Literatur, som man med Rimelighed kan forlange, og som Tiden tillader; og den Tid er ikke ringe. Men naar Tilstanden er, som det er blevet anført, at Landbrugsliteraturen benyttes i for ringe Grad, skyldes dette vel baade Mangel paa Tid og Mangel paa Interesse derfor. Jeg kan ikke nægte mig ved denne Lejlighed at minde om, at Foreningen af danske Landbrugskandidater for nogle Aar siden nedsatte et Redaktionsudvalg med det Formaal at skaffe i samlet Form og med særligt Henblik paa nordiske Forhold en aarlig Oversigt over fremmed og hjemlig Literatur, ikke alene paa Husdyrbrugets Omraade, men ogsaa for Planteavl, Mejeribrug, Driftsøkonomi og Omsætningsforhold. Til hvert Afsnit var der valgt en Mand, som paatog sig at redigere det og at fremskaffe Materialet ved Hjælp af stedlige Medarbejdere. Vi henvendte os til forskellige Forlæggere, men det var ikke nogen meget opmuntrende Besked, vi

fik. Tiden trak ud, og for dog at faa begyndt — jeg tænkte nemlig, at naar det gik paa et enkelt Omraade, kom det hurtigere til at gaa paa de andre — begyndte jeg at udgive for Planteavlens Omraade — eller rettere sagt for noget mere end det, vi her kalder Planteavl, nemlig Jorddyrkning og Plantekultur — en Oversigt i »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl«. Da det var gaaet i 3 Aar, og der endnu ikke var noget Tegn til, at vi kunde faa det store Arbejde frem, gjorde vi en Kraftanstrengelse. Vi holdt Møde og overvejede, hvor langt det var muligt at bringe Prisen ned for en saadan Oversigt. Den, vi skulde give her, havde ikke noget ganske bestemt Forbillede, men for at anføre et af de almindelig bekendte skal jeg nævne »Jahresbericht über Agrikulturchemie«, der begyndte i 50erne. Det koster nu ca. 26 Rm. om Aaret. Vi kom til det Resultat, at vi kunde knibe Prisen ned under en halv Snes Kroner. Vi udstedte Opraab i Bladene og fik et stort Antal af dem til at optage en Notits, der opfordrede til Subskription, idet vi meddelte, at kun for saa vidt der meldte sig et vist Minimum af Subskribenter, vilde Arbejdet komme i Gang. Jeg husker ikke med Sikkerhed, hvor mange Subskribenter der krævedes, jeg har ikke været forberedt paa at fremdrage det her, men maaske andre, som var med, kan huske det — jeg tror nok, det var hen imod 1000, vi skulde have, eller i alt Fald hen imod 700. (Prof. *Bøggild:* Jeg tror, det var 500.) Saa meget bedre! Jeg skammer mig næsten ved at sige, hvor mange der kom. (Prof. *Bøggild:* 70?) Nej, det var 28! Saa opgav vi det, idet vi sluttede, at Tiden ikke var moden derfor endnu.

Konsulent *O. H. Larsen:* Det er muligt, at jeg i mine første Udtalelser saa lidt for mørkt paa Konsulenternes Arbejdsvilkaar; for mit eget Vedkommende staar jeg imidlertid fuldt ud ved, hvad jeg sagde. Jeg vil til min Kollega Sørensen sige, at naar han muligvis har det lidt gunstigere end jeg i den Retning, kan det bero paa private Forhold,

som jeg ikke her skal komme ind paa. Man kan jo være forskelligt stillet, naar man kommer hjem fra Rejse; jeg kan ikke straks give mig til at læse, naar jeg kommer hjem; der ligger en Bunke Breve, som skal besvares først, og naar man overhovedet er saa meget paa Rejse, som jeg er, er det heller ikke altid, at man er oplagt til Læsning, naar man kommer hjem.

Overfor Konsulent Sørensens Hip til L'hombrespil og Selskabelighed, vil jeg bemærke, at Konsulenterne næppe er værre i den Retning end andre Mennesker; hvis Konsulenterne dyrker L'hombre en Gang imellem, er det vistnok kun som et Rekreationsmiddel; det gælder i hvert Fald for mit Vedkommende. Jeg ved ikke, om det i al Almindelighed slaar til, hvad Inspektør Rasmussen sagde, at der snakkes for meget og læses for lidt i dette Land. Hvad Konsulenterne angaar, raader de jo slet ikke selv over, hvor meget de skal snakke; det vilde for mange af dem være en stor Behagelighed, hvis de kunde faa Lov til at snakke lidt mindre og læse noget mere. I den Henseende er Lærerne bedre stillede. Konsulenternes Virksomhed er af en saadan Natur, at det for dem er vanskeligere at faa Tid til Læsning; men jeg skal villig indrømme, at det sikkert ogsaa meget hænger sammen med, at Sansen for Læsning er for lidt udbredt blandt os. Der vil jeg slutte mig til de Udtalelser, der er fremkomne fra forskellige Sider, at en Forlængelse af Studietiden ved Landbohøjskolen sikkert vilde være et udmærket Middel til at fremme Sansen for Læsning. Det er nemlig saadan, at i den Tid, man er ved Landbohøjskolen, kan man vanskelig faa Tid til at benytte Biblioteket, hvis man skal naa at faa sin Eksamen. Jeg er sikker paa, at mange Landbrugskandidater er gaaede ud fra Landbohøjskolen uden nogen Sinde at have sat deres Ben i dens Bibliotek. Det er selvfølgelig meget uheldigt; for selv om det ikke vilde være store Ting, man kunde naa at læse i den Tid, man er ved Landbohøjskolen, skal jeg dog være den første til at indrømme, at alene

den Omstændighed, at Eleverne fik nogen Øvelse i at benytte Biblioteket vilde kunne faa stor Betydning for deres fremtidige Anvendelse af det, naar de forlader Skolen.

Statskonsulent *K. Hansen:* Der har gentagne Gange været nævnt det udførlige Katalog over Landbohøjskolens Bibliotek. Det er i og for sig et værdifuldt Hjælpemiddel. Men siden det er kommet paa Tale fra forskellige Sider — Bibliotekaren nævnede det ogsaa selv og omtalte, at der var et nyt Bind under Trykken, saa vidt jeg forstod —, vil jeg gerne her gøre opmærksom paa noget derved, som efter min Erfaring maa nævnes som en fremtrædende Mangel ved Kataloget, og jeg gør det netop med Henblik paa det forestaaende nye Bind, om der i dette kunde bødes derpaa. Der er kortelig sagt dette, at Sagregistret i Bibliotekskataloget er, hvis jeg maa bruge et stærkt Udtryk, saa slet affattet, saa det næsten er værdiløst. Medens et godt, udførligt og fyldigt Sagregister vilde være en overordentlig Lettelse for Benyttelsen af Kataloget og til Orientering i Literaturen, er det, der findes i Kataloget, utilladelig mangelfuldt, og det trænger i højeste Grad til en meget væsentlig Supplering. Hvis jeg turde henstille til Bibliotekaren at tænke lidt nærmere over det, om der ikke skulde være Mulighed for en væsentlig Supplering af det alfabetiske Sagregister, tror jeg, at Kataloget vilde vinde meget i praktisk Brugbarhed.

Bibliotekar *Raphael Meyer:* Ja, skønt det jo har været en stor Kreds, som jeg har bragt til at rejse sig, vil der næppe her være Grund til nogen længere Udvikling ud over, hvad jeg har sagt, idet jeg tør konstatere, at de allerfleste Herrer anerkendte og udtalte sig i Tilslutning til de Synspunkter, som jeg selv har fremført i mit Foredrag. Det var imidlertid ikke ganske det, jeg havde haft mest Lyst til at faa frem i Forsamlingen. Jeg havde haft Lyst til at faa maaske nogle af mine Anskuelser korri-

gerede eller at faa Vejledning om nye Synspunkter, der maatte drages frem. Men paa den anden Side indeholder det den Trøst for mig, at det nu ved en halv Snes Aars Arbejde i Tjenesten og ved systematisk Arbejde med det foreliggende Emne i de seneste Aar er lykkedes mig at komme til en Erkendelse, der deles af dem, hos hvem jeg kan vente den bedste Indsigt. Jeg maa imødegaa, supplere og besvare nogle enkelte af de mange Udtalelser, der er fremkomne. Jeg skal da først henvende mig til Konsulent Jacobsen, som rettede et direkte Spørgsmaal til mig om, hvorledes Landbohøjskolens Bibliotek vilde stille sig over for Landbrugsskoler eller Landbrugsforeninger, naar disse ønskede at oprette et Bibliotek, om man kunde vente Støtte dertil. Jeg har allerede i 1904 udtalt i et Møde i Landhusholdningsselskabet — en Udtalelse, som senere er fremkommen paa Tryk —, at Veterinær- og Landbohøjskolens Bibliotek disponerede over et stort Antal Doubletter, som det den Gang var Biblioteket magtpaaliggende at komme af med blot for at vinde Plads, og jeg stillede i Udsigt, lovede at virke for, at disse Doubletter, hvis Antal i et trykt Katalog fyldte 50 Sider, kunde uddeles til Landbrugsinstitutioner, Skoler og Foreninger, som havde Lyst til at faa dem. Det fik jeg sat igennem, og i 1907, saa vidt jeg husker, blev der til samtlige Foreninger og Skoler udsendt et saadant Katalog; det blev benyttet fra vor Side til at rydde op i Doubletterne eller saa at sige at rydde dem helt ud. Hvad der er indkommet senere af Doubletter, er jævnlig gaaet til saadanne Institutioner, som særlig har anmodet om at faa noget. Det er ikke forfærdelig store Sager, i hvert Fald ikke saa forfærdelig værdifulde Sager, der er indkomne; men jeg vil her benytte Lejligheden til at advare mod det samme, som jeg advarede mod i Landhusholdningsselskabet; jeg vil gøre opmærksom paa dette, at naar man vil gaa til at oprette eller vedligeholde Biblioteker til Nytte for Landbruget, duer det ikke meget at forsyne dem med gamle Doubletter; man maa skaffe sig den nye Literatur. Det

koster Ofre, og vil man ikke ofre noget, har man ingen Chance for at faa noget. Dette har jeg altid udtalt baade offentlig, og naar jeg mere privat gennem min Virksomhed stillede mig til Disposition for Landbrugsforeninger og -Skoler ved at konferere med dem, naar de søgte at komme til Klarhed over, hvorledes de skulde ordne deres Biblioteker.

Jeg kan ikke undlade ogsaa her at gøre opmærksom paa, at det at holde Orden paa et Bibliotek er hverken let for Privatmænd — som vi jo har hørt det her — eller for en Mand i Bibliotekstjenesten, naar han ikke har nogen bibliotekarisk Opdragelse.

Jeg kan saa gaa over til et Spørgsmaal, som er kommet frem fra flere Sider, nemlig at Landbrugsskoler og Landboforeninger i højere Grad burde lægge sig efter Biblioteker. Ja, vist burde de gøre det. Men et Spørgsmaal er, om de med Nytte kan gøre det. Da Overlærer Steenberg i 1904 omhyggelig ved Hjælp af Landhusholdningsselskabets indsamlede Materiale kunde oplyse, hvor daarligt det stod til med vore Landbrugsbiblioteker i Foreninger og Skoler, skulde man have ment, at disse Institutioner paa dette Omraade efter den Tid var vaagnede. Men da jeg efter 7 Aars Forløb paa egen Haand — for Resten med en Del større Udbytte, end det lykkedes den Gang for Landhusholdningsselskabet og Overlærer Steenberg — fik det Materiale, for hvilket jeg er Institutionerne taknemlig, kunde jeg kun konstatere, at det hele henlaa i samme Virvar og Uorden som før, og som gør Bøgernes Masse i Værdi lig Nul. Det er meget rigtigt, som Statskonsulent Hansen siger, at man ikke lader Bøgerne indbinde. Det er tilgiveligt; Privatmanden maa have Lov til at handle med Tingene, som han vil; men det er utilgiveligt, saa snart det sker i en Institution i Opdragelsens og Oplysningens Tjeneste. Det samme er Tilfældet i Foreninger; man har Stumper af Tidsskrifter, Stumper af Aargange, men intet er i Orden. Efter min Erfaring tror jeg ikke meget paa, at man vil kunne vente

sig stor Støtte fra Foreningerne og Skolerne i det Arbejde, der skal gøres her, med mindre der ogsaa sørges for, at hist og her en Landbrugslærer eller en Landboforeningssekretær eller en Konsulent faar nogen bibliotek-teknisk Vejledning og Øvelse. Den af Hr. Professor Westermann tilbageviste Anke mod Undervisningen paa Landbohøjskolen er jeg maaske den første, der har berørt i mit Foredrag; men jeg siger, at jeg — vel vidende, hvad jeg sagde — straks tog den Reservation, at det kun gjaldt i »en Del« Fag. Jeg ved godt fra min Erfaring i min Tjeneste i Landbohøjskolens Bibliotek, at netop i de af Professor Westermann berørte Fag, og ganske specielt under Studierne i Fortsættelsesholdet, gives der en efter min Mening fyldestgørende, og jeg tror efter de unges Mening meget vækkende og betydningsfuld Vejledning for dem i at benytte Bøger. Jeg udtalte kun Ønsket om, at dette maatte blive almindeligere, og jeg tror, at deri har jeg fundet Tilslutning hos de allerfleste Lærere, der i senere eller tidligere Tider er udgaaede fra Skolen. — Naturligvis, denne Tanke om Præmiering var ikke andet end et Referat af, hvad man har gjort andre Steder. Hvorledes den har virket, eller om den kan virke godt, savner jeg ganske Forudsætningerne til at kunne bedømme; men jeg vil dog sige, at hvis man i Modsætning til min Anskuelse mener, at Vægten paa Biblioteksomraadet bør lægges paa at faa Bøgerne ud paa Skoler, Forsøgsanstalter og til Konsulenterne, tror jeg næsten, det er nødvendigt, at man anvender et saadant System, som ellers i alle Forhold er forkasteligt, nemlig Præmiesystemet, og en Gang forsøger, hvorledes det kan virke paa Bogsamlinger. Kan være, at man ogsaa ad den Vej kan lære Folk den Orden, som Statskonsulent Hansen efter sin Erfaring savnede og krævede, Orden i Omgang med Bøgerne.

I den Diskussion, der fremkom, ogsaa paa Basis af en Udtalelse, jeg havde fremsat om Kendskabet til fremmed Literatur, vil jeg gerne støtte Udtalelserne fra Konsulent Sørensen. Det er ogsaa min Erfaring fra min egen Stu-

dietid — ikke for mit eget Vedkommende, for jeg har altid faaet ganske fortræffelig sproglig Uddannelse —, men fra mine Kammerater, der var anderledes stillede; jeg har kendt Studenter, som i Skolen aldrig har lært et eneste Ord Engelsk, men som gik lige over til at bruge en engelsk Lærebog i Anatomi; den forelaa ikke i andre Sprog. Det rinder mig i Hu, hvad jeg oplevede for mange Aar siden, da jeg skulde undervise en Japaner i Dansk. Jeg gik til det med stor Fornøjelse, for det var ganske morsomt; men jeg blev forbavset, da han mødte med et bestemt Krav: han havde Høffdings Lærebog i Psykologi med, og den vilde han lære Dansk efter. Det forbavsede mig, men jeg fik straks Løsningen paa det — De maa undskylde, hvis jeg har fortalt Historien før for nogen af Dem —; det hang saaledes sammen, at han selv var Psykolog, og derfor, sagde han, vil jeg have en Bog i mit Fag; saa ved jeg, hvad der skal staa. Saa forstod han det Danske hurtigere. Resultatet var, at Manden efter 3—4 Maaneders Forløb, da han blev kaldt hjem til Japan, medtog et rigt Udvalg af dansk Skønliteratur, baade H. C. Andersen og Oehlenschlæger, og dem sidder han nu og glæder sig ved i Japan og udbreder en Smule nordisk Kultur derovre i Tokio, hvor han er Professor. Den faglige Literatur har man meget let ved at tilegne sig ogsaa paa de fremmede Sprog; det gælder der blot om saa tidlig som mulig, naar Lejligheden tilbyder sig, at tage fat med frisk Mod; det første Par Bøger hugger man sig igennem, men Forstaaelsen kommer meget let: der behøves ikke saa megen Vejledning. Det er min Erfaring fra Landbohøjskolens Bibliotek; jeg har set unge Landmænd komme ind, som ikke har haft nogen synderlig Uddannelse i fremmede Sprog i Forvejen, med sjælden Energi bringe det til efter meget kort Tids Forløb at kunne læse Bøger paa fremmede Sprog. Men alligevel mener jeg ikke, det er noget, som for den store Masses Vedkommende bør være overladt til dem selv; der bør fra højere Sted, fra Skolen selv, stilles Krav om, at de bliver

i Stand dertil. Jeg vil ogsaa benytte Lejligheden til, efter Opfordring fra Konsulent Sørensen, at meddele Forsamlingen noget, som jeg egentlig troede, alle vidste, at Landbohøjskolens trykte Kataloger er tilgængelige — tilsendte og derfor formentlig ogsaa tilgængelige — paa samtlige Landets Landbrugsskoler og Forsøgsstationer, og ligeledes, ja, jeg tør ikke sige hos samtlige Landets Konsulenter, men hos en meget stor Del af dem, og en Del offentlige Steder. I Særeje kan den faas ved Køb gennem Boghandler Bang, Vesterbrogade, til — jeg beklager — den efter min Mening ret høje Pris af 5 Kr. for det gamle Bind, 3 Kr. for det nye, d. v. s. det, som kom for 5 Aar siden, og formodentlig bliver det noget lignende for det, som kommer nu, altsaa i alt en halv Snes Kroner. Der er dog at bemærke, at de Folk, der køber Katalogerne, i Reglen tidligere Studerende, Kandidater fra Landbohøjskolen — andre køber dem meget sjælden —, faar dem for halv Betaling, altsaa for ca. 4 Kr.

Naar der blev rettet Anke mod Landbohøjskolens Katalogs Sagregister, kan jeg ikke andet end tilfulde anerkende, at der ikke blot er Mangler ved dette Sagregister, men efter min Mening, som jeg ikke heller ved andre Lejligheder har taget i Betænkning at fremhæve, er den systematiske Inddeling heller ikke fyldestgørende, til Trods for at det sikkert har været dygtige og velvillige Fagfolk, der har staaet i Spidsen for at lave det. Jeg tror, at den Gang, man lavede det Katalog, tog man for lidt Hensyn til det biblioteksmæssige og for meget til det rent praktiske. Det er ganske fortræffeligt, eller kan gøres ganske fortræffeligt i en Privatmands Bibliotek, selv om det er ret stort; men jeg tror, det er noget, som altid vil hævne sig i et med rivende Fart voksende offentligt Bibliotek, naar ikke det rent tekniske er i Orden, det, som for enhver Biblioteksmand hører til Børnelærdommen. Jeg selv er først kommet til i en langt senere Tid, og jeg kan i Grunden ikke give Hr. Statskonsulent K. Hansen ret stort Haab om, at der kan komme nogen synderlig

Forbedring. Det er netop det uheldige ved saadanne Ting, at de en Gang lagte Rammer nøje maa følges. Ganske vist, dersom jeg forstod det rigtigt, drejede Anken sig væsentligst om dette lille specielle Sagregister. Først har vi et systematisk Register efter Numre, saa kommer den alfabetiske Oversigt. Man kan altsaa slaa op under »Udstillinger, Foreninger, Møder« og faa at vide, at »Udstillinger« findes Pg. 350, om »Foreninger« faar vi Besked Pg. 380, om »Møder« et andet Sted o. s. v. — det er formodentlig det, De mener. (Statskonsulent *K. Hansen:* Ja!) Ja, jeg vil give Hr. Statskonsulenten Ret i, at den er ikke til meget; det samme finder man lige saa let eller lige saa svært i den foregaaende systematiske Oversigt. Jeg har aldrig skænket det nogen Tanke, at noget Menneske vilde benytte denne alfabetiske Oversigt. Men det, der skulde gøres i en saadan alfabetisk Afdeling, var jo, at man skulde have fundet alle de mulige og umulige Slagord, der kunde opdrives, og stille dem sammen i alfabetisk Oversigt. Jeg maa der sige, at hvor vanskeligt det end kunde være, var det maaske ikke umuligt; men jeg tror ikke, det kan naas at faa det med i denne Omgang. Det er imidlertid noget, som kan gøres paa egen Haand; et Bibliotek som Landbohøjskolens styres af en Komité, og Komitéer skal konferere; der skal holdes flere Møder af Udvalg og Underudvalg og delibereres for at give Tingene endelig Form. Jeg tror ikke, det paa nogen Maade kan gøres i en saadan Tid. Jeg tør heller ikke sige noget om, hvorvidt en saadan Bibliotekskomité vilde finde den Ulejlighed og det Arbejde, der forvoldes dermed, svarende til Udbyttet; men jeg skal gerne for mit eget Vedkommende lægge mig i Selen for det og søge, med det Kendskab, jeg har til Bibliotekets Indhold, at udarbejde en saadan Samling af Slagord. Det kan jo være, at jeg saa, naar jeg har den færdig, en Gang i Tiden ved at henvende mig til en eller anden Landboforening eller et Landbrugstidsskrift, kan faa det trykt, saa det paa den Maade kan gøre Gavn, og at det derved ogsaa kan faa de Forbed-

ringer, som det vil tiltrænge, inden det træder ind i den officielle Statspublikation, som hedder vort Katalog. Mere har jeg ikke at svare paa. Jeg vil dog have Lov til at udtale Ønsket om, at den Komité eller det Udvalg, som Landhusholdningsselskabet har tænkt at nedsætte, maa faa Held til at føre dette dog ret vigtige Spørgsmaal ind paa en farbar Vej.

Den ledende Præsident: Maa jeg bringe Hr. Raphael Meyer vor bedste Tak for det udførlige og meget interessante Foredrag, som jo har givet Anledning til megen Diskussion og derved vist, hvor megen Interesse det har vakt.

---

5. Eventuelt: Sager udenfor Dagsordenen.

Konsulent *J. Otto Pedersen:* Jeg vilde ønske, at en anden kom frem med det, jeg agter at fremkomme med, en anden, der bedre kunde sige det, jeg har i Sinde at sige. Det forekommer mig, at vi Konsulenter kan ikke forlade dette Møde uden at bringe Præsidiet en Tak for det Foredrag, Kammerherre Bech kom med, og jeg vil tillige gerne fra Konsulenternes Side rette en Tak til Kammerherren for den Velvilje, hvormed der bliver set paa vort Arbejde i Henhold til de Udtalelser, Kammerherren kom med. Tak for de ypperlige Vink til Arbejdets gode Udførelse; jeg noterede mig adskillige af dem — maa jeg faa Lov til at berøre et Par ganske enkelte Punkter? Jeg synes, det fortjener Tak, naar vi hører et Vink som dette: »Pas paa ikke at splittes, men saml Jer sammen. I dette Øjeblik har Planteavlen mest Vind i Sejlene, men glem nu ikke Husdyrbruget.« — Som en af Husdyrbrugskonsulenterne siger jeg særlig Tak for det. — Eller et Ord som dette: »Konsulenten skal være den faglige, kyndige Raadgiver, være den almindelige Landmands Ven og

velvillige assisterende.« Vi faar derved et Vink, som, naar vi lægger Mærke til det, kan være os til særdeles megen Nytte. Jeg har ogsaa noteret mig en anden Sætning: »Konsulenten maa beflitte sig paa en vis Nøjsomhed!« (Munterhed.)

Inden jeg kommer med det sidste, jeg gerne vilde have Lov til at sige, maa jeg maaske fremkomme med et lille Ønske; det er dette, om der ikke kunde blive tænkt paa, at vi ogsaa i Fremtiden kunde faa Lov til at samles, som vi hidtil har samledes her. Det hjælper og styrker os, dette at komme sammen med Kammerater, Folk, der arbejder paa det samme. Saa vil jeg til Slutning sige Tak for en Udtalelse af Kammerherren, den, som han formede saaledes: »Lillebælt er kun et smalt Vand; selv Storebælt er ikke større, end at vi kan se derover.« Jeg vil gerne sige en varm Tak for det, der kom til Orde der. Lad os sørge for her i det lille Danmark at blive e t. (Hør! Haandklap.)

Statskonsulent *J. Jensen:* En god Gerning kan ikke gøres for tit. Der er nu af Hr. Pedersen udtalt en Tak til Præsidiet og særlig til en af Præsidenterne, og der er paa et tidligere Tidspunkt fra en af Forhandlingslederne, Statskonsulent K. Hansen, paa Planteavlssektionens Vegne udtalt en Tak til Landhusholdningsselskabet for, hvad det har været for Konsulenterne. Maaske jeg, som den ældste tilstedeværende Konsulent, maa knytte et Par Ord til den Tak, som Hr. K. Hansen, altsaa paa en enkelt Sektions Vegne, har udtalt. Jeg kommer ogsaa til ganske kort at berøre, hvad Hr. Kammerherren i sit interessante Foredrag udtalte, og jeg skal da sige, at naturlig Takt fra Hr. Kammerherrens Side, antager jeg, afholdt ham fra at udtale noget om den Gerning, som Landhusholdningsselskabet har øvet med Hensyn til Konsulentinstitutionen, og minde om, at det er det kgl. Landhusholdningsselskab, der er Fader til Konsulentinstitutionen, idet det allerede i 50erne, saa vidt jeg ved, uddannede

den første Konsulent, der har været paa Landbrugets Omraade, nemlig Professor Segelcke. Og da der blev rørt ved det Spørgsmaal senere, vistnok af Professor Prosch, udvidede det sin Virksomhed og fik uddannet den første Konsulent i Husdyravl og Husdyrbrug, nemlig P. Jessen. Da Professor Segelcke gik af, optog det Arbejdet igen for Konsulentsagen og uddannede nuværende Professor Bøggild som Konsulent, og samtidig, da Jessen var død, antog det en Konsulent for Hesteavl — det var mig — og lod uddanne to unge lovende Mænd, Konsulenterne Appel og Mørkeberg. Saa viste Selskabet den Uegennytte, som jeg maa sige, det vel sagtens var fra Selskabets Side, at det lod Konsulenterne, med Undtagelse af Mejerikonsulenten, gaa over til Staten, og endnu viste Selskabet en Opofrelse, idet det tillod Oprettelsen af et Konsulentkontor, der jo havde en temmelig kort Levetid, og Institutionen faldt saa tilbage igen til sit Udspring, nemlig det kongelige Landhusholdningsselskab. Det har styret Institutionen siden den Tid, og jeg tror, jeg kan sige paa alle Konsulenters Vegne, styret den til Tilfredshed for os, og jeg tror ogsaa for Sagen i sin Helhed. Jeg vil kun til Slutning udtale Ønsket om, at den Institution, som er skabt af Selskabet, maa i alt Fald i en nærmere Fremtid blive inden for Selskabet, hvis det vil beholde os. Maa jeg sige Selskabet en Tak fra Konsulenterne — jeg tror nok, jeg kan sige det fra dem allesammen —, en Tak for, hvad det har været for Sagen og for os. Hjertelig Tak!

Den ledende Præsident: Min Tak paa Selskabets Vegne! Hermed er Mødet sluttet.

Spjellerupgaards Drift-Regnskab

for

Aaret 1910—11.

Oplysninger om Ejendommen:

Hartkorn 22¼ Td., Areal 238½ Td. Ld. (deraf 54 Tdr. Ld. Eng), Ejendomsskyld 155,000 Kr., Ejendoms-Skatter, Tiendeafløsning og Brandpenge ca. 1350 Kr. aarlig, Arvefæsteafgift 42⅜ Tdr. Byg, Vandværk med Vindmotor, Tærske- og Mølleværk med 8-Hestes Petroleumsmotor, Bygnings-Assurance 72445 Kr., Besætning og Inventarium 38645 Kr. Driften er: 4 Sædmarker, 1 Roe do., 2 Græs do. og 1 Brak do. Af Arealet er 130 Tdr. Land tilkøbt i Foraaret 1910. Stald- og Ladebygninger blev nybyggede samme Aar og Besætning og Inventarium kompletteret.

Besætning den 31. Marts 1911: 10 Heste, 6 Plage, 4 Tyre, 62 Køer, 20 Aarskvier, 34 Kalve, 2 Orner, 5 Søer, 8 Fedesvin, 27 Ungsvin, 1 Vædder, 7 Faar.

INDTÆGT.

I. Markerne:	Kilogr. F. E.		Kr.	Ø.
a. **Sæd**	128,800 à 10.81 Ø.		13,924	43
(paa 96 Tdr. Ld. = 1430 kg pr. Td. Ld.)				
b. **Roer,** 4100 Tdr. à 8 kg	32,800 à 10	-	3,280	00
(paa 12 Tdr. Ld. = 340 Tdr. pr. Td. Ld.)				
c. **Græs,** Grøntfoder og Hø:				
(paa 47 Tdr. Ld. Ager og 39 Tdr. Ld. Eng)				
Heste Græsdage 1070 à 5 kg = 5350				
Ko do. 6500 à 4.5 - = 29250				
Ungkv. do. 6000 à 2.5 - = 15000				
Agerhø 330 db. Cent à 40 - = 13200				
Enghø 150 - — à 33½ - = 5000	67,800 à 10	-	6,780	00
d. **Solgt Engslet** af 15 Tdr. Ld. ..... ca.	3,900		390	10
1 Td. Ld. Agergræs har givet 1282 kg F.E.				
1 - - Eng - - 325 - -				
e. **Solgt Halm**			135	00
Ialt...	232,300			
177 Tdr. Ld. Ager à 1213 kg	214,750			
54 - - Eng à 325 -	17,550			
7 - - Have og Skov m. m....	0			
Gør...	232,300	Latr...	24,509	53

			Kr.	Ø.
		Transport...	24509	53
Fradrages: 1. Udsæd (ordinært ca. 900 Kr.)...	Kr.	528 00		
2. Frø	-	448 22		
3. Kunstgødning	-	662 65		
4. Svind	-	280 00		
5. Tærskning (Motor & Petroleum).	-	300 00	2218	87
Udbytte af Marken uden Hensyn til andre Drifts-Udgifter			22290	66

II. Kvæghold:

(45 Køer, 260,000 Pd. Mælk, 5800 pr. Ko, udbragt til 4.51 Øre pr. Pd. fra Stalden.)

a. Ved Salg til Mejeriet og Andre for.....	Kr.	9042 56		
— Forbrug til Kalve	-	896 30		
— — - Svin	-	1764 00		
— — - Føl	-	28 00	11730	86
b. Salg af Kreaturer og Skind			1791	71
c. Besætningens Værdi ved Aarets Slutning			18015	00
			31537	57
Fradrages Udgiften:				
a. Besætningens Værdi ved Aarets Begyndelse	Kr.	9420 00		
b. Indkøb af Kreaturer	-	6124 23		
c. Foder-Udgifter:				
Kraftfoder, Roer, Hø og Grøntfoder:				
Malkekøer 9833 00				
(ɔ: pr. Ko 218 Kr.)				
Ungkvæg 3506 40	13339 40			
Mælk til Kalve..... 896 30	-	14235 70		
d. Forskellige Udgifter:				
Kontrolforening 100 00				
Forsikring 189 00				
Dyrlæge og Medicin 68 00	-	357 00	30136	93
Udbytte af Kvæghold uden Hensyn til andre Drifts-Udgifter			1400	64

III. Svinehold:

a. Salg af Svin til Slagteri og Andre.....	Kr.	4678 67		
b. Værdi af Besætningen ved Aarets Slutning	-	2375 00	7053	67
Fradrages Udgiften:				
a. Værdi af Besætningen ved Aarets Begyndelse	Kr.	2416 00		
b. Indkøb af Svin.....	-	540 00		
Latr....	Kr.	2956 00	7053	67

			Kr.	Ø.
	Transport...	Kr. 2956 00	7053	67
c.	Foder-Udgifter:			
	Kraftfoder og Roer	2250 00		
	Mælk, 176,400 Pd.....	1764 00 - 4014 00		
d.	Forskellige Udgifter:			
	Forsikring	70 00		
	Dyrlæge og Medicin	34 00		
	Møllen (Motor & Petroleum).....	50 00 - 154 00	7124	00
	Underskud uden Hensyn til andre Drifts-Udgifter		70	33

Dette uheldige Regnskab begrundes i mangelfuld Plads under Gaardens Ombygning og megen Dødelighed mellem Ungsvin.

IV. Faarehold:

Indtægt		431 00
Udgift		360 00
	Udbytte...	71 00

UDGIFT.

1.	**Arbejds-Udgifter,** Lønning og Husholdning alene Driften vedrørende		6722	43
	(ɔ: pr. Td. Ld. Ager ca. 35 Kr., pr. Td. Ld. Eng ca. 5 Kr.)			
2.	**Hestehold:** a. Værdi af Besætning d. 1/4 1910 Kr.	4325 00		
	b. Indkøb ..... -	3725 00		
	c. Foder (Kraftfoder & Hø) ... -	2086 00		
	d. Græsdage ..... -	535 00		
	e. Mælk til Føl ..... -	28 00		
	f. Forsikring ..... -	121 86		
	g. Bedækning ..... -	50 00		
	Kr.	10870 86		
	hvorfra drages:			
	a. Salg af Heste	825 00		
	b. Besætning d. 31/3 1911	7400 00 - 8225 00	2645	86
	(pr. Td. Ld. ca. 13 Kr.)			
3.	**Inventar og Hestebeslag**		1823	26
	(ɔ: pr. Td. Ld. ca. 9 Kr., ordinært 6 Kr.)			
4.	**Bygninger** (gamle Bygninger, ikke de nye Bygninger)..		462	19
	(ɔ: pr. Td. Ld. ca. 2 Kr. 50 Øre.)			
5.	**Forskelligt:** Telefon, Porto, Fragt, Rejser, Kendelse m. m.		648	02
	(ɔ: pr. Td. Ld. ca. 3 Kr. 50 Øre.)			
	Ialt Udgift...		12301	76

OPGØRELSE.

	Indtægt: Kr.	Ø.	Udgift: Kr.	Ø.
Marken	22290	66		
Kvæghold	1400	64		
Svinehold			70	33
Faarehold	71	00		
Hestehold			2595	86
Folkehold			6722	43
Inventarium			1823	26
Bygninger			462	19
Forskelligt	179	00	698	02
Drifts-Overskud (af Drifts-Overskud skal forlods dækkes de Ejendommen paahvilende Byrder; Resten er til Ejerens Raadighed, forsaavidt han ikke har Udgift til Renter og Afgift) (ɔ: 55 Kr. pr. Td. Ld. Ager, ca. 25 Kr. pr. Td. Ld. Eng)			11569	21
Balance	23941	30	23941	30

L. P. Lützen.

Dette Regnskab offentliggøres med det Formaal at vække Landmænds Interesse for Beregning af, **hvad det Hele bliver til.**

Udkomne Bøger.

Rationel Kartoffeldyrkning. Af *Nicolaus Juncker.* 56 Sider. (Udgivet af E. F. Juncker. Københ.)

Fodringsforsøg med Malkekøer. Forsøg med Hø. 76. Beretning fra den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Laboratorium for landøkonomiske Forsøg. 76 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Københ.)

Regnskaber fra Kontrolforeninger i Jylland og paa Samsø 1909—10 og 1910—11. 211 + 26 Sider. Samlede og trykte under Medvirkning af Foreningen af jyske Landboforeningers Regnskabsudvalg 1911. (Kolding.)

Smaabruk. Ordning og Økonomi. Af *Kr. Aug. Horne.* 47 Sider. (Grøndahl & Søns Forlag. Kristiania.)

Jorden og dens Dyrkning. Af *Joh. L. Hirsch.* 103 Sider. (Grøndahl & Søns Forlag. Kristiania.)

Husdyrholdet i de smaa Jordbrug. Af *S. Holm.* 14. Hefte af »Husmandens Haandbog«. (Centraltrykkeriet. Slagelse.)

Husmands-Hesten. Af *J. C. A. Schwarz-Nielsen.* 15. Hefte af »Husmandens Haandbog«, udgivet af de samvirkende sjællandske, fynske, lolland-falsterske og bornholmske Husmandsforeninger, 24 Sider. (Slagelse.)

Statistisk Aarbog. 16. Aargang 1911. Udgivet af Statens statistiske Bureau. 212 Sider. (Gyldendalske Bogh. Københ.)

Nordfynsk Bondeliv i Mands Minde. Af *Christine Reimer.* II. 295 Sider. (Rasmus Hansens Boghandel. Odense.)

Landøkonomisk Aarbog for 1912. Udgivet af Det kgl. d. Landhusholdningsselskab. Redigeret af *H. C. Larsen.* 128 Sider. (Gyldendalske Boghandel. København.)

Arbejdsprøve med smaa selvrensende Tærskeværker

paa

Virumgaard 1911.

25. Beretning

om de statsunderstøttede Redskabs- og Maskinprøver, foranstaltede af Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Redskabs- og Maskinudvalg.

Af Dommerudvalget ved Statskonsulent *C. V. Birk* og Cand. polyt., Ingeniør *C. L. Feilberg*.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab har i alt ladet afholde 4 sammenlignende Prøver med smaa selvrensende Tærskeværker. Første Gang i Efteraaret 1901 paa Ragnesminde ved Glostrup paa et Tidspunkt, da disse Maskiner endnu var i deres tidligste Udvikling. Senere en Prøve paa Marselisborg Aar 1902, en større Prøve paa Forsøgsstationen i Askov i Efteraaret 1905 og endelig den her omhandlede, i Oktober 1911 afsluttede Prøve paa Virumgaard tæt ved Lyngby.

Beretninger om de 3 første af disse Prøver er tidligere offentliggjorte i Tidsskrift for Landøkonomi. Man vil af disse Beretninger kunne se, hvorledes de smaa selvrensende Tærskeværker allerede i 1905, ved den sidst afholdte Prøve, i alt væsentligt havde udviklet sig til den Skikkelse, hvori de endnu fremstilles, ligesom det af Forsøgsresultaterne fremgaar, at en Del af de prøvede Værker allerede den Gang var i Stand til ikke blot at tærske og ryste temmelig rent, men endogsaa formaaede at rense og til Dels sortere Sæden paa nogenlunde tilfredsstillende Maade. De Forandringer, som de smaa selvrensende Tærskeværker i den forløbne Aarrække er undergaaede, maa da nærmest karakteriseres som en Række Forbedringer i Maskinernes Detailler og i selve Arbejdets Udførelse, me-

dens Maskinernes Hovedtræk allerede den Gang i alt væsentligt syntes at være fastslaaede. Fremdeles maa man sige, at medens det ved Prøven i 1905 kun var enkelte af de prøvede Maskiner, som virkelig var fuldt ud tilfredsstillende, saa er det — i Modsætning dertil — langt det større Tal af Maskinerne, som man nu kan give denne Betegnelse.

Samtidig med, at de smaa selvrensende Tærskeværker paa denne Maade har udformet sig til temmelig konstante Typer, har Fabrikationen kvantitativt set været i rivende Udvikling. Medens Fabrikationen i 1905 ansloges til ca. 1000 Eksemplarer aarligt, maa man nu snarere skønsvis ansætte den til det dobbelte. Mere og mere ser man i det mindre Landbrug sin Fordel ved at anskaffe et eget Tærskeværk, dels for at undgaa det besværlige Sæsonarbejde med de omrejsende Damptærskeværker, dels fordi man paa denne Maade kan opnaa en væsentlig bedre Økonomi med Foderet, særlig en bedre Udnyttelse af Smaafoder og Avner. Paa hele den Interesse, der fra alle Sider er bleven vist for den nylig afsluttede Tærskeprøve i Lyngby, ser man da ogsaa tydeligt, i hvor høj Grad disse Maskiner bestandig maa siges at være Landmandens Hjærtebarn.

Siden 1905, da den forrige Prøve blev afholdt, er der ikke faa Maskinfabrikker, der er slaaede ind paa Fabrikationen af Tærskeværker, og som virkelig har naaet frem til at kunne levere fuldt gode Maskiner paa dette Omraade, og det har allerede længe været et almindeligt Ønske at faa disse Maskiner frem til Sammenligning med de tidligere prøvede. Navnlig syntes det for de paagældende Fabrikanters Vedkommende at være et billigt Krav at faa deres Maskiner frem til Offentlighedens Prøve og Bedømmelse.

Under disse Omstændigheder besluttede man at afholde en ny sammenlignende Prøve med selvrensende Tærskeværker i September—Oktober 1911. — Allerede i Foraaret 1911 udsendtes Indbydelser til de forskellige Maskinfabrikker, og i Løbet af Sommeren anmeldtes saa

godt som alt, hvad der paa dette Omraade har nogen Betydning for Praksis. Prøven kom til at omfatte 18 forskellige Værker, alle af dansk Fabrikat. Et enkelt større tysk Tærskeværk blev anmeldt, men kom ikke rettidig til Stede.

Til Dommere ved denne Prøve havde Landhusholdningsselskabet udvalgt d'Hrr:

Statskonsulent *C. V. Birk,* Holte, som Formand.
Proprietær *S. Friis,* Duelund, Kjellerup.
Partikulier *N. Jacobsen,* Andkjær, Odder.
Forpagter *Wulff-Stamer,* Willestrup, Arden.
Godsinspektør *H. C. G. Tilemann,* Mosager, Hammel.
Fabrikant *Willemoes,* Skjærum, Vemb.

Ingeniør, cand. polyt. *C. L. Feilberg* foretog Kraftmaalingerne og i Forbindelse med Assistent, Landbrugskandidat *M. Dall* Opmaalinger af de prøvede Maskiner. Opvejning af Produkterne og Udtagning af Prøverne foretoges af Assistent *M. Dall.*

D'Hrr. *Wulff-Stamer* og *Tilemann* var dog delvis forhindrede i at følge Arbejdet ved Prøverne.

De prøvede Maskiner var:

1. »Normal Nr. 27 — 1911« fra Aktieselskabet Holbæk Maskinfabrik, Holbæk.
2. »Hafnia« med enkelt Renseri og 15" Slug fra *Chr. Andersen,* Holbæk.
3. »Asnæs« med 14" Slug fra Brødrene Madsen i Asnæs.
4. Pigtærsker med 16" Slug fra *M. P. Allerups* Efterfølgere, Odense.
5. Slagletærsker med 15" Slug fra *M. Mathiasen,* Ringsted.
6. Aaben Pigtromle med 10" Slug fra *Jens Nielsen,* Vester Aaby.
7. Lukket Pigtromle fra *Jens Nielsen,* Vester Aaby.
8. Slagletærsker med 18" Slug fra *A. Blom & Søn,* Skanderborg.

9. »Frem« med 14" Slug fra *R. Henningsen,* Faaborg.
10. »Dania«, Slagletærsker med 13" Slug fra Dronningborg Mølle ved Randers.
11. »Dania«, Pigtærsker med $10^1/_2$" Slug fra Dronningborg Mølle ved Randers.
12. Slagler med Pigge, 13" Slug, fra *L. Larsen,* Frederikssund.
13. »Hafnia« med dobbelt Renseri, 15" Slug, fra *Chr. Andersen,* Holbæk.
14. Slagletærsker fra *L. Larsen,* Frederikssund.
15. Transportabel Slagletærsker med 20" Slug fra *P. Nordsten,* Hillerød.
16. Bredtærsker, 64", fra Dronningborg Mølle ved Randers.
17. Slagletærsker med dobbelt Renseri og 15" Slug fra *P. Nordsten,* Hillerød.
18. »Frem«, med Forbedringer, fra *R. Henningsen,* Faaborg.

Ved særdeles Imødekommenhed fra Planteavlsforsøgsstationens Side blev der paa Virumgaard ved Lyngby stillet Lokaler og passende Forsøgsmateriale til Raadighed for Prøverne, ligesom det lykkedes ved forholdsvis beskedne Midler at faa installeret den fornødne elektriske Drivkraft. Etableringen lettedes i høj Grad ved, at »Skovshoved Elektricitetsværk« stillede Præcisions-Maaleinstrumenter til Disposition under Prøverne, og endog lod Værkets Ingeniør foretage den nødvendige Kontrol med disse Instrumenters Installation og Justering. Der blev paa denne Maade ved meget smaa Midler tilvejebragt fuldt brugelige Forhold for selv en saa stor Prøve som denne.

Hvad Planen for selve Forsøgsarbejdet angaar, holdt man sig i det væsentlige til den ved Tærskeprøven i Askov benyttede Fremgangsmaade. Prøven var — ligesom denne — ikke nogen Konkurrence med Præmiering og Inddeling i Grupper af Maskinerne efter Kvalitet. Man ønskede blot en indgaaende Undersøgelse af de enkelte Ma-

skiners Egenskaber og Arbejdsevne og en Bedømmelse, hvoraf disse Forhold kunde fremgaa paa tydeligst mulige Maade.

Hver af Maskinerne fik mindst to Prøver i 6-rd. Byg med forskellig Ilægningsmængde, en Prøve i Havre og en Prøve i Rug. Ved alle Prøverne blev der taget Kraftforbrug og Tid for Tærskningen af en i Forvejen afvejet Kornmængde, og der blev opvejet og taget Prøver af de forskellige Produkter. Efter at Maskinen var rengjort, blev Halm og Smaafoder omtærsket, ligesom Avnerne blev ført over en Blæsemaskine for at konstatere Maskinens Evne til at gøre et forsvarligt Arbejde. Omtærskning fandt dog kun Sted for Byggets Vedkommende.

Prøven i 6-rd. Byg var den egentlige Hovedprøve og den, der gennemgaaende faldt de prøvede Maskiner sværest. Den 6rd. Byg (Korsbyg), man havde til Raadighed, var noget forurenet af Tidsler og Frøukrudt og jævnt vanskelig at tærske; derimod var den ret foldrig, og Prøven gav i Virkeligheden et godt Udtryk ikke blot for Maskinernes Evne til at tærske og ryste rent, men ogsaa for Kørnerens og Renseapparaternes Godhed og Arbejdsevne. Prøven i Havre, som man af økonomiske Grunde undlod at udføre i Askov, har man denne Gang ikke villet udelade, fordi den tydeligst viser, hvad Maskinernes Sold er i Stand til at præstere. Baade for Bygprøverne og for Havreprøven var der forud afvejet 250 kg Skaftekorn. Ved Prøven i Rug nøjedes man med 150 kg, da det her nærmest blot gjaldt om at undersøge, om Cylinderen havde Tilbøjelighed til at »svøbe« i langstraaede og bløde Afgrøder. Rugen afgav dog ikke saa haard en Prøve som den i Askov. Den Havre, der anvendtes ved de herværende Prøver, var særdeles foldrig og meget ren. Det var »gul Næsgaard Havre«, Skallen var temmelig skør, hvorfor ingen af Maskinerne helt undlod at afskalle enkelte Kærner.

I Dommen over de enkelte Maskiner har man udtalt sig om Maskinernes Evne til at tærske rent, til at ryste

rent, om Avnerne er rene, hvor meget der spildes omkring Maskinen, hvorledes de kørner, hvorledes de renser, om de ødelægger Halmen, om de er let tilgængelige; endvidere har man skønnet over deres Ilægnings- og andre Konstruktionsforhold og endelig saa vidt muligt om deres Forarbejdelse.

Sidst i August begyndte man paa Forarbejderne for Tærskeprøven. — Som allerede nævnt faar Virumgaard sin Drivkraft fra »Skovshoved Elektricitetsværk«. Det er en 3-faset Vekselstrøm, der umiddelbart udenfor Virumgaard transformeres ned til en Spænding af 380 Volt imellem Faserne. Vekselstrømmens Periodetal er 50. Man havde til Disposition en tilsvarende Drejestrømsmotor paa indtil 10 effektive H.K. og en Omdrejningshastighed varierende fra 1440 til 1500 Omdr./Min. efter Belastningens Størrelse. Til Brug ved Maalingerne stillede Elektricitetsværket til Disposition et Præcissionswattmeter og en Watttimemaaler foruden den nødvendige Fordelingstavle, Forbindelsesdele o. l.

Ved Hjælp af disse Apparater var det let, med betryggende Kontrol, at maale den i Motoren indførte elektriske Energi. Dels kunde man paa Wattmeteret direkte aflæse den paa ethvert Tidspunkt tilførte, øjeblikkelige Effekt i Watt, dels kunde man med Watttimemaaleren maale den i et længere Tidsrum tilførte Energi i Watttimer, hvoraf der saa igen ved Division med Tiden fremgaar et Udtryk for den gennemsnitlig tilførte Energi i Watt. Som man kunde vente, stemmede disse paa forskellig Maade fundne Udtryk for den i Motoren indførte Energi bestandig ganske overens, men for Kontrollens Skyld gennemførtes denne Dobbeltmaaling dog ved samtlige under Prøven udførte Energibestemmelser.

Tilbage stod der nu at skaffe sig et tilsvarende Udtryk for det fra Motoren til Tærskeværket afgivne mekaniske Arbejde eller, om man vil, et Udtryk for Motorens Nyttevirkningsgrad. Denne Nyttevirkning var, som man kunde

vente, og som de følgende Maalinger ogsaa udviste, i høj Grad varierende. Medens den ved fuld Belastning naaede helt op til 80 pCt., dalede den med aftagende Belastning ganske betydeligt, et Forhold, der ved Tomgangsprøver med meget letgaaende Maskiner gav Anledning til nogen Usikkerhed i Maalingen; men selv her var Nøjagtigheden dog tilstrækkelig og selvfølgelig ganske anderledes stor, end hvor man ikke tager Hensyn til den faldende Nyttevirkning i Elektromotoren.

Ved et passende Kendskab til Motorens Konstanter og Ledningernes Dimensioner kunde man godt ved ren Beregning skaffe sig et Udtryk for denne varierende Nyttevirkningsgrad, men paa Grund af en saadan Beregnings Besværlighed og Usikkerhed og Forholdets store Betydning for Prøvens Værdi fandt man det rigtigst at gaa rent eksperimentelt til Værks.

Man opstillede i den Anledning en Prony's Bremse lige overfor Motoren, koblet direkte til dennes Remskive, uden noget Mellemled, Forlagsaksel e. l. Ved Hjælp af denne Bremse var det let at maale den af Motoren afgivne mekaniske Energi, samtidig med at man paa den ovenfor omtalte Maade maalte den tilsvarende i Motoren indførte elektriske Energi. Ved en fortsat Række Maalinger skaffede man sig nu et tilstrækkelig stort Antal sammenhørende Værdier for disse to Energimængder, varierende med Belastninger fra $^1/_2$ til 10 H.K. De fundne Værdier for den tilførte og den afgivne Effekt blev afsatte grafisk i et retvinklet Koordinatsystem, og da de afsatte Punkter ordnede sig i en kontinuerlig Kurve, just af den Form, man efter Teorien maatte vente, maatte Maaleresultaternes Rigtighed betragtes som hævet over al Tvivl. Den fundne Kurve blev lagt til Grund for alle de følgende Kraftmaalinger, der udførtes paa den Maade, at man først med de opstillede Præcissionsapparater maalte den i Motoren indførte elektriske Energi i Watt og dernæst af Kurven umiddelbart fandt den tilsvarende til Tærskeværket afgivne mekaniske Energi i H.K.

Den Unøjagtighed i Maalingerne, som kan fremkomme ved en forskellig Opvarmning af Motoren, imødegik man ved altid at lade denne arbejde sig varm, inden den egentlige Prøve begyndtes.

Det Arbejdstab, som hidrører fra Remfriktionen, bliver ved denne Form for Maaling medregnet til det af Tærskeværket forbrugte Arbejde, hvilket ogsaa maa siges at være korrekt.

Det bør understreges, at de i det følgende opførte Værdier for Kraftforbruget er Gennemsnitstal, der svarer til Middelværdien for det forbrugte Arbejde i H.K. under den enkelte Prøves Forløb. — En anden Ting er, at man ved Valget af Motor, og særlig en Varmemotor, der som bekendt ikke taaler kendelig Overbelastning, maa tage Motorens Størrelse i H.K. endog ganske betydelig*) ud over det, som det gennemsnitlige Kraftforbrug angiver, fordi Tærskeværkets Modstand — ved mindre regelmæssig Ilægning — i enkelte Øjeblikke stiger langt over denne Middelværdi.

Først i September begyndte det egentlige Forsøgsarbejde, der med enkelte Afbrydelser strakte sig lige til Midten af Oktober. Prøven var hele Tiden begunstiget af det smukkeste Vejr, hvad der under de indskrænkede Pladsforhold var af uvurderlig Betydning. Et Savn var det, at man ikke havde Plads til at opstille et Tærskeværk specielt for Omtærskning af Halmen, hvilket vilde have fremmet Arbejdet ganske betydeligt. Dette Forhold bidrog navnlig meget til, at Prøven kom til at strække sig over saa lang Tid, og virkede i Længden ret trættende for

*) Ved Elektromotor kan man paaregne, at et Tillæg af 40 pCt. til Gennemsnitskraften omtrent vil være fyldestgørende, medens man ved Varmemotor gør vel i mindst at regne med et Tillæg af 60—70 pCt. Mindst Tillæg kan man nøjes med ved de Motorer, som holder sig godt rene, f. Eks. Benzinmotorer og Forbrændingsmotorer til Raaolie, hvorimod man ved Motorer, der let tilsmudskes, hvilket ofte er Tilfældet med Eksplosions-Petroleumsmotorer, maa sørge for at give rigeligt Tillæg i Størrelse.

Dommerne. Iøvrigt forløb Prøven planmæssigt og paa bedst mulig Maade.

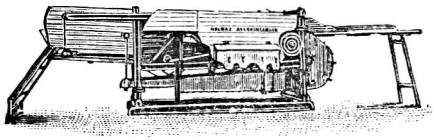
I det følgende vil man gaa over til Beskrivelsen og Bedømmelsen af de enkelte Maskiner.

Beskrivelse og Bedømmelse af de enkelte Maskiner.

Maskinerne vil i det følgende blive omtalte i samme Orden, i hvilken de kom frem til Prøve. Hvor intet særligt er bemærket, er der ved Opmaalingen overalt brugt Millimeteren som Enhed.

Motoren, som afgav Kraft til Tærskeværkerne, havde en Remskive med 156 mm Diameter og et Omdrejningsantal varierende fra 1440 til 1500 Omdr./Min. efter Belastningens Størrelse.

Nr. 1. »Normal Nr. 27 — 1911« fra Aktieselskabet Holbæk Maskinfabrik, Holbæk.



Beskrivelse af Nr. 1. Slugbredden er 315 mm. Cylinderens Diameter 450 mm, dens Længde 330 mm. Den har 6 riflede Slagler, og foran for hver Slagle er der paa Tromlen anbragt en tæt Plade af 60 mm Bredde og under en Vinkel paa ca. 45 ° med Radius. Broen er en engelsk Bro, udført i 2 stilbare Halvdele og omsluttende ca. $^1/_3$ af Cylinderen. Bag Broen findes en tæt Plade, over hvilken Godset føres til Rysteren.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, var 172 mm i Diameter og Cylinderens Hastighed ca. 1340 Omdr./Min. Halmrysteren trækkes fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 144 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Halmrysteren er 790 mm. Halmrysterakslen gør ca. 245 Omdr./Min. Samme Rem trækker en Remskive paa Elevatorakslen

med 712 mm Diameter. Elevatorhjulet faar herved en Hastighed paa 272 Omdr./Min.

Halmrysteren har 4 Kasser. Den er 2960 mm lang og 675 mm bred. Den rejser 160 mm pr. Meter, og Pindene, hvoraf der findes 21 Stkr. pr. Meter, er kvadratiske, i Tværmaal 16 mm × 16 mm, og vender en Kant opad. Kasserne hænger i Træfjedre skiftevis for og bag og drives ved en Krumtap lidt foran Midten af Rysteren. Krumtappens Diameter er 78 mm. Under Rysteren hænger en Tilbageløbsplan, der følger med de 2 af Rysterens Kasser og ligesom disse har en Bevægelse paa 78 mm. Tilbageløbsplanen fører Godset fremefter imod Cylinderen og videre ned paa et Emtesold, der er ophængt i lange Træfjedre og faar en Bevægelse paa 78 mm fra Halmrysterens Krumtap. Saavel Tilbageløbsplanen som Emtesoldet er beslaaede med Jærnplade, der er optrykket i trappeformige Bølger. Det sidste er gennemhullet, saaledes at Kornet kan falde igennem ned paa en tæt Jærnplade, ligeledes optrykket i Bølger, som fører Godset ud til Elevatorkassen.

Elevatoren ligger foran paa Maskinen under Cylinderen, og Elevatorhjulet tjener tillige som Kørner, idet det arbejder mod en zig-zag-riffet Bro, der omslutter $^1/_4$ af Hjulets Omkreds. Denne Bro er stilbar og ombyttelig efter Sædens Art. Forneden i Bunden af Elevatorkassen er anbragt et Frøsold. Elevatorhjulet er 850 mm i Diameter og har 18 Stkr. 97 mm brede Vinger af Vinkeljærn. Som tidligere nævnt gør Elevatorhjulet 272 Omdr./Min.

Elevatoren kaster Godset op i en Rensemaskine, som er ophængt i Træfjedre paa Værkets ene Side, og som faar en Bevægelse paa 80 mm fra en Krumtap paa Halmrysterakslens Forlængelse. Blæseren sidder paa Cylinderakslens Forlængelse. Den er 320 mm i Diameter og har 2 Stkr. 295 mm brede, omtrent radiært stillede Vinger. Rensemaskinen har 2 Sold og et Frøsold. Soldenes Bredde er 325 mm. Afskumningen gaar tilbage til Emtesoldet og kommer derved atter til Kørning i Elevatorhjulet.

Maskinen har 3 Udløb. Sækketudenes Højde over Gulvet er 750 mm. De er udstyrede med særlige Sækkeholdere, som ikke ødelægger Sækkene og kan lukkes med Skod. Maskinens Bordhøjde er 1225 mm over Gulvet. Maskinen har 3 Aksler, som alle løber paa Kuglelejer. Katalogprisen er 575 Kr., hvortil kommer et Tillæg paa 60 Kr. for 3 Par Kuglelejer.

Prøverne med Nr. I.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	1 alt		
250 Kg. 6-rd. Byg..	16.0	282	86	»	368	0.6	3.2
250 Kg. 6-rd. Byg..	12.5	356	123	»	479	1.2	3.5
250 Kg. Havre	10.1	651	116	»	767	»	3.8
150 Kg. Rug	9.2	290	26	»	316	»	3.5
Tomgang	»	»	»	»	»	»	1.8

Dommen over Nr. I.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel viser, udmærket gode.

Rensningen af Kornet var ogsaa udmærket. Kørningen var særdeles god, og der fandtes saa godt som ingen knækkede Kærner. Halmen var som sædvanlig ved de smalle Slaglemaskiner noget ituslaaet.

Maskinen er i Hovedsagen den samme Maskine, der er normeret under Nr. 27, Model 1902, saaledes som den blev prøvet i Askov i 1905. Dog er der ved den prøvede Maskine engelsk Bro i Stedet for Bro med skraa, støbte Knaster, ligesom den prøvede Maskine var forsynet med dobbeltrækkede Kuglelejer, hvilket kun finder Sted, naar det bestilles og betales særskilt. Den her prøvede Maskine har vi derfor i Modsætning til den tidligere givet Aarsbetegnelsen 1911.

Maskinen er fabrikmæssig fremstillet. Arbejdets Udførelse og de anvendte Materialer skønnes at være fortrinlige; dog stod den prøvede Maskine knapt saa rolig, som Tilfældet har været tidligere. Tilgængelighed og Ilægningsforholdene er særdeles gode. Kassen, hvori Kornet samler sig, er vel lille, saa at Kornspild vanskelig undgaas, naar man skifter Sæk. Derimod er Sækkeholderne særlig fortræffelige, fordi Sækkene anbringes nemt uden at beskadiges.

Nr. 2. »Hafnia« med enkelt Renseri og 15" Slug fra *Chr. Andersen,* Holbæk.

Beskrivelse af Nr. 2. Slugbredden er 360 mm. Cylinderens Diameter 435 mm, dens Længde 378 mm. Den har 6 Slagler af Vinkeljærn, 30 mm × 30 mm. Broen er støbt med skraa Knaster og stilbar i 2 Halvdele. Den omslutter ca. $^1/_3$ af Cylinderens Omkreds.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraft fra Motoren, var 185 mm og Cylinderens Hastighed ca. 1250 Omdr./Min. Halmrysteren trækkes fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 112 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Halmrysteren er 615 mm. Halmrysterakslen gør ca. 225 Omdr./Min. Samme Rem trækker en Remskive paa Elevatorakslen med 615 mm Diameter. Elevatorhjulet faar herved en Hastighed paa 225 Omdr./Min. Remmen kan strammes ved Hjælp af en forskydelig Stramrulle med 210 mm Diameter.

Halmrysteren har 4 Kasser. Den er 3550 mm lang og 700 mm bred. Den rejser 135 mm pr. Meter. Pindene, hvoraf der findes 22 Stkr. pr. Meter, er trekantede, i Tværsnit 25 mm × 20 mm, og vender en skarp Kant opefter. Paa de yderste 800 mm har Kasserne tæt Bund og rejser noget stærkere. De hænger i Træfjedre skiftevis for og bag og drives af en Krumtap med 78 mm Slag, som virker paa Midten af Kasserne. Under Halmrysteren ligger en Tilbageløbsplan, bestaaende paa den bageste Halvdel af en tæt Jærnplade, paa den forreste Halvdel

nærmest Cylinderen af Træplader, samlede paa Klink. Tilbageløbsplanen følges med de 2 af Rysterens Kasser og har ligesom disse en Bevægelse paa 78 mm. Den fører Godset ned paa et Emtesold af Træ, som faar en Bevægelse paa 78 mm fra de to andre af Rysterens Kasser. Under Emtesoldet ligger en tæt Træbund, som fører Godset ud i Elevatorkassen foran paa Maskinen under Cylinderen.

Elevatorhjulet tjener tillige som Kørner, idet det arbejder mod en stilbar, riflet Støbejærnsbro, som omslutter ca. $^1/_8$ af Hjulets Omkreds. Elevatorhjulet er 1055 mm i Diameter og har 10 Stkr. 100 mm brede Vinger af Vinkeljærn. Det gør 225 Omdr./Min.

Elevatoren kaster Godset op i en Rensemaskine, der er anbragt udvendig paa Værkets ene Side, og som faar sin Bevægelse fra en Krumtap med 74 mm Slag udvendig paa Halmrysterakslens Forlængelse. Blæseren drives fra Cylinderakslen ved en krydset Rem, der ligger inde i Maskinen over Halmrysteren, beskyttet ved en Blikskærm. Remskiven paa Cylinderakslen og den tilsvarende Remskive paa Blæseren er lige store, begge 130 mm i Diameter. Blæserens Hastighed er 1250 Omdr./Min. Den er 280 mm i Diameter og har 4 380 mm brede Vinger af Træ skraat stillede under ca. 45 ° med Radius. Rensemaskinen har 2 Sold af 395 mm Bredde. Afskumningen gaar tilbage til Emtesoldet og kommer derved atter til Kørning i Elevatorhjulet.

Maskinen har 2 Udløb. Sækketudenes Højde over Gulvet er 570 mm. De er udstyrede med særlige Sækkeholdere, der ikke ødelægger Sækkene, og lukkes med Klapper, der falder til ved deres egen Vægt. Maskinens Bordhøjde er 1090 mm over Gulvet. Samtlige Aksler løber paa Lejer, udstøbte med hvidt Metal. Maskinens Katalogpris er 550 Kr. Den leveres paa Forlangende med Rullelejer for Cylinder- og Krumtapsaksel.

Prøverne med Nr. 2.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg..	17.8	270	66	»	336	2.3	3.2
250 Kg. 6-rd. Byg..	10.9	528	3	»	531	1.8	3.8
250 Kg. 6-rd. Byg..	8.7	593	91	»	684	3.0	4.1
250 Kg. Havre.....	7.3	980	53	»	1033	»	4.2
150 Kg. Rug.....	6.7	407	8	»	415	»	4.1
Tomgang	»	»	»	»	»	»	2.1

Dommen over Nr. 2.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel viser, gode.

Rensningen af Kornet var særdeles god, Kørningen meget god, og der fandtes saa godt som ingen knækkede Kærner. Halmen var som sædvanlig ved de smalle Slaglemaskiner noget ituslaaet.

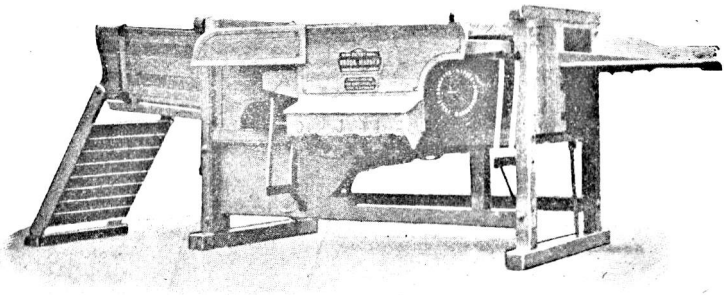
Maskinens noget høje Forbrug i Tomgang hidrører formentlig for en Del fra de faste Metalslejer. Om ønskes leveres Maskinen dog uden Prisforhøjelse med Rullelejer for Cylinder- og Krumtapsaksel. Maskinen gjorde Indtryk af at være en særdeles god, solidt forarbejdet Maskine, der var taget lige ud fra Lageret uden nogen Forberedelse til at møde til Prøve.

Naar Rentærskningen ved denne Maskine ikke naaede fuldt op paa Højde med de bedste, saa skyldes det formentlig Broens Konstruktion, idet Knasterne er høje, stillede temmelig tværs paa Maskinen, og Mellemrummene temmelig store. Det var derfor ikke udelukket, at Aksstumper kunde trænge sig ud imellem Aabningerne i Broen. Fabrikanten var dog selv under Prøven indforstaaet med dette Forhold og erklærede, at han fremtidig vilde foretage den fornødne Ændring ved Broens Konstruktion.

Maskinen havde en ualmindelig stor Arbejdsevne og stod urokkelig fast under Arbejdet. Ilægningsforholdene var udmærket gode.

Skoddene ved Sækkeudløbene var indrettede til at falde til ved deres egen Vægt, hvorved det vanskelig kan undgaas, at der spildes lidt, fordi de ikke falder fuldkomment til. Derimod var Arrangementet ved Sækkenes Anbringelse særdeles hensigtsmæssigt og skaanende for Sækkene.

Nr. 3. »Asnæs« med 14" Slug fra Brødrene *Madsen* i Asnæs.



Beskrivelse af Nr. 3. Slugbredden er 295 mm. Cylinderens Diameter er 450 mm, dens Længde 325 mm. Den har 6 Slagler af Vinkeljærn, 30 mm × 30 mm. Broen er af Støbejærn, riflet og i 2 stilbare Halvdele. Den omslutter ca. $^1/_3$ af Cylinderens Omkreds. I de Plader, der danner Tromlens Nav, er der tæt ved Akslen paa begge Sider anbragt en kort Jærnpig, der for hver Omdrejning passerer forbi en paa Maskinens Ramme fastsiddende Kniv. Det er Hensigten med denne Indretning at kunne overskære eventuel »svøbende« Halm.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, er 190 mm og Cylinderens Hastighed ca. 1215 Omdr./Min. Halmrysteren trækkes fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 120 mm, medens

den tilsvarende Remskive paa Halmrysteren er 620 mm. Halmrysterakslen gør ca. 235 Omdr./Min.

Halmrysteren har 4 Kasser. Den er 3100 mm lang og 690 mm bred. Den rejser 205 mm pr. Meter. Pindene, hvoraf der er 23 Stkr. pr. Meter, er kvadratiske, 15 mm × 15 mm i Tværsnit, og vender en Kant opad. Kasserne hænger i Træfjedre skiftevis for og bag og drives af en Krumtap med 82 mm Slag, som virker paa Midten af Kasserne. Fra Rysteren falder Godset ned paa en Tilbageløbsplan, der fører Sæden fremefter mod Cylinderen og videre ned paa Emtesoldet.

Tilbageløbsplan og Emtesold følger med hvert sit Par af Halmrysterens Kasser og har ligesom disse en Bevægelse paa 82 mm. I den forreste Del af Emtesoldet er der anbragt et Frøsold. Under Emtesoldet ligger en Tilbageløbsplan af Blik, der fører Godset til Elevatoren.

Elevatorhjulet er anbragt omtrent midt paa Maskinen paa selve Halmrysterakslens Forlængelse og indbygget i Maskinens ene Sidevæg. Hjulet er let tilgængeligt, idet Hjulkassens ene Side delvis kan fjernes. Elevatoren tjener tillige som Kørner, idet den arbejder mod en stilbar, riflet Støbejærns Bro, der omslutter ca. $^1/_8$ af Hjulets Omkreds. Elevatorhjulets Diameter er 1100 mm, og det har 8 Stkr. 65 mm brede Vinger. Det gør 235 Omdr./Min.

Elevatoren kaster Godset op i en Rensemaskine, der er anbragt udvendig paa Værkets ene Side, og som faar en Bevægelse paa 80 mm fra en Krumtap paa Halmrysterens Forlængelse. Blæseren sidder umiddelbart paa Cylinderakslen og gør ligesom denne 1215 Omdr./Min. Den er 300 mm i Diameter og har 2 Stkr. 285 mm brede Vinger. Rensemaskinen har 2 Sold af 330 mm Bredde. Afskumningen gaar tilbage til Emtesoldet og kommer derved atter til Kørning i Elevatorhjulet.

Maskinen har 3 Udløb, og Sækketudenes Højde over Gulvet er 675 mm. De er forsynede med Sækkekroge og kan lukkes med Skod. Maskinens Bordhøjde er 1220 mm over Gulvet. Den har kun 2 Aksler, der begge løber paa Rullelejer. Katalogprisen er 550 Kr.

Prøverne med Nr. 3.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg..	16.0	349	13	»	362	1.3	3.1
250 Kg. 6-rd. Byg..	10.4	516	52	»	568	2.0	3.7
250 Kg. Havre.....	8.0	694	79	»	773	»	4.0
150 Kg. Rug	7.6	356	5	»	361	»	3.6
Tomgang.....	»	»	»	»	«	»	1.9

Dommen over Nr. 3.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel viser, meget gode.

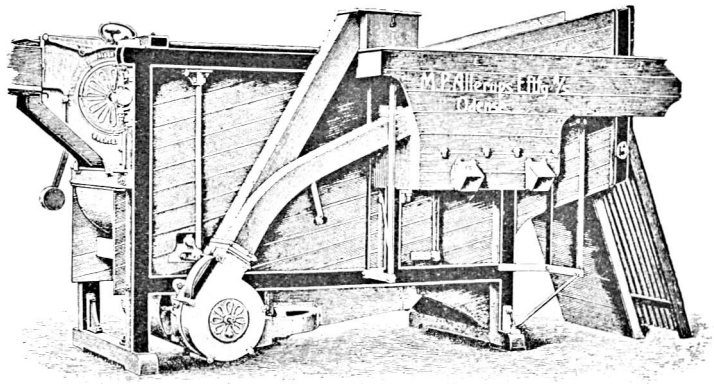
Kornets Rensning var særdeles god, Kørningen udmærket, og der fandtes saa godt som ingen knækkede Kærner. Halmen var som sædvanlig ved de smalle Slagletærskere noget ituslaaet.

Maskinen er af særdeles tiltalende Form og enkel Konstruktion. Der findes saaledes kun 2 Aksler, og den er let tilgængelig og let at rense. Materialet og Arbejdets Udførelse skønnedes at være særdeles godt, og Maskinen bærer umiskendelig Spor af at være en fabrikationsmæssigt fremstillet Maskine ganske i Overensstemmelse med den almindelige Handelsvare.

Maskinen havde Sækkekroge, men disse var særlig uheldige og ikke ufarlige, fordi de var anbragt fremstaaende fra den plane Sidevæg. Sækkekroge er i Almindelighed uheldige, fordi de ødelægger Sækkene, men vil man finde sig heri, kan de dog gøres mindre farlige ved at anbringes i Hjørnerne paa de fremstaaende Tude. Sædudløbene lukkedes ved Skod paa tilfredsstillende Maade.

Ilægningsforholdene var særdeles gode og Maskinens Stabilitet fortrinlig.

Nr. 4. Pigtærsker med 16" Slug fra *M. P. Allerups* Efterfølgere, Odense.



Beskrivelse af Nr. 4. Slugbredden er 370 mm. Cylinderens Diameter er 460 mm, maalt til Spidsen af Piggene. Dens Længde er 400 mm. Den har 6 Slagler, hver med 4 à 5 Stkr. 55 mm høje Pigge, der hælder svagt bagud i Forhold til Cylinderens Omdrejningsretning. Maskinen er en Overtærsker. Broen ligger over Cylinderen og bestaar af 4 Rækker af Pigge, henholdsvis 5 og 6 Stkr. i hver Række, af samme Form som Tromlens Stifter, og den omslutter ca. $^1/_6$ af Cylinderens Omkreds. Broen er samlet i et Stykke, drejelig om en Bolt foran paa Maskinen ved Slugaabningen og stilbar ved en enkelt Skrue oven over Cylinderen. Broen kan nemt helt frigøres og efterses. Væggene i den Kasse, der omgiver Cylinderen, er fortil gennemhullede.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, var 180 mm i Diameter og Cylinderens Hastighed ca. 1285 Omdr./Min. Halmrysteren trækkes fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 82 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Halmrysteren er 570 mm. Halmrysterakslen gør ca. 185 Omdr./Min. Samme Rem trækker en Remskive paa 84 mm paa den underste Blæser og gaar desuden over en Stramrulle

paa 200 mm. Blæseren faar en Hastighed paa 1250 Omdr./Min.

Halmrysterens Længde er 3000 mm, dens Bredde 600 mm. Den har kun 3 Kasser, hvoraf den midterste er den bredeste, 230 mm. Pindene, hvoraf der er 25 Stkr. pr. Meter, er trekantede, i Tværsnit 25 × 25 mm, og vender en skarp Kant opefter. Halmrysteren rejser gennemsnitlig 250 mm pr. Meter, men Kassernes Form er ikke retlinet, idet de paa Midten og for Enden har zig-zag-formede Fremspring af 130 mm Højde og ca. 400 mm Længde. Kasserne har tæt Bund paa de yderste 550 mm. De drives paa sædvanlig Maade ved en Krumtap, der angriber omtrent paa Midten, og faar paa denne Maade en Bevægelse paa 78 mm.

Fra Halmrysteren falder Godset ned paa en Tilbageløbsplan af tæt Jærnplade, der bagtil er fastgjort i Rysterens Nikketøj og derved faar en Bevægelse paa 40 mm. Den fører Godset fremefter mod Cylinderen og videre ned paa Soldene. Soldkassen hænger i Træfjedre for og bag og følger med de 2 af Rysterens Kasser og har ligesom disse en Bevægelse paa 78 mm. Øverst i Soldkassen ligger et Emtesold, derunder et Skumsold og i Bunden ved Udløbet til Elevatoren et Frøsold. Blæsten fra Maskinens store Blæser føres ind imellem de 2 øverste Sold.

Elevatoren og Maskinens 2 Blæsere sidder alle paa samme Aksel, der som tidligere nævnt gør 1250 Omdr./Min. Den store Blæser ligger under Cylinderen. Dens Diameter er 400 mm, og den har 4 Stkr. 430 mm brede Vinger af Træ, der er svagt bagudrettede. Elevatorhjulets Diameter er 345 mm, og det har 4 Stkr. 75 mm brede Vinger af Jærnplade optrykket til U-formet Tværsnit. Elevatoren tjener tillige som Kørner. Den er tilgængelig forneden ved en Klap, der iøvrigt kan stilles mere eller mindre tæt paa Elevatorhjulet, saa at Kørningen kan reguleres noget. Finrenseriet er anbragt udvendig paa Maskinens ene Side. Det hviler paa Træfjedre og faar en Bevægelse paa 78 mm fra den yderste af Halmrysterens Kasser. Der er ialt 3

Sold og et Frøsold. Soldenes Bredde er 250 mm. Den lille Blæser har en Diameter paa 400 mm og har 4 Stkr. 85 mm brede Vinger af Pladejærn, der er svagt bagudrettede. Fra Renseriet er der et Tilbageløb til Emtesoldet, hvorved Afskumningen kommer til Kørning igen i Elevatorhjulet.

Maskinen har 2 Udløb, og Sækketudenes Højde over Gulvet er 885 mm. De er forsynede med Sækkekroge og kan lukkes med Skod. Maskinens Bordhøjde er 1350 mm over Gulvet. De 3 Aksler løber paa Kuglelejer. Katalogprisen er 645 Kr.

Prøverne med Nr. 4.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg..	16.4	330	35	»	365	3.0	2.8
250 Kg. 6-rd. Byg..	14.0	378	41	»	419	1.3	3.1
250 Kg. 6-rd. Byg..	9.7	563	52	»	615	1.9	3.9
250 Kg. Havre.....	7.3	860	62	»	922	»	3.6
150 Kg. Rug.....	6.9	374	13	»	387	»	3.4
Tomgang	»	»	»	»	»	»	1.5

Dommen over Nr. 4.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel udviser, gode.

Kornets Rensning var særdeles god, Kørningen udmærket god, men der fandtes enkelte knækkede Kærner; hvorvidt disse skyldes den hurtigtgaaende Kørner eller Tærskecylinderen, saa man sig ved den foreliggende Prøve ikke i Stand til at afgøre. Halmen var noget mindre ituslaaet, hvilket tilskrives Pigtærskesystemet.

Maskinen var særdeles godt forarbejdet af fortrinlige Materialer, og som den ovenforstaaende Kraftmaaling viser, var Kraftforbruget nærmest lavt.

Rivelse modtager Maskinen meget daarligt, hvorimod retstraaet Sæd gaar særdeles godt. Der var lidt Spild ved Bordet, fordi dette ikke sluttede sig godt til Ilæggeraabningen; ligeledes bemærkedes noget Spild af Sæd paa det Sted, hvor denne føres til Elevatoren. Bagved Halmrysteren findes en Rist, der hindrer nedfaldende Kærner i at gaa bort med Halmen. Kærnerne kan senere opsamles og føres tilbage til Maskinen og kan derfor ikke henregnes til det egentlige Kornspild. Maskinen havde Sækkekroge, der dog var anbragte paa en mindre fremtrædende Maade end ved den foregaaende Maskine.

Halmrysteren var for smal og havde Vanskelighed ved at befordre Halmen, som var tilbøjelig til at bunke sig sammen paa Halmrysterens bageste Ende.

Maskinen stod særdeles godt under Arbejdet.

Nr. 5. Slagletærsker med 15" Slug fra *M. Mathiasen*, Ringsted.

Beskrivelse af Nr. 5. Slugbredden er 368 mm. Cylinderens Diameter er 440 mm, dens Længde 385 mm. Den har 6 riflede Slagler, befæstede paa Trælister, der fortil er forsynede med en Pladejærnsskinne. Broen er støbt i ét Stykke og stilbar paa 2 Steder. Den begynder med en riflet Slagle og omslutter ca. $^1/_3$ af Tromlens Omkreds. Bag Broen ligger en med lange Huller gennembrudt Plade, som fører Godset over paa Rysteren.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, var 180 mm i Diameter og Cylinderens Hastighed ca. 1285 Omdr./Min. Halmrysteren trækkes fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 80 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Halmrysteren er 460 mm. Halmrysterakslen gør ca. 223 Omdr./Min.

Halmrysterens Længde er 3050 mm, dens Bredde 685 mm. Den rejser 190 mm pr. Meter. Den har 4 Kasser, og Pindene, hvoraf der findes 20 Stkr. pr. Meter, er trekantede, i Tværsnit 30 mm × 30 mm, og vender en skarp Kant opefter. Oven paa Halmrysterens Pinde løber

paa langs 4 Trælister — en paa hver Kasse —, der er savskaarne med Takker i Størrelse og Form omtrent tilsvarende til Pindene. De yderste 300 mm af Kasserne har tæt Bund. Kasserne drives paa sædvanlig Maade af en Krumtap, der angriber omtrent paa Midten, og har en Bevægelse paa 78 mm.

Under Halmrysteren ligger en Tilbageløbsplan, der fører Godset fremefter mod Cylinderen og ned paa Emtesoldet. Tilbageløbsplanen er fastgjort bagtil paa Halmrysterens Nikketøj og har en Bevægelse paa 32 mm. Soldkassen følger med de 2 andre af Rysterens Kasser og har en Bevægelse paa 78 mm. Under Emtesoldet ligger en Tilbageløbsplan, der fører Godset hen paa Skumsoldet. Under Skumsoldet findes et Frøsold, der leder Kornet til Elevatoren. Blæsten fra Maskinens store Blæser føres ind under Emtesoldet.

Elevatoren er en Kopelevator med 17 Kopper af Blik fastgjorte paa en Rem i 230 mm indbyrdes Afstand. Elevatoren er anbragt udvendig paa Maskinens ene Side og har en Længde paa 1880 mm mellem de to Aksler. Elevatoren drives ved en Remskive paa 82 mm paa Kørnerakslen, medens den tilsvarende Remskive paa Elevatoren er 360 mm. Den gør 106 Omdr./Min.

Kørneren er en Knivkørner. Den fører Kornet fra Elevatoren tværs over Maskinen over i Finrenseriet. Den drives ved en Remskive paa 92 mm paa Cylinderakslen, medens den tilsvarende Remskive paa Kørneren er 253 mm. Den gør 466 Omdr./Min. Diameteren er 150 mm. Kassens underste Halvdel er dannet af Kørnedug. Der er ialt 25 Knive, som er svagt skraatstillede for bedre at kunne befordre Godset fremefter.

Hovedblæseren er anbragt under Cylinderen. Den er 440 mm i Diameter og har 5 Stkr. 435 mm brede Vinger. Den drives ved en Remskive paa 178 mm paa Cylinderakslen, medens den tilsvarende Remskive paa Blæseren er 255 mm i Diameter. Den gør 900 Omdr./Min.

Finrenseriet har ingen Sold eller bevægelige Dele,

men 2 skraatstillede Skod, hvorover Blæsten fra den lille Blæser virker paa det nedfaldende Korn. Blæseren sidder paa Cylinderakslen og gør ligesom denne 1285 Omdr./Min. Den er 255 mm i Diameter og har 2 Stkr. 240 mm brede Vinger, der viser skraat bagud under ca. 45° med Radius.

Maskinen har 2 Udløbstude, der er forsynede med Sækkekroge og selvlukkende Klap. Deres Højde over Gulvet er 790 mm. Maskinens Bordhøjde er 1250 mm over Gulvet. Maskinen har dobbeltrækkede Kuglelejer for Tromleakslen, de andre Lejer har Rødgodspander. Katalogprisen er 650 Kr.

Prøverne med Nr. 5.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg . .	15.5	318	58	6	382	1.5	3.2
250 Kg. 6-rd. Byg . .	9.3	561	29	6	596	1.2	3.8
250 Kg. Havre	6.8	984	62	11	1057	»	4.1
150 Kg. Rug	7.6	328	24	8	360	»	3.4
Tomgang	»	»	»	»	»	»	1.8

Dommen over Nr. 5.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel udviser, særdeles gode.

Kornets Rensning var meget god, Kørningen tilfredsstillende, og der fandtes saa godt som ingen knækkede Kærner. Halmen var som sædvanlig ved de smalle Slagletærsker noget ituslaaet.

En god og vel forarbejdet Maskine af »Hillerød«-Typen, hvilken Type særlig er karakteriseret ved, at Godset føres ved en Kopelevator fra Maskinens Fod op til en Knivkørner, som er anbragt foroven tværs over Ma-

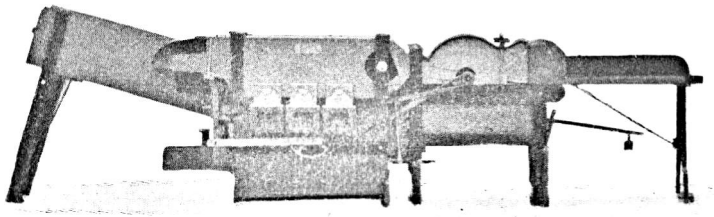
skinen. De enkelte Organer kan ved dette Arrangement arbejde fuldt tilfredsstillende, men der bliver derved 4 smaa Remtræk — foruden Hovedremmen —, som kræver Tilsyn, og Maskinen bliver noget mindre tilgængelig og vanskelig at rense.

Maskinen stod ikke rolig under Prøven, hvilket til Dels hidrørte fra en mindre fuldkommen Opstilling, begrundet af de lokale Forhold.

Sækken fastgøres ved Kroge, hvilket anses for uheldigt, selv om disse ikke er anbragte paa en særlig fremtrædende Maade.

Ilægningsforholdene er særdeles gode og Maskinen let at betjene.

Nr. 6. Aaben Pigtromle som Undertærsker med 10" Slug fra *Jens Nielsen,* Vester Aaby.



Beskrivelse af Nr. 6. Slugbredden er 225 mm. Cylinderens Diameter 555 mm, maalt til Spidsen af Piggene. Dens Længde er 230 mm. Den har 8 Slagler med 2 Stifter i hver, forsatte for hverandre. Tromlen er aaben og selve Slaglerne dannede af vinkelbøjet Pladejærn. Broen bestaar af 4 Rækker af Stifter med 3 à 4 Stkr. i hver, som med Møttrik og Kontramøttrik er fastgjorte i en støbt Bro. Broen er drejelig om en vandret og stilbar Bolt foran paa Maskinen og holdes ind imod Tromlen ved en Kontravægt, saa at den kan give efter ved en eventuel altfor stærk Ilægning. Bag Broen ligger en Plade, beslaaet med Jærnblik, som fører Godset over paa Rysteren. Broen omslutter ca. $^1/_8$ af Tromlens Omkreds.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtog Kraften fra Motoren, var 248 mm i Diameter og Cylinderens Hastighed ca. 940 Omdr./Min. Halmrysteren trækkes fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 70 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Halmrysteren er 290 mm. Halmrysteren gør ca. 227 Omdr./Min.

Tærskeren og den selvrensende Halmryster er to fra hinanden helt adskillelige Dele. Under Tærskeren er bevægelig ophængt en Plade af Jærnblik, der i den bageste Ende er fastgjort til Emtesoldet og leder nedfaldende Kærner og Emter over paa dette. Halmrysterens Længde er 2625 mm, dens Bredde 400 mm. Den rejser 220 mm pr. Meter. Den har kun 2 Kasser, og Pindene, hvoraf der findes 26 Stkr. pr. Meter, er trekantede, i Tværsnit 20 mm × 20 mm, og vender en skarp Kant opefter. Kasserne bæres fremefter mod Cylinderen af Halmrysterakslens Krumtappe, bagtil i den modsatte Ende af et Nikketøj. De yderste 480 mm af Kasserne har tæt Bund. Halmrysterens Bevægelse er 100 mm.

Under Rysteren ligger en Tilbageløbsplan af Jærnblik, der fører Godset ned paa Emtesoldet. Tilbageløbsplanen hviler for Enden af Maskinen paa et Nikketøj, medens den fortil — nærmest Cylinderen — er fastgjort til en Rokkeaksel, der drives af en Krumtap udvendig paa Halmrysterakslens Forlængelse. Tilbageløbsplanen har en Bevægelse paa 34 mm. Soldkassen drives fra den samme Rokkeaksel og har en Bevægelse paa 65 mm. Under Emtesoldet ligger en Tilbageløbsplan, som fører Godset ud til Kastehjulet.

Kastehjulet sidder udvendig paa Halmrysterakslen og gør ligesom denne 227 Omdr./Min. Det er 760 mm i Diameter og har 5 Stkr. 65 mm brede Vinger af Jærnplade. Vingerne er savtakkede for Enden og arbejder mod en Kørnedug forneden i Kassens Bund. Kørnedugen gør tillige Tjeneste som Frøsold.

Kastehjulet fører Godset op til Renseriet, der er anbragt udvendig paa Maskinens ene Side. Det er ophængt

i Rundjærnsbøjler, bevægeligt fastgjorte i Maskinens Ramme, og faar en Bevægelse paa 50 mm fra den før omtalte Rokkeaksel. Renseriet har 2 Sold og et Frøsold. Soldenes Bredde er 200 mm. Afskumningen gaar tilbage til Halmrysteren og kommer derved til Kørning igen i Elevatoren. Blæseren drives ved en Remskive paa 60 mm paa Cylinderakslen, medens den tilsvarende Remskive paa Blæseren er 85 mm i Diameter. Den gør 665 Omdr./Min. Blæserens Diameter er 335 mm, og den har 3 Stkr. 190 mm brede Vinger af Pladejærn, skraatstillede under ca. 45 ° med Radius.

Maskinen har 3 Udløbstude, der er forsynede med Sækkekroge. Deres Højde over Gulvet er 575 mm. Bordets Højde over Gulvet er 810 mm. Maskinens Katalogpris er 320 Kr. Den selvrensende Halmryster for sig koster 200 Kr. Der er enkeltrækkede Kuglelejer for Tromleakslen.

Prøverne med Nr. 6.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn 1 Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Åvner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
125 Kg. 6-rd. Byg..	15.8	173	15	6	194	3.7	0.7
125 Kg. 6-rd. Byg..	12.0	208	20	6	234	3.5	0.9
125 Kg. Havre	7.0	452	13	13	478	»	1.2
75 Kg. Rug	7.7	156	12	0	168	»	0.8
Tomgang	»	»	»	»	»	»	0.4

Dommen over Nr. 6.

Rentærskning og Renrystning er, som ovenstaaende Tabel viser, mindre gode end ved de større Tærskeværker.

Kornets Rensning er meget god, Kørningen tilfredsstillende, og der fandtes saa godt som ingen knækkede Kærner. Som Pigtærsker behandler den Halmen noget

bedre end Slaglemaskinerne. Den er let at lægge i ved retstraaet Sæd, men tager meget vanskelig imod Rivelse.

Maskinen afløser et Savn, idet den yder det lille Landbrug en selvrensende Maskine, som man kan vente, at de paa saadanne Steder kan skaffe Hestekraft til, hvilket hidtil ikke har været Tilfældet ved nogen af de prøvede Maskiner.

Den er vel konstrueret, men synes endnu ikke at være kommen helt ud over en noget haandværksmæssig Fremstilling, hvormed dog ingenlunde er sagt, at Arbejdet er daarligt fremstillet.

Maskinens Ydeevne er særlig stor i Forhold til dens Størrelse og i Sammenligning med de større Maskiner, men Kvaliteten af det ydede Arbejde naar ikke op paa Højde med de bedre af disse.

Der er Kroge til Fastgørelse af Sækkene, hvilket — som forhen nævnt — maa anses for mindre heldigt.

Den stod godt fast under Arbejdet og gjorde i det hele et tiltalende Indtryk.

Nr. 7. Lukket Pigtromle som Undertærsker (oprindelig Haandtærsker) fra *Jens Nielsen,* Vester Aaby.

Beskrivelse af Nr. 7. Slugbredden er 358 mm. Tromlens Diameter 610 mm. Tromlen er af Træ, beslaaet med Jærnblik og udstyret med 8 Rækker af Pigge med 3 Stkr. i hver, forsatte for hverandre i de forskellige Rækker. Broen er ogsaa af Træ, beslaaet med Jærnblik og udstyret med 4 Rækker af Pigge med 6 eller 7 Stkr. i hver Række. Den omslutter ca. $^1/_{16}$ af Tromlens Omkreds og ender med en tæt Plade, der leder Godset over paa Rysteren.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, var 365 mm og Cylinderens Hastighed ca. 638 Omdr./Min.

Den selvrensende Halmryster var den samme, som blev benyttet under forrige Prøve, og som man vil finde beskreven dèr. Den blev trukket ved en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 104 mm, medens den

tilsvarende Remskive paa Rysteren er 290 mm. Halmrysterakslens Hastighed var ligesom under den forrige Prøve 227 Omdr./Min.

Maskinens Katalogpris er 280 Kr.

Prøverne med Nr. 7.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skafteform	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
125 Kg. 6-rd. Byg..	16,5	150	18	»	168	»	0.5
Tomgang	»	»	»	»	»	»	0.3

Dommen over Nr. 7.

Rentærskning og Renrystning var nærmest tarvelige, hvilket dog kun opgjordes ved et Skøn paa Grund af Vanskeligheden ved at faa Maskinen til at omtærske den forudtærskede Halm. Som ved Maskine Nr. 6 af samme Fabrikat var denne vel i Stand til at tage imod retstraaet Sæd, hvorimod det var yderst vanskeligt at faa den til at tærske Halm eller Rivelse.

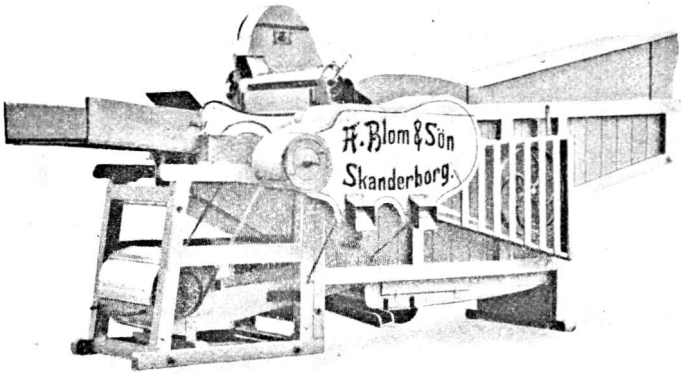
Rensningen af Kornet var meget god, Kørningen derimod mangelfuld, men der fandtes saa godt som ingen knækkede Kærner. Som Pigtærsker behandler den Halmen noget bedre end Slaglemaskinerne.

Den selvrensende Halmryster var den samme som ved den foregaaende Prøve, kun Tærskeværket var forskelligt.

Hvad der er sagt om den forangaaende Maskine, gælder i endnu højere Grad om den nærværende, idet denne er endnu lettere at trække og endnu lettere bygget. Den kan særlig vente at vinde Terræn derved, at der findes et stort Antal smaa Tærskemaskiner til Haand- og Hestekraft, hvortil den ovenfor prøvede selvrensende Halmryster kan anvendes. Disse Maskiner vil dog i Almindelighed være saa svage, at det ikke alene vil gaa ud over

deres Holdbarhed, men at man ogsaa maa paaregne, at selve Tærskearbejdet bliver udført endnu noget mere mangelfuldt end ved den forangaaende.

Nr. 8. Slagletærsker med 18" Slug fra *A. Blom & Søn*, Skanderborg.



Beskrivelse af Nr. 8. Slugbredden er 427 mm. Cylinderens Diameter er 470 mm, dens Længde 442 mm. Den har 6 riflede Slagler befæstede paa Trælister. Foran for hver riflet Slagle er der en tæt Plade af 50 mm Bredde og under en Vinkel paa ca. 45 ° med Radius. Broen er en engelsk Bro, der omslutter ca. $^1/_4$ af Cylinderens Omkreds. Den er udført i ét Stykke, stilbar for og bag, og begynder med en enkelt riflet Slagle. Bag Broen ligger en tæt Plade, der fører Godset over paa Rysteren.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, var 175 mm i Diameter og Cylinderens Hastighed ca. 1320 Omdr./Min. Halmrysteren trækkes fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 103 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Halmrysteren er 552 mm. Halmrysterakslen gør ca. 242 Omdr./Min.

Halmrysterens Længde er 3090 mm, dens Bredde 760 mm. Den rejser 245 mm pr. Meter. Den har 4 Kasser, og Pindene, hvoraf der er 21 Stkr. pr. Meter, er trekantede, i Tværsnit 25 mm × 25 mm, og vender en ret Vinkel opefter. Kasserne har tæt Bund paa de yderste 300 mm og slutter med et 100 mm højt plant Skod af Træ. Ca. 1000 mm fra Udløbet rager en af Pindene særlig højt op, ca. 70 mm over de andre. Halmrysteren drives paa sædvanlig Maade af en Krumtap, der angriber omtrent paa Midten og har en Bevægelse paa 80 mm.

Under Halmrysteren ligger en Tilbageløbsplan af tæt Jærnplade, bagtil fastgjort i Rysterens Nikketøj og fortil støttet paa 2 Ruller af Jærn, der er anbragte i Maskinens Sidevægge. Den faar en Bevægelse paa 36 mm og har paa Midten en terrasseformig Afsats paa ca. 90 mm. Under Tilbageløbsplanen hænger Soldkassen i Træfjedre for og bag; den følges med de 2 af Rysterens Kasser og har ligesom disse en Bevægelse paa 80 mm. Der er 3 Sold, et Emtesold, et Skumsold og i Bunden et Frøsold. Blæsten fra Maskinens store Blæser føres ind imellem de 2 øverste, og Afskumningen kommer ud forneden paa Siden af Maskinen, modsat Elevatoren.

Elevatoren er en Kopelevator med 20 Kopper af Jærnblik, fastgjort paa en Rem. Elevatoren er anbragt udvendig paa Maskinens ene Side og har en Længde paa 1910 mm mellem de 2 Aksler. Den drives ved en Remskive paa 75 mm paa Kørnerakslen, medens den tilsvarende Remskive paa Elevatoren er 360 mm. Den gør 82 Omdr./Min.

Kørneren ligger over Cylinderen og fører Godset tværs paa Maskinen fra Elevatoren over i Finrenseriet. Det er en Knivkørner med 160 mm Diameter, og den arbejder med 29 Stkr. 66 mm høje Knive mod en Kørnedug i Kassens underste Halvdel. Kørneren drives af en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 76 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Kørneren er 255 mm. Den gør 393 Omdr./Min.

Den store Blæser er anbragt under Cylinderen. Den

er 400 mm i Diameter og har 5 Stkr. 550 mm brede, skraat bagudrettede Vinger af Jærnplade. Blæseren drives af en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 210 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Blæseren er 242 mm. Den gør 1145 Omdr./Min.

Finrenseriet har ingen Sold eller bevægelige Dele. Der er 2 skraatstillede Skod af 290 mm Bredde, hvorover Blæsten fra den lille Blæser virker paa det nedfaldende Korn. Blæseren sidder paa Cylinderakslen og gør ligesom denne 1320 Omdr./Min. Den er 270 mm i Diameter og har 3 Stkr. 260 mm brede, skraat bagudrettede Vinger af Jærnplade.

Maskinen har 2 Udløbstude, der er forsynede med Sækkekroge og selvlukkende Klap. Deres Højde over Gulvet er 720 mm. Bordets Højde over Gulvet er 1275 mm. Maskinen har enkeltrækkede Kuglelejer for Cylinderaksel og Halmrysteraksel. Kørneren og Elevatoren gaar paa Støbejærnslejer. Katalogprisen er 650 Kr.

Prøverne med Nr. 8.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg[1]).	9.1	504	86	125	715	1.1	4.2
250 Kg. 6-rd. Byg..	7.0	742	114	54	910	0.7	4.6
250 Kg. Havre	6.3	1180	86	40	1306	»	4.7
150 Kg. Rug	5.0	468	51	15	534	»	4.7
Tomgang	»	»	»	»	»	»	2.6

[1]) Skoddet mellem Kvalitet 2 og 3 var sunken ned under Prøven.

Dommen over Nr. 8.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel viser, udmærket gode.

Rensningen af Kornet og Kørningen var særdeles

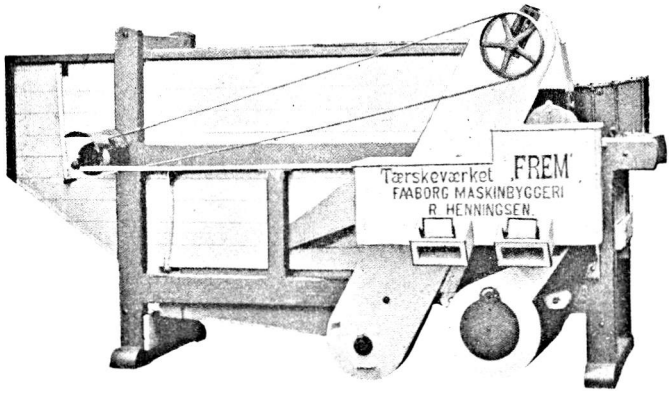
gode, og der fandtes saa godt som ingen knækkede Kærner. Halmen var som sædvanlig ved de smalle Slagletærskere noget ituslaaet.

En meget god og vel forarbejdet Maskine af »Hillerød«-Typen, der dog er noget kombineret og mindre let tilgængelig i Lighed med, hvad der er sagt under Nr. 5.

Til Sækkenes Anbringelse findes Kroge, hvilket — som tidligere nævnt — maa anses for uheldigt, selv om de som her er anbragte noget tilbagetrukne.

Ilægningsforholdene er særdeles gode, og Maskinen staar støt under Arbejdet. Den har en ualmindelig stor Arbejdsevne.

Nr. 9. »Frem«, Slagletærsker med 14" Slug fra *R. Henningsen*, Faaborg.



Beskrivelse af Nr. 9. Slugbredden er 358 mm. Cylinderens Diameter er 405 mm, dens Længde 342 mm. Den har 6 Vinkeljærnsslagler, 30 mm × 30 mm, der arbejder mod en Støbejærnsbro, udstyret med skraa Knaster. Broen er udført i to stilbare Halvdele og omslutter ca. $^1/_3$ af Cylinderens Omkreds. Den ender i en tæt Plade, der fører Godset over paa Rysteren.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, var 183 mm og Cylinderens Hastighed

ca. 1260 Omdr./Min. Halmrysteren trækkes fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 110 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Rysteren er 620 mm. Halmrysterakslen gør ca. 224 Omdr./Min.

Halmrysterens Længde er 2750 mm, dens Bredde 650 mm. Den rejser 160 mm pr. Meter, paa den forreste Meter nærmest Cylinderen dog kun 80 mm. Den har 4 Kasser, og Pindene, hvoraf der findes 29 Stkr. pr. Meter, er trekantede, i Tværsnit 25 mm × mm, og vender en skarp Kant opefter. Krumtappen, der driver Halmrysteren, angriber i Kassernes bageste Ende og har et Slag paa 90 mm. Fortil, nærmest Cylinderen, hviler de 4 Kasser paa Støbejærns-Nikketøj.

Under Halmrysteren ligger en Tilbageløbsplan, der fører Godset fremefter mod Cylinderen, ned paa Emtesoldet. Den følger med de to af Rysterens Kasser og har ligesom disse en Bevægelse paa 90 mm. Soldkassen følger med de to andre og har samme Bevægelse. Øverst i Soldkassen ligger Emtesoldet, derunder et Skumsold og underst i Bunden af Kassen et Frøsold. Blæsten fra Maskinens Hovedblæser føres ind imellem de to øverste, og Afskumningen falder ned bag Værket, skilt fra Avner og Emter ved et Brædt mellem de to bageste Ben. Frøsoldet fører Godset til Elevatoren, der ligger udvendig paa Maskinens ene Side.

Elevatoren er en Kopelevator med 13 Kopper af Jærnblik anbragte paa en Rem. Den faar sin Bevægelse fra en Remskive paa Halmrysterakslen, hvis Diameter er 167 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Elevatoren er 305 mm. Den gør 122 Omdr./Min. Kopperne bevæger sig over to Træskiver af 136 mm Diameter, hvoraf den øverste kan hæves og sænkes noget for at spænde Kopremmen passende stram.

Fra Elevatoren falder Godset ned i en Kørner af 150 mm Længde og 185 mm Diameter, der sidder paa selve Cylinderakslens Forlængelse. Den gør 1260 Omdr./

Min. og arbejder med 21 Stkr. sløve, nærmest kølleformede Knive.

Maskinens to Blæsere sidder paa samme Aksel forneden paa Maskinen under Cylinderen. Den drives fra Cylinderakslen ved den samme Rem, som trækker Halmrysteren. Remskiven paa Cylinderakslen er 110 mm, den tilsvarende Remskive paa Blæserakslen 212 mm og Blæserens Hastighed 654 Omdr./Min. Den store Blæser er 450 mm i Diameter og har 4 Stkr. 500 mm brede, radiært stillede Vinger af Træ. Den lille Blæser er 430 mm i Diameter og har 4 Stkr. 220 mm brede Vinger af Træ. Den blæser op til Finrenseriet, der er anbragt udvendig paa Maskinens ene Side.

Finrenseriet har 2 Stkr. 200 mm brede Sold og et Frøsold, som faar en Bevægelse paa 70 mm fra en Krumtap paa Halmrysterakslens Forlængelse. Afskumningen gaar tilbage til Emtesoldet og kommer derved til Kørning igen.

Maskinen har 2 Udløbstude i en Højde af 640 mm over Gulvet. De kan lukkes med Skod og er forsynede med praktiske Sækkeholdere, der ikke skader Sækkene. Maskinens Bordhøjde er 1175 mm over Gulvet. Den har Rullelejer for Cylinderakslen. Katalogprisen er 525 Kr.

Prøverne med Nr. 9:

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg[1]).	15.3	314	33	»	347	1.8	3.8
250 Kg. 6-rd. Byg .	11.2	442	51	»	493	2.4	4.0
250 Kg. Havre	8,0	728	47	»	775	»	4.4
150 Kg. Rug	6.3	255	167	»	422	»	4.1
Tomgang	»	»	»	»	»	»	2.3

[1]) Et Sejldugsforhæng foran Rystekasserne blev fjærnet under Prøven.

Dommen over Nr. 9.

Rentærskningen og Renrystningen var, som ovenstaaende Tabel viser, gode.

Rensningen af Kornet og Kørningen var udmærket gode, og der fandtes saa godt som ingen knækkede Kærner. Halmen var som sædvanlig ved de smalle Slagletærskere noget ituslaaet.

Værket er et Prøveværk, som dog er særdeles godt haandværksmæssigt fremstillet. Det er ikke fuldt udviklet, men har gode Enkeltheder, der dog svækkes noget ved forskellige mindre heldige konstruktive Forhold. Det arbejdede mindre tilfredsstillende, særlig dog vist fordi det fremførtes af en Mand, der ikke kendte meget til Tærskning.

Ilægningsforholdene var meget besværlige, hvilket dog formentlig forholdsvis let vil kunne lade sig ændre ved Forandring af Ilæggeraabningen.

Sækkene fastholdes ved Sækkeholdere af særlig praktisk Konstruktion.

Der var vel lidt Plads under Maskinen, hvilket dog til Dels kunde afhjælpes ved Opklodsning; men ved en saadan undgaas det ikke, at Bordet bliver vel højt.

Maskinen stod godt fast under Arbejdet.

Nr. 10. »Dania Nr. 1«, Slagletærsker med 13" Slug fra *N. Kr. Nielsen,* Dronningborg Mølle ved Randers.

Beskrivelse af Nr. 10. Slugbredden er 297 mm. Cylinderens Diameter er 430 mm, dens Længde 330 mm. Den har 6 Vinkeljærnsslagler, 25 mm × 25 mm, der arbejder mod en støbt Bro med skraa Knaster. Broen er stilbar i 2 Halvdele og omslutter ca. $^1/_3$ af Cylinderens Omkreds. Paa Tromlens Sidestykker sidder 2 Knive, der skal overskære eventuel »svøbende« Halm.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, var 184 mm i Diameter og Cylinderens Hastighed ca. 1250 Omdr./Min. Halmrysteren drives fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 92 mm,

medens den tilsvarende Remskive paa Rysteren er 508 mm. Halmrysterakslen gør ca. 226 Omdr./Min. Samme Rem driver med Bagsiden en Remskive paa 97 mm paa Maskinens lille Blæser, som derved faar en Hastighed paa 1185 Omdr./Min.

Tærskeren og den selvrensende Halmryster er 2 fra hinanden helt adskillelige Dele. Skumsoldet paa den sidste har en Forlængelse fremefter, som griber ind under Cylinderen og opfanger, hvad der falder igennem Broen.

Halmrysterens Længde er 2750 mm. Dens Bredde 685 mm. Den rejser 220 mm pr. Meter. Den har 4 Kasser, og Pindene, hvoraf der findes 19 Stkr. pr. Meter, er trekantede, i Tværsnit med 36 mm Grundlinie, og vender en ret Vinkel opefter. Kasserne har tæt Bund paa de yderste 230 mm og ender i et 50 mm højt Brædt. De drives paa sædvanlig Maade ved en Krumtap, der angriber omtrent paa Midten, og har en Bevægelse paa 80 mm.

Under Rysteren ligger en Tilbageløbsplan, der fører Godset ned paa Emtesoldet. Den er bagtil fastgjort i Rysterens Nikketøj og har en Bevægelse paa 43 mm. Soldkassen følger med de to af Halmrysterens Kasser og har ligesom disse en Bevægelse paa 80 mm. Øverst i Soldkassen ligger Emtesoldet, derunder et Skumsold og underst i Kassens Bund et Frøsold, der leder Godset ud til Kastehjulet. Blæsten fra Maskinens store Blæser føres ind over Skumsoldet, og Afskumningen kommer ud af et særligt Udløb forneden paa Maskinens ene Side.

Kastehjulet og den store Blæser sidder paa samme Aksel foran paa Maskinen under Cylinderen og drives fra en Remskive paa Halmrysterakslen, hvis Diameter er 508, medens den tilsvarende Remskive paa Kastehjulet er 118 mm. Det gør 975 Omdr./Min. Kastehjulet er 360 mm i Diameter og har 4 Stkr. 150 mm brede, næsten radiært stillede Vinger af Jærnplade. Kastehjulet fungerer tillige som Kørner, idet det arbejder mod en riflet, stilbar Støbejærnsbro, der omslutter ca. $^1/_4$ af Hjulets Omkreds.

Den store Blæser er 335 mm i Diameter og har 4 Stkr. 550 mm brede Vinger af Træ, skraat stillede under en Vinkel paa ca. 45 ° med Radius. Den gør som nævnt 975 Omdr./Min. Selve Blæserkassen er af Jærnblik.

Finrenseriet har ingen Sold eller bevægede Dele, men sorterer paa 2 skraa Flader under Indvirkning af Blæsten fra den lille Blæser. Blæserens Hastighed er som tidligere nævnt 1185 Omdr./Min. Den er 315 mm i Diameter og har 2 Stkr. 200 mm brede, svagt bagudrettede Vinger af Jærnblik. De lettere Dele af Godset blæses tilbage til Emtesoldet.

Maskinen har 2 Udløbstude i en Højde paa 800 mm over Gulvet. De er forsynede med Sækkekroge og kan lukkes med Skod. Bordet ligger 1130 mm over Gulvet. Maskinen har Rullelejer for Cylinderakslen og Støbejærnsvippelejer for de andre Aksler. Katalogprisen er 500 Kr. Den selvrensende Halmryster alene koster 350 Kr.

Prøverne med Nr. 10.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg [1]).	13.7	344	98	»	442	1.2	3.5
250 Kg. 6-rd. Byg [2]).	10.9	385	135	»	520	?	3.3
250 Kg. Havre	7.6	786	83	»	869	»	3.7
150 Kg. Rug	5.7	427	37	»	464	»	4.0
Tomgang	»	»	»	»	»	»	1.6

[1]) Tromlens Lejer varmede stærkt.
[2]) Fejlen i Lejerne rettet.

Dommen over Nr. 10.

Rentærskningen og Renrystningen var, som ovenstaaende Tabel viser, særdeles gode.

Rensningen af Kornet var særdeles god, Kørningen udmærket god, men der fandtes enkelte knækkede Kær-

ner; hvorvidt disse skyldes den hurtigtgaaende Kørner eller Tærskecylinderen, saa man sig ved den foreliggende Prøve ikke i Stand til at afgøre. Halmen var som sædvanlig ved de smalle Slagletærskere noget ituslaaet.

Tærskeværket og den selvrensende Halmryster er 2 saa adskilte Dele, at Halmrysteren kan opstilles til et eventuelt tilstedeværende Tærskeværk.

Halmrysteren med Renseværk var gennemgaaende god, medens derimod det egentlige Tærskeværk var mindre tilfredsstillende.

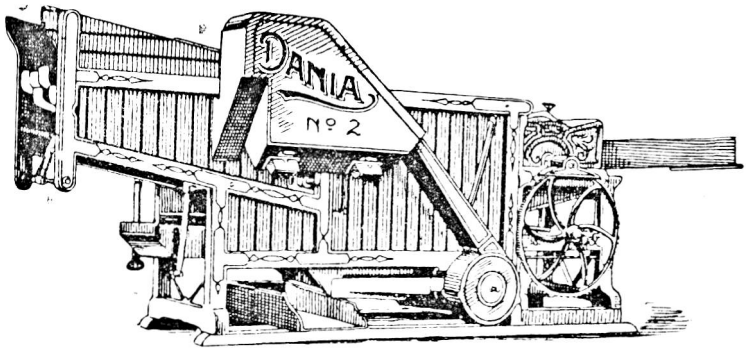
Det hele var ualmindelig let tilgængeligt og derved let at rense.

Arbejdet var fabrikmæssig fremstillet og gjorde Indtryk af en ensartet, men noget sparsommelig Fremstilling.

Til Sækkenes Anbringelse findes Kroge, hvilket — som tidligere nævnt — maa anses for mindre heldigt.

Ilægningsforholdene var mangelfulde, men Maskinen stod godt fast under Arbejdet.

Nr. 11. »Dania Nr. 2«, Pigtærsker med $10^1/_2$" Slug fra *N. Kr. Nielsen,* Dronningborg Mølle ved Randers.



Beskrivelse af Nr. 11. Slugbredden er 250 mm. Cylinderens Diameter er 445 mm, maalt til Spidsen af Piggene. Dens Længde 275 mm. Den er udstyret med 8

Rækker af Pigge med 3 Stkr. i hver Række. Piggene er 50 mm høje og hælder svagt bagud i Forhold til Cylinderens Omdrejningsretning. Broen ligger oven over Cylinderen og omslutter ca. $^1/_8$ af dennes Omkreds. Den bestaar af 4 Rækker af Pigge, med 4 Stkr. i hver, af lignende Dimensioner som Tromlens og fastgjorte i Skinner af Fladjærn. Broen er drejelig om en vandret Bolt tværs paa Maskinens Længderetning, beliggende ca. 160 mm bag Broens bageste Kant; fortil er den stilbar ved en enkelt Skrue med Kontramøttrik, der hviler løst paa Maskinens Ramme, saa at Broen let kan løfte sig ved altfor stærk Ilægning. Under Tromlen ligger en Plade af Jærnblik, der fører nedfaldende Gods over paa Emtesoldet.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, var 168 mm i Diameter og Cylinderens Hastighed ca. 1375 Omdr./Min. Halmrysteren trækkes fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 92 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Rysteren er 548 mm. Halmrysterakslen gør ca. 231 Omdr./Min.

Tærskeren og den selvrensende Halmryster er 2 fra hinanden helt adskillelige Dele. Halmrysterens Længde er 2620 mm, dens Bredde 570 mm. Den rejser 180 mm pr. Meter. Den har 4 Kasser, og Pindene, hvoraf der findes 26 Stkr. pr. Meter, er trekantede, i Tværsnit 25 mm $\times$ 25 mm, og vender en skarp Kant opefter. Kasserne er paa den første Meter nærmest Cylinderen beslaaet med Blik, der er gennemhullet og optrykket i Buler imellem Hullerne. De ender med et lodret Brædt af 30 mm Højde og har tæt Bund paa de yderste 230 mm. Halmrysteren drives paa sædvanlig Maade ved en Krumtap, der angriber paa Midten af Kasserne og har en Bevægelse paa 80 mm.

Under Rysteren ligger en Tilbageløbsplan, der fører Godset ned paa Emtesoldet. Den er bagtil fastgjort i Rysterens Nikketøj og har en Bevægelse paa 43 mm. Soldkassen hænger i Træfjedre og faar en Bevægelse paa 80 mm

fra Rysterens Kasser. De forreste Fjedre er skraat stillede, saa at Soldkassen faar nogen Bevægelse op og ned. Øverst i Soldkassen ligger Emtesoldet, derunder et Skumsold og underst i Kassens Bund et Frøsold, der leder Godset ud til Kastehjulet. Blæsten føres ind over Skumsoldet, og Afskumningen kommer ud forneden paa Maskinen modsat Elevatoren.

Den store Blæser drives fra en Remskive paa Halmrysterakslen, hvis Diameter er 548 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Blæseren er 118 mm. Den gør 1070 Omdr./Min. Den er 320 mm i Diameter og har 4 Stkr. 450 mm brede Vinger af Træ, skraatstillede under ca. 45 ° med Radius.

Kastehjulet sidder paa samme Aksel som den store Blæser og fungerer tillige som Kørner og som Blæser for Finrenseriet. Det er 365 mm i Diameter og har 4 Stkr. 125 mm brede, omtrent radiære Vinger af Jærnplade, der arbejder mod en stilbar, riflet Bro af Støbejærn.

Finrenseriet har ingen Sold eller bevægede Dele. Godset blæses hen over 2 skraa Flader, af hvilke den første er af Træ med paasømmede Lister, der danner Forhindringer mod Kornets Bevægelse. Loftet i denne Passage dannes af en lignende Træplade, der er stilbar i forskellig Højde, saa at Modstanden mod Godsets Bevægelse kan ændres. De lettere Dele blæses ind paa Emtesoldet.

Maskinen har 2 Udløbstude i en Højde paa 780 mm over Gulvet. De er forsynede med Sækkekroge og kan lukkes med Skod. Bordet ligger 960 mm over Gulvet. Maskinen har Rullelejer for Cylinderakslen og Støbejærnsvippelejer for de andre Aksler. Katalogprisen er 415 Kr. Den selvrensende Ryster alene koster 275 Kr.

Prøverne med Nr. 11.

Prøverne omfattede (Skaftekorn) [1]	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. (Skaftekorn)	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
125 Kg. 6-rd. Byg [2].	12.5	216	26	»	242	2.3	2.3
125 Kg. 6-rd. Byg [3].	11.7	206	39	»	245	?	2.1
125 Kg. Havre [4] . . .	5.3	566	31	»	597	»	2.4
75 Kg. Rug [5]	6.4	174	28	»	202	»	2.4
Tomgang [5]	»	»	»	»	»	»	1.3

[1]) En Kampesten lagt ovenpaa Broen som Belastning.
[2]) ca. 1370 Omdr./Min.
[3]) En 5 mm Paaforing sømmet paa Remskiven. ca. 1300 Omdr./Min.
[4]) Paaforingen fjernet igen. 1370 Omdr./Min.
[5]) 1370 Omdr./Min.

Dommen over Nr. 11.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel viser, gode.

Rensningen af Kornet og Kørningen var særdeles gode, men der fandtes enkelte knækkede Kærner; hvorvidt disse skyldes den hurtigtgaaende Kørner eller Tærskecylinderen, saa man sig ved den foreliggende Prøve ikke i Stand til at afgøre. Som Pigtærsker behandlede den Halmen noget bedre end Slaglemaskinerne.

Tærskeværk og Halmryster med Renseapparater er — ligesom ved det forangaaende — adskilte i 2 særlige Dele, saaledes at man kan sætte Renseværket i Forbindelse med et eventuelt tilstedeværende Tærskeværk.

Arbejdets Udførelse og de anvendte Materialer er af lignende Beskaffenhed som ved det forangaaende.

Konstruktionen af Tærskeværket staar tilbage for det forannævnte, hvorfor dettes Arbejde ogsaa blev udført mere mangelfuldt. Derimod arbejdede den selvrensende Halmryster ganske tilfredsstillende.

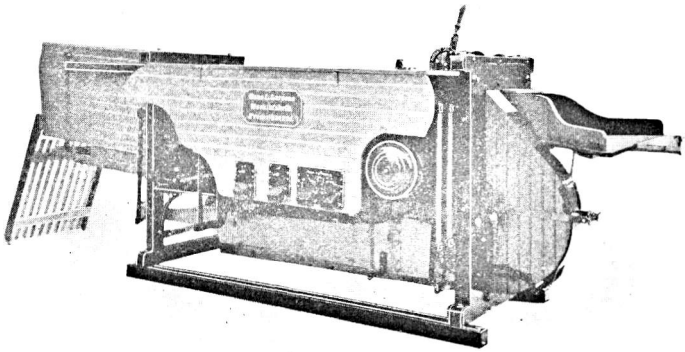
Som ved andre Pigtærskere var Modtagelsen af Ri-

velse ret besværlig, hvorimod Ilægning af glat Sæd var nogenlunde tilfredsstillende. Dog blæste Maskinen bagud under Arbejdet.

Til Sækkenes Anbringelse findes Kroge, hvilket — som tidligere nævnt — maa anses for mindre heldigt.

Maskinen stod særdeles fast under Arbejdet.

Nr. 12. Slagletærsker med Pigge med 13" Slug fra *L. Larsen,* Frederikssund.



Beskrivelse af Nr. 12. Slugbredden er 292 mm. Cylinderens Diameter er 435 mm, dens Længde 330 mm. Tromlen er en Mellemting mellem en Slagle- og en Pigtromle. Den har 6 Slagler af vinkelbøjet Pladejærn, hver forsynet med 6 Stkr. 25 mm høje Pigge. Broen ligger under Cylinderen og bestaar af 8 Rækker af Stifter — af lignende Dimensioner som Tromlens — med 6 og 7 Stkr. i hver Række, fastgjorte paa en Støbejærnsramme. Broen omslutter ca. $^1/_6$ af Cylinderens Omkreds og er drejelig om en vandret Bolt tværs paa Maskinen, beliggende helt bagved Tromlen. Fortil er den stilbar ved to Eksentrikker paa en Aksel oven paa Maskinens Ramme. Broen ender i en tæt Plade, som fører Godset over paa Rysteren. Paa Maskinens Sidevægge sidder paa begge Sider af Tromlen vandrette Knive, der skal overskære eventuel »svøbende« Halm.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, var 165 mm i Diameter og Cylinderens Hastighed ca. 1400 Omdr./Min. Halmrysteren trækkes fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 122 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Rysteren er 780. Halmrysterakslen gør ca. 220 Omdr./Min. Samme Rem trækker en Remskive paa 700 mm paa Elevatoren, som herved faar en Hastighed paa 244 Omdr./Min.

Halmrysterens Længde er 3120 mm, dens Bredde 700 mm. Den rejser 132 mm pr. Meter. Antallet af Kasser er 4, og Pindene, hvoraf der er 24 Stkr. pr. Meter, er trekantede, i Tværsnit 20 mm × 20 mm, og vender en skarp Kant opefter. Halmrysteren drives paa sædvanlig Maade af en Krumtap, der angriber omtrent paa Midten af Kasserne og har en Bevægelse paa 80 mm.

Under Halmrysteren ligger en Tilbageløbsplan af Jærnblik, optrykket i trappeformede Bølger, som fører Godset fremefter mod Cylinderen og ned paa Emtesoldet. Den følger med de 2 af Rysterens Kasser og har en Bevægelse paa 80 mm. Emtesoldet faar en tilsvarende Bevægelse fra de 2 andre Kasser. Under Emtesoldet ligger en Tilbageløbsplan af Jærnblik, som fører Godset hen til Elevatorhjulet, der er anbragt forrest paa Maskinen ved Siden af Cylinderen.

Elevatorhjulet gør — som tidligere nævnt — 244 Omdr./Min. Det er 845 mm i Diameter og har 18 Stkr. 95 mm brede Vinger af Vinkeljærn. Elevatorhjulet tjener tillige som Kørner og arbejder mod en riflet, støbt Bro, der omslutter ca. $^1/_8$ af Hjulets Omkreds.

Finrenseriet er anbragt udvendig paa Værkets ene Side. Det indeholder 3 Sold af 385 mm Bredde og et Frøsold. Soldene faar en Bevægelse paa 72 mm fra en Krumtap paa Halmrysterakslens Forlængelse. Afskumningen gaar tilbage til Emtesoldet og kommer derved til Kørning igen i Elevatoren. Blæseren, som blæser til Finrenseriet, sidder paa Cylinderakslen og har en Hastighed paa 1400 Omdr./Min. Den er 300 mm i Diameter og har

2 Stkr. 340 mm brede, omtrent radiært stillede Vinger af Jærnplade.

Maskinen har 3 Udløbstude i en Højde af 720 mm over Gulvet. Tudene er forsynede med Sækkekroge og kan lukkes med Skod. Bordet ligger i en Højde af 1075 mm over Gulvet. Maskinens 3 Aksler løb paa Kuglelejer. Katalogprisen er 675 Kr. Prisen for den tilsvarende Maskine med Støbejærnsvippelejer er 590 Kr.

Prøverne med Nr. 12.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg [1]).	15.5	314	19	»	333	2.8	3.8
250 Kg. 6-rd. Byg [2]).	11.8	445	41	»	486	3.8	3,7
250 Kg. Havre [3]) . . .	9.1	636	96	»	732	»	4.6
150 Kg. Rug [4])	6.5	406	14	»	420	»	3.7
Tomgang [4])	»	»	»	»	»	»	2.0

[1]) for stærk Hastighed. 1600 Omdr./Min.
[2]) En 5 mm Paaforing skruet paa Remskiven. ca. 1400 Omdr./Min.
[3]) 1600 Omdr./Min. Tromlen beviklede. saa at Maskinen maatte standses 2 Gange.
[4]) 1400 Omdr./Min.

Dommen over Nr. 12.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel viser, mangelfulde.

Derimod var Kornets Rensning og Kørningen udmærket gode, og der fandtes saa godt som ingen knækkede Kærner. Halmen var noget ituslaaet omtrent som ved Slaglemaskinerne.

Maskinen var en smuk og godt forarbejdet Maskine, der dog bar umiskendelige Spor af at være fremstillet med Udstilling for Øje.

Den er meget nær af samme Type som »Holbæk«-

Maskinen, Prøve Nr. 1. Dog adskiller den sig væsentlig ved Cylinder og Bro, som det fremgaar af ovenstaaende Beskrivelse.

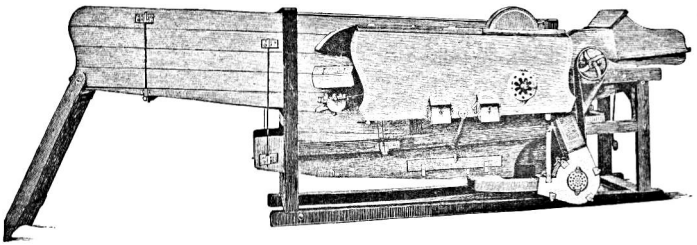
Denne Afvigelse var for saa vidt ret uheldig, som det sikkert maa tilskrives den, at Maskinens udførte Arbejde stod saa kendeligt under »Holbæk«-Maskinens. De tilstedeværende Tærskeorganer var nemlig ikke i Stand til at udføre en blot forsvarlig Rentærskning.

Sækkene fastholdtes ved Sækkekroge, hvilket — som tidligere nævnt — maa anses for mindre heldigt.

Maskinen rystede noget under Arbejdet, hvilket delvis hidrørte fra en mindre gunstig Opstilling, begrundet af de lokale Forhold.

Iøvrigt var der saa meget godt i Maskinen, at den fik Lov til at blive optaget i en senere Prøve med nye Tærskeorganer som en hel ny Maskine, og den findes derfor her i Beretningen under Nr. 14.

Nr. 13. »Hafnia« med 15" Slug og dobbelt Renseri fra *Chr. Andersen,* Holbæk.



Beskrivelse af Nr. 13. Slugbredden er 360 mm. Cylinderens Diameter 440 mm, dens Længde 392 mm. Den har 6 Vinkeljærnsslagler, 30 mm × 30 mm, der arbejder mod en Støbejærnsbro med skraa Knaster. Broen er stilbar i 2 Halvdele og omslutter ca. $^1/_3$ af Tromlens Omkreds.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, var 185 mm i Diameter og Cylinderens Hastighed ca. 1250 Omdr./Min. Halmrysteren trækkes fra

en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 108 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Rysteren er 615 mm. Halmrysterakslen gør ca. 220 Omdr./Min.

Halmrysterens Længde er 3360 mm, dens Bredde 700 mm. Den rejser 135 mm pr. Meter. Den har 4 Kasser, og Pindene, hvoraf der findes 22 Stkr. pr. Meter, er trekantede, i Tværsnit 20 mm × 20 mm, og vender en skarp Kant opefter. Kasserne har tæt Bund paa de yderste 800 mm og rejser noget stærkere paa de yderste 350 mm. Rysteren drives paa sædvanlig Maade af en Krumtap, der angriber omtrent paa Midten af Kasserne, og har en Bevægelse paa 78 mm.

Under Rysteren ligger en Tilbageløbsplan, der fører Godset ned paa Emtesoldet. Den bestaar paa det bageste Stykke af tæt Jærnplade, paa det forreste Stykke nærmest Cylinderen af Træplader, samlede paa Klink, og den faar en Bevægelse paa 78 mm fra de 2 af Rysterens Kasser. Soldkassen faar en tilsvarende Bevægelse fra de andre Kasser. Øverst i Soldkassen ligger Emtesoldet, derunder et Skumsold og underst i Bunden af Kassen et Frøsold. Blæsten fra Hovedblæseren føres ind over Skumsoldet, og Afskumningen har 2 Udløb forneden paa Maskinen, et med Blæsten og et mod Blæsten. Frøsoldet leder Godset til Kastehjulet.

Kastehjulet drives fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 220 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Kastehjulet er 248 mm. Det gør 1120 Omdr./Min. Diameteren af Kastehjulet er 285 mm, og det har 4 Stkr. 122 mm brede, radiært stillede Vinger af Jærnplade. Hjulet tjener tillige som Kørner, idet det arbejder mod en riflet Støbejærnsbro, der omslutter ca. $^1/_4$ af Hjulets Omkreds.

Den store Blæser sidder paa samme Aksel som Kastehjulet og gør 1120 Omdr./Min. Den er 400 mm i Diameter og har 5 Stkr. 550 mm brede Vinger af Træ, skraat stillede under en Vinkel paa 45 ° med Radius.

Finrenseriet ligger udvendig paa Maskinens ene Side.

Det indeholder 2 Stkr. 315 mm brede Sold, som faar en Bevægelse paa 74 mm fra en Krumtap paa Halmrysterakslens Forlængelse. Afskumningen gaar tilbage til Emtesoldet og kommer derved til Kørning igen i Elevatoren. Den lille Blæser, der blæser til Finrenseriet, drives fra Cylinderakslen ved et Remtræk, der gaar inden i Maskinen over Halmrysteren, beskyttet ved en Blikskærm. De 2 Remskiver er lige store, 126 mm i Diameter, og Blæserens Hastighed 1250 Omdr./Min. Den er 280 mm i Diameter og har 4 Stkr. 240 mm brede Vinger af Træ, skraat rettede under en Vinkel paa 45 ° med Radius.

Maskinen har 2 Udløbstude, der er forsynede med Sækkekroge og selvlukkende Klap. Tudenes Højde over Gulvet er 700 mm. Bordets Højde over Gulvet 1170 mm. Maskinens Aksler løber paa Lejer, udstøbte med hvidt Metal. Katalogprisen er 600 Kr.

Prøverne med Nr. 13.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg..	12.9	470	17	»	487	1.5	4.1
250 Kg. 6-rd. Byg [1]).	7.2	816	27	»	843	1.7	4.8
250 Kg. Havre	6.5	993	37	»	1030	»	4.6
150 Kg. Rug [2]).....	5.4	447	86	»	533	»	4.6
Tomgang [3]).....	»	»	»	»	»	»	2.5

[1]) Broen blev ved denne Prøve lagt stærkt sammer.
[2]) Den prøvede Maskine havde lidt Overlast under Transport.
[3]) Tromlens Aksel slog meget, og Lejerne varmede stærkt.

Dommen over Nr. 13.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel viser, meget gode.

Rensningen af Kornet og Kørningen var udmærket gode, og der fandtes saa godt som ingen knækkede Kær-

ner. Halmen var som sædvanlig ved de smalle Slagletærskere noget ituslaaet.

Maskinen er ligesom Nr. 2 en særdeles god og vel forarbejdet Maskine, der ikke gør Indtryk af at være særlig fremstillet i Udstillingsøjemed.

Den har dobbelt Renseri, som arbejdede fortrinligt. Tærskeorganerne svarer til Nr. 2, hvorfor Maskinen overkommer meget, men Rentærskning og Renrystning er ved denne Maskine bedre end ved Nr. 2, og meget gode.

Maskinen har Udløbstude, forsynede med Sækkekroge og selvlukkende Klap, hvilket — som tidligere nævnt — maa anses for mindre heldigt.

Ilægningsforholdene er fortrinlige og Maskinen let tilgængelig. Den stod særdeles godt under Arbejdet.

Nr. 14. Slagletærsker med 13" Slug fra *L. Larsen,* Frederikssund.

Beskrivelse af Nr. 14. Maskinen er den samme som den tidligere under Nr. 12 beskrevne, blot udstyret med anden Tromle og Bro og med en mindre Ændring paa Halmrysteren.

Den nye Cylinder er 425 mm i Diameter. Dens Længde er 330 mm. Den har 6 Vinkeljærnsslagler, 35 mm × 35 mm i Tværsnit. Broen er støbt i ét Stykke, stilbar som Broen paa Nr. 12, og forsynet med riflede Slagler paa tværs. Den forreste Del af Broen er lukket, den bageste Del aaben.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, var 165 mm i Diameter og Cylinderens Hastighed ca. 1400 Omdr./Min.

Den bageste Del af Halmrysteren er forsynet med nye Pinde. Pindenes Antal er 20 Stkr. pr. Meter. De er trekantede, i Tværsnit 30 mm × 25 mm, og vender en skarp Kant opefter.

Iøvrigt gælder det samme, som er sagt under Beskrivelsen af Nr. 12.

Prøverne med Nr. 14.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg..	12.8	440	45	»	485	1.2	3.8
150 Kg. Rug	5.3	255	175	»	430	»	4.0
Tomgang	»	»	»	«	»	»	1.8

Dommen over Nr. 14.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel viser, særdeles gode.

Rensningen af Kornet og Kørningen var udmærket gode, men der fandtes nogle knækkede Kærner; disse har man dog en stærk Formodning om skyldes de særlig skarpkantede Vinkeljærnsslagler paa Tærskecylinderen. Halmen var som sædvanlig ved de smalle Slagletærskere noget ituslaaet.

Den samme Maskine som beskrevet under Nr. 12, men med nye Tærskeorganer og Pindene forandrede paa Halmrysteren som ovenfor beskrevet.

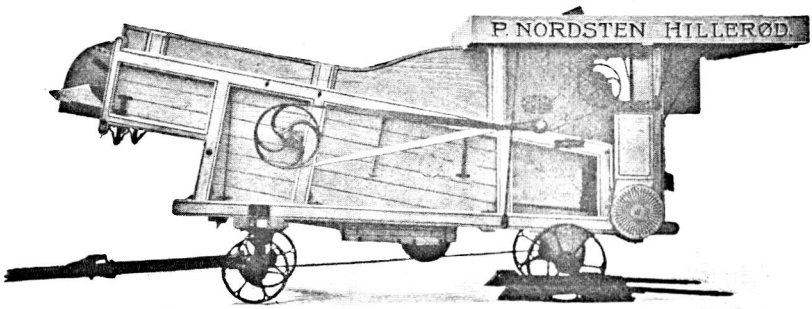
Under denne nye Prøve var Rentærskning og Renrystning særdeles gode, og da Renseriet var uforandret og fortrinligt som ved den først afholdte Prøve, er denne Maskine nu kommen op i Højde med de bedre.

Ilægningsforholdene var gode.

Nr. 15. Transportabel Slagletærsker med 20" Slug og Ilægning foroven fra *P. Nordsten,* Hillerød.

Beskrivelse af Nr. 15. Slugbredden er 495 mm. Cylinderens Diameter 450 mm, dens Længde 524 mm. Den har 6 riflede Slagler, og foran for hver Slagle er anbragt en 110 mm bred Vinge af Jærnplade under en Vinkel paa ca. 60 ° med Radius. Broen er en engelsk Bro og begynder med en riflet Slagle. Den er udført i ét Stykke, stilbar paa

2 Steder og omslutter ca. $^1/_3$ af Tromlens Omkreds. Bordet ligger oven paa Maskinen, og foran i Bordet er ophængt en Kasse, hvori Ilæggeren skal staa. Kassen, der er 535 mm dyb, kan tages op og renses.



Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, var 178 mm i Diameter og Cylinderens Hastighed ca. 1285 Omdr./Min. Halmrysteren trækkes fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 86 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Rysteren er 620 mm. Halmrysteraksl en gør ca. 178 Omdr./Min.

Halmrysterens Længde er 3050 mm, dens Bredde 780 mm. Den rejser 190 mm pr. Meter, paa de yderste 700 mm dog noget stærkere, ca. 230 mm pr. Meter. Den har 4 Kasser, og Pindene, hvoraf der er 21 Stkr. pr. Meter, er trekantede, i Tværsnit 30 mm $\times$ 25 mm, og vender en skarp Kant opefter. Halmrysteren drives paa sædvanlig Maade af en Krumtap, der angriber omtrent paa Midten af Kasserne og har en Bevægelse paa 78 mm. Yderst paa Enden af Rysterens Kasser sidder en Række Pigge af Staaltraad, som leder Halmen ned paa »Halmrysterforlængelsen«, en skraatstillet Trærist, anbragt paa Tilbageløbsplanen under Rysteren.

Tilbageløbsplanen er af Zinkblik og fører Godset ned paa Emtesoldet. Den hænger fortil nærmest Cylinderen i Træfjedre, medens den bagtil er fastgjort i Halmrysterens

Nikketøj og derved faar en Bevægelse paa 55 mm. Soldkassen følger med de 2 andre af Rysterens Kasser og har en Bevægelse paa 78 mm. Øverst i Soldkassen ligger et Emtesold af Træ, derunder et dobbelt Skumsold af Zinkblik og underst i Bunden af Kassen et Frøsold, der fører Godset til Elevatoren. Blæsten fra Maskinens Hovedblæser føres ind over Skumsoldet, og Afskumningen har et Udløb forneden paa Maskinens ene Side modsat Elevatoren.

Den store Blæser ligger under Cylinderen og drives fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 178 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Blæseren er 255 mm. Den gør 900 Omdr./Min. Blæseren er 410 mm i Diameter og har 4 Stkr. 590 mm brede, svagt skraatstillede Vinger af Træ.

Elevatoren er en Kopelevator med 17 Kopper af Jærnblik fastgjorte paa en Rem. Elevatorens Længde er 1855 mm, maalt imellem de 2 Aksler. Den drives fra en Remskive paa Kørneraksen, hvis Diameter er 81 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Elevatoren er 355 mm. Den gør 106 Omdr./Min.

Kørneren er en Knivkørner, der fører Godset fra Elevatoren tværs over Maskinen til Finrenseriet. Kørneren har en Diameter paa 160 mm og en Længde paa 920 mm. Knivenes Antal er 28. De er anbragt i 4 Rækker, og i hver Række er et Par Knive indbyrdes forbundne med en Jærnstang af kvadratisk Tværsnit. Disse Tværstænger er forsatte for hinanden i de forskellige Rækker. Bunden i Kørnerkassen er dannet af Kørnedug. Overdelen er af Støbejærn og kan let tages af. Kørneren drives fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 128 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Kørneren er 355 mm i Diameter. Den gør 465 Omdr./Min.

Finrenseriet er anbragt foran og tværs paa Maskinen. Det har ingen Sold eller bevægede Dele, men sorterer over skraa Flader under Indvirkning af Blæsten fra den lille Blæser. Begge Blæsere sidder paa samme Aksel og

gør 900 Omdr./Min. Den lille Blæser er 410 mm i Diameter og har 4 Stkr. 95 mm brede, næsten radiært stillede Vinger af Jærnplade. Avnerne har et særligt Udløb for Enden af Renseriet.

Maskinen har 3 Udløbstude i en Højde af 885 mm over Gulvet. De er forsynede med Sækkekroge og selvlukkende Klap. Bordets Højde over Gulvet er 2070 mm. Færdselshjulene er af Jærn; Forhjulene under Cylinderen er 515 mm i Diameter, Baghjulene 620 mm. Maskinen har dobbeltrækkene Kuglelejer for Tromlen, Halmrysterkrumtappen og Blæserne, Støbejærnslejer for Kørner og Elevator. Katalogprisen er 1290 Kr.

Prøverne med Nr. 15.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg..	12.8	300	89	58	447	2.0	4.4
250 Kg. 6-rd. Byg[1]).	7.1	676	122	116	914	1.5	5.9
250 Kg. Havre.....	4.8	1337	91	39	1467	»	5.3
150 Kg. Rug	5.0	480	60	36	576	»	4.5
Tomgang	»	»	»	»	»	»	2.3

[1]) Broen blev lagt tættere sammen og Blæsten fra den underste Blæser formindsket. Fremdeles blev Remskiven paa Cylinderakslen, der trækker Halmrysterakslen, ombyttet, saa at Halmrysterakslens Hastighed gik ned fra 195 til 178 Omdr./Min.

Dommen over Nr. 15.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel viser, meget gode.

Kornets Rensning og Kørningen var udmærket gode, og der fandtes saa godt som ingen knækkede Kærner. Halmen var som sædvanlig ved de smalle Slagletærskere noget ituslaaet.

Maskinen er særlig egnet for det større Landbrug.

Den har Ilægning foroven og Sækkeudløb ved Enden, som det fremgaar af ovenstaaende Beskrivelse. Ilægningsforholdene er fortrinlige og Maskinens Arbejdsevne meget stor. Den stod ualmindelig rolig og fast under Arbejdet.

Maskinen er paa flere Steder ikke saa godt tilgængelig, som man kunde ønske, og navnlig vil de 4 smaa Remtræk kræve nogen Pasning for at gaa godt.

Sækkene fastholdes ved Hjælp af Sækkekroge, hvilket — som tidligere nævnt — maa anses for mindre heldigt.

Maskinen er fabrikationsmæssig fremstillet af fortrinligt Arbejde og, saa vidt det kan skønnes, af udmærkede Materialer.

Som Helhed udtalte Dommerne sig særdeles anerkendende om denne Maskine.

Nr. 16. Transportabel Bredtærsker, 64", fra *N. Kr. Nielsen,* Dronningborg Mølle ved Randers.

Beskrivelse af Nr. 16. Slugbredden er 1660 mm. Cylinderens Diameter 310 mm, dens Længde 1675 mm. Den har 5 Slagler af Fladjærn, 18 mm × 12 mm, der er anbragt paa en helt lukket Tromle. Broen er engelsk og omslutter omtrent Halvdelen af Cylinderens Omkreds. Den er udført i ét Stykke og stilbar ved et Par Skruer foran Maskinens Ramme. Broens Bevægelse er desuden styret af 2 Par Tappe, der bevæger sig i tilsvarende Udskæringer i Maskinens Sidevægge. Ilæggerbordet ligger oven paa Maskinen og er bagved Slugaabningen forsynet med en 300 mm dyb Kasse, hvori Ilæggeren skal staa. Kassen rager ned over Halmrysteren og har i Siden et Hul, hvorigennem den kan renses.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, er 150 mm i Diameter og Cylinderens Hastighed ca. 1540 Omdr./Min. Halmrysteren trækkes fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 77 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Rysteren er 510 mm. Halmrysterakslen gør 232 Omdr./Min. Samme Rem træk-

ker en Remskive paa 97 mm paa den lille Blæsers Aksel, som herved faar en Hastighed paa 1220 Omdr./Min.

Halmrysterens Længde er 2680 mm, dens Bredde 1500 mm. Den rejser 200 mm pr. Meter og bestaar af 8 Kasser, hvoraf de 2 midterste er noget bredere end de andre. Pindene, hvoraf der findes 18 Stkr. pr. Meter, er trekantede, i Tværsnit 35 × 20 mm, og vender en ret Vinkel opefter. Halmrysteren drives paa sædvanlig Maade ved en Krumtap, der angriber omtrent paa Midten af Kasserne, og har en Bevægelse paa 65 mm.

Under Rysteren ligger en Tilbageløbsplan af Jærnblik, der bagtil er fastgjort i Halmrysterens Nikketøj og har en Bevægelse paa 40 mm. Den fører Godset ned paa Soldkassen, der faar en Bevægelse paa 65 mm fra Rysterens Kasser. Øverst i Soldkassen ligger et Emtesold af Træ, derunder et Skumsold og underst i Bunden af Kassen et Frøsold, der fører Godset ud til Kastehjulet. Blæsten fra Maskinens Hovedblæser føres ind over Skumsoldet, og Afskumningen har Udløb forneden paa Maskinens ene Side.

Den store Blæser ligger foran paa Maskinen under Cylinderen og trækkes fra en Remskive paa Halmrysterakslen, hvis Diameter er 550 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Blæseren er 120 mm. Blæseren gør 1060 Omdr./Min. Den er 350 mm i Diameter og har 4 Stkr. 1050 mm brede Vinger af Træ, skraat bagudrettede under en Vinkel paa ca. 45 ° med Radius.

Kastehjulet sidder paa samme Aksel som den store Blæser og gør 1060 Omdr./Min. Det er 350 mm i Diameter og har 4 Stkr. 160 mm brede, omtrent radiært stillede Vinger af Jærnplade. Kastehjulet fungerer tillige som Kørner og arbejder mod en riflet Bro, som er stilbar ved Hjælp af 4 Skruer. Kastehjulet fører Godset op i Finrenseriet.

Finrenseriet har ingen Sold eller bevægede Dele, men sorterer over 2 skraa Flader af Blik under Indvirkning af Blæsten fra Maskinens lille Blæser. Den lille Blæ-

ser drives, som tidligere nævnt, fra Cylinderakslen og gør 1220 Omdr./Min. Den er 320 mm i Diameter og har 4 Stkr. 100 mm brede, omtrent radiært stillede Vinger af Jærnplade. De lettere Dele af Godset blæses tilbage til Emtesoldet.

Maskinen har 2 Udløbstude i en Højde af 1040 mm over Gulvet. De er forsynede med Sækkekroge og kan lukkes med Skod. Bordet ligger 1820 mm over Gulvet. De forreste Færdselshjul — under Cylinderen — er af Jærn og 360 mm i Diameter, de bageste er af Træ og 720 mm i Diameter. Maskinen har Rullelejer for Cylinderakslen og Støbejærnsvippelejer for de øvrige Aksler. Katalogprisen er 1000 Kr. for den transportable Maskine og 700 Kr. for den tilsvarende stationære.

Prøverne med Nr. 16.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg [1]).	9.7	544	80	»	624	3.6	5.5
250 Kg. 6-rd. Byg [2]).	6.3	794	128	»	922	8.0	6.2
250 Kg. Havre [3]) . . .	4.7	1394	89	»	1473	»	6.4
250 Kg. Rug [3])	8.3	548	31	»	579	»	5.6
Tomgang [3])	»	»	»	»	»	»	3.4

[1]) Cylinderens Hastighed 1560 Omdr./Min.
[2]) Cylinderens Hastighed 1480 Omdr./Min.
[3]) Cylinderens Hastighed 1560 Omdr./Min.

Dommen over Nr. 16.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel viser, mangelfulde.

Kornets Rensning og Kørningen var særdeles gode, og der fandtes saa godt som ingen knækkede Kærner.

Maskinen er en Bredtærsker og kan derfor næppe tænkes at finde Anvendelse paa andre Steder, end hvor det

gælder om at skaane Halmen, saa at den bliver saa lidt ituslaaet som muligt. Til Gengæld finder man sig saa stundom i, at Rentærskningen bliver noget mere mangelfuld. Dette sidste viste sig — som ovenfor nævnt — ogsaa at være Tilfældet ved Prøverne med denne Maskine. Tabet hidrører formentlig fra, at Tærskeorganerne afriver Aksstumper, som de ikke senere er i Stand til at udtærske. Som nævnt i Beskrivelsen har Cylinderen smalle, skarpkantede Slagler, som er anbragte i Cylindervæggen, og da de arbejder mod en engelsk Bro, kan der foregaa en Klipning mellem Slaglerne og de vandrette Stænger i Broen.

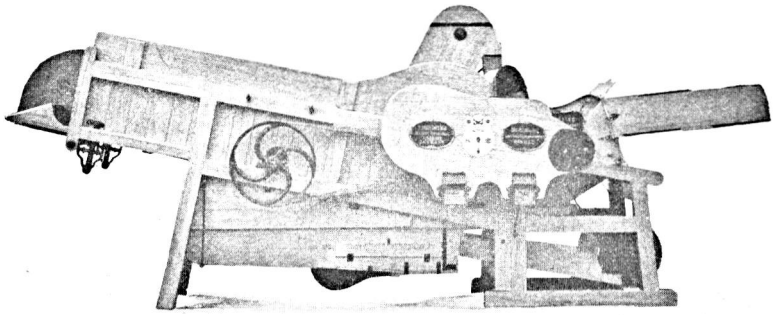
Rysteren faar til Gengæld en saa stor Bredde, at Halmen kun dækker den i et ringe Lag, og har derfor gode Betingelser for at udføre Rystningen tilfredsstillende. Halmen var, som man kunde vente, særdeles godt behandlet.

Maskinen stod godt fast under Arbejdet, men Ilægningsforholdene var ikke helt bekvemme.

Sækkene fastholdes ved Sækkekroge, hvilket — som tidligere nævnt — maa anses for mindre heldigt.

Arbejdets Udførelse og de anvendte Materialer forekom ved denne Maskine at være tilfredsstillende.

Nr. 17. Slagletærsker med 15" Slug fra *P. Nordsten,* Hillerød.



Beskrivelse af Nr. 17. Slugbredden er 365 mm. Cylinderens Diameter 460 mm, dens Længde 380 mm. Den

har 6 riflede Slagler, og foran for hver Slagle er anbragt en 110 mm bred Vinge af Jærnplade under en Vinkel paa ca. 60 ° med Radius. Broen er engelsk og begynder med en riflet Slagle. Den er udført i ét Stykke, stilbar paa 2 Steder og omslutter ca. $^1/_3$ af Tromlens Omkreds. Bag Broen ligger en tæt Plade, som fører Godset over paa Rysteren.

Remskiven paa Cylinderakslen, som modtager Kraften fra Motoren, var 173 mm i Diameter og Cylinderens Hastighed ca. 1330 Omdr./Min. Halmrysteren drives fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 79 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Rysteren er 560 mm i Diameter. Halmrysterakslen gør ca. 188 Omdr./Min.

Halmrysteren er ganske tilsvarende til den, som er beskreven under Nr. 15; kun Bredden er noget mindre, 680 mm. Det samme gælder Tilbageløbet under Rysteren og Soldkassen. Denne sidste har dog kun enkelt Skumsold.

Den store Blæser drives fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 178 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Blæseren er 255 mm i Diameter. Den gør 932 Omdr./Min. Bredden af Vingerne er kun 460 mm, men Blæseren er iøvrigt den samme som den under Nr. 15 beskrevne.

Elevatoren er en Kopelevator med 15 Kopper af Jærnblik. Længden er 1880 mm, maalt imellem de 2 Aksler. Elevatoren drives fra en Remskive paa Kørnerakslen, hvis Diameter er 79 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Elevatoren er 355 mm i Diameter. Den gør 110 Omdr./Min.

Kørnerens Diameter er 145 mm, dens Længde 880 mm. Den har 24 Knive, ordnede paa lignende Maade, som det er beskreven under Nr. 15. Kørneren drives fra en Remskive paa Cylinderakslen, hvis Diameter er 93 mm, medens den tilsvarende Remskive paa Kørneren er 250 mm. Den gør 495 Omdr./Min.

Finrenseriet er anbragt paa den ene Side af Maskinen,

men er iøvrigt anordnet paa lignende Maade som det, der er beskrevet under Nr. 15. Den lille Blæser sidder paa Cylinderakslen og gør ligesom denne 1330 Omdr./Min. Den er 265 mm i Diameter og har 2 Stkr. 240 mm brede, omtrent radiært stillede Vinger af Jærnplade.

Der er 2 Udløbstude anbragte paa Siden af Maskinen og i en Højde paa 725 mm over Gulvet. De er forsynede med Sækkekroge og selvlukkende Klap. Ilægningen sker forfra, og Bordets Højde over Gulvet er 1250 mm. Maskinen har dobbeltrækkede Kuglelejer for Tromlen, Halmrysteraksel og Blæseren, Støbejærnslejer for Elevator og Kørner. Katalogprisen er 680 Kr.

Prøverne med Nr. 17.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minutter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg..	11.8	534	10	17	561	0.4	4.3
250 Kg. 6-rd, Byg..	10.4	566	20	16	602	0.2	4.4
250 Kg. Havre.....	6.0	1128	5	20	1153	»	4.9
150 Kg. Rug	5.6	511	11	3	525	»	4.3
Tomgang	»	»	»	»	»	»	1.9

Dommen over Nr. 17.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel viser, udmærket gode.

Rensningen af Kornet og Kørningen var ligeledes udmærkede, og der fandtes saa godt som ingen knækkede Kærner. Halmen var som sædvanlig ved de smalle Slagletærskere noget ituslaaet.

Maskinen har været Forbillede for de under Nr. 5 og Nr. 8 prøvede, og de samme Indvendinger, der er gjort ved disse med Hensyn til den noget kombinerede Konstruktion og deraf følgende mindre Tilgængelighed og

Ulemperne ved de 4 smaa Remtræk, kan gøres gældende ogsaa ved denne Maskine.

Sækkene fastholdes ved Sækkekroge, hvilket — som tidligere nævnt — maa anses for mindre heldigt, selv om de — som her — er anbragt mindre fremtrædende.

Maskinens Konstruktion og Udførelse er som Helhed af særlig fortrinlig Kvalitet, og den stod ualmindelig fast og rolig under Gangen. Ilægningsforholdene var udmærkede, ligesom det Arbejde, Maskinen præsterede, i enhver Henseende var ualmindelig godt.

Som Helhed udtalte Dommerne sig særdeles anerkendende om denne Maskine.

Nr. 18. »Frem« med Forbedringer fra *R. Henningsen,* Faaborg.

Beskrivelse af Nr. 18. Maskinen var i det hele den samme som den under Nr. 9 beskrevne. Følgende Ændringer var foretagne: Den Remskive paa Cylinderakslen, som overfører Bevægelsen dels til Halmrysteren og dels til Blæserne, var erstattet med en større Remskive med 98 mm Diameter. De tilsvarende Remskiver paa Rysteren og Blæseren var uforandrede, henholdsvis 620 mm og 212 mm. Derved bliver Halmrysterakslens Hastighed 200 Omdr./Min. og Blæsernes Hastighed 580 Omdr./Min.

Fremdeles var det Skod paa Maskinens Fod, som skiller Afskumningen fra det mellemste Sold fra Avner og Emter, rykket noget bagud.

Prøverne med Nr. 18.

Prøverne omfattede (Skaftekorn)	Varighed i Minuiter	Svarende til aftærsket Korn i Kg. pr. Time				Kornspild i Halm og Avner i Kg. pr. 250 Kg. Skaftekorn	Forbrug af Hestes Kraft
		Nr. 1	Nr. 2	Nr. 3	I alt		
250 Kg. 6-rd. Byg..	11.5	475	65	»	540	2.5	3.5
Tomgang	»	»	«	»	»	»	2.0

Dommen over Nr. 18.

Rentærskning og Renrystning var, som ovenstaaende Tabel viser, gode.

Kornets Rensning og Kørningen var udmærkede, og der fandtes saa godt som ingen knækkede Kærner. Halmen var som sædvanlig ved de smalle Slagletærskere noget ituslaaet.

Som Beskrivelsen viser, er det den samme Maskine, som blev prøvet under Nr. 9, men med de Forandringer, som ovenfor er præciserede.

Det fremgaar af Tabellen og de ovenforstaaende Resultater, at de indførte Forandringer ikke i nævneværdig Grad forbedrede Maskinen. Kraftforbruget blev mindsket en Ubetydelighed, men til Gengæld blev Spildet ved Maskinen saa godt som uforandret, endog lidt forøget.

Den Iver og Interesse, der fra Fabrikantens Side udvistes under Maskinens Omlavning mellem de 2 Prøver, maa man haabe vil finde de rette Steder for Forbedringer, da Dommerne — som nævnt under Prøve Nr. 9 — havde det Indtryk, at der i denne Maskine var gode Emner til at bygge videre paa.

Almindelige Betragtninger over Prøven.

Sammenholder man nu de faldne Bedømmelser, viser det sig:

At Tærskning og Rystning gennemgaaende er tilfredsstillende ved alle Maskinerne.

Dommen lyder paa »udmærket god« ved Nr. 1, 8 og 17,
»særdeles god« ved Nr. 5, 10 og 14,
»meget god« ved Nr. 3, 13 og 15.
»god« ved Nr. 2, 4, 9, 11 og 18,
»mangelfuld« ved Nr. 6, 7, 12 og 16.

Halmen var gennemgaaende noget ituslaaet ved alle Slaglemaskinerne, uden at der dog var kendelig Forskel

paa Kvaliteten. Herfra adskiller sig dog Bredtærskeren Nr. 16, der skaanede Halmen godt, men til Gengæld tærskede mindre rent.

Pigtærskerne behandlede Halmen lidt bedre end Slagletærskerne og brugte lidt mindre Kraft. Dette gælder dog kun ved retstraaet Sæd, som lægges godt i efter Længderetningen, hvorimod de gennemgaaende tærsker mindre rent og har megen Vanskelighed ved at tærske Rivelse.

Kornets Rensning var »udmærket god« ved Nr. 5, 9, 12, 13, 14, 15, 17 og 18,
»særdeles god« ved Nr. 1, 2, 3, 4, 8, 10, 11 og 16,
»meget god« ved Nr. 6 og 7.

Kørningen var »udmærket god« ved Nr. 3, 4, 5, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 17 og 18,
»særdeles god« ved Nr. 1, 6, 8, 11 og 16,
»meget god« ved Nr. 2,
»tilfredsstillende« ved Nr. 6,
»mangelfuld« ved Nr. 7.

Ved Nr. 4, 10 og 11 fandtes enkelte knækkede Kærner, hvorom det ikke med Sikkerhed vides, hvorvidt de skriver sig fra Maskinens hurtiggaaende Kørner eller fra Cylinderen. Ved Nr. 14 fandtes der nogle knækkede Kærner, som Dommerne havde en stærk Formodning om skyldtes de skarpkantede Vinkeljærnsslagler paa Tærskecylinderen.

Bedømmelsen af Maskinernes Bygningstræk lader sig vanskelig sammentrænge i skematisk Form, hvorfor Oplysninger herom maa søges i det foregaaende; dog finder man Anledning til her at omtale nogle af de Hovedtræk, der har været karakteristiske for den nu afsluttede Prøve.

Selv om Tærskeværkerne fra de forskellige Fabrikanter afviger noget fra hverandre paa forskellige Punkter, er der dog enkelte Hovedtyper, der kan betragtes som en Grundform for flere Fabrikata.

En af disse er i det forangaaende nævnt under Navn af »Hillerød«-Typen, og som det karakteristiske blev det anført, at det aftærskede Gods føres ved en Kopelevator fra Foden af Maskinen op til en Knivkørner, som er anbragt foroven, tværs over denne. En anden Type, hvortil et stort Antal af de prøvede Maskiner kan henføres, er nævnt under Navn af »Holbæk«-Maskinen, og det karakteristiske for denne er, at der findes et Elevatorhjul, som fører det aftærskede Gods fra den lavere Del af Maskinen op til en Kastemaskine, som er anbragt paa Siden af denne, og som foretager en Kørning derved, at Elevatorhjulet bearbejder Godset imod Ydervæggen af Elevatorhuset eller mod en Bro i dette. Selv om der blandt de prøvede Maskiner findes Typer, der afviger endog en Del fra disse 2 Grundformer, saaledes f. Eks. Nr. 3, hvor Elevatorhjulet er anbragt paa Halmrysterakslen, hvorved en særlig Aksel for dette undgaas, saa vil dog de fleste af de prøvede Maskiner med mere eller mindre Grund kunne henføres til en af de 2 Hovedtyper. Spørgsmaalet om, hvilken af de 2 Typer der maa foretrækkes, paatrænger sig herved uvilkaarligt, men det kan ikke besvares principielt, men afhænger i langt højere Grad af, hvorledes Løsningen er i det enkelte Tilfælde, end om man har valgt det ene eller det andet Princip.

Ved »Hillerød«-Typen bliver Maskinen uvilkaarligt noget højere og i alt Fald tilsyneladende noget mere voluminøs, ligesom man ved de prøvede Maskiner i alt Fald ikke har kunnet undgaa, at de bliver noget mindre tilgængelige og mere komplicerede; særlig har man ved denne Type henledt Opmærksomheden paa Tilstedeværelsen af de mange smaa Remtræk, der kræver nogen Pasning, for at Maskinen skal gaa godt. Paa den anden Side har denne Type sin Force i, at hvert enkelt Organ og særlig Knivkørneren maa anses for at være nok saa rationelle til hver især at udføre det dem paahvilende Arbejde.

»Holbæk«-Maskinen udmærker sig ved sin lave og

enkle Form, hvorved opnaas, at der lettere skaffes Plads for den, og at den ikke kræver saa megen Pasning. Dens enkelte Organer, og da navnlig Kørneren, kan forekomme mindre rationelle, men Prøven viser med tilstrækkelig Tydelighed, at vel udførte Maskiner af denne Type kan gøre et endog fortrinligt Arbejde.

De særlig hurtigtgaaende Elevatorkørnere, som fandtes paa nogle af Maskinerne, synes ikke helt fri for at knække nogle Kærner.

Pigtærskerne har næppe Interesse ud over de Steder, hvor der skal bruges Hestekraft, og hvor denne kun haves til Raadighed i ringe Grad. Slagletærskerne synes efter det foreliggende altid at maatte foretrækkes, hvor Værket skal drives med Motor, eller hvor den tilstrækkelige Hestekraft er til Stede. Prøven synes at vise, at de fuldkomneste Tærskeorganer er en Cylinder med riflede Slagler, som arbejder mod en »engelsk« Bro. Omvendt lader det sig ogsaa gøre at have Vinkeljærnsslagler, hvor der ved riflede Slagler eller skraa Knaster i Broen kan ventes en lignende Virkning som i det forangaaende Tilfælde. Derimod synes Prøven at vise, at Vinkeljærnsslagler mod en »engelsk« Bro let vil foraarsage nogen Aksafklipning og derved give en noget mere mangelfuld Tærskning.

En anden Deling paa de prøvede Værker kan gøres efter, om disse er enkelt- eller dobbeltrensende. De sidste kan i Almindelighed ventes at give det bedste Produkt; dog ser man ved Prøven, at Maskiner med enkelt Renseri har arbejdet særdeles tilfredsstillende.

Ved dobbeltrensende Værker bliver Avner og Smaafoder blandede. Hvorvidt dette er ønskeligt, beror dog paa et Skøn, idet nogle Landmænd sætter Pris paa at faa Avnerne for sig selv, medens andre netop betragter det som en Fordel, at de bliver blandede med Smaafoderet.

Som ret naturligt er, var det største Antal af de prøvede Maskiner af en Størrelse, som passer for almindelige Bøndergaarde, og for saadanne haves der nu et meget stort Antal af gode, endog fortrinlige Maskiner. Men ved

denne Prøve var man desuden gaaet over Grænsen til begge Sider, idet Værk Nr. 15 er saa stort, at det vil være udmærket egnet som Tærskeværk for mange Herregaarde og, da det er transportabelt, tillige vil være særdeles egnet som Andelsværk for en Kreds af Bøndergaarde paa saadanne Steder, hvor man paa Grund af manglende Laderum endnu er henvist til delvis at tærske ude.

Det mest ejendommelige ud over den almindelige Størrelse af Tærskeværker fandt man ved denne Prøve i de 2 smaa Værker Nr. 6 og 7, idet man ved disse er naaet ned til at tilfredsstille Fordringen paa saa smaa Gaarde, som man hidtil ikke har turdet tænke sig Muligheden af at forsyne med et selvrensende Tærskeværk, fordi de er saa letgaaende, at man selv paa de mindre Steder kan gøre sig Haab om at kunne skaffe den fornødne Hestekraft. Endnu staar disse Værker dog, som Beretningen viser, noget tilbage i Kvalitet for de øvrige, men da den Fabrik, som har fremført dem, i mere end en Menneskealder har gjort sig særlig fortjent af Maskiner til Kornets Rensning og Behandling, saa tør man deri se en Garanti for, at disse Maskiner inden føje Tid vil blive ændrede hen til at blive en særdeles nyttig Brugsgenstand for endog det mindste Landbrug.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 16. December 1911.

Den ledende Præsident, Kammerherre *Carl Bech*, aabnede Generalforsamlingen med at udtale følgende: Forinden vi gaar over til Dagsordenen, vil jeg tillade mig at give nogle Meddelelser og stille et Forslag udenfor Dagsordenen. D'Hrr. véd, at Landhusholdningsselskabet gennem sit Bestyrelsesraad har søgt at overtale Grev *Wedell* til at vedblive som Præsident, men at han fastholder, at han paa Grund af sin nu noget fremrykkede Alder ikke vil vedblive at være Præsident. Vi har tidligere en Gang formaaet ham til at blive, men denne Gang kunde vi ikke mere, og vi maatte ogsaa indrømme, at naar han saa bestemt havde noget derimod, havde han ogsaa et godt Paaskud i den Alder, han efterhaanden havde naaet.

Jeg vil gerne omtale Grev *Wedells* Virksomhed en lille Smule her. Han har været Præsident i ikke mindre end 17 Aar; han blev nemlig Præsident i Selskabet i 1894, den Gang sammen med Kaptajn *la Cour* og Kammerherre *Castenschiold* — den sidste trak sig tilbage i 1897 — og efter *la Cours* Død derefter sammen med Kammerherre *Sehested* og Hofjægermester *Friis*. Da Hofjægermester *Friis* blev Landbrugsminister i 1900 og af den Grund trak sig tilbage fra Præsidiet, var Grev *Wedell* og Kammerherre *Sehested* en Tid alene Præsidenter i Aaret 1900. Professor *Segelcke* blev indvalgt i December 1900 og var Præsident til sin Død i November 1902. Hofjægermester *Friis* blev indvalgt igen i December 1902, og de tre var saa Præsidenter sammen indtil 1909, da Kammerherre *Sehested* døde. Efter Kammerherre *Sehesteds* Død viste De mig den Ære at vælge mig til Præsident, og Hofjægermester *Friis* trak sig tilbage i December 1910, og ved denne Lejlighed indtraadte Professor *Westermann* i Præsidiet. D'Hrr. vil erindre, at i Fjor udbad

vi os Deres Samtykke til at optage Hofjægermester *Friis* som Æresmedlem. Naar jeg sagde før, at Grev *Wedell* havde været Præsident i 17 Aar, var der det mærkelige Træf, at begge de to Præsidenter, Hofjægermester *Friis* og Grev *Wedell,* har været Medlemmer af Selskabet i ikke mindre end 44 Aar. Det er altsaa en lang Aarrække, de kan vise tilbage til, og hvori de har vist Interesse for Landhusholdningsselskabet og dets Opgaver. Jeg vil nu gerne i Overensstemmelse med Bestyrelsesraadet, som enstemmigt har vedtaget det i Dag, anmode om D'Hrr.s Samtykke til, at vi optager Grev *Wedell* som Æresmedlem. Jeg tror, vi skylder Grev *Wedell* overordentlig megen Tak for hans Virksomhed. Han har altid arbejdet med den største Fordringsløshed og Beskedenhed, han har altid set hen til selve Sagen, og han har aldrig afholdt sig fra at tage noget Arbejde op. Det var ikke sjældent, vi maatte lægge Beslag paa ham ved repræsentative Lejligheder, ved Rejser til Udstillinger i Udlandet, hvor det ikke var hver Mands Sag at løse Opgaven; ogsaa det gjorde han saaledes, at Selskabet kun havde Ære deraf. I det hjemlige Arbejde har han ofte lagt et væsentligt Lod i Vægtskaalen, langt mere, end D'Hrr. maaske tænker. Det var for os alle en Glæde at samarbejde med ham og derved faa Lejlighed til at lægge en lille Sten til den Bygning, vi gerne vil opføre ved Arbejdet i Selskabet. Der er fra vor Side kun Grund til at takke ham og ønske ham alt godt for den Tid, han har tilbage. Han er ganske vist en Mand i en fremrykket Alder, men hans Helbred er Gud ske Lov saa godt, at vi kan haabe, han har ikke faa Aar endnu tilbage; og den Tid vil vi haabe maa være præget af Lykke, Glæde og Tilfredshed for ham. Der vil endnu komme til at hvile meget Arbejde paa ham, og vi kan alle enes om at ønske, at han maa have Lykke og Held med sig dertil. Jeg tror, vi vilde glæde ham ved at mindes ham paa den Maade, jeg gerne vilde have, vi skulde, nemlig ved at gøre ham til Æresmedlem af Selskabet. Jeg udbeder mig altsaa Forsamlingens Samtykke dertil. (Alle rejste sig.) Maa jeg takke meget for den enstemmige Tilslutning, dette Forslag har faaet.

Siden sidste Generalforsamling har Landbruget desværre lidt adskillige Tab. Jeg skal efter sædvanlig Skik nævne de Mænd, som vi føler Trang til at mindes; det er Hofjægermester *H. E. von Beck,* Professor *Maar,* Justitsraad *Friis,* Gaardejer *Sams,* Godsejer *Mansa,* Forsøgsleder *A. J. Hansen* og Veterinærkonsulent *Arup.* Paa meget forskellig Vis har disse Mænd udrettet et fortjenstfuldt Arbejde i vort Landbrug,

i Foreningslivet, paa Undervisningens og Forsøgsvæsenets Omraade, og blandt danske Landmænd havde alle disse Navne en god Klang. Her i Selskabet er der særlig Grund til at mindes det Arbejde, som Professor *Maar* udrettede som Medlem af forskellige Udvalg; vi mindes den Redebonhed, hvormed han paatog sig dette Arbejde, den Dygtighed, han udviste, og den personlige Elskværdighed, der til enhver Tid prægede hele hans Færd. Med Tak mindes vi de mange Gange, *Arup* virkede for det danske Landbrug og bistod Landhusholdningsselskabet med Raad og Vejledning. Det er paa mange Maader, Arup har gjort Nytte i de Aar, der er gaaet. Det kunde synes at ligge langt tilbage, men det er ikke saa længe siden, at der i den Virksomhed, han udfoldede, rummedes store Vanskeligheder og Tvivl i vort Forhold til Udlandet. Jeg tror, han løste de Opgaver, der blev paalagt ham, paa bedste Maade. Vi vil bevare Mindet om disse Mænd i vor pietetsfulde Erindring.

Jeg skal dertil føje en Omtale af endnu nogle smertelige Tab, vi har haft i den senere Tid. Den ene, jeg maa nævne, er Landbrugsskoleforstander *Niels Pedersen,* som døde den 10. November, og den anden er cand. mag. *Mortensen,* der døde den 3. December i Aar. *Niels Pedersen* var bekendt som Forstander for vor største Mejeriskole her i Landet, den, som vel har sat det mest indgaaende Præg paa Uddannelsen af vore mangfoldige Mejerifolk. Han kom tidligt paa Landbrugsskole og Landbohøjskolen, hvor han tog sin Eksamen; han kom derefter over til Askov, hvor han utvivlsomt var under Paavirkning af *Schrøder,* der har sat sit Stempel paa saa mange af vore dygtige unge Mænd. Efter kort Tids Forløb stiftede han Landbrugsskolen i Ladelund, der voksede sig stor fra en meget lille Begyndelse. Mange vil erindre, hvorledes *Fjord* netop søgte derover med mange af sine Forsøg; der var ingen, som *Fjord* hellere havde til Medhjælper ved disse meget fortjenstfulde Arbejder, som han udførte for Mejeribruget. Denne Skole voksede sig større og større, saa den maatte beundres af alle, der kom derover og saa den. Da *Pedersen* i sine sidste Aar var blevet ikke saa lidt svagere og havde overgivet Ledelsen til en anden, vedblev han dog stadig at holde Foredrag paa Skolen.

Den anden, jeg vil nævne, Magister *Mortensen,* var ikke mindre end 30 Aar yngre. Han var Videnskabsmand, men kom ind som Konsulent i det praktiske Landbrug. Han havde uddannet sig ved efter Artium at tage Skoleembedseksamen. Han var særlig uddannet som Botaniker, kastede sig nu over

den praktiske Botanik, som interesserede Landbruget, og blev Konsulent for de samvirkende Landboforeninger. Det maa i højeste Grad beklages, at denne unge Mand ikke fik Lejlighed til i flere Aar, end det forundtes ham, at udøve sin Virksomhed i det Fag, han helligede sig med mere end almindelig Dygtighed.

Alle de Mænd, jeg her har nævnt, beder jeg Dem bevare i taknemmelig og pietetsfuld Erindring. (Alle rejste sig.)

Den ledende Præsident: Jeg beder derefter Sekretæren meddele Udfaldet af Valgene.

Sekretær *Hertel:* Der er ialt afgivet 139 Stemmesedler. Til Præsident er valgt Kammerherre, Hofjægermester F. Lehnsgreve *Moltke* med 126 Stemmer. Til Bestyrelsesraadet er som nyt Medlem valgt Hofjægermester *Cederfeldt de Simonsen* med 100 Stemmer. Genvalgte er: Godsinspektør *Tilemann* med 120 Stemmer, Kammerherre *Oxholm* med 122 Stemmer, Greve *L. Reventlow* med 121 Stemmer, Hofjægermester *A. Tesdorpf* med 123 Stemmer og Etatsraad *W. A. Langkilde* med 122 Stemmer. Til Revisor er valgt Godsejer *W. Pontoppidan* med 94 Stemmer, og til Medlem af Bestyrelsen for »Fond til Landmænds Uddannelse« er genvalgt Professor, Dr. *O. T. Christensen* med 111 Stemmer og valgt Professor *Bøggild* med 89 Stemmer.

Bestyrelsesraadet har i Dag genvalgt Jægermester *F. H. Skov* og Hofjægermester *G. E. Grüner* til Medlemmer af Belønningsudvalget, Etatsraad *Valentiner* til Medlem af Bogudvalget og Grosserer *G. Hage,* Sekretær *Hertel* og Regeringskonsulent *R. Schou* til Medlemmer af Bestyrelsen for Korn- og Foderstofkontrollen.

Landboforeningernes Stemmegivning til Valget af Bestyrelsesraadet har givet følgende Resultat: Ringkøbing Amt: Proprietær *Olufsen* (genvalgt); Ribe Amt: Klitplantør *Vilh. Pinholt* (nyvalgt); Vejle Amt: Gaardejer *J. P. Jensen* (genvalgt); Maribo Amt: Inspektør *Rasmussen,* Næsgaard, valgt med 2407 Stemmer mod 1858 Stemmer, der faldt paa Proprietær O. Rasmussen, Gaabense Færgegaard; Præstø Amt: Forpagter *Selchau Hansen* (genvalgt), og Sorø Amt: Godsejer *A. Bech* (genvalgt).

Den ledende Præsident: Efter denne Meddelelse vil jeg gerne i Anledning af det vigtigste af disse Valg, som jo er Valget af den ny Præsident, paa Forsamlingens Vegne rette en hjertelig Velkomsthilsen til Grev *Moltke.* Det stod noget tvivlsomt, da Grev *Wedell* trak sig tilbage, hvorledes vi skulde faa ham erstattet; men det varede ikke længe, inden

vore Ønsker formede sig til et Haab om, at Lensgreve *Moltke* vilde tage imod Valget. Lensgreve *Moltkes* Fortid i det danske Landbrug gjorde dette Ønske vel begrundet. Bregentved har altid hørt til de mest kendte Forsøgssteder, og den Maade, Grev *Moltke* altid har stillet sig paa, har været en saadan, at vi stedse med den hjerteligste Tak har skønnet paa det. Og i mangfoldige Retninger har Grev *Moltke* ydet Landbruget sin værdifulde Bistand. I de sjællandske Landboforeninger har Grev *Moltke* gjort et stort Arbejde i mange Aar, og altid har han vist sin Interesse, altid har han været parat til at tage Del i det Arbejde, man krævede af ham. Med denne overordentlig smukke Fortid for Øje og i Betragtning af hele den Stilling, Grev *Moltke* indtager endnu, kunde vi ikke ønske noget bedre Valg. Jeg tror, vi kan lykønske Selskabet til dette Valg. Idet vi ønsker Grev *Moltke* velkommen i vor Kreds, vil jeg takke Dem, fordi De ikke sagde Nej, da vi henvendte os til Dem, og udtale det Ønske, at De ikke alene her maa finde Glæde ved Deres Virksomhed, men at De ogsaa paa mangfoldige Maader udenfor Selskabet, i de talrige Forhold, De ellers er stillet i, maa have Glæde og Velsignelse af Deres Arbejde. Men vi tænker her mest paa os selv. Vi tror, at det gamle Selskab endnu har store Opgaver at løse, og vi vil sikkert komme til at lægge Beslag paa Dem. Vi vil ønske, at De altid maa finde nogen Glæde derved og ikke fortryde, at De har sagt Ja. Vi takker Dem meget, fordi De tog imod Valget.

Lensgreve *Moltke:* Maa jeg bringe Kammerherren min Tak for det hjertelige og smukke Velkommen og den venlige Tilslutning, det har faaet. Jeg sætter overmaade megen Pris derpaa. Jeg bringer tillige min bedste Tak for den Ære og Tillid, man har vist mig ved at vælge mig til Præsident; jeg er meget taknemmelig og glad derfor. Det er ikke uden Betænkelighed, jeg har modtaget dette for mig saa ærefulde Hverv, idet jeg er Formand for de samvirkende sjællandske Landboforeninger og ikke rigtig véd, hvorledes disse to Stillinger kan forenes. Jeg indser imidlertid, at det har sin Betydning, at der er et Bindeled mellem Fællesforeningen og Landhusholdningsselskabet, det vil sige, naar dette Bindeled virker paa rette Maade, og jeg vil haabe og ønske, at jeg vil kunne udføre den Gerning, jeg har paataget mig paa bedste Maade. I hvert Fald skal jeg gøre mit bedste for at udfylde min Stilling. Jeg takker mange Gange for Valget.

Sekretæren oplæste derefter Navnene paa de i Aarets Løb indmeldte, ialt 28, som alle var optagne som Medlemmer. Medlemsantallet stiller sig derefter saaledes:

Ved Generalforsamlingen forrige Aar havde Selskabet 782 Medlemmer.
Optagne i Aarets Løb er ..... 28 —

810 Medlemmer.
Afgaaede ved Døden er 14, udmeldte 23 ..... ialt 37 —

Selskabet har altsaa den $^{16}/_{12}$ 1911 ..... 773 Medlemmer.

Det reviderede Regnskab for Regnskabsaaret 1. April 1910 til 31. Marts 1911 fremlagdes med tilhørende Bilag til Medlemmernes Gennemsyn. Revisorerne havde fundet Regnskabet fuldstændig i Orden, og i Bestyrelsesraadets Møde forud for Generalforsamlingen var der givet Regnskabsføreren Decharge.

Beretninger.

Om Selskabets almindelige Virksomhed afgaves følgende Beretning af Sekretær *Hertel:* Selskabets Medlemmer har i Aar kun modtaget de sædvanlige Tidsskrifter og Beretninger: »Tidsskrift for Landøkonomi«, »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl«, »Landøkonomisk Aarbog«, Konsulentberetningen og Aarsberetningen; derimod har de ikke modtaget noget nyt Skrift. Vi beklager, at vi ikke har naaet det; vi har ikke mindre end 9 à 10 under Udarbejdelse eller Forberedelse; men Forhold, som Selskabet har staaet magtesløst overfor, har medført, at der ikke er kommet noget nyt Skrift til Medlemmerne i 1911. Imidlertid har vi paa Trapperne 6. og sidste Bind af »Landbrugets Udvikling fra 1835«, udarbejdet af Forstander *Tuxen.* Ligeledes haaber vi i en nær Fremtid at kunne udsende et lille Landbrugsskrift om Gedeavl, som udarbejdes af Dyrlæge *Pyndt* i Viborg. Vi har endvidere anmodet Hr. *Pyndt* om til Almanaken for 1913 at skrive en lille Afhandling om Gedehold og Gedemælkens Betydning for Smaabørns Ernæring. Endelig vil i en nær Fremtid udkomme et Skrift angaaende Opførelsen af billige Ladebygninger. I Marts 1910 udsatte Landhusholdningsselskabet for Midler af den Raben-Levetzauske Fond en Præmie af 500 Kr. for den bedste Besvarelse af denne Opgave; der indkom 9 Besvarelser, og Præmien er tilkendt Tømrermester Brüel i Haslev. Hans Arbejde er sat i Gang. — I det forløbne Aar er der ialt uddelt til Medlemmer, Bogsamlinger, forskellige Institutioner og andre ca. 6000 Bind.

Under Selskabet tjener for Tiden 43 Landvæsenslærlinge paa større Gaarde, 1 Lærling paa mindre Gaarde og 5 Foderlærlinge — ialt 49. Selskabet har i Aar givet 6 vel udtjente Lærlinge Understøttelser til at gennemgaa et Kursus paa en Landboskole.

Saa har Selskabet i Aar som sædvanlig uddelt en Del Understøttelser, dels ved Hjælp fra Julius Skrikes Stiftelse, dels af egne Midler. Statens Planteavlsudvalg har faaet 600 Kr. til Undersøgelse vedrørende Ordning og Dyrkningsforsøg med Landbrugsplanter og 500 Kr. til fortsatte Arbejder vedrørende Udgivelsen af en botanisk Beskrivelse af Landbrugsplanter. Dansk Andels Æg-Eksport har faaet 500 Kr. til Fortsættelse af Konkurrencen mellem hele, velledede og lønnende Hønsehold og Foreningen »De danske Atlanterhavsøer« 300 Kr. til Fremme af Planteavlen paa Island. Landbrugshøjskolen for Døvstumme har faaet 300 Kr. Til Kursus i Maskinbrug for Landmænd er givet 300 Kr. og til »Hedebruget« 500 Kr.; *la commission internationale d'agriculture* har som sædvanligt faaet 100 Francs. Af personlige Understøttelser er uddelt: Til Fru mag. scient. *Rostrup* 500 Kr. til entomologiske Studier angaaende Bekæmpelsen af Landbrugets Skadedyr; til Statskonsulent *Mørkeberg* 200 Kr. til Familiestambogsføring; til Islænderen *Sigvaldarson* 100 Kr. til et Studieophold paa Landbohøjskolen og til Redaktør *Oehlerich* 200 Kr. for hans tidligere Virksomhed paa Frøavlens Omraade.

Af Hædersbelønninger for Landboflid er der uddelt følgende: Det store Sølvbæger er tilkendt Gaardejer *Laust Kristensen* af Nyborghus i Fruering Sogn, Ringkøbing Amt, og Gaardejer *Jens Peter Kristensen* af Søby Mark i Rind Sogn, Ringkøbing Amt. Det almindelige Sølvbæger er tildelt Husmand *Jens Peter Andersen Skov* af Lundby i Brarup Sogn, Maribo Amt, og Husmand *Jørgen Olsen* af Oustrup, Eskildstrup Sogn, Maribo Amt.

Hædersdiplomet er tildelt Gaardejer *Lars Nielsen* af Lille Gedhus, Grove Sogn, Ringkøbing Amt, Husmand *Mads Fuglede Jensen* af Hvedde i Assing Sogn, Ringkøbing Amt, og Gaardejer *Niels Blæsbjerg Jensen* af Meedgaard i Vind Sogn, Ringkøbing Amt.

I Aar har Landhusholdningsselskabet endvidere paabegyndt en ny Foranstaltning: Uddeling af Medailler for dygtigt Landarbejde i Forbindelse med lang og tro Tjeneste. Jeg skal ikke nu komme nærmere ind paa den Sag, da den vil komme for senere paa Dagsordenen.

Landhusholdningsselskabet nedsatte, som det vil erindres, i 1910 3 nye Udvalg. Af disse har det ene, nemlig Udvalget angaaende en Forbedring af Noteringsforholdene paa Københavns Kvægtorv, der var valgt af de samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift og Landhusholdningsselskabet i Forening, afsluttet sin Virksomhed. Det er lykkedes at faa Noteringsudvalget sammensat paa en mere betryggende Maade end hidtil. Da saavel Købere som Sælgere nu har faaet Stemme i Noteringsudvalget, og dette desuden arbejder sammen med Kvægtorvsbestyrelsen, tør man gøre Regning paa en mere paalidelig og ensartet Notering end tidligere.

De to andre Udvalg, Udvalget angaaende Tuberkulosens Bekæmpelse og Regnskabsudvalget, har endnu ikke afsluttet deres Arbejde. Af det sidste Udvalg er Hr. Forstander *Tuxen*, i Følge eget Ønske, udtraadt. Det er ret store og vigtige Opgaver, disse Udvalg har beskæftiget sig med, men der kan ikke her gives nærmere Oplysning om Arbejdets Gang. Jeg antager, at Tuberkuloseudvalget vil kunne slutte sit Arbejde med et Par Møder i Vinterens Løb. Saa har Landhusholdningsselskabet endvidere i Aar nedsat 2 nye Udvalg: Udvalget angaaende Oprettelsen af et landøkonomisk Rejsebureau og et Udvalg til at overveje, hvad der kan gøres for at fremme Udbredelsen af god Landbrugslitteratur. Der vil senere paa Dagsordenen blive givet Meddelelse derom, saa jeg skal ikke for Øjeblikket komme nærmere ind herpaa.

Der er en Sag, Landhusholdningsselskabet i en Aarrække har haft med at gøre, men som det i Aar har røgtet for sidste Gang — i alt Fald under dens hidtidige Form —, nemlig det aarlige Konsulentmøde. Paa Forslag til Finanslov for 1912—13 er nemlig Bevillingen til Konsulentmøderne strøget. Det første almindelige Konsulentmøde afholdtes i 1892; i 1893 afholdtes der alene et Møde af Statskonsulenterne, men fra og med 1894 atter et aarligt, almindeligt Konsulentmøde. I 1904 deltes Konsulentmødet i to Afdelinger: Sektionsmøder, der afholdtes den første Dag, og et almindeligt Møde den anden Dag. Ialt er der afholdt 22 Konsulentmøder.

Af Selskabets almindelige Virksomhed skal jeg endnu kun berøre, at dets permanente Udvalg har røgtet deres Gerning som i tidligere Aar, at Selskabet som sædvanligt har afgivet en stor Mængde Besvarelser til Ministeriet, andre Institutioner og Private, saaledes bl. a. til Siams Landbrugsministerium om

Selskabets egen Organisation og Virksomhed og til det kanadiske Landbrugsministerium om Landboforeningsvæsenet her i Landet.

»Fond til Landmænds Uddannelse«.

Beretning om Fondens Virksomhed i det 42. Forretningsaar, 1911, aflagdes af Kasserer, Landbrugskandidat *H. C. Larsen:* Angaaende de ledige Stipendier indkom der 18 Ansøgninger, som alle gik ud paa, at vedkommende var uformuende og ønskede Understøttelse til Studium ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole for derefter at søge Ansættelse som Lærer ved en Landbrugsskole, som Konsulent eller i lignende Virksomhed.

Der blev tilstaaet 4 Ansøgere Understøttelse paa 15 Kr. maanedlig i 8 Maaneder, nemlig: for 2. Gang til *H. J. Hansen* og *A. M. Sørensen,* for 1. Gang til *D. Brochsgaard* og *S. Sørensen.* 2 Ansøgere fik 15 Kr. maanedlig i 12 Maaneder, nemlig for 1. Gang: *J. K. Brogaard* og *H. C. Berggren.*

Understøttelserne vil tilsammen udgøre 840 Kr., og da der kun var 825 Kr. 58 Øre til Raadighed, vil der altsaa blive et Underskud af 14 Kr. 42 Øre at overføre til næste Aars Regnskab.

Beretning om Mejerikonsulentvirksomheden.

Mejerikonsulent *G. Ellbrecht* havde udarbejdet en trykt Beretning, der var omdelt og ikke gav Anledning til nogen Bemærkning.

Beretning om Prøver med Landbrugsredskaber og -Maskiner.

Statskonsulent *Birk,* som ved Sygdom var forhindret fra at være til Stede, havde udarbejdet en trykt Beretning, som var omdelt, og som ikke gav Anledning til Omtale.

Meddelelser ved Landbrugsministeriets Konsulent i Agrikulturkemi.

Professor, Dr. phil. *K. Rørdam:* Antallet af behandlede Sager og Spørgsmaal, som jeg er kommen i Berøring med i det forløbne Aar, har været meget betydeligt, og som et Tidens Tegn kan det anføres, at et ikke ringe Antal Forespørgsler har drejet sig om de bedste Maader at udføre ke-

miske Analyser paa af snart det ene, snart det andet Stof eller Stofgruppe af landøkonomisk Betydning. Det er glædeligt at se, at Betydningen af kemisk Analyse efterhaanden synes at gaa op for flere og flere af Producenterne og Forbrugerne af Stoffer af landøkonomisk Art, men endnu kan det, hvad der jo ikke er til at undre sig over, af og til for enkelte, der ikke er kemisk uddannede, knibe med rigtigt at forstaa, i hvilke Tilfælde en kemisk Analyse af et eller andet Stof med Fordel lader sig udføre, og hvor den ikke vilde være til nogen Nytte. Ligeledes er Tolkningen af Analyseresultaterne heller ikke altid let for dem, der ikke er helt hjemme i Kemiens Grundbegreber, men der er utvivlsomt, takket være Landbrugsskolerne, baade med Hensyn til Forstaaelse af, i hvilke Tilfælde en Analyse vil gøre Nytte, og i Forstaaelsen af Analyseresultaterne megen Fremgang at spore.

Nu er det dog saaledes, at skønt man ikke skal undervurdere Betydningen af kemisk Analyse af landøkonomiske Produkter eller af Stoffer, der anvendes i Jordbrugets Tjeneste, saa er der mange Stoffer, som det vilde være ørkesløst, ja, man kan gerne sige vildledende, at foretage kemisk Analyse af, hvad enten dette beror paa Vanskeligheden ved at fremskaffe en ordentlig Middelprøve til Analyse eller paa Stoffets lette Foranderlighed, saa at Sammensætningen bliver en hel anden i kvantitativ Henseende i det Tidsrum, der hengaar, fra Middelprøven er udtaget og analyseret, og til Stoffet kommer Køberen eller Forbrugeren i Hænde og af ham anvendes i det givne Øjemed. Senere hen skal jeg komme ind paa bestemte Eksempler, der kan oplyse disse Forhold.

Med Benyttelse af de samme Inddelingsprincipper som i tidligere Beretninger skal jeg i korte Træk søge at fremdrage noget af, hvad der er passeret paa det agrikulturkemiske Omraade i det forløbne Aar.

I. *Smør og andre Mælkeriprodukter samt Margarine og andre Fedtstoffer.*

Aarets vigtigste Begivenhed paa disse Omraader maa vist siges at være, at under 12. April 1911 blev Lov Nr. 129 om Handel med Smør og fremmede Landbrugsprodukter m. m. underskrevet af Kongen, saaledes at den er traadt i Virksomhed og har afløst tidligere Lovgivning paa dette Omraade den 10. December d. A. Den er suppleret ved en kgl. Anordning Nr. 312 af 17. November d. A. angaaende »Mærkning af

Smør, der tilvirkes her i Landet af pasteuriseret Fløde eller Mælk, og hvis Vandindhold ikke overstiger 16 pCt.«. Yderligere har Landbrugsministeriet under 18. November d. A. udstedt en Bekendtgørelse angaaende »Mærkning af Smør og fremmede Landbrugsprodukter m. m.«.

Den vigtigste Bestemmelse heri maa vistnok siges at være Lovens § 2, der lyder:

Tilvirkning, Forhandling, Indførsel, Transitering. Det er forbudt at tilvirke, falbyde eller forhandle dansk Smør, der er farvet med Anilinfarver.

Smør, der er bestemt til Salg, maa ikke indeholde andre Konserveringsstoffer end Kogsalt og ikke over 20 pCt. Vand. Det er forbudt at indføre, falbyde, forhandle eller transitere Smør, der indeholder andre Konserveringsstoffer end Kogsalt, samt Smør, der indeholder over 20 pCt. Vand. Smør, der er bestemt til Salg og som indeholder over 16 pCt., men ikke over 20 pCt. Vand, skal være mærket med Betegnelsen »Vandsmør« . . . .

Desuden findes vigtige Bestemmelser om Mærkning af Smør, hvad jeg dog ikke her skal komme ind paa, da dette ikke er et agrikulturkemisk Spørgsmaal. I kemisk Henseende frembyder Vandbestemmelse i Smør og lignende Fedtstoffer ingen særlige Vanskeligheder, og man har i Forsøgslaboratoriets 62. Beretning en Gennemarbejdelse af dette Spørgsmaal og en let udførlig Anvisning til at udføre Vandbestemmelse i Smør med et særlig dertil konstrueret Apparat, saaledes at enhver, der vil anvende lidt Omhu derpaa, kan udføre disse Bestemmelser med tilstrækkelig Nøjagtighed, selv om han ikke er uddannet som Kemiker. Fra forskellige Sider blev der rejst Spørgsmaal om Vandbestemmelse i Svinefedt. Her er jo den store Forskel, at medens Smør indeholder normalt op til 16 pCt. Vand og i visse Tilfælde derover, indeholder Svinefedt i Reglen ikke $^1/_3$ pCt. Vand. Ogsaa her har man en Gennemarbejdelse af Spørgsmaalet fra Forsøgslaboratoriet (Januar 1911) at henvise Forespørgerne til, nemlig den 73. Beretning A. »Forsøg over Vandindholdet i Svinefedt fra Svineslagterierne«.

Med Hensyn til kemisk Analyse af Mælk og Mælkeriprodukter har jeg i sidste Aars Beretning omtalt, at et af Landbrugsministeriet nedsat Udvalg havde udarbejdet et Forslag til »Arbejdsmetoder« for kemiske Undersøgelser af denne Art Stoffer. I Løbet af Efteraaret er dette Forslag efter at være godkendt af Landbrugsministeriet blevet trykt paa dette Ministeriums Foranstaltning

og bliver nu uddelt i omtrent 2000 Eksemplarer til alle i disse Forhold interesserede Parter. Arbejdsmetoderne omfatter følgende Emner:

A. Prøvetagning:
   I. Prøvetagning af Mælk.
   II. — af Smør.
   III. — af Ost.
B. Kemisk Analyse:
   I. Mælk.
   II. Smør.
   III. Ost.
   IV. Undersøgelse for Konserveringsstoffer.

Hvad de anførte Metoder i det enkelte angaar, maa henvises til de udarbejdede Anvisninger. Om dem alle gælder, at det er gennem lang Erfaring hos Udvalgets Medlemmer gennemprøvede og udvalgte Metoder, der bringes frem. Der er ikke noget nyt, som den ene eller den anden har fundet paa og uprøvet lader gaa ud til det store Publikum, noget, man desværre har set alt for meget af i de senere Aar herhjemme ved visse Undersøgelser af landøkonomisk Art.

Nu foreligger der altsaa ved Landbrugsministeriets Foranstaltning tilgængelig for alle deri interesserede udførlige kemiske Anvisninger til Undersøgelse af Mælk og Mælkeriprodukter og til Undersøgelse af Gødningsstoffer og Foderstoffer, saa at der ikke længere kan herske Tvivl om, hvilke Metoder der bør anvendes, og saafremt Prøverne udtages paa rette Maade, noget, der ikke altid har været Tilfældet, bør der ved Analyse af de nævnte Stoffer ikke fremkomme nogen større Forskel i Analyseresultaterne, hvad enten Analysen foretages i det ene eller det andet Laboratorium.

Af andre Arbejder vedrørende Smør og nærmest af sammenstillende Art bør nævnes Laboratorieforstander *G. Jørgensens* »Om Smørfedtets Sammensætning i Smørprøver af dansk og russisk-sibirisk Oprindelse«, et Arbejde, der er publiceret i dette Selskabs Tidsskrift, og samme Forfatters »Les beurres exportés du Danemark« i »Annales des falsifications« for Oktober 1911. Herved er fremskaffet meget værdifulde Sammenstillinger af og Oplysninger om »Refraktionstallet« og »Tallet for flygtige Syrer« i Smør af nævnte Oprindelser.

Under dette Afsnit om Smør og andre Mælkeriprodukter

m. m. kan ogsaa anføres, at Landbrugsministeriet paa dertil given Anledning i Juli Maaned d. A. har givet en Resolution for, at Kasein, fremstillet til teknisk Brug, ikke kommer ind under Lovens Bestemmelser om Margarine, Ost osv., saa at der altsaa ikke til teknisk Kasein skal tilsættes Sesamolie som Røbestof. Betingelsen for Fritagelse er dog, at der paa Steder, hvor der fabrikeres Kasein til teknisk Brug, træffes betryggende Foranstaltninger, der forhindrer, at den teknisk fremstillede Kasein benyttes til Ost..

II. *Foderstoffer.*

Fra private Forbrugere og senere fra et større Firma, der handler med Foderstoffer, modtog jeg Prøver af saakaldte Sesamklid. De burde dog nærmest kaldes Afpudsning eller Afspidsning og var i høj Grad urene. De indeholdt saaledes over 30 pCt. Askebestanddele, hvoraf det meste var kalkholdigt Kvartssand. Derimod indeholdt de kun 3 pCt. Fedt og 0.5 pCt. Æggehvidekvælstof og maa altsaa betegnes som værende af meget ringe Værdi som Kvægfoder. Efter at være oplyst om »Kliddene«s Beskaffenhed erklærede Firmaet sig meget beredvilligt parat til ikke mere at udbyde Stoffet i Fodringsøjemed. Fra samme Firma fik jeg noget senere Prøve af Jordnødklid, som virkelig fortjente denne Betegnelse, for saa vidt som det udelukkende bestod af de afskrællede brune Hinder af Jordnødder og lidt af det yderste af Kærnen. De indeholdt kun 4.79 pCt. Askebestanddele, 12.87 pCt. Fedt og ca. 14 pCt. Æggehvidestof. Bortset fra, at Fedtet i de indsendte Prøver var temmelig harskt, maa dette Stof i frisk Tilstand utvivlsomt siges at være et brugeligt Foderstof.

Der foreligger fra Juni d. A. fra Ministeriet for Handel og Søfart en Resolution i et temmelig indviklet Spørgsmaal vedrørende Indførsel af Foderstoffer. Gennem det kgl. danske Landhusholdningsselskab fik jeg ogsaa Lejlighed til at udtale mig om Sagen efter at være bleven gjort bekendt med Sagens Akter. Som saa mange af den Art Spørgsmaal ser ogsaa det foreliggende ved første Øjekast ud til at være af ren juridisk Art, men viser sig ved nærmere Betragtning i Virkeligheden at have stor Betydning med Hensyn til effektiv Kontrol med saavel Foderstoffers som Kunstgødningers Beskaffenhed.

I Lov om Handel med Gødnings- og Foderstoffer af 26. Marts 1898 lyder § 10:

»Ved Indførsel fra Udlandet af de i denne Lov omhandlede Varesorter skulle de i §§ 1 og 2 ommeldte trykte Blanketter benyttes, for saa vidt Varerne sendes til andre end Handlende eller Fabrikanter. Toldvæsenet paaser, at fra Udlandet ankommende Varer, der ikke er ledsagede af saadanne Blanketter i behørig udfyldt Stand, ikke udleveres, medmindre Modtageren for Toldvæsenet godtgør, at han er Handlende eller Fabrikant«.

Spørgsmaalet var, hvorvidt ovennævnte § 10 skal forstaas saaledes, at Modtagere, der ikke er Handlende eller Fabrikanter — altsaa private Købere — kan fra Udlandet indføre paagældende Varer (Gødnings- eller Foderstoffer, der har undergaaet industriel Behandling), uden at Varerne er ledsagede med de i Lovens §§ 1—2 paabudte Garantibeviser, naar det for Toldvæsenet godtgøres, at Varerne er købte af (d. v. s. igennem) et indenlandsk Handelsfirma. Nævnte Lovs § 1 paabyder, at ved Handel paa Levering af industrielt behandlede Handelsgødninger i Partier paa 100 kg og derover af én Sort skal Sælgeren i ethvert Dokument angaaende Handelens Indgaaelse, som forelægges Køberen til Underskrift, give denne visse nærmere i Loven og Ministeriets Bekendtgørelser specificerede Oplysninger, og i samme Lovs § 2 foreskrives omtrent det samme for Handel med industrielt behandlede Foderstoffer. De Oplysninger, som Sælgeren i Følge Loven og Bekendtgørelserne skal give Køberen, er af en saadan Art, at man altid ved kvantitativ kemisk Analyse kan erfare, hvorvidt Sælgeren har overholdt, hvad han har lovet Køberen ved Salgets Indgaaelse med Hensyn til Varernes Beskaffenhed. Man maa erindre, at de fleste af disse Stoffer er af en saadan Art, at man i Reglen ikke ved et rent Lægmandsskøn kan erfare, hvorvidt Stoffet er kontraktmæssigt eller ikke, saaledes som man dog i Almindelighed er i Stand til med større eller mindre Sikkerhed ved Handel med Kreaturer, Korn, Tømmer, Brædder og lignende.

Ministeriet for Handel og Søfart gav i den paagældende Sag Resolution for, at Varer af den i Loven omhandlede Art ikke kan indføres her i Landet til private Købere, uden at Varerne er ledsagede af de lovformelige Garantibeviser, som med enkelte i Loven nævnte Undtagelser ellers altid skal ledsage saadanne Vareposter, naar de fra indenlandsk Sælger overgives indenlandsk Køber. Spørgsmaalet har ret stor Betydning, da det fra landøkonomisk Side vilde være meget betænkeligt, om man tillod ganske ukontrolleret Indførsel af Gødnings- og Foderstoffer fra Udlandet til private Forbrugere,

der ikke kan kontrollere Varernes Beskaffenhed selv og ikke kan faa dem kontrollerede ved Analyse, naar der ved Indførselen intet bliver opgivet om den givne Vareposts kemiske Sammensætning. Der haves fra tidligere Tid ikke faa Eksempler paa, at der fra vort sydlige Udland her i Landet til private Forbrugere gennem mindre samvittighedsfulde Forhandlere søgtes afsat f. Eks. Kalisalte af en saa slet Beskaffenhed, at paagældende Kaliværker aldrig vilde have vovet at udbyde saadanne Varer i Hjemlandet. Forhandlerne søgte at krybe bort fra deres Forpligtelser med Hensyn til at garantere Varernes Beskaffenhed ved at lade Forbrugerne aftage Varerne direkte fra Udlandet. Nu kan dette ikke længere ske, uden at Køberne faar de samme Oplysninger, som skal gives ved Handeler i selve Landet. Toldvæsenet vil vaage herover.

III. *Gødningsstoffer.*

Gennem det danske Udenrigsministerium fremkom udførlig Beskrivelse af den i England benyttede *Dickson*'ske Metode til at fremstille et kvælstofholdigt i Vand opløseligt Fosfat og tillige Beretning om Gødningsforsøg med dette Stof. Skønt Sagen ikke kan tillægges stor Betydning, skal jeg dog berøre den, da den gennem Landbrugspressen er kommen frem til Offentlighedens Kundskab, og jeg har haft Lejlighed til ved det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Foranstaltning nærmere at undersøge de originale Beretninger.

For i landøkonomisk Øjemed at opløseliggøre Fosforsyren i Raafosfat, Benmel, Fosforguano og lignende fosforholdige Naturprodukter har man til forskellige Tider fra den første Halvdel af forrige Aarhundrede benyttet forskellige Fremgangsmaader. Nu til Dags anvendes næsten udelukkende en Behandling med Svovlsyre, hvorved der af Raafosfat opstaar »Superfosfat«, der er en Blanding af opløselig fosforsur Kalk og svovlsur Kalk. Den i de engelske Aktstykker omhandlede ny »Dickson'ske Metode« adskiller sig i Princippet ikke væsentlig fra, hvad der tidligere er kendt, men kan vel i Udførelsen siges at rumme noget nyt. Den gaar ud paa at blande pulveriseret Raafosfat med surt Mælkeaffald og derved dels opløseliggøre Raafosfatets Fosforsyre, dels som mere underordnet Virkning gennem Mælkeresternes kvælstofholdige Stoffer tilføre det dannede Produkt noget Kvælstof i bunden Form. At et saaledes frembragt Produkt meget vel lader sig anvende som Gødning og paa Forhaand kan siges at have en betydelig Gødningsværdi, er klart, men en anden Sag er det,

om en Fabrikation af denne Art vil være lønnende i Danmark.

I den Henseende maa man stille sig meget tvivlende, som Forholdene for Tiden er. Jeg havde det almindelige Indtryk, at der ved de danske Mælkerier gennemgaaende bliver saa godt som intet Mælkeaffald tilovers, som man ikke har rentabel Anvendelse for, og som derfor kunde tænkes at faa økonomisk Anvendelse ved en saadan Fosforsyregødningfabrikation. »Spildemælken«, som her nærmest kunde faa Anvendelse, er i flere mig bekendte Tilfælde et endog særdeles søgt Fodermiddel til Svin og andre Husdyr, navnlig hos Jordbrugere, der holder en i Forhold til deres Kohold stor Besætning af saadanne Husdyr og derfor ikke faar Skummetmælk nok tilbage fra Mælkeriet. Ved Samtale med min Kollega Professor *Bøggild* blev dette Indtryks almindelige Rigtighed formentlig bekræftet. Allerede herved umuliggøres Sagen, da det er klart, at det altid er mere rentabelt at kunne benytte et Stof til Føde for Husdyrene og lade deres Ekskrementer tjene til Gødning end direkte at benytte Stoffet til Gødning.

Det andet Stof, der skulde benyttes ved den nævnte Metode, er pulveriseret Raafosfat. Det er, som man vil vide, en Vare, der slet ikke produceres her i Landet, og som Mælkerierne, der vilde tage en saadan Fabrikation op, var henvist til enten at købe i dyre Domme i formalet Tilstand hos et eller andet Gødningsfirma, eller som Mælkerierne selv maatte købe i raa Tilstand i Udlandet og formale eller lade formale her i Landet, hvad der vilde kræve et ikke ubetydeligt industrielt Anlæg med Stenknusemaskiner, Kværne, Sigter osv.

Produktet, der blev vundet ved en saadan Fabrikation, kan næppe have større Gødningsværdi end Superfosfatet, som kunde fremstilles af samme Mængde Raafosfat + den kvælstofholdige Gødning, der vindes ved Opfodring af Mælkeriaffaldet. Hele Fabrikationens Økonomi afhænger altsaa for Danmarks Vedkommende af, hvorvidt de eksisterende Gødningsfabriker har sat Prisen paa Superfosfat saa højt op, at det for Landbruget ved Mælkeriernes Hjælp kunde lønne sig at frembringe et Konkurrenceprodukt ved at benytte Spildemælk til Gødning fremfor som hidtil først til Foder og bagefter benytte den herved faldende Gødning, men dette kan man som nævnt næppe antage finder Sted.

Skønt altsaa den Dickson'ske Metode næppe for Tiden vil kunne faa Anvendelse i Danmark, er den dog maaske nok værd at have *in mente*, hvis der skulde opstaa Tilfælde, som gjorde det vanskeligt at blive af med Mælkeriaffald til Foder.

En betydelig Mængde Sager, deriblandt adskillige Retssager, hvori der er forlangt Erklæring af mig, har drejet sig om Gødningskalk. Forbruget af dette Stof har, som man vil vide, i de seneste Aar været meget stort her i Danmark, og der har været en meget livlig Handel hermed, hvad der har givet Anledning til, at en Mængde forskellige, som mente, at her var Udsigt til Gevinst, har kastet sig over Kalkhandel og Kalkproduktion og ofte sejler Gødningslovens for Forbrugerne betryggende Bestemmelser saa nær, at der sker Kollisioner, som ender i Kriminalretten. Jeg maa derfor dvæle lidt ved Spørgsmaalet Gødningskalk. Som Gødningskalk benyttes her i Landet fortrinsvis naturlige Kalksten fra den danske Kridtformations Lag, saasom Skrivekridt, Blegekridt, Faksekalk m. m. Disse Stenarter, der træder frem nær til Overfladen forskellige Steder her i Landet, brydes, findeles, eventuelt slemmes og tørres mere eller mindre fuldkommen. Derefter kommer Massen i Handelen som Gødningskalk og er meget vel skikket til det Øjemed, om end der vistnok er nogen Forskellighed paa den Hurtighed, hvormed Gødningskalk dekomponeres i Jordbunden, eftersom den stammer fra det ene eller det andet af de nævnte Raaemner. Foruden nogle Urenheder, Flint, Sand, Ler m. m., som i Reglen ikke er over 10 pCt. og ofte meget mindre, indeholder Varen kun Kalk, til Stede som kulsur Kalk $CaCO_3$, idet man i Praksis ser bort fra den ringe (omkring 1 pCt.) altid tilstedeværende Mængde af kulsur Magnesia. En saadan Vare kan let fremskaffes med en fuldkommen ensartet Sammensætning, da Naturproduktet, hvoraf den laves, er ganske ensartet sammensat, og Varen kan under Tag opbevares lige saa længe, det skal være, uden i mindste Maade at forandre Sammensætning. Sælgeren er altsaa i Stand til at garantere Køberen, at der i den leverede Vare i Leveringsøjeblikket findes et vist forud opgivet Indhold af Calciumilte (Kalk), til Stede som kulsur Kalk.

Paa Grund af den stærke Efterspørgsel er der her til Landet, navnlig til Øerne, i de senere Aar indført store Mængder af Gødningskalk fra Udlandet. En Del af denne Gødningskalk, som stammer fra den svenske Kridtformation, er i alle Henseender overensstemmende med Gødningskalken, der stammer fra den danske Kridtformation. Men en Del af den udenlandske Kalk stammer dels fra andre ældre Lag og har en væsentlig anderledes Sammensætning. Den kan saaledes indeholde betydelige Mængder af Calciumilte, til Stede som kiselsur Kalk, i visse Tilfælde ogsaa som svovlsur Kalk. Disse

Forbindelser er i de fleste Tilfælde værdiløse i de Øjemed, hvori Gødningskalk her i Landet bruges, og i hvert Fald er de ikke det, man kontraherer om, naar man køber Gødningskalk. Med Henblik herpaa blev Landbrugsministeriets Bekendtgørelse af 27. Maj 1908 »angaaende nogle i Henhold til § 3 i Lov Nr. 64 foretagne Ændringer i Garantibestemmelserne i Lovens §§ 1—2« affattet. Herved blev det fastslaaet, at den Mængde Kalk, der blev opgravet, i en Analyse af Gødningskalk skal være den Mængde, der er til Stede som kulsur Kalk. Herved fik man stoppet den Trafik, der dreves med at sælge som Gødningskalk Kalksorter med et Kalkindhold, hvoraf kun en ringe Del var til Stede som kulsur Kalk.

Ved Siden af det almindelige store Forbrug af Gødningskalk, der solgtes med Garanti for et vist Indhold af Kalk, til Stede som kulsur Kalk, har der til ganske specielle Øjemed (Opdyrkning af raa Højmose, meget sure Hedejorder m. m.) af og til været benyttet brændt Kalk. Man mener, at dette Stof virker hurtigere og stærkere end den kulsure Kalk, og det er vel nok rimeligt, men om man i Virkeligheden har Fordel af at benytte brændt Kalk til Gødning fremfor den tilsvarende Mængde kulsure Kalk, synes Erfaringer fra Udlandet og til en vis Grad ogsaa her fra Danmark at gøre meget tvivlsomt, men det er en Side af Spørgsmaalet, som jeg ikke skal komme nærmere ind paa, da her kun skal berøres disse Stoffers Forhold overfor Gødnings- og Foderstofloven.

Brændt Kalk Ca O er, som det vil vides, et Stof, der fremstilles ved at brænde — d. v. s. opvarme meget stærkt — i særegne Ovne raa Kalksten, hvis kulsure Kalk mister Kulsyren, saa at Calciumiltet bliver tilbage som brændt Kalk. 100 Dele kulsur Kalk giver 56 Dele brændt Kalk og 44 Dele Kulsyre, der gaar bort i Luftform. Brændt Kalk omdannes ved Tilførsel af Vand til Kalkhydrat, »læsket Kalk«, som kendes fra det daglige Liv. Ved at tilsuge Kulsyre fra Luften omdannes saavel brændt Kalk som læsket Kalk atter til kulsur Kalk. En saadan helt eller delvis omdannet brændt Kalk kaldes i det daglige Liv Melkalk. I Melkalk er Kalken dels til Stede som kulsur Kalk, dels som Kalkhydrat, der i Løbet af kort Tid vil blive til kulsur Kalk. Omdannelsen af brændt Kalk til læsket Kalk og kulsur Kalk foregaar saa hurtigt, at pulveriseret brændt Kalk i Løbet af blot faa Dage ved at henligge i Luften, selv under Tag, er blevet for en stor Del omdannet til en Blanding af læsket Kalk og kulsur Kalk. Da Hastigheden, hvormed denne Omdannelse skrider frem, er af-

hængig af ydre Omstændigheder, saasom Luftens Fugtighedsgrad, Kalkens Art og Finhed, Brændingens Heftighed, kan absolut ingen Forhandler garantere det nøjagtige Indhold af Kalk (Ca O) i brændt Kalk, der blot har henligget nogle Dage. Der er naturligvis ingen Hindring for som hidtil at sælge brændt Kalk, der i større eller mindre Grad er omdannet til Melkalk, men et Stof af ubestemt og fra Tid til anden vekslende Sammensætning kan ikke komme ind under Gødningslovens Bestemmelser, der forudsætter, at man kan angive Stoffets Sammensætning og ved Analyse i Modtagelsesøjeblikket kontrollere denne Sammensætning, der er opgivet, som Stoffet var Maaneder eller maaske Aar i Forvejen. Brændt Kalk maa i saa Henseende siges at dele Skæbne med andre i og for sig gode Gødningsstoffer, saasom ikke tørrede Fækalier*), Staldgødning, til Dels Mergel m. m., hvis Sammensætning er varierende**), saa at Sammensætningen af en Prøve, udtaget paa ét Tidspunkt, ikke kan stemme med Sammensætningen af en Prøve, udtaget paa et andet Tidspunkt eller paa et andet Sted af Beholdningen.

Naar Landbruget i de førnævnte ganske specielle Tilfælde har ønsket det, har det altid fra solide Forhandlere kunnet faa brændt Kalk og Melkalk af en saadan Sammensætning, at der ikke er fremkommen Klager derover, selv om Stoffet ikke har været kontrolleret paa den i Gødningsloven foreskrevne Maade for almindelig Gødningskalk. Men i den nyeste Tid, hvor Begæret efter Kalk til Gødning er steget, har der fra visse Forhandleres Side været gjort en Del Anstrengelser for at forcere Salget af helt eller halvbrændt Kalk som Gødningskalk. I de af mig kendte Tilfælde er det øjensynligt, at den foretagne Brænding er udført for at kunne putte Køberne Blaar i Øjnene med Hensyn til Kalkens virkelige Sammensætning. Som et Eksempel, der ikke er grebet helt ud af Luften, skal jeg anføre følgende: En Forretning køber en Del uren Afrømningskalk, der indeholder i tør Tilstand:

40 pCt. Urenheder og 60 pCt. kulsur Kalk.

Blev dette Stof tilstrækkelig tørret og findelt, er der selvfølgelig ingen Tvivl om, at det er ret anvendeligt som Gødning, selv om Betegnelsen burde være ikke Gødnings-

*) Handel med Poudrette kommer derimod ind under Loven da det er et Stof af konstant Sammensætning.

**) Mergels Sammensætning er varierende i den Forstand at Prøve af et Lag ikke behøver at vise samme Kalkindhold som Prøve af et ganske nærliggende Lag.

kalk, men Mergel, og Prisen rette sig derefter. Skal Stoffet sælges, som Gødningsloven paabyder, med de Fordele for Køberne, som samme Lov tilsiger, maa Garantien altsaa lyde — da 60 Dele kulsur Kalk indeholder 33.6 Dele Kalk (Ca O) —:

33.6 pCt. Kalk, til Stede som kulsur Kalk.

Underkastes Stoffet en Brænding, hvorved Kulsyren gaar bort, vil det nu indeholde 40 Dele Urenheder og 33.6 Dele Kalk (Ca O). Sælgeren har altsaa nu en Vare at udbyde med

54.3 pCt. Urenheder og 45.7 pCt. Kalk (Ca O).

Skønt dette Stof naturligvis meget vel kan bruges som Kalkgødning, er det sikkert ikke let at sælge som saadan, naar man vil bekende Sandheden og oplyse Køberne om, at over Halvdelen er Ler og Sand, da man let fra de forskellige større Kalkværker her i Landet kan faa brændt Kalk med et Indhold af over 90 pCt. Kalk (Ca O). Dertil kommer, at en meget betydelig Del af Kalken ved denne Brændingsproces er bleven uopløselig eller i alt Fald meget vanskeligere opløselig for Jordbunden, da den ved Brændingen er bleven bunden til Kiselsyre og Aluminiumilte som et ved almindelig Cement meget nærstaaende Stof. Men Sælgerne tager sig ogsaa vel i Vare for at oplyse Køberne om Stoffets virkelige Art, et lille kemisk Fif bringer let ud over denne Vanskelighed. Man siger blot, 45.7 pCt. Kalk (Ca O) svarer til 81.6 pCt. kulsur Kalk, hvad der ganske vist er uimodsigelig rigtigt, men blot ikke kan anvendes paa det foreliggende Stof, der indeholder 54 pCt. Urenheder. I en Haandevending har Sælgeren altsaa ved denne Beregning reduceret Urenhederne til mindre end det halve, da Køberen jo maa tro, at et Stof, der indeholder over 80 pCt. kulsur Kalk, ikke kan indeholde 20 pCt. Urenheder. At Sælgeren nok skal vide at tage Betaling baade for de imaginære 81 pCt. kulsur Kalk og for den ret bekostelige Brænding og tilmed give det Udseende af, at hans meget ringe Vare, der er lavet af et tarveligt Raaprodukt, er bedre end alt andet, er en Selvfølge. Dette opnaas altsammen ved at erstatte Angivelsen af Stoffets Indhold, saaledes som den skal lyde i Følge Ministeriets ovenomtalte Bekendtgørelse, med et hjemmelavet Udtryk for Indholdet af Værdistoffet, nemlig Kalk, svarende til 80 pCt. kulsur Kalk. Heldigvis kan dog en saadan lille Omskrivning formentlig rammes ret godt af Lovens Haand, selv om Omskrivningen ved første Øjekast ser nok saa uskyldig og ubetydelig ud for en ikke sagkyndig.

Et ret interessant Tilfælde med Forbrænding af

Sække, hvori der havde været Chilisalpeter, og som nok kan mane til Forsigtighed, blev berettet mig fra Forsøgsleder *H. A. B. Vestergaard* ved Abed Planteavlsstation. Jeg skal gengive den originale, meget nøjagtige, Beretning ordret: »Hos en større Landmand i Nærheden blev der i Maj læsset ca. 10 Sække Chilisalpeter paa en Vogn, og efter nogle Dages Forløb blev Indholdet udsaaet paa en Sæk nær, og med denne og de tomme Sække kørte Karlen, der havde besørget Arbejdet hjemad, ca. 600 Alen og vel nok i let Trav. Da Vognen havde naaet Gaarden og lige skulde køre ind, eksploderede Salpeteret. Alle de tomme Sække, der laa i Vognen, blussede op i et Nu, og Sækken, hvori det sidste Salpeter var, brændte helt op, men Salpeteret brændte kun delvis. Spørgsmaalet er nu, hvad Aarsagen til dette mærkelige — og i det paagældende Tilfælde yderst farlige — Forhold kan have været? Eksplosionen foregik nær Straatag, og det skyldes nærmest et rent Tilfælde, at der kom Folk til i det afgørende Øjeblik og fik de af Ilden og Røgen forskræmte Heste standsede. Luen og Røgen fra Eksplosionen slog højt til Vejrs« ....

Sagen er fra et kemisk Synspunkt ikke vanskelig at forklare. Chilisalpeter, hvoraf i Reglen 95 pCt. er Natriumnitrat, $NaNO_3$, indeholder over 50 pCt. bunden Ilt. Ved at blandes sammen med let antændeligt organiske Stoffer, saasom Yutefiber, hvoraf Salpetersække er lavet, skal der kun en Gnist eller en forholdsvis ringe Opvarmning til, for at Salpeteret under eksplosionslignende Forbrændingsfænomener afgiver Ilten til det letforbrændelige organiske Stof. Enhver kan let gøre Forsøget efter, naar et Stykke af en saadan Sæk dyppes i en stærk Salpeteropløsning og tørres godt. En brændende Cigar, der holdes hen til Stoffet, vil øjeblikkelig bevirke Antændelse, ligeledes hvis Stoffet anbringes paa en varm Kakkelovn. Da det benægtes, at Kusken har røget Tobak ved den givne Lejlighed og derved tabt en Gnist paa Salpetersækkene, maa Antændelsen være sket ved, at de tørre salpetergennemtrængte Sække har gnedet op ad en Bolt, en Hjulring eller lignende Metalbeslag, der er blevet varmt ved Vognens hurtige Fart.

Naar saadan eksplosionsagtig Forbrænding af Salpetersække ikke før vides at være sket her i Landet, hænger det sammen med andre Forhold hos Salpeteren. Den er nemlig hygroskopisk og vil i fugtigt Vejr suge Fugtighed til sig, men i Tørke og stærk Varme vil den tørre ind, saa at den eksplosionsagtige Forbrænding sammen med let antæn-

deligt Stof nu kan vise sig. Salpeteren kan i sig selv hverken eksplodere eller forbrænde, men kan altsaa sammen med tørt organisk Stof eller med Kul og Svovl som i Krudt danne et hurtigt forbrændende Stof. Chilisalpeter i Sække burde derfor aldrig opbevares paa et Sted, hvor en tilfældig Opvarmning, f. Eks. fra en Skorsten, eller en Gnist kan naa det, og tomme Salpetersække bør udvaskes, inden de hengemmes. Man har næppe før tænkt paa den store Brandfare, der rummes ved Omgangen med tørt Salpeter.

Kaligødning. Vort sydlige Nabolands Eneherredømme paa Verdensmarkedet, hvad Produktionen af Kalisalte angaar, er endnu ganske uanfægtet. Der er i den nyeste geologiske Litteratur anført visse Tegn paa, at det store Magdeburger Bækken, hvori de tyske Kalisalte i Slutningen af den palæozoiske og i Begyndelsen af den mesozoiske Tid blev aflejrede, strækker Udløbere langt Nord paa op i Holsten og Sønderjylland. Jeg har allerede paa andet Sted for nogle Aar siden hentydet til som en Mulighed, der ikke burde lades ude af Betragtning, at Forekomsten af Kalisalte i Dybet et Stykke op over Landsgrænsen ikke er helt udelukket. En vel udført Dybdeboring til et Par Tusinde Fods Dybde vilde kunne afgøre dette Spørgsmaal. Det vilde ikke være nogen stor Sum for Staten at ofre, og selv om Udbyttet af Boringen med Hensyn til Paavisning af Kalisaltlejer i Danmark i Trekanten mellem Esbjerg—Ribe—Kolding blev negativt, vilde der altid ved en saadan Boring, naar den blev ordentlig udført, blive fremskaffet saa mange Oplysninger om Landets Jordbund og de dybere Lags Beskaffenhed, at det rigelig vilde gengælde de forholdsvis ikke store Udgifter, der vilde gaa med til Boringen.

Foruden Kalisaltene, der endnu kun kan fremskaffes fra de mange tyske Kaliværker i Magdeburgerbækkenet, er der endnu en Kilde til Kaliforbindelser, som *J. G. Forchhammer* for $^3/_4$ Aarhundrede siden henpegede paa. Det er Kalien i Feldspat. Der er i det forløbne lange Tidsrum gjort adskillige, om end ikke meget energiske Forsøg paa Udnyttelse af Kalien i dette fuldstændig uudtømmelige Kaliforraadskammer. Alle Kalisalte i Planterne i den danske Jordbund stammer oprindelig næsten udelukkende fra Feldspatens Forvitring, og det ligger jo ret nær at søge til Feldspat eller feldspatrig Granit, naar man vil have Kaliforbindelser. At uddrage Kali af Granit ad kemisk Vej er for saa vidt en let Sag; det er noget, enhver Kemiker, der beskæftiger sig med Silikatanalyser, jævnlig foretager. Men at gøre denne Proces øko-

nomisk lønnende er hidtil en uløst Opgave. Efter de nyeste Efterretninger i de tekniske Tidsskrifter synes Spørgsmaalet dog nu paa forskellige Steder at være nær ved sin Løsning. I de forenede Stater, skriver en Korrespondent til det tyske »Zeitschrift für angewandte Chemie«, hersker der en fuldstændig Kalifeber; hver eneste Uge dukker der Projekter op, der gaar ud paa at berøve Tyskland den herskende Stilling paa Verdensmarkedet med Hensyn til Produktionen af Kalisalte. I Hollofield i Staten Maryland skal der være opdaget et Kalileje, som foreløbig er forfulgt over en Strækning af over 2000 Hektarer og indeholder Salte med 25 pCt. Kali. I Følge andre Efterretninger er det i Kanada lykkedes praktisk at løse Spørgsmaalet om Kaliudvinding af Feldspat. Der skal allerede være sikret flere Millioner Dollars til Anlægget af en Fabrik. Fremtiden vil vise, om der kommer noget ud af disse Bestræbelser. Kunde der findes en billig Maade til at fremstille Kalisalte af Granit og lignende kaliholdige Stenarter, vilde det ogsaa for det danske Landbrug være af megen Betydning.

(Sluttes.)

Storbritanniens og Irlands Indførsel af Landbrugsprodukter i 1911.

Der indførtes til Bretland i Fjor og i Forfjor:

Af				1911. Mill. £	1910. Mill. £
Korn og Mel	til en	Værdi	af	75.8	77.3
Levende Kvæg og Faar	—	—	-	3.9	4.0
Al Slags Kød	—	—	-	45.8	44.9
Smør	—	—	-	24.6	24.5
Ost	—	—	-	7.1	6.8
Æg	—	—	-	8.0	7.3
			Ialt...	165.2	164.8

Den samlede Indførselsværdi af disse Fødemidler var altsaa i Fjor ca. 3000 Mill. Kr. eller paa det nærmeste omtrent af samme Størrelse som i Aarene 1909 og 10.

Medregner man kondenseret Mælk, Frugt og Grøntsager, Humle, Fedt og Margarine under Gruppen »Landbrugsprodukter«, vokser den samlede Indførselsværdi af disse til ca. 184.3 Mill. £ imod 189.5 Mill. £ i 1910 (ca. 3,350 Mill. Kr. mod ca. 3,450 Mill. Kr.).

For Danmarks tre store Udførselsartikler til Storbritannien stiller Forholdet sig saaledes:

Af Smør indførtes der:

Fra	1909. Cwts.	1910. Cwts.	1911. Cwts.
Rusland	601,712	584,040	638,284
Sverige	312,142	345,684	360,357
Danmark	1,764,027	1,726,091	1,707,178
Nederlandene	148,567	154,537	104,655
Frankrig	413,306	361,249	171,080
Amerikas foren. Stater	693	756	23,316
Australien og Ny Zeland	663,200	1,001,767	1,150,845
Kanada	22,522	16,805	61,936
Argentina	73,553	65,944	24,209
Andre Lande	63,090	68,666	61,096
Ialt...	4,062,812	4,325,539	4,302,956

Den samlede Indførsel fra Udlandet og Kolonierne var altsaa i Fjor en Ubetydelighed mindre end i 1910, men Importværdien var et Par Millioner Kr. højere, hvad der vel skyldes Efteraarets høje Priser. Tabellen viser, hvilke Lande der har forøget og hvilke der har formindsket deres Tilførsler. Danmark hører til de sidste; vor Udførsel i almindelig Emballage er gaaet tilbage med et Par Mill. kg. Men i 1911 sendte vi ca. 4 Mill. kg Smør til Tyskland og ca. 2 Mill. kg til Østrig mod henholdsvis $2^2/_3$ Mill. kg og $^3/_4$ Mill. kg i 1910, saaledes at vor samlede Smørudførsel i Fjor var lidt større end Aaret forud. Dertil kommer, at den Smørmængde, der indeholdtes i vor udførte Fløde og Mælk, kan anslaas til godt 7 Mill. kg i 1911 mod lidt over $5^1/_2$ Mill. kg i 1910, saaledes at den samlede Udførsel fra Mejeribruget i 1911 blev forøget med en Smørmængde, der kan anslaas til godt 2 Mill. kg.

I Fjor gik godt 15 pCt. af vor samlede Eksport fra Mejeribruget til andre Lande end Storbritannien; for nogle Aar siden var den tilsvarende Andel for andre Lande kun 5 pCt.*)

Af Storbritanniens Indførsel af Smør og Margarine kommer i de senere Aar gennemsnitlig ca. $17^1/_2$ pCt. fra britiske Besiddelser, $2^1/_2$ pCt. fra fremmede oversøiske Lande og 80 pCt. fra evropæiske Stater.**)

Gennemsnitsværdien af alt det indførte Smør var i Fjor 114 sh. 4 d. pr. cwt. mod 113 sh. 3 d. i 1910.

Indførselen af Bacon udgjorde:

Fra	1909. Cwts.	1910. Cwts.	1911. Cwts.
Danmark	1,809,745	1,794,416	2,122.087
Amerikas foren. Stater	2,189,053	1,306,921	1,817,835
Kanada	443,386	411,935	615,807
Andre Lande	183,279	350,117	313,009
Ialt	4,625,463	3,863,389	4,868,738

De usædvanlig høje Flæskepriser i 1909 og 1910 har selvfølgelig opmuntret til forøget Produktion i alle flæskeprodu-

*) Jvnfr. »Statistiske Efterretninger«, 1912, Nr. 1.

**) For Osteimportens Vedkommende er Forholdet det omvendte, idet 80 pCt. kommer fra britiske Besiddelser, 5 pCt. fra fremmede oversøiske Lande og kun 15 pCt. fra Evropa.

cerende Lande, og Indførselen til England er da ogsaa stegen stærkt. Saaledes fra Danmark, men Aaret har ikke været de danske Producenter gunstigt. I den første Halvdel af Aaret var Priserne høje for Smaagrise, men da de blev tjenlige, var Flæskepriserne lave og Kornpriserne høje. Der blev da, uheldigvis, i Efteraaret foretaget store Slagtninger af Søer af Frygt for yderligere Prisfald, og Priserne trykkedes yderligere herved. Ogsaa andre Lande forcerede Udskibningerne, saaledes Amerika, hvor Frygten for Svinekolera bidrog sit til at forøge Slagtningerne. Udførselen fra Fristaterne kulminerede i 1901, derefter aftog den stærkt til 1911, da den altsaa gik op. Men Sandsynligheden taler unægtelig for, at baade Fristaternes og Kanadas Flæskeudførsel i de kommende Aar atter vil aftage, da Indlandets stærkt voksende Forbrug i stigende Grad vil lægge Beslag paa den hjemlige Produktion.

De senere Aars Stigning i Flæskeindførselen fra »andre Lande« er vel i Fjor afløst af en lille Tilbagegang, men som Hr. *Faber* oplyste i Tidsskriftets første Hefte, er engelske Kapitaler i voksende Grad blevne engagerede i Baconfabriker i Rusland, Sibirien og Kina, hvorfor en fortsat Stigning er at vente. Denne vil vel nok kunne paavirke Prisen paa dansk Flæsk, og for at imødegaa Faren herfor gælder det om, som Hr. *Faber* paaviser, at fortsætte Arbejdet med at forbedre Svineracen og Flæskets Tilberedning paa Slagterierne.*)

Den beregnede Gennemsnitsværdi af alt det indførte Flæsk var 59 sh. 5 d. pr. cwt. mod 69 sh. 4 d. i 1910.

Tilførselen af Æg udgjorde:

Fra	1909. St. Hundr.	1910. St. Hundr.	1911. St. Hundr.
Rusland	8,154,635	9,217,586	10,041,888
Danmark	3,428,200	3,647,139	3,992,986
Tyskland	612,817	507,307	577,545
Frankrig	1,047,850	907,599	652,036
Italien	875,758	746,841	771,107
Ostrig-Ungarn	1,300,246	1,370,121	1,022,554
Nederlandene	615,669	592,821	607,364
Andre Lande	1,675,256	1,354,723	1,392,415
Ialt	17,710,431	18,344,137	19,057,895

*) Af det til England indførte Svinekød (pork, bacon, hams) kommer ikke engang 10 pCt. fra de britiske Besiddelser.

Tabellen viser, at Indførselen fra Rusland stadig er stærkt stigende og nu udgør over 50 pCt. af Storbritanniens Ægimport. Rubriken »andre Lande« omfatter Ægypten, Marokko, Kanada og Sverige. I tidligere Opgørelser var Kanada opført for sig, medens Nederlandene henførtes til »andre Lande«. Den Forandring, der altsaa er sket, har selvfølgelig sin Grund i, at Nederlandenes Ægudførsel i Løbet af kun faa Aar er vokset betydeligt, medens Kanadas nu er saa ubetydelig, at den er uden praktisk Betydning.

Gennemsnitsprisen for de indførte Æg var 8 sh. 4 d. pr. st. Hundrede mod 7 sh. 11½ d. i 1910.

Værdien af Danmarks Tilførsler af Smør, Flæsk og Æg er angivet til:

	1909. £	1910. £	1911. £
Smør	10,233,370	10,208,192	10,509,137
Flæsk	5,801,382	6,341,726	6,690,937
Æg	1,698,329	1,732,107	2,030,607
Ialt	17,733,081	18,282,025	19,230,681

Disse 3 Produkters samlede Indførselsværdi var altsaa i 1909 ca. 322 Mill. Kr., i 1910 ca. 332 Mill. Kr. og i Fjor ca. 350 Mill. Kr.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek.*)

Forøgelse i November og December 1911.

Andrews: Marketing grain and live stock in the pacific coast region. Washington 1911. 94 S.

Armsby and *Fries*: The influence of type and of age upon the utilization of feed by cattle. Washington 1911. 245 S.

Attwell: Le coton Argentin. Buenos Aires 1911. 11 S.

Braun: Die Genossenschaften für rationelle Schweinezucht im Amtsbezirk Neu-Ulm. München 1911. 38 S.

Breitenbach: Die Bestimmung der Drain-Entfernung auf Grund der Hygroskopizität des Bodens. Königsberg 1911. 48 S.

Bruchholz: Ueber den Einfluss der Einführung von Jungviehdauerweiden auf den Brotfrucht- und Kartoffelbau, sowie den Reinertrag des mitteldeutschen bäuerlichen Wirtschaftsbetriebes. Pirna 1911. 168 S.

Carleton: Winter emmer. Washington 1911. 24 S.

Cook and *Meade*: Arrangements of parts in the cotton plant. Washington 1911. 26 S.

Denkschrift über die Verhandlungen im Deutschen Landwirtschafts-Rate und aus der öffentlichen Versamlung des Vereins für Moorkultur im Deutschen Reiche, im Februar 1911. Berlin 1911. 93 S.

Feilitzen: Etwas über die Moore Schwedens sowie ihre Bedeutung für Landwirtschaft und Technik. Stassfurt 1911. 11 S.

Franz: Beiträge zur Sortensystematik bei Weizen. Giessen 1911. 82 S.

Gerlich: Die Preisbildung und Preisentwicklung für Vieh und Fleisch am Berliner Markte. Altenburg 1911. 159 S.

Halpin and *Ocock*: Poultry house construction. Madison 1911. 32 S.

Handlexikon, Biochemisches. Herausgeg. von *Abderhalden*. 1—7. Berlin 1909—11. [Til Benyttelse i Bibliotekets Læsesal.]

Hansson: Några kraft- och hälsofoder, deras sammansättning och fodervärde. Stockholm 1911. 16 S.

— Fodervärdet hos potatisflingor, gråstärkelse, köttfodermjöl, torr och fuktad majs samt kornskalmjöl. Stockholm 1911. 50 S.

Harvesting. 2. ed. Sydney 1911. 39 S.

---

*) Landmænd og Personer uden for København vil som Regel kunne faa Bøger direkte tilsendte fra Biblioteket mod Indsendelse af Kvittering (1 for hvert Skrift) og mod Betaling af Bibliotekets Udlæg til Frimærker samtidig med Tilbagesendelsen, som maa finde Sted i forsvarlig Indpakning inden 1 Maaned efter Laanet.

Heering und *Grimme*: Untersuchungen über die Weideverhältnisse in Deutsch-Südwestafrika (Futterpflanzen und Bodenproben). Berlin 1911. 143 S.

Hinrichs: Grossbäuerliche Geest- und Fettweidenwirtschaft in Ditmarschen. Jena 1911. 80 S.

Jardine: Coyote-proof inclosures with range lambing grounds. Washington 1911. 32 S.

Johnson: County schools of agriculture and domestic economy in Wisconsin. Madison 1911. 24 S.

Jørgensen: Les beurres exportés du Danemark. U. St. 1911. 19 S.

Kraus: Leguminous crops for Hawaii. Washington 1911. 30 S.

Lee: Fattening poultry. Washington 1911. 60 S.

Lottmann: Beiträge zur Frage der Urbarmachung von Moorflächen. Emden 1911. 69 S.

Manolescu: Das landwirtschaftliche Pachtwesen Rumäniens. Jena 1911. 88 S.

Marsh: The Hawaiian beet webworm. Washington 1911. 14 S.

Pöschl: Einführung in die Kolloidchemie. 3. Aufl. Berlin 1911. 80 S.

Poultry keeping, Practical. Edmonton 1911. 79 S.

Rhodin: Om utrotande af åkergräs genom järnvitriol och karbidkväfve. Stockholm 1911. 15 S.

— Jämnförande försök å experimentalfältet under de sistförflutna 8 åren med stallgödsel beredd med olika strömedel. Stockholm 1911. 11 S.

Rosengren: Undersökning öfver orsaken til s. k. jäst smak hos smöret. Stockholm 1911. 12 S.

Scholz: Ueber die Beziehungen des Wachstumsverlaufes zur Leistung bei vier Gerstesorten. Brünn 1911. 80 S.

Schulze: Leistung und Geldwert des Stalldüngers nach den Ergebnissen von 8 Feldversuchen je 4-jähriger Dauer. Berlin 1911. 333 S.

Söderbaum: Om bestämning af torrsubstansen i rotfrukter. Stockholm 1911. 11 S.

Thompson: The housing and yarding of laying hens. Sydney 1911. 13 S.

Tower: Bee keeping in Porto Rico. San Juan 1911. 31 S.

Use of concrete on the farm. Washington 1911. 23 S.

Warren: Tidal marshes and their reclamation. Washington 1911. 97 S.

Werner: Die Rinderzucht. 3. Aufl. Berlin 1912. 756 S. 128 Tvl.

Whitaker: The milk supply of Chicago and Washington. Washington 1911. 40 S.

Woodward: Land drainage by means of pumps. Washington 1911. 44 S.

Mindre Meddelelser.

Foredrag i Landhusholdningsselskabet. Foruden det af Direktør *G. E. Qvistgaard* den 24. Januar holdte Foredrag om »Spejderbevægelsen og dens Betydning for Landbruget« er der fastsat følgende Foredrag i Vinteren 1912:

Onsdagen den 7. Februar. Forstander *J. Brink-Lassen:* Fodringsspørgsmaalet.

Onsdagen den 21. Februar. Godsejer *Harald Branth:* Landbrugets Vilkaar for 25 Aar siden og indtil nu.

Onsdagen den 6. Marts. Grosserer *G. Hage:* Om Frøhandel.

Onsdagen den 20. Marts. Professor, Dr. phil. *F. Kølpin Ravn:* Svampeangreb paa Landbrugsplanter i 1911 og Fru mag. scient. *S. Rostrup:* Insektangreb paa Landbrugsplanter i 1911.

Onsdagen den 27. Marts. Det danske Hedeselskabs Kommitterede, Skovrider *Chr. Dalgas:* Hedeselskabets Forhold til Landbruget.

Kødproduktionen i Kanada. Regerings-Direktøren for Kanadas Husdyrbrug har fornylig udsendt en Beretning, i hvilken han paaviser, at Kanadas Produktion af al Slags Kød ikke kan holde Skridt med Efterspørgselen; Kødudførselen er derfor ikke blot formindsket, men viser utvetydige Tegn paa, at den yderligere vil gaa tilbage. Produktionen er nu utilstrækkelig til Landets Forsyning, og der finder en regelmæssig Indførsel af Kød Sted fra Fristaterne, Argentina, Venezuela og Ny Zeland. Grundene til det i Løbet af forholdsvis faa Aar indtraadte Omslag er navnlig to: den stærke Tilvækst i Bybefolkningen, der atter staar i Forbindelse med Industriens og Handelens rivende Udvikling, og det voksende Kødforbrug pr. Individ, der skyldes Befolkningens stigende Velstand.

(Agricult. Gazette.)

Landbrugsstuderende ved den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole. I de sidste 5 Aar er der indskrevet 290 Landbrugsstuderende ved Højskolen. Følgende Tabel viser, hvor mange af disse der var Sønner af større og mindre Landmænd, af Embedsmænd, Industridrivende o. s. v.

Indskrivningsaar	Større Landbrugere (Godsejere, Proprietærer o. s. v.)	Gaardmænd	Parcellister og Husmænd	Embedsmænd, Læger	Handlende og Industridrivende	Folk i andre Livsstillinger	Ialt
1907.....	5	30	7	7	1	6	56
1908.....	4	31	3	7	11	5	61
1909.....	5	21	8	1	4	9	48
1910.....	8	22	13	3	6	11	63
1911.....	4	27	12	4	5	10	62
Ialt...	26	131	43	22	27	41	290

Efter den i Fjor udkomne »Danske Landbrugskandidater, deres Virksomhed og Adresser« anføres endvidere følgende Tal. Der er ialt dimitteret 901 danske Landbrugskandidater (heraf 2 Kvinder). Af disse var:

134 Sønner eller Døtre af Godsejere, Proprietærer, større Forpagtere, Godsinspektører.
352 — — — - Gaardmænd, Gaardbrugere, mindre Forpagtere.
46 — — — - Parcellister og Husmænd,
55 — — — - »Landmænd« (form. mindre Jordbrugere).
115 — — — - Embedsmænd.
99 — — — - Handlende og Industridrivende.
100 — — — - Mænd i andre Livsstillinger eller hvis Livsstilling er ubekendt.

Udførselen af Avlsdyr fra Storbritannien i 1911 viser en betydelig Tilbagegang, sammenlignet med det foregaaende Aar. Af Hornkvæg udførtes 2606 Stkr. til en Gennemsnitspris af 7—800 Kr. De Forenede Stater og Argentina var Hovedkøberne. Af Faar og Lam var Eksporten 2728 Stkr. til en gennemsnitlig Pris af ca. 200 Kr. De fleste gik til de For-

enede Stater, Tyskland, Argentina og Kanada. Af Svin udførtes 558 Stkr. til en Middelpris af ca. 225 Kr. Endelig beløb Hesteudførselen sig til 64195 Stkr., men ser man bort fra Udførselen til Nederlandene og Belgien, der køber Hestene for at bruge dem i Befolkningens Ernæring, var Udførselen 9873 Stkr. til en Middelpris af 12—1300 Kr.

Den samlede Udførselsværdi var ca. 15 Mill. Kr., hvilket Beløb ikke imponerer ved sin Størrelse, naar man erindrer, at de engelske Avlsdyr er Verdens mest efterspurgte og højest betalte.

Af andre Landbrugsprodukter udførtes bl. a.:

Af Uld	for ca.	1.6	Mill. £
- Huder og Skind	- -	1.7	— -
- Gødningsstoffer	- -	5.5	— -
- Oliekager	- -	0.7	— -
- Landbrugsmaskiner	- -	1.2	— -

Mælkeribruget i Danmark 1911.

Af Professor *Bernhard Boggild.*

Medens Aaret 1911 i vore Nabolande har været et mindre godt eller endog et temmelig daarligt Aar med ringe Avling og imod Syd megen Mund- og Klovsyge, har det her i Danmark i sin Helhed været et jævnt godt Aar. — De Ulykker, der til Tider truede, drev enten over uden at forvolde nogen egentlig Ødelæggelse, eller de blev staaende i Horisonten og kom først ved Aarets Slutning som en Farsot ind over Landet.

Efteraaret 1910 var græsrigt og mildt, saa at Kvæget kunde være længe ude og blev bundet ind i god Foderstand. Der forekom vel ganske enkelte Tilfælde af Mund- og Klovsyge, men de paagældende smaa Besætninger blev straks slaaede ned, og Sundhedstilstanden var iøvrigt særdeles tilfredsstillende. — Beholdningerne af Halm og Hø var vel ikke meget store, men der var mange Rodfrugter, og Vinteren var i sin Helhed mild, saa Foderet forslog godt, og Mælkeproduktionen blev Vinteren igennem ualmindelig stor. — Samtidig med, at Smørprisen var lille, var Priserne saavel paa Slagterisvin som paa Smaagrise meget høje. Og karakteristisk var det, at ved Vinterens Slutning var Priserne paa Hø og Halm mindre end nogle Maaneder tidligere, og der var adskillige Landmænd, som havde Roer tilovers, som de gerne vilde sælge, omend de havde fodret stærkt med Rodfrugter hele Vinteren igennem.

Den Misfornøjelse med det danske Smørs Kvalitet, der var kommen til Orde i Eftersommeren 1910, og som var blevet fremhævet for Producenterne særlig ved Konsulent *Fabers* Foredrag ved Efteraarsdelegeretmøderne, foranledigede, at de fleste Producenter uden Tvivl gjorde, hvad de formaaede, for at fremstille et godt Produkt. — Klagerne over Smørrets Kvalitet forstummede vel ogsaa ret snart, men Prisen vedblev dog at være usædvanlig lav hele Vinteren igennem, maaske for en væsentlig Del, fordi, som allerede nævnt, Produktionen var meget stor, og for Landmændene var det et Gode, at Flæskepriserne samtidig fremdeles var høje, som de havde været hele Aaret 1910.

Vinteren gav ikke mere Is end netop saa meget, at man i Begyndelsen af Februar kunde faa Ishusene fyldte, og allerede midt i Februar blev det atter Tøvejr, saa Eranthis og Vintergækker blomstrede her i Villahaverne, men samtidig fik vi heftig Storm fra Vest, der foranledigede betydelig Højvande saavel i Limfjorden som særlig i Egnen Ribe—Esbjerg.

Hele Marts Maaned var mild, og i Slutningen blev Vejret helt foraarsagtigt; men April begyndte med Sne og en ret pludselig stærk Frost. Den varede dog kun faa Dage, og Paaskesøndag, den 16. April, var det atter Storm, og dermed var saa ogsaa Vinteren saa at sige blæst bort. — De følgende Dage havde vi herligt Foraarsvejr med stærk tørrende Sol, hvorefter der i Slutningen af April fulgte nogle Dages dejlig mild og god Regn. Markerne grønnedes, den nysaaede Sæd spirede fortrinlig, og Græsset voksede, saa Kvæget kom ud en halv Snes Dage tidligere end almindelig, og Foraarets Frodighed gav store Løfter om rige Afgrøder.

I Maj Maaned var Mælkeproduktionen baade stor og billig, medens den jo ellers ofte paa den Tid plejer at være temmelig ufordelagtig. Den gode Regn 16.—18. Maj og den derefter følgende Varme gav fremdeles rigelig Ernæring til Køerne; men allerede i Pinsen, 4.—5. Juni,

begyndte Varmen at virke tørrende. Heldigvis fik vi igen dejlig Regn flere Gange i Juni, saa at Sommervarmen endnu gav Frugtbarhed her i Danmark, medens man i vore Nabolande sukkede efter Fugtighed, og Regnen vedblev jævnlig her indtil 6. Juli, men saa var det ogsaa forbi. — Efter den Tid var det kun enkelte Tordenbyger, der faldt, alt imedens Juli og August stadig gav Varme. Jorden blev tør, Græsset holdt op at vokse, og snart blev Ernæringen tarvelig for Køerne, der følgelig slog af paa Mælken. Kornet modnedes hurtig, Afgrøderne blev meget mindre, end der i Maj havde været Grund til at haabe, men Udbyttet blev dog jævnt godt, og det varme Høstvejr foranledigede, at Sæden blev hurtig og godt bjærget.

Havde Maj været gunstig for Mælkeproduktionen, blev August i tilsvarende Grad ugunstig. Ved Maanedens Slutning saa de fleste Græsmarker meget bedrøvelige ud. Hvem der ikke vilde lade Køerne sulte, maatte lade dem blive paa Stald, og kun de Landmænd, der havde Lucerne eller et Stykke Majs, kunde undgaa allerede i Slutningen af August at være i slem Forlegenhed for at faa Køerne fodrede godt uden at gribe til den nyavlede Høst af Hø og Sæd eller de endnu kun daarlig udviklede Rodfrugter.

Heldigvis var Mælkerierne i den varme Sommer 1911 bedre forsynede med Is og Kølemaskiner, end de havde været i 1910, og samtidig med, at Produktionen af Mælk og Smør tog af, steg Smørprisen godt, saaledes at den for August Maaned gennemsnitlig blev over 110 Øre pr. Pd.; i September var den endog gennemsnitlig over 115 og i Oktober over 120 Øre pr. Pd., og disse gode Smørpriser opmuntrede naturlig Landmændene til, trods de ret høje Foderstofpriser, at give Køerne mere Kraftfoder end sædvanlig efter Aarstiden for saaledes at modarbejde Nedgangen i Mælkeydelsen.

I Tabel I ses, hvor stor Overskudsindførselen har været af de forskellige Foderstoffer i Landbrugsaaret 1910—11 i Sammenligning med de fem foregaaende Aar, hvortil jo kommer nogen Stigning i den indenlandske Produk-

Tabel I.

Danmarks Overskuds-Indførsel i Mill. Kilogram.

Landbrugsaar	Kornvarer*) uformalede og formalede	Oliekager og Oliekagemel	Klid og Majs-glutenfoder	Til-sammen
1905—1906	792.3	364.7	64.9	1226.9
1906—1907	730.8	448.6	59.8	1239.2
1907—1908	572.5	404.5	55.3	1032.3
1908—1909	610.3	481.9	63.4	1155.6
1909—1910	682.5	432.0	46.5	1161.0
1910—1911	699.2	452.9	48.0	1200.1

tion særlig af Soyakager. Og tages det i Betragtning, hvorledes de høje Flæskepriser og det store Svinehold i Aarets første Halvdel og Græsmanglen i Aarets sidste Maaneder foranledigede et usædvanlig stort Forbrug, er det ikke underligt, at Overskudsindførselen i Sammenligning med de nærmest foregaaende Aar er stegen noget saavel for Kornvarernes som for Oliekagernes og Klidens Vedkommende; thi erindres maa det jo, at Overskudsudførselen saavel af Flæsk som af Smør (Mælk, Fløde, Kasein m. m. og tillige Æg) har været større i Landbrugsaaret 1910—11 end nogensinde tidligere.

Som allerede meddelt i dette Tidsskrifts Decemberhæfte S. 737—49 i Artiklen om Danmarks Smøreksport 1910—11, var den samlede Overskudsudførsel af Smør (og Smør i Fløde og Mælk) ca. 95 Millioner kg og Gennemsnitsprisen for hele Aaret ca. 102 Øre pr. Pd., medens de tilsvarende Tal for det nærmest foregaaende Aar (1909—10) var 88,7 Mill. kg og næsten 103 Øre.

*) En betydelig Del heraf anvendes vel i Bagerier, Brænderier og Bryggerier; men da Mængden heraf ikke kan opgives, anføres her den samlede Overskuds-Indførsel.

Vil vi dernæst undersøge Regnskaberne fra nogle enkelte Andelsmælkerier, kan vi atter i Aar benytte de samme 4 Mælkeriers Regnskaber, som nu i mange Aar velvillig har været stillede til Raadighed.

Det fynske Andelsmælkeri, hvis Regnskab har været omtalt i de 7 foregaaende Aarsberetninger, har i Aaret 1. Novbr. 1910—31. Oktbr. 1911 haft ialt 8,597,384 Pd. Sødmælk, hvilket er en Stigning af kun godt 9000 Pd. — Stigningen skyldes Vinterhalvaaret, der gav en stor Produktion, medens Mælkemængden i Sommeren 1911 var stærk aftagende. — Bestyreren skriver herom, at han havde den største daglige Mælkemængde, han nogensinde har haft, den 24. Maj, nemlig 31,019 Pd., medens han samme Dag i 1910 kun havde haft 29,650 Pd., og han var følgelig ved at mene, at han i 1911 vilde faa en meget stor Mælkemængde; men paa Grund af Varmen og Tørken gik det helt anderledes, og de fleste Andelshavere maatte snart beklage ikke at have et stort Stykke Lucerne. Allerede den 24. Juni var der 500 Pd. Mælk mindre daglig end i 1910, og den 24. August var der endog 2324 Pd. Mælk mindre end samme Dag i 1910, og saaledes blev det ved lige indtil Regnskabsaarets Slutning. — Vinterhalvaaret havde givet 336,000 Pd. Mælk mere end det foregaaende Vinterhalvaar, men trods Maj Maaneds Mælkerigdom kom Sommerhalvaaret 1911 dog til at nedbringe hele Aarets Mælkemængde, saaledes at der kun blev den ubetydelige Stigning af 9000 Pd.

Regnet efter et Koantal af 1497 Køer er der paa Mælkeriet modtaget 5743 Pd., men da der er 255 Andelshavere, ses der at være mange Husmænd imellem, saaledes at der baade i Husholdningerne og til Kalvene altid vil blive brugt antagelig mindst 3—400 Pd. Mælk pr. Ko og vel snarere noget mere.

Mælkeforbruget til et Pund Smør, der i 1910 var 25,63, har i 1911 været 25,44, altsaa noget gunstigere, og Smørprisen, der i 1910 gennemsnitlig var 101,8 Øre, har i 1911 været 102,93 Øre, altsaa godt en Øre mere pr. Pd.

Der er blevet ostet 86,281 Pd. Sødmælk og 695,300 Pd. Skummet- og Kærnemælk, og Bestyreren skriver, at Osteforretningen gaar saa udmærket, at han ikke ser nogen Grund til at lave Kasein; men bemærkes maa det, at her er Lagringslokalerne særdeles gode, og Mælkeriet har en fast Kundekreds, der aftager saavel Centrifugemælksosten som Blandingsosten, saa snart Varen er salgbar. — Andelshaverne ønsker ikke Osteproduktionen udvidet, idet de har Brug for Mælken til Husholdningerne og til Kalve og Grise.

Det samlede Resultat bliver, at Andelshavernes Nettoindtægt pr. 1000 Pd. Sødmælk hjemme ved Stalddøren, der i 1907, 1908, 1909 og 1910 har været henholdsvis 35 Kr. 13 Øre, 37 Kr. 65 Øre, 36 Kr. 51 Øre og 37 Kr. 13 Øre, nu i 1911 har været 37 Kr. 64,4 Øre, samtidig med at Skummetmælk, Kærnemælk og Valle er leveret frit tilbage. — Tallene viser, at 1911 har været meget nær ligesaa godt som 1908, det hidtil bedste Aar, og i god Overensstemmelse dermed skriver Bestyreren, som er lønnet alene med Mælk, at det har været et udmærket Aar baade for Mælkeriet og for ham.

Det samme store, meget mønsterværdige jyske Andelsmælkeri med stor Osteproduktion, som har været omtalt hvert Aar siden 1894, har i Aar indsendt omstaaende Regnskab for Tiden 3. Novbr. 1910—2. Novbr. 1911.

Mælkemængden, der i 1909 og 1910 var henholdsvis 9,280,060 Pd. og 9,129,892 Pd., har nu været 9,740,760 Pd., saaledes at der er en Stigning af ca. $^1/_2$ Mill. Pd. i Sammenligning med 1909, det Aar, der hidtil stod med den største Mælkemængde. — Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør, der i 1909 og 1910 har været henholdsvis 25,55 og 25,77, har nu været 25,56; og Smørrets Salgspris, der i 1909 og 1910 var henholdsvis 97,33 Øre og 104,30 Øre pr. Pd., har nu været 107,52 Øre pr. Pd.

UDGIFTER
paa et jysk Andelsmælkeri med stor Osteproduktion.

	Ialt Kroner	Øre pr. 1000 Pd. Mælk
Kørsel af Mælk m. m.	11507.05	118.1
Kul	3324.49	34.1
Emballage, Pergament m. m.	475.73	4.9
Is	93.00	0.9
Olie, Fedt m. m.	306.26	3.1
Lønninger	7544.50	80.4
Salt, Farve, Løbe, Kalk, Soda m. m.	2054.52	21.1
Inventarets Vedligeholdelse	2848.91	29.2
Bygningernes Vedligeholdelse	611.88	6.3
Mælkevognenes Vedligeholdelse	1949.52	20.0
Bøger, Porto, Rejser o. l.	738.21	7.6
Andre Udgifter	964.99	9.9
Renter og Afdrag	6804.34	69.9
Ialt...	39223.40	405.5

INDTÆGTER
paa et jysk Andelsmælkeri med stor Osteproduktion.

Salg af 345049 Pd. Smør (à 107.52 Øre)	370898.51 Kr.
— - 235005 - Ost	69441.94 —
Andelshaverne 6146075 Pd. Skum.- og Kærnemælk.	61460.75 —
— 2798511 - Valle	6988.34 —
Detailsalg af Mælk og Fløde	7104.51 —
Indvundne Renter	220.53 —
Andre Indtægter	62.91 —
Ialt...	516177.49 Kr.

Der er ialt indvejet 9740760 Pd. nymalket Mælk, altsaa er Mælken udbragt i ..... 5.30 Øre pr. Pd.
Der er udbetalt til Andelshaverne for Mælk 379157 Kr. 14 Øre, altsaa ..... 3.89 — —

Forskel ..... 1.41 Øre pr. Pd.
Driftsudgift..... 0.41 — —

Overskud ... 1.00 Øre pr. Pd.

Om denne usædvanlig høje Smørpris skriver Bestyreren, at den jo skyldes den Omstændighed, at Mælkeriet, som ligger tæt ved Grænsen, sælger Fløden under saadanne Vilkaar, at Kærningen foregaar Syd for Grænsen, og Kærnemælken faas tilbage til Fordeling mellem Andelshaverne. Kun i Januar kunde Flødesalg ikke finde Sted formedelst Forbud foranlediget ved Mund- og Klovsyge paa Egnen. — Og iøvrigt bemærker den meget erfarne Bestyrer, at han mener, at denne Form for Smørsalg har givet Mælkeriet en Fordel af godt 4 Øre pr. Pd. Smør, og han tilføjer, at med en saadan Overpris kan det kaldes forsvarligt at sælge Fløden, men at der desværre er alt for mange Mælkerier, der sælger Fløden uden at tjene noget særlig ved Salget.

Osteproduktionen er Bestyreren derimod mindre tilfreds med. — Han skriver, at først henimod Aarets Slutning blev Salget livlig, og at han haaber, at Priserne skal blive gode i den nærmeste Fremtid. — Der er ostet 811, 356 Pd. Sødmælk, 2,114,137 Pd. Skummetmælk og 137,134 Pd. Kærnemælk, medens der er solgt, som omstaaende Regnskab viser, 235,005 Pd. Ost til en samlet Værdi af 69,441 Kr. 94 Øre — et meget anseligt Beløb.

Driftsudgifterne, der i 1908, 1909 og 1910 var henholdsvis 400, 439 og 366 Øre pr. 1000 Pd. Mælk, ses i Aar at have været 405,5 Øre, og det endelige Resultat bliver, at hvert Pund Mælk er udbragt i en Nettopris af 3,89 + 1,00 Øre = 4,89 Øre, altsaa en Nettopris af 19,56 Øre pr. Kande hjemme paa Produktionsstedet hos hver af de 256 Andelshavere, idet, som Regnskabet viser, Skummetmælk og Kærnemælk beregnes til 1 Øre pr. Pd., men dog saaledes, at ingen behøver at modtage mere, end hvad han ønsker at faa til nævnte Pris. — Den tilsvarende Kandepris var i 1909 og 1910 henholdsvis 18,36 og 18,92 Øre og i 1908, der hidtil stod som Rekordaaret, 19,28 Øre, og Nettoudbyttet i Aar ses saaledes ikke alene at være bedre end de nærmest foregaaende Aar, men endog at være 0,28 Øre pr. Kande bedre end det hidtil bedste Aar,

og altsaa ogsaa for dette Mælkeri maa Aaret 1910—11 siges at have været særdeles gunstigt.

Det vestjyske Andelsmælkeri, hvis Regnskab har været omtalt i de foregaaende 10 Aarsberetninger, har i Tiden fra 28. Oktbr. 1910 til 27. Oktbr. 1911 indvejet, som omstaaende Tabel viser, 10,542,585 Pd. nymalket Mælk, hvilket er en Stigning af ca. $^1/_2$ Million Pd., hvorom den paa Stedet erfarne Bestyrer skriver, at den nærmest skyldes det dèr paa Egnen gode Efteraar i 1910, der muliggjorde en stor Produktion af Mælk i Vinterhalvaaret, hvorimod Eftersommeren i 1911 kun har givet en lille Avl af baade Græs og Rodfrugter.

Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør, der i 1909 og 1910 var henholdsvis 25,77 og 26,26, har nu i 1911 været 25,6, hvormed Bestyreren er godt tilfreds; men derimod skriver han om Smørprisen, der i 1909—10 var 102,39 Øre pr. Pd., at den, som Regnskabet viser, gennemsnitlig for hele Aaret kun har været 102,16 Øre, hvilket er noget lavt i Forhold til Noteringen, og at det skyldes, at Mælkeriet har den største Smørmængde i Maj og Juni, da Prisen er lavest.

Driftsudgifterne, der i 1909 og 1910 var henholdsvis 433 og 464 Øre pr. Pd., er nu gaaet ned til 430 Øre, hvorom der meddeles, at det dels skyldes lave Kulpriser, og dels at Mælkekørselen er bleven billigere pr. 1000 Pd. Mælk, fordi de fleste Kuske faar fast Betaling aarlig for Turen og derfor har maattet køre den stigende Mælkemængde uden Stigning i Betalingen. — Andelshaverne har ialt faaet kogt 275 Læs Kartofler til Svinefoder.

Som sædvanlig har Osteproduktionen her kun været lille. Der ostes kun for de Andelshavere, der ønsker det, og de betaler 1 Øre pr. Pd. Ost, som produceres af deres Mælk. — Iøvrigt fordeles baade Skummetmælk og Kærnemælk til Andelshaverne, idet begge Dele beregnes til $^1/_2$ Øre pr. Pd., medens de samme Varer ved Detailsalg til Fremmede betales med 1 Øre pr. Pd.

UDGIFTER
paa et vestjysk Andelsmælkeri.

	Ialt Kroner	Øre pr. 1000 Pd. Mælk
Kørsel af Mælk	23799.12	225.7
— - Kul og Smør m. m.	331.71	3.1
Lønninger	5714.66	54.2
Brændsel	2836.71	26.9
Is	235.00	2.2
Smørtræer, Pergament m. m.	5810.07	55.1
Olie og Fedt	182.37	1.7
Salt, Farve, Løbe m. m.	1060.19	10.1
Vedligeholdelse af Bygninger og Inventar	1993.24	18.9
Skat, Renter og Afdrag m. m.	2571.02	24.5
Andre Udgifter	821.34	7.8
Ialt...	45355.43	430.2

INDTÆGTER
paa et vestjysk Andelsmælkeri.

411529 Pd. Smør (à 102.16 Øre)	420420.34 Kr.
9825270 - Sk.- og Kærnem. til Andelsh. à $^1/_2$ Ø. p. Pd.	49144.76 —
50755 - Skummetmælk i Detail à 1 Øre pr. Pd.	507.55 —
16562 - Ost til Andelshaverne - 1 — —	165.62 —
Affald	547.50 —
Andre Indtægter	1616.89 —
Ialt...	472402.66 Kr.

Der er ialt indvejet 10542585 Pd Sødmælk, som er udbragt i ..... 4.481 Øre pr. Pd.
Der er udbetalt Andelshaverne for Mælk 420408 Kr. 22 Øre, altsaa ..... 3.988 — —

Forskel ..... 0.493 Øre pr. Pd.
Driftsudgift..... 0.430 — —

Overskud ... 0.063 Øre pr. Pd.

Det endelige Resultat bliver, som det omstaaende Regnskab udviser, at Nettoværdien, hvortil 1 Pd. Mælk er udbragt, er 3,988 + 0,063 = 4,051 Øre eller 16,204 Øre pr. Kande, medens de tilsvarende Tal for 1908, 1909 og 1910 var henholdsvis 15,98, 15,43 og 15,74 Øre, saaledes at ogsaa her viser Aaret sig som særdeles gunstigt i Retning af at faa Mælken udnyttet til højere Nettopris end hidtil opnaaet.

Det tredje store jyske Andelsmælkeri, der har været omtalt i de sidste fire Aarsberetninger, og som i 1910 havde indvejet 9,7 Mill. Pd. Mælk, har i Aaret 29. Oktbr. 1910—28. Oktbr. 1911 indvejet 9,991,047 Pd. Mælk. — Her er altsaa en Stigning af ca. 0,3 Mill. Pd. Mælk. Og Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør, der i 1909 og 1910 var henholdsvis 25,28 og 25,93, har nu været 25,40.

Her er Smørprisen, der de to foregaaende Aar var 98,97 og 103,35 Øre pr. Pd., stegen til 104,14, medens Driftsudgifterne er stegne fra 460 til 468 Øre pr. 1000 Pd. Mælk. — Der er solgt ialt 121,169 Pd. Ost for 23,581 Kr. til en Gennemsnitspris af ca. $19^1/_2$ Øre pr. Pd.

1 Pd. Sødmælk er her udbragt i en Nettopris af 4,41 Øre, altsaa 17,64 Øre pr. Kande, medens Skummetmælk og Kærnemælk er leveret tilbage til 3 Øre pr. Kande. — I Aarene 1908, 1909 og 1910 var Nettoprisen henholdsvis 17,72, 16,84 og 17,36 Øre, og Aaret 1911 viser sig altsaa kun at staa lidt tilbage for det hidtil bedste Aar, nemlig 1908.

Et fynsk Mælkeri med Kaseinproduktion skal endnu omtales for med et bestemt Eksempel at belyse, hvorledes denne Produktion stiller sig. — Det er et Mælkeri, som jeg i mange Aar jævnlig har besøgt, og som i de senere Aar er blevet ombygget og betydelig forbedret. Ostelavningen har i mange Aar været helt indstillet og Lokalerne benyttet til andet Brug, men nu i 1911 er man begyndt at producere Kasein.

I Aaret 30. Septbr. 1910—28. Septbr. 1911 er der fra 171 Andelshavere modtaget 6,339,735 Pd. Mælk. Forbruget til 1 Pd. Smør har været gennemsnitlig 25,11, men Prisen pr. Pd. Smør har kun været 101,18 Øre, og med en Pris af 3 Øre pr. Kande Skummetmælk og Kærnemælk er der opnaaet en Nettopris pr. Kande Sødmælk af 17,67 Øre, medens det tilsvarende Tal for det foregaaende Aar var 17,42 Øre. — Nettoudbyttet af Sødmælken stiller sig altsaa her omtrent som paa det sidstnævnte store jyske Mælkeri.

Her er der af 320,000 Pd. Skummetmælk blevet lavet 22,160 Pd. Kasein, som ifølge Kontrakt med et Tørreri er solgt til 14 Øre pr. Pd., idet der er tilladt et Vandindhold af 55—60 pCt. Vand, og Tørreriet betaler Jærnbanefragten. — Bestyreren skriver, at Produktionen ikke har krævet nogen Forøgelse af Folkeholdet, som foruden den gifte Bestyrer bestaar af en Mejerist, en Mejerske og en Lærling, idet det meste Arbejde med Kaseinen foregaar om Morgenen, inden Mælken kommer.

Den Skummetmælk, Andelshaverne ikke tager hjem, hensættes i et stort Kar til Syrning ved 32 ° C, idet der tilsættes 2 pCt. Syre af samme Slags, som benyttes til Fløden. Mælken henstaar derefter i Ro til næste Morgen, opvarmes saa til 55—60 ° C, og Ostemassen, som derved flyder ovenpaa, bringes over i en Tremmekasse, hvor den skylles med 5—10 pCt. Vand ved 85 ° C. — Naar Skumningsarbejdet er forbi, sættes Ostemassen i Presse, hvor den henstaar til næste Morgen, og naar den tages af Pressen, er den færdig til Forsendelse, som finder Sted to Gange om Ugen om Sommeren, men om Vinteren kun én Gang om Ugen.

Andelshaverne anser Produktionen for fordelagtig, og for at faa mere Mælk at lave Kasein af er der nu paa Efteraarsgeneralforsamlingen vedtaget at forhøje Prisen paa Skummetmælk og Kærnemælk fra 3 Øre til 4 Øre pr. Kande og samtidig at forhøje Detailprisen paa Sødmælk fra 18 til 20 Øre pr. Kande. — Bestyreren mener

derved at kunne faa 2—3000 Pd. Mælk mere daglig at lave Kasein af, idet Vallen sælges til 25 Øre pr. 100 Pd. — Han mener, at der snart maa skaffes Plads til Opstilling af endnu et Ostekar, og han tænker, at der maaske samtidig vil blive indrettet Plads til Produktion af Ost til Andelshavernes Behov.

Disse fem Aarsregnskaber fra store Mælkerier viser saaledes gennemgaaende et stort Nettoudbytte af Mælken. Alle giver de et bedre Resultat end det foregaaende Aar, og de to viser endog et bedre Resultat for 1911 end for 1908, det Aar, der hidtil har været det bedste. — At Nettoudbyttet af Mælken har været stort, skyldes, som de gengivne Regnskaber viser, for en væsentlig Del, at Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør har været lille, og dernæst, at Smørprisen, der var lav i Aarets første Halvdel, var stærk stigende i Aarets Løb, saaledes at Gennemsnitsprisen dog blev god.

Hvad specielt Osteproduktionen angaar, maa det erindres, at 1910 var et meget daarligt Aar, der begyndte med Overproduktion, som vel for Centrifugemælksostens Vedkommende blev noget afbødet ved den pludselig igangsatte Kaseinproduktion, men som iøvrigt blev forværret ved en ret generende Sommervarme, saaledes at Priserne for hele Aaret 1910 maatte karakteriseres som uregelmæssige og lave endog for gode og vel behandlede Varer.

Disse vanskelige Forhold fra 1910 fortsattes for mange Producenters Vedkommende ind i 1911. — Produktionen var større end Efterspørgselen, og kun for den magre Centrifugemælksost var Prisen forholdsvis god, fordi Kaseinproduktionen foranledigede, at Produktionen af den helt magre Ost var meget mindre end tidligere. — Ost med 20 pCt. Sødmælk blev i Vinteren 1910—11 kun betalt med 23—24 Øre pr. Pd., og endnu i Juni—Juli var Prisen kun 24—25 Øre, — først i August blev den 26 og i September 27 Øre pr. Pd.

Tabel II.

Danmarks Ind- og Udførsel af Ost

i Tusinde Kilogram.

Landbrugsaar	Indførsel	Udførsel	Overskuds-Indførsel
1904—1905	922	96	826
1905—1906	851	377	474
1906—1907	874	718	156
1907—1908	759	115	644
1908—1909	818	127	691
1909—1910	640	240	400
1910—1911	560	166	394

De mange Bestræbelser i de senere Aar for at forbedre Osteproduktionen har iøvrigt utvivlsomt bidraget til et forøget Forbrug saavel af Ost med 20 og 25 pCt. Sødmælk som af halvfede og fede Kvaliteter. Og at Produktionen af fuldfed Gouda-Ost og dansk Emmenthaler-Ost f. Eks. paa Langeland, i Svendborg og ved Haslev har foranlediget, at Indførselen har været nedadgaaende i det sidste Par Aar, fremgaar tydelig af Tallene i Tabel II. — Udførselen har kun været ringe, men Indførselen har været aftagende.

Af Kasein er Udførselen derimod steget ret betydelig, nemlig fra ca. 500 Tusinde kg til 1869 Tusinde kg til en Værdi af ca. 1,3 Mill. Kr. — Foruden at der er enkelte Mælkerier, der saaledes som Lisbjerg Andelsmælkeri ved Lystrup selv tørrer Kaseinen, har der antagelig været et Par Hundrede Mælkerier, der i 1911 mere eller mindre stadig har lavet Kasein og leveret den til Tørrerier i Aarhus, Brabrand, Hinnerup, Hjørring, Jyderup, Kallundborg, Kerteminde, Løgstør, Nyborg, Odense, Roskilde, Rudkøbing, Silkeborg, Tølløse og Ildved pr. Vejle.

Der har været nogen Svingning i Efterspørgselen, og en Tid i Sommer var den mindre livlig. Kvaliteten har

maaske ogsaa i nogle Tilfælde ikke helt været til Købernes Tilfredshed, men i sin Helhed er Varen uden Tvivl i Aarets Løb bleven bedre og mere ensartet, dels derved, at der af Dansk Mejeristforenings Ostekonsulent forskellige Steder er blevet afholdt smaa Kursus for Mælkeribestyrere, og dels fordi man paa Tørrerierne vel ogsaa efterhaanden har faaet mere Erfaring i Varens Behandling og Tørring m. m.

Hvorvidt denne i Begyndelsen af 1910*) ret pludselig indtraadte livlige Efterspørgsel og ret gode Pris vil holde sig, er der vel for Tiden delte Meninger om; men saa vidt jeg har kunnet skaffe mig Rede paa Sagen, er det i saa Henseende fortrinsvis Forholdene i Amerika, der bør tages i Betragtning.

Der er vel i de senere Aar blevet lavet en Del Kasein her i Europa, navnlig i Frankrig, men den største Produktion har utvivlsomt fundet Sted i Amerika, hvor der paa talrige store Centrifugemælkerier ikke har været nogen bedre Anvendelse for Centrifugemælken end til Fremstilling af Kasein. — Den amerikanske Kaseins lave Pris foranledigede, at Forbruget steg, og den anvendtes ikke alene til mange tekniske Formaal i Amerika, særlig i Papir- og Tekstil-Industrien, til Lim, til Tilberedning af Malervarer m. m., den blev ogsaa eksporteret fra Amerika til Europa. Men nu har i de sidste Aar mange af de amerikanske Centrifugemælkerier maattet indstille deres Virksomhed eller ændre den til kun at modtage Fløde. De amerikanske Farmere har hver faaet sin Haandcentrifuge. Saa snart der er malket, bliver der centrifugeret. Centrifugemælken gives straks til Kalvene, og kun Fløden, der er meget lettere at transportere paa de slette amerikanske Veje, bliver sendt bort fra Gaarden. — Produktionen af Kasein er derfor ret pludselig taget stærkt af i Amerika, og Forbrugerne derovre maa nu for en Del indføre Kasein fra Europa.

*) Se »Mælkeribruget i Danmark 1910« i Tidsskrift for Landøkonomi 1911, S. 232.

Om Forholdene i Frankrig har jeg som Svar paa en direkte Forespørgsel til den Mand, som jeg mener véd bedst Besked om Produktion og Prisen dersteds, faaet meddelt, at Efterspørgselen var meget livlig i 1910, saaledes at Prisen og ogsaa Produktionen var stadig stigende. Og han skriver, at den høje Pris holdt sig ind i 1911 indtil henimod Aarets Midte, da den gik noget ned, og den vilde rimeligvis være gaaet yderligere ned, hvis ikke Tørken og Mund- og Klovsygen havde foranlediget, at Produktionen var taget af. At Prisen ikke igen senere er stegen, mener han, har sin naturlige Aarsag i, at der nu er kommen store Produktioner i Gang saavel i Europa og Kanada som i Sibirien, Argentina og Australien.

Kan den nuværende Pris (13—14 Øre pr. Pd. frisk Vare) holde sig, vil Kaseinproduktionen ventelig her i Danmark kunne være en solid Regulator til Forhindring af Overproduktion af Centrifugemælksost, og det vil allerede være et Gode. — De erfarne Osteproducenter med solide Kunder bør rolig fortsætte med at forbedre deres Osteproduktion, og foreløbig maa vi kun ønske, at de allerede anlagte Kaseintørrerier maa kunne finde fordelagtig Afsætning for de Varer, som de nu er indrettede paa at behandle.

I Tabel III gives en Oversigt over Englands Indførsel af Smør i de sidste fem Kalenderaar. Her er det af Interesse at bemærke, at den samlede Indførsel har været mindre i 1911 end i 1910. — Der er kommen stigende Mængder fra Rusland, Sverige, Australien og mærkelig nok ogsaa fra Kanada og de Forenede Stater, men særlig er der Grund til at bemærke, at der er stor Nedgang i Tilførselen fra Holland og Frankrig. — For Hollands Vedkommende er Aarsagen den, at Smørret gaar mere og mere til Tyskland (dels som Smør og dels som Fløde og Mælk), og Produktionen er vel ogsaa bleven noget formindsket, idet Mund- og Klovsygen har været mere udbredt og mere ondartet i 1911 end i de foregaaende Aar.

Tabel III.

Englands Indførsel af Smør i Cwts.

(1 Cwt. = 101.6 Pd. dansk.)

Fra	1907	1908	1909	1910	1911
Rusland	657649	651036	601712	584040	638284
Sverige	226740	284364	312142	345684	360357
Danmark	1818811	1800169	1764027	1726091	1707178
Tyskland	7297	2698	2944	3481	»
Holland.....	168496	244346	148567	154537	104655
Frankrig.....	281306	394365	413306	361249	171080
New Zealand...	313863	221395	278581	362674	276446
Victoria.....	288670	192901	180167	307929	441481
N. S. Wales	195289	138953	132708	217780	281588
Queensland	96685	67710	71744	113384	151330
Kanada	34753	43084	22522	16805	61936
Forenede Stater.	1063	44333	693	756	23316
Andre Lande...	118534	125467	133699	131129	85305
Ialt...	4210156	4210821	4062812	4325539	4302956

— At Mængden af fransk Smør paa det engelske Marked har været usædvanlig lille i 1911, skyldes dels den ved Tørken foraarsagede Græsmangel og dels Mund- og Klovsygen, og for saa vidt denne vil ophøre, maa danske Landmænd vente, at Konkurrencen fra Frankrig atter vil stige omtrent til sin sædvanlige Størrelse.

Nedgangen i Englands Indførsel af dansk Smør skyldes, som allerede omtalt i Decemberhæftet i Artiklen om Danmarks Smøreksport, at der gaar mere og mere dansk Smør og særlig Fløde Syd paa. Baade Tyskland og Østrig-Ungarn er Købere af dansk Smør, og særlig Flødeeksporten til Tyskland maa antages at ville stige yderligere i den nærmeste Fremtid.

Hvad endelig Transporten af det danske Smør til det engelske Marked angaar, bør der her mindes om, at det i

Sommeren 1911 flere Gange saa truende ud, idet der var alvorlige Strejkevanskeligheder baade paa de engelske Jærnbaner og ved Losningen i nogle af Havnene. Der var vel gentagne Gange Dage, hvor det saa meget slemt ud, og Eksportørerne og Det forenede Dampskibsselskab traf forskellige Forholdsregler for at hindre for store Tab paa de danske Fedevarer, men de truende Vanskeligheder drev dog over, uden at der blev lidt nogen betydelig Skade for den danske Eksport.

Som en af de maaske betydeligste Begivenheder i Aarets Løb maa det dernæst omtales, at der ved et Møde i Grundtvigs Hus den 19. Januar dannedes en »Mejeribrugets Fællesorganisation«. — Det var paa Foranledning af Landbrugsministeren, at denne nye Institution blev til, medens den senere vedtagne »Smørlov« af 12. April var til Forhandling i Rigsdagen, og Organisationens Opgave skulde være fremtidig at gøre »Indstillinger« om Ordningen af Smørbedømmelsen, Retten til Brug af Lurmærket, Tilsyn med Mælkerier og andre Forhold, der omhandles i Loven.

Organisationen kom til at omfatte ikke alene »De samvirkende Mejeriforeninger« og »Dansk Mejeristforening«, men ogsaa »Smørmærke-Foreningen«, »De samvirkende danske Landboforeninger« og »De samvirkende Husmandsforeninger«, hvilke fem Foreninger hver møder med 3 Repræsentanter, medens der møder en særlig Repræsentant for Bymejeriernes Organisation, saaledes at »Mejeribrugets Fællesorganisation« blev et Udvalg paa 16 Medlemmer. — Efter Forlydende har det særlig voldt Vanskelighed at komme til Enighed om Ordningen af Smørbedømmelsen og Retten til Brug af Lurmærket, hvorom Indstilling skulde have været indgivet til Ministeriet inden Lovens Ikrafttræden

10. Decbr. 1911; men Forhandlingerne herom siges at være blevne fortsatte ind i det nye Aar, og Fremtiden maa vise, hvorvidt det kan lykkes at bringe Loven til at virke baade efter dens Hensigt og samtidig til alles Tilfredshed.

I Forbindelse hermed maa det bringes i Erindring, at den »Kvalitets-Betaling for Smør«, som der i 1910 og 1911 har været arbejdet paa, nu synes at være strandet, idet Smør-Eksportørerne som Betingelse for at ville medvirke forlangte, at mindst 75 pCt. af Mælkerierne skulde give Sagen Tilslutning; men ved den foretagne skriftlige Afstemning holdt det store Flertal af Fælles- og Herregaardsmælkerier sig tilbage, medens ca. 70 pCt. af Andelsmælkerierne meldte Tilslutning.

Som glædelig og meget nyttig Foranstaltning for Forbedringen af Smørrets Kvalitet maa det nævnes, at adskillige Mælkerier i Begyndelsen af Aaret fik indlagt Køleanlæg, der kom til at gøre god Nytte i den usædvanlig varme Sommer. Andre Mælkerier har faaet bygget nye Ishuse, men endnu er der desværre en Del, særlig mindre Mælkerier, hvor man enten kun har gamle, daarlig vedligeholdte Ishuse eller af misforstaaet Sparsommelighed endog mener, at Ishuse og Køleanlæg kan undværes. — Saadanne »Økonomer« kan nu risikere at faa en eller flere Ugers Smør konfiskeret paa Grund af for stort Vandindhold eller maaske blive tvungne til at sælge deres Produkt som »Vandsmør«.

Den i Sommer i Sverige afholdte 5. internationale Mælkerikongres havde forholdsvis god Tilslutning fra dansk Side og maatte betegnes som meget vellykket. — I Aarets Løb er den danske Faglitteratur bleven forøget med den af Konsulent, cand. polyt. *Ellbrecht* skrevne Bog »Ost og Osteproduktion«, der blev modtaget som meget velkommen af de netop for Tiden mange osteinteresserede Bestyrere.

Den i sidste Aarsberetning omtalte Forandring i Undervisningen paa Mælkeriskolerne, der begyndte i Sep-

tember 1910, afsluttedes efter 8 Maaneders Forløb i de sidste Dage af April med et saavel efter Lærernes som Censorernes Mening godt Resultat og bliver nu fortsat, idet nye Kursus er begyndte saavel paa Ladelund som paa Dalum i September 1911. — Og endelig skal der til Slutning mindes om, at den 10. Novbr. 1911 døde den af det danske Mælkeribrug saa højt fortjente Forstander *Niels Pedersen,* Ladelund. — Hans Eftermæle findes optaget allerede i Decemberhæftet S. 750, og derfor skal her kun fremhæves, at det for Fortsættelsen af den store Virksomhed med Skole, Museum, Laboratorium m. m. nu maa betegnes som et stort Gode, at Forstanderskiftet var sket og en Ordning af det økonomiske Forhold gennemført i betimelig Tid forinden den gamle Forstanders pludselige Død.

Spejderbevægelsen og dens Betydning for det danske Landbrug.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 24. Januar 1912 af Direktør *G. E. Qvistgaard*, Chef for Spejderkorpsets By-Division.

Høje Præsidium, mine Herrer!

De maa i Aften ikke vente Dem et formfuldendt Professorforedrag med videnskabelige Beregninger og lærde Analyser, som De er vante til at anstrænge Deres Hjærne med i denne ærværdige Sal. Mit Foredrag vil mere henvende sig til Deres Hjærte — om man vil — Deres Følelser.

Der var i Aar paa Maleriudstillingen i London et Maleri, som vakte stor Opsigt. Det forestiller en ældre Mand, som med et vemodigt Udtryk betragter en 12—14 Aars Dreng, der lige er kommen hjem fra Skole, skyndsomst har kastet Skolebøgerne og nu er i Færd med at iføre sig sin Spejderuniform. Under Billedet staar: *If I were a boy again.*

Det er denne Tanke, jeg vil bede Dem fastholde, medens De paahører mit Foredrag.

Naar vi sætter vore Drenge i Skole, er det jo, fordi vi venter, at det, Skolen lærer dem, vil gøre dem til gode og lykkelige Borgere i Samfundet.

Nu har der rejst sig en Bevægelse, nemlig Spejderbevægelsen, der siger: »Det er ikke en Mands Skolelærdom, der skaber hans Karrière her i Livet, det er hans Karakter.« Se paa de Mennesker, De kender, som har

opnaaet fremragende Stillinger i Samfundet, og De vil lægge Mærke til, at det undertiden er Folk med ringe Skolelærdom, men i alle Tilfælde Folk med Karakter, og det er denne, der har skabt deres Karrière.

Naar De nu vender Blikket til den anden Side og tænker paa de Mennesker, De har set bukke under i Kampen for Tilværelsen, saa vil De se, at Aarsagen næsten altid er — Mangel paa Karakter.

Nu er det jo en Kendsgerning, at det moderne Samfund gør alt for at udviske Karakteren.

En Mand, der lever i det moderne Samfund, behøver kun én Ting, nemlig en Telefon. Ønsker han noget at spise, ringer han en Restaurant op, og et Øjeblik efter staar Maden paa Bordet. Ønsker han sig et Sted hen, telefonerer han efter et Automobil, og straks holder den for Døren.

En Mand derimod, som lever udenfor det moderne Samfund, f. Eks. ovre i det fjerne Vesten ude paa Prærien eller Campo'en, har ganske anderledes Besvær med at skaffe sig, hvad han har Brug for. Ønsker han noget at spise, maa han enten tage sin Bøsse og gaa ud og skyde sig noget Vildt eller slagte et eller andet Tamt og selv tilberede det. Ønsker han sig et Sted hen, maa han først tage sin Lasso og indfange sin Hest, pudse den og sadle den op eller spænde den for.

Hos saadanne Mennesker skabes Karakter. Det er Overvindelsen af Vanskelighederne, der udvikler Karakteren.

Spejderundervisningen gaar ud paa at skabe Karakter hos Drengene, paa at modarbejde Overcivilisationens karakternedbrydende Arbejde, paa at gøre Drengene mandige og selvtillidsfulde, paa at gøre dem til Mænd i Ordets bedste Betydning. Jeg kan bedst forklare Dem Maaden, hvorpaa den udvikler Karakteren og disse andre Egenskaber, ved at give Dem nogle Eksempler fra min egen Spejderundervisning. Jeg har nemlig selv været Spejderlærer et Aarstid for en Flok Drenge og set Resultaterne af deres Spejderuddannelse. Det gaar med Spejdersport

som med Fodbold. Man kan ikke læse sig det til eller lære det ved at se paa det, man maa selv tage Del deri. Eller som General, Sir *Robert Baden-Powell* udtrykker det: *Scouting is a thing, that can be learnt, but cannot be taught.*

Det første, jeg lærer Drengene, er at tale Sandhed, ikke saadan i al Almindelighed, men hensynsløst, absolut, altid og alle Vegne, og det gør jeg paa følgende Maade:

Vi holder om Sommeren en Øvelse i Terrænet, som Drengene kalder »Parforcejagt«, der bestaar i at løbe efter et bestemt Punkt, et Kirketaarn eller enligstaaende Træ ude i Terrænet, idet man holder den lige Linie. Terrænet er valgt i Forvejen. Drengene er kun iførte *Sweater,* Spejderbukser og Sko, og saa gaar den vilde Jagt, først gennem en Bondegaard, hvor man for at holde den lige Linie enten maa igennem Huset eller over det. En Stige er sat til Tagrygningen, hurtig op ad den, og saa rutscher man ned paa den anden Side, slaar sig ikke, fordi man falder i en Mødding, paa Hovedet eller paa Benene, det har mindre at sige, bare op igen og af Sted. Den næste Forhindring er en Vandgrav, som man maa svømme over osv.

Denne Følelse af at være aldeles ligeglad, hvorledes man kommer til at se ud, og om man kommer af Sted paa Hovedet eller paa Benene, tager enhver rask Dreng med Storm. Naar Jagten er endt, og vi staar ved Maalet, drivende af Vand og Sved, men med straalende Øjne og glødende Kinder, saa siger jeg til Drengene: »Paa samme Maade, som I tager denne Øvelse, paa samme Maade skal I tale Sandhed. I skal være aldeles ligeglade, om I faar Prygl eller Klap, Skænd eller Ros, saa vil I meget hurtig opdage, at man klarer sig i Virkeligheden meget bedre ved at sige Sandheden. De fleste Mennesker søger, naar de kommer i en Forlegenhed, at klare sig med en Løgn. Det gaar maaske ogsaa lige i Øjeblikket, men før eller senere bliver det opdaget, og saa sidder de meget værre i det. Nu skal I faa et Eksempel, som vist ikke er Eder ukendt. Jeg forudsætter, at Du en Dag ikke har

læst paa den Lektie, Du bliver hørt i, kan den ikke, og Læreren siger til Dig: »Den har Du jo ikke læst paa, Du kan ikke noget.« I Stedet for saa — som saa mange Drenge gør — at staa og skule ned i Gulvet og mumle noget om, at Du kunde ikke forstaa den, og at Du havde saa meget andet at læse osv., noget, som han alligevel ikke tror paa, saa ret Dig op, se ham lige ind i Øjnene og sig ham Sandheden, f. Eks. at Du var ude at løbe paa Skøjter eller at kælke, og saa glemte Du Tid og alt andet og naaede ikke at faa læst. Er det nu en fornuftig Lærer, vil Du til Din Forundring se, at han ikke gør Dig noget, men siger: »Jeg kan godt lide, at Du er en ærlig Dreng, stik af med Dig.« Er det derimod en daarlig Lærer, og dem gives der jo desværre ogsaa, vil han maaske stikke Dig en Lussing og skælde Dig ud, men læg saa Mærke til, at den Lussing gør ikke ondt, og meget ofte vil Du se, at den Haand, der maaske bliver hævet til Slag, synker ned igen som holdt tilbage af en usynlig Magt.«

Selvfølgelig er der straks nogle af Drengene, der har prøvet Metoden i Praksis og er komne og har sagt til mig: »Ja, det gik ganske, som De sagde; han løftede Haanden, men der var virkelig noget, der holdt den tilbage, saa han lod den synke.«

Nu er det jo klart, at det har uhyre meget at sige, under hvilke Forhold man taler til Drenge. Det, man siger til dem en Aften ved et Lejrbaal ved Stranden, gør en ganske anden Virkning, end hvis det samme siges i et lummert Klasseværelse. Ja, blot det, man siger til Drengene, naar de er i Uniform, har en langt stærkere Virkning, end hvis de er i deres civile Tøj. Det kan ikke nytte at benægte Uniformens magiske Virkning; men Spejderbevægelsen siger udtrykkelig til Drengene: »Husk, at I er Spejdere, altid og alle Steder, enten I er civile eller i Uniform, enten det er ved Dag eller Nat, enten I er ude eller hjemme!« Derved adskiller et Spejderkorps sig fra andre Drengekorps.

Der er mange, der ikke har forstaaet, hvorfor Drengespejderne skulde lære at lave Mad ved et Baal ude i det

Fri, altsaa paa saa primitiv en Maade som mulig. Altsammen for at udvikle Karakter. En Dreng, der kan lave Mad ved et Baal, kan endnu lettere paa et Komfur, og særlig her i København, hvor det Tilfælde ofte hænder, at Familien skal ud, Pigen have fri, men en Dreng skal være alene hjemme, da er det udmærket, at han selv kan lave sin Mad og ikke behøver nogen Barnepige.

Naar nu Drengene har lært at klare sig selv, lærer de at hjælpe andre, og at det er deres Pligt at hjælpe andre, altid og overalt, og lad mig sige det med det samme: den første af disse andre, lærer vi, er deres Moder og Fader.

Drengene gennemgaar et Samariterkursus, saaledes at de kan yde den første Hjælp ved et Ulykkestilfælde, de lærer, hvorledes de skal hjælpe ved Ildebrand, Drukning, løbske Heste og mange andre Tilfælde, alt med det Maal at sætte dem i Stand til at kunne hjælpe deres Medmennesker, maaske frelse Menneskeliv og udvikle deres Karakter, den Karakter, som skal hjælpe dem gennem Kampen for Tilværelsen, der jo bliver haardere og haardere.

Naar man ser en københavnsk Skoledreng gaa fra Skole og straks udenfor Skoleporten tænde sin Shagpibe og fortsætte sin Vej indhyllet i en ildelugtende Røgsky, kan man se paa saadan en Dreng, at han tænker: Nu mangler jeg kun at lære at drikke Whiskysjusser, saa er jeg parat til at gaa ud i det moderne Samfund og optage Kampen for Tilværelsen. Ak! hvor sørgelig bliver han ikke skuffet; Livet lærer ham noget ganske andet. Vi véd alle, hvor forfærdende mange der gaar til Grunde i Livets Malstrøm. Er det ikke vor Pligt at sige det til disse Drenge? Spejderbevægelsen fordrer ikke Totalafholdenhed, men siger til Drengene: »Vent, til I bliver voksne med at bestemme, om I vil ryge og drikke Spiritus.« Den gør Drengene praktiske, noget, som er langt mere nødvendigt nu i Kampen for Tilværelsen end tidligere.

Og ikke alene af den Grund, men alle de Hundreder af forskellige Smaating, som Drengene lærer, vil kunne

anvendes i mange analoge Tilfælde og vil kunne komme til at frelse saavel Drengenes eget som andres Liv; jeg siger udtrykkelig, at de k a n komme til at gøre det, ikke, at de v i l komme til det.

Mine Drengespejdere for Eksempel har faaet deres Brandinstruktion af Direktør *Falck* ved Redningskorpset og har lært, hvorledes de skal arbejde i en brændende Bygning, altid sammen, aldrig enkeltvis, hvorledes de skal gaa ud og ind i en brændende Bygning uden at komme til Skade, hvornaar de kan se paa et Loft i et brændende Hus, om det er ved at falde ned, osv. Altsammen Ting, som kan komme til at frelse Menneskeliv.

En anden lille praktisk Ting, som jeg har indøvet mine Spejdere specielt i, er Kunsten at kunne dække sig i Terrænet. Vore Drenge kan alle risikere at komme i Krig, og det at kunne dække sig i Terrænet vil meget ofte komme til at frelse ens Liv i Krigstid.

Dette er kun nogle faa Eksempler, der viser den praktiske Undervisnings Værdi.

Spejderbevægelsen er en demokratisk Bevægelse, som sikkert vil faa vidtrækkende Betydning i social Henseende.

Vore Socialdemokrater herhjemme havde straks et aabent Øje for, hvor farlig Bevægelsen kunde blive for Socialismen.

Det er jo klart, at hvis Spejderbevægelsen gennemføres, saaledes at alle Drenge fra 10—18 Aar puttes i samme Uniform, og de dygtigste gøres til Førere, uden Hensyn til egen eller Forældres sociale Stilling, da vil den udrette det samme ved Kærlighed og Kammeratskab, som Socialismen mener at kunne opnaa ved Had og Fjendskab, og saaledes med Tiden overflødiggøre Socialismen.

Derfor raabte »Social-Demokraten« straks »Militarisme« efter Spejderbevægelsen og lagde den for Had i en Række Artikler.

Nu findes der faktisk ikke mere Militarisme i Spejderbevægelsen end i Socialismen. Naar Socialisterne gaar i Geledder med Faner og Musik, saa er det ogsaa Mili-

tarisme, og mere findes der ikke i Spejderbevægelsen, som kun vil gøre Drengene til gode Borgere. At gode Borgere ogsaa bliver gode Soldater, er en anden Sag.

Saa længe at vi endnu har den almindelige Værnepligt, saa skal vore Drenge en Gang i Trøjen, og de vil da have stor Nytte af deres Spejderundervisning og Uddannelse, idet det er indlysende, at de, der som Drenge er trænede til at sove ude i fri Luft, i Telte eller Lader og har lært, hvorledes de skal gøre dette uden at blive forkølede, ikke har Udsigt til at faa Lungebetændelse og dø, fordi de kommer vaade i Kvarter om Aftenen.

Saa vil ganske vist Historierne om de frygtelige Soldatermishandlinger falde væk, og det er maaske et Agitationsnummer, der daarlig kan undværes.

Spejderbevægelsen er paa en Maade international, saa i den Henseende konkurrerer den ogsaa med Socialismen, ja, den virker allerede nu som en Slags Frimurersamfund, idet der findes Spejdere hele Verden over, som hjælper hverandre, naar og hvor de kan. Jeg læste forleden om en ung Englænder, der kom til Chile. Han gik paa Gaden i Valparaiso med sit Spejderemblem og møder saa en chilensisk Spejder, der straks tog sig af ham, tog ham med hjem til sine Forældre, som skaffede ham en Stilling og hjalp ham paa enhver Maade. Jeg er ikke sikker paa, at hvis han havde haft sin Fagforeningsbog i Haanden, at den havde gjort samme Virkning.

Medens jeg er ved Spejderbevægelsens Udbredelse, kan jeg meddele, at Korpset her i November havde Besøg af Sekretæren ved Spejderkorpset i de Forenede Stater; han meddelte, at der allerede var 800,000 Spejdere i Korpset, der havde sit Kontor i New York, som beskæftigede over 100 Mand, og at de ventede at være en Million inden Februar. Millionen var allerede naaet inden Jul.

Dette Faktum maa dog vist give Bevægelsens Modstandere noget at tænke paa. Naar den har faaet en saa vældig Udbredelse i det praktiske Amerika, saa maa der dog være noget ved den.

I Amerika er det ikke alene Drengene, der prakti-

serer Spejdersporten, men ogsaa de unge Kontorister og Forretningsfolk. Mangen større Forretning, som f. Eks. af »Magasin du Nord«s Størrelse, har straks dannet en Spejdertrop.

Inden jeg nu gaar over til at paavise Spejderbevægelsens Betydning for vort Landbrug, maa jeg meddele, at jeg af min Spejderdivision har udtaget 50 Drenge og af disse Drenge, som alle har gennemgaaet et Samariterkursus, dannet et frivilligt Redningskorps, som er undervist personlig af Hr. Direktør *Falck* ved Redningskorpset paa Korpsets Station i Ny Kongensgade og indøvet i Brugen af alle Redningskorpsets Redskaber, Grejer og Ambulancer, saaledes at de ved en eventuel større Katastrofe, som en Jernbaneulykke, Fabriksekspløsion eller lignende, er beredte til yde den første Hjælp sammen med Redningskorpsets egne Folk. Jeg har faaet arrangeret det saaledes med Skolerne, at Direktør *Falck* kun behøver at telefonere til dem, at han har Brug for de Spejdere, der hører til Redningskorpset, saa sender de straks Drengene af Sted, og disse har i saa Tilfælde Ordre til at tage deres Tøj, styrte ned paa Gaden, tage den første Bil, de kan faa fat paa, og suse hen til Redningskorpsets Station, idet de tager deres røde Armbind med et hvidt Kors og et S. F. R. paa Armen.

Direktør *Falck* siger selv, at han i et saadant Tilfælde hellere vil arbejde med 50 disciplinerede Drenge, der kender hans Ting og véd, hvad de skal gøre, end med voksne Mennesker, som han skal udtage af Mængden.

Vi havde i Efteraaret en Opvisning af Spejderkorpset paa Flyvepladsen for Hans kgl. Højhed Kronprinsen. Ved denne Lejlighed foreviste mine Spejdere en Brandmanøvre med Redningsstiger, Springsejl og Haandsprøjter, som vi havde laant af vor Ven og Velynder, Direktør *Falck*.

Hs. kgl. Højhed sagde efter Manøvren de Ord til mig, som har givet mig Idéen til dette Foredrag, nemlig: »Saadan et Drenge-Brandkorps burde de jo have i enhver Landsby og paa enhver større Gaard paa Landet.«

Selvfølgelig har Kronprinsen Ret. Der burde oprettes en Spejdertrop i enhver Landsby og paa enhver større Gaard paa Landet, og disse Troppe burde uddannes — ikke alene til Brandkorps, men ogsaa til frivillige Redningskorps og Ambulancekorps. Naar man ser, hvor store Værdier der gaar til Grunde paa Landet ved Ildebrande og — hvad der for mig er det sørgeligste — de mange hjælpeløse Dyr, der indebrænder, saa maa der allerede være Grunde nok til at arbejde paa at faa oprettet Spejdertroppe paa Landet og uddanne dem til frivillige Redningskorps.

Og hvis man sender Blikket ud i Fremtiden og tænker paa, hvorledes alt Arbejde paa Landet om faa Aar vil blive udført ved Maskinkraft med Motordrift, naar Automobilkørselen bliver givet fri, naar Flyvemaskinerne suser rundt i Luften og — falder ned, ja, saa kan man tænke sig, hvor Antallet af Ulykkestilfældene vil vokse, saaledes at frivillige Redningskorps vil blive ganske nødvendige.

At man skal begynde med Drengene og ikke med voksne, ligger bl. a. i, at Drengene er langt mere lærenemme og — langt modigere. Der findes som bekendt intet modigere Folkefærd end Drenge. Nu vil De maaske sige: »Ja, det er ikke saadan at faa samlet en Trop Drenge paa Landet,« men dertil vil jeg svare: »Jo!« Som General Baden-Powell siger: *Catch the boy and make the man:* Fang Drengen og dan Manden!

Naar det er noget, der kan fange Drengene, saa skal de nok komme. De véd alle, hvorledes det gaar paa Landet, naar man skal have Klapjagt. Man lader Budstikken gaa efter Klappere, og den bestemte Dag møder der 50 à 100 Drenge. Hvor de kommer fra, véd man ikke, men de er der som stampede op af Jorden, og hvorfor? Fordi de skal paa Jagt; det er noget, der interesserer dem. Det viser sig altsaa, at blot man forstaar at fange Drengenes Interesse, skal de nok komme, og det forstaar netop Spejderundervisningen, ja, og det i en saadan Grad, at enkelte Forældre og Skoler har beklaget sig over, at Drengene

glemte alt andet og kun tænkte paa deres Spejderundervisning.

Dette viser jo kun Metodens uhyre Overlegenhed over alle andre Opdragelsesmetoder og synes mig netop at være en Grund for Skolerne og Hjemmene til at benytte den og hjælpe med til at lede den i den *rigtige* Retning.

Paa Landet tror jeg nu ikke, at der er nogen Fare for, at den skal virke for stærkt, fordi Materialet er tungere at arbejde med. Drengene er ikke saa hurtigt opfattende som Drengene i Byerne, hvilket dog rigelig opvejes af, at Forholdene er langt bedre at arbejde under paa Landet. De kan langt nemmere skaffe Drengene et Klublokale, hvor de kan ophænge deres Flag, Billeder m. m. og have deres Værksted. De har langt lettere Adgang til Friluftsøvelser og Sport osv. Det vil rigeligt opveje det tungere Materiale. De vil let kunne faa en Sygeplejerske til at give Drengene et Samariterkursus, en Dyrlæge til at give et populært Dyrlægekursus — det har Drengene i min Trop bl. a. ogsaa gennemgaaet.

Med Hensyn til Sportsundervisningen da vil jeg anbefale D'Hrr. selv at forestaa denne, og det vil sikkert komme til at gaa Dem, som det er gaaet mig og mange andre. I Begyndelsen ser man til, og saa en Dag mangler der en Maalmand ved Fodboldspillet, og man anmodes om at udfylde Pladsen — det er den mindst anstrængende —, og inden man véd et Ord af det, spiller man selv med og opdager til sin Forundring, at man er en af de allerivrigste.

Eller hvad mener D'Hrr. om at afholde en Søndag paa Landet en Brandmanøvre ved en fingeret Ildebrand med saadan en Trop Drenge, lade dem slaa alle Kreaturerne løse, saaledes at de var indøvede i Tilfælde af en virkelig Brand.

Naar man tænker sig, at den Gang, da Vallø Slot brændte, da brændte der for over 9 Millioner Kroner! Tænk, hvad saadan et Redningskorps havde været værd ved den Lejlighed!

Hvor der findes saadan en Spejdertrop, vil der jo

ikke blive Tid til at kede sig paa Landet, idet den nok skal sørge for Liv og Adspredelse og ganske sikkert modarbejde de unge Menneskers Indvandring til Byerne, en Sag, der jo staar paa Landbrugets Dagsorden for Tiden.

I England er der allerede startet *farm schools* efter *boy-scout* Systemet, saaledes at paa en *farm school* paa 200 acres dyrkes de 100 acres af alle Eleverne i Fællesskab til Indtægt for Skolen, medens de andre 100 acres er fordelt mellem de forskellige Patrouiller med 10 acres pr. Patrouille, saaledes at denne faar Indtægten og selv sælger Afgrøden af disse 10 acres.

Jeg kender ikke meget til vore Landbrugsskoler herhjemme, men jeg tvivler ikke om, at det vilde være udmærket for dem at indføre Spejdersystemet i deres Skoleplan, og dermed mener jeg, at de ikke burde overlade Eleverne til sig selv udenfor Skoletiden, men beskæftige dem paa Spejdervis; det vilde ganske sikkert højne Moralen, idet de unge Mennesker ikke faar Tid til at begaa Ubesindigheder. Det er min Overbevisning, at Spejderbevægelsens Udbredelse paa Landet vil gavne vort Landbrug baade økonomisk og moralsk.

Angaaende den nærmere Ordning af disse *farm schools* kan jeg meddele, at de modtager Eleverne, naar de har fyldt deres 15. Aar og altsaa har afsluttet deres Skolegang, og oplærer dem i alt, hvad der hører til Landbruget i Almindelighed, samt Bogføring, Maskinpasning, mange forskellige Slags Haandværk og ind herimellem selvfølgelig Spejdersport for at holde Drengenes Interesse fangen. De lærer almindelige Borgerpligter gennem deres eget Raad med en Formand, som de selv vælger, altsaa noget i Retning af en Drengerepublik, hvilket anvendes meget i Amerika som en opdragende Faktor.

De lærer Skov- og Havebrug, Biavl, Hønseavl, Indpakning af Frugt og Æg, og af Haandværk Tømrer-, Smede-, Beslagsmede-, Murer- og Læderarbejde, Bagning samt elementær Ingeniørkunst, Kurvemagerarbejde og Børstebinding, elementær Agerbrugs-Kemi og Bakteriologi. Endvidere har de Eksercits, Boksning, Svømning, Rid-

ning og Skydning. Betalingen er 20 £ om Aaret, men Eleverne har — som meddelt — Indtægten af deres Patrouillefarm samt af deres forskellige Arbejder, saa en flittig og dygtig Elev vil kunne tjene dette Beløb. At Spejderbevægelsen har vakt de engelske Landmænds Opmærksomhed, viser Oprettelsen af disse *farm schools*, og den første af disse Skoler, Buckhurst-Skolen, der er paa 100 acres, blev skænket af en engelsk Landmand til dette Forsøg.

I England har Bevægelsen selvfølgelig faaet en vældig Udbredelse ogsaa paa Landet, hvilket ogsaa er Tilfældet i de Forenede Stater, hvor Farmerne har modtaget Bevægelsen med aabne Arme, bl. a. ogsaa fordi den bringer Drengene fra Byerne ud paa Landet.

Herhjemme er Spejderbevægelsen kommet ud til de fleste Provinsbyer, men egentlig ikke ud paa Landet. Dog findes der jo kun en eller højst to Afdelinger i saadan en By; det er ikke som i England, hvor man læser om f. Eks. 14. Bathurst-Trop; Bathurst er en By — saa vidt jeg véd — paa Størrelse med Odense, men vi kommer forhaabentlig nok med, naar først det gaar op for Folk, at det, Spejderne vil, kun er at faa Lov til at hjælpe dem, ligegyldig med hvad.

Et Resultat, jeg fik ud af mine Samtaler med Skolebestyrerne her i København, var, at det gennemgaaende var de bedste af Drengene, der var Spejdere, ja, nogle Bestyrere erklærede, at det var Eliten af Skolen, der var Spejdere.

Saaledes vil det jo rimeligvis ogsaa gaa paa Landet.

Til Slutning vil jeg kun sige til D'Hrr., der vil begynde at uddanne Spejdere: »De vil møde mange Skuffelser; men det vil sandelig ogsaa berede Dem Glæde«.

Med Hensyn til Anskaffelsen af Haandsprøjter og Haandambulancer staar Direktør *Falck* til velvillig Disposition, og jeg selv staar selvfølgelig til Tjeneste med en hvilken som helst Oplysning, som D'Hrr. maatte ønske.

Diskussionen efter Foredraget vil blive refereret i næste Hefte.

†

Konsulent *Lindholm.*



Cornelius Hansen Lindholm afgik ved Døden den 24. Januar. Han havde i flere Aar lidt af Sukkersyge, for et Par Aar siden havde han et let apoplektisk Anfald, og i Fjor opgav han sin offentlige Virksomhed i Haab om, at et mere stille Liv vilde styrke hans vaklende Helbred.

Et gammelt Ord siger, at »Ingen er bedre, end naar han er død«. Dette er jo ret forstaaeligt, og rent menneskeligt set er det kønt, at man fortrinsvis dvæler ved en nylig afdøds gode Sider. Om *Lindholm* er der da ogsaa kun talt godt ved hans Død, men han hørte til dem, om hvem der ogsaa blev talt godt, da han levede. I det lolland-falsterske Landbrug skattede man ham for hans Flid og Dygtighed, og han var en afholdt Mand paa Grund af sin Jævnhed og Elskværdighed. Han ejede Landmændenes Tillid, han havde let ved at komme i Kontakt med dem og vække deres Interesse for de Opgaver, hvis Gennemførelse laa ham paa Hjerte.

Lindholm var en Skolelærersøn og fødtes den 27. September 1852 i Ullerslev ved Nakskov. Han lærte Landbrug, besøgte Hindholm Højskole, blev Landbrugskandidat 1873 og var i nogle Aar Forvalter, paa Baadesgaard,

paa Bjødstrup og Øllingsøgaard. 1879 ansattes han som Konsulent for Maribo Amts økonomiske Selskab, og 17 Aar senere blev han Sekretær for De samvirkende lollandfalsterske Landboforeninger ved disses Oprettelse 1896. *Lindholm* forblev i disse Stillinger til i Fjor, da Sygdommen tvang ham til at opgive dem. Fra 1883 til 1904 ejede han Mosegaard ved Nakskov, og i Fjor forpagtede han Skovgaard ved Nysted.

Det er et stort Arbejde, *Lindholm* har udført som Konsulent. Han interesserede sig særlig for Husdyrbruget, og med Liv og Sjæl var han med i Arbejdet for dettes Udvikling, særlig for at faa Avlsforeninger og Kontrolforeninger oprettede. Specielt havde Hesteavlen hans Interesse, og han har, blandt andet ved de aarlige Indkøb af jyske Hopper til Medlemmerne af Maribo Amts økonomiske Selskab, i væsentlig Grad bidraget til, at den jyske Avl nu er fremherskende paa Øerne. Ogsaa som Assistent for Lolland-Falster hos Statskonsulenten i Svineavl udrettede han et solidt og godt Arbejde. Endelig kan det nævnes, at *Lindholm*, før Husmændene selv tog Sagen i Hænde, Aar efter Aar rejste rundt og besigtigede Huslodder, planlagte og ledede Husmandsrejserne og forestod det skriftlige Arbejde. Hans Virksomhed skal have været meget paaskønnet af Husmændene.

Mange Traade løb da sammen i *Lindholms* Hænder, men jævn af Sind trængte han sig aldrig frem i første Række. Han var for de Mænd, han arbejdede sammen med, en god Støtte — en indsigtsfuld, flittig og paalidelig Medarbejder, en elskværdig og omgængelig Arbejdsfælle.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Generalforsamling

den 16. December 1911.

(Sluttet fra Side 247).

Efter Professor *Rørdams* Foredrag fulgte følgende Diskussion:

Laboratoriebestyrer *Harald R. Christensen:* I Anledning af det Eksempel, som er opført paa Tavlen, vil jeg sige, at det forekommer mig ikke, at der er noget som helst forkert i, at en Fabrikant af den Gødningskalk, som her er nævnt, har anført Sammensætningen, som han har gjort. Det, han har gjort, er i Virkeligheden, at han bringer en Vare, som er uegnet til Transport, i en betydelig mere koncentreret Tilstand. Det er ganske rigtigt, at han har gjort, som Taleren siger: bragt Indholdet af kulsur Kalk op, idet han har angivet, at Kalkmængden — altsaa de 45,7 pCt. brændt Kalk — svarer til 81,5 pCt. kulsur Kalk, hvad det jo i hvert Fald gør. Han har fjernet et eller andet Fyldstof, som findes i den raa Kalk, og har faktisk gjort Kalkindholdet mere koncentreret. Det forekommer mig, at der ikke er noget som helst at bebrejde Manden for, at han har opgivet det paa den Maade. Naar vi køber Gødningskalk, glemmer Forhandlerne vel ogsaa ofte at fortælle, at der er ca. 50 pCt. Urenheder i den. Jeg synes, at den Fremgangsmaade, her er valgt, er meget fornuftig i Egne, hvor de ikke har let Adgang til Kalk paa anden Maade, at man saa fremstiller det i en Form, i hvilken det kan komme en noget større Kreds tilgode. Maa jeg dog endnu bemærke, at noget andet er, om der sker noget med den Kalk, saa den gaar over i mere tungt opløselige Forbindelser. Det vil maaske i rigelig Grad kunne ske. Det forekommer mig at være en Fejl ved Gødningsloven, at der ikke er taget Hensyn til dette Forhold ved brændt Kalk. Dette har dog været Handelsvare i lange Tider og bliver det sikkert mere og mere — med Rette eller Urette, skal jeg ikke komme ind paa.

Professor *Rørdam:* I Henhold til Ministeriets Bekendtgørelse af 1908 skal Kalken, der garanteres, betegnes som »Kalk til Stede som kulsur Kalk«. Hvorvidt dette under en Retssag bliver opfattet rigtigt eller ikke, er et andet Spørgsmaal. Men saaledes er Loven forstaaet og bekendtgjort rundt omkring for Folk, og derfor skulde de holde sig til Loven. Om brændt Kalk i visse Tilfælde kan anvendes med større Fordel end kulsur Kalk, er naturligvis, som det ogsaa blev bemærket, et andet Spørgsmaal. Jeg tror det ikke. Efter de her i Danmark foreliggende Eksempler, som ogsaa efter amerikanske Undersøgelser, giver brændt Kalk Anledning til betydelig Ødselhed med Kvælstoffet i Jorden, der bliver frigjort overordentlig pludselig paa en Tid, da Planterne ikke kan optage det. Men det er jo altsammen landbrugstekniske Spørgsmaal, som ikke vedrører det foreliggende, som er, hvorvidt Gødningsloven er overtraadt eller ikke. Jeg kan ikke skønne andet, end at naar Gødningsloven foreskriver, at der skal opgives: saa og saa mange Procent er til Stede som kulsur Kalk — og der saa opgives den Kalkmængde, der svarer til et Indhold af kulsur Kalk, som ikke er der, er Loven overtraadt. Men nu kommer iøvrigt Dommerne til at afgøre, hvorvidt denne Opfattelse er rigtig. Man skal være meget forsigtig med at tillade saadanne vilkaarlige Forandringer i Garantibestemmelserne; det er ikke altid, at det gøres i god Tro.

Laboratoriebestyrer *Harald R. Christensen:* Det véd jeg ikke noget om, dette med den gode Tro; men det blev fremstillet som en næsten utilbørlig *smartness,* hvad der er gjort. Jeg kan ikke indse, at der er noget som helst at bebrejde Manden. Naar der ikke er en Bestemmelse om brændt Kalk i Gødningsloven, er det utvivlsomt en Mangel, som maa rettes. Den Mand kan overhovedet ikke sælge den Vare efter Gødningsloven; men det er ganske urimeligt, at han ikke faar en Pris, der faktisk svarer til det Indhold, han opgiver. Hvad endelig angaar det Spørgsmaal, som maaske kan nævnes i denne Forbindelse, om Værdien, er det sikkert saadan, at brændt Kalk og kulsur Kalk har en Værdi, der i Reglen svarer til Indholdet af Kalciumoxyd. Jeg tror ikke paa det meget store Kvælstoftab i Jorden ved Anvendelse af brændt Kalk. I Jorden foregaar den brændte Kalks Omdannelse til kulsur Kalk temmelig hurtigt, og der er næppe nogen Forskel paa Virkningen af brændt Kalk og kulsur Kalk i Jorden.

Den ledende Præsident: Idet jeg beklager min Mangel paa kemiske Kundskaber, vil jeg spørge Professoren,

om De vilde finde det rigtigt — det forekommer mig, De antydede det —, at dette Udtryk, som der staar: »til Stede som kulsur Kalk«, ombyttedes med: »svarende til kulsur Kalk«. Jeg tvivler ikke om, at dette Udtryk: »til Stede som kulsur Kalk« i sin Tid er kommet ind i Gødningsloven efter Samraad med Kemikere. Det er vist med velberaad Hu, det er sat ind; men det kan jo være, at man senere er kommet til en anden Erkendelse, saa man nu vilde foretrække Udtrykket: »svarende til kulsur Kalk«, som Hr. *Christensen* — saaledes forstod jeg ham — fandt det rigtigt.

Laboratoriebestyrer *Harald R. Christensen:* Maa jeg dertil bemærke: Ikke i alle Tilfælde. Hvor det gælder Kalksorter, der indeholder Kalk i anden Forbindelse, som Svovlsyre eller Kiselsyre, kan det ikke nytte at lægge Kalkangivelsen til Grund. Kun hvis Brændingen er foretaget af nogenlunde ren Kalk, mener jeg, det kan gaa an at gøre det.

Professor *Rørdam:* Den sidste Ting kan tilsyneladende se bestikkende ud. Men Gødningsloven kan kun omhandle Ting, som man kan kontrollere ved Analysen. Hvor en Sælger i god Tro lader en Analyse udføre og saa gemmer Stoffet og derved faar et helt andet Stof ud af det og sælger det, og vedkommende Køber lader foretage en Analyse, der viser noget helt andet end den første Analyse, kan det slet ikke lade sig gøre at sælge Stoffet efter Analyser; og Stoffet kan derfor ikke komme ind under Gødningsloven. Der var mange Stoffer, sagde jeg — f. Eks. Fækalier, som er gode Gødningsstoffer —, som ikke kan sælges efter Analyse, fordi Sammensætningen veksler under Brugen. Skulde man beslutte sig til at have Bestemmelser for Kalkforbindelser, svarende til alle Tilfælde, maatte man indføre nye Betegnelser — hvad der maaske nok kunde lade sig gøre. Men jeg tror slet ikke, det faar nogen Betydning her. Gødningslovens Bestemmelse lyder i Følge Ministeriets Bestemmelse for Kalkens Vedkommende paa »Kalk til Stede som kulsur Kalk og som vandfri svovlsur Kalk«. Det sidste er noget, man anerkender ikke har nogen Betydning nu. Det var i tidligere Tider, man gødede med Gips og solgte Gips efter Analyse; men jeg tror ikke, at der bliver solgt noget af det nu. Skulde man nu have en Bestemmelse, der gjaldt for alle Tilfælde, maatte det være noget lignende som: Kalk bør altid opgives i den kemiske Form, hvori det findes — altsaa: Kalk til Stede som kulsur Kalk, som Kalkhydrat, som Kalciumilte, som svovlsur Kalk eller som fosforsur Kalk. Det vilde man ganske vist kunne gøre; men praktisk Betydning vilde det næppe faa. Jeg tvivler des-

uden paa, at Folk vilde kunne forstaa alle de mange forskellige Maader, hvorpaa Kalken efter dette blev opgivet. Det gælder om at faa saadanne Ting gjort saa simple som muligt og kun at faa dem til at gælde for de Tilfælde, som har praktisk Betydning. Almindelig Gødningskalk er indbefattet under Loven som et Gødningsstof, der indeholder Kalk som kulsur Kalk, og det har en konstant Sammensætning. Brændt Kalk kan være bedre eller daarligere, men det kan ikke komme ind under Gødningsloven, fordi Analysen i det ene Øjeblik ikke svarer til, hvad den vil blive i det andet.

Laboratoriebestyrer *Harald R. Christensen:* Hvis man er enig om, at Kalk i andre Former end brændt Kalk og kulsur Kalk ikke har nogen større Værdi i disse udbudte Gødninger, kunde man tænke sig, at man opgav Kalken enten som brændt Kalk eller som kulsur Kalk, saa at man kun medtog disse to Former. Begge Dele kan bestemmes. Derved kom man ud over den Vanskelighed, at det forandrede sig; paa den Maade kan man beregne, hvor meget det har forandret sig. Det er to Bestemmelser, der kan foretages.

Den ledende Præsident: Vilde det være udtømmende?

Laboratoriebestyrer *Harald R. Christensen:* Det vilde det være, hvis Kalkarter som Kalciumsulfat — som heller ikke bør betales som Kalkgødning — er udelukket ved, at man garanterer det enten i den ene eller den anden Form, som ren basisk Kalk i begge Tilfælde.

Professor *Rørdam:* Dertil er kun at sige, at Gødningsloven tillader det ikke. Hvorvidt det kunde være ønskeligt, er et andet Spørgsmaal. Det kunde muligvis ingen Skade gøre at faa en saadan Bestemmelse; men at de foreliggende Tilfælde skulde være saadanne, at de skulde kunne foranledige, at der kom en Bestemmelse ind paa Grundlag af det omtalte mærkelige Forhold, synes jeg ikke. I det hele synes jeg, at en saadan Opfordring i Almindelighed skulde komme fra Landbruget og ikke fra Forhandlerne. Det er muligt i visse Tilfælde, at saadanne Fordringer dog ogsaa kan komme fra Forhandlerne med fuld Ret, men det bør være Undtagelser. I sin Tid, da Kalciumcyanamidet blev indført, blev det af Forhandlerne foranlediget, at der kom en Bestemmelse ind i Gødningsloven derom; og da der kom en ny analytisk Metode til at behandle Thomasslakken, blev det af Kemikerne foranlediget, at den i Citronsyre opløselige Form kom med. Men i det foreliggende Tilfælde, som det er vanskeligt at udtale sig om, da Sagerne verserer for Retten, har der været Klager over Varerne og

over Priserne fra forskellige Steder; det er Landmændene og Landbrugskonsulenterne, der klager. Paa Grund deraf at ville foranledige, at der gøres noget i vedkommende Handlendes Favør, synes mig at være lidt for meget forlangt.

Laboratoriebestyrer *Harald R. Christensen:* Jeg synes, det er Sagen ganske uvedkommende, i hvis Favør det sker. Jeg kender ikke den Forhandler, der er Tale om; men jeg synes, det er al Ære værd, at han ønsker at kunne komme ind under Gødningsloven for at kunne sælge den Kalk. Jeg synes ikke, man skal forlange, at det Krav skal stilles fra Landboernes Side, men at det er al Ære værd, at de handlende selv stiller den Fordring, at de maa komme ind under Gødningslovens Bestemmelser, for at de kan komme til at levere den Vare. Derfor er der Grund til at tage under Overvejelse — af Hensyn til, at det ikke er nogen ubetydelig Mængde brændt Kalk, der sælges her i Landet —, om der ikke kan gøres noget for at faa indført en Bestemmelse, noget i Retning af, hvad jeg her har nævnt.

Folketingsmand *Pinstrup:* I Jylland kender vi ikke noget til Forhandling af brændt Kalk som Gødning. Jeg spørger derfor: Hvor findes der saadanne Fabrikker af brændt Gødningskalk? Og er det praktisk muligt at forsende et saadant Stof i Sække?

Professor *Rørdam:* Efter min Mening kan man slet ikke sende det i Sække; jeg tror ikke en Gang, Banerne vilde modtage det. Skulde det forsendes pr. Bane, maatte det ske i lukkede Jærnbeholdere; alle mulige Forsigtighedsregler maatte anvendes for at undgaa Brandfare. Enhver, der kører med brændt Kalk paa aaben Vogn, sidder med Frygt for at blive varm bag paa i Regnvejr. Det vil overhovedet være vanskeligt at forcere Salget af brændt Kalk som Gødningsstof alene af den Grund. Hvorvidt det af økonomiske Grunde, af Hensyn til bedre Gødningsvirksomhed, er egnet til at blive Handelsvare, tror jeg er et Spørgsmaal, som slet ikke er afgjort endnu. Jeg har adskillige Steder set noget saadant benyttet, men jeg har ikke set, at det har givet bedre Resultater. Blandt Udtalelser om det har jeg ogsaa set den, som Hr. *Christensen* hentydede til, at brændt Kalk, lige saa snart det kom i Jorden, blev til kulsur Kalk. Gaar man ud herfra i de foreliggende positive Eksempler, kunde vedkommende altsaa lige saa godt have solgt Stoffet med den oprindelige Sammensætning, hvor det ikke var udelukket fra Gødningsloven, i Stedet for at foretage Brændingen.

Den ledende Præsident: Det vil vistnok fore-

komme de fleste vanskeligt at tage Stilling til dette Spørgsmaal. Jeg véd ikke, hvor mange der har de fornødne kemiske Forudsætninger til, at de tør gøre det; men man har paa Forhaand en Følelse af, at brændt Kalk ikke er noget behageligt Stof at omgaas under alle Forhold. Om der skulde være Grund til at arbejde for noget forandrede Udtryk i Gødningsloven og de sig dertil sluttende Bekendtgørelser, skal jeg ikke kunne sige. Men sikkert er det, at dette Kalkspørgsmaal volder Vanskelighed rundt omkring. Jeg har ogsaa mærket det i Hedeselskabet, og det er noget, der vækker Tvivl. Det Indtryk har jeg ogsaa faaet af Diskussionen i Aften, at det er en Sag, der kan ses noget forskelligt paa. Men hvordan man end stiller sig, tror jeg, der er Grund til at takke Professor *Rørdam* for det lærerige og instruktive Foredrag, vi ved denne Lejlighed har hørt.

Meddelelse om Selskabets Kontrol med Korn og Foderstoffer i Københavns Frihavn i Aaret 1911.

Ved Inspektør *James Høyer.*

Inspektør *James Høyer:* Kontrollens Virksomhed i 1911 er for saa vidt uden særlig Interesse, som Aaret har været et roligt Arbejdsaar uden store Begivenheder. Arbejdets Art har været den sædvanlige, at anerkende eller kassere. Skulde der peges paa noget særligt, maatte det blive den Skuffelse, som Kontrollen har delt med Foderstofhandlerne, thi det Forbrug af Foderstoffer, som man ventede vilde komme tidlig paa Efteraaret, udeblev saa at sige ganske. Den usædvanlig varme og tørre Sommer satte jo tidlig Græsvæksten stærkt tilbage og lagde vel tilsidst Græsmarkerne øde, og Følgen heraf var jo nok en temmelig tidlig Indbinding af Kreaturerne over hele Linien, ganske i Modsætning til i alt Fald de to foregaaende Aar, hvor Køerne var ude langt over det normale. Der var altsaa nogen Grund til at vente et tidligt Krav efter Foderstoffer, men dette udeblev som sagt. Selv nu maa Forbruget af Kraftfoder siges at være ringe. Nogen Forklaring maa vel søges deri, at Landbruget allerede i Juli og August gjorde en Del Indkøb af Foderstoffer, hvoraf noget har været i Behold nu i Efteraaret. Men andre Aarsager kan sikkert ogsaa uddrages dels af de høje Priser, dels maaske som Følge af mindre, daglige Rationer pr. Kreatur, og endelig er der rimeligvis opfodret en Del Smaakorn i Forbindelse med Roetoppe.

Ligeledes har nok ogsaa vor i Aar særlig smukke og vægtige Hvede maattet holde for som Foder, hvilket jo ikke kan forbavse, naar man véd, at amerikansk og sydrussisk Majs for Tiden noteres omkring 14 Kr. 15 Øre pr. 100 kg, medens Hveden samtidig kun betinger omkring 13 Kr. 70 Øre pr. 100 kg. Med en saadan Prisforskel kan der fornuftigvis ingen Tvivl være for Landmanden om, hvad han skal anvende. Forrige Aar ved samme Tid var Noteringen henholdsvis omkring 9 Kr. 70 Øre og 13 Kr. pr. 100 kg.

Angaaende dansk Byg skal jeg, da det formentlig kan have Interesse her, anføre, hvad der af en herværende Grosserer blev skrevet i Berlingske Tidende for 18. November, nemlig: »Medens de fleste Kornsorter i den sidste Tid har været matte og vigende, hvilket har medført en bemærkelsesværdig Forretningsløshed i Hvede, og medens Københavns Foderstofbørs stik imod alle Forventninger har oplevet en sjælden, to Maaneder lang Stilhed med minimalt Forbrug, har Maltbyg, som i Reglen altid følger sine egne Veje, oplevet en meget bevæget Periode og en enestaaende Hausse. Der har i denne Artikel virkelig været Børsstemning i denne Sæson. Hermed hænger det saaledes sammen. Byghøsten faldt i Aar ualmindelig tidlig; allerede i August Maaned var den tilendebragt. Ved Bygsæsonens Begyndelse var Prisen allerede ca. 2 Kr. pr. Tønde eller Metercentner højere end i Fjor. Til disse Priser gjorde Norge og Finland deres Indkøb af dansk Maltbyg. Ogsaa Hamborg og Rhinen købte en Del, Rhinen dog langt fra saa meget som i tidligere Aar. Tørken bevirkede, at Trafikken paa Tysklands store Floder blev i høj Grad hæmmet. Det blev for dyrt at ekspedere den danske Byg op ad Rhinen, og denne Egn holdt derfor op med sine Indkøb. En Tid lang laa vort Marked derfor stille med uforandrede Priser. Den opmærksomme Iagttager læste nok i udenlandske Beretninger, at det saa ud, som om Bygefterspørgslen i Aar vilde komme til at overstige Tilbudet. Der rørte sig endnu ikke meget Liv. Forskellige Forhold tydede imidlertid paa, at dette maatte komme, f. Eks. at Maltforbruget i det nordtyske Ølskatdistrikt i Juli—September var 771,000 Centner Malt større end i de samme Maaneder i Fjor, en enorm Stigning i Forbruget paa Grund af den varme Sommer, men ogsaa betydende svindende Lagre og nødvendige Indkøb. Paa Grund af ovennævnte Flodforhold har Tysklands Indførsel af Maltbyg fra 1. August til den 20. Oktober kun andraget 46,455 Tons mod 62,750 Tons i Fjor. Endvidere er Amerikas Byghøst ca. 16,300,000 bushels eller over 4 Millioner Tønder mindre end

i Fjor. Da den amerikanske Ølindustri, ligesom ogsaa den argentinske, er taget mægtigt til, kan Amerika i Aar selv bruge sin Byg, og man har da set det Særsyn, at kalifornisk Byg, hvoraf England ellers bruger en Del, efter at have været Jorden rundt og ankommet til England »for order«, er blevet solgt tilbage til Amerika, og at der fra Meksiko har været Forespørgsel om dansk Byg. Endnu i Midten af Oktober syntes de europæiske Købere ikke rigtig at begribe — og alle begriber det maaske ikke endnu —, at i den nærmeste Fremtid vilde god, vægtig Maltbyg ikke være at finde mange Steder, og at man ikke i Begyndelsen af næste Aar som ellers kan regne med den kaliforniske Byg. Samtidig viste det sig, at den da ankomne svære Moldaubyg i høj Grad skuffede Forventningerne; heri var afsluttet efter fine Prøver, hvorimod Leveringerne var ganske miserable. Samtidig med Udbruddet af Fjendtlighederne mellem Italien og Tyrkiet, som fik Middelhavs- og Sortehavsfragterne til at stige, indtraadte saa Haussen i Maltbyg.

England, hvis Byghøst i Aar kun andrager 6,373,647 qu. mod 7,059,013 qu. i Fjor, og som i Begyndelsen af Sæsonen paa Danmarks Forespørgsel havde svaret: »Ingen Chance, vi har selv det fineste Byg i Verden«, var det første Land til at forstaa den ved den kaliforniske Bygs Udebliven og Moldauerbyggens Slethed fremkaldte Situation. Engelske Købmænd greb rask til og foretog store Indkøb i Danmark. Hamborg mente til en Begyndelse ikke, at Englands Indkøb havde meget at sige, og at dette Land kunde forsyne sig først, saa kunde man altid faa, hvad man behøvede. Foruroligede ved den stadige Prisstigning greb Hamborg imidlertid atter til, hvorimod Rhinen ikke i særlig Grad er optraadt som Køber. England har i de sidste Uger gjort saa store Indkøb i Danmark, at Bygfragterne er stegne stærkt, og at danske Eksportører klager over Mangel paa Skibe. Følgen af disse Indkøb har været den, at vore Noteringer stadig er forhøjede — senest i Gaar, altsaa den 17. November — med 20 Øre pr. Tønde, til 15 Kr. 20 Øre. I England har man i 20 Aar ikke kendt saa høje Priser. Beretningerne fra Berlin, München og Prag melder ogsaa om store Prisstigninger i Tyskland og Østrig-Ungarn. For Danmarks Vedkommende andrager Stigningen ca. 4 Kr. pr. Tønde mod i Fjor eller ca. 30 pCt. Paa Børsen er Spørgsmaalet stadig, om Byg vil stige højere, og gamle Børsfolk erindrer, at der er solgt Byg til England til 40 sh. pr. qu., og at dansk Byg har været i 11 Rigsdaler pr. Tønde. I Kornhandelen skal man imidlertid afholde sig fra Spaa-

domme. Ingen véd, hvad Retning Prisen vil tage. Kun saa meget skal siges, at langt den største Del af Danmarks Bygavl allerede er solgt. I Bayern vurderer man den tilbageværende Bygmængde til knapt 25 pCt. Da vi endnu har godt 5 Maaneder tilbage af Maltsæsonen, skal der jo fremdeles bruges store Masser af Byg. Har den ovennævnte Beretning derfor Ret i, at Forbruget vil overstige de disponible Forraad, kan en yderligere Stigning derfor indtræde. Men man maa huske paa, at i saadanne Tider findes der ofte nye Kilder, hvorfra Varerne drages af de høje Priser. Fremtiden vil vise i hvor stor en Udstrækning.«

Denne interessante Artikel indeholder jo et helt Blad af Byggens Historie, som her rulles op for os, og jeg haaber, at det gyldne Korn, som i Sommer frydede Øjet, nu maa være forvandlet til veritabelt Guld og saaledes for anden Gang fryde Landmændenes og Købmændenes Øjne.

Den senere Tid har bragt noget mere Stilhed i dansk Korn, og Tilbudet af Maltbyg er meget lille paa denne Aarstid. Antagelig holder Indehaverne af Byg tilbage i Haab om yderligere fine Priser, og jeg haaber oprigtig, at Haabet ikke maa blive beskæmmet. Den 14. December i Fjor noteredes 2radet Byg her til 11 Kr. 70 Øre à 12 Kr. pr. 100 kg; i Aar er Noteringen samme Dag 14 Kr. 90 Øre à 15 Kr. 20 Øre pr. 100 kg.

Angaaende Foderkager har der de sidste 14 Dage været noget mere Liv. Der er indgaaet 4 Dampere med Bomuldsfrøkager, ialt ca. 7000 Tons, hvorfra der er taget rask fra. Der kunde ogsaa nok tiltrænges lidt Liv i Forretningerne. Efter en stille Periode paa omtrent 3 Maaneder skriver den ovenfor citerede Forfatter i en Artikel i Berlingske Tidende den 25. f. M.: »Det er en Gaade, som endnu ikke er blevet løst, og kun kan blive det, naar Landmændene vil fortælle, hvorledes de har baaret sig ad i den Tid, hvor ingen Foderstoffer er begærede; og Gaaden er desto større, naar man ser de store Summer, hvortil den ugentlige Udførsel af Landbrugsprodukter løber op. Landmændene maa have været meget sparsommelige med Fodring med Oliekager.«

Kontrollen har i Aar fra 1. Januar til 1. December kontrolleret ialt ca.

		104,000 Tons
i Fjor i samme Tidsrum	ca.	78,000 —
altsaa en Fremgang af	ca.	26,000 Tons

Angaaende Importen til Frihavnen er denne i Aar, med

Undtagelse af Majs, ringere end i Fjor. Den stiller sig saaledes:

	1910.	1911.
Majs	55000 Tons	76000 Tons
Oliekager	52000 —	48000 —
Hvedeklid	10000 —	9000 —
Sydrussisk Byg	17000 —	11000 —

Jeg skal bemærke, at Hovedimporten af Majs faldt paa Aarets første Halvdel.

Jeg skal anføre nogle Noteringer til Belysning af i Aar sammenlignet med i Fjor omkring 10. December:

	1910.	1911.
Majs	1080	1415
Bomuldsfrøkager	1300—1340	1360
Solsikkekager	1290—1310	1270—1290
Soyakager	1170	1340—1350
Hvedeklid	980—1000	1290

Med Hensyn til Soyakager kan det muligt interessere at høre, at den herværende Soyakagefabrik, hvis Produktion nu er paa 40,000 Tons aarlig, agter at udvide Fabrikken saaledes, at dens aarlige Produktion vil blive paa ca. 64,000 Tons Kager eller en daglig Produktion af ca. 200 Tons. Heraf bruges naturligvis en stor Del i Danmark, men store Poster gaar sikkert ogsaa til Sverige.

Jeg er kommet i Besiddelse af Prøver af et nyt Foderstof, nemlig indiske Foderærter. Jeg har taget disse Prøver med herop og skal lade dem vandre rundt i Forsamlingen. Der er to Slags, og flere store Ladninger skal være indkøbte til Danmark i den sidste Tid. Den ene Sort hedder *mudder pease*, men denne skal indeholde omkring $7^1/_2$ pCt. Snavs og Biller og ser ikke meget indbydende ud. Den anden Sort kaldes *grams* eller *chick pease* og ser betydelig bedre ud. Sidstnævnte Sort dyrkes, efter hvad der er mig meddelt, meget i Østen, hvor Frøet spises raat eller kogt paa forskellig Maade, baade i moden og umoden Tilstand. I Sydindien bruges det meget som Foder til Heste og Kvæg. Der vil rimeligvis snart høres mere herom. Om Prisen kan jeg dog ikke udtale mig.

Jeg skal endnu kun bemærke, at de ankomne Ladninger Bomuldsfrøkager ikke viser særlig lyse Kager, snarere mørke, men Kvaliteten synes nærmest god og kraftig. Tidligere Aars Erfaringer viser, at de første Ladninger som Regel plejer at

være de lyseste. Naar man allerede nu kan paavise mørke Kager, synes det at tyde paa, at man ikke maa vente særlig lyse Leveringer i Aar. Min personlige Erfaring er imidlertid, at de lyse Kager som Regel er de daarligste, hvad Indholdet angaar; her gælder i høj Grad det gamle Ord, at man skal ikke skue Hunden paa Haarene. En mørk Kage kan netop bag sit Udseende gemme en fortrinlig Kvalitet. Jeg har tidligere, baade her og i Kontrollens aarlige Beretning, henledet Opmærksomheden herpaa, og jeg skal gentage, at Landmændene efterhaanden maa se at forsone sig med den mørke, men gode Kage.

Angaaende Majs kunde jeg ønske ogsaa at gøre en Bemærkning. Her fremkommer jo hvert Aar en Del tørret Majs; den tørres som bekendt for at blive mere holdbar. Men derved bliver den mere skør og springer let itu ved de forskellige Behandlinger i Amerika, ved Transport hertil og ved Losningen her, og derved fremkommer en Del knuste Kærner, som af mange karakteriseres som Snavs, og Kontrollen har hvert Aar mange Kvaler paa den Konto. Jeg vil særlig gøre opmærksom paa, at Majs jo aldrig sælges som velrensede Varer, og at knuste Kærner og Majsmelstøv paa ingen Maade kan eller bør kvalificere Majsen til Kassation.

Sluttelig vil jeg gerne henstille til Landmændene, at disse i højere Grad end hidtil vilde støtte Kontrollens Virksomhed ved at forlange Kontrol paa Foderstoffer, Majs etc. Selv om Landmændene derved mulig direkte kom til at betale for Kontrollen, er Afgiften jo saa minimal, nemlig $^3/_4$ Øre pr. 50 kg, at denne ringe Afgift formentlig ikke kan eller bør afholde Landmændene fra at benytte Landhusholdningsselskabets Kontrol, som jo netop er oprettet for at skaffe Landbruget gode Foderstoffer, og dette Formaal er jo nok et ringe Offer værd fra Landbrugets Side. Kontrollens Apparat er ikke saa lille og koster ikke faa Penge; forrige Aar arbejdede Kontrollen med Tab, og dette kan sikkert undgaas gennem større Støtte fra Landmændenes Side.

Grev *Ahlefeldt-Laurvigen-Lehn,* Hvidkilde: Jeg vil gerne spørge, hvorledes vi i Nyborg skulde kunne benytte Kontrollen? I Reglen faar vi vore Varer direkte fra Udlandet.

Inspektør *Høyer:* Hvor De kan gøre det, vilde vi sætte megen Pris paa, om De benyttede Kontrollen, og vi beder Dem om Deres Støtte.

Den ledende Præsident: Ja, i Jylland maa vi jo sige noget lignende. (Inspektør *Høyer:* Ja, selvfølgelig!)

Bestyrer *Dorph-Petersen:* Maa jeg blot bemærke i Anledning af, hvad der blev sagt om *mudder-pease,* at det er noget, som er kommet frem i den sidste Tid. Vi har faaet Prøver ind til Frøkontrollen for at undersøge, hvad det er; men vi har maattet bekende, at vi ikke har kunnet svare paa det. At det er Frø af en Bælgplante, er der ingen Tvivl om; men af hvad Art det er, om det er en Fladbælg eller en Vikke, véd vi ikke. Den saakaldte *mudder-pease* er, som Hr. *Høyer* gjorde opmærksom paa, ikke ren; og kun de $^3/_4$ af Frøene er ubeskadigede. Selv om der er meget beskadiget Frø f. Eks. i Sæd og Hørfrø, er det uskadeligt; det synes det da efter min Erfaring at være. Men man skal være betænkelig, naar det kommer fra fjerne Egne. Vi har gentagne Gange faaet den Slags Foderstoffer, f. Eks. fra Afrika, og de har i nogle Tilfælde ikke vist sig heldige, fordi der med dem er fulgt en Del Smitstoffer eller Giftstoffer, hvis Natur man ikke kender. Med Hensyn til Prisen kan jeg oplyse, at jeg traf en Landmand paa Samsø, der havde købt det til 6 Øre Pundet. Det maa siges at være en høj Pris; selv om Stoffet er tørt og ikke indeholder saa lidt af Æggehvidestoffer, er det dog for dyrt. De saakaldte *grams* er renere og bedre; vi har prøvet at udsaa dem, og de spirer, saa de er ikke saa gamle, som jeg formodede. Vi har sendt dem til Holland og til Hamborg for at faa at vide, hvad det er, idet de dèr har bedre Forbindelser med de fjerne Lande, hvorfra det er kommet, og vi har sendt dem til Væksthusene i Botanisk Have.

Vi hørte jo nylig et Par Tal angaaende Foderstoffernes Prisstigning. Men noget, der laves Foderstoffer af, er Frø. Medens der er stærke Prisstigninger paa Majs, Byg o. s. v. som Følge af den stærke Tørke alle Vegne, er det i endnu højere Grad Tilfældet med Frøpriserne, baade med Thimothe og Engsvingel og Hundegræs, men ikke med Rajgræs fra Irland. For Hundegræssets Vedkommende er Forholdet dette, at medens vi for 2—3—4 Aar siden indførte halvanden Million Pund fra Australien og Amerika, dyrker vi det nu stærkt her hjemme, og vi har været saa heldige, at vi har faaet det ind i andre Lande, saa at vi fra at indføre halvanden Million Pund tidligere er kommet til at udføre 1 Million Pund i Aar. Men det er gaaet saa vidt med denne Udførsel, at jeg kom til at tænke paa, da Hr. *Høyer* sagde, at de har udført Majs fra Kalifornien til England og senere købt det tilbage igen, at det er nær ved at gaa os paa samme Maade med vort Græsfrø. Vi skal i Aar til at købe det ind i mindre Mængder, hvad vi har solgt. Paa Engsvingel har Folk tjent 1000 Kr. pr.

Tønde Land, fordi det var slaaet fuldkommen fejl i Amerika. For Roefrø stiger Prisen Dag for Dag; den begyndte med 45 Øre pr. Pund, men er nu oppe paa en Krone og stiger stadigt. Man mærker mere og mere den kolossale Mangel paa Frø i Tyskland; det er gaaet saa vidt, at f. Eks. for Sukkerroefrø har en ny Fabrik maattet give et Par Tusind Kroner mere for sit Frø, end den havde tænkt. Dag for Dag stiger Prisen, fordi det er faktisk umuligt at dække Efterspørgselen. Alt maa skrabes frem; Frøkontrollens Undersøgelser viser, at man endogsaa faar Frø uden Spireevne. Jeg nævner dette som et Eksempel paa, hvor stor Indflydelse Tørken har haft, idet vi kommer til at betale meget mere for vort Frø.

Inspektør *Høyer:* Om Prisen paa disse indiske Foderærter kan jeg ikke sige noget bestemt, men jeg tror, den er omkring 6 Kr. pr. 100 Pd. (Bestyrer *Dorph-Petersen:* Er det ikke ogsaa for meget?) Jo, uden Tvivl. De vil ogsaa se, at der er meget af Skal og lidt Kærne. Det undrer mig, at det kan spire, naar Kærnen saaledes næsten er aldeles borte.

Den ledende Præsident: Hvis ikke flere ønsker at udtale sig, vil jeg rette en hjertelig Tak til Inspektør *Høyer* for hans store Arbejde, og jeg vil tillige understrege, hvad Inspektøren sagde tilsidst, at det var heldigt, om Landmændene vilde benytte Kontrollen noget mere. Det er vanskeligt at holde Institutionen i Live, og naar den ikke bruges af Landmændene, bliver det tilsidst umuligt; og jeg er vis paa, at det paa mange Maader vilde være et Savn ikke at have Kontrollen. Det gaar tit saadan, naar man begynder paa den Slags Foranstaltninger, at Folk tænker som saa: Der er altid nogen, der bruger dem, saa behøver vi andre ikke at gøre det. Det kan jo ikke fragaas, at det kun er en ringe Udgift, Kontrollen medfører, $^3/_4$ Øre pr. 50 kg; saa selv om det for en ringe Del skulde være et Offer paa det offentliges Alter, var det vel anvendt.

B. Meddelelser fra Præsidiet.

Oprettelsen af et landøkonomisk Rejsebureau.

Professor *Westermann:* Allerede i Aarsberetningen for 1910—11 findes der Oplysning om Oprettelsen af et landøkonomisk Rejsebureau; d'Hrr., der interesserer sig for den Sag, vil uden Tvivl have læst, hvad dèr staar. Som det deraf fremgaar, har »Foreningen af danske Landbrugskandidater«

taget Initiativet til, at denne Sag blev rejst, men da den ikke mente at kunne magte den selv, har den henvendt sig til Landhusholdningsselskabet og bedt det tage sig af den. Præsidiet har forelagt Sagen for Bestyrelsesraadet, og dèr blev Resultatet af Forhandlingerne, at man skulde sondere Stemningen hos Selskaber og Foreninger, der var knyttede til Landbruget, og hvis der var overvejende Stemning for det, skulde man nedsætte et Udvalg af Landhusholdningsselskabet og Repræsentanter for disse Foreninger for at overveje, paa hvilken Maade dette Bureau eventuelt kunde oprettes. Der blev saa afholdt et Møde i Februar Maaned med Repræsentanter for de Foreninger, der er nævnte i Aarsberetningen; men da det formodentlig er gaaet i Glemme, skal jeg nævne, hvem det var, nemlig: De landøkonomiske Fællesforeninger, Dansk Skovforening, De samvirkende Haveselskaber, Alm. dansk Gartnerforening, Dansk Mejeristforening, Dansk Dyrlægeforening, Det danske Hedeselskab, Foreningen af danske Landbrugskandidater, Foreningen af danske Landbrugslærere, Landinspektørforeningen og Foreningen »De danske Atlanterhavsøer«. Repræsentanterne for disse Foreninger gav alle Tanken deres Tilslutning, og Landhusholdningsselskabet har derefter nedsat et Udvalg for at udarbejde en nærmere Plan og fremsætte Forslag for Præsidiet. Det saaledes nedsatte Udvalg bestod af Handelsgartner *Sv. Bruun* som Repræsentant for Alm. dansk Gartnerforening, Konsulent *Ellbrecht*, der fungerede som Udvalgets Sekretær, Proprietær *C. Grut-Hansen*, Kollekolle, som Repræsentant for Landbrugere, der modtager mange Fremmedbesøg, Statskonsulent *K. Hansen* som Repræsentant for Foreningen af danske Landbrugskandidater, Sekretær *Hertel*, Sekretær *S. P. Petersen*, valgt af De samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg, og endelig deltog jeg selv som Formand i Udvalgets Arbejde. Udvalget holdt Møde den 20. Juni d. A. og diskuterede, hvilke Foranstaltninger der foreløbig vilde være at træffe. Der var Enighed om, at Bureauet skulde beskæftige sig med: 1) Danskes Rejser i Danmark, 2) Danskes Rejser i Udlandet og 3) Udlændinges Rejser i Danmark. Det er ikke mindst det sidste, der er af Vigtighed. Vort Landbrug er blevet mere og mere berømt; et stedse stigende Antal Udlændinge søger hertil hvert Aar, og denne stærke Berejsning af Landet af fremmede, som søger Oplysning om vort Landbrug, har den Ulempe, at der lægges et ganske urimeligt Beslag paa enkelte Personers Tid. Da disse Folk kommer hyppigt, den ene efter den anden, maa man undertiden ulejlige Folk paa urimelig Maade, og des-

uden bliver de Oplysninger, de fremmede faar, temmelig mangelfulde. Det vilde man nu søge at regulere og derved baade undgaa, at der spildes Tid for de Folk, som særlig hjemsøges, og hjælpe til, at Udlændingene faar mere Udbytte af deres Besøg, og ved Siden deraf kunde man ogsaa hjælpe Danske til at faa mere Udbytte af deres Besøg i Udlandet. Med Hensyn til dette at vejlede Udlændingene bestemte man, at man vilde udgive et kortfattet Skrift om det danske Landbrug i det hele taget. Det kunde naturligvis ikke blive udtømmende; alene af Hensyn til Bekostningen kunde Volumen af dette Skrift kun blive meget ringe; vi betragtede det som udelukket, at det kunde blive paa stort mere end to Ark, men alligevel mente vi, at det vilde gøre sin Nytte, idet det kunde danne Skelettet, Grundlaget, hvorpaa vedkommende Udlændinge kunde samle de Oplysninger, de hver især maatte interessere sig for paa deres specielle Omraader. Skriftet skulde omhandle vort Klima og vore Jordbundsforhold, Arealets Benyttelse, Ejendommenes Fordeling og Ejendomspriser, Landbrugets Kreditforhold, dets Ind- og Udførsel, Landbrugets Organisationer og Foreningsvæsen, Forsøgsvæsen, Undervisningsvæsen, den landøkonomiske Konsulentvirksomhed, Planteavlen, Hesteavlen, Kvægavlen, Svineavlen, Faareavlen, Fjerkræavlen, Mejeribruget, Havebruget, Skovbruget og Hedeplantningen. Det skulde udarbejdes ved Hjælp af forskellige Forfattere, og dèr maatte man naturligvis lægge særlig Beslag paa d'Hrr. Konsulenter. Der var en temmelig lang Diskussion om, paa hvilket Sprog det skulde affattes; nogle hævdede, at det udelukkende skulde være paa Tysk, andre, at naar det kun skulde være paa é t fremmed Sprog, maatte det være paa Fransk som det endnu dog almindelig anerkendte, internationale Sprog. Hvis man affattede det paa Fransk, vilde det ikke kunne opfattes som en Fornærmelse mod nogen eller som en Favorisering af nogen Nation, medens det derimod kunde udlægges saaledes, hvis man valgte Engelsk, som enkelte foreslog. Under Diskussionen blev det fra flere Sider hævdet, at det i hvert Tilfælde vilde være nødvendigt at faa det paa Tysk, men at man vilde sætte Pris paa ogsaa at faa det paa de andre Sprog. Derfor bestemte man sig til at oversætte det paa alle tre Sprog. Der var imidlertid dermed forbundet en væsentlig forøget Udgift, og der var noget, der talte for i hvert Fald at begynde med et af de fremmede Sprog; thi det kan ikke undgaas, naar et saadant Skrift udarbejdes af en hel Række Forfattere, at det ikke altsammen passer saa godt sammen, som man kunde ønske det, og da det i Grunden ikke vilde

medføre nogen forøget Udgift at vente med de to Sprog, vilde man samtidig kunne faa Erfaring med Udgaven paa det første Sprog og foretage Rettelser i Udgaverne paa de to andre Sprog, saa at disse blev mere formaalstjenlige. Imidlertid sejrede den anden Opfattelse, og et kraftigt Motiv hertil var, at Alm. dansk Gartnerforening og Foreningen af danske Landbrugskandidater mente at kunne stille et Beløb til Raadighed, saa at det ikke for Landhusholdningsselskabet, som ellers maatte bære Udgiften, medførte nogen forøget Bekostning at udgive det paa alle tre Sprog. Det blev altsaa vedtaget, saa Skriftet kommer baade paa Fransk, Tysk og Engelsk.

Man blev enig om, at dette Skrift skulde uddeles gratis. For Udlændinge, der rejser i Danmark, vilde man endvidere virke ved at skaffe dem Førere og ved at ordne Fællesrejser for dem. Dette vilde naturligvis medføre en Del Udgifter og Ulejlighed, og der var saa Diskussion om, hvorvidt man skulde forlange Penge derfor. Resultatet af Forhandlingerne blev, at man ikke burde forlange noget Vederlag; thi naar der kom Repræsentanter for en fremmed Regering eller fra en større Landbrugsinstitution i Udlandet, hos hvem Danske modtager Gæstfrihed uden Vederlag, vilde det se ilde ud, om man her fordrede et saadant. Der blev ogsaa en Del Grænsetilfælde, hvor det ikke vilde være let at træffe en Afgørelse. Af dem, der rejser privat, kunde man jo nok forlange Penge; men om andre kunde man ikke altid vide, til hvilken Kategori de skulde henføres, og dette kunde give Anledning til Misfornøjelse. Det fastsloges derfor ved Afstemning, at der intet Vederlag skulde forlanges. Der var ogsaa Diskussion om, hvorvidt man skulde affatte og trykke en Beskrivelse af enkelte fremragende Landbrug, men det blev opgivet.

Med Hensyn til Danske, der rejser i Udlandet, vedtog man, at man skulde søge at planlægge deres Rejser, affatte Lister over Besøgssteder til deres Disposition med korte vejledende Bemærkninger. Endvidere vedtog man at yde dem Bistand ved Anbringelse i Landbrug i Udlandet; det er ikke sjældent, at unge Danske ønsker at tilbringe en længere Tid i Udlandet og tage Plads dèr, og det vilde man hjælpe dem til ved Adresser og Oplysninger, dog ikke saaledes, at man optræder som Engageringsbureau; man skulde kun bringe Parterne i Forbindelse med hinanden, saa maa de selv om at aftale Vilkaarene. Heller ikke vilde man yde Bistand ved Handelsomsætninger, da det ogsaa kunde give Anledning til Misfornøjelse.

Med Hensyn til Danske, der rejser i Indlandet, vilde man

hjælpe dem ved at give Anvisning paa Personer og Institutioner; man mente, at det var overflødigt her at paatage sig Planlægning af Rejser. Endvidere blev det vedtaget, at Bureauet ikke skulde drive Agitation for at faa Folk til at rejse. Naar nu Folk skulde have Nytte af Bureauet, maatte man have et bestemt, fast Lokale med en bestemt Kontortid; man maatte vide, naar man kunde træffe vedkommende Personer, der kunde give de ønskede Oplysninger, og det blev vedtaget at holde Kontoret aabent i Maanederne Maj—September, begge inklusive, fra Kl. 10—12 om Formiddagen. Saaledes var Udvalgets Forslag, som Præsidiet tiltraadte og ligeledes Bestyrelsesraadet. Det vedtoges da, at man skulde søge dette Bureau oprettet, og Landhusholdningsselskabet kunde tilbyde at afholde alle Omkostningerne under Forudsætning af, at det paagældende Skrift ikke skulde trykkes paa mere end ét Sprog. Den forøgede Udgift, som Udgivelsen paa tre Sprog vil medføre, ventes altsaa afholdt af andre. Man mener at kunne skaffe Penge fra Julius Skrikes Stiftelse, fra hvilken man vil søge et aarligt Tilskud af 800 Kr. til Drift af Bureauet, samt et Tilskud paa 600 Kr. én Gang for alle til Udgivelse af Oversigten paa ét Sprog. Med Hensyn til Lokale vil man forsøge i alt Fald i det første Aar at have det i Landhusholdningsselskabets Lokaler paa Vestre Boulevard 34. Som Leder af Bureauet har man tænkt sig at ansætte Selskabets Mejerikonsulent, Hr. cand. polyt. *Ellbrecht,* der har erklæret sig villig til at overtage dette Hverv. Det var altsaa Meningen, at dette Bureau skulde oprettes og begynde sin Virksomhed 1. Maj 1912.

Den ledende Præsident: Er der nogen, der ønsker at udtale sig om det? Jeg haaber, at det skal lykkes at faa denne Sag ordnet paa hensigtsmæssig Maade. Jeg mener, at der er Grund til at takke Professor *Westermann,* Formanden i Udvalget, for hans store Arbejde for denne vistnok meget aktuelle og vigtige Sag.

Nedsættelsen af et Udvalg til at overveje, hvad der kan gøres for at fremme Udbredelsen af god Landbrugslitteratur.

Sekretær *Hertel:* Det, der har givet Stødet til, at dette Udvalg blev nedsat, er de sørgelige Resultater, man kom til ved de Undersøgelser, som Landhusholdningsselskabet anstillede i 1904 og Bibliotekar *Raphael Meyer* i 1911 angaaende Landbrugsbibliotekernes Betydning og Benyttelse her i Lan-

det. Det var et meget sørgeligt Resultat, som det vil være D'Hrr. i frisk Minde, da Hr. *Raphael Meyer* har gjort Rede derfor baade i et Foredrag i Landhusholdningsselskabet og ved sidste Konsulentmøde. Da det deraf fremgaar, at saavel de egentlige Biblioteker som Sognebogsamlinger spiller en overordentlig ringe Rolle i Landbruget, har Landhusholdningsselskabet ment, at det kunde være af Betydning at nedsætte et Udvalg til at undersøge Spørgsmaalet, hvad der kunde gøres for at fremkalde og bidrage til Udbredelsen af god Landbrugslitteratur i Landbefolkningen, dette saa meget mere, som man jo ser, at i andre Lande udfolder man beundringsværdige Bestræbelser for at faa Landbrugslitteraturen til at trænge ned i de brede Lag af Landbefolkningen; det er særlig Tilfældet i de engelsktalende Lande, navnlig Amerika. Der er jo ingen Tvivl om, at det Landbrug, hvis Befolkningen er den kundskabsrigeste, ogsaa i Længden er det, der staar sig bedst i Konkurrencen. En saadan Opgave ligger jo nær for Landhusholdningsselskabet at tage op, at spørge sig selv: Hvad kan der gøres for at fremme Udbredelsen af god Landbrugslitteratur? Selskabet har jo lige siden sin Oprettelse virket for Udbredelsen af god Landbrugslitteratur i Landbefolkningen. Selskabet har nu nedsat et Udvalg, bestaaende af følgende Herrer: Professor *Westermann,* Formand, Redaktør *Anton Bing,* Landbrugslærer *Chr. Christensen,* Statskonsulent *K. Hansen,* Sekretær *Hertel,* Bibliotekar *Raphael Meyer* og Professor *Steenberg.*

Spørgsmaalet om Betimeligheden af, at der søges ansat landøkonomiske Attachéer ved forskellige Gesandtskaber i Udlandet.

Den ledende Præsident: Denne Sag blev rejst i den landøkonomiske Presse med særlig Adresse til Landhusholdningsselskabet; det blev deri sagt, at det netop var Landhusholdningsselskabet, der først og fremmest skulde tage sig af den Sag, hvis den overhovedet var værd at tage op, og det blev sagt, at det var den ubetinget; der var alt for store Interesser knyttet til vor Udførsel fra vort Hovederhverv, til at man kunde lade det gaa som hidtil. Man syntes ikke, der var gjort meget. Naa, det er jo aldrig sikkert, at man gør tilstrækkeligt; tværtimod kan man næsten altid sige, at man gør for lidt; altsaa var der Anledning til at underkaste den Sag en Drøftelse. Der er imidlertid en stor Fare ved at behandle dette Spørgsmaal, det er den Sætning, der saa ofte

gentages, at vi skal søge at have mange Strenge paa vor Bue, at vi skal søge at have mange Afsætningsmuligheder, mange Slags Afsætningsprodukter. Det er overhovedet umuligt, at et lille Land kan have en hel stor Række Produkter, som virkelig er af en saadan Beskaffenhed, at de kan finde Afsætning rundt omkring i Verden paa de forskelligste Steder. Vi ser jo, at selv de største Lande koncentrerer sig om en ikke meget stor Række Artikler; det er dem, de afsætter til Udlandet, og det er dem, de i Virkeligheden tager deres Penge hjem paa. Det gaar ikke at sprede sig over for meget, saa bliver det let til dilettantmæssigt Arbejde. Dette, siger jeg, gælder ikke alene i Henseende til Produktionen, men ogsaa for Omsætningen. Der vil ogsaa klæbe Mangler ved at søge at gøre den alt for stor; man maa søge sin Styrke i Begrænsningen, her som overalt. Men ganske bortset derfra er der ikke Tale om andet, end at det er et af de allervigtigste Punkter for vort Landbrug at gøre sig klar over, hvor vi kan faa vore Produkter afsatte paa den bedste Maade, hvad det er, Udlandet virkelig vil have hos os. Man havde allerede forlængst gennem Ansættelsen af udsendte Konsulenter gjort ikke saa lidt i den Retning; jeg behøver blot at nævne *Faber* i London og *Arup* i Hamborg, som hver især har gjort deres Arbejde godt. — Der er i den seneste Tid afgaaet en Indstilling til Handelsministeriet om at faa vore Konsuler instruerede om at have deres Opmærksomhed henvendt paa, hvilke Varer, som det var muligt at producere i Danmark, eller som vi allerede producerer, der maaske kunde udbredes i Udlandet og maaske at føje nye til, som kunde finde Afsætning paa de forskellige Pladser saa at sige hele Jorden over. Vi har jo en stor Række udenlandske Konsuler. Dels fra Handelens og dels fra Industriens Side, men navnlig fra Industriens Side, var der samlet en hel Mængde forskellige Artikler, som saaledes skulde anbefales til Konsulernes Opmærksomhed; og saa kom der fra Landbrugsministeriet en Opfordring til Landhusholdningsselskabet om ogsaa at nævne de Varer, der kunde være Tale om vilde komme til at spille en Rolle som Eksportvarer for Danmark. Der blev saa herfra givet Svar derpaa, og jeg tror, at der i dette Svar blev givet en udførlig Fortegnelse over alle de Varer, der kunde være Tale om. Ved Siden deraf har der herhjemme fra været ført Korrespondance med forskellige Steder i Udlandet, hvorigennem der er kommet Oplysninger, som ikke har været uden Værdi for den fremtidige Ordning, der maaske kan finde Sted. Men det er sikkert ogsaa noget, man maa betænke sig

vel paa, inden man foretager større Skridt, ganske bortset fra den pekuniære Side af Sagen og fra de store Vanskeligheder, det vilde have i Øjeblikket at henvende sig til Statsmagten, der utvivlsomt vilde henvise til, at den finansielle Status gør Sagen uoverkommelig. Og naar der nylig er gjort Skridt overfor vore Konsuler saa at sige Verden over, har det forekommet Præsidiet og Bestyrelsesraadet, at det var bedre at afvente, hvorledes disse Forholdsregler virkede.

Der var maaske et enkelt Punkt, hvorom det nu var rigtigt at udtale sig. Vi har jo haft den Sorg, at Konsulent *Arup* er død, og der kunde saa maaske være Tale om, naar der kommer en Stedfortræder for ham — hvilket vi alle ønsker, der maa komme —, at han tillige kunde have sin Opmærksomhed henvendt paa nogle andre Steder end netop Hamborg og strække sin Virksomhed lidt videre, maaske udover de bestemte Produkter, som han nærmest har at beskæftige sig med, altsaa Husdyrene, som jo har optaget hele *Arups* Tid. Derfor er der herfra sket en Henvendelse til Landbrugsministeriet, som gaar ud paa at bede Ministeriet om, inden saadan Ansættelse finder Sted, at Ministeriet vil vise os den Opmærksomhed at indhente en Erklæring fra Landhusholdningsselskabet om, hvad der eventuelt er at gøre. Det er, hvad vi har ment alt nu kunde være paa sit Sted, og det kan maaske bære Frugt, noget straks og noget senere. Men ingen véd det; det ligger i Gudernes Skød, hvad der kan naas. At Spørgsmaalet er af Vigtighed, betvivler ingen; men Præsidiet mener, at man allerede har gjort, hvad der i dette Øjeblik kan gøres ved at henpege paa, hvad der er praktisk overkommeligt, og man tror, at dette maa være nok i Øjeblikket.

Redaktør *Anton Bing:* Jeg kan saa vel forstaa, at Tidspunktet er ubelejligt for at henvende sig til Ministeriet eller foranledige Lovgivningsmagten til at foreslaa en saadan Foranstaltning som den, der er hentydet til, med Hensyn til Landbrugsattachéer i forskellige fremmede Lande. Men jeg vil meget bede Præsidiet have sin Opmærksomhed henvendt paa den Sag, fordi det drejer sig ikke alene om Markedsforholdene, om, hvad der kunde berøre vor Omsætning med Udlandet, men tillige om at skaffe Oplysninger for Landmændene og for os alle herhjemme, der arbejder i Landbruget, om Landbrugsforhold i Udlandet. Det forekommer mig af overordentlig Interesse, at det danske Landbrug, eller lad os sige de danske Landmænd, som arbejder saa ivrigt og saa godt herhjemme, ogsaa er fuldt og helt à jour med, hvorledes Tilstanden er paa de samme Omraader, som de arbejder paa

i de store Lande, hvor de vistnok er ganske godt med, og hvor det vistnok kunde være af Vigtighed for danske Landmænd at faa at vide, at de nok er paa Højde med os. Jeg tror, at meget af det, som vi jo ofte bebrejder os herhjemme, at vi er for glade i os selv, ligger i Mangel paa Kendskab til, hvorledes Stillingen er i de store Lande. Vi har jo ogsaa Forbilleder. For naar f. Eks. Tyskland ansætter i Danmark en Landbrugsattaché, knyttet til Konsulatet, saa er hans Opgave ikke at holde dem à jour i Tyskland med, hvad tyske Landmænd kan sende herop, men det er at holde dem à jour med alle de Foranstaltninger, vi foretager til Landbrugets Fremme. Og det tror jeg, vi trænger til, paa samme Tid som jeg fuldtud indrømmer det høje Præsidium, at Tidspunktet er ikke nu til at kræve af Lovgivningsmagten saadanne Foranstaltninger; men jeg beder som sagt Præsidiet om ikke at glemme Sagen og, naar det lysner paa det finansielle, undersøge, om der ikke kunde være Anledning til et Skridt som det, der var anbefalet i denne Artikkel.

Den ledende Præsident: Overfor Hr. *Bing* vil jeg sige, at der er ikke Spørgsmaal om andet, end at Præsidiet netop gerne vil tage det Hensyn og gerne vil erindre, at det, at vi danske Landmænd er godt bekendte med Forholdene i Udlandet, maa tillægges den allerstørste Betydning. Men et Punkt vil jeg i denne Forbindelse fremdrage, det er, hvorvidt vi danske Landmænd er blot nogenlunde tilstrækkelig fortrolige med den overordentlig righoldige store udenlandske Landbrugslitteratur. Denne Litteratur er slet ikke videnskabelig alene, den er for en stor Del indrettet for praktiske Folk ligesom vor egen Landbrugslitteratur. Det er mit Indtryk, at den tilsvarende udenlandske Litteratur er meget righoldig og giver et godt Begreb om, hvorledes man i andre Lande bevæger sig, hvad det er, det drejer sig om. Naar man f. Eks. kommer ind paa Husdyrbrugsspørgsmaal, vil man se, at man i andre Lande med stor Ro kaster sig over forskellige Racer; man tumler med dem, saa godt man kan, og gennemgaaende maa man sige, at der præsteres overordentlig udmærkede Ting i Udlandet. Det er ikke for at laste os herhjemme, men for at sige, at vel staar vi maaske højt, men der er i alle Tilfælde den paafaldende Forskel, at vi holder saa fast paa enkelte Racer og siger: Det er de eneste, der passer for os — det være nu rigtigt eller ej. Og kommer man til Planteavlen, er der et Forhold, som jeg i den senere Tid er kommet til at beskæftige mig mere med end tidligere; det er den overordentlig store Rigdom af Skovplanter, man ser

omtalt i andre, meget populære Forstblade. Derigennem har vi — jeg tror en lille Smule sent — faaet fat paa forskellige Træsorter, som her har Udsigt til at faa overordentlig stor Betydning. Der er med andre Ord en Mangfoldighed af Spørgsmaal, som man uden Hovedbrud, blot med Kendskab til Sprog, kan sætte sig ind i uden store videnskabelige Forudsætninger. Altsaa, inden man søger gennem Attachéer at blive oplyst, er der vistnok for os selv et eller andet at gøre i Retning af at læse. De Attachéer, man tænker paa, har jo haft smukke og tiltalende Forbilleder i de Herrer, som har repræsenteret vort store Naboland, de sagkyndige, intelligente og vindende Mænd, som dette vort Naboland har sendt her til København, hvor de har lært en Del af Interesse for dem selv. Selv om de ikke har kunnet overføre — hvad de utvivlsomt gerne vilde — hele den store Landbrugsoplysning, vi har, vilde de jo gerne lære noget af os. Men paa den anden Side er der ikke andre Lande end netop Tyskland, der har gjort noget saadant; og der er ikke mange andre Lande, der er gaaede til at anvende landøkonomiske Konsulenter i Udlandet; paa det Omraade har vi i hvert Fald været nogen af de første. Andre har fulgt vort Eksempel. Jeg mener, at der er ganske vist meget at gøre ved den Side af Sagen, som Redaktør *Bing* har fremdraget; den hører til de vigtigste, og den maa ogsaa skrives bag Øret. Men jeg var glad over, at Redaktør *Bing* kunde give Præsidiet Ret i, at i dette Øjeblik er det ikke tilraadeligt at gøre for meget ud af det, om jeg saa maa sige. Der er al mulig Grund til at arbejde med det, vi har; dertil hører Konsulerne og den store udenlandske populære Litteratur, som mange unge Landmænd kunde have godt af at sætte sig ind i, og for Resten de gamle med.

Forpagter *Abel:* Jeg vil gerne henstille til Præsidiet et Spørgsmaal, som maaske kunde komme i Forbindelse med dette. Da jeg havde den Fornøjelse at høre Hr. *Høyers* Foredrag, var der en Del af det, som jeg syntes, vi godt kunde have undværet — jeg mindedes nemlig derved om, at vi har solgt vort Byg for billigt. Det er derfor, jeg vilde henstille til Præsidiet, om det ikke kunde tænkes, at man ved Foredrag eller paa anden Maade kunde faa lidt at vide om Udsigterne for Høsten i andre Lande. Jeg formoder, at Handelsstanden véd noget mere end vi, men de vidste alligevel ikke saa meget, før det hele forandrede sig. Hvis Præsidiet vilde have den Sag i Erindring, kunde det maaske sættes i Scene fra Præsidiet. Vi andre vilde gerne, hvis det skulde være, dække Udgifterne derved, hvis vi derved kunde være Herrer over at

faa at vide paa et tidligere Tidspunkt, hvordan det staar med Udsigterne. Jeg synes nu, at der har været saa tydelige Tegn paa, at Kornet vilde stige, at vi burde have vidst det i Tide. Jeg kan ikke tænke mig nogen anden end netop Præsidiet, der kunde sætte sig i Spidsen for noget saadant, og saa kunde vi andre samle os sammen og yde vor Skærv dertil.

Den ledende Præsident: Jeg véd ikke, om Inspektør Høyer tør svare derpaa? Jeg tør næsten ikke.

Inspektør *Høyer:* At Tanken er sund fra Landbrugernes Side, er uomtvisteligt; men det vil mange Gange være vanskeligt at komme frem med Anvisninger i den Retning, som er tilforladelige nok til at bygge paa; thi nu for Tiden, da Handelen mange Gange ligger saa usikkert, fordi Chancerne kan komme lige paa én Gang, vil man ofte komme til at spaa fejl, hvis man indlader sig paa at spaa. Det tør jeg ikke; men jeg skal tænke over Sagen for muligvis at prøve paa at finde en Løsning.

Den ledende Præsident: Kunde der ikke være Tale om ugentlige Meddelelser?

Forpagter *Abel:* I mange Aar har der kunnet være Tale om, at det maatte være Spaadom, der skulde til, men i Aar ikke. I lange Tider har man jo i Aar vidst, at der fandtes for lidt af de forskellige Varer, der skulde bruges, specielt Byg. Hvis man havde haft Oplysninger fra de forskellige Byglande om, hvad der vilde komme frem, vilde det have vist sig, at der var for lidt i Forhold til det almindelige Forbrug, og man kunde have sagt: Hold paa Jert Byg. Der er blevet talt om de store Indtægter for Byg. Ja, desto værre! Vi har haft gode Priser for Byg, men jeg synes, at en forholdsvis stor Del af Fortjenesten er gaaet over paa Handelsstanden.

Inspektør *Høyer:* Man maa ikke overse, at de, der nærmest véd Besked i god Tid, er Købmandsstanden, som køber Bygget; men de vil ikke blotte deres Viden til egen Skade. Det er jo klart. Skulde det komme frem, maatte det ske fra en Side, der ikke direkte er i Forbindelse med Handelsstanden.

Den ledende Præsident: Netop den Sag er jo Grundlaget for det Institut i Rom, som D'Hrr. kender. Man vil ikke kunne forlange, at Købmandsstanden skal meddele, hvorledes den vil handle paa et givet Tidspunkt; det ligger jo udenfor Mulighedens Grænse. Det, der foreløbig er en Mangel ved Instituttets Beretninger, som vi jo faar, er, at de er for gamle, saa at selv om vi følger med, og selv om vi vilde offentliggøre dem i vore forskellige Landbrugsblade, vilde de have mistet noget af Interessen, fordi de er flere Maaneder

gamle, inden de er blevne samarbejdede ud af alle de Enkeltheder, der modtages fra hele Verden. Men jeg tror, at man skal se Tiden lidt an. Naar de har arbejdet sig igennem Begyndelsesvanskelighederne og er komne lidt i Trit, er det muligt, at man ad den Vej kan høste Efterretninger paa de rigtige Tidspunkter, saa de kan blive Landmanden til Nytte. Det er i alt Fald Meningen med Instituttet; det er netop rejst imod de amerikanske Børsspekulationer, som fastsatte Priserne uafhængigt af Forraadene, som de forelaa.

Forpagter *Abel*: Jeg kan ikke andet end glæde mig paa den næste Generations Vegne, som oplever at faa disse Oplysninger; men jeg vilde gerne være dem noget nærmere. Med Hensyn til det, at man ikke kan forlange Oplysninger af Købmændene, tror jeg ikke, at vore Købmænd har nogle. Jeg holdt, saa længe jeg kunde, paa mit Byg; jeg var paa Børsen og følte mig for saa meget som muligt. Men Mæglerne sagde: Vi gaar den anden Vej. Jeg fik solgt; men 2—3 Dage efter gik det den anden Vej. Hvis Købmændene havde vidst noget, vilde de ikke have været saa stille i 2—3 Uger; saa var der kommet Spekulation, og saa havde vi mærket det. De har manglet Spekulation, fordi de ikke véd mere, end vi véd.

Inspektør *Høyer:* Maa jeg blot bemærke, at Landbrugerne nu er meget mere forsynede med Markedsberetninger end for ikke saa mange Aar tilbage; de faar nu langt mere Føling med Markedet udenfor Danmark end i gamle Dage. De faar Beretninger alle mulige Steder fra; de har Blade at øse deres Viden af og kan selv danne sig en Mening om Tingene. Jeg tror ikke, man kan faa Købmandsstanden til at komme frem med, hvad den véd.

Den ledende Præsident: Da ikke flere vil udtale sig om dette Forslag, vil vi takke Hr. Høyer, fordi De vil have den Sag i Erindring. Er der noget, De kan udrette, er jeg vis paa, De vil gøre det.

Uddeling af Dueligheds belønninger for Landarbejdere og Tyende paa Landet.

Professor *Westermann:* Det er allerede berørt tidligere af Sekretæren i hans Beretning om den almindelige Virksomhed, at saadanne Dueligheds belønninger er uddelte i Aar, og det er første Gang, Selskabet har uddelt dem. Der blev i Januar Maaned udsendt Meddelelse til Landboforeningerne, Haveselskaberne, Almindelig dansk Gartnerforening og Dansk Skovforening om Medaillens Indstiftelse og Reglerne for dens

Uddeling, og man anmodede disse Institutioner om at indsende eller foranledige indsendt Andragender, for saa vidt man ønskede at komme i Betragtning. Der indkom et stort Antal Ansøgninger, nemlig 99 ialt, hvoraf 65 fra Jylland, 23 fra Sjælland, 5 fra Fyen, 2 fra Møen og 1 fra Lolland-Falster, Ærø Samsø og Bornholm. Af Ansøgerne var 70 Mænd og 29 Kvinder. I Følge de paa Bestyrelsesmødet i Oktober Maaned 1910 vedtagne Regler skal der foreløbig uddeles indtil 10 Medailler aarlig, og Indstillingerne skal fremlægges til Behandling og Afgørelse i et Møde af Belønningsudvalget og Præsidiet. Paa dette Møde, der fandt Sted i Oktober Maaned, blev Medaillen med tilhørende Diplom tilkendt følgende:

Arbejdsmand *Niels Larsen,* Bredelille, Sjælland; Opsynsmand, tidl. Skovfoged *Niels Hansen,* Løvenborg, Sjælland; Landarbejder *Anders Jensen Andersen,* Ejby Mark, Fyen; Forkarl *Ole Nielsen,* Havnø, Jylland; Boelsmand *Chr. Nielsen,* Skjørringe, Arbejdsmand *Hans Peter Poulsen,* Constantinsborg, Jylland; Husmand og Tjenestekarl *Anders Bukhave,* Tødsø, Mors; Gartner *Knud Kristensen,* Lønborggaard, Jylland; Husbestyrerinde *Maren Petersen,* Boerlund, Jylland, og Husholderske *Ane Kirstine Nielsen,* Faurlev, Sjælland.

Alle har de vist særlig Dygtighed i deres Fag og præsteret lang og tro Tjeneste. Blandt de andre af de 99 Ansøgere var der selvfølgelig mange kvalificerede, men det er jo ikke udelukket, at flere af disse kan komme i Betragtning et andet Aar.

I November Maaned blev Medaillerne med tilhørende Diplomer tilstillede de belønnedes Husbonder og Anmodning rettet til disse om, at de maatte blive overrakte vedkommende ved en lille Højtidelighed. Flere af d'Hrr. Husbonder har svaret, at det vilde være dem en Glæde at gøre dette, og i én Landboforening — Mols og Sønder Herreds Landboforening —, der havde indstillet en af de belønnede, fik denne Medaillen og Diplomet overrakt paa Landboforeningens Generalforsamling af dennes Formand.

Direktør *Qvistgaard:* Hvorfor kan der kun uddeles 10 Medailler? Det er for lidt.

Den ledende Præsident: Fordi vi ikke har Raad til mere; men vi burde komme højere op; det har De Ret i, og det er Synd, at saa mange udmærkede Folk ikke kan faa den. Jeg véd iøvrigt ikke, om man ikke kunde uddele Diplomet alene; det vilde de maaske sætte Pris paa. Men første Gang har vi ikke villet gøre det, fordi vi mente, at der ikke var saa mange, der kunde være Tale om.

Sekretær *Hertel:* En anden Grund til, at det blev vedtaget,

at der ikke skulde uddeles mere end 10, var, at jo færre Eksemplarer Medaillen blev uddelt i, desto større var Hædersbevisningen. Den skulde jo gives for særlig fremragende Arbejde og tro Tjeneste; det skulde netop være en særlig Udmærkelse. Kastes den derimod i Grams med mange Eksemplarer om Aaret, vil den i Løbet af faa Aar ikke nær have den Værdi som nu.

Forpagter *Abel:* Jeg tror ikke, man skal gaa bort fra Medaillen, men blive ved at give begge Dele, baade Medaillen og Diplomet. Jeg giver Hr. Hertel Ret i, at man ikke bør gaa op til et stort Antal om Aaret, saa der snart bliver mange om det; det maa være et Hæderstegn, som kun gives til ganske faa.

Den ledende Præsident: Det er overordentlig vanskeligt at uddele en saadan Medaille til 10 Mennesker i Danmark, naar der kommer saa mange Ansøgere, som der er kommet her, og der blandt dem er saa mange fortræffelige Mennesker, som alle kunde være kvalificerede. At kaste Medaillen i Grams skulde jeg være den sidste til at anbefale. Men 10 er for lidt, naar Antallet af Ansøgere er 100. Siger man til dem, at de kan komme igen næste Aar, kommer der imidlertid andre udmærkede Mennesker frem.

Forpagter *Abel:* Selv om Kammerherren gaar lidt videre, faar vi vel ikke for mange. Naar 10 er for lidt, lad os saa sige 15 eller 20.

C. Forslag fra Præsidiet.

Virksomhedsplan for Aaret 1912—13.
Budget for Aaret 1912—13.

Kasserer *H. C. Larsen:* Jeg tillader mig at tage Budgettet først. Det Forslag, der foreligger her omdelt paa Pladserne, har været omsendt i Forvejen til Selskabets Medlemmer. De vil af Bemærkningerne paa Bagsiden af Forslaget se, at der paa det Finanslovforslag, som foreligger til Behandling paa Rigsdagen for Øjeblikket, indeholdes et Forslag — i Henhold til Finanslovkommissionens Indstilling — om at nedsætte Statstilskuddet til Landhusholdningsselskabet med ialt 3200 Kr., nemlig 1200 Kr. til Selskabets almindelige Virksomhed — Konto I A 3 — og 2000 Kr. paa Konto I A 20, Huslejegodtgørelse til Selskabet. Det samlede ordinære Tilskud til Selskabet fra Statens Side har i en Aarrække været 8200 Kr.; det vil for Fremtiden, hvis dette Forslag vedtages, kun blive

5000 Kr., nemlig 2000 Kr. til den almindelige Virksomhed og 3000 Kr. til Mejerikonsulentvirksomheden. Da det nu maa forudsættes, at Finanslovforslaget vil blive vedtaget med den foreslaaede Nedsættelse af Tilskuddet til Landhusholdningsselskabet, er Budgettet her baseret paa denne Indskrænkning af Selskabets Indtægter; der er derfor budgetteret en saadan Reduktion paa de forskellige Udgiftsposter, at man kan faa Budgettet til at balancere trods denne betydelige Reduktion paa Indtægtssiden. Det har medført en Del Forandringer paa de forskellige Konti, altsaa væsentlig Beskærelser paa Udgiftssiden. Posteringen er, som det vil ses, den sædvanlige, idet vi har Budgettet for indeværende Finansaar, 1911—12, staaende i de to første Rubrikker, medens de 4 sidste Rubrikker indeholder Forslaget for Finansaaret 1. April 1912 til 31. Marts 1913.

Jeg skal gøre opmærksom paa de Konti, hvor der er foreslaaet Forandringer. Den første er altsaa, som allerede nævnt, Konto I A 3, hvor Indtægtsbeløbet er nedsat med 1200 Kr., fra 3200 Kr. — 1600 Rigsdaler, som Landhusholdningsselskabet har faaet gennem mange Aar fra Statskassen til den almindelige Virksomhed — til 2000 Kr.

Paa Konto I A 8, Husdyrbruget, er Udgiftsbeløbet foreslaaet nedsat med 200 Kr., som hidtil i en Aarrække har været givet til Familiestambogsføring, men som nu stryges. Den tidligere Konto I A 10, Agrikulturkemisk Virksomhed, med et Udgiftsbeløb paa 200 Kr. udgaar ganske. Paa Konto I A 11, Anskaffelse og Uddeling af Skrifter, foreslaas Udgiftsbeløbet nedsat med 400 Kr., som spares paa Abonnementer, paa Indbinding af Skrifter o. l. Navnlig er Besparelsen paa Abonnement en stor Post; ellers vilde man ikke kunne faa Beløbet saa langt ned. Beløbet paa Konto I A 12, Selskabets Foredrags- og Diskussionsmøder, foreslaas nedsat fra 600 Kr. til 450 Kr., idet de Foredrag, som angaar Planteavlen, optages i »Tidsskrift for Planteavl«, hvorfor Udgiften dertil saavel som Honorarerne fremtidig afholdes af dette Tidsskrift. Paa Konto I A 14, Undersøgelsesrejser m. m., foreslaas Udgiftsbeløbet nedsat fra 600 Kr. til 200 Kr.; det kan for saa vidt siges at være en mere formel Nedsættelse, idet disse 600 Kr. i Reglen ikke har været brugt. Men enkelte Aar har der været brugt mere til ekstraordinære Undersøgelsesrejser. Saadanne Understøttelser maa fremtidig bortfalde. Paa Konto I A 15, Selskabets Lærlinge, foreslaas Udgiftsbeløbet nedsat fra 400 Kr. til 100 Kr., idet det Tilsyn, der i en Aarrække har været ført med Selskabets Læresteder, bortfalder. Derved spares 300 Kr. Endvidere er

der paa Konto I A 18, Færøerne, Island, Grønland og Finmarken, foreslaaet en Besparelse paa 180 Kr., idet Udgiftsbeløbet nedsættes fra 600 Kr. til 420 Kr., som er det nøjagtige Rentebeløb af Konferensraad W. A. Hansens Legat, der efter Bestemmelsen skal anvendes til Færøerne, Island, Grønland og Finmarken i 5-aarig Turnus. Naar der tidligere har været budgetteret lidt udover dette Beløb, er det af Hensyn til, at man navnlig har villet imødekomme enkelte Ansøgere fra Island om Understøttelser til Ophold ved Landbohøjskolen. Saadanne ekstraordinære Understøttelser maa fremtidig bortfalde. Paa Konto I A 20, Husleje og Inventarium, er Indtægtsbeløbet foreslaaet nedsat med 1600 Kr., idet, som nævnt, Statstilskuddet, 2000 Kr., maa forventes at ville bortfalde; men der er samtidig foreslaaet en Indtægtsforhøjelse paa 400 Kr., idet den Huslejegodtgørelse, Statens Planteavlsudvalg giver os, og som hidtil har været 400 Kr., fra 1. April 1912 vil blive sat op til 800 Kr., saa at Nedsættelsen paa Indtægtssiden af Konto I A 20 i Virkeligheden kun bliver 1600 Kr. — Beløbet 2700 Kr. for indeværende Aar reduceres derved til 1100 Kr. for det kommende Regnskabsaar.

Paa Konto I A 21, Kontoret, venter vi ogsaa at kunne spare ret betydeligt, nemlig 750 Kr., saa at Udgiften gaar ned fra 4750 Kr. til 4000 Kr. Besparelsen indvindes væsentligst paa Portoudgifter. Der kan spares paa forskellig Vis og da navnlig paa den Maade, at Antallet af Pakkeforsendelser begrænses mest muligt ved at lade dem vente paa enkelte Tryksager, som ellers plejer at blive sendte under Korsbaand. Portoen for Pakkeforsendelser og Korsbaandsforsendelser varierer fra 4 til 16 Øre, saa derved kan spares betydeligt. Endelig spares der ved en Omordning af Selskabets Telefonforhold og paa Kontorrekvisitter, Papir og Bladhold, saa man venter at kunne gennemføre en Besparelse af ialt 750 Kr. paa denne Konto.

Dette vedrørende Selskabets almindelige Virksomhed.

Under »B. Vedrørende Foranstaltninger, iværksatte ved Statsbidrag«, er der som sidste Konto, »3. Konsulentberetning og alm. Konsulentmøde« i Aar opført 4000 Kr. til Indtægt og 4000 Kr. til Udgift. Hele denne Konto bortfalder, ligeledes i Henhold til Finanslovforslaget, hvorfor der intet er opført dertil paa Budgettet for næste Aar.

Det vil dernæst ses, at der er budgetteret en Afskrivning paa Selskabets Gæld med et Beløb af 1280 Kr. Gælden er i Øjeblikket 4400 Kr. og er for 1. April 1912 anslaaet til 4000 Kr. Naar vi nu afskriver 1280 Kr. i Aarets Løb, vil Gælden

altsaa ved Udgangen af det Budgetaar, her er Tale om, være bragt ned til 2720 Kr. Men Spørgsmaalet er jo, om Budgettet kan overholdes. Det er strammet overmaade meget, og der skal udvises stor Sparsommelighed for at faa det til at balancere; men Selskabet haaber dog, at det vil lykkes at gennemføre det, som det her er foreslaaet.

Disse Ændringer paa Budgettet har medført ganske enkelte Ændringer i den foreslaaede Virksomhedsplan i Sammenligning med den nugældende. Punkt 4, som for indeværende Aar hedder: »Ved at lade foretage Undersøgelser i agrikulturkemisk Retning« foreslaas ændret til: »Ved at fremme Undersøgelser i agrikulturkemisk Retning«. Dette er foreslaaet paa Grund af, at denne Post helt er bortfaldet paa Budgettet; og man kan jo ikke »lade foretage Undersøgelser« uden at have Penge dertil, hvorimod man nok kan »fremme Undersøgelser« uden direkte Tilskud. Under Punkt 11 er der foretaget en Tilføjelse, nemlig de to sidste Ord: »og Landarbejdere«. Dette er sket i Henhold til, at der i det indeværende Finansaar er indført den Foranstaltning, som Professor *Westermann* nys har omtalt, en Uddeling af Medailler til Tyender og Landarbejdere for Duelighed og lang og tro Tjeneste.

Det er de Forandringer, der er foreslaaede paa Budgettet og paa Virksomhedsplanen, og saaledes som begge Dele foreligger her, er de vedtagne for et Par Maaneder siden af Bestyrelsesraadet til Forelæggelse for Generalforsamlingen.

Den ledende Præsident: Hvis ingen ønsker at udtale sig om dette Punkt, tør jeg gaa ud fra, at Generalforsamlingen godkender det nu forelagte Budget samt den sig dertil knyttende Virksomhedsplan. (Ophold.) Begge Dele er saaledes godkendte.

Er der nogen, der ønsker at bringe andre Sager frem, inden vi skilles? I saa Fald kan det godt gøres. (Ophold.) Da det ikke er Tilfældet, takker jeg D'Hrr. for Nærværelsen og hæver hermed Mødet.

Udkomne Bøger.

Katalog over Den kongelige Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek. Tillæg, omfattende Bibliotekets Tilvækst 1906—10. 358 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københavh.)

Fra Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Serumlaboratorium er der udsendt 12. til 16. Meddelelse, omhandlende: **Nyere Tuberkulinreaktioner, Epizootisk Optræden af Hæmoglobinuri hos Kvæget paa Lolland-Falster i Eftersommeren 1910** og **Undersøgelser vedrørende Kvægets smitsomme Kastning (I—III).**

Beretning om lokale Markforsøg, udførte i Sommeren 1911 af De samvirk. Landboforeninger i Fyns Stift ved *Aage Madsen-Mygdal.* 111 Sider. (Odense.)

Beretning om det 25. fynske Delegeretmøde i Odense den 2. Decbr. 1911. Udarbejdet af Foreningens Sekretær. 110 Sider. (Odense.)

Lærebog i organisk Kemi. Til Brug paa Landbrugsskoler. Af *A. P. Jacobsen.* 3. Udgave. 74 Sider. (Aug. Bangs Bogh. Københ.)

Hovedtræk af Landboreformerne i Rusland siden Bondefrigørelsen i 1861. Med særligt Henblik paa den i Følge kejserlig Ukas af $^{9}/_{22}$ November 1906 indledede Udskiftning af Fællesjorderne og disses Overgang til Selvejendom. Af *K. A. Wieth-Knudsen,* Kontorchef i det internationale Landbrugsinstitut i Rom. 144 Sider. (Jul. Gjellerups Boghandel. Københ.)

Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavlen paa Sjælland 1911. Samlet og bearbejdet af De samvirkende sjællandske Landboforeningers Planteavlsudvalg ved *O. H. Larsen.* 333 Sider. (Slagelse.)

Brandvæsenet i Danmarks Landkommuner bør reorganiseres. En Henstilling til Befolkningen, som selv bærer det store og stigende Værditab foranlediget ved Brandskader. Af Brandinspektør *Fred. Dencker,* Hillerød. 40 Sider. (Vilh. Priors Hofbogh. Københ.)

Ansættelserne til Indkomst- og Formueskatten i Skatteaaret 1911—12. Statistiske Meddelelser. IV R. 38. Binds 2. Hefte. Udgivet af Statens statistiske Bureau. 49 Sider. (Gyldendalske Bogh. Københ.)

Rettelser.

Vi beklager at maatte anmode Læserne om at berigtige et Par Data i Beretningen om Tærskeprøven paa Virumgaard, nemlig:

Side 183. Maskine Nr. 5, *P. Mathiassen,* Ringsted. Dommen over Kornets Rensning og Kørning skal lyde paa »udmærket godt«.

— 221. I Resuméet skal Maskine Nr. 1, Holbæk Maskinfabrik, være opført blandt de Maskiner, der renser Kornet »udmærket godt«.

— 221. Maskine Nr. 6, *J. Nielsen,* Vester Aaby, er for Kørningens Vedkommende opført i to Grupper. »Tilfredsstillende« er det Udtryk, der er gældende.

Hvor de samme Maskiner er omtalt andet Steds i Beretningen, er der derimod ikke noget at rette.

C. V. Birk. *C. L. Feilberg.*

Fodringsspørgsmaalet.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 7. Februar 1912 af Forstander *J. Brink Lassen.*

Det Spørgsmaal, jeg har den Ære at skulle behandle her i Aften, hører til dem, der vedbliver at holde sig aktuelle saavel hos de praktiske Landmænd som mellem Teoretikerne. Aarsagerne dertil er flere. For det første knytter der sig meget store økonomiske Interesser til dette Spørgsmaal. Største Parten af vor Høst + meget indkøbt Foder opfodres paa vore Husdyr. Og for det andet har Spørgsmaalet i sig selv det tilfælles med mange andre lignende, at en endelig og fuldstændig Løsning yderst vanskelig opnaas. — Dette har blandt andet sine Grunde i, at Opfattelserne af, hvorledes der helst skal fodres, til enhver Tid paavirkes af Teorierne om Husdyrenes Ernæring, og disse har som bekendt skiftet i Aarenes Løb, og Fodringsteorierne skifter med Ernæringsteorierne.

Men Fodringsspørgsmaalet er dog frem for alt et praktisk Spørgsmaal, som har mange Sider. Der er Hensynet til Prisen paa Foderet, Kraftfoderet, og de dyriske Produkter. En Gang kostede f. Eks. Bomuldsfrøkager omkring 4 Øre pr. Pd., og da var rigelig Anvendelse af Bomuldsfrøkager fordelagtig. — Der er Hensynet til, hvad der med størst Fordel kan dyrkes af Foderafgrøder, og i de fleste Landbrug er dette Roerne, og derfor bruges de i rigelig Mængde. — Jordens Trang til Plantenæring og Prisen paa Kunstgødning kan ogsaa paavirke Fodringsspørgsmaalet; med andre Ord, Gødningsspørgsmaalet maa

ogsaa tages i Betragtning. Der kunde nævnes flere Forhold, men dette er nok til at vise Fodringsspørgsmaalets Afhængighed af de andre Grene eller Sider af Landbruget. Derfor kan det heller ikke løses uafhængig af, men kun i Forhold til det samlede Landbrugs Kaar til de forskellige Tider.

Lad os nu, inden vi gaar videre, se lidt paa Ernæringsteorierne. Efter at Kemien ved *Liebigs* og flere andres Hjælp var kommen saa vidt, at den kunde fortælle os, hvoraf Dyrelegemet og Foderet bestod, lærte man snart, at det var de N-holdige organiske Stoffer, Fedtet og Kulhydraterne, der i Hovedsagen ernærede Dyrelegemet og gav Foderet Værdi.

Men hvilke Formaal tjener de forskellige Næringsstoffer under Stofskiftet?

Tidlig lærte man, at de N-fri Næringsstoffer: Fedtet og Sukkeret, under en Forening med det under Aandedrættet optagne Ilt giver den fornødne Legemsvarme, medens Æggehviden er det vævdannende Stof, det, hvoraf Muskler og Bindevæv m. m. holdes vedlige; saaledes foregaar Stofskiftet hos det Dyr, der intet producerer, hverken Arbejde eller Stof; og i den Henseende er Opfattelsen uforandret den Dag i Dag.

Men hvorledes foregaar Stofskiftet hos det stofproducerende Dyr: Fededyret og Malkekoen?

Hvad Fedtdannelsen angaar, kom man snart paa det rene med, at der kan dannes Fedt, meget Fedt, i Dyrelegemet. Men hvilket af Næringsstofferne er Raamateriale for denne Fedtdannelse? — Efter en Tid at have tillagt Kulhydraterne denne Evne kom Fysiologerne senere ind paa, at det var Æggehviden, som under Stofskiftet spaltedes saaledes, at der dannes Fedt (og Urinstof). Ikke alene Kropfedtet, men ogsaa Mælkens Fedt, ja, der var endog dem, der mente, at ogsaa Mælkesukkeret ligesom Leversukkeret var et Produkt af Æggehviden, og da Ostestoffet i Mælken selvfølgelig kun kan dannes af Æggehvide, forstaar man, at der til Fede- og navnlig til Malke-

dyr krævedes ikke alene et stort, men ogsaa et æggehviderigt Foder. — De ældre tyske Fodernormer, som er i Overensstemmelse med denne Lære om Æggehvidens Betydning for den dyriske Produktion, kræver megen Æggehvide.

Her i Landet forkyndte man den samme Lære. Professor *Prosch* forfægtede med Styrke Nødvendigheden af, at Foderet til producerende Dyr, hvad enten disse frembragte Kød, Fedt, Mælk eller Arbejde, skulde være rigt paa Æggehvide, og det praktiske Landbrug handlede derefter. —

Vi befinder os paa det Tidspunkt, hvor Overgangen fra Kornsalg til Husdyrhold finder Sted. Og naar man i de Dage skulde fodre stærkere end den tidligere Sultefodring, maatte man nødvendigvis bruge, hvad der forelaa, og dette var først og fremmest Kraftfoder, særlig Korn og Oliekager sammen med Hø, Halm og faa eller ingen Roer. I et saadant Foder bliver der altid rigelig Æggehvide, og denne Fodring var saaledes i Overensstemmelse med Datidens Videnskab. Næringsstofforholdet var, som det skulde være, snævert.

Men denne Fodring blev for dyr, efterhaanden som Fedevareprisen dalede, og Driftsudgifterne m. m. steg. Saa kom Roerne os til Hjælp. Man havde tidlig dyrket Roer til Fedekvæg og brugt lidt til Malkekvæg, men der var ingen rigtig Tro til, at de egnede sig for Malkekøer. De ældre husker Striden mellem de fynske Landmænd om Roernes Værdi til Malkekøer, den Strid, der gav Anledning til, at Docent *Fjord* kom i Gang med Forsøg med Roer til Malkekøer. Man stredes blandt andet om, hvorvidt Roer og Kraftfoder kunde erstatte hinanden. Forsøgene blev planlagte til Besvarelse af dette Spørgsmaal, og Svaret er velkendt, 2 Pd. henhv. 4 Pd. Kraftfoder lod sig erstatte af 20 Pd. henhv. 40 Pd. Roer. Disse Forsøg blev anstillede sidst i 80'erne paa en Tid, hvor Roedyrkningen og Roefodringen havde begyndt at brede sig, og

der er ingen Tvivl om, at disse Forsøg gav den yderligere Vind i Sejlene.

Der hævede sig flere Røster mod det nævnte Forsøgs-Resultat. Jeg mindes, at en den Gang meget bekendt landøkonomisk Taler og Skribent ivrede stærkt imod at følge Forsøgslaboratoriets Anvisning, og da navnlig imod at give Malkekøer saa meget som 40 Pd. Roer, endsige derover. Han sagde: »Man naar snart Grænsen for den Roemængde, det kan lønne sig at give Malkekøer. Grænsen er ca. 30 Pd.« Og der føjedes til: Roedyrkning i videre Udstrækning har kun hjemme, hvor der fedes eller sælges Halm. Kritikken begrundedes med en Henvisning til Nødvendigheden af et snævert Næringsstofforhold i Malkekoens Foder. Dette var Videnskabens Standpunkt den Gang, og fra dens Side hævede der sig ogsaa Røster imod de ved nævnte og senere Forsøg fundne Erstatningstal, hvorpaa Læren om Foderenheden byggedes op.

Men denne Kritik hindrede ikke, at Landmændene fortsatte med Udvidelsen af Roearealet, saa der blev efterhaanden mange Landbrug, hvor hver Ko maatte fortære meget mere end 40 Pd. Roer daglig, for at de avlede Roer kunde komme til Anvendelse. Man havde saa Valget imellem at udvide Besætningen eller gaa op med Roerationen. Det første er bekosteligt, og de fleste valgte det sidste. Derved var der mange, som kom op til 70, 80 à 100 Pd. Roer daglig pr. Ko, enkelte højere, og gik samtidig langt ned med Kraftfoderet til de fuldt malkende Køer i Sammenligning med før, ned til 4, 6, 8 Pd., som Regel lutter Oliekager. Og dèr staar den fremmelige, praktiske, danske Landmand for Tiden med sin Fodring. —

Med den nuværende Kvægbestand af 2,254,000 Stkr., deraf Malkekøer 1,282,000 Stkr. og 972,000 Stkr. Ungkvæg, og med 2 Stkr. Ungkvæg regnet lig 1 Ko, og den Roehøst, vi for Tiden har, kan der blive ca. 60 Pd. pr. Kreatur daglig i 200 Vinterdage. De to sidste Aar har vi

gennemsnitlig indført ca. 1000 Mill. Pd. Klid og Oliekager, hvilket bliver 570 Pd. pr. Kreatur aarlig, fordelt paa 250 Dage bliver det knapt 2.3 Pd. daglig. Der er endnu noget at gøre med at faa de tilbageholdne Landmænd til at fodre deres Kvæg noget stærkere eller, hvis der bruges meget Korn, noget fornuftigere.

Efter denne Oversigt over Udviklingen skal vi se noget nærmere paa de førnævnte Foderenheder og andre Enheder til at maale Foderet med.

Høværdien. *Albrecht Thaers* Fastsættelse af Høværdien, der nu er over 100 Aar gammel, er det første Forsøg paa at finde en Enhed, hvormed de forskellige Slags Foder kan maales. Han havde væsentlig kun den praktiske Erfaring om de forskellige Fodermidlers Næringsværdi at bygge paa. Foderstofanalysen kendtes ikke i de Dage, men Thaer betjente sig alligevel af en Undersøgelse af Foderet, idet han lod dette behandle med forskellige Opløsningsmidler: Vand, Vinaand, Syrer og Salte, og jo mere der opløses, des bedre, værdifuldere Foder.

Foderenheden er af dansk Oprindelse. Den er første Gang benyttet under Betegnelsen »Kraftfoderenhed« af Forpagter *J. Winkel*, Aunsbjærg ved Kellerup, i en Artikel i »Tidsskrift for Landøkonomi« 1880. Det er Mælkeribruget i det forløbne Aar, han behandler, og der meddeles en Oversigt over Regnskabet fra en Del Malkekvægsbesætninger, som er fodret meget forskelligt. »For at lette Oversigten herover og erholde en Enhed i Foderet er den opfodrede Mængde Hø og Rodfrugter reduceret til Kraftfoder. Dette er, ligegyldig hvilke Sorter der er benyttet, sat til 100, hvorefter Værdien af

Kløverhø er	45
Enghø	30
Gulerødder og Runkelroer	12
Turnips	8

Paa denne Maade erholdes en Enhed, der multipliceret med 5 skulde angive Foderets Pengeværdi.« For

Winkel var »Kraftfoderenheden« altsaa en Slags Pris-Enhed.

I første Udgave af *A. Svendsens* Fodringslære, der udkom 1886, benyttede denne Forfatter »Kraftfoderenheden«, men kalder den »for Simpelheds Skyld« blot »Foderenhed«, og siden da har denne Betegnelse stadig været anvendt. *Svendsen* siger herom: »Disse Forholdstal skal lige saa lidt som Høværditallene udtrykke, at det ene Fodermiddel efter det anførte Værdiforhold skulde kunne træde i Stedet for det andet; men Tallene skal blot tjene som Middel til paa en simpel Maade at danne sig en Mening om Forbruget af Foder ved forskellige Ydelser og kan tillige undertiden være Middel til, at man let og hurtigt kan foretage Sammenligninger over det indvundne Udbytte under forskellige Forhold.«

I 1885 begyndte afdøde Docent *Fjord* paa sine Fodringsforsøg, der for en stor Del har beskæftiget sig med at udfinde det Mængdeforhold, i hvilket det ene Fodermiddel kan træde i Stedet for det andet. Ved disse Forsøg har de prøvede Fodermidler stedse været sammenlignede med 1 Pd. Korn, der er den valgte Foderenhed saavel ved Undersøgelsen af Kvægfoder som Svinefoder, og det har stadig været Opgaven at finde den Mængde af det undersøgte Fodermiddel, der skal til for at »erstatte« 1 Pd. Korn. Deraf kom Udtrykket »Erstatningstal«.

Saadanne er ved Forsøg fundne for flere Slags indkøbt Kraftfoder samt for Roer, Hø, Mælk og Valle. Men der er endnu mange Fodermidler, som ikke har været Genstand for Forsøg, og de for disse benyttede Erstatningstal er derfor alene baseret paa Kendskabet dels til det paagældende Foders Næringsindhold og Fordøjelighed og dels til den Foderværdi, man tillægger det i Praksis.

Med det nuværende Kendskab til de forskellige Fodermidlers indbyrdes Værdi kan der opstilles følgende Erstatningstal:

3/4 ℔ Bomuldsfrøkager	1 ℔ Palmekager
3/4 - Jordnødkager	1 - Hvedeklid

3/4	℔ Soyakager	1	℔ Maltspirer
3/4	- Sesamkager	1	- Melassefoder
3/4	- Majsglutenmel	1	- Roetørstof
5/6	- Solsikkekager	2—3	- Hø
5/6	- Rapskager	4—6	- Halm
5/6	- Hørfrøkager	6—10	- Grøntfoder
5/6	- Hampefrøkager	6	- Skummet Mælk
5/6	- Majsglutenfoder	12	- Valle
1	- Kokuskager		

I almindelig Praksis savnes ofte Oplysning om de benyttede Roers Tørstofindhold, og saa regnes der med 10 Pd. Runkelroer, Gulerødder og Kaalroer, 12½ Pd. Turnips og 4 Pd. Kartofler til 1 Foderenhed.

Det siger sig selv, at Erstatningstallene har ikke absolut Gyldighed; man kan ikke erstatte t. Eks. alt Kraftfoderet med Roer; men der kan foretages Foderombytninger indenfor visse Grænser. Det ene Foder kan til en vis Grad erstatte det andet. I Praksis betyder det overordentlig meget at vide, hvor Grænsen for Erstatningstallene ligger, og navnlig da i hvilken Udstrækning Kraftfoder kan erstattes med Roer i Foderet til Malkekøer. Ved denne Ombytning af Kraftfoder med Roer bliver Foderet stedse rigere paa Sukker, men fattigere paa Æggehvide, og da Malkekoen har Funktioner, hvor Sukker ikke kan træde i Æggehvidens Sted, maa vi naa Grænsen for Erstatningstallets Brugbarhed dèr, hvor en fortsat Ombytning vil bringe Foderets Æggehvide ned under den Mængde, som Dyret behøver.

Efter føromtalte Opfattelse af Malkekoens Stofskifte laa Æggehvidebehovet meget højt, men paa det Punkt er Anskuelserne ændrede væsenligt. Nu er der Enighed om, at der i Dyrelegemet kan dannes Fedt af Kulhydrater endog i vid Udstrækning. Man feder Kvæg og Svin paa et æggehvidefattigt Foder, og her har Erstatningstallene vide Grænser. Men hvor ligger den for Malkekoen? — Ja, dette beror blandt andet paa, hvor Malkekoens Æggehvideminimum ligger. — Forsøgslaboratoriets Undersøgelser over dette Forhold paa Bregentved viste, at først naar

Køer paa godt 30 Pd. Mælk og 920 Pd. Legemsvægt kom ned under 131 Kvint fordøjelig Raaæggehvide, saa udskilte de mere Kvælstof, end de optog. Men da var Ombytningen af Kraftfoder med Roer ogsaa kommen saa vidt, at Forsøgskøerne kun fik 3 Pd. Kraftfoder, 84 Pd. Roer, 5 Pd. Hø og 9.2 Pd. Halm. — Man kan vel ikke bestemt angive hverken det fysiologiske eller økonomiske Æggehvideminimum, men for Mælkens Skyld behøver vi ikke at komme nær saa højt som før anset for nødvendigt, følgelig maa Grænsen for Erstatningstallenes Gyldighed ligge længere ude end tidligere antaget. For den praktiske Fodring betyder dette, at større Mængder af Kraftfoder, end man tidligere mente, kan erstattes med Roer.

Som Foderenheden er af dansk Oprindelse, er den ogsaa brugt mest her i Landet, navnlig i Kontrolforeningerne, men dèr, hvor disse har fundet Efterligning i Udlandet, regner man ogsaa med Foderenheden, og det er ikke alene i det praktiske Kvægbrug, at den anerkendes som brugbar i Udlandet, men ogsaa Forsøgslederne og Videnskabsmændene gør Brug af den. I Sverige er *Niels Hansson*, Lederen af Husdyrafdelingen ved Eksperimentalfeldtet i Stockholm, en ivrig Forsvarer af Foderenheden. Han brugte den i de af ham i sin Tid ledede Kontrolforeninger i Skaane, og i hans fornylig udkomne 4. Udgave af hans Bog: »En lønnende Ladegaardsskøtsel« anvender han ogsaa Foderenheden til Sammenligning mellem de forskellige Fodermidlers Værdi til Malkekøer. Og i den af *Niels Hansson* opstillede Fodernorm for Malkekoen, bygget paa Grundlag af Erfaringen fra de svenske Kontrolforeninger, regner han med Foderenhed og Minimum af fordøjelig Æggehvide.

Afdøde Professor *Kellner* i Möchern, vel Tysklands største Autoritet paa Dyrefysiologiens Omraade, kom ogsaa i de senere Aar ind paa at værdsætte Foderet efter dets Helhedsvirkning, saaledes som denne lod sig bestemme ved direkte Fodringsforsøg. Som Enhed benyt-

tede han 1 kg ren Stivelse. Ved Forsøg med Fedestude fandt han, at 1 Pd. Stivelse havde en Produktionsværdi, der svarer til 0.25 Pd. Tilvækst (ɔ: Produktion af Fedt og Kød). Den Mængde af de forskellige Foderstoffer, som formaar at frembringe den samme Tilvækst, kaldes 1 Stivelseværdi. For at finde Værdien af de andre Næringsstoffer blev der fodret med et Tilskud af ren Æggehvide og rent Fedt. — Der fandtes, at 1 Pd. fordøjelig Æggehvide har en Stivelseværdi af 0.94, Fedt i Halm og Roer 1.91, i Korn 2.12 og i Oliekager 2.41. I Praksis fodres der imidlertid aldrig med rene Næringsstoffer, men altid med blandede, saaledes som de forekommer i de forskellige Foderstoffer, og da de fordøjelige Næringsstoffer ikke har den samme Værdi i alle Foderstoffer, foreslaar *Kellner* at reducere den ved Beregning fundne Stivelseværdi med et Tal, som han kalder »Værditallet«, der er forskelligt for de forskellige Foderstoffer. I visse til Fedning fortrinlige Foderstoffer som Kartofler, Majs med flere kan de fordøjelige Næringsstoffer komme til fuld Nytte. I saa Fald er Værditallet 100. Som Modsætning dertil staar Halmen, Hvede- og Rughalm, hvis Værdital er hhv. 32 og 30.

Maalestokken for den danske Foderenhed, 1 Pd. Korn, har efter *Kellner* en Stivelseværdi af 0.6. Men da Stivelseværdien er funden ved Forsøg med Fededyr, maa det ikke ventes, at den falder ganske sammen med Foderenheden; de kulhydratrige Foderstoffer vil faa et højere Tal efter Stivelseværdi end efter Foderenheden og omvendt for de æggehviderige. Dette viser sig ogsaa at være Tilfældet. I Stivelseværdi har Majs saaledes større Værd end Oliekagerne, og Palmekager staar højere end Bomuldsfrø og Solsikkekager, medens disse sidste efter Foderenheden regnes højere end Kornet. I sine Fodernormer til Malkekøer regner *Kellner* ogsaa med Stivelseværdi og ligesom *Niels Hansson* tillige med Fordringen om et vist Æggehvideminimum til de forskellige Mælkemængder.

Vi har endnu en Værdimaaler for det samlede Foders

Næringsværdi, og dette er Varmeenheden eller Calorien, ɔ: den Varmemængde, der kan opvarme 1 kg Vand 1 ° C. I den nyere Tid har man ofte brugt at bestemme et Foderstofs Næringsværdi efter den Varme, det kan udvikle i Dyrelegemet. I den Calorimetriske Bombe bestemmer man Næringsstoffernes fulde Brændværdi, og her har man som Gennemsnit fundet, at 1 Gram Kulhydrat giver 4.1, 1 Gram Æggehvide 5.7 og 1 Gram Fedt 9.3 Calorier. Kun Fedt og Kulhydrat kan forbrænde fuldstændig i Dyrelegemet, medens Æggehvide ikke kan; derfor er dens fysiologiske Brændværdi mindre end nævnt. Den regnes lidt højere eller lig Kulhydraterne 4.1. — Ved Hjælp af disse Tal kan man udregne et Foderstofs Calorieværdi ved at gange dets Indhold af fordøjelig Æggehvide, Fedt og Kulhydrat med henholdsvis 4.1, 9.3 og 4.1, hvorved man faar Værdien udtrykt i ét Tal. Men skal Calorierne bruges som Maalestok for Foderets Værdi til Malkekøer, maa der ogsaa her regnes med et Æggehvideminimum.

Professor *A. Stutzer,* Königsberg, melder sig i sin fornylig udkomne lille Fodringslære ogsaa som Tilhænger af at værdsætte Foderet efter dets Helhedsvirkning. Han bruger Ansatsenergien, Produktionsværdien udtrykt i Calorier, som Maalestok, men da han paa denne Maade kommer op til meget høje Tal, foreslaar han at bruge 1000 Ansatsenergier som Værdimaaler, og dette kalder han 1 Nytteværdi. Den er mindre end Foderenheden, til hvilken den forholder sig som 1.43 til 1. — Nu kan vi stille de tre Enheder op mod hverandre:

1 Foderenhed	=	0.60 Stivelseværdi	=	1.43 Nytteværdi
1 Nytteværdi	=	0.70 Foderenhed	=	0.423 Stivelseværdi
1 Stivelsesværdi	=	1.65 Foderenhed	=	2.36 Nytteværdi

Der findes dog endnu flere Enheder, saaledes: Næringsenheden, hvor Æggehvide = 1, Fedt = 2.5 og Kulhydrat = 1, Foderværdienheden, hvor Æggehvide = 2, Fedt = 2 og Kulhydrat = 1. Den bruges ved Handelen med Foderstoffer og er en Prisenhed, ikke Næringsenhed.

Som man ser, er det ikke alene her i Landet, at man regner med enkelte Tal for Foderets Helhedsvirkning, men ogsaa i Udlandet og ikke mindst i Tyskland, hvor man tidligere har regnet med den kemiske Analyse og Fordøjelighedstallene. *Kellner* siger, at der begaas store Fejl ved at regne med de fordøjelige Næringsstoffer, fordi disse har meget ulige Produktionsværdi (vide *Kellnerske* Værdital) i de forskellige Fodermidler.

Vi vender os herefter til Fodernormerne og vil her kun tænke paa Normen til Malkekøer. — Paa dette Punkt har der været megen Uenighed, væsentlig grundet paa den forskellige Opfattelse af Malkekoens Stofskifte, ligesom ogsaa andre Hensyn har gjort sig gældende.

Meget tidlig søgte man at finde den Fodermængde, som er nødvendig til Legemets Vedligeholdelse. I Høværdiernes Dage fandt Foderbehovet Udtryk i Pund Hø, og allerede *Thaer* fordrer, at Koen skulde have $^1/_{60}$ af sin levende Vægt i Hø; dette vil for en 1000 Pd.s Ko blive 16,66 Pd. Hø daglig. Omsat i Foderenheder, naar der regnes $2^1/_2$ Pd. til hver, vil det blive $6^2/_3$ Foderenhed. For et saadant Vedligeholdelsesfoder erholdes selvfølgelig ingen Produkter, intet Vederlag. Skal Koen frembringe Mælk, maa den have mere at æde, og *Thaer* angav en lignende Mængde i dette Øjemed. Derved kommer han op paa et Foder svarende til 13.34 Foderenheder daglig, og er dette regnet for hele Aaret, naar vi 4870 Foderenheder, som ikke er saa helt lille et Foder. Denne Fodernorm er enkel og let at bruge for den praktiske Landmand.

Som før nævnt kom Høværdiberegningen efterhaanden i Miskredit, og de Fodernormer, som i 70'erne fandt Vej hertil fra Tyskland gennem Oversættelsen af *Emil Wollfs* og *Julius Kyhns* Bøger, regnede med fordøjeligt Næringsstof.

E. Wollfs Fodernorm indeholder 2.5 Pd. fordøjelig Æggehvide, 0.4 Pd. fordøjeligt Fedt og 12.50 Pd. fordøje-

ligt Kulhydrat til en 1000 Pd.s Ko, som, han gaar ud fra, malker 20 Pd. daglig gennem flere Maaneder. Den giver ingen Anvisning paa Foderets Variation efter den vekslende Mælkemængde; heri ligner *Wolffs* Fodernorm *Thaers*. Den angiver Foderet til en middelmalkende Ko, og man gjorde vel i Praksis ej heller megen Forskel paa Køernes Foder i de Dage.

Jul. Kyhns Fodernorm lignede *Wollfs*. Den opgav for en 1000 Pd.s Ko 2.5—3.1 Pd. Æggehvide, 0.75—1.00 Pd. Fedt og 12.5—15 Pd. Kulhydrat. Det var disse Normer, som lærtes her i Landet i 70—80'erne. De, navnlig *Wollfs*, fandt Vej til de praktiske Landmænd, blandt andet gennem *P. Holts* Lommebog. For at skaffe 2.5 Pd. fordøjelig Æggehvide skal der ved Siden af 40 Pd. Roer, 5 Pd. Hø og 10 Pd. Halm gives 10 Pd. Kraftfoder ($^1/_2$ Korn, $^1/_2$ Oliekager). Der blev i de Aar adskillige Steder her i Landet fodret stærkt med Kraftfoder og paa Steder taget for lidt Hensyn til Koens Mælkemængde og Afstand fra Kælvning.

I 90'erne ændres de tyske Fodernormer i Retning af Variation efter Mælkemængden og noget mindre Æggehvide. Det er Erkendelsen af, at Æggehvide ikke er alene om at danne Mælken, men at ogsaa de N-fri Stoffer giver sit Bidrag hertil, som fremkalder Ændringer i Normerne. I dette Tidsrum er det, at Roedyrkningen begynder at tage Fart herhjemme, og at Kontrolforeningerne kommer frem (1895). Disses Tal for Foder og Mælk viser, at der i mange Kvæghold opnaas stort Udbytte og sikkert god Betaling for Foderet med et saa lille Forbrug af Kraftfoder og til Gengæld saa stort Roefoder, som man blot nogle Aar før ansaa for uforeneligt med en rentabel Fodring. Kontrolforeningerne bredte sig ogsaa til Udlandet, blandt andet til Sverige, navnlig Skaane, og Lederen af Bevægelsen dèr, den førnævnte Forsøgsleder *Niels Hansson*, udgav 1902 en »Beretning om Malmøhus Lehns Kontrolforening«, hvori han fremsætter en Fodernorm, bygget paa følgende Grundlag:

I. Til Vedligeholdelsesfoder behøver Koen 1 Foderenhed (svensk = 1 Pd. blandet Kraftfoder) for hver 150 Pd.s Legemsvægt + 1 Foderenhed pr. 3 Pd. Mælk.

II. I dette Foder bør indeholdes 65 Kvint fordøjelig Æggehvide pr. 1000 Pd. levende Vægt og 45 à 50 Kvint pr. 10 Pd. Mælk.

En 1000 Pd.s Ko skal efter *Niels Hansson* have:

		Æggehvide	Foderenheder
Fra 0—12 ℔	Mælk ...	1.00 ℔	10.6 = 11.66 danske
— 20 -	— ...	1.50 -	13.2 = 14.50 —
— 30 -	— ...	2.00 -	16.6 — 18.3 —
— 40 -	— ...	2.50 -	20.0 = 22.0 —

De nævnte Fodermængder med det krævede Indhold af fordøjelig Æggehvide kan faas i nedenstaaende Foder, naar der benyttes Oliekager med gennemsnitlig 40 pCt., Roetørstof med 5, Hø med 6 og Halm med 2.5 pCt. Æggehvide.

		Kraftfoder (Kager)	Roetørstof	Hø	Halm	Fordøjelig Æggehvide
Fra 0—12 ℔	Mælk..	2.0 ℔	6.0 ℔	5 ℔	5 ℔	c. 1.00 ℔
— 20 -	— ..	3.0 -	7.5 -	5 -	5 -	c. 1.50 -
— 30 -	— ..	4.0 -	11.0 -	5 -	5 -	c. 2.00 -
— 40 -	— ..	5.5 -	11.0 -	5 -	5 -	c. 2.50 -

I *Niels Hanssons* sidste Udgave af »En lønnende Ladegaardsskøtsel« findes denne Norm praktisk taget uforandret.

Professor *A. Stutzer* foreslaar en Fodernorm, der paa lidt nær falder sammen med *Niels Hanssons,* hvorimod *Kellners* Norm, der iøvrigt er bygget paa samme Princip som *Niels Hanssons* og *Stutzers,* er betydelig rundeligere saavel i Fodermængde som i Æggehvideindhold, f. Eks. til 40 Pd. Mælk: 2.80 til 3.20 Pd. Æggehvide og 23.2 Foderenheder (25.3).

Hermed har jeg givet en lille Oversigt over nogle

fremmede Fodernormer. Vi skal nu se paa de danske dito. Afdøde Landbrugskandidat *H. Iversen* fremsatte vistnok allerede i 90'erne følgende Norm:

Vedligeholdelsesfoder = 30 ℔ Roer 5 à 6 ℔ Hø og Halm efter Behag = 6 à 8 Foderenheder, hvortil gives 1 ℔ Kraftfoder pr. 3 ℔ Mælk.

Denne Foderregel falder, hvad Fodermængden angaar, meget nær sammen med *Niels Hanssons* og *Stutzers*. Den adskilles derfra ved ikke at have noget Æggehvideminimum, men naar man véd, at *Iversen* holdt paa Anvendelse af faa Roer til Malkekøer, idet han krævede, at alt Produktionsfoder skulde være Kraftfoder, saa var Kravet om Æggehvideminimum overflødigt. Denne og lignende Fodernormer, ændret til foruden Vedligeholdelsesfoderet at udgøre 1 Foderenhed pr. 3 Pd. Mælk, har været brugt og bruges meget, navnlig i større Besætninger, her i Landet, og naar der tages fornødent Hensyn til Foderets Æggehvideindhold, er denne Norm meget brugbar, skønt nykælvede Køer med lidt Mælk vil faa lovlig lidt Foder, naar denne Regel følges strængt, og Foderet varieres for hver 3 Pund Mælk.

I 1903 udkom første Beretning om Rentabilitets-Fodringsforsøg med Malkekøer ved Professor *H. Goldschmidt*, Godsejer *C. Moesgaard-Kjeldsen* og Proprietær *J. A. Lemming*. Ved disse Forsøg gik man ud fra følgende saakaldt Normalfoder:

Et Grundfoder pr. 1000 ℔ Legemsvægt
0.7 ℔ fordøjelig Æggehvide.
7.0 - beregnet Kulhydrat*).

Et Produktionsfoder pr. 10 ℔ Mælk
0.55 ℔ fordøjelig Æggehvide
1.30 - fordøjelig beregnet Kulhydrat.

Ved disse Forsøgs Fortsættelse Aaret efter regnedes med 50 Kvint fordøjelig Æggehvide pr. 10 Pd. Mælk, og

*) ɔ: Fedt × 2.4 + Kulhydrat.

ved de af Professor *Goldschmidt* anstillede Forsøg paa Krogerup sidste Vinter er Normen ændret til:

Grundfoder 0.6 ℔ fordøjelig Æggehvide
7.0 - — beregnet Kulhydrat.
Produktionsfoder 0.40—0.50 ℔ ford. Æggehv.
1.50—1.60 - — ber. Kulhyd.

Denne sidste Norm falder i det væsentligste sammen med *Niels Hanssons,* hvad Kravet til Æggehvide angaar, men hvor *Niels Hansson* udmaaler alt Foderet i Foderenheder, regnes der her med de fra ældre Tid benyttede »fordøjelige Næringsstoffer«.

Under Vurderingen af disse Fodernormer paatrænger sig Spørgsmaalet om Malkekoens Æggehvideminimum og om Amidernes Næringsværdi. Angaaende Æggehvideminimumet viser Bregentvedforsøgene første Aar, at Forsøgskøerne i Perioderne med lidt Æggehvide kun udskilte en Kvælstofmængde i Urinen, som svarer til 45 Kvint Æggehvide, mens Urinkvælstoffet ved det følgende Aars Forsøg lod sig bringe betydelig længere ned i et amidfattigt Foder. Selv om Bregentvedforsøgene ikke med Bestemthed siger, hvor Æggehvideminimum ligger, saa er der dog ingen Tvivl om, at de fører Bevis for, at naar der regnes med 60, endsige 70 Kvint fordøjelig Æggehvide til Vedligeholdelse af 1000 Pd. Legemsvægt, er man i høj Grad paa den sikre Side, især hvis der regnes med Renæggehvide. At Mælkeproduktion kræver mindst samme Æggehvidemængde, som udskilles i Mælken, ɔ: ca. 35 Kvint pr. 10 Pd. Mælk, er en Selvfølge, og for at være paa den sikre Side maa der ydes noget mere, hvorfor 40—45 Kvint næppe er for meget.

Amidernes Næringsværdi er omstridt. Alle er enige om, at de er let fordøjelige, ligesom der vel ogsaa er Enighed om, at Dyrelegemet hverken kan forny Vævene eller danne Ostestof af de i Blodet opsugede Amider, medens der jo dog foreligger Bevis for, at Amiderne har kunnet

1 kg = 200 kvint
1 kvint = 5 gram
VM 250

tjene som Kvælstofnæring, og det skulde da være derved, at Bakterier i Fordøjelseskanalen opbygger Æggehvide af Amiderne. Og det er jo klart, at jo lavere Æggehvideminimumet ligger, og jo mere Amiderne formaar at erstatte Æggehvide, des mindre Kraftfoder kan vi nøjes med.

Angaaende Delingen af Foderet i Vedligeholdelsesfoder og Produktionsfoder tvivler jeg paa, at den til Grund derfor liggende Betragtning, at Koen skal beregnes lige meget Vedligeholdelsesfoder under alle Forhold, er holdbar, idet Malkekoen kanske nok b r u g e r noget mere Vedligeholdelsesfoder, jo mere Mælk den giver, men den behøver ikke at beregnes saa meget, idet der ved den Stofomsætning, som resulterer i Dannelsen af Mælk, frembringes en Del Varme, som kommer Legemet til Gode. Til Støtte for den Opfattelse vil jeg gøre opmærksom paa, at de 160 Kvint Kulhydrat, som beregnes at danne Fedtet og Sukkerstoffet i 10 Pd. Mælk, næppe forslaar. Deri indeholdes nemlig ca. 35 Kvint Fedt og 48 Kvint Sukker. — Efter *Kellner* kan der af Fedt k u n dannes ca. 25 Kvint af 100 Kvint Stivelse og af Rørsukker endog kun ca. 19 Kvint. Lad os regne med 20, da Køerne faar mange Roer. Saa kræver 35 Kvint Fedt den femdobbelte Mængde Kulhydrat eller 175 Kvint til sin Dannelse, medens de 48 Kvint Mælkesukker maa kræve mindst lige saa meget Fodersukker. Tilsammen 223 Kvint. Og da der var beregnet 160, mangler der 63 Kvint pr. 10 Pd. Mælk. En Ko med 40 Pd. Mælk resterer altsaa 252 Kvint. — Det er nu Spørgsmaalet, om Vedligeholdelsesfoderet kan afgive det Stof, der formentlig mangler til Dannelsen af Mælken. Jeg tvivler paa det, og derfor behøver Malkekoen noget mere Kulhydrat, men kan vist nøjes med lidt mindre Æggehvide end anført i Normalfoderet.

Derfor er de Minimumsgrænser for Foderet til Malkekøer, som Forsøgslaboratoriet fandt ved Bregentvedforsøgene, rimeligvis ikke saa langt fra de virkelige Minima.

Det var:

	Bomuldsfrøkager	Roer	Hø	Halm	Ialt Kvælstof
For 20 ☆ Mælk..	2 ☆	c. 100 ☆	5 ☆	8 ☆	165 gr.
- 26 - — ..	2.5 -	c. 100 -	5 -	8 -	182 gr.
- 32 - — ..	3.0 -	c. 100 -	5 -	10 -	200 gr.

At man ikke i Praksis kan nøjes med et saadant allermindste Foder, er en Selvfølge, og da der kun sjældent gives over 100 Pd. Roer, maa der gives noget mere Kraftfoder. Blot 1 Pd. Kraftfoder mere bringer dette Foder op til samme Højde som den af foranstaaende Normer — *Niels Hanssons* —, som stemmer bedst med min Opfattelse af Malkekøernes Fodring.

Førnævnte Forsøg med Æggehvideminimum var det interessant at faa fortsat med flere Køer og om muligt gennem længere Tid.

Foderenheden og Erstatningstallene har efter min Mening bestaaet deres Prøve i det praktiske Liv, og i Princippet er de godkendt af Videnskaben. Thi enten man regner med *Kellners* Stivelseværdi, *Stutzers* Nytteværdi eller med den danske Foderenhed, saa bruger man et Fællesmaal for Foderets Helhedsvirkning. — Foderenheden er et Resultat af praktiske Forsøg og Erfaringer. Stivelseværdien og Nytteværdien (i Virkeligheden Varmeenheder) er derimod fundne ved videnskabelige Forsøg, og da de alle tre i Hovedsagen kommer til samme Resultat, tør man sige, at i Fodringsspørgsmaalet har der næppe nogen Sinde været saa god Overensstemmelse mellem Teori og Praksis, som der er for Tiden. — Alle Spørgsmaal er ikke løste endnu, men vi er, synes jeg, paa den rigtige Vej, og, jeg understreger det, den er farbar for den praktiske Kvægbruger.

En meget vigtig Side endnu har Fodringsspørgsmaalet, og det er Regnskabet med Fodringen. I dette Øjemed frembyder Foderenheden ogsaa en Fordel i Sammenligning med fordøjelige Næringsstoffer, idet den første ud-

trykker Foderforbruget i ét Tal, der kan sammenholdes med den ydede Mælk eller Smør, saaledes som det sker i Kontrolforeningerne, og paa hvilket Grundlag den ene Ko kan sammenlignes med den anden.

Men dette Regnskab med Koens Foderforbrug og Mælkeydelse giver kun Besked om Koens Omsætningsevne og ikke om Fodringens Rentabilitet. Dette til syvende og sidst allervigtigste Spørgsmaal kan kun besvares ved en P e n g e b e r e g n i n g.

Af saadanne har følgende været anvendt:

1. Foderet, Smørret og den skummede Mælk omregnes i Penge med en vis Pris hos alle Medlemmer i Kontrolforeningen. Det vil bero paa et rent Tilfælde, om den Forskel mellem Indtægt af Mælken og Udgift til Foderet, der fremgaar af en saadan Beregning, svarer til de virkelige Forhold. Denne Fremgangsmaade kan ikke bruges. Vi maa have fat i de virkelige Pengebeløb, hvor det er muligt.
2. Derfor maa der regnes med den virkelige Indtægt af Mælk og Smør m. m. og Udgiften til Foder m. m. Indtægtssiden i et saadant Regnskab volder intet Besvær, ej heller at finde Udgiften til Kraftfoder; derimod er der Uenighed om, med hvilke Priser det hjemmeavlede Grovfoder skal indgaa i Regnskabet. Her er tre Standpunkter.
   a. Grovfoderet sættes til en vis Pris, 4, 5 eller 6 Øre pr. F.E. Seksøren vil saa godt som altid, Femøren som Regel og Fireøren i mangfoldige Tilfælde bevirke, at Regnskabet viser Underskud, uden at det dermed er givet, at den paagældende Landmand har virkeligt Tab af sit Kvæghold, og dette er uheldigt.
   b. Grovfoderet sættes til samme Pris pr. F.E. som Kraftfoderet under Henvisning til, at det har samme Næringsværdi; som om den samme Næringsmængde kan købes til ens Pris i forskellige Fødemidler. Nej, langt fra. En Vares Salgspris er den, Køberen kan og vil give for den. Saa-

ledes forholder Landmanden sig overfor den Købmand, som køber hans Korn, og vi gør rettest i at stille os paa samme Maade overfor Køerne.

c. Grovfoderets Pris sættes saa ikke, men beregnes ved at finde den Betaling, Køerne giver derfor, efter at alle andre Udgifter er dækkede.

Opgjort paa denne Maade skal jeg eksempelvis tillade mig at meddele Regnskabet over Kvægbruget paa Tune Landboskole for Aaret 1. Oktober 1909 til 30. September 1910.

Regnskab over Malkekøerne.

Indtægt.

Til Mejeriet (90 pCt. skummet Mælk frit tilbage)					
	131.161 Pd. sød Mælk		à 3.63 Øre	4.756.17	
Solgt	3.028	—	à 5.00 —	151.40	
Til Husholdningen	7.072	—	à 4.50 —	318.24	
Til Kalvene	2.770	—	à 4.50 —	124.65	
Til Husholdn. sk. M.	43.067	—	à 1.00 —	430.67	
Til Kalvene	20.381	—	à 1.00 —	203.81	
Til Svinene	52.314	—	à 1.00 —	523.14	6.508.08
Dette giver ialt 144.031 Pd. sød Mælk udbragt i 4.51 Øre pr. Pd.					
Slagtet 4 Køer				740.00	
Solgt 1 Lødeko				260.00	
Solgt 5 Tillægskalve				200.00	
Slagtet 5 Kalve				50.00	
Tillagt 5 Kalve				100.00	1.350.00
Besætningens Værdi ved Aarets Slutning					4.600.00
				Ialt	12.458.08

Udgift.

Besætningens Værdi ved Aarets Begyndelse			4.705.00
Kraftfoder 18899 Pd. Oljekager à 6.82 Øre		1288.91	
1833 Pd. Klid og Korn à 5.30 Øre		97.15	1.386.06
Driftsudgifterne: Køernes Pasning og Malkning		750.00	
Vedligeh. Bygninger m. m.		184.14	
Renter af Besætningens Værdi		188.20	
Renter af Staldbygningens Værdi		120.00	
Dyrlægeregning		107.00	
Kvægavls- og Kontrolforening		71.36	1.420.77
Indsat 4 Kvier i Besætningen			900.00
Grovfoder af Gaardens Avl 88023 F. E. à **4.71 Øre**			4.046.25
		Ialt	12.458.08

Regnskab med Ungkvæget.

Indtægt.

Leveret 4 Kvier til Kobesætningen	900.00
Solgt 1 Kvie	190.00
Solgt 1 Tyr	350.00
Slagtet 3 Fedekalve og 1 Kvie	300.00
Besætningens Værdi ved Aarets Slutning	1.680.00
Ialt...	3.420.00

Udgift.

Besætningens Værdi ved Aarets Begyndelse	1.705.00
5 Tillægskalve	100.00
Kraftfoder: 4427 Pd. à 6.31	279.53
Sød Mælk: 2270 Pd. à 4.50	124.65
Skummet Mælk: 20.381 Pd. à 1.00	203.81
Grovfoder af Gaardens Avl 32.221 F. E. à **3.13 Øre**	1.007,01
Ialt...	3.420.00

Hele Besætningen har altsaa fortæret af Gaardens Avl:

120.244 Grovfoderenheder, som er betalt med **4.20 Øre,** = 5053.26 Kr.

Regnes Gødningsværdien af Kraftfoder og Mælk til $1^1/_4$ Øre og af Grovfoderet til 1 Øre pr. F. E. faar vi 1564.95 Kr., der lagt til 5053.26 giver 6618.21 Kr. eller 5.50 Øre pr. F. E.

De 120.244 F. E. er avlet paa 24 Td. Land fordelt saaledes:

8.2	Tdr.	Land	Roer
10.3	-	-	Græs
1.5	-	-	Lucerne (første Aars)
1.0	-	-	Vikkehavre

21.0 Tdr. Land + Halm af 11 T. L. = fuld Høst af 3 T. L.

Dette giver godt 5000 F. E. pr. Td. Ld. à 4.20 Øre pr. F. E. = 210 Kr.

Efter de samvirkende sjællandske Landboforeningers »Kontrolregnskab over Planteavlens Rentabilitet i 1909« paa Skolens Markbrug har Produktionspriserne, naar Staldgødningen ikke medregnes, været følgende for ovennævnte Foderafgrøder:

3.5	Tdr.	Land	med	Runkelroer	à	180	Kr.	= 630.00 Kr.
4.7	-	-	-	Kaalroer	à	160	-	= 752.00 -
10.3	-	-	-	Græs	à	65	-	= 669.50 -
1.5	-	-	-	Lucerne	à	65	-	= 97.50 -
1.0	-	-	-	Vikkehavre	à	105	-	= 105.00 -
3.0	-	-	-	Halm (Korn)	à	105	-	= 315.00 -
Ialt 24 Tdr. Land								2569.00 Kr.

I dette Beløb er Staldgødningen ikke medregnet, ellers alle andre Udgifter, ogsaa Jordrente og Skatter. Der er regnet 8 pCt. Svind for Roerne, intet for de andre Afgrøder. Nogle Smaaudgifter kan have unddraget sig Regnskabet, og for at være paa den sikre Side forhøjes Beløbet med 100 Kr.

Saa faar vi 120,244 F.E. frembragt for 2669 Kr. = 2.22 Øre pr. F.E., tjent pr. F.E. 1.98 Øre, altsaa af 5000 F.E. pr. Td. Land ca. 100 Kr.

Sluttelig bemærkes, at Kobesætningen talte 19.7 Køer, hvis gennemsnitlige Mælkemængde var 7311 Pd. med 3.52 pCt. Fedt og 286 Pd. Smør. — Der er regnet med $2^1/_2$ Pd. Hø, 5 Pd. Halm og 9 Pd. Roer (sidst paa Vinteren noget mere) til 1 F.E. — Græs og Grøntfoder er vurderet efter den i de sjællandske Kontrolforeninger anvendte Skala.

Efter Foredraget fulgte følgende Diskussion:

Professor *Harald Goldschmidt* kunde til Dels slutte sig til Foredragsholderens Udtalelser og navnlig til, hvad der mod Slutningen af Foredraget var sagt vedrørende forskellige Fodernormer til Køer med forskellig Mælkemængde, selv om han ved nærmere Undersøgelse af selve Tallene mulig vilde komme til det Resultat, at de var lovlig høje.

Derimod forekom det ham, at der var en ejendommelig Uoverensstemmelse mellem Slutningen af Foredraget og forskellige forudgaaende Bemærkninger, en Uoverensstemmelse, hvoraf det synes at fremgaa, at der er væsentlig Forskel paa Foredragsholderens og Talerens Opfattelse af Fodringsspørgsmaalet.

Naar Forstander *Brink Lassen* saaledes i Begyndelsen af sit Foredrag havde udtalt, at den dyriske Produktion i Hovedsagen er en stor Fedtproduktion, saa vidnede allerede

dette om en Opfattelse, som Taleren ikke kunde godkende og navnlig ikke her, hvor det drejede sig om Fodring af Malkekøer. Da fremdeles Foredragsholderen senere, under Omtalen af Omslaget fra Kornsalg til Produktion af dyriske Produkter, bemærkede, at naar Prisen blot var derefter, saa kunde det betale sig at opfodre alt Kornet, samt at man ved at give store Mængder Korn fik »et Foder, der var rigt paa Æggehvide, altsaa med et snævert Næringsstofforhold«, saa kunde Taleren ikke se rettere, end at den ærede Foredragsholder havde et forkert Syn paa Sagen. Thi store Mængder Korn giver ikke snævert Næringsstofforhold, og Prisen paa Korn skal være meget lav, for at det skal kunne betale sig at opfodre alt Kornet.

Da Forstanderen længere hen i sit Foredrag omtalte Forsøgslaboratoriets Fodringsforsøg og sagde, at Meningerne angaaende Roernes Værdi havde været meget delte, samt at Forsøgenes Resultater beviste, at de Landmænd, der havde anset Roerne for at være et værdifuldt Foder, havde haft Ret, saa burde Foredragsholderen vistnok have tilføjet, at det ikke var mærkeligt, at der var delte Meninger angaaende Roerne; thi disses Virkning paa Koernes Mælkeydelse maa nødvendigvis være afhængig af det øvrige Foder. Hvis dette, for Kraftfoderets Vedkommende, i nogle Tilfælde bestaar af meget Korn og i andre af et stort Kvantum Oliekager (som jo efterhaanden var blevet mere og mere benyttet efter Omslaget fra Kornsalg til Mejeridrift), saa er det ganske naturligt, at de Landmænd, der havde givet Roer ved Siden af meget Korn, havde næret Mistillid til Roerne i Modsætning til de Landmænd, der havde anvendt Roer i Forbindelse med de æggehviderigere Oliekager.

Da Foredragsholderen omtalte, hvor store Mængder Roer og Kraftfoder, specielt Oliekager, der nu gennemsnitlig blev anvendt til Malkekvæget, nævnede han ogsaa Korn, men han gjorde det kun ganske flygtigt, idet han dog fik Lejlighed til dels at udtale, at det ikke drejede sig om store Mængder, dels at bemærke omtrent følgende: »Hvis der bruges mere, bøder dette dog ikke paa det lovlig lille Roefoder« (gennemsnitlig 60 Pd. pr. Ko daglig i Vintermaanederne). Denne Udtalelse synes Taleren er uklar, thi det er givet, at hvis Roefoderet er lille — eller hvor Roefoderet er lille —, saa vil der netop kunne bødes derpaa ved Tilskud af Korn til Kraftfoderet.

Naar Taleren fremdrog disse Punkter, saa skete det, fordi de alle, mere eller mindre, tydede paa, at Foredragsholderens

og Talerens Meninger om Besvarelsen af et meget væsentligt Spørgsmaal var stærkt divergerende.

Spørgsmaalet er dette: Skal der ved Beregning af Foderet og ved Opstilling af Fodernormer for Malkekvæget regnes med 1 eller 2 Faktorer? Medens Taleren paa det bestemteste vil hævde, at der skal regnes med 2 Faktorer — nemlig ikke blot med Kulhydrater og Fedt, altsaa kvælstoffrie Stoffer, men ogsaa med kvælstofholdige Stoffer, specielt Æggehvide —, saa synes af alt, hvad Foredragsholderen har sagt, at fremgaa, at han mente, at man kun behøvede at regne med 1 Faktor.

Her, i denne Divergens, laa med andre Ord efter Talerens Mening »Hunden begravet«; men Taleren var ganske overbevist om, at den Betragtning, Foredragsholderen havde gjort gældende, og som ganske sikkert deltes af adskillige praktiske Landmænd, ikke blot er forkert teoretisk set, men ogsaa praktisk set er ødelæggende, navnlig fordi den medfører og længe har medført en ganske utilladelig Ødslen med det kulhydratrige, værdifulde Roefoder; man har ikke tilstrækkelig Respekt for Roerne. Man begaar ofte den Fejl at forcere Mælkeydelsen ved Anvendelsen af uforholdsmæssig store Mængder Roer (undertiden endog Roer og Korn); men dette medfører næsten uundgaaeligt, at Kulhydraterne ikke bliver udnyttede, som de kunde og burde udnyttes.

I denne Forbindelse vilde Taleren til Slut rette følgende Spørgsmaal til Foredragsholderen: Har Foredragsholderen nogen bestemt Mening om, hvorvidt der til Malkekøer her i Landet bruges meget Korn eller ikke?

Forstander *Brink Lassen:* Om Fodringen i Halvfjerdserne havde Taleren i sit Foredrag udtalt, at vi nødvendigvis maatte benytte Korn, da man ikke kendte noget andet, og at man da var i Overensstemmelse med de den Gang herskende Teorier om et snævert Næringsstofforhold, idet Datidens Foder med store Mængder af Korn indeholdt rigeligt af Æggehvide. Ved et snævert Næringsstofforhold forstod Taleren et Næringsstofforhold paa 1:5,4 og derunder.

Professoren havde misforstaaet Talerens Udtalelser med Hensyn til, at Korn ikke skulde kunne bøde paa manglende Roer. Talen var om Roehøstens Størrelse i Forhold til Kreaturstyrken, og dèr betegnede han 60 Pd. pr. Ko i 200 Dage som for lidt, ligesaa de beregnede 2.3 Pd. Klid og Oliekager, og herom sagde han, at selv om der opfodres en Del Korn, kan dette ikke bøde paa de manglende Roer. Her tænkte

Taleren paa den økonomiske, ikke paa den fysiologiske Side af Fodringsspørgsmaalet.

Det, der er Stridens Kærne imellem os, er, om man ved Beregningen af Foderet til Køerne skal regne med 1 eller 2 Faktorer. Foderenhedsberegningen har en stor Fordel til Brug i det praktiske Landbrug, idet Beregningen med 2 Faktorer dèr er for vanskelig at faa Folk til at anvende; men iøvrigt er ingen af de to Beregningsmaader helt uangribelige. Man maa erindre, at Fordøjelighedstallene svinger, saa man ved at regne med baade fordøjelig Æggehvide og beregnet Kulhydrat (2 Faktorer) er udsat for større Svingninger.

Med Hensyn til Spørgsmaalet om at forcere Mælkeydelsen hos Køerne da véd man ikke bestemt, hvad Koens Behov er, og det kan man ikke faa at vide ved Fastsættelsen af Fodernormer. Ved fuldtudviklede, stærkt malkende Køer vil det næppe være rigtigt at tilmaale dem et knapt Foder, der netop svarer til Normerne; men det vil være heldigt at give dem noget mere, end de efter deres Mælkemængde skal have efter Fodernormerne.

Det var en Misforstaaelse at beskylde Taleren for ikke at have Respekt for Roerne; det havde han, men man kan billigere skaffe sig 1 Foderenhed af Roer end af Kraftfoder, og da man jo ikke bestemt véd, hvad Koens Behov er, bør man helst bruge af det billigste og saaledes hellere udsætte sig for at spilde lidt af det billige Kulhydrat end af den dyre Æggehvide.

Med Hensyn til Professorens Spørgsmaal om, hvorvidt der bruges betydelige Mængder af Korn ved Siden af Roer til Fodring af Kvæg, da mente Taleren ikke, at Køerne faar noget videre Korn, hvor man har mange Roer. Hans Udtalelser i Foredraget om, at han nu ikke mere var saa ængstelig for det store Roefoder, skulde ikke forstaas saaledes, at han vilde anbefale 150 Pd. Roer daglig pr. Ko; det almindelige er nu gennemsnitlig 60—70 Pd., og det er sikkert ikke for meget; vi kan nok gaa lidt højere op endnu; Taleren anvender nu i sin Besætning 100 Pd. Roer pr. fuldtmalkende Ko daglig i Vinterperioden.

Professor *Harald Goldschmidt* takkede Forstanderen for hans Udtalelser. Han vilde gerne indrømme, at Brugen af Fodernormer med Foderenheder maaske var l e t t e s t i det praktiske Landbrug, men han holdt fremdeles paa, at Beregningen med 2 Faktorer var r i g t i g s t, og for Resten kunde han ikke se rettere, end at man, naar der, som Foredragsholderen sagde, ved Beregning med Foderenheder stadig maatte

passes paa Æggehvidestofferne (Æggehvideminimum), i Virkeligheden r e g n e d e med 2 Faktorer.

Taleren var enig med Foredragsholderen i, at det er meget vanskeligt i al Almindelighed at sige, hvad Koens Behov er; man maa selvfølgelig i hvert enkelt Tilfælde tage Hensyn til de individuelle Ejendommeligheder, og han var ligeledes enig i, at man, navnlig naar det drejer sig om Køer i fuld Mælkeydelse, snarere skal gaa for højt op med Fodermængden end lige holde sig knapt til Fodernormerne.

I Anledning af Foredragsholderens Bemærkninger om Foderberegningen vilde Taleren spørge Forstanderen, om han mener, at en vis Mængde, f. Eks. 10 Pd., Roer virkelig kan e r s t a t t e 1 Pd. Oliekager?

Med Hensyn til det af Taleren stillede Spørgsmaal om Forbruget af Korn ved Siden af Roer mente Foredragsholderen altsaa, at det er forholdsvis faa Steder, at man bruger Korn ved Siden af Roer. Men dette er ganske forkert. Af den sidste — af Taleren Dagen forud modtagne — Aarsberetning fra de fynske Kontrolforeninger fremgaar det f. Eks., at der af de op imod 3000 (nøjagtig 2788) Besætninger, der er optagne i Beretningen, kun er ca. 300 (nøjagtig 279), altsaa kun ca. en Tiendedel, der i k k e bruger Korn (»andet Kraftfoder«) ved Siden af Roer. I de ca. 2700 Besætninger bruges der altsaa »andet Kraftfoder« (Korn) ved Siden af Roer, og ca. 40 pCt. af de Besætninger, hvor der ved Siden af Roer bruges »andet Kraftfoder«, opfodrer 10 pCt. og derover (lige op til ca. 40 pCt.) af deres samlede Foderenheder i Form af »andet Kraftfoder«.

Efter disse Oplysninger er Korn altsaa ikke saa lidt brugt ved Siden af Roer. Dette synes at vidne om Mangel paa Forstaaelse af Kulhydraternes Betydning og om Mangel paa Respekt for Roerne. At det er berettiget at paastaa, at der ofte ødsles med Roer, fremgaar ogsaa af, at man i mange Tilfælde kan formindske Roefoderet ret væsentligt, uden at Køernes Mælkemængde daler.

Forstander *J. J. Hansen,* Landboskolen ved Lyngby, vilde gerne tillade sig at bemærke, at man ved Bedømmelsen af *Wolffs, H. Iversens* og *Niels Hanssons* Fodernormer gør den førstnævnte nogen Uret. Foredragsholderen sagde, at *Wolff* forlangte alt for megen Æggehvide, og dernæst, at han (Foredragsholderen) kunde slutte sig til *N. Hanssons* Norm, hvad Æggehviden i Foderet angaar, naar man i Stedet for 2.5 Pd. Æggehvide til en Ko, der malker 40 Pd. Mælk daglig, giver denne Mængde til Køer med 30—40 Pd. Mælk daglig. Men

Wolff, der fremsatte sin Norm i 1874, forlangte 2.5 Pd. Æggehvide til 25 à 30 Pd. Mælk; der er altsaa tilsyneladende vel en Forskel, men man maa huske paa, at de 2.5 Pd. Æggehvide i *Hanssons* Norm er Renæggehvide, medens *Wolffs* Tal gælder Raaæggehvide (Renæggehvide + Amider), og i Følge Forsøgsberetningerne var der fodret med en Del amidholdige Fodermidler (Roer, Kartofler og Grønt) i de Forsøg, hvortil *Wolff* støttede sig. Endvidere maa man huske paa, at i de forløbne 37 Aar er Malkekvægets Omsætnings- og Ydeevne udviklet betydeligt, saa der er vel ingen, der nærer Tvivl om, at Malkekvæget som Helhed har større Evne til at omdanne Foderet til Mælk nu end i første Halvdel af Halvfjerserne.

Foredragsholderen berørte i sit Foredrag Professor *Kellners* Stivelseværdier og nævnte disse som en Enhed, hvormed Foderet ogsaa kunde maales, uden dog at rose denne Enhed fremfor vor egen Foderenhed, ligesom Foredragsholderen bemærkede, at Stivelseværdierne jo var fundne ved Fodringsforsøg.

Disse Stivelseværdier er i den nyere Tid komne til at spille en vis Rolle og bliver af mange roste over al Maade, forresten ogsaa herhjemme, ligesom der er bleven sagt, at de var en videnskabelig Bekræftelse paa *Fjords* Foderenhed. Dette er en Fejltagelse, og Taleren vilde i det hele taget sige, at som Stivelseværdierne foreligger, er de ubrugelige som Grundlag for Malkekvægets Fodring; det er et Tilbageskridt i Fodringslæren at gaa over til denne Enhed.

Der er ligeledes herhjemme bleven sagt, at de var noget andet og bedre end Fordøjelighedskoefficienterne og den kemiske Analyse af Foderet, fordi de er fundne ved direkte Forsøg; ogsaa dette er en Fejltagelse. Vel har Professor *Kellner* fundet en hel Del af sine Tal for Stivelseværdier i en Del Fodermidler ved direkte Forsøg over Fedtdannelsen i Dyret, men de lange Tabeller, der findes i hans Haandbog over Stivelseværdierne i alle mulige Fodermidler, er hovedsagelig fundne ad indirekte Vej ved en Beregning paa Grundlag af Fordøjelighedskoefficienter for og kemisk Analyse af de paagældende Fodermidler, saa de, der angriber Fordøjelighedskoefficienter og kemisk Analyse som et upaalideligt Grundlag for Fodermidlernes Vurdering, grundet paa de store Fejl, man derved udsætter sig for at begaa, angriber samtidig Stivelseværdierne uden at vide det. Vel har *Kellner* peget paa og regner med, at de fordøjelige Næringsstoffer i de tungtfordøjelige Fodermidler som Hø og Halm ikke har samme Produktionsværdi som i de fleste Kraftfodermidler — noget, som

Taleren ikke her skulde nærmere udrede, men et Forhold, som *Kellner* sikkert har Ret i. Men naar *Kellner* alligevel regner med Fordøjelighedskoefficienter og kemisk Analyse af disse tungtfordøjelige Fodermidler og saa mener at finde Produktionsværdien ved at gange med Tallet for Celluloseindholdet i den paagældende Hø- eller Halmsort med en ny Koefficient, Tallet 0.143 (3 Decimaler), saa maa man ryste paa Hovedet. Og naar *Kellner* fremsætter Stivelseværdier for Oldenborrer, Fedtegrever, Kvas, Blade af forskellige Løvtræer i forskellige Maaneder af Aaret, saa er det ligesaa vildt, som da *Settegast* satte Kogsaltet i Høværdi.

Nej, lad Tyskerne endelig beholde deres Stivelseværdier, og lad vore Landmænd være fri for at høre mere om dem, til vi ser Bevis for, at de kan bruges; thi foreløbig kan vi se, at de er forkerte som Maalestok for Foderet til Malkekøer. Vi har paa andre Omraader været raske nok til at hente Tal fra Tyskland paa Fodringslærens Omraade, Tal, der idelig er blevne ændrede og derfor kun kan bringe Forvirring. Dersom Stivelseværdierne passede, saa skulde Majsen være bedre end alle andre Kraftfodermidler, vi bruger, og Hvedeklid det daarligste; 5 Pd. Majs skulde gøre samme Virkning som 9 Pd. Hvedeklid; de Kager, som vi ret almindelig regner for de daarligste, nemlig Palmekager, skulde være de bedste; Byg, Rug, Solsikke-, Bomuldsfrø- og Sesamkager skulde være lige gode; Byg og Rug skulde være lidt bedre end Bælgsæd.

Vi kan fra vore egne talrige Forsøg med Malkekøer og forøvrigt ogsaa med Svin hente en Mængde Beviser for, at Stivelseværdierne er forkerte.

Skønt Stivelseværdierne hviler paa Fedningsforsøg, saa ser man dog nu, at Tyskerne ved Fodringsforsøg med Malkekøer bestræber sig for, at Foderet til de forskellige Forsøgshold skal indeholde samme Mængde Stivelseværdi; men dette kan have sine Vanskeligheder ved Forsøg med visse Fodermidler, og de kommer derved let til at synde mod et Forhold, det er langt vigtigere at tage Hensyn til i Malkekoens Foder, nemlig Indholdet af de egentlige Næringsstoffer: Æggehvide-, Fedt- og Sukkerstoffer.

Man ser saaledes dette ved de nylig offentliggjorte Fodringsforsøg, der er udførte af Professor *J. Hansen* i Bonn. For at faa samme Mængde Stivelseværdier i Foderet til to Forsøgshold ombytter han saaledes 6.71 Dele Hvedeklid med 4 Dele Byg, og Resultatet bliver selvfølgelig, at Køerne paa Hvedeklidholdet baade giver mere Mælk og Tilvækst. Dette Eksempel kunde forøges med flere.

Forøvrigt kan Betragtninger over den Føde, Naturen byder vore Malkekøer, heller ikke paa nogen Maade stadfæste, at Fedtstofferne har den store Værdi og Æggehvidestofferne den ringere Værdi, som man maa tillægge disse Stoffer efter Stivelseværdilæren, ligesaa lidt som det er muligt af de mange Fodringsforsøg med Malkekøer at finde Bekræftelse paa dette Forhold.

Godsejer *Harald Branth*, Sdr. Elkjær, takkede Foredragsholderen for det forelagte smukke Regnskab over Kvægholdet paa Tune Landboskole; det er et Eksempel til Efterfølgelse og et praktisk Bevis, der siger os, hvorledes Køerne har betalt deres Foder, ligesom det giver os interessante Oplysninger om det hjemmeavlede Foders Produktionspris, hvilket er af stor Interesse.

Forstander *Brink Lassen* bemærkede yderligere med Hensyn til Spørgsmaalet om 1 eller 2 Faktorer, at han i Praksis nøjedes med at regne med 1 Faktor; han vidste, at der skulde være et vist Æggehvideminimum, men det behøvede man ikke at regne ud hvert Aar. Taleren hævdede fremdeles, at det er langt lettere at regne med Foderenheder og Erstatningstal end med Fordøjelighedskoefficienter.

1 Pd. Roetørstof kan gaa i Stedet for en vis Mængde Kager, vel ikke 1 Pd. Kager, men for den Mængde Kager, der skal til 1 Foderenhed. Selvfølgelig under den Forudsætning, at Ombytningen ikke bringer Foderets Æggehvidemængde ned under Minimum.

Angaaende Brugen af Korn som Foder til Kvæget ved Siden af Roer mente Taleren, at Professor *Goldschmidt* og han i det væsentlige var enige; hvor der er mange Roer, bruges der ikke meget Korn.

Forstander *Hansen* maatte ikke opfatte hans Udtalelser om Professor *Kellners* Stivelseværdier som en Anbefaling af dem til Brug herhjemme. Princippet er det samme som ved Foderenheden. Men Stivelseværdierne er fundne ved Fedningsforsøg, og Afvigelserne mellem disse og Foderenhederne findes derfor særlig paa de til Fedning egnede Fodringsmidler som Majs, Kartofler o. lign., medens der er god Overensstemmelse for de fleste andre Fodermidlers Vedkommende.

Den ledende Præsident (Lehnsgreve *Moltke*) takkede saavel Foredragsholderen for det interessante Foredrag som Deltagerne i Diskussionen.

†

Statskonsulent *C. V. Birk.*



Den 3. Marts døde Statskonsulent *Birk* paa Lyngby Sygehus. Vel havde han i 20 Aar lidt af en kronisk Nyrebetændelse, og vel var man forberedt paa, at han ikke vilde blive en gammel Mand, men efter menneskelig Beregning vilde han dog have kunnet leve en god Stund endnu, hvis der ikke var indtraadt en ved hans Pligtfølelse fremkaldt heftig Opblussen af Sygdommen: han vilde ikke aflyse et Foredrag, uagtet han nylig var kommet op efter et Anfald af Sygdommen og var stærkt forkølet, ved en Misforstaaelse i en Telefonsamtale blev der ikke sendt en lukket Vogn, men en Slæde efter ham, og i 15 Graders Kulde kørte han $1^1/_2$ Mil frem og $1^1/_2$ Mil tilbage. Syg kom han hjem og gik straks i Seng for ikke at rejse sig mere. Som sin Forgænger i Stillingen, Statskonsulent *Dencker,* døde han altsaa som Soldaten paa sin Post.

Carl Valdemar Birk var en Søn af Kontorchef i Indenrigsministeriet, Etatsraad *P. G. T. Birk,* og fødtes den 14. Maj 1859 i København. Han kom straks efter Konfirmationen i Smedelære og blev Kleinsmedesvend. Der-

efter besøgte han Teknisk Institut og Polyteknisk Læreanstalt, fra hvilken han fik Adgangsbevis i Maskinlære og enkelte andre Fag, saa anlagde og bestyrede han i 8 Aar et Savværk ved Borup Station — i denne Periode udfoldede han forskelligartet konsultatorisk Virksomhed og planlagde flere Andelsmejerier —, hvorefter han i nogle Aar drev privat Ingeniørvirksomhed i København. Da denne ikke ret vilde trives (Forretningsmand var og blev *Birk* aldrig), virkede han i nogle Aar ved et københavnsk og et jysk Maskinfirma, til han fra 1. April 1898 blev ansat som Statskonsulent vedrørende Landbrugs-Redskaber og -Maskiner. Allerede i 1889, da der blev udbudt til en Konkurrence om denne Post, var *Birk* blandt de konkurrerende, og Dommerudvalget udtalte den Gang sin Anerkendelse af det dygtige Arbejde, han havde ydet.

Som Statskonsulent gjorde *Birk* i mange Retninger meget god Fyldest. I Besiddelse af en sikker og hurtig Opfattelse, skolet gennem mange Aars praktiske Erfaringer, erhvervede han sig et nøje Kendskab til de Forhold i Landbruget, der vedkom hans Virksomhed, og han ejede sund Dømmekraft og kritisk Sans, saa han var paa sin Post mod alle løse Projekter, medens han paa den anden Side stræbte efter at fremme Udbredelsen af, hvad han ansaa for godt nyt — i de seneste Aar arbejdede han saaledes ivrigt for Indførelsen af forbedrede Redskaber til Høets Bjergning og Tilberedning. Hans Besvarelser af de mange skriftlige og mundtlige Forespørgsler, der navnlig i de senere Aar rettedes til ham, var omhyggelig gennemtænkte, hans Beretninger om de statsunderstøttede Maskin- og Redskabsprøver var klart affattede, og han forstod at faa Dommernes Meninger samlede saa at sige i en Generalnævner. Hans Foredrag og Artikler om forskellige Sider af Landbrugets Maskinvæsen var ligeledes letfattelige og klare og bar Vidne om Indsigt og Dømmekraft. Men allerede ved *Birks* Ansættelse var der stærkt Tale om at faa Pladsen som Maskinkonsulent delt, og saa omfattende er nu det Felt, Landbrugets Maskinvæsen

spænder over, at én Mand umuligt kan erhverve sig nøje Indsigt i alle dets Forgreninger, og i visse Henseender var *Birk* heller ikke helbefaren Mand. Dertil kom, at Sygdomsanfaldene, ofte langvarige og smertefulde, i en Aarrække atter og atter vendte tilbage, og svækkede de end ikke hans Arbejdslyst — den holdt sig frisk til det sidste —, forringede de selvfølgelig hans Arbejdsevne, saa han til Tider var langt tilbage med sin Gerning. Ogsaa kunde han undertiden have en noget naiv Opfattelse af en Statskonsulents Stilling, og det kunde skorte ham noget med Hensyn til den myndige Optræden og faste Haand, som en Leder og Raadgiver i vor paagaaende Tid nødig bør være foruden.

Personlig var *Birk* elskværdig og hjælpsom. Trods Sygdom og andre Genvordigheder bevarede han et lyst Blik paa Livet, hans jævne, danske Sind tog dette, som det kunde falde, stedse bevarede han det Haab om bedre Dage, der under Modgang er nødvendig for at holde Modet til at leve videre oppe. I Hjemmet, der var hans Fristed, holdtes hans sunde og ligelige Grundstemning vedlige, den, der prægede hans Optræden og ofte gav hans Tale en Islæt af munter Skemt og den Blanding af Spøg og Alvor, som skaber Humoren. Der var i *Birks* Ydre som i hans Fortrin og Mangler noget typisk dansk.

Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Kontrol med Korn og Foderstoffer i Københavns Frihavn i Aaret 1911.

Af Inspektør *James Høyer*.

Medens Kontrollen de to sidste Aar har vist en jævn Tilbagegang, dels som Følge af mindre Import, og dels fordi Forbruget har været aftagende, viser Kontrollens Noteringer for 1911 en Fremgang af omkring 25 pCt. Dette er dog ikke ensbetydende med, at Konsumen har taget saa meget mere fra; Grunden maa søges deri, at Kontrollen har haft en betydelig større Prøvetagning, særlig af Majs, end foregaaende Aar.

Det Kvantum Korn, Majs og Foderstoffer, som sidste 3 Aar passerede Kontrollen, ser saaledes ud:

1909	97,381,341½	kg.
1910	84,480,337	-
1911	113,499,144	-

Importen til Frihavnen har samme Tidsrum andraget for:

	Majs.	Sortehavsbyg.	Oliekager.	Hvedeklid.
1909	60000	18000	69000	21000
1910	55000	17000	52000	10000
1911	77000	11600	54400	9400

anført i Tons à 1000 kg.

De kontrollerede og prøvetagne Varers forskellige Arter fordeler sig saaledes:

Majs	52,878,883	kg.
Hvede	3,047,154	-
Rug	3,941,537	-
Byg, fremmed og dansk	6,671,379	

Bomuldsfrøkager	25,329,306 kg.
Solsikkekager	8,816,602 -
Rapskager	350,430 -
Hampefrøkager	1,509,992 -
Palmekager	111,906 -
Jordnødkager	1,681,889 -
Soyakager	1,487,425 -
Hvedeklid, fremmede	5,085,079 -
Rugklid, danske	370,717 -
Risaffald	93,594 -
Havre, fremmed	1,365,362 -
Bomuldsfrømel	60,784 -
Soyafodermel	31,305 -
Andet Oliefodermel	180,000 -
Hvedemel, amerikansk	54,986 -
Rugmel, tysk	37,500 -
Græsfrø, diverse	105,600 -
Melassefoder	124,475 -
Ærter, fremmede	17,033 -
Diverse andet Foder	38,606 -
Fosfat	2,000 -
Kartofler	105,600 -
Ialt...	113,499,144 kg.

eller 113,499 $^{144}/_{1000}$ Tons à 1000 kg.

Angaaende dette Kvantums Fordeling paa Aarets forskellige Maaneder henvises til Tabel I.

Kvaliteten har i overvejende Grad været god; dog skal bemærkes, at

Majs fra Nordamerika sidst paa Sæsonen ogsaa i 1911 som foregaaende Aar fremkom med mange ituslaaede Kærner. Kontrollen har i denne Anledning modtaget nogle meget alvorlige Beklagelser og skal derfor udtale, at man ikke kan klassificere ituslaaede Kærner og derved fremkommet Majsstøv med Urenhed i Almindelighed. Majsen fra de amerikanske Nordhavne fremkommer nu som Regel altid paa Eftersæsonen i tørret Tilstand, og denne Tørringsproces foraarsager, at Majsen ved den senere Behandling paa Pakhusene i Amerika, Indladningen i Eksportdamperne dèr, Oplosningen her pr. Elevator og endelig Udleveringen her, springer mere eller mindre itu

Tabel I. Oversigt over kontrollerede Varer

1911	Majs	Fremmed Hvede	Fremmed Rug	Byg	Bomuldsfrø-kager	Fremmede Hvedeklid	Solsikke-kager	Fremmede Rapskager	Diverse Fodermel, -kager, -klid
Januar.....	6251	100	235	327	3331	378	760	47	141
Februar.....	5678	110	337	388	3944	457	336	12	»
Marts.....	12953	100	350	108	3023	451	588	39	»
April	7999	120	268	592	1586	1133	557	120	»
Maj	2214	50	350	473	718	243	238	6	»
Juni	3622	81	751	634	346	295	243	»	2
Juli	3297	213	1276	943	117	357	800	»	»
August.....	6677	99	140	52	886	279	1182	10	8
September	1926	926	151	65	3021	684	1078	16	5
Oktober	942	681	24	1367	1080	243	727	21	»
November	668	190	35	271	1664	350	1380	20	65
December	651	377	25	1451	5613	215	928	59	»
Ialt...	52878	3047	3942	6671	25329	5085	8817	350	221

Ialt 113,499,144 Kilogram

Tabel II. Oversigt over kontrollerede Varer i Aarene

Aar	Majs	Fremmed Hvede	Fremmed Rug	Fremmed Byg	Hvedemel Rugmel og Byggryn	Havre	Bomuldsfrø-kager	Diverse Foderkager, -mel etc.	Soyakager	Bomuldsfrø-mel
1896.....	1491	»	»	»	»	»	115	»	»	»
1897.....	38205	»	»	2	»	»	248	»	»	»
1898.....	18530	69	105	684	»	»	3346	»	»	»
1899.....	45651	»	12	258	70	»	6891	»	»	138
1900.....	37314	18	805	50	»	50	2710	»	»	524
1901.....	25162	1612	1297	2793	»	6	23114	12	»	326
1902.....	100654	2618	7642	3847	»	»	28351	208	»	1958
1903.....	50811	1043	6639	9411	605	»	27031	340	»	2102
1904.....	31674	1250	2836	18992	332	18	19749	298	»	1631
1905.....	64228	178	4008	14559	330	229	47980	1191	»	1819
1906.....	76766	603	1914	6157	5	333	49669	626	»	734
1907.....	51622	2640	898	536	423	109	44830	189	»	776
1908.....	38061	2747	2809	1762	556	919	33220	631	»	1034
1909.....	26330	1805	2144	9295	322	730	34749	239	2142	347
1910.....	25942	2328	3754	9160	310	1328	25487	837	4620	226
1911.....	52878	3047	3942	6671	93	1365	25329	802	1487	61
Ialt...	685319	19958	38805	84177	3046	5087	372819	5373	8249	11676

Ialt 1,441,902,994 Kilogram

i Aaret 1911 (anført i Tusinde Kilogram).

Soyakager	Engelske Palmekager	Jordnød-kager	Fremmed Risaffald	Bomuldsfrø-mel	Hampefrø-kager	Fremmed Havre	Hvedemel og Rugmel	Soyafoder	Kartofler	Sennopfrø og Græsfrø	Danske Rugklid	Ærter og Vikker	Melassefoder
368	39	129	»	44	182	90	10	5	»	10	5	»	»
324	8	118	»	»	214	119	15	3	»	»	18	2	»
507	7	261	5	»	92	96	13	6	18	10	239	»	»
152	»	114	5	»	617	175	5	5	»	6	43	15	»
14	15	73	»	»	14	175	5	3	»	»	»	»	2
5	9	66	22	2	12	254	5	»	»	»	»	»	»
30	6	109	48	»	51	143	»	4	»	»	32	»	6
55	10	40	14	»	16	179	5	»	»	»	24	»	»
10	9	96	»	5	100	48	5	»	»	»	»	»	21
10	2	264	»	»	64	20	»	5	83	25	10	»	95
7	7	172	»	10	73	36	10	»	5	51	»	»	»
5	»	240	»	»	75	30	20	»	»	4	»	»	»
1487	112	1682	94	61	1510	1365	93	31	106	106	371	17	124

= 2,269,982 $^{88}/_{100}$ Centner.

1896—1911, begge Aar inkl. (anført i Tusinde Kilogram).

Soyafoder	Fremmede Hvedeklid	Solsikke-kager	Fremmede Rapskager	Engelske Palmekager	Russiske Hampefrø-kager	Franske Jordnød-kager	Maltspirer og Risaffald	Vikker, Ærter og Soyabønner	Raps- og Hørfrø	Kunst-gødning	Tapioca-rødder	Sennopfrø og Græsfrø
»	»	45	»	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	31	33	6	»	»	»	»	»	»	»	»	»
»	628	135	106	30	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1392	324	677	53	»	»	»	»	»	»	»	»
»	1749	2336	714	56	»	»	»	5	»	»	»	»
»	1713	5970	714	92	346	»	»	»	»	»	»	»
»	18232	7471	1174	124	485	2746	23	»	1256	»	»	»
»	7329	8025	839	85	48	292	9	»	50	»	»	»
»	8266	7273	2102	64	320	890	21	»	6	»	»	»
»	9908	4688	1925	89	339	461	13	»	»	»	»	»
»	7923	4527	954	66	362	1153	61	2	»	50	»	»
»	12438	4273	568	95	322	889	265	»	»	729	»	»
»	5022	13013	120	84	661	662	2260	3	1590	60	»	»
152	5582	9764	156	144	481	569	1249	7	»	»	1094	23
285	4726	2323	354	119	931	1526	119	18	»	»	40	47
31	5085	8817	350	112	1510	1682	94	17	»	20	»	106
468	90024	79017	10759	1213	5805	10870	4114	52	2902	859	1134	176

= 28,838,059 $^{88}/_{100}$ Centner.

og skaber derved de mange knuste Smaadele og Majskærnestøv. Det er imidlertid ret vanskeligt for Kontrollen at kunne kassere af denne Grund, og det er i hvert Fald meget tvivlsomt, omArbitrage vilde godkende en saadan Kassation. Kontrollen henledede allerede i Beretningen i Fjor Opmærksomheden herpaa, men finder Anledning til at gentage det nu, da her synes at være en Vanskelighed, som Kontrollen ikke fuldstændig kan komme uden om.

Bomuldsfrøkager faldt ligesom i Fjor i overvejende Grad mørke og temmelig haarde, og dette bekræfter, hvad Kontrollen tidligere har hævdet og fremdeles maa henlede Opmærksomheden paa, at en lys og porøs Kage mere og mere bliver en Sjældenhed. Herimod opvejer imidlertid fuldt ud, at Indholdet af de mørke Kager som Regel staar over de lyse Kager.

Soyakager. Naar der af denne Kage kun er kontrolleret 1487 Tons i 1911 imod 4600 Tons i Fjor, da er Grunden den, at der kun er kommet forholdsvis lidt frem af engelsk Produktion. Den herværende Soyakagefabrik har leveret Hovedparten af Forbruget, og dette er for en stor Del gaaet uden om Frihavnen. Man hører nu overhovedet aldrig mere Klager over denne Kage, som saaledes vel maa betragtes som et helt igennem godt Foderemne.

Solsikkekager. Der har været nogen Misfornøjelse med en Del af disse Kager som Følge af harsk, syrlig Lugt. En saadan Kage, som Kontrollen netop af den Grund mente at maatte kassere, blev analyseret af V. Steins Laboratorium, men Analysen gav et tilfredsstillende Resultat. Den mikroskopiske Undersøgelse lød paa: »Ingen fremmede Indblandinger«, der fandtes ikke Skimmel og Fedtets Surhed svarede til et Indhold af ca. 9 pCt. fri Syrer, beregnet som Oliesyre. En saadan Syreprocent menes ikke at have nogen skadelig Indflydelse gennem Fodringen, og det synes saaledes, at man skal være noget varsom med at kassere for Harskhed, naturligvis indenfor en vis Grænse.

Af dansk Byg har Kontrollen udtaget Prøver for at bestemme Spireevnen.

I Slutningen af 1911 begyndte de indiske Ærter at komme frem. Kontrollen har foreløbig kun set de saakaldte »Grams«, og disse synes baade gode og sunde, saa vidt en ydre Bedømmelse lader skønne; men Kontrollen kender iøvrigt endnu for lidt til dette hidtil her i Landet ukendte Foder og kan saaledes ikke udtale sig nærmere derom.

I 1911 blev udstedt 6798 Certifikater eller ca. 22 pr. Dag, og de enkelte Forretningers Antal var 9933 eller ca. 33 pr. Dag, Aaret regnet til 300 Dage. I 1910 blev der udfærdiget 6764 Certifikater, og Forretningernes Antal var 9738.

Fra Kontrollen begyndte at arbejde og til Udgangen af 1911 er ialt passeret Kontrollen:
1,4 4 1,9 0 2,9 9 4 kg eller 1,4 4 1,9 0 3 Tons à 1 0 0 0 kg.

Som sædvanlig skal Kontrollen slutte sin Beretning med at henlede Opmærksomheden paa, at Kontrollen fremdeles udfører sit Arbejde saa forsvarligt og samvittighedsfuldt som paa nogen Maade mulig, men noget materielt Ansvar for Uheld, som maatte ske under det ret vanskelige Arbejde, kan ikke paalægges Kontrollen.

Spejderbevægelsen og dens Betydning for det danske Landbrug.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 24. Januar 1912 af Direktør *G. E. Qvistgaard*, Chef for Spejderkorpsets By-Division.

(Sluttet fra S. 288).

Efter Direktør *Qvistgaards* i forrige Hæfte refererede Foredrag fulgte følgende Diskussion:

Premierløjtnant *Lembcke* bemærkede, at det, der havde voldt Spejderbevægelsen størst Vanskelighed, var at skaffe voksne Førere. Der er ikke herhjemme tilstrækkelig mange erfarne Folk, der sætter sig i Spidsen for Arbejdet som Tropsførere, hvorimod et Land som England bl. a. har en Mængde afgaaede Officerer, der tager sig af Sagen. Der stilles i Virkeligheden overordentlig store Krav til Tropsføreren. Skal han kunne give Drengene Karakter, maa han selv sidde inde med en vis Livserfaring. Drengenes Uddannelse er fuldstændig i Tropsførerens Haand. Spejderkorpset kan kun give Direktiver. Det turde imidlertid være noget af det mest tiltrækkende ved Tropsførerstillingen, at der ikke paa nogen Maade er nogen, der griber forstyrrende ind i éns Virksomhed. Man kan anvende netop de Midler, der passer én bedst; man kan lade hele sin Personlighed spille ind ved Uddannelsen. Alle Troppene hører til samme Korps, de arbejder i den samme Aand — men Uddannelsen retter sig alle Steder efter Tropsføreren.

Der er i Udlandet baade Godsejere og Forvaltere, Lærere, Læger og Officerer, der er Tropsførere, og det er som oftest blandt disse, Korpsene finder sine bedste Folk.

Undertiden ser man Forholdene ordnede paa en anden Maade — efter et System, som vilde være ganske glimrende ogsaa herhjemme.

En ældre Godsejer eller Proprietær kan ikke selv tage sig af Drengenes Uddannelse, men da han interesserer sig

stærkt for Bevægelsen, sørger han for, at der bliver oprettet en Trop af Drengene i Omegnen (en Trop er fra 8—50 Drenge). Han faar en yngre, Lærer, en Forstmand eller en Forvalter i Nærheden til at blive Drengenes Tropsfører. Han giver Troppen Lov til at holde Øvelser paa en bestemt Del af sine Jorder, han lader den faa et Rum i en Lade eller paa et Loft til Tropslokale. (Der behøver ikke at være noget i det: Drengene skal nok udstyre det selv.) Maaske støtter han Troppen lidt med Penge for at faa den i Gang. Troppen antager til Gengæld hans Navn (Godsejer A's, Proprietær B's Trop).

Paa Troppens Højtidsdage og naar en Spejder har udmærket sig særlig, stiller hele Troppen paa Gaarden. Godsejeren eller Proprietæren holder en lille opmuntrende Tale til Drengene eller overrækker dem deres Udmærkelsestegn. Den ældre, erfarne Mand har stillet sig ved Siden af den unge Tropsfører, og ved fælles Hjælp naar de et Resultat, som de begge kan være stolte af.

Hvis vore Landmænd herhjemme paa denne Maade vilde støtte og opmuntre Bevægelsen i deres Hjemegn, hvis nogle af vore større Jordbesiddere vilde overlade By-Spejderne et Terræn, hvor de kunde rykke ud og ligge i Lejr om Sommeren, vilde Bevægelsen være godt faren herhjemme.

Forpagter *Abel,* Glorup, udtalte, at han efter dette Foredrag havde faaet en noget anden Opfattelse af Spejderbevægelsens Nytte og godt kunde lide at se denne Bevægelse rejst paa sin Egn. Men, som tidligere nævnt, skortede det jo navnlig paa Førere. Den første Betingelse for, at Sagen kan blive udbredt, er, at et Foredrag som dette kan holdes ude omkring i Landet. Taleren vilde anse det for heldigt, om man fik Foredrag om Spejderbevægelsen ude i Landboforeningerne, da det først og fremmest gjaldt om at faa Landmændene varme for Sagen.

Den ledende Præsident (Kammerherre *Carl Bech):* Man behøver ikke at have boet længe paa Landet for at have oplevet Ulykkestilfælde og ikke mindst da Ildebrande. Paa mange Egne er der Mangel paa Sprøjter og paa øvede Folk til at betjene dem. Hvor mange Ofre kræver dernæst ikke vore Mergelgrave, Kørselen og Maskinerne? Spejderbevægelsen er noget nyt, men der er for Tiden meget oppe i vort Folk, der vil lette Sagen. Vi har nu en Mængde Gymnastikforeninger; Skytteforeningerne har taget flere Legemsøvelser op end forhen, Højskolerne ligeledes, og der afholdes gode Samariterkursus. Den første Tid, Taleren boede paa Landet, var det anderledes. Skolernes Gymnastikapparater var meget

mangelfulde og Lærerne i Reglen uden Interesse for Sagen. Landmændene sagde den Gang, naar man talte med dem om Gymnastik, at for Landbefolkningen havde den ikke megen Betydning, eftersom Arbejdet i fri Luft var Gymnastik nok.

Direktør *Qvistgaard* kunde tænke sig en Anke rejst imod Sagen, nemlig hvor Pengene skal komme fra. Assuranceselskaberne vil sikkert hjælpe, da de hurtigt kan tjene det ind. Maaden, hvorpaa de vil gøre det, kender jeg jo ikke, men jeg kunde tænke mig, at de nedsatte Præmien betydelig for de Gaarde eller Institutioner, der havde saadan et Brandkorps med moderne Brandredskaber. Med Ambulancen var det derimod værre, men maaske der kan faas noget gennem »Det røde Kors«.

Premierløjtnant *Lembcke* oplyste, at General *Baden-Powell* først havde skrevet en mindre Bog om Spejderuddannelse for det Dragonregiment, hvorfor han i sin Tid var Chef.

Denne Bog var først blevet benyttet af Drengene i de engelske Skoler.

Senere hen havde Generalen i Boerkrigen under Forsvaret af Mafeking set sig nødt til at uddanne Drenge efter de samme Principper og anvende dem til Spejdertjeneste, og det havde her vist sig, at denne Uddannelse havde en ganske fortræffelig Indflydelse paa dem.

Hjemkommen fra Boerkrigen havde Generalen oprettet en Trop af Londoner-Drenge (dels Drenge fra Eton og dels Drenge fra Gaderne. — Alle Spejdere er Brødre).

Han lærte dem, hvorledes de paa engang kunde lege Indianere og Riddere. Han tog dem med ud i en Lejr, hvor de maatte sørge for deres egen Forplejning og i det hele taget i flere Dage maatte klare sig selv fuldstændig paa egen Haand. Han lærte dem at skelne imellem de forskellige Fugle og Dyr, Træer og Planter, lærte dem at holde af Naturen. Han lærte dem at bruge Øjne og Øren, at lægge Forbindinger og optræde ved Ulykkestilfælde og meget andet.

Til Brug for andre Drenge, der maatte have Lyst til at uddanne sig paa samme Vis, skrev han sin Spejderbog. Den blev bortrevet i 100,000'er af Eksemplarer og oversat til alle mulige Sprog. Hensigten med Spejderuddannelsen betoner han skarpt er udelukkende at gøre Drengene til Mænd — at give dem Karakter.

Inden Bogen udkom paa Dansk, havde Skolebestyrer *Hartvig Møller* allerede oprettet den første danske Spejdertrop. Der er nu over 100 Troppe herhjemme, de er spredte over

hele Landet, ja, der er endog Spejdere paa Bornholm, Færøerne og Island.

Troppene arbejder fuldstændig for sig selv. En Bestyrelse (Dr. phil., Docent i Pædagogik *Oscar Hansen* er Formand og Oberst *Axel Liljefalk* Spejderchef) og et Korpsraad arbejder for at sprede Kendskabet til Bevægelsen og danner Bindeled mellem Troppene. I den senere Tid er en Del af Troppene blevne organiserede i Divisioner, og det er Haabet at faa saadanne oprettede over hele Landet.

Hvad særlig Uddannelsen angaar, saa lærer Drengene, som Direktør *Qvistgaard* har omtalt, Samaritergerning og Redningsarbejde.

Der lægges Vægt paa at lære Drengene at handle resolut og hurtigt.

Under en Udrykning støder en Patroulje saaledes pludselig paa en Dreng, der er styrtet med Cyklen (det er arrangeret i Forvejen, uden at nogen véd det). Det er ofte en ren Fornøjelse at se, hvor kvikt Drengene opfatter Situationen, og høre Patrouljeføreren tage Kommandoen og give enhver en kort og klar Ordre til, hvad han skal gøre.

Drengene lærer at bruge deres Øjne og Øren — intet maa undgaa deres Opmærksomhed —, og man søger ved forskellige Øvelser at udvikle deres Syn og Hørelse.

Man lader dem studere de Spor af Mennesker, Dyr og Vogne, der ses undervejs, og lader dem slutte sig til, hvad Sporene betyder. Saadanne Slutningsøvelser arrangeres ogsaa inden Døre.

Drengene opøves i Ridderlighed. De s k a l gøre en »god Gerning« mod et Menneske eller Dyr hver Dag i Aaret.

Undertiden arrangeres Natøvelser, hvor Drengene kommer til at gaa alene en Milsvej — en Del af Vejen gennem en tæt og mørk Skov. De er ikke alle glade for det de første Gange, men en Spejder maa ikke lade sig skræmme af noget.

Endelig forfærdiger Spejderne Haandarbejder af alle Slags. Dette sælger de, og det indkomne gaar til en fælles Kasse, der anvendes til Lejrudrykninger, Indkøb af Telte m. m. Drengene skal lære at klare sig selv paa egen Haand.

Forøvrigt opmuntres Drengene til at deltage i al Slags Sport. — Sporten, det raske Liv i det frie, Nætter, tilbragte med kun et Stykke Telt-Lærred over Hovedet, gør altsammen sit til at hærde Drengen. Han bliver sund, stærk og glad — han lærer at stole paa sig selv og faar Karakter.

Proprietær *Lemming* mente, at Programmet burde lægges

en Del om, naar Bevægelsen skal føres ud paa Landet, da Drengene dèr altid er vant til at bevæge sig ude i Terrænet.

Direktør *Qvistgaard:* For Landets Vedkommende bør det nærmest ordnes som Redningsarbejde. Der bør navnlig afholdes Samariterkursus, Dyrlægekursus og Brandøvelser med dem.

Bestyrer *Jac. Søegaard* troede ligesom Hr. *Lemming,* at skulde Bevægelsen vinde Udbredelse paa Landet, burde Programmet lægges lidt om. Taleren kunde ikke se rettere, end at man burde søge at faa Almueskolen til at tage denne Sag op.

Forpagter *Bille* mente, at Spejderbevægelsen egentlig er gammel paa Landet, idet Drengene dèr er meget mere vænnede til at lægge Mærke til alt, hvad der passerer. Men kunde Spejderbevægelsen bevirke, at man ude paa Landet fik bedre Brandvæsen og Redningskorps, var allerede meget naaet. Drengene paa Landet havde imidlertid langt daarligere Tid end Drengene i Byerne.

Det vilde sikkert være heldigt, om Foredragsholderen kunde forelægge Sagen ude i Landboforeningerne og navnlig ogsaa fik fat paa Lærerne og fik dem til at interessere sig derfor. Kunde Spejderbevægelsen lære Drengene paa Landet at opgive mere nøjagtige Vejlængder, end de nu ofte gør, vilde allerede meget være naaet. Hovedpointet: at lære Drengene at tale Sandhed, er absolut godt baade i Byerne og paa Landet.

Direktør *Qvistgaard* hævdede, at det var umuligt at dømme om Spejderbevægelsens Udvikling paa Drengene, naar man ikke selv har arbejdet med Sagen. Sport har Drengene paa Landet som Regel megen Lyst til; baade Boksning og Fodbold interesserer dem. Selvfølgelig vilde det være bedst, om man kom til at arbejde sammen med Skolerne paa Landet.

Den ledende Præsident mente af de faldne Udtalelser at kunne uddrage, at der var væsentlig Forskel paa, hvad Spejderne skulde lære i Byen og paa Landet. Skulde man faa Bevægelsen ind i Skolerne, da burde man gaa et Skridt videre, nemlig til Seminarierne, for at faa de vordende Lærere i Tale. Paa Højskolerne har man nok en hel Del af det, som Spejderbevægelsen tager sig af, men ogsaa dèr kan man vist udrette noget.

Den bedste Tak til Foredragsholderen for hans instruktive og underholdende Foredrag og til Deltagerne i Diskussionen.

Kapitelstakster for 1911.

(Statistiske Meddelelser. IV R. 39. Binds 1. Hefte.)

	Rug pr. Td.		Byg pr. Td.		Havre pr. Td.		Hvede pr. Td.		Hvide Ærter pr. Td.		Graa Ærter pr. Td.		Boghvede pr. Td.		Bog-hvedegryn pr. Td.		Smør		Flæsk pr. Pd.		Honning pr. Pot	
	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
Sjællands Stift (Bornholm undt.)	12	32	13	18	8	80																
Møen	..	..	..	..	..	..	13	93	14	92	14	36					pr.	Pd.				
Bornholm	12	41	13	09	8	80	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	1	06				
Fyns Stift	12	53	13	66	8	83																
Lolland-Falsters Stift:																						
forrige Halsted Amt	12	62	13	96	8	65	14	20	14	68	14	33										
forrige Maribo Klosters og Aalholm Amter	12	76	13	84	9	08	14	25	14	27	13	63										
forrige Nykøbing Amt	12	54	13	72	9	03	14	25	15	24	14	54										
Aalborg Stift:																						
Vendsyssel og Han-Herrederne	12	41	12	06	8	62																
Thy og Morsø	12	17	11	84	8	19																
Viborg Stift	12	50	12	44	8	49											pr.	Td.*)				
Aarhus Stift	12	36	13	30	8	73	..	..	..	..	..	..	..	..	23	95	256	73				
Ribe Stift:																	pr.	Pd.				
Ribe Amt	13	28	12	56	9	25	..	..	..	..	..	..	12	88	..	..	1	16	0	56	1	59
Vejle Amt	12	53	13	48	9	07	..	..	..	..	..	..	12	34	..	..	1	17	0	57	1	40
Ringkøbing Amt	13	16	12	61	9	19	..	..	..	..	..	..	13	39	..	..	1	15	0	53	1	38
																	pr.	Pd.				
I Gennemsnit for hele Landet	12	58	13	06	8	83	14	16	14	78	14	22	12	87	23	95	1	14	0	55	1	46
- — - 1910	10	07	10	26	7	19	12	94	13	23	12	61	11	36	22	07	0	98	0	66	1	25
- — - de sidste 10 Aar	11	02	10	63	7	52	12	85	13	20	12	54	11	21	22	49	1	00	0	55	1	17

*) 1 Td. Smør à 224 Pd.

Udkomne Bøger.

Beretning om Virksomheden i De samvirkende Landboforeninger i Sjællands Stift i Aaret 1911. 166 Sider + Bilag. (Kbhvn.)

Beretning om Foreningen af jydske Landboforeningers 37. Delegeretmøde i Aarhus d. 24. og 25. Novbr. 1911. 117 Sider + Bilag. (Aarhus.)

Stambog over Heste af jydsk Race. Hingste XVIII. Af *J. Jensen.* Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg. 54 Sider og 17 Billeder. (Aarhus.)

Stambog over Tyre af jydsk Race. XIX. Af *Axel Appel* og *S. P. Petersen.* Udgivet af De samv. danske Landboforeningers Forretningsudvalg. 154 Sider og 17 Billeder. (Aarhus.)

Kunstgødningens Anvendelse. Af *O. H. Larsen.* 56 Sider. (H. Hagerups Forlag. Københ.)

En kapitalstærk Landbobank. Tilegnet Landbokommissionen. Åf Redaktør *H. F. Riegels.* 48 Sider. (Det Schønbergske Forlag. Kbhvn.)

Svineholdet i de smaa Jordbrug. Af *S. Holm.* 16. Hefte af »Husmandens Haandbog«. Udgivet af de samvirkende sjællandske, fynske, lolland-falsterske og bornholmske Husmandsforeninger. 28 Sider. (Slagelse.)

Beretning over den første nordiske Fjerkræavler-Konference, afholdt i Københavns 23. og 24. Juni 1911. Udgivet af de samvirkende danske Fjerkræforeninger. 88 Sider. (N. C. Rom. Københ.)

Beretning fra Statsanstalten Dansk Frøkontrol for Aaret 1910—11. Ved *K. Dorph-Petersen.* 42 Sider. (G. B. N. F. Københ.)

Billige Ladebygninger. Af Tømrermester *R. Brüel,* Haslev. Præmieret og udgivet af Det kgl. d. Landhusholdningsselskab. 32 Sider. (August Bangs Boghandel. Københ.)

Tabeller til Brug for Kontrolassistenter. Af *H. B. Koch* og *Th. Mogensen.* 46 Sider. (Andelsbogtrykkeriet. Odense.)

Dalum Landbrugsskole 1886—1911. Et Jubilæumsskrift, udarbejdet af *Hans Appel.* Udgivet af Foreningerne »Dalum Lærlinge« og »Dalum Venner«. 205 Sider. (Odense.)

Kortfattet Vejledning i Sukkerroedyrkning. Af Forsøgsleder *H. A. B. Vestergaard.* 28 Sider. (Milo'ske Boghandels Forlag. Odense.)

Beskrivelse af Landbrugets Udvikling i Danmark fra 1835 indtil Nutiden. Af *J. B. Krarup* og *S. C. A. Tuxen.* VI. Lolland-Falster og Bornholm. Udgivet af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. 602 Sider. (August Bangs Boghandel. Københ.)

Gedeavl og Gedehold. Af Dyrlæge *O. P. Pyndt.* 21. Bind af »Landboskrifter«, udgivne med Understøttelse af »Det Raben-Levetzauske Fond« af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. 73 Sider. (August Bangs Boghandel. Københ.)

Mindre Meddelelser.

Indkomst- og Formueforhold. Statistisk Bureau har fornylig udsendt et omfangsrigt Tabelværk om Indkomst- og Formueforholdene efter Skatteansættelserne for Skatteaaret 1909—10. De nedenfor givne Oplysninger er hentede fra dette Værk.

De Ansættelser, der danner Grundlaget for Tabelværket, bygger paa Indtægterne i 1908 og Formuen omkring 1. Januar 1909. For Skatteaaret 1904—05 har Bureauet foretaget en lignende Opgørelse paa Grundlag af Indtægterne i 1903. Følgende Tabel viser Forholdene i 1903 og 1908:

	Det samlede Antal skatteansatte Personer	Deres samlede Indtægt Mill. Kr.	Deres samlede Formue Mill. Kr.
1908	423,300	736	4,367
1903	375,700	642	4,071

I Løbet af dette Femaar er altsaa Antallet af skatteansatte Personer steget med 12 pCt., Indtægten med $19^1/_2$ pCt. og Formuen med 7 pCt. Denne Stigning er imidlertid meget ulige fordelt mellem By og Land. Den har været meget betydelig i Provinsbyerne og betydelig i Hovedstaden, men kun ringe eller ingen i Landdistrikterne. Denne Forskel mellem By og Land maa synes ret paafaldende, naar man erindrer, at Aarene mellem 1903 og 1908 har været gode for Landbruget, ligesom selve Aaret 1908 var langt bedre i økonomisk Henseende for Landet end for Byerne. Naar der ikke i Landdistrikterne har fundet nogen Opgang Sted i Antallet af Skatteydere og i Skatteindtægten, staar dette (efter hvad Bureauet fremhæver) sandsynligvis i Forbindelse med en lempeligere Ligning paa Landet i Sammenligning med Byerne. Blandt andet fremgaar dette af, at den tvungne Selvangivelse for Indtægternes Vedkommende, som indførtes i 1903, kun i forholdsvis ringe Omfang anvendes paa Landet. Saaledes opgav i Hovedstaden 91 pCt. af de skatteansatte selv deres Indtægt, i Provinsbyerne 61 pCt., men paa Landet kun 40 pCt. — ja, af Hovedpersoner ved Landbruget, altsaa overvejende Gaardmænd og Husmænd, opgav i 1908 kun 33 pCt. deres Indtægt. — Hvad den ringe Formuetilvækst paa Landet angaar, maa den hovedsagelig tilskrives, at de faste Ejendomme under Udfindelsen af den skattepligtige Formue ansættes til den Værdi, hvortil de er vurderede til Ejen-

domsskyld, og nogen ny almindelig Vurdering er ikke i den her behandlede Periode foretaget siden 1904.

Indenfor de enkelte Erhvervsgrupper viser der sig overalt Opgang i Antallet af Skatteydere og disses Indtægter fra 1903 til 1908 undtagen for Landbrugernes Vedkommende: Antallet af skatteansatte Landbrugere er gaaet ned fra 120,500 i 1903 til 119,500 i 1908 og Indtægten fra 169$^1/_2$ til 169 Mill. Kr.

Indenfor de selvstændige Landbrugere havde i 1908 Husmændene en gennemsnitlig Indtægt af 785 Kr., Boelsmændene af 857 Kr., Gaardmændene af 1546 Kr., Forpagterne af 2205 Kr., Godsejerne og Proprietærerne af 13,436 Kr. Denne sidste høje Gennemsnitsindtægt skyldes dog alene Formuen, og i Arbejdsindtægt staar Godsejerne endog under Husmændene.

Fordeler man de her nævnte Grupper efter Indtægtens Størrelse (baade Formues- og Arbejdsindtægt), faas følgende Oversigt:

	Godsejere og Proprietærer	Forpagtere	Gaardmænd	Boels- og Husmænd
Under 800 Kr.	3	284	5,639	20,960
800—1,200 -	32	853	19,364	16,487
1,200—2,000 -	82	847	25,315	2,070
2,000—4,000 -	455	521	13,426	189
4,000—6,000 -	314	135	997	11
6,000—1,0000 -	211	103	221	6
10,000 Kr. og derover	311	84	63	0
Tilsammen	1,398	2,827	65,025	39,723

Endelig kan det nævnes, at for Landbrugets Medhjælpere var den gennemsnitlige Indtægt for Funktionærerne beregnet til 1159 Kr. og for Arbejderne til 865 Kr.

Saa godt som alle selvstændige Landbrugere har Formue; dennes Gennemsnitsstørrelse er under ét opgjort til 16,280 Kr. Indenfor de enkelte Grupper fordeler den sig saaledes:

	Gennemsnitlig Formue Kr.
Godsejere og Proprietærer	326,990
Forpagtere	10,620
Gaardmænd	16,540
Boels- og Husmænd	5,330

Til Sammenligning med nogle af de andre Erhverv kan det anføres, at den gennemsnitlige Indtægt og Formue var for:

	Gennemsnitlig Indtægt	Gennemsnitlig Formue
	Kr.	Kr.
Præster	4,206	8,680
Officerer	4,381	23,440
Overordnede ved Jærnbane- Post- og Telegrafvæsen	2,187	3,170
Lærere	1,972	3,150
Læger	6,442	26,250
Sagførere	6,692	35,900
Litterær og kunstnerisk Virksomhed	2,622	9,450

Indførselen af Gødninger til Danmark i 1911 og 1910 var i Følge »Handelsstatistiske Meddelelser«, 2. Binds 12. Hefte, følgende:

	Tons (à 1,000 kg.)	
	1910	1911
Raafosfat	25,658	20,081
Superfosfat	65,455	87,292
Thomasmel	7,958	11,025
Luftkvælstofgødninger	330	59
Chilisalpeter	26,118	29,052
Kaligødning	8,131	9,323
Kainit	6,314	9,490
Gødningskalk	2,057	3,086

Landbruget i Sibirien. I en officiel Indberetning til det engelske Udenrigsministerium hedder det, at det sibiriske Landbrugs Fremtid ligger i Udførselen af Mejeriprodukter og ikke af Korn. Uagtet der finder en meget stor aarlig Indvandring Sted fra Rusland, og Opdyrkningen og med den Produktionen stadig vokser, stiger Produktionen dog ikke i samme Grad som Hjemmeforbruget, og Dele af det asiatiske Rusland forbruger nu mere, end de producerer. En Følge af den voksende Indvandring er, at Bonden nu ikke længer er i Stand til hvert Aar at tage nyt Land op til Dyrkning, og det sker nu ofte, at den samme Afgrøde Aar efter Aar dyrkes paa den samme Jord — med jævnt godt Udfald, naar Sommeren er fugtig, og med daarligt, naar den er tør. Jærnbanefragten og Kørselsudgifterne for de uhyre Afstande til Jærnbanen sluger ofte den Fortjeneste, Bonden skulde have ved at sælge sit Korn, og det er sandsynligt, at i Løbet af en nær Fremtid vil alt det Korn, som ikke medgaar til Hjemmeforbruget eller til Saasæd, blive brugt til Kvæg og Svin.

Den vigtigste Udførselsartikel er Smør, der i overvejende Grad eksporteres af udenlandske Firmaer, som har deres Agenter eller deres egne Mejerier i de smørudførende Distrikter. Ofte er det forsøgt at faa Eksporten over i Hænderne paa indenlandske Eksportforeninger, men disse har ikke været i Stand til at optage Konkurrencen med de private Eksportører. Smørrets Kvalitet er gaaet frem, hvad der dels skyldes Eksportørernes større Omhyggelighed med Forsendelserne og dels Benyttelsen af bedre uddannede Mejerister. Efterspørgselen efter Smør af 2. og 3. Kvalitet er ogsaa aftagende, ikke blot i Storbritannien og Tyskland, men tillige i det evropæiske Rusland. Halvdelen af den hele Eksport gaar til Storbritannien og en Tredjedel til Tyskland.

Udførselen af Kvæg og Kød har ingen Betydning og vil næppe faa det, da Hjemmeforbruget lægger Beslag paa hele Produktionen.

Udførselen af Svin er voksende og naaede i 1910 ca. 50.000 Stkr. Kvaliteten er ikke første Klasses, en Del kommer i 2. Klasse, medens Resten kun er tarvelig. Vel har de høje Baconpriser, der herskede i Storbritannien i 1910, været en god Hjælp for den unge Industri, men de lavere Priser i 1911 og Sibiriens daarlige Høst vil bevirke, at Forretningen for en Tid vil gaa tilbage. Imidlertid er der ingen Tvivl om, at Flæskeproduktionen vil gaa frem i Sibirien, som den har gjort i andre Lande, og med normale Priser vil der sikkert vokse en stor Eksport frem. Folk, der er interesserede i Forretningen med Flæsk, bør have deres Opmærksomhed rettet paa den Konkurrence, der venter dem herfra. Flæsk vil sandsynligvis blive Sibiriens næstvigtigste Udførselsartikel, og Storbritannien vil sikkert blive Hovedafsætningsstedet.

(The Journal of the Board of Agriculture.)

Landbrugets Vilkaar for 25 Aar siden og indtil nu.

Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 21. Febr. 1912 af Godsejer *Harald Branth.*

I det sidste Aarhundrede har Landbruget haft stærke Nedgangs- og Opgangstider; det vilde være en Lykke for Folk og Land, om Landbruget blev saa udviklet, at det evnede at begrænse dem.

I 1812 havde vi Statsbankerotten, og Staten reddede sig da ved at lægge Bankhæftelsen paa Danmarks Jord og paa alle faste Ejendomme, og det førte til Nationalbankens Oprettelse.

Den usikreste og for vort Land mest ødelæggende Tid oprandt da. Særlig gik det ud over Jorden, som næsten blev værdiløs, og Ejerne gik i Armod. Store af Staten overtagne Landejendomme kunde købes for Skatterestancer.

Først hen i Trediverne forbedredes Forholdene, og i Fyrrerne steg Jordprisen stærkt, begrundet i store Sølvfund i Kalifornien. Ejerne af Danmarks Jord blev alene derved rige Folk.

Velstanden øgedes i de kommende Aar ved bedre Jordbehandling, Afvanding, Brakkens Indførelse og deraf forøget og forbedret Kornproduktion, som Korntoldens Ophævelse i England 1849 gav gunstige Betingelser.

Efterhaanden som Priserne steg paa Husdyravlens

Produkter, forbedredes Besætningerne, og det gav et stort Plus, da Det kgl. danske Landhusholdningsselskab 1864 aabnede direkte Dampskibsforbindelse med levende Kvæg paa England.

Jordens Pris blev den Gang — som altid — paavirket af Produkternes, og disse naaede i Begyndelsen af Halvfjerdserne ved Tysklands Oversvømmelse af de franske Milliarder en hidtil ukendt Højde.

Men den Guldalder, som derved oprandt for vort Land, varede kun en halv Snes Aar og blev efterfulgt af en Nedgangstid, ikke saa hurtig og voldsom som de ulykkelige Aar i Tyverne, men i sit lange Løb ligesaa ødelæggende for Landbrugerne.

Velstanden svandt, og Fattigdom bredte sig.

Vi har saaledes i det sidste Hundredaar haft to Nedgangs- og to Opgangsperioder, hvortil jeg regner den nuværende, og det er om de to sidste, jeg skal tale i Aften.

Allerede i Halvfjerdserne var Landmændene begyndte at gaa fra Korndrift (Rovdrift) over til dyrisk Produktion, dels fordi den oversøiske Kornproduktion begyndte at trykke Priserne, dels fordi alle Fedevarer steg i Pris.

Hvor heldig denne Driftsform end var, krævede den dog betydelige Pengeudlæg, 2 à 300 Kr. pr. Td. Ld. (nu fordres der 2 à 3 Gange saa meget) til Bygninger, Besætning, Maskiner osv., ligesom Mangel paa Dygtighed til at løse de nye Opgaver ofte gav store Tab, ikke mindst ved Overfodring af Besætningerne, og dette trykkede Landbruget, da det ganske uventede Prisfald begyndte at indfinde sig.

Prisfaldet havde et mærkeligt, snigende mystisk Forløb; det drøftedes overalt, særlig i Landboforeningerne, og da jeg den Gang havde faaet en fremskudt Stilling, følte jeg det som Pligt at faa Forholdet opklaret saa godt som muligt, hvorfor jeg i disse Dage for 26 Aar siden bad om at tale her i Landhusholdningsselskabet om

Landbrugets Vilkaar. I Aften er jeg opfordret dertil, hvorfor jeg bringer Præsidiet min Tak!

Jeg forlangte Landbrugets Frigørelse, paaviste Manglen paa Dygtighed og Erfaring, og hvor daarligt det i det hele stod til med at magte Landbrugets nye Opgaver, hvorfor Staten i sin egen velforstaaede Interesse burde træde støttende og hjælpende til med Fodrings- og Gødningsforsøg, Kontrol af Frø, Gødning og Foderstoffer, Vandrelæreres Ansættelse og Hjælp til Plantningssagen.

Prioritetsforrentningen, som var urimelig høj, skulde lettes, blandt andet ved, at Statsgælden blev konverteret, hvorved der vilde opnaas et passende Forhold mellem den lave Diskonto- og høje Prioritetsrente.

Møntforandringen 1873 fra Sølv til Guld havde skadet Landbruget umaadeligt; den var væsentlig Aarsag i Prisfaldet, og den gjorde alle faste Ydelser: Afgifter, Renter og Skatter, mange Procent tungere og derved saa meget vanskeligere at udrede og havde saaledes skadet Landbruget paa to Maader.

Landbruget havde derfor et moralsk Krav paa Staten, da det ved denne Foranstaltning — ligesom i Aarhundredets Begyndelse — havde maattet lægge Ryg til.

For at modarbejde denne Opfattelse, som virkede samlende paa Landboerne, havde Professor *Scharling* talt paa det jydske Delegeretmøde med den Motivering, at det var Mangel paa Guld, som var Skyld i de lave Varepriser, og fra det Synspunkt syntes det, at han overbeviste Jyderne om, at Landbruget intet havde tabt ved Møntforandringen, medens Etatsraad *Levy* paa det sjællandske Delegeretmøde var ligesaa heldig overfor sine Tilhørere, idet han forsikrede, at der ikke var Mangel paa Guld, men at Møntforandringen havde friet Landbruget for mange Ulykker, og at dets Kærlighed til Sølvet var uforstaaelig.

Ja, saa medgørlige var Landmændene den Gang; ikke saa underligt, at de nu undertiden faar Skyld for det modsatte.

Sluttelig foreslog jeg, at Landboforeningerne skulde indgaa til Regering og Rigsdag med følgende Krav:

1) En Landbrugsminister, 2) en Kreditanstalt for hele Landet med lav Rente og Statsgaranti, 3) en Toldlov, ændret med Landbrugets Tarv for Øje og med Beskatning af alle Luksusartikler, 4) Stempelskattens og Procentafgiftens Ophævelse, 5) en billigere og efter Landbrugets Tarv indrettet Transport til Lands og til Vands, 6) Foranstaltninger til Fremme af Oplysning og Kundskab for unge Landmænd, 7) store aarlige Tilskud til Landboforeningsvirksomheden, 8) Lettelse af de kommunale Byrder ved Statshjælp.

Dette viser, hvor forskellige Tiderne var den Gang imod nu.

I Landbrugskredse vandt mine Udtalelser stærk Tilslutning; 400 store som smaa Landmænd i Djursland sendte mig kort efter en Tak, fordi jeg saa kraftig havde hævdet Landbrugets berettigede Krav og manet til Sammenslutning; men Modstanderne kaldte Henvendelsen en Molboadresse.

Uagtet Firsernes Begyndelse kun var Forspillet til den Nød og Elendighed, som ventede Landbruget, blev der dog intet foretaget. Ligegyldigheden raadede fremdeles.

Landbruget blev langsomt udsuget, Indtægterne faldt, Udgifterne steg; foruden Fedning brændte kun to økonomiske Lys: Smørret og Svinene, godt støttet af Andelsmejerier og Andelsslagterier, men Smørprisen faldt i Sommermaanederne til 62 Øre, og Svinene gik i 20 Øre.

Samtidig med Prisfaldet indtraadte Pengemangel, og hele Næringslivet blev lammet. Korn var næsten usælgeligt; Hvede kostede 4 Øre, Rug endnu mindre; og da England 1892 lukkede for levende Kvæg, blev det økonomiske Mørke endnu stærkere.

Saa kom Agrarbevægelsen 1893 og fo'r som et frisk Pust hen over Landet og gød nyt Haab i mangt et Bryst.

Den var et Udtryk for den Frygt, Landboerne nærede for, at Landbrugskrisen skulde ende med en Landekrise, og den udladede den længe indestængte Forbitrelse, der følte over Tilsidesættelse og Forurettelse.

Den samlede i større Tal end nogensinde Landboerne lige fra Godsejeren til Husmanden og stillede Krav om: Økonomiske Reformers Fremme, saa at Skatten blev lagt dèr, hvor Skatteevnen var, og forlangte derfor Lettelser af Hartkornsbyrderne og Landbrugets Ligestillethed med andre Erhverv.

Fordringerne var ligesaa berettigede som nødvendige, og derfor har heller aldrig nogen Forening haft den Magt og Indflydelse som Agrarforeningen i 1894 og nærmest følgende Aar.

Baade Regering og Rigsdag søgte dens Raad, og det er let at paavise, at meget vilde have været bedre i vort Land, hvis Raadene var blevne fulgte.

Alle, som den Gang var med i Bevægelsen, vil med Glæde mindes den Tillid til Mands Ord og Mands Ærlighed, som den Gang var raadende.

Alligevel var Agrarerne mere frygtede end elskede, og maaske netop deri laa deres Styrke. Dog, de vældige Kræfter, som var satte i Bevægelse, vilde intet ondt; de vidste, at deres Krav vilde gavne hele Landet ligesaa meget som dem selv.

Agrarkampene varede Aarhundredet ud, og uagtet Foreningen blev svagere, blev Kravene dog langsomt og under stor Modstand gennemførte og kommer nu os alle tilgode. Ja, saa meget har Forholdene forandret sig, at det nu — forhaabentlig med Urette — siges, at der lægges større Byrder paa Byerne og Kapitalisterne end paa Landbrugets Mænd.

Men det var en sørgelig Tid; Ejendomspriserne faldt til det halve og fandt dog ikke altid Købere. Hver Dag bragte Bud om, at snart var én, snart en anden Fælle gaaet fra Hus og Hjem, og Mandefaldet blev særlig stort,

da der øjnedes lidt Bedring, og Prioritetshaverne begyndte at røre paa sig.

Af de mange Erindringer fra den Tid skal jeg nævne: En Dag besøgte en Kollega mig, som ingen anede stod for Fald, og da vi kom op i Kontoret, siger han: De talte ved Bordet om vor ulykkelige Tid, og hvor pinligt det var, at saa mange søgte Raad uden at kunne blive hjulpne. Det er derfor, jeg er her i Dag; ogsaa jeg er færdig, men jeg beder kun om én Ting, hjælp mig til at redde min Landmandsære. Det skete; han betalte hver sit, men ejede selv intet! Faa Aar efter blev han for Spotpris betroet en Kreditforeningsgaard og kom derved igen til Kræfter.

Med dette Aarhundredes Begyndelse bedredes Forholdene, men de syv magre Aar var blevne til henved tre Gange syv og havde saaledes gjort Teorien om Bølgedalenes Varighed til Skamme, hvorfor vi tør haabe paa, at der er længe til, at vi kommer ned i Dalen igen.

Nu har vi naaet til en Tid, som er den bedste, Landbruget hidtil har kendt, og det ligger da nær at spørge: Hvad vil Fremtiden bringe?

Uagtet at jeg har været med i Arbejdet i de sidste 40 Aar, baade i de gode Tider og de onde, som fulgte efter, og maaske netop derfor, tror jeg paa en god og lykkelig Fremtid for den d y g t i g e Mand.

Og jeg skal sige hvorfor! Der er foregaaet en saa heldig Forandring i Landbrugets Arbejdsmaade, at selv om der kommer andre Tider, vil det dog kunne klare sig i Kraft af den personlige Dygtighed, Evnen til at fremstille første Klasses Varer, og fordi vi nu er i Stand til — i e n h i d t i l u k e n d t G r a d — a t u d n y t t e J o r d e n s P r o d u k t i o n s e v n e.

D e n p e r s o n l i g e D y g t i g h e d er Hovedbetingelsen for Fremskridt og Udvikling, og den er gaaet frem med Kæmpeskridt i de sidste 25 Aar ligesom Produktionen, der nu er tre Gange saa stor som den Gang, end-

skønt der i de Aar har hvilet det haardeste Tryk paa Landbruget.

Hvorledes det den Gang stod til med Dygtigheden, kan sluttes af, at jeg i de Aar i »Tidsskrift for Landøkonomi« skrev: For en Del hidrører den økonomiske Tilbagegang fra, at det er for let lastede Skuder, som pløjer Farvandene, — hvad jeg vel skulde vogte mig for at gøre nu. Tillige udviklede jeg, at vi først vilde naa virkelige Fremskridt og bedre Kaar, naar Gaardmændene kom med i Udviklingen, og derfor skulde Gaardmandssønnerne dygtiggøres til at overbevise deres Fæller om, at det nye Landbrugs Principper var gode, frugtbringende og rentable, og jeg anbefalede smaa Mønstergaardes Oprettelse, hvor Bonden kunde se et mindre, veldrevet Landbrug og en velholdt Besætning rigtig behandlet.

Nu har Gaard- og Husmandssønner været ude fra Hjemmene i Hobetal. De store Gaarde, Landbrugsskolerne og Højskolerne har været Bondens Læremestre og gjort det saa godt, at Bonden nu selv driver Mønstergaarde.

Hvor betegnende er det ikke for Udviklingen og for, hvad Oplysning og Kundskab formaar, især naar, som hos os, Videnskab og Praksis arbejder Haand i Haand og overfører Resultaterne paa Landbruget. Her er vore udmærkede Statskonsulenter og de mange andre Konsulenter et værdifuldt Mellemled og har givet vort Landbrug en hidtil ukendt Styrke.

At Husmændene er komne med i Bevægelsen, har den største Betydning, dog mere socialt end økonomisk; thi den Usandhed, at det lille Brug betaler sig bedre end det større, er ved at blive opdaget.

Næst den personlige Dygtiggørelse er det af uberegnelig Værdi, at vi i de seneste Aar har faaet det rette Greb paa Planteavlen. Takket være den Dygtighed, hvormed Præsidenten, Professor *Westermann*, her har været Foregangsmand, har vi vundet Forstaaelse og Klarhed, hvor der før raadede Uvidenhed og Mørke,

og er blevne i Stand til at udnytte Jordens Produktionsevne.

Der er dem, som mener, at denne Evne ingen Grænse har; det har den, men det er sørgeligt, i hvilken ærbødig Afstand Landmændene hidtil har holdt sig fra denne Grænse.

Hvor bagvendt har vi ikke arbejdet tidligere?

Endskønt det er givet, at det er af Jorden og ikke af Besætningen, vi lever, har al Interesse dog været optaget af Husdyravlen, medens Planteavlen har ligget Brak.

Ogsaa dèr begyndte vi ved Halen; vi beregnede med Nøjagtighed, hvor megen Mælk der i Mejeriet brugtes til 1 Pund Smør, men var uvidende om, hvad 1 Pund Mælk kostede at producere, og da det blev naaet, vidste vi fremdeles intet om, hvad det hjemmeavlede Foder kostede at producere.

Det var naturligt, at en saa slet funderet Virksomhed ofte gav store Tab.

Paa Planteavlens Omraade — det bærende — staar vi nu paa sikker Grund.

Vore to i 1886 oprettede Forsøgsstationer er blevne til seks, Planteavlsforeninger er oprettede, utallige Markforsøg udføres aarlig, Plantesygdomme og Landbrugets Skadedyr er under Kontrol af vore første Autoriteter, og Statens Planteavlsudvalg leder Udviklingen med sikker Haand.

Store Resultater er herved naaede og har beriget Landbruget. Nu kan den praktiske Landmand spørge og faa klart og bestemt Svar paa: de forskellige Jorders Behandling, Kulturplanternes Dyrkning, hvorledes Ukrudtet bedst og lettest ødelægges, Staldgødningens Opbevaring og Anvendelse, hvorledes og i hvilken Udstrækning Kunstgødning anvendes med Fordel o. m. m.

Alt dette har bidraget til, at der er vundet bedre Forstaaelse af Planternes Fodring end over Kvægets, skønt vi ogsaa dèr er naaede vidt frem, hvilket Hr. For-

stander *Brink Lassens* Foredrag d. 7. ds. her i Landhusholdningsselskabet afgav smukt Bevis for.

Planteavlens Resultater og Anvisninger er saa sikre og paalidelige, at de har vundet Landmændenes ubetingede Tillid, og for manges Vedkommende er Husdyravlen nu stillet i Skygge af Planteavlen. Selv gammel Kvægavlsmand maa jeg indrømme, at Planteavlen bør være Nr. 1, maatte Husdyravlen blot ikke blive forsømt; det taaler den ikke; vel har Fremgangen her været stor, men der er vist længe til, at alle Besætninger bliver gode Betalere for Jordens Afgrøder, og hvad hjælper det, at denne er stor, naar den skal sælges til slette Betalere. Planteavlen og Husdyravlen maa gaa Haand i Haand.

Foruden dette væsentlige er der andre Forhold, som styrker Landbrugets Økonomi.

Den fuldkomne Jordbehandling, som nu udføres med tids- og arbejdsbesparende Maskiner, den gennemførte Rodfrugtdyrkning og tidlige Saaning, vi nu er komne ind paa, forøger og sikrer Høstudbyttet, og det er med Rette gjort gældende, at en Tørke som sidste Aar vilde med den tidligere ufuldkomne Jordbehandling nærmere have givet Misvækst end en god Høst.

Desuden har Landbruget faaet to Strenge til paa sin Bue, som begge giver stor Fortjeneste, Frøavl og Sukkerroer, og Kartoffelavlen, som er ved at blive rationelt gennemført, vil give de mindre gunstig stillede Egne en stor Fortjeneste.

At alt i Landbruget, lige til gammel Halm, er blevet gangbar Handelsvare, øger ogsaa Fortjenesten.

Andelsvirksomheden og vore andre Organisationer er kraftige og stærkt udviklede og arbejder i Forstaaelse og nøje Forbindelse med Landbrugsministeriet.

De vaager over, at Varerne bliver første Klasses, har Magt til at straffe de efterladne og om fornødent sætte dem ud af Spillet, og de griber afværgende og støttende ind, naar Farer truer, eller Vanskeligheder opstaar.

Verdensforholdene tegner godt. Vareomsætningen let-

tes ved Transportmidlernes Udvikling og ved store Guldfund, som forhindrer den Forskydning af Samfundsforholdene, hvorunder Landbrugerne led saa meget ved Møntforandringen, uden at Staten bødede derpaa, og i Rigsdagen hævede sig kun en eneste Røst — *Frede Bojsens* — derfor.

Skulde lignende Forhold indtræde, mulig førend nogen aner det, vil Landbrugets Mænd ventelig sørge for, at der ikke en Gang til gøres en saa slet Forretning som i 1873.

Arbejdernes forbedrede Kaar saavel herhjemme som i Udlandet sikrer os et større og bedre Marked, og store Lande, som tidligere u d f ø r t e Landbrugsprodukter, tvinges nu af Byernes Vækst, Industriens Udvikling og Arbejdernes Velstand til at i n d f ø r e Landbrugets Frembringelser; dette har den største Betydning for os.

Ja, alt dette kan være godt, vil der maaske blive sagt, men De glemmer Farerne, som truer, den dyre og delvis manglende Arbejdskraft og Konkurrencen.

Nej, det gør jeg ingenlunde.

Den største Fare, en Verdenskrig, skal jeg ikke omtale; de andre, smaa som store, kender vi jo alle; af vor udmærkede, vaagne Fagpresse ser vi, at vi ligefrem har vadet i Farer sidste Aar; men heldigvis undgik vi dem alle. Det gør den dygtige, modige og dristige næsten altid.

Lad os arbejde støt mod Maalet og lade hver Dag have nok i sin egen Plage. Vi gaar i Fare, hvor vi gaar; Georgeisterne og Socialisterne er vel nok de værste.

Klagen over daarlig, dyr og manglende Arbejdskraft er af gammel Dato, men for Tiden vel nok den eneste berettigede, Landbruget kan komme med; dog her byder Maskinteknikens Udvikling paa saa fortrinlige tids- og arbejdsbesparende Maskiner og Redskaber, som rettelig anvendt i høj Grad afhjælper Vanskelighederne.

Den Frygt, mange nærer for Konkurrencen, kan jeg ikke dele; den skræmmer ikke et dygtigt, selvbevidst Folk

og er egentlig kun af det gode. Alt som Barn hørte jeg, at Ruslands, Ungarns og den oversøiske Kornproduktion vilde ødelægge vort Landbrug, men i Stedet for gavnede den det, idet den gav Stødet til, at vi fik en anden og langt bedre Driftsmaade, som har gjort os til det, vi er; jeg mener ikke Verdens dygtigste Landbofolk, men jeg tror, vi har Muligheder for at blive det.

Da Elektriciteten blev indført, troede mange, at den vilde gøre Hestene overflødige; af Frygt herfor sendte den jydske Fællesforenings Formand Københavns Kommunalbestyrelse en indtrængende Opfordring til for det jydske Landbrugs Skyld at undlade Indførelsen af de elektriske Sporvogne. Saa megen Kærlighed havde Københavnerne dog ikke til Jyderne. Og hvad blev Følgen? At de herinde kører hurtigt og billigt, og den jydske Hest har aldrig opnaaet saa høj en Pris som nu.

Nej, Konkurrencen er gavnlig; den udvikler Dygtigheden, Energien og Fremsynet. Havde vi ikke den, vilde vort gode Smør vistnok blive til noget slemt Fedtelse, vort Bacon tarveligt, vore Æg overgemte og vort Frø ikke Salgsvare paa Verdensmarkedet. Konkurrencen fremtvinker første Klasses Varer — Betingelsen for vor Eksistens; de er altid sælgelige og holder Prisen selv i et dalende Marked, fordi der altid er for faa af dem; desuden er det lettere at klare sig i Konkurrencen, naar man, som vi, har Førerstillingen.

Af det sagte fremgaar det, at jeg godt véd, at Landbruget endnu lider af store Brøst og Mangler, for lille og for dyr Produktion, uforstandig Fodring, for lidet produktive Besætninger og mangelfuldt Regnskab, men jeg véd ogsaa, hvor vidt vi er naaede i et forholdsvis kort Spand af Aar, og jeg skønner ikke rettere, end at Udviklingen maa foregaa hurtigere end hidtil.

Tidligere hed det sig, at Landbruget var en langsom Forretning; det er det ikke længer, og Landmændene er blevne hurtige i Vendingen.

Hvor forandrede er Forholdene ikke fra den Gang,

vi, som nu er gamle, stod i vor Manddomskraft, og hvor helt anderledes vilde vi ikke have arbejdet, hvis vi havde haft den Viden og de Hjælpemidler, som nu staar til Raadighed? Og hvor meget større vilde vor Fortjeneste da ikke være bleven?

De dygtige blandt os gamle fyldte godt nok vor Plads den Gang, ikke mindst i de onde Dage; det skal de unge vide og forstaa, at det Arbejde har beredt Vejen for dem.

Der er ingen Grund for Ungdommen til Hovmod og Indbildskhed, allermindst overfor de gamle, fordi de er fødte under en lykkeligere Stjerne, ej heller fordi ingen Stilling nu er lykkeligere end at være ung, dygtig, energisk og alsidig uddannet Landmand; for ham ligger Vejen aaben til at høste Ære og Guld.

Ja, mine Herrer, saaledes ser en af Landbrugets Veteraner paa Fremtiden!

Give Gud, at han saa rigtigt!

Foredraget efterfulgtes af følgende Diskussion:

Professor *B. Bøggild* takkede for det interessante Foredrag, idet han oplyste, at det nu er ca. 30 Aar siden, han første Gang besøgte Foredragsholderen paa Sønder Elkjær, og han havde siden da med Interesse lyttet til Godsejerens Udtalelser om de forskellige gennem Tiderne foreliggende Spørgsmaal.

Talerens Udtalelser her skulde aldeles ikke være nogen Art Kritik; men nogle Bemærkninger af Foredragsholderen gav ham Anledning til at minde om en Udtalelse af Professor *Segelcke* i sin Tid. Naar Foredragsholderen hævdede, at Planteproduktionen bør være Nummer eet i Landbruget, saa maatte man erindre, at det var Planteproduktionen jo paa Kornsalgets Tid, men den var den Gang inde i et galt Spor, idet den udpinte Jorden. Da Herregaardene gik over til den dyriske Produktion, Mejeribruget, kneb det at faa Bønderne med, og Professor *Segelcke* udtalte da den Gang: »Lær Bønderne at faa noget ud af Mælken, saa lærer de ogsaa nok at producere den!« Det var rigtigt; men det var først gennem Andelsmælkerierne, det lykkedes at faa

det store Flertal med. Saa længe man ved Hjælp af Landboforeningernes Mejeriassistenter søgte at fremme Smørproduktionen i Hjemmene, fik man kun en lille Part af de smaa Landbrugere til at gøre virkelige Fremskridt. Nu kan vi faa baade Mælken og Smørret godt udnyttet, og Interessen for Mælkeproduktionen gør gode Fremskridt.

Naar man derfor nu vil hævde, at Planteproduktionen er og bør være Nummer eet, saa maa man vel huske, at det er under en hel anden Forudsætning end i sin Tid, da Husdyrbruget endnu ikke var i Stand til at omsætte Planteproduktionen. Nu opfodrer vi jo ikke alene den største Del af, hvad der avles, men indfører tilmed Foderstoffer, særlig Oliekager til Køerne og Korn til Svinene, i stadig stigende Mængde, og Jorden kommer derved i bedre Gødningskraft, — samtidig med at der ved talrige Dyrkningsforsøg tilvejebringes Belæring om en fordelagtig Anvendelse af mere Kunstgødning.

Taleren kunde slutte sig til Foredragsholderen med Hensyn til dennes Udtalelser om, at det kniber i Landbruget med at holde Rede paa Omsætningen; det er et svagt Punkt hos os endnu, men man maa haabe, at vi maa vinde fremad, særlig i Retning af at føre Kontrol med de enkelte Køers Omsætningsevne. De Køer, der ikke kan betale deres Foder, maa udskydes af Besætningerne.

Det havde glædet Taleren at høre Godsejerens fortrøstningsfulde Syn paa det danske Landbrugs Fremtid.

Plantør *Pinholt*, Vejers: I Anledning af, at Foredragsholderen i sit Foredrag havde udtalt, at »den Usandhed, at de smaa Landbrug betaler sig bedst, er ved at forsvinde«, vilde Taleren bemærke, at der vist var meget delte Meninger om dette Spørgsmaal, og han kunde i saa Henseende bl. a. henvise til den bekendte Køgeresolution, hvori man netop hævdede lige det modsatte, nemlig at det er de smaa Landbrug, der betaler sig bedst. Taleren troede, at det var i høj Grad betimeligt, at man nu tog Spørgsmaalet om, hvorvidt store eller smaa Brug betaler sig bedst, op til en saglig og alvorlig Drøftelse og forsøgte at faa dette for vort Lands hele Udvikling saa betydningsfulde Spørgsmaal belyst saa godt som muligt. Vi er jo stærkt i Gang med at udstykke vore Jorder, og det vil være særdeles heldigt, om man gennem en grundig Undersøgelse af hele dette Spørgsmaal kunde komme til Klarhed over, hvorvidt man her er inde i den rigtige Gænge og skal fortsætte eller ikke. Spørgsmaalet om store eller smaa Brug er ikke alene af rent økonomisk, men tillige af omfattende social Betydning. Taleren henstillede, om der ikke fra Land-

husholdningsselskabets Side kunde bidrages til, at dette Spørgsmaal blev undersøgt.

Godsejer *Harald Branth* bemærkede til Plantør *Pinholts* Udtalelser, at det vilde være umuligt her at komme nærmere ind paa en Drøftelse af Spørgsmaalet om store eller smaa Landbrug, men han troede, at det er en stor Vildfarelse, naar man vil hævde, at det er de smaa Brug, der betaler sig bedst. Det er selvfølgelig vanskeligt at sige, hvilken Størrelse der er den bedste, men indenfor rimelige Grænser betaler det store Brug sig bedst. Ved de store Brug fordres der derimod en meget større personlig Dygtighed af Lederen og saaledes i vore Tider ikke mindst Evnen til at omgaas Folkene og forstaa at faa noget ud af deres Arbejde; af Husmanden fordres der i saa Henseende kun, at han forstaar at omgaas sin Kone (Munterhed). Efter at vi er gaaede fra Kornsalget over til den dyriske Produktion, fordres der betydelige Udlæg til Bygninger, Besætning m. m., men disse Udgifter er forholdsvis langt større for de smaa Landbrug end for de store, ca. 500 Kr. større pr. Td. Land for Husmandsbruget, og dette belaster Jorden med en aarlig Udgift af over 25 Kr. pr. Td. Land.

I det store og hele ansaa Taleren vore Bøndergaarde for i al Almindelighed at være de heldigste med Hensyn til Brugenes Størrelse.

Taleren var en stærk Modstander af at lefle for de Smaa i Samfundet. Han havde en Gang mistet en tidligere god Ven, fordi han havde udtalt, at naar man da ikke var Rigsdagsmand eller Redaktør, kunde man ganske roligt sige, at det her i Landet mere kom an paa Gaardmandsbrugene end paa Husmandsbrugene. Der er gaaet Politik i Husmandssagen, og dette er uheldigt. Et radikalt Ringstedblad meddelte for et Aarstid siden, at Gaardmandsbrugene blev mindre og mindre, og beklagede dette ved at advare derimod. Disse Udtalelser fra den Side havde overrasket Taleren, saa man maatte spørge, om man maaske stod overfor en Signalforandring paa dette Punkt.

Plantør *V. Pinholt,* Vejers, vilde blot forsvare sig imod, at han i sine Bemærkninger før skulde have udtalt sin personlige Mening i Spørgsmaalet store eller smaa Brugs økonomiske Fortrin; det havde han ikke og vilde heller ikke gøre for Øjeblikket. Men han havde kun villet udtale, at det kunde have stor og afgørende Betydning at faa dette Spørgsmaal taget op til en grundig Undersøgelse for om muligt at faa et klart og solidt Udgangspunkt for Tempoet i fremtidige Bestræbelser for Udstykning af vore Jorder.

Bibliotekar *Raphael Meyer,* Landbohøjskolen: Foredragsholderen kom i sine Bemærkninger til Plantør *Pinholt* med en Udtalelse om og beklagede, at der er gaaet Politik i Husmandssagen — en Udtalelse, som iøvrigt er bleven en Frase. Taleren vilde i den Anledning blot bemærke, at det vilde være mærkeligt, om der ikke gik Politik i Husmandssagen. Igennem Tiderne er der gaaet Politik i alle Frigørelses- og Fremskridtsspørgsmaal. Der var saaledes gaaet Politik i de store Landboreformer og Bondefrigørelsen i Slutningen af det 18de Aarhundrede, ligesom der i Slutningen af det 19de Aarhundrede gik Politik i selve Agrarbevægelsen, som havde ført os til de af Foredragsholderen skildrede Tilstande. Taleren vilde ønske Husmandssagen og hele Samfundet til Lykke med, at der var gaaet Politik ogsaa i dette Spørgsmaal.

Kammerherre *C. Bech* vilde i Anledning af Plantør *Pinholts* Henstilling til Landhusholdningsselskabet om mulig at tage Spørgsmaalet om, hvorvidt store eller smaa Landbrug betalte sig bedst, op til Undersøgelse, bemærke, at saafremt Hr. *Pinholts* Ønske i saa Henseende skulde imødekommes, maatte Bestræbelserne fra Landhusholdningsselskabets Side være af en saadan Art, at Spørgsmaalet blev behandlet paa et rent økonomisk, forretningsmæssigt Grundlag. Spørgsmaalet om, hvorvidt der var gaaet Politik i Husmandssagen, og om, hvorvidt dette maatte anses for heldigt, kunde ikke vedkomme Landhusholdningsselskabet. At undersøge Spørgsmaalet grundigt vilde være en meget vanskelig og langvarig, men overordentlig interessant Opgave.

Til Bibliotekar *Meyers* Udtalelser vilde Taleren bemærke, at Husmandsspørgsmaalet ikke kunde kaldes et Frigørelsesspørgsmaal saaledes som f. Eks. Reformerne i Slutningen af det 18de Aarhundrede; vi lever jo under Frihed nu. I vor Udstykningslovgivning er der vide Grænser for Udstykning af Jorden, medens de er snævre for Sammenlægning af Jord.

Til Slutning rettede Taleren en Tak til Foredragsholderen for det interessante Foredrag og udtalte Haabet om, at det gode Horoskop, som Godsejer *Branth* havde stillet for vort Landbrugs Fremtid, maatte vise sig rigtigt, saa at den maatte blive saa lys og lykkelig som vel muligt.

Udvalgsbetænkning

angaaende

Foranstaltninger til Bekæmpelse af Tuberkulosen hos Hornkvæget.

I November Maaned 1910 nedsatte Det kgl. danske Landhusholdningsselskab et Udvalg til at overveje og fremkomme med Forslag om, hvad der kan gøres for at vække Landmændenes Interesse mere end hidtil for at faa Tuberkulosen trængt tilbage i Besætningerne.

Fra dette Udvalg har Selskabet under 20. Marts d. A. modtaget følgende Betænkning:

Til

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab!

Det af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab i Aaret 1910 nedsatte Udvalg, hvis Opgave var at fremkomme med Forslag til Foranstaltninger, der vil kunne bidrage til en virksommere Bekæmpelse end hidtil af Tuberkulosen i Kvægbesætningerne i Danmark, har herved den Ære at afgive til det høje Selskab efterfølgende Betænkning.

Udvalgets Medlemmer: Statskonsulent *Axel Appel,* Veterinærfysikus, Professor, Dr. med. *B. Bang,* Sekretær *H. Hertel* (Udvalgets Sekretær), Statskonsulent *P. A. Mørkeberg,* Folketingsmand *P. Th. Nielsen,* Jægermester, Forpagter *F. H. Skov,* Landstingsmand *J. Sørensen* (Saxa-

ger) og Lehnsgreve *B. Wedell* (Udvalgets Formand), har alle kunnet slutte sig om de nedenfor fremsatte Forslag, hvis Gennemførelse efter Udvalgets Anskuelse vil bidrage til i højere Grad end hidtil at vække Befolkningens Forstaaelse af Betydningen af en energisk Bekæmpelse af Kvægtuberkulosen.

Før Udvalget gaar over til at gøre nærmere Rede for de Foranstaltninger, som det tillader sig at bringe i Forslag, ønsker det udtrykkelig at fremhæve, at det tillægger det en meget stor Betydning, hvis Befolkningen i langt højere Grad end hidtil frivillig ved Hjælp af Tuberkulinprøve og Afsondring vil tage Arbejdet op for at forskaffe sig sunde Besætninger. Som bekendt stilles der paa de aarlige Finanslove et betydeligt Beløb til Landbrugsministerens Raadighed, for at han dermed kan understøtte Kreaturejere, der ønsker at benytte Tuberkulin som diagnostisk Middel ved Bekæmpelse af Tuberkulose blandt deres Hornkvæg, saaledes at Tuberkulinprøven foretages paa Besætningen efter nærmere af Ministeren fastsatte Regler. Understøttelsen maa kun gives til saadanne Ejere, der yder Sikkerhed for, at de kan holde de Dyr, der ved Undersøgelsen viser sig sunde, paa betryggende Maade afsondrede fra den af Tuberkulose angrebne eller dog hidtil ikke tuberkulinprøvede Del af Besætningen.

Erfaringen saavel her fra Landet som fra andre Lande viser, at man ad denne Vej kan skaffe sig sunde Besætninger, og Udvalget er ganske enig i den Betragtning, som gøres gældende i et af den kongelige svenske Landbrugsstyrelse i 1910 udgivet Skrift om »Kampen mod Tuberkulosen hos Kvæget i Sverige indtil 1909«, nemlig at den saaledes her i Danmark, Sverige og flere andre Lande anvendte Metode, den saakaldte »Bangske Kampmetode«, har »store Fortrin frem for enhver anden hidtil anvendt Metode med Hensyn til Bekæmpelsen af Kvægtuberkulosen«. De Foranstaltninger, Udvalget nedenfor bringer i Forslag, hviler paa den Forudsætning, at Kvæg-

tuberkulosens Bekæmpelse vedblivende føres paa det Grundlag, der har staaet sin Prøve.

Den første af de Foranstaltninger, Udvalget bringer i Forslag, har det alt i Skrivelse af 29. Januar d. A. henledet det ærede Selskabs Opmærksomhed paa, nemlig Udgivelsen af et klart og populært Skrift paa et Par Ark om Kvægtuberkulosen i Danmark, om dens Natur og Symptomer, den Skade, Sygdommen foraarsager, hvad der hidtil er gjort til dens Bekæmpelse, og hvad der yderligere bør gøres for at trænge den tilbage. Medlem af Udvalget, Hr. Professor *B. Bang* har erklæret sig villig til at skrive denne Pjece, og Udvalget har stærkt fremhævet Ønskeligheden af, at Pjecen gennem Mejerierne og Slagterierne gratis maa blive tilstillet a l l e Besætnings-Ejere i Danmark. Skal dette Ønske opfyldes, maa Pjecen trykkes i et Oplag paa et Par Hundred Tusind Eksemplarer. Udgifterne til Pjecens Udarbejdelse, Trykning og Udsendelse har Udvalget tænkt sig kunde afholdes af den Sum paa 100,000 Kr., som i Finansaaret 1911—12 haves til Raadighed til Kvægtuberkulosens Bekæmpelse.

I Forbindelse med Udsendelsen af en saadan Pjece maa Udvalget endvidere — hvad der ogsaa er fremhævet i den ovennævnte Skrivelse af 29. Januar d. A. til Selskabet — anse det for formaalstjenligt, at der i Ventesalene paa alle Banegaarde Landet over maa blive ophængt en Plakat eller Tavle med Oplysninger om Tuberkulosen hos Kvæget og Vejledning til Sygdommens Bekæmpelse. I den oftnævnte Skrivelse henstillede Udvalget derfor til Landhusholdningsselskabet at indgaa til Landbrugsministeriet med Anmodning om dels at lade en saadan Plakat udarbejde under Medvirken af Professor *Bang,* der har erklæret sig villig til at bistaa hermed, dels at foranledige, at Plakaten bliver ophængt i Banegaardenes Ventesale. De hertil nødvendige Beløb vil formentlig ligeledes kunne udredes af den Sum paa 100,000 Kr., som i Finansaaret 1911—12 haves til Raadighed til Bekæmpelse af Kvægtuberkulosen.

Som bekendt skal — i Henhold til Lov af 5. Februar 1904 — Køer, der er angrebne af Tuberkulose i Yveret, dræbes ved offentlig Foranstaltning, og der gives Erstatning for saadanne nedslagne Dyr. Smittefarligst er den »aabne Tuberkulose«, d. v. s. den Form af Tuberkulose, hvor Sygdommens Smittestof, Tuberkelbacillen, har aaben Adgang fra det angrebne Individ til Omverdenen, hvilket særlig er Tilfældet ved Yvertuberkulose og Børtuberkulose samt visse Former af Lungetuberkulose og Tuberkulose i Fordøjelseskanalen. Ogsaa andre Former af Tuberkulosen kan være smittefarlige, men er dog ikke s a a farlige som disse. Hidtil er altsaa kun Køer, der er angrebne af Tuberkulose i Yveret, dræbte ved offentlig Foranstaltning, og Udvalget har derfor nærmere overvejet, om det ikke bør tilraades, at alle Køer med »aaben Tuberkulose« skal nedslaas ved offentlig Foranstaltning. Det er nemlig af yderste Vigtighed, at de værste Smittespredere fjernes hurtigt. Naar Udvalget imidlertid ikke tør tilraade dette for Køer med Lungetuberkulose og Tuberkulose i Fordøjelseskanalen, er Grunden den, at Diagnosen her er vanskelig — vanskeligere end ved Yver- og Børtuberkulose —, da »Lungeorm«, Lungebetændelse og andre Sygdomme kan forveksles med Lungetuberkulosen, og a n d r e Sygdomme i Fordøjelseskanalen med Tuberkulose i denne. Derimod kan Udvalget fuldt ud slutte sig til et af det veterinære Sundhedsraad overfor Regeringen tidligere fremsat Forslag om, at B ø r t u b e r k u l o s e n b l i v e r o p t a g e n t i l B e k æ m p e l s e l i g e s o m Y v e r t u b e r k u l o s e n, idet ved denne Form af Tuberkulose Diagnosen uden Vanskelighed kan kontrolleres paa et Laboratorium ved Paavisning af Tuberkelbaciller i en indsendt Prøve af Børflodet, og idet det maa erkendes, at det tuberkuløse Børflod medfører en betydelig Fare for Tilblanding af Smitstof til Mælken.

Udvalget har ved Forespørgsler hos de offentlige Slagtehuse søgt at indhente Oplysning om, hvor udbredt Børtuberkulosen er. Enkelte Slagtehuse har ikke svaret

paa Henvendelsen, men Udvalget har dog faaet samlet en ret omfattende Statistik fra de seneste Aar, og af denne fremgaar det, at af de tuberkuløse Køer er 3,8 pCt. angrebet af Børtuberkulose og 1,4 pCt. af Yvertuberkulose. Tallene stammer som sagt fra den gennem Slagtehusene indsamlede Statistik, og gaar man ud fra, at et meget stort Antal af de med Yvertuberkulose behæftede Dyr ikke kommer paa Slagtehusene, men dræbes ude paa Landet, og Statistiken fra Slagtehusene altsaa giver et for mørkt Billede af Børtuberkulosens Hyppighed i Forhold til Yvertuberkulosen, tør man formentlig gaa ud fra, at i rundt Gennemsnit vil der omtrent være dobbelt saa mange Køer med Børtuberkulose her i Landet som med Yvertuberkulose. Der nedslaas aarlig ca. 800 yvertuberkuløse Dyr, hvad der medfører en Udgift for Statskassen af ca. 60—70,000 Kroner om Aaret. Optages Børtuberkulosen til Bekæmpelse ligesom Yvertuberkulosen, vil det altsaa antagelig medføre Slagtning af ca. 1600 Køer aarlig, hvad der med et rundt Tal vil medføre en Merudgift for Statskassen af 150,000 Kr. Denne Udgift vil ikke være uoverkommelig.

Den Erstatning, der nu ydes Landmændene for Køer, der nedslaas for Yvertuberkulose, er, som bekendt, $^5/_6$ af Koens Slagteværdi i Tilfælde af, at Kødet kasseres, hvilket formentlig hyppigst finder Sted. Udvalget har udførligt diskuteret, om det ikke vilde være formaalstjenligt, dels at yde fuld Erstatning, dels at lægge Dyrets Brugsværdi og ikke dets Slagteværdi til Grund for Beregning af Erstatningen. Indenfor Udvalget er det nemlig fremhævet, at man herved vilde bidrage til d e l s og navnlig paa virksom Maade at fremkalde en tidligere Konstatering end nu af Yvertuberkulosen, hvorved Sygdommens Omkring-sig-griben vilde hæmmes og de af denne foraarsagede Tab vilde formindskes, og d e l s vilde stille Ejerne af mere værdifulde Køer, der nedslaas, paa mere lige Fod end nu med Ejerne af almindelige Dyr.

Udvalget har dog ikke turdet tilraade at lægge Dyrets

Brugsværdi til Grund for Erstatningen. Det vil altid blive vanskeligt at konstatere Brugsværdien, og en Beregning med denne som Grundlag vil derfor kunne give Anledning til megen Vilkaarlighed.

Derimod har Udvalget ment, af Hensyn til det ovenfor fremhævede Moment, at kunne tilraade, at Erstatningen for nedslaaede Køer søges forhøjet fra $^5/_6$ af Dyrets Slagteværdi til fuld Erstatning.

For at en Nedslaaen af Køer med Tuberkulose i Yver og Bør skal faa indgribende Betydning, er det af største Vigtighed, at disse Lidelsers Tilstedeværelse opdages s a a t i d l i g t s o m m u l i g t, og i saare mange Tilfælde vil Kvægejerens Opmærksomhed først blive vakt, naar Sygdommen allerede er vidt fremskreden. Ikke mindst gælder dette om Yvertuberkulosen, fordi Mælken ved denne Lidelse i længere Tid beholder et omtrent naturligt Udseende. Det vilde derfor være i høj Grad ønskeligt, om der i alle Besætninger, hvori der overhovedet findes Tuberkulose, fandt et ret jævnligt Eftersyn Sted af Personer, der kendte de Tegn, som maa vække Mistanke om Sygdommens Tilstedeværelse.

Spørgsmaalet om at søge gennemført en tvungen Undersøgelse af Besætningerne for Yvertuberkulose har derfor været drøftet udførligt af Udvalget. En saadan Undersøgelse, der maatte ske mindst 4 Gange om Aaret, kunde Udvalget tænke sig knyttet til og iværksat af Mejerierne, saaledes at hvert Mejeri ansatte og lønnede en Mand, der undersøgte de til Mejeriet hørende Besætninger for Yvertuberkulose. Den herved foraarsagede Udgift vilde næppe beløbe sig til mere end nogle faa Hundrede Kroner for hvert Mejeri. Medens der indenfor Udvalget vel var Enighed om, at en saadan Undersøgelse helst burde foretages af Dyrlæger, mente Udvalget dog, at den eventuelt ogsaa — i alt Fald med nogen Nytte — maatte kunne udføres af Lægmænd, der instrueredes hertil, idet det jo i første Linie skulde være Undersøgerens Opgave at udpege de Dyr, som skønnedes at være mistænkelige,

og at sørge for, at der blev indsendt Prøver til Kontrol paa et Laboratorium. Der maatte da paa forskellige centrale Steder i Landet afholdes Kursus for disse, og paa saadanne Kursus maatte der som Demonstrationsmateriale haves Køer med Yvertuberkulose, helst ogsaa Køer med anden Tuberkulose, endvidere tuberkuløse Præparater til Belysning af Tuberkulosespørgsmaalet, ligesom det vilde være nødvendigt at afholde Foredrag om dette. Det vilde formentlig være tilstrækkeligt at anvende 2 Dage til et Kursus, og de hermed forbundne Udgifter maatte efter Udvalgets Anskuelse kunne afholdes af Statsbevillingen til Bekæmpelse af Tuberkulosen.

Det stod imidlertid Udvalget klart, at man ikke burde søge at formaa (og ej heller vilde kunne vente at bevæge) Lovgivningsmagten til at vedtage en Lov om en af Mejerierne bekostet tvungen Undersøgelse af Besætningerne for Yvertuberkulose, hvis Mejeribrugets Organisationer stillede sig afvisende til Tanken herom. Udvalget indbød derfor Forretningsudvalget for Mejeribrugets Fællesorganisation til et Møde om Sagen. Paa dette Møde udtalte Mejeribrugets Repræsentanter vel deres Sympati for Sagen, men de kunde ikke sige noget bestemt om, hvorvidt man kunde faa Mejerierne til at gaa med til den. Det vedtoges derfor, at Sagen skulde forelægges og drøftes i de enkelte Mejeriorganisationer og først atter optages af Udvalget, naar Resultatet af denne Drøftelse forelaa. Under 12. December 1911 meddelte Formanden for Mejeribrugets Fællesorganisation, Hr. Gaardejer *Møller*, Løvel, Udvalget, at De samvirkende jyske Mejeriforeninger vel havde megen Sympati for Bestræbelserne for at trænge Tuberkulosen tilbage, men dog ikke mente at kunne gaa med til en Henvendelse til Lovgivningsmagten om Vedtagelsen af en Lov om tvungent Eftersyn, iværksat og bekostet af Mejerierne.

I Henhold hertil har Udvalget ikke ment det rigtigt at fremsætte Forslag om at søge at faa gennemført den oftnævnte tvungne Undersøgelse af Besætningerne for

Yvertuberkulose. Men Udvalget tilraader, at Sagen gennemføres ad Frivillighedens Vej i de Mejerikredse, hvor man indser Betydningen af de smittefarligste Individers hurtige Fjernelse.

Der er, som bekendt, oprettet 2 Tuberkulinforeninger her i Landet: »Tuberkulinforeningen« i Remkolde ved Vordingborg, stiftet 1905, hvis Vedtægter (med enkelte Ændringer) har tjent til Mønster for »Tuberkulinforeningen for Aakirkeby og Omegn«, oprettet 1911.

Den første Forening blev stiftet af 29 Landmænd, medens Medlemsantallet nu (1911) er 131, som tilsammen har ca. 3100 Køer. Udvalget tillader sig særlig at henlede Opmærksomheden paa Lovenes §§ 3 og 5—7, der er saalydende:

§ 3.

For Optagelse i Foreningen kræves, at vedkommende har ladet sin Kvægbesætning indsprøjte med Tuberkulin, og at denne Kvægbesætning er sund eller delvis sund. Er den kun delvis sund, da maa en anerkendt Afspærring af syge og sunde Dyr være foretaget.

§ 5.

Der vælges et Medlem af Foreningen, der for et Tidsrum af 1 Aar er pligtig til at give Meddelelse om eventuelt Køb og Salg af sunde Dyr, og Foreningens Medlemmer er berettiget til at henvende sig til vedkommende Medlem, naar de ønsker at købe og sælge. Anmeldelse om Køb og Salg gives til vedkommende Medlem skriftligt.

§ 6.

Indførelse af nye Dyr i Besætningen maa ikke foretages, forinden de ere sprøjtede med Tuberkulin og have bestaaet Prøven. Herfra undtages dog unge Kalve under 1 Maaned eller Dyr, der ere indkøbte fra sunde Besætninger.

§ 7.

Det tilraades ethvert Medlem at anskaffe de til Prøve om Mælkens tilstrækkelige Opvarmning anvendte Væsker, og saa hyppigt som muligt at udtage Mælkeprøver og undersøge, om Mælken er tilstrækkelig opvarmet. I Tilfælde af, at Mælken ikke er tilstrækkelig opvarmet, gøres Anmeldelse til Foreningens Formand, igennem hvilken der da skal ske Henvendelse til vedkommende Mejeri.

Det fremgaar bl. a. heraf, at Tuberkulinprøven med tilhørende Afsondring efter Professor *Bangs* Metode gennemføres hos alle Medlemmer, at Foreningen omfatter et Bureau for Køb og Salg af Medlemmernes tuberkulosefri Dyr, at ingen nye Dyr maa indføres i Medlemmernes Besætninger, med mindre de forud har bestaaet Tuberkulinprøven, og at Medlemmerne hyppigt maa foretage den *Storch'ske* Prøve paa Mælken fra Mejeriet for at overbevise sig om, hvorvidt denne har været tilstrækkelig opvarmet. I Tilfælde af, at den ikke er tilstrækkelig opvarmet, skal Henvendelse derom ske til Mejeriet fra Foreningens Formand. Yderligere kan det meddeles, at Foreningens Vedtægt om Udveksling af tuberkulosefri Kreaturer hyppigt bringes i Anvendelse, og at der i Foreningens første Aar hyppigt har været Anledning til at klage til Mejerierne i Foreningens Opland over mangelfuld Pasteurisering af Mælken, men at der nu sjældnere er Anledning til at paatale dette Forhold. Det kan ogsaa fremhæves i Henhold til Formanden, Hr. Dyrlæge *Nielsens* Meddelelse til Udvalget, at Interessen for Tuberkulosebekæmpelsen nu er saa fuldstændig, som man kan ønske den blandt Foreningens Medlemmer. Yderligere fremgaar det af Dyrlæge *Nielsens* Meddelelse, at man nu har sat Tuberkulinforeningen i Forbindelse med en Kvægavlsforening, som udelukkende omfatter de Medlemmer, som har fuldstændig tuberkulosefri Besætninger, og at man til denne Kvægavlsforening har indkøbt en Tyr af for-

trinlig Stamme, som har bestaaet Tuberkulinprøven, saa de efterhaanden fra paagældende Besætninger kan udbyde tuberkulosefri Dyr med høj Avlsværdi.

Denne Forening har altsaa arbejdet paa en meget tilfredsstillende Maade, og Udvalget har været enigt om, at Opmærksomheden bør henledes paa Ønskeligheden af, at der andre Steder i Landet maa blive oprettet lignende Foreninger, og at der maa blive ydet dem et Statstilskud af den Sum, der hvert Aar haves til Raadighed til Bekæmpelse af Tuberkulosen hos Kvæg og Svin.

Da det formentlig vil kunne fremme Oprettelsen af Foreninger som ovennævnte, og da det utvivlsomt kan blive til Fordel for Ejerne af tuberkelfri Besætninger, naar Offentligheden bliver bekendt med, hvor saadanne Besætninger forefindes, tilraader Udvalget fremdeles, at der hvert Aar maa blive udarbejdet en Fortegnelse over de Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven, samt at denne Fortegnelse maa blive offentliggjort i Landbrugsbladene og Dagbladene. En saadan Offentliggørelse vil paa Grund af de deraf følgende større Salgsmuligheder for Ejerne af tuberkelfri Besætninger utvivlsomt bidrage til at opmuntre Landmændene til at bestræbe sig for at faa Tuberkulosen udryddet af deres Besætninger.

Ligeledes maa Udvalget tilraade, at der bliver draget Omsorg for, at man paa Møder og ved Sammenkomster af Landmænd, naar Lejlighed dertil gives, henleder disses Opmærksomhed paa Vigtigheden af at bringe de prøvede Midler til Tuberkulosens Bekæmpelse i Anvendelse.

Udvalget har saaledes nærmere overvejet Ønskeligheden af, at der Landet over søgtes afholdt en Række Foredrag over Tuberkulosespørgsmaalet, men flere Medlemmer af Udvalget har stillet sig noget tvivlende til Nytten heraf, idet de frygter for, at Tuberkulosespørgsmaalet næppe vil fange Landmændenes Interesse, naar de ser det averteret som Foredragsemne, og at der derfor formentlig ikke vil komme mange Tilhørere til Stede ved disse Foredrag.

Derimod har hele Udvalget været enigt om, at det vil være særlig ønskeligt at faa Tuberkulosespørgsmaalet belyst i Mejerikredsene, ligesom Udvalget meget maa anbefale, at der saa vidt muligt bliver draget Omsorg for, at naar Emner vedrørende Husdyrbruget skal behandles i Foredrag, da ogsaa Forhold til Belysning af Tuberkulosespørgsmaalet maa blive draget med ind i Foredraget.

Der har i Udvalget hersket Enighed om, at det vilde være i høj Grad ønskeligt, om Dyrlægernes Interesse for Tuberkulosens Bekæmpelse kunde blive skærpet, og at de i højere Grad end hidtil vilde gøre Befolkningen bekendt med Sygdommens Farer og Midlerne til dens Bekæmpelse. Skal man imidlertid kunne vente, at Tuberkulinindsprøjtningerne skal blive benyttede i højere Grad end nu, vil det efter Udvalgets Anskuelse blive nødvendigt, at der foretages en Ændring i de bestaaende Vedtægter for de Dyrlæger, som skal udføre Tuberkulinindpodning, saaledes at de faar Tilladelse til at benytte vel uddannede Lægmænd som Medhjælpere. Selvfølgelig maa det overholdes, at Dyrlægen som hidtil selv skal indsprøjte Dyrene og senere tilse Besætningen 1 à 2 Gange, men det bør tillades ham at anvende Assistance af vel uddannede Lægmænd til at foretage Temperaturmaalingerne efter Tuberkulinindsprøjtningerne. En saadan Ordning vil gøre Arbejdet overkommeligt for Dyrlægerne, medens den nuværende Ordning gør det uoverkommeligt for mange af dem. Den af Udvalget foreslaaede Ændring af Vedtægterne vil da formentlig bidrage sit til, at Dyrlægestandens Interesse for Tuberkulosens Bekæmpelse vil blive større, end den nu er.

Indenfor Udvalget har der hersket noget afvigende Meninger, d e l s om, hvorvidt det vil være ønskeligt, at det ved Konkurrencer mellem hele Kvægbesætninger bliver fordret af de Besætninger, der vil konkurrere, at de underkaster sig en Tuberkulinprøve sammen med Konkurrencen, og d e l s om Ønskeligheden af, at der paa Dyrskuerne bliver givet højere Præmier eller Ekstrapræ-

mier til Dyr, der ved Tuberkulinprøven har vist sig sunde. Der er indenfor Udvalget fremsat den Betænkelighed herimod, at som disse Konkurrencer har udviklet sig, vil Kravet om Tuberkulinprøve kunne medføre, at Konkurrencerne begrænses og deres Nytte derved formindskes, og at som Forholdene endnu ligger, vil det være rigtigst at holde Spørgsmaalene om Præmiering og større Sundhedskrav ude fra hinanden.

Derimod har der indenfor Udvalget hersket fuld Enighed om, at Opmærksomheden stærkt bør henledes paa Faren ved Smitteoverførelse ved indkøbte Dyr. Udvalget ønsker i denne Forbindelse særlig at paapege Betydningen af, 1) at Kvægavlsforeningerne kun anskaffer sig reaktionsfri Tyre og drager Omsorg for, at de kun opstaldes i Besætninger, der ligeledes er reaktionsfri, og 2) at der til almindelige Besætninger, der menes at være sunde, kun anskaffes Dyr, som er reaktionsfri. Udvalget maa derfor stærkt tilraade, at Dyr, som fremstilles paa Udstillinger og er reaktionsfri, faar en Bemærkning herom i Kataloget til Oplysning for eventuelle Købere.

Idet Udvalget hermed afslutter sit Arbejde, tillader det sig under Forudsætning af, at Det kgl. danske Landhusholdningsselskab kan tiltræde de i Forslag bragte Foranstaltninger, at henstille, at Selskabet paa den Maade og ved de Midler, som det maa finde formaalstjenligt, vil virke for Gennemførelsen af de foreslaaede Foranstaltninger.

Paa Udvalgets Vegne:

B. Wedell,

Formand.

H. Hertel,

Udvalgets Sekretær.

Udkomne Bøger.

Brandvæsenet i Danmarks Landkommuner bør reorganiseres. En Henstilling til Befolkningen, som selv bærer det store og stigende Værditab foranlediget ved Brandskader. Af Branddirektør *Fred. Denker*, Hillerød. 40 Sider. (Vilh. Priors Hofboghandel. Københ.) — Forfatteren paaviser i denne velskrevne Pjece, hvor mangelfuldt Brandvæsenet er særlig paa Landet, hvor store Tab de mange Ildebrande paafører Befolkningen (der brænder aarlig for ca. 10 Mill. Kr.!) samt Vigtigheden af og Muligheden for at faa Brandvæsenet forbedret. Han tager stærkt til Orde for Oprettelsen af et »Dansk Brandkorpsforbund«, omfattende hele Landet og med den Opgave at agitere for Oprettelsen af frivillige Brandkorps, at hjælpe disse til Materiel og Indøvning i dets Anvendelse, at sørge for Foredrag og Udstillinger af Brandredskaber, at lede Instruktionskursus m. m. Forfatteren mener, at Oprettelsen Landet over af saadanne frivillige, velindøvede Brandkorps med gode Redskaber, der straks tager Affære under en Brand, i væsentlig Grad vil hjælpe til en Indskrænkning af Ildebrandenes Omfang og derved ogsaa til en Formindskelse af Brandskadetabene. Forfatteren nævner 3 eksisterende frivillige Brandkorps: det ældste er det i 1896 i Hejls Sogn Syd for Kolding stiftede, 1901 oprettedes det andet i Havndal ved Mariager og 10 Aar efter det tredje i Fakse. — Det af Forfatteren behandlede Emne er af stor Betydning, og man maa haabe, at hans varme Indlæg maa naa ud i vide Kredse og skabe Forstaaelse for den Sag, han har rejst: Dannelsen af et Forbund til Fremme af Brandvæsenets Udvikling i Danmarks Landkommuner, særlig ved Oprettelsen af frivillige, velindøvede Brandkorps Landet over.

En Tavle med farvetrykte Afbildninger af 20 af vore vigtigste Græsmarksplanter er udkommet og faas hos Litograf *P. Christiansen*, Skindergade 31, Københavns. Afbildningerne, der er udførte efter Originaltegninger af Havebrugskandidat *Andreas Madsen*, er tydeligt og smukt udførte og giver et meget godt Billede af vore vigtigste Græsmarksplanter. Statskonsulent *K. Hansen* og Bestyrer *K. Dorph-Petersen* udtaler bl. a. om Tavlen, at »den kan være et nyttigt Hjælpemiddel

for hvem, der ikke med Sikkerhed kender de mange forskellige Plantearter, som dyrkes paa Kløver- og Græsmarkerne. Vi mener derfor, at den vil være vel anvendelig paa Skoler og lignende Steder, hvor Undervisningen omfatter disse Planter, ligesom den kan være til fortrinlig Støtte for enhver Landmand, der ønsker at kende Græsmarkens Kulturplanter«. Modellerne til de forskellige Planter er udvalgte paa Lyngby Forsøgsstation, og under Navnene findes der 2 Tal, der angiver Plantens omtrentlige Højde, naar den er tjenlig til Slæt: det laveste Tal angiver mangelfuld Udvikling (mager Jord ell. lign.) og det højeste Tal særlig kraftig Udvikling. Disse Tal er angivne af d'Hrr. *Dorph-Petersen* og *K. Hansen*.

Skogbrukslære. I. Hugstsystemerne og Skogens naturlige Foryngelse. Af Skogforvalter *Agnar Barth*. 2. forøgede Udgave. 177 Sider. (Grøndahl & Søns Forlag. Kristiania.)

Huspattedyrenes Anatomi. Med fysiologiske Bemærkninger ved Dyrlæge *Halvor Horne*. 5. Udgave. 195 Sider. (Grøndahl & Søns Forlag. Kristiania.)

Kortfattede praktiske Anvisninger til Bekæmpelse af Haveplanternes Sygdomme. Af *J. Lind*. 64 Sider. Udgivet af Alm. dansk Gartnerforening. (Københ.)

Det danske Landbrugs Historie. Forelæsninger holdte paa den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1900—1901. Af *V. E. Maar*. 208 Sider. (Vilhelm Trydes Forlag. Københ.)

Samfundskundskab. En Oversigt af *Adolph Jensen*, Kontorchef i Statens statistiske Bureau. 189 Sider. (G. B. N. F. Københ.)

Bondens Raadgiver. 4. Del: Gaardens Drift. Af *Joh. L. Hirsch*. 163 Sider. (Grøndahl & Søn. Kristiania.)

Kreaturforsikring for mindre Jordbrugere i Danmark. Af *V. Cramer*. 32 Sider. (Jacob Lunds Boghandel. Københ.)

Forskellige Slagteriforsøg: 1) Forsendelse af Flæsk i almindelige Godsvogne, 2) Stablingsforsøg, 3) Saltning af fast og blødt Flæsk. 77. Beretning fra den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Laboratorium for landøkonomiske Forsøg. 35 Sider. (August Bangs Boghandel. Københ.)

H. Iversens Regnskabsbog for Landmænd. Ved *Karsten Iversen*. Pengeregnskabet. 3. Oplag. Dagbog samt Arbejds- og Markregnskab. Omsætning i Stald og Lade (Driftsregnskab). 2. Oplag. (Kolding.)

Beretning om den 6te to-aarige Konkurrence mellem hele Kvæghold i Fyns Stift. Udarbejdet af Dommerudvalget ved dets Assistent, Landbrugskandidat *J. Frederik Pedersen*, og med et Forord af Statskonsulent *P. A. Mørkeberg*. Udgivet af de samvirk. Landboforeninger i Fyns Stift. 195 Sider. (Odense.)

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek.*)

Forøgelse i Januar 1912.

Ball, Better grain sorghum crops. Washington 1911. 36 S.

Bauschke, Kenntnis der Schweinerassen in den Kolonien der Südsee. Berlin 1910. 35 S.

Beretning om foringsforsøksstationen ved Norges landbrukshøjskole. 7 : 1910—1911. Kristiania 1911.

Beschreibung des Gutes Jordberga und der Genossenschaftsmolkerei Anderslöf (Schweden). Stockholm 1911. 4 S.

Bormann, Ist die Frühreife der Haustiere eine Degenerationserscheinung oder ist sie ein normaler Zustand hochgezüchteter Rassen? Hannover 1911. 31 S.

Braungart, Die Urheimat der Landwirtschaft aller indogermanischen Völker an der Geschichte der Kulturpflanzen und Ackergeräte in Mittel- und Norddeutschland nachgewiesen. Heidelberg 1912. 470 S.

Breitung, Studien über die Rinder Afrikas und Polynesiens. Berlin 1910. 76 S.

Bryan, Analyses of sugar beets, 1905 to 1910, together with methods of sugar determination. Washington 1911. 48 S.

Cook, Dimorphic leaves of cotton and allied plants in relation to heredity. Washington 1911. 59 S.

Derr, Barley: Growing the crop. Washington 1911. 48 S.

Directory of the bureau of animal industry. Washington 1911. 66 S.

Eckerbom, Den inre kolonisationen i Förenta Staterna. Stockholm 1909. 114 S.

Ehrensberger, Die Vererbung nicht traumatischer Augendefekte beim Pferde. Bern 1910. 55 S.

Feilitzen, Ueber die Nachwirkung einiger Düngungsversuche auf Moorboden mit Palmaerphosphat, Thomasphosphat und Superphosphat. Berlin 1911. 4 S.

*) Angaaende Bibliotekets Benyttelse henvises til Medd. S. 252.

Feilitzen, Ueber den Gehalt einiger Moorfrüchte an Stickstoff und wichtigeren Aschebestandteilen. Berlin 1911. 11 S.

Festschrift zum 70. Geburtstage von *Bernhard Tollens*. Berlin 1911. 155 S.

Froley and *Smith*, A system of tenant farming and its results. Washington 1911. 20 S.

Greggers, Fütterungsversuche bei Geflügel mit Fleisch und proteinreichen Futtermitteln tierischer Provenienz. Dresden 1910. 123 S.

Grotenfelt, Jordbruksredskap och -maskin afprofvade i Finland intill slutet af år 1910. Helsingfors 1911.

— Sockerbetan och dess odlingsmöjlighet i Finland. Helsingfors 1911. 180 S.

Hagemann, Das Respirations-Calorimeter in Bonn und einige Untersuchungen mit demselben bei zwei Rindern und einem Pferde. Berlin 1911. 438 S.

Hock, Die Kastanie der Equiden. Bad Kissingen 1910. 50 S.

Hoffmann, Das Getreidekorn. I. Die Bewertung des Getreides. Berlin 1912. 249 S.

— Gründungungswirtschaften. Bericht über die Ergebnisse des Preisausschreibens der Deutschen Landwirtschafts-Gesellschaft in den Jahre 1905—1908. Berlin 1911. 178 S.

Horne, Kortfattet fremstilling av husdyrenes sygdomslære. 2. Udg. Kristiania 1911. 140 S.

Høyberg, Om Kontrollen med Kærnemælk. Uppsala 1911. 7 S.

Jensen, O., Comment approviosionner les grandes villes de lait de bonne qualité. Lierre 1911. 20 S.

Jordbrukslära för skolor och självstudier. På uppdrag av kungl. landtbruksstyrelsen utarb. av *Rydberg, Kylberg, v. Zweigbergk, Ljung*. Stockholm 1912. 643 S.

Kearney, The choice of crops for alkali land. Washington 1911. 32 S.

Kellerman and *Allen*, Bacteriological studies of the soils of the Trucky-Carson irrigation project. Washington 1911. 36 S.

Kelley, The assimilation of nitrogen by rice. Washington 1911. 20 S.

Libon, Ansichten über das Vorkommen und Entstehen des schwanzlosen Haushuhnes. Hannover 1911. 53 S.

Linodlingens och linförädlingens upphjälpande i Finland. Helsingfors 1910. 112 S.

Motloch, Studien über Pferdezucht. Hannover 1911. 120 S.

Neumann, A., Die Bewegung der Löhne der ländlichen freien Arbeiter im Zusammenhang mit der gemeinwirtschaftlichen Entwicklung im Königreich Preussen bis 1850. Berlin 1911. 400 S.

Neumann, M., Studien über die geschichtliche Entwicklung der Einteilung der Rinder und Vorschläge zu einer synoptischen Uebersicht der Rinderrassen Nordeuropas. Wartenberg 1910. 48 S.

Peters, Russian cereal crops. Washington 1911. 99 S.

Phillips, Bees. Washington 1911. 48 S.

— The treatment of bee diseases. Washington 1911. 22 S.

Reichs-Viehseuchengesetz nebst Ausführungsgesetz und Schlachtvieh- und Fleischbeschaugesetz. Berlin 1911. 64 S.

Reinhardt, Kulturgeschichte der Nutztiere. München 1912. 760 S.

Robinson and *Mc Caughey*, The color of soils. Washington. 29 S.

Schmidt, Anatomische und histologische Untersuchungen über den Bau und die Ursachen des Hornes beim Perlhuhn. Hannover 1910. 36 S.

Schreiner and *Skinner*, Organic compounds and fertilizer action. Washington 1911. 32 S.

Schulz, Ist es zweckmässig und berechtigt, in den Polizeicerordnungen von der in den Verkehr gebrachten Milch einen Mindestfettgehalt von 2.7 pCt. zu verlangen? Wilhelmsburg 1910. 34 S.

Schulze, Wurzelatlas. Darstellung natürlicher Wurzelbilder der Halmfrüchte in den verschiedenen Stadien der Entwicklung. Berlin 1911. 36 S. 36 Tvl.

Sclocum, Capons and caponizing. Washington 1911. 16 S.

— Marketing eggs through the creamery. Washington 1911. 12 S.

Smith, *Brown* and *Townsend*, Crown-gall of plants. Washington 1911. 215 S.

Sveriges utsädesförening. Några kortfattade upplysningar. Malmö 1910. 37 S.

Taylor, The place of economics in agricultural education and research. Madison 1911. 130 S.

Thal, Studien über die Dunkelfärbung bei Haustieren. Landau 1910. 48 S.

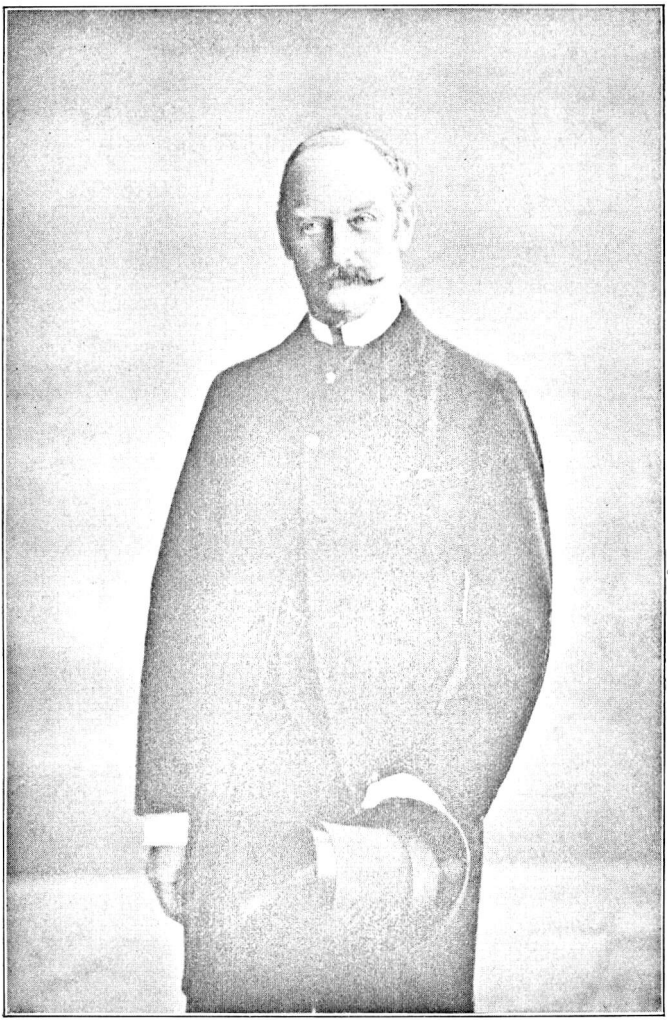
Tölg, Hydroecia micacea Esp., ein neuer Hopfenschädling. Saaz 1911. 29 S.

Tuberculosis. A plain statement of facts regarding the disease prepared especially for farmers and others interested in live stock by the international commission on the control of bovine tuberculosis. Ottawa 1911. 30 S.

Vuigner, Comment exploiter un domaine agricole. Paris 1912. 600 S.

Warren, Hog houses. Washington 1911. 29 S.

Zengel, Die prähistorischen Rinderschädel im Museum zu Schwerin und deren Bedeutung für die Geschichte der mecklenburgischen Rindviehzucht. Braunschweig 1910. 20 S.



†

Kong Frederik den VIII.

F. d. 3. Juni 1843. — Konge d. 29. Januar 1906. — D. d. 14. Maj 1912.

Saa vist som Landbostanden er en Bærer af vort Folks gode Traditioner, til hvilke Ærbødighed og Hengivenhed for Landets første Hjem, det kongelige Hus, hører, saa vist modtog Landbostanden Budskabet om Kong *Frederiks* bratte Død i fremmed Land med Sorg og dyb Medfølelse med det kongelige Hjem.

Kun i forholdsvis kort Tid regerede Kong *Frederik*, og i politisk Henseende var som bekendt hans Regeringstid en urolig Tid, der stærkt lagde Beslag paa Kongens Interesse. Alligevel fik han ofte Lejlighed til at vise, at han bevarede den samme levende Interesse for de forskellige Erhvervs Udvikling og Trivsel, som havde besjælet ham som Kronprins. Som vort bærende Erhverv laa Landbrugets Tarv Kongen særlig stærkt paa Sinde. Baade som Kronprins og som Konge hædrede han ofte dets store Sammenkomster ved sin Nærværelse, glædede sig over Fremskridtene og udmærkede med kongelige Belønninger det ypperste Arbejde. Men ogsaa til daglig

fulgte Kongen med Landbrugets Forhold, han læste til Stadighed flere af dets Tidsskrifter og kunde interesseret og forstaaende tale med Landmænd om deres Fags Udvikling.

Selvfølgelig kan man ikke under Kong *Frederiks* 6aarige Regeringstid paavise en saa stærk Udvikling indenfor Landbruget, som Tilfældet var under Kong Kristian den IX.s lange Periode. Dog er Landets Høstudbytte under Kong Frederiks Regeringstid stegen i en tidligere ukendt Grad som Følge af forbedret Organisation og dermed forøget Udbredelse af god Teknik i Jordbruget. Og Aarene 1906—12 er ret tydeligt karakteriserede af den social-økonomiske Tendens, der er fremme i Tiden, og som bl. a. giver sig Udtryk i de vedtagne Love. Under ikke faa vigtige Landbolove findes der et »*Frederik R.*« Der er saaledes Lovene af 1906 om Jords Udstykning og Sammenlægning og om Udlaan af Statslaanefonden til Udstykning af større Landejendomme, Lovene af 1908 om Anvendelsen af udenlandske Arbejdere (»Polakloven«) og om Forsikring mod Følger af Ulykkestilfælde i Landbrug, Skovbrug, Havebrug m. m., Lovene af 1909 om Oprettelsen af Husmandsbrug og om Nedsættelsen af en Kommission til Udarbejdelsen af Lovforslag om Lehns, Stamhuses og Fideikommisgodsers Overgang til fri Ejendom, og Loven af 1911 om Nedsættelsen af en Landbokommission til at afgive Betænkning a) om en ny Lovgivning vedrørende Landbrugets Kreditforhold, b) om Former for Adgang til Brug af Jord, som er i offentlig Eje, og c) om

mulige Ændringer i Ekspropriationslovgivningen. Da disse Love griber ind paa vigtige social-politiske Omraader, vil det være umuligt andet end, at Meningerne baade om den Tendens, der præger dette Lovgivningsarbejde, og om Lovenes Enkeltheder vil være delte. Men foruden disse Love er der vedtaget vigtige Love om Landbrugets Handelsforhold: om Tilvirkning og Forhandling af Margarine, om Voldgift i Tvistigheder angaaende Handel med Husdyr, om Udførsel af Kød og af Husdyr, om Handel med Smør og fremmede Landbrugsprodukter og om Esbjerg Havns Udvidelse. Endelig kan det nævnes, at under Kong *Frederik* blev der oprettet en Hypothekbank for Kongeriget Danmark, et Serumlaboratorium og et Direktorat for Statsskovbruget.

Som alt sagt fulgte Kong *Frederik* med stor Interesse Landbrugets Udvikling, og det vides, at han ejede en levende Forstaaelse af dets Betydning for Landets økonomiske og sociale Liv. Landbostanden havde en stærk Følelse heraf, og naar Kongen, ligefrem og elskværdig i sin Færd, alene eller sammen med sin Familie færdedes i Landmændenes Kreds, modtog de talrige Beviser paa den store Sympathi og Tillid, med hvilke Landmændene saa op til Kong *Frederik* og det kongelige Hus.

Prøver med Ajlespredere

paa

„Lykkensgave" ved Taastrup Station.

26. Beretning

om de statsunderstøttede Redskabs- og Maskinprøver, foranstaltede af Det kgl. danske Landhusholdningsselskabs Redskabs- og Maskinudvalg.

Af Dommerudvalget ved Assistent *M. Dall* og
Cand. polyt., Ingeniør *C. L. Feilberg.*

Efterhaanden som Kvægforbruget har udviklet sig her i Landet, har Ajlen faaet en stedse voksende Betydning, og dens Anvendelse ved Spredning i Marken er bleven mere og mere almindelig og er nu den Anvendelsesmaade, der bruges ved den langt overvejende Del af den producerede Ajle. Man havde tidligere i Reglen en betydelig Mængde Halm tilovers ud over, hvad der anvendtes til Opfodring, og den anvendte man til Opsugning af den flydende Gødning ved rigelig Strøelse i Stalden og Indblanding i Møddingen. Efterhaanden som Kvægbesætningen forøgedes, saa at en forholdsvis større Mængde Halm opfodredes og efterhaanden som en større Mængde Rodfrugter avledes og anvendtes i Foderet, blev det nødvendigt at ty til Ajlebeholdere for at forhindre, at Ajlen i store Mængder flød bort fra Møddingsstedet, og samtidig blev Anvendelsen ved Spredning i Marken mere og mere almindelig.

Gennem forskellige Undersøgelser er man naaet betydeligt fremad med Hensyn til Forstaaelsen af de Forhold, der har Betydning for Ajlens Værdi og mest fordelagtige Anvendelse. Afdøde *P. Nielsen* offentliggjorde

saaledes allerede i et Foredrag i Landhusholdningsselskabet i 1890 nogle Forsøg over Forøgelse i Udbytte ved Benyttelse af Ajle paa Forsøgsgaarden i Tystofte, hvor Ajlen havde vist en betydelig Virkning paa den efter Spredningen avlede Afgrøde. Senere i 1900 offentliggjorde daværende Lærer ved Dalum Landbrugsskole *Niels Anton Hansen* ligeledes gennem et Foredrag i Landhusholdningsselskabet en Række Forsøg med Ajlens Opbevaring og Anvendelse, der var foretagne paa nævnte Landbrugsskole i Løbet af de 10 forudgaaende Aar. Ved disse Forsøg var der vundet et godt Stykke fremad, navnlig med Hensyn til Ajlens rette Anvendelse. Endelig er der ved Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur i Aarene 1905 til 1907 foretaget en Række Undersøgelser angaaende Opbevaring af Ajle i Ajlebeholdere, ved hvilke man har lært, at en Aljebeholder ikke blot maa være vandtæt for at forebygge Tabet af Ajlens opløste Bestanddele ned i Undergrunden, men at den tillige maa være tæt foroven, saa at Vekselvirkning med Atmosfærens Luft undgaas, hvorved ellers en meget betydelig Mængde af den gennem de kvælstofholdige organiske Stoffers Omdannelse dannede Ammoniak vil gaa bort. Man er nu ved Indretning af formaalstjenlige Ajlebeholdere naaet hen til at kunne opbevare Ajlen endog gennem en stor Del af Aaret uden store Tab, og Ajlen er, hvor de tilvejebragte Erfaringer udnyttes, blevet et værdifuldt Gødningsemne.

Det er naturligt, at man herefter ogsaa henvendte Opmærksomheden paa Ajlens ensartede Fordeling paa Marken i en passende Mængde pr. Arealenhed. Ganske vist vil Regelmæssigheden ikke her have saa stor Betydning, som f. Eks. ved Sædekornets Fordeling, men den vil dog altid være ønskelig i samme Grad som det er Tilfældet ved Fordelingen af de andre Gødningsemner, Staldgødning og Kunstgødning.

Der er tidligere foranstaltet Prøver med Ajlespredere. Saaledes allerede for en halv Snes Aar siden af »For-

eningen af jydske Landboforeninger« gennem daværende Planteavlskonsulent *Th. Madsen-Mygdal.* Senere, i 1909, har dennes Efterfølger Konsulent *M. K. Kristensen* foranlediget afholdt Prøver med Ajlespredere forud for det i nævnte Aar afholdte Ungskue og Planteavlsudstilling i Aarhus. Man indskrænkede sig her til Anvendelse af Vand, da Tilvejebringelsen af Ajle vilde have haft store Vanskeligheder paa selve Udstillingspladsen, hvor Prøverne foretoges og hvor Ajlespredere under Afholdelsen af Dyrskuet forevistes i Virksomhed. Man gik med Rette ud fra, at selv om det ikke er bevist, at Ajlen under Spredningen vilde forholde sig aldeles som Vand, saa vilde det i hvert Fald være givet, at den Spreder, der ikke formaar at fordele Vandet ligeligt, heller ikke vilde være i Stand til en jævn Fordeling af Ajlen.

I indeværende Aar havde »De samvirkende Landboforeninger i Sjælland Stift«, som bekendt, planlagt et Dyrskue i København i Forening med Planteavls- og Maskinudstilling. De ønskede i Tilslutning hertil bl. a. en Prøve med Ajlespredere og henvendte sig i den Anledning til Landhusholdningsselskabets Maskinudvalg og foreslog Samarbejde paa dette Omraade. Dette Forslag billigedes af sidstnævnte Udvalg, og der udsendtes i Begyndelsen af Februar en Opfordring til Deltagelse til Landets Fabrikanter.

De mest betydelige af de Fabrikanter, der havde deltaget i Prøverne ved Aarhus i 1909, efterkom Opfordringen og mødte med de Forbedringer, som de i Mellemtiden havde bibragt deres Ajlespredere tildels paa Grundlag af de Erfaringer, som sidstnævnte Prøver havde bragt. Desuden mødte en Fabrikant, der ikke tidligere havde deltaget i nogen Prøve her i Landet. De anmeldte Deltagere var følgende:

Fabrikant *Hans Hermansen,* Ringsted Jærnstøberi og Motorfabrik.

Konsulent *P. Henneberg,* Dollerupgaard pr. Lunderskov.

Maskinfabrikant *P. Mortensen,* Herning.

Maskinfabrikant *Jens A. Rasmussen*, Svendborg,
Brødr. *Bentzen*, Brække pr. Lunderskov, og
Maskinforretningen *F. Portefee Bahnson*, København, som Repræsentant for Alnarp Maskin-Fabrik i Sverige.

Til Dommerudvalget valgtes:

Statskonsulent *C. V. Birk*, Holte,
Proprietær *S. Friis*, Duelund pr. Kjellerup.
Statskonsulent *K. Hansen*, Lyngby.
Forsøgsleder *N. A. Hansen*, Forsøgsstationen ved Aarslev.
Proprietær *N. Jacobsen*, Villa Andkjær, Odder, og
Forpagter *Selchau-Hansen*, Alslevgaard pr. Karise.

Endvidere havde man ønsket Konsulent *O. H. Larsens* Medvirkning i Dommerudvalget, men da Arbejdet med Prøverne foretoges i den for hans Virksomhed mest kostbare Tid, mente han ikke at kunne modtage Hvervet, hvorimod han velvillig tog Del i Prøvernes Udførelse, saavidt hans øvrige Virksomhed tillod det.

Desværre afgik Statskonsulent *Birk* ved Døden, inden Forsøgene kom i Gang. Statskonsulenten var allerede syg da han begyndte Forberedelserne. Endvidere maatte Dommerudvalget undvære Forpagter *Selchau-Hansens* Medvirkning paa Grund af Sygdom i de Dage, Prøverne blev foretagne. Dommerudvalget assisteredes af Assistent *M. Dall* og Ingeniør *C. Feilberg*.

Prøverne besluttedes at skulle foregaa dels med Vand med Tønderne og Sprederne anbragte paa fast Lad, kun paa den Maade var det muligt at foretage de nødvendige Nøjagtighedsprøver med tilhørende Maalinger og Vejninger, dels ogsaa med Ajle under Forhold, hvor nøjagtige Vejninger kunde foretages. — Dette navnlig for at konstatere, om Sprederne virkede ens med Ajle og Vand eller der muligvis var nogen Forskel i Spredningen, eftersom man anvendte den ene eller den anden af disse Væsker, og endelig med Ajle fra Vogn og under Spredning paa en Græsmark, hvor man kunde iagttage

Ajlesprederens Arbejdsmaade under den praktiske Brug og hvor man i Sommerens Løb eventuelt kunde iagttage Virkningen af Ajlespredningen paa Markens Afgrøde.

Over for disse Krav fandt man gunstige Forhold paa Gaarden »Lykkensgave« ved Taastrup Station, og Gaardens Forpagter, Hr. *H. P. Olsen,* stillede sig meget velvilligt overfor Dommerudvalgets Ønsker. Paa Gaardens Mark fandtes en forhenværende Sandgrav og i Nærheden af denne en Brandhane fra Vandværket i den nærliggende Stationsby. Ved Sandgravens Skrænt opstilledes et Tømmerlad, paa hvilket Aljetønderne bekvemt kunde anbringes og nemt kunde fyldes med Vand. Paa Bunden af Sandgraven, hvor der nu var Græsmark, lagdes et vandret Gulv, hvorpaa de Kar, der skulde modtage den udstrømmende Væske, kunde anbringes, og Sandgravens Bund kunde let igennem Undergrunden modtage den ret betydelige Mængde Vand, der anvendtes ved Prøverne.

De deltagende Ajlespredere kan deles efter deres Anvendelse i Bredspredere og Rækkespredere. De sidstnævnte indrettede til Spredning mellem Rækkerne af radsaaede Planter med stor Rækkeafstand. Bredsprederne, der er indrettede til Spredning uden Hensyn til Rækkerne, kan, efter deres forskellige Konstruktion, indordnes under de to Benævnelser Klapspredere og Rørspredere. Klapsprederens Ejendommelighed er den, at Ajlen strømmer ud af faa, men store Huller. Straalerne spredes da yderligere ved Hjælp af en Klap ud for hvert Udstrømningshul eller en Skinne ud for en Række af Huller. Rørsprederne derimod har forholdsvis mange og mindre Huller for Udstrømningen og behøver derfor ingen Klap eller Skinne til yderligere Spredning.

Til Prøverne med Klapspredere anvendtes rektangulære Blikkasser 275 mm brede. De stilledes ved Siden af hverandre, saaledes at de optog al Væsken. Kassernes Overkant var anbragt i en Afstand fra Tøndens

Underside, der svarede til Højden af Vognbunden paa en almindelig Markvogn, hvilket ansattes at være 80 cm. Ved Rørsprederne derimod maaltes Udstrømningen af hvert Hul for sig, idet Væsken opsamledes i smallere Kasser af iøvrigt lignende Form, som de tidligere omtalte, men da Væskestraalerne ikke falder lodret ned, toges der Mærke af det Punkt, hvor hver Straale traf Jordoverfladen, og Spredefeltet paa samme er Grundlaget for de foretagne Beregninger.

Resultatet af Vandprøverne er angivet i de i det følgende fremstillede Tabeller og grafiske Fremstillinger. Til sidstnævnte er altid benyttet den Prøve, der begyndte med fuld Tønde, og Væskemængden er angivet ved en Kurve, hvis Ordinat i Henhold til den Tegningen vedføjede Maalestok er Udtryk for Vandmængden i Liter pr. Kvadratmeter (l pr. m^2), idet Kørehastigheden ved samtlige Beregninger er forudsat at være 1 m pr. Sek.

Hvad der paa Tegningen er vist angaaende Sprederens Anbringelse paa Tønden skal opfattes rent signaturmæssigt.

Det er klart, at Væsketrykket er størst, medens Tønden er fuld og at dette, og dermed ogsaa Udstrømningsmængden, aftager, efterhaanden som Tønden tømmes, saafremt dette ikke er modvirket ved særlige Foranstaltninger. For at konstatere Forskellen i Spredemængden, maaltes Udstrømningsmængden ved fuld, halvfuld og næsten tom Tønde.

Efter at Vandprøverne var foretagne, prøvedes nogle af Spredere med Ajle fra Ajlebeholderen paa Gaarden. Det viste sig her, at Vejningsresultaterne fra Ajleprøverne gav Talstørrelser, der var lige saa overensstemmende med Vandprøvernes, som Tallene fra to Vandprøver med samme Spreder indbyrdes. Ved den ene Prøve med Ajle, hvor denne var usiet og derfor noget slamholdig, syntes Spredemængden at være lidt mindre end den havde været med Vand, men Forskellen var kun ringe og havde for en Del sin Aarsag i den Omstændig-

hed, at Vognen stod noget lavt med Forhjulene under Prøven med Ajlen, og at Væsketrykket som Følge deraf var noget ringere, end det havde været ved den tilsvarende Prøve med Vand.

Efter denne Prøve foretoges endelig Prøverne under Kørsel paa en Græsmark paa Gaarden, hvor et Stykke blev afsat til hver Spreder.

Alle de Spredere der havde vandret Spredерør, var selvbalancerende, d. v. s. de var ophængt bevægeligt saaledes, at Spredерøret af sig selv indstilledes vandret.

De prøvede Spredere og Resultatet af Prøverne var følgende, nævnt i samme Rækkefølge, som Sprederne prøvedes:

Nr. 1. **Rørspreder fra Fabrikant H. Hermansen, Ringsted.**

Hanestykket er fastskruet paa Tøndens Underside ved en Flange og støttet med en Jernbøjle af Rundjern fastgjort til Tøndens Endebund. Nedløbsrøret omslutter Hanestykket med en Muffe, der fastholdes ved en Jernbøjle med Pinolskrue. Nedløbsrørets og det vandrette Spredерørs indvendige Diameter er 50 mm. Der er 21 Huller med indbyrdes Afstand 145 mm, de to midterste tættere. De yderste 7 Huller fra hver Ende er rettede skraat indad mod Midten og har en Diameter af 9,5 mm. De 7 mellemste Huller er derimod rettet lige nedad og ført igennem en Fortykkelse, der er fast-

Nr. 1. **Rørspreder fra H**
Spredebredde

Straalens Nr. fra venstre..	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vandmængde i l pr. Minut:										
med fuld Tønde	8,1	7,5	7,0	7,2	7,1	7,2	8,2	6,4	6,2	7,6
— halvfuld Tønde....	7,5	6,6	6,1	6,3	6,3	6,3	7,4	5,7	5,6	6,8
— næsten tom Tønde	6,7	6,3	5,7	5,8	5,8	5,9	6,8	5,4	5,4	6,4
Vandm. i l pr. m^2 m. fuld Td.	3,3	2,8	1,7	1,2	1,2	1,1	1,2	1,0	0,9	1,3

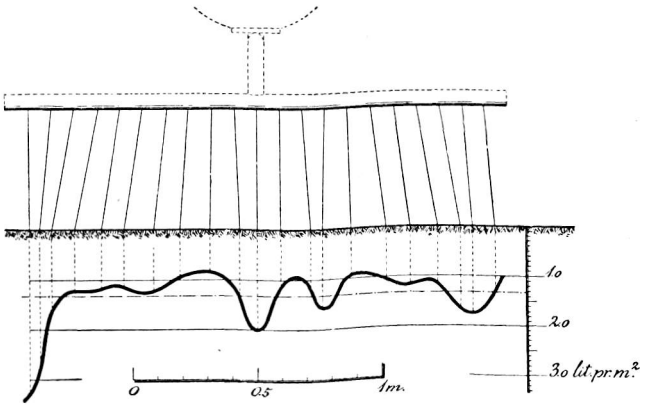
skruet indvendig til Rørvæggens underste Side. Disse Hullers Diameter er 8,3 mm.

Afstanden fra Vognbunden (Tøndens Underflade) til Sprederørets Underside er 33 cm. Prisen er 22 Kr.

Fabrikant Hermansen var den første, der i sin Tid anvendte en selvbalancerende Rørspreder, det System som nu er det mest almindelige.

Dommernes Udtalelser.

Spredningen var, som den grafiske Fremstilling viser, mangelfuld, hvilket for en Del skyldes den forholdsvis store Afstand fra Sprederøret til Jordoverfladen i Forbindelse med en uheldig Retning af de yderste Huller i Sprederøret.



Hermansen, Ringsted.
1,9 m.

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	Ialt	Gennemsnit i l pr. m²
9,8	7,5	5,9	7,5	7,1	7,4	7,3	7,0	7,0	7,3	7,2	153,5	1,3
9,0	6,9	5,2	6,6	6,1	6,4	6,3	6 1	6,4	6,7	6,4	136,9	1,2
8,3	6,3	5,0	6,2	5,7	6,0	5,8	5,7	5,7	6,1	5,8	126,8	1,1
2,0	1,2	1,2	1,5	0,9	1,0	1,2	1,1	1,6	1,7	1,3		

Nr. 2. Rækkespreder fra samme Fabrikant.

Tilledningsrøret er af samme Dimensioner som ved den foregaaende. Det vandrette Rørs indvendige Diameter 38 mm. Der er 3 Udløbsrør, deres indvendige Diameter er 18,5 mm og den indbyrdes Afstand er 60 cm. Hvert Udløbsrør er forsynet med et 42 cm langt, bøjeligt Rør af spiralsnoet Jernblik. Spredeafstanden kan indstilles ved et simpelt Apparat, lavet af Rundjernstænger. Udløbsrørene er Støbegodsstykker, fastgjorte paa Fordelingsrøret. Prisen er 10 Kr., til 5 Rækker 15 Kr.

Nr. 2. **Rækkespreder fra H. Hermansen, Ringsted.**

Udløbets Nr. fra venstre..	1	2	3	Ialt	Gns. i l pr. m² med 60 cm Rækkeafstand
Vandmængde i l pr. Minut:					
med halvfuld Tønde ...	43,7	51,0	34,5	129,2	1,2
— næsten tom Tønde	34,5	39,1	26,4	100,0	0,9

Dommernes Udtalelser.

Spredningen var, som ovenstaaende Tabel viser, mindre god, idet det midterste Udløb gav en ret betydelig større Væskemængde end de ydre Rør. De spiralformede Rør er sikkert hensigtsmæssige, men kræver en omhyggelig Behandling efter Brugen for ikke hurtigt at ødelægges ved Rustning.

Nr. 3. Klapspreder fra samme Fabrikant.

En enkelt Klapspreder af sædvanlig Form, indrettet til at kunne anbringes paa Rørsprederens Hanestykke. Den er 130 mm bred paa det bredeste Sted og forsynet med en Rygning i Midten.

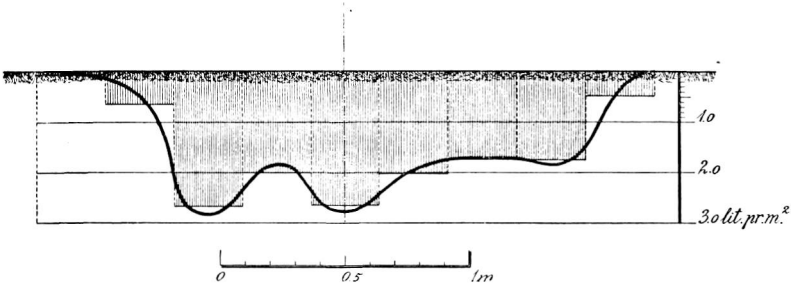
Prisen er 1 Kr.

Til Hermansens Spreder kan endvidere faas et Muffestykke til Anbringelse paa Hanestykket, hvorved Tønden kan anvendes som almindelig Vandtønde.

Nr. 3. **Klapspreder fra H. Hermansen, Ringsted.**

Spredebredden med fuld Tønde ca. 1,9 m, med halvfuld Tønde noget mindre.

Kassens Nr. fra venstre..	1	2	3	4	5	6	7	8	9	Ialt	Gennemsnit i l pr. m^2
Vandmængde i l pr. Minut:											
med fuld Tønde	0,9	10,6	44,4	33,2	43,6	33,4	28,4	28,7	7,9	231,1	2.0
— halvfuld Tønde...	0,1	0,7	23,2	40,7	39,8	25,8	32,7	11,9	0,3	175,2	1,7



Dommernes Udtalelser.

Klapsprederen spredte c. 2 l pr. m^2, hvilket i de fleste Tilfælde vil være mere end ønskeligt. Skal der spredes tyndere, maa Kørselshastigheden forøges; thi ved Indstilling paa Hovedhanen til en mindre Spredemængde, vil Spredebredden aftage stærkt.

Som karakteristisk for Klapsprederen var Spredningen, som den grafiske Fremstilling viser, ikke jævn og regelmæssig.

Sprederen er bekvemt og praktisk anbragt paa Bred-

sprederens Hanestykke og er meget billig i Anskaffelse. Den kan gøre Nytte, hvor Ajlen er tykflydende og uren og derfor vilde stoppe Hullerne i en Rørspreder. Der var ved denne Spreder en meget betydelig Forskel i Spredemængden ved Tøndens forskellige Fyldningsgrader, hvilket er let forklarligt ved den Omstændighed, at Udløbet ligger meget nær i Højde med Vognbunden.

Nr. 4. **Hennebergs Spreder.**

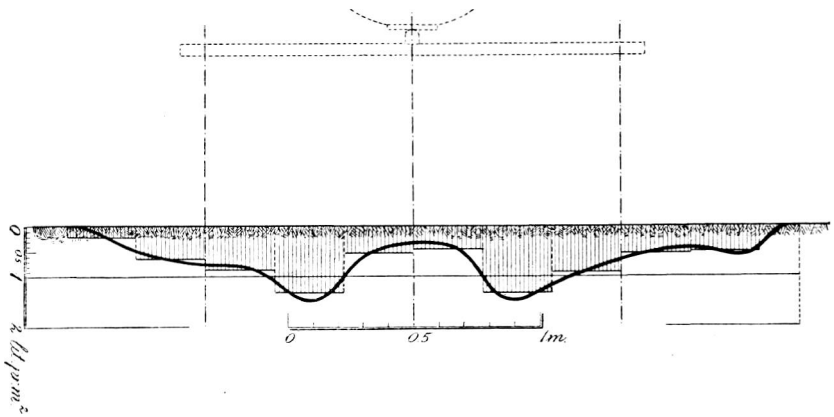
Hanestykket er fastskruet i Tøndens Underside ved Hjælp af en bred Flange og støttes af to Stykker Rundjern, fastskruede paa Tøndens Endebund. Hanen er forsynet med en Skala, der angiver en Indstilling til en Spredemængde fra 5000 til 8000 Pd. pr. Td. Ld. = 0,45 l til 0,73 l pr. m^2. Den kan aabnes og lukkes ved en Arm anbragt oven paa Tønden. Det vandrette Sprederør er anbragt direkte og drejeligt paa Hanestykkets Tud uden Nedløbsrør. Paa dette Sprederør er anbragt 3 Klapper med hver sin store Udløbsaabning, der kan reguleres ved hver sin Metalskrue, som maa indstilles samtidig med Hovedhanen. Klappernes Form kan nærmest betegnes som en Del af en afstumpet Kegle. For at sænke Sprederørets Tyngdepunkt saaledes, at Røret kan blive selvbalancerende, er der anbragt et tungt Lod lavt under Rørets Midte ophængt i Sprederørets Yderender. Sprederøret vil derved altid holde sig vandret. Ønskes Sprederøret fast anbragt, f. Eks. til Rækkespredning, kan Loddet fjernes og Sprederøret gøres fast paa Hanestykket ved Indsættelse af en dertil tjenende Stift gennem Rørets Muffe og Hanestykkets Tud.

Afstanden mellem Klapperne fra Midte til Midte er 825 mm. Afstanden fra Vognbunden til Sprederørets Underside er 12 cm. Prisen er 30 Kr.

Nr. 4. Klapspreder fra Konsulent P. Henneberg.

Spredebredden ca. 2,6 m.
Indstilling til 8000 Pd. pr. Td. L. = 0,73 l pr. m².

Kassens Nr. fra venstre..	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ialt	Gennemsnit i l pr. m²
Vandmængde i l pr. Minut:												
med fuld Tønde	3,5	10,8	14,2	21,7	8,8	7,2	21,7	15,2	8,9	8,4	120,4	0,8
— halvfuld Tønde ..	5,6	4,6	14,4	24,1	6,7	8,5	23,9	15,3	9,0	9,1	121,2	0,8
— næsten tom Tønde	2,2	11,0	16,5	18,9	6,1	8,0	20,4	14,9	10,8	5,2	114,0	0,7



Dommernes Udtalelser.

Skønt denne tredobbelte Klapspreder har den Fordel fremfor den enkelte, at den har en større Spredebredde og kan sprede en passende Ajlemængde pr. Arealenhed, og skønt den, i Sammenligning med Rørsprederne, har den Fordel, at den ikke tilstoppes af tykflydende og uren Ajle, maa den dog siges at være mindre anvendelig end Rørsprederne, idet den, som alle hidtil kendte Klapspredere, fordeler Ajlen meget uregelmæssigt, som Tabellen og den grafiske Fremstilling viser. Den vil desuden være ganske uanvendelig i Blæst.

Anbringelsen af Spredeapparatet næsten i Højde med

Vognbunden bevirker, at Spredemængden varierer stærkt fra fuld til næsten tom Tønde, hvad Udstilleren dog mener kan afhjælpes af Kusken under Kørslen ved, at han aabner mere eller mindre for den i Beskrivelsen omtalte Hovedhane. Betjeningen vil i saa Tilfælde i høj Grad kræve Interesse og stadig Opmærksomhed hos Brugeren, der samtidig maa lede Kørslen, som ogsaa kræver hans Opmærksomhed.

Nr. 5. **Hennebergs Spreder som Rækkespreder.**

Udløbets Nr. fra venstre .	1	2	3	Sum	Gns. i 1 pr. m^2 med 60 cm Rækkeafstand
Vandmængde i 1 pr. m^2: med halvfuld Tønde ..	26,6	42,6	30.2	99,4	0,9

Dommernes Udtalelser.

Forandringen til Rækkespredning ved Klappernes Bortfjernelse og Paabinding af Lærredsslanger er nem og billig.

Det er en Fordel ved denne Rækkespreder, at den paa en nem Maade kan gøres fast (ikke selvballancerende), men Fordelingen var mangelfuld, som Tabellen viser, hvilket der ganske vist vil kunne raades Bod paa ved en forudgaaende Regulering gennem en mere rigtig Indstilling af de i Beskrivelsen omtalte Metalskruer.

Nr. 6. **Rørspreder fra P. Mortensen, Herning.**

Hanestykket er fastskruet paa Tøndens Underside ved en bred Flange og støttet af en Skraastiver. Det ender i en Muffe, som omfatter en Tud paa Nedløbsrøret, der fastholdes ved en Skrue i Muffen, som griber ind i en Udskæring i Tuden. Nedløbsrøret er 42 mm indvendig Diameter, det vandrette Spredерør 37 mm.

Der er 18 Huller med en indbyrdes Afstand af 144 mm, de midterste dog meget tættere. Diametren af de to midterste Huller er 9,5 mm, de to næste 12,5, Resten 11 mm. Hanen paa den ene af de to fremstillede Tønder er af en saadan Konstruktion, at Hanestykket og Lukkemekanismen fra Fabrikens gamle enkelte Klapspredere kan anvendes. Tønderne er ovale. Afstanden fra Vognbunden til Spredерørets Underside er 40 cm.

Spunshullet er paa Midten af Tønden, og her er anbragt en Trykregulator, bestaaende af et Jernrør, aabent i begge Ender, og hvis øverste Ende er lufttæt befæstet over Spunsaabningen ved en bred Flange med et Mellemlag af Kautchuk, og fastskruet med to Skruebolte med Fløjmøttrikker. Rørets nederste Ende udmunder i Nærheden af Tøndens Bund. Under Spredningen maa Luften suges ind i Tønden gennem Røret, og for at dette kan ske, maa der opstaa en Luftfortynding i Tønden, der paa ethvert Stadium svarer til Trykket af Væskehøjden over Rørets Udmunding. Dette Tryk vil altsaa bestandig ophæves under Spredningen. Prøven viste ogsaa, at Tøndens Fyldningsgrad saa godt som ikke paavirkede Udstrømningsmængden, hvorimod dette i høj Grad var Tilfældet, naar Røret fjernedes.

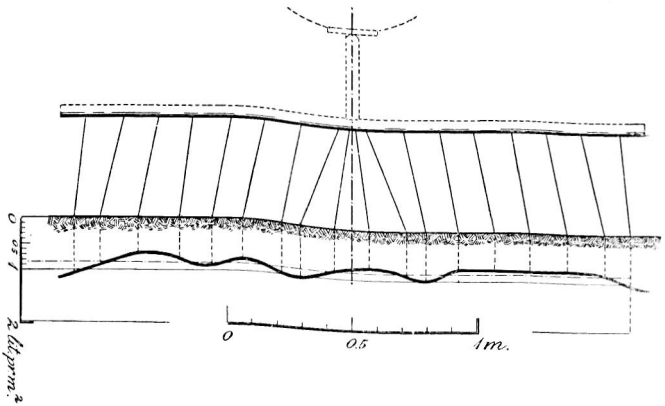
Paa flad Jord vil Trykregulatoren altsaa virke tilfredsstillende. Dette vil dog ikke være Tilfældet ved Spredning op eller ned ad Bakke, med mindre Røret udmunder lige over Udløbsaabningen. Fabrikanten gjordes opmærksom herpaa og vil indrette sin Trykregulator i Overensstemmelse hermed. Prisen er for Sprederen med Jernhane 20 Kr. Trykregulatoren koster 5 Kr.

Dommernes Udtalelser.

Spredningen var, som Tabellen og den grafiske Fremstilling viser, udmærket god. Dommerne udtalte sig anerkendende om den foran beskrevne Trykregulator, ved hvilken der opnaaedes en næsten uforandret Spredemængde ved Tøndens forskellige Fyldningsgrader.

Nr. 6. **Rørspreder fra**
Spredebredden

Straalens Nr. fra venstre	1	2	3	4	5	6	7	8
Vandmængde i l pr. Minut:								
med fuld Tønde:	6,8	7,0	6,8	7,0	7,0	6,5	6,8	6,3
— halvfuld Tønde	7,2	7,2	7,2	7,5	7,4	6,8	6,8	6,4
— næsten tom Tønde	7,0	7,2	7,2	7,3	7,3	6,8	6,8	6,3
Vandmængde i l pr. m^2:								
med fuld Tønde	1,1	0,9	0,7	0,8	0,9	0,8	1,0	1,0



Nr. 7. **Rørspreder Nr. 2 fra samme Fabrikant.**

Tilløbsrøret er det samme, som omtalt ved den foregaaende. Sprederørets indvendige Diameter er 36 mm.

Nr. 7. **Rørspreder fra**
Spredebredden

Straalens Nr. fra venstre..	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vandmængde i l pr. Minut:										
med næsten fuld Tønde	6,1	6,3	6,3	6,2	6,0	6,1	5,8	5,8	5,3	6,6
Vandmængde i l pr. m^2..	0,8	0,8	0,8	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,8

Mortensen, Herning.

2,3 m.

9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	Ialt	Gennems. i l pr. m^2
7,0	6,6	6,1	6,1	6,3	6,5	7,0	6,8	6,5	6,5	119,6	0,9
7,2	6,8	6,5	6,5	6,8	6,9	7,1	7,0	6,9	6,9	125,1	0,9
7,0	6,8	6,3	6,2	6,2	6,5	7,0	7,0	6,7	6,5	122,1	0,9
0,9	0,8	0,9	1,0	0,8	0,8	0,8	0,8	0,9	1,1		

Der er 20 Huller af Diameter 10,5 mm, de to nærmest Midten dog kun 8,5 mm og de næste to 12 mm. Hullernes indbyrdes Afstand er 142 mm, de mellemste Huller noget tættere sammen. I øvrigt som den foregaaende.

Prisen er med Messinghane 32 Kr., med Jernhane 27 Kr.

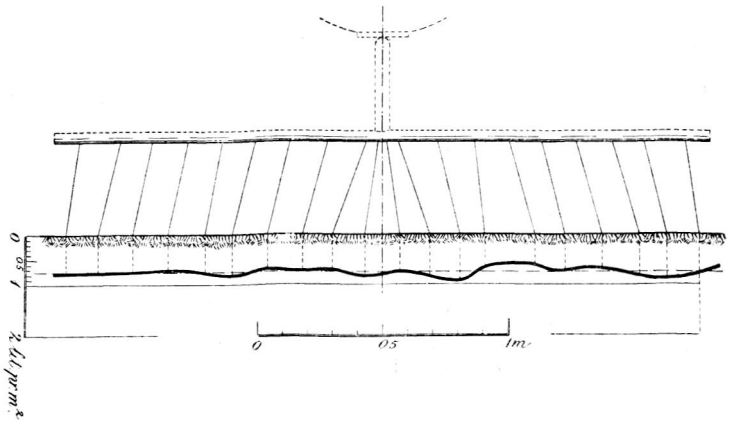
Dommernes Udtalelser.

Om denne gælder det samme som udtalt ved den foregaaende. Begge Sprederne skønnedes at være lette at anbringe i Hanestykket og let balancerende.

Mortensen, Herning.

2,7 m.

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	Ialt	Gennems. i l pr. m^2
5,8	6,0	6,0	5,8	5,9	5,9	6,1	6,3	6,4	6,1	120,8	0,8
0,7	0,8	0,9	0,7	0,6	0,7	0,7	0,8	0,9	0,8		



Nr. 8. **Rækkespreder fra samme Fabrikant.**

Det vandrette Sprederørs indvendige Diameter er 36 mm. Der er tre Udløbsrør, som er anbragt med nogen Hældning bagud. Det midterste Udløbsrør har 18 mm indvendig Diameter, de to yderste 20 mm.

Nr. 8. **Rækkespreder fra Mortensen, Herning.**

Udløbets Nr. fra venstre.	1	2	3	Sum	Gns. i l pr. m² med 60 cm Rækkeafstand
Vandmængde i l pr. Minut med halvfuld Tønde ..	27,2	26,4	27,4	81,0	0,8

Dommernes Udtalelser.

Spredningen var, som Tabellen viser, udmærket god. Rækkeafstanden kan kun forandres ved at paasættes Slanger som Fortsættelse af Udløbsrørene og ved at disses nederste Ende styres ved Fastbinding.

Nr. 9. **Rækkespreder fra Jens A. Rasmussen, Svendborg.**

Tilløbsrøret er af indvendig Diameter 50 mm. Det vandrette Fordelingsrør 35 mm. Der er 5 Udløbsrør,

altsaa til Spredning af 5 Rækker. Rørenes indvendige Diameter er 33 mm, det midterste, som er anbragt lige under Tilløbsrøret, dog kun 15 mm. Afstanden mellem Rørene er 375 mm og uforanderlig.

Prisen er 12 Kr.

Nr. 9. **Rækkespreder fra Jens A. Rasmussen, Svendborg.**

Udløbets Nr. fra venstre..	1	2	3	4	5	Ialt	Gns. i l pr. m² med 48 cm Rækkeafstand
Vandmængde i l pr. Minut:							
med fuld Tønde	32,4	33,2	29,4*)	32,4	31,1	158,5	1,1
— halvfuld Tønde...	29,2	29,9	27,5	28,9	26,7	142,2	1,0

*) Spaan i Hullet.

Dommernes Udtalelser.

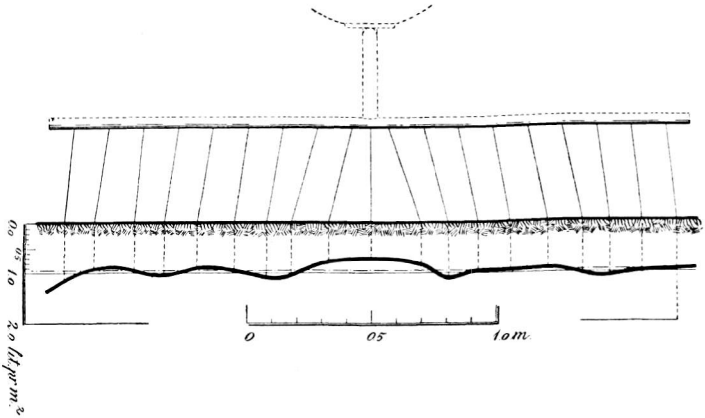
Spredningen var, som Tabellen viser, udmærket god.

Nr. 10. **Rørspreder fra samme Fabrikant, ældre Model.**

Hanestykket er fastskruet paa Tøndens Underside ved en stærk Flange og støttes af en Bøjle fastskruet til Tøndens Endebund. Det ender med en Tud, paa hvilken Nedløbsrøret er ophængt ved en Muffe og fastholdes ved en Bøjle med en Pinol med Fjeder. Nedløbsrørets indvendige Diameter er 50 mm, det vandrette Sprederør 35 mm. Der er 19 Huller med en indbyrdes Afstand af 140 mm. I Midten dog kun 70 mm. Hullernes Diameter er 10 mm, det midterste dog kun 9 mm og de to Par nærmest udad henholdsvis 13 og 11 mm. Afstanden fra Vognbunden til underste Side af Sprederøret er 42 cm. Prisen er 26 Kr. Med Messinghane 5 Kr. mere.

Nr. 10. **Rørspreder fra Jens**
Spredebredden

Straalens Nr. fra venstre.....	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vandmængde i l pr. Minut:									
med fuld Tønde	8,5	7,8	8,1	7,8	7,7	8,1	7,6	8,0	7,6
— halvfuld Tønde.....	8,1	7,4	7,6	7,5	7,5	7,8	7,3	7,5	7,1
— næsten tom Tønde	7,3	6,7	6,8	6,8	6,8	7,1	6,8	7,2	6,8
Vandm. i l pr. m^2 med fuld Td.	1,2	0,9	1,0	1,0	0,9	1,0	1,1	1,1	0,8



Dommernes Udtalelser.

Spredningen var, som Tabellen og den grafiske Fremstilling viser, udmærket god. Forskellen i Spredemæng-

Nr. 11. **Rørspreder fra Jens A**
Spredebredden

Straalens Nr. fra venstre .	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Vandmængde i l pr. Minut:										
med fuld Tønde	7,1	6,8	6,3	7,0	6,7	6,5	6,5	6,6	6,6	6,4
— halvfuld Tønde ...	5,5	5,5	5,4	5,8	5,8	5,8	5,9	6,0	6,0	6,0
— næsten tom Tønde	5,1	5,1	4,8	5,5	5,3	5,4	5,7	5,7	5,6	5,6
Vandm. i l pr. m^2 m. fuld Td.	0,7	0,8	0,8	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7

A. Rasmussen, Svendborg.
2,6 m.

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	Ialt	Gennems. i l pr. m²
8,1	7,8	7,6	7,3	8,0	8,1	7,7	7,8	8,1	8,1	149,8	1,0
7,7	7,5	7,3	7,0	7,7	7,8	7,5	7,4	7,4	7,5	142,6	0,9
7,2	7,3	7,1	6,8	7,5	7.4	7,0	6,6	6,8	6.8	132,8	0,9
0,7	0,8	1,1	1,0	1,0	0,9	1,0	1,1	1,0	1,0		

den ved Tøndens forskellige Fyldningsgrader var den mindste blandt de Spredere, der arbejdede uden Tryk-regulator eller særlig Regulering under Spredningen, hvilket formentlig navnlig skyldes Sprederens dybe Beliggenhed i Forhold til Tønden.

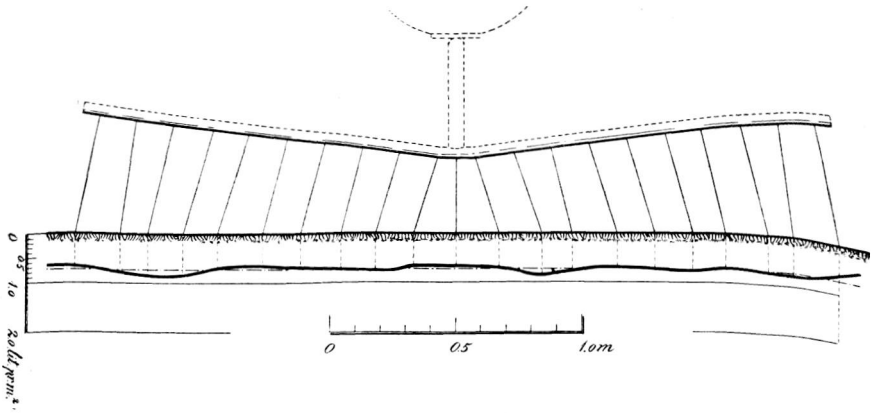
Nr. 11. **Rørspreder af samme Fabrikant, ny Model.**

Hanestykket og Tilløbsrør som ved den foregaaende. Sprederøret er 35 mm indvendig Diameter og vinkelbøjet i Midten, som Tegningen viser. Der er 21 Huller med en indbyrdes Afstand af 150 mm, i Midten dog kun 75 mm. Hullernes Diameter er 8,5 mm, det midterste dog kun 7,5 mm og de to nærmest Midten 9 mm.

Det dybeste Punkt af Sprederøret, alttaa i Midten,

Rasmussen, Svendborg. Ny Model.
3,2 m.

11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	Ialt	Gns. i l pr. m²
6,7	7,2	7,3	6,8	6,8	6,4	6,3	6,3	6,1	6,5	6,5	139,4	0,7
6,1	6,5	6,6	6,3	6,3	6,0	5,8	5,9	5,8	6,3	6,2	125,5	0,7
5,7	6,2	6,1	6,0	5,9	5,5	5,6	5,5	5,4	5,6	5,6	116,9	0,6
0,7	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,8	0,7	0,8	0,8	0,6		



er 50 cm under Vognbunden, iøvrigt som beskrevet ved den foregaaende.

Prisen er 34 Kr. Med Messinghane 5 Kr. mere.

Dommernes Udtalelser.

Om Spredningen gælder det samme, som er udtalt om den foregaaende. Vinkelbøjningen af Sprederøret skønnes at være praktisk ved Spredning paa bakket Terræn.

Nr. 12. **Rørspreder fra samme Fabrikant, ny Model.**

Nedløbsrørets indvendige Diameter er 40 mm, det vinkelbøjede Sprederør 35 mm. Der er 13 Huller med indbyrdes Afstand 155 mm, i Midten dog kun 68 mm. Hullernes Diameter er 9 mm, Midterhullet dog kun 7,5 og de 10 nærmeste til hver Side 9,5 mm.

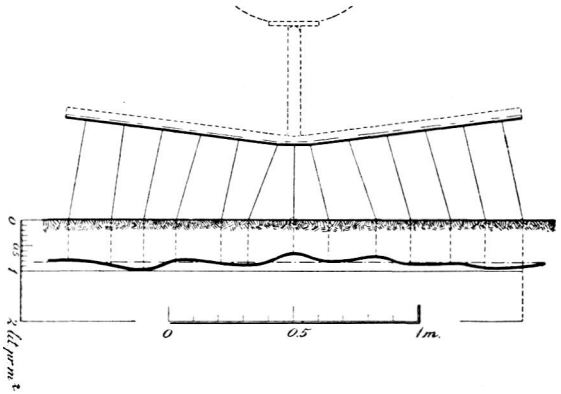
Sprederørets dybeste Punkt er, som ved den foregaaende 50 cm under Vognbunden, iøvrigt som ved de foregaaende Rørspredere fra samme Fabrikant.

Prisen er 26 Kr. Med Messinghane 3 Kr. mere.

Nr. 12. **Rørspreder fra Jens A. Rasmussen, Svendborg.** Ny Model.

Spredebredden 2,0 m.

Straalens Nr. fra venstre	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	Ialt	Gennemsnit i l pr. m²
Vandmængde i l pr. Min.: med næsten fuld Tønde	8,0	8,0	7,5	7,4	7,5	7,6	6,3	7,8	7,2	7,7	7,7	8,1	8,0	98,8	0,8
Vandmængde i l pr. m².	0,8	0,9	1,0	0,8	0,9	0,9	0,7	0,8	0,7	0,9	0,9	0,9	0,9		



Dommernes Udtalelser.

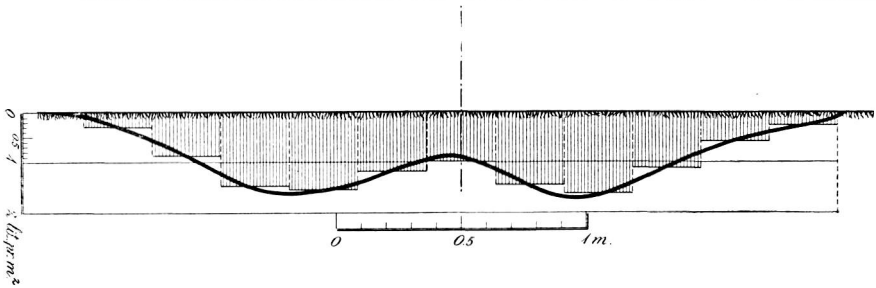
Om denne mindre Spreder gælder det samme, som er udtalt under den foregaaende. Samtlige Spredere fra denne Fabrikant er lette at anbringe paa Hanestykket og at aftage og let balancerende.

Nr. 13. **Rørspreder med Skinne fra Brødr. Bentzen, Bække.**

Hanestykket er fæstet til Tøndens Underside ved en Flange og støttet af en Jernstang, fastskruet til Tøndens Endebund. Nedløbsrøret er ophængt paa Hanestykkets Tud ved en Muffe og fastholdes af en Halvkrans, der falder ned over Muffen og trykker dens Krave ind mod Hanestykket ved et Jernlod. Nedløbsrøret og det vandrette Sprederør har en indvendig Diameter af 50 mm. Hullerne i Sprederøret vender bagud og ikke, som ved

Nr. 13. **Rørspreder med Skinne**
Spredebredde

Kasse Nr. fra venstre	1	2	3	4	5	6
Vandmængde i l pr. Minut:						
med fuld Tønde	0,5	4,9	14,4	24,3	25,6	19,7
— halvfuld Tønde	0,4	4,2	11,9	21,4	22,4	17,4
— næsten tom Tønde	0,2	2,9	10,0	19,7	20,2	16,2
Vandmængde i l pr. m^2:						
med fuld Tønde	0,0	0,3	0,9	1,5	1,6	1,2



de egentlige Rørsprere, nedad. Der er 16 Huller med indbyrdes Afstand 135 mm. Hullernes Diameter er 20 mm. For at bryde Straalerne er der lige ud for Hullerne i en Afstand af 35 mm anbragt en smal Jernskinne af svagt buet Profil. Afstanden fra Vognbunden til Sprederørets Underside er 43,5 cm.

Prisen er 34 Kr., med Metalhane 2 Kr. mere.

Nr. 14. **Rørspreder uden Skinn**
Spredebred

Straalens Nr. fra venstre	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Vandmængde i l pr. Min.:											
med fuld Tønde	8,5	8,1	7,6	7,6	7,8	7,8	8,3	8,2	8,2	7,9	6,9
— halvfuld Tønde ..	7,8	7,5	7,0	5,8	7,0	7,0	7,6	7,5	7,6	6,8	6,6
— næsten tom Tønde	7,3	7,1	6,8	6,5	6,1	6,1	6,2	6,0	6,2	6,2	5,8
Vandmænge i l pr. m^2:											
med fuld Tønde	2,0	1,7	1,4	1,3	1,4	1,5	1,7	1,7	1,7	1,7	1,1

fra Brødr. Bentzen, Bække.
2,5 m.

7	8	9	10	11	12	13	Ialt	Gennemsnit i 1 pr. m²
16,4	23,9	26,9	18,4	9,9	4,4	1,2	190,5	1,3
13,0	20,8	24,4	17,6	9,9	3,2	0,3	166,9	1,1
10,4	18,1	22,5	16,4	9,1	2,2	0,2	148,1	1,0
1,0	1,5	1,6	1,1	0,6	0,3	0,1		

Dommernes Udtalelser.

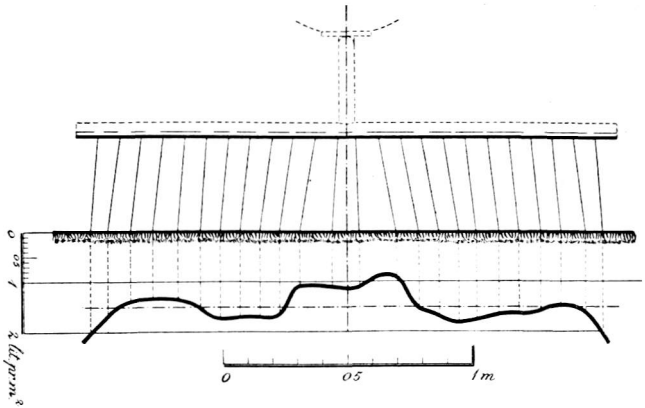
Ved denne Form for Bredspredere opnaar man den Fordel, at man paa Grund af de store Huller i Sprederøret er i Stand til at sprede temmelig tykflydende og uren Ajle, og man er dog ikke stærkt udsat for Blæstens Paavirkning, da Sprederøret er anbragt nær Jordoverfladen. Fordelingen var dog, som den grafiske Fremstilling viser, væsenlig mindre regelmæssig end for de bedre Rørsprederes Vedkommende.

Nr. 14. Rørspreder uden Skinne fra samme Fabrikant.

Hanestykket og Tilledningsrøret er som ved den foregaaende og af samme Diameter, hvilket ogsaa er

fra Brødr. Bentzen, Bække.
2,1 m.

12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	Ialt	Gens. i 1 pr. m²
7,9	8,6	6,6	7,8	8,1	8,1	8,5	8,5	8,3	8,0	8,0	8,2	8,7	192,2	1,5
6,4	6,8	6,1	6,9	7,4	7,5	7,5	7,4	7,3	7,1	7,3	7,6	8.3	171,8	1,3
6,7	7,1	5,6	6,2	6,5	6,1	6,2	6,3	6,5	6,5	6,9	7,2	7,6	155,7	1,2
1,1	1,1	0.9	1,5	1,7	1,8	1,8	1,7	1,6	1,6	1,5	1,6	2,0		



Tilfældet med det vandrette Sprederør. I dette er der 24 nedadvendende Huller med en indbyrdes Afstand af 87 mm og en Diameter af 9,5 mm. De to midterste Huller har en dobbelt Vægtykkelse at passere, idet de gaar igennem Muffen, i hvilken Sprederøret er indskruet.

Afstand fra Vognbunden til Sprederørets Underside er 42,5 cm.

Prisen er 33 Kr.

Dommernes Udtalelser.

Spredningen er, som den grafiske Fremstilling viser, mindre god. Sprederen skønnes at være let at paasætte og aftage samt stærkt og solidt konstrueret.

Nr. 15. **Rækkespreder fra samme Fabrikant.**

Tilløbsrøret er 50 mm indvendig Diameter Fordelingsrøret 40 mm. Afstanden mellem de 5 Udløbsrør er 555 mm, deres indvendige Diameter er 21 mm. De vender vandret bagud fra Fordelingsrøret og bøjer derefter straks i en ret Vinkel nedefter. Udløbsrørene er forneden fæstede til en Tværstang saaledes, at der ved forskellig

Indstilling kan gives dem forskellig Retning og derved ogsaa forskellig Rækkeafstand fra 47—63 cm.

Prisen er 22 Kr.

Nr. 15. **Rækkespreder fra Brødr. Bentzen, Bække.**

Udløbets Nr. fra venstre..	1	2	3	4	5	Ialt	Gns. i l pr. m² med 55 cm Rækkeafstand
Vandmængde i l pr. Minut:							
med halvfuld Tønde...	32,6	31,9	34,6	32,9	33,0	165,0	1,0
— næsten tom Tønde	31,0	29,9	33,2	30,2	30,1	154,4	0,9

Dommernes Udtalelser.

Fordelingen var, som Tabellen viser, udmærket god. Indretningen til Ændring af Rækkeafstanden skønnedes at være formaalstjenlig.

Fabrikanten havde ogsaa fremstillet en Rækkespreder til 3 Rækker, konstrueret som nærværende. Dennes Pris er 15 Kr.

Nr. 16. **Rørspreder uden Skinne fra samme Fabrikant.**

Konstruktion som ved den foregaaende. Fordelingsrøret og det vandtætte Sprederør 40 mm i indvendig Diameter. Der er 20 Huller, hvis Diameter er 9,5 mm. Den indbyrdes Afstand er 106 mm, mellem de to midterste Huller dog kun 84 mm. Prisen er 25 Kr.

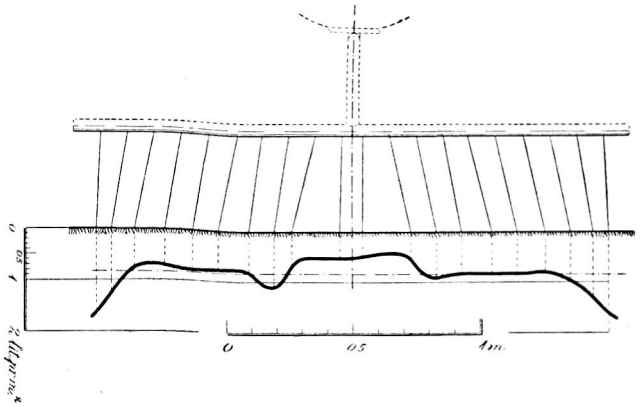
Dommernes Udtalelser.

Spredningen var, som den grafiske Fremstilling viser, mindre god. I øvrigt gælder det samme som udtalt under Nr. 14.

Nr. 16. **Rørspreder uden Skinne**

Spredebredden

Straalens Nr. fra venstre.....	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vandmængde i l pr. Minut: med fuld Tønde	5,8	5,6	4,9	4,9	5,0	5,2	5,5	5,6	5,5
Vandmængde i l pr. m^2	1,6	1,2	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	1,1	0,7



Nr. 17. **Rørspreder med Skinne fra samme Fabrikant.**

Tilledningsrørets og Sprederørets indvendige Diameter er 40 mm. Der er 12 Huller, som vender bagud og med en indbyrdes Afstand af 156 mm og Diameter 11 mm. Afstand fra Vognbund til Sprederørets Underside er 42,5 cm. Iøvrigt som Nr. 13. Prisen er 27 Kr.

Nr. 17. **Rørspreder med Skinne**

Spredebredden

Kasse Nr. fra venstre	1	2	3	4	5
Vandmængde i l pr. Minut: med fuld Tønde	0,4	6,6	11,3	15,9	15,9
Vandmængde i l pr. m^2	0,0	0,4	0,7	1,0	1,0

ra Brødr. Bentzen, Bække.

,1 m.

10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	Ialt	Gns. i l pr. m²
4,5	4,3	4,7	5,4	5,4	5,4	5,2	5,0	5,5	5,5	5,8	104,7	0,8
0,5	0,5	0,5	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	1,0	1,2	1,6		

Dommernes Udtalelser.

Om denne Spreder gælder det samme som udtalt under Nr. 13.

Til Sprederne havde Fabrikanten leveret 3 Ajletønder hvoraf de to med gennemhullede Skillevægge for at indskrænke Skvulpning under Kørslen, og alle 3 med Planker under Undersiden for at give et fast Leje paa Vognen.

Nr. 18. **Ajlesprederen „Globe" fra Alnarp Maskinfabrik, fremstillet ved F. Portefee Bahnsen.**

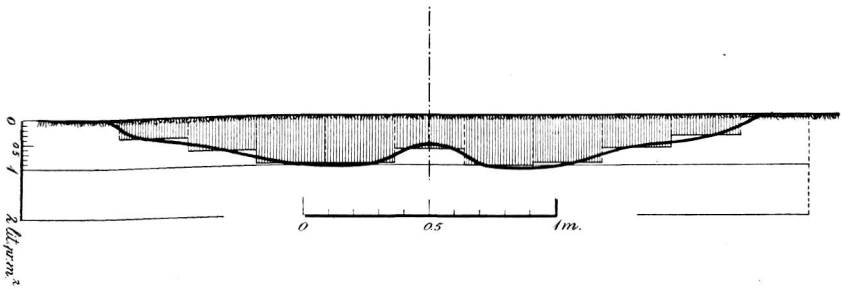
Tønden er anbragt paa et Stel af Profiljern og bæres af 4 Hjul, de bageste 98 cm i Diameter. Det venstre Baghjul bærer et smedet Kædehjul med 14 Knaster svarende til 3×14 Kædeled. Kæden driver et Kædehjul med 8 Knaster svarende til lige saa mange Kædeled.

Det kan ombyttes med et større eller et mindre, eftersom man ønsker Hastigheden formindsket eller for-

ra Brødr. Bentzen, Bække.

,5 m.

6	7	8	9	10	11	Ialt	Gennemsnit i l pr. m²
11,0	16,6	15,6	10,9	6,7	0,6	111,5	0,7
0,7	1,0	1,0	0,7	0,4	0,0		



øget. Dette Kædehjul er anbragt paa en Aksel, der ligger bag ved Tønden og fra hvilken Bevægelsen overføres til Spredehjulets lodrette Aksel ved et Par koniske Kamhjul med henholdsvis 40 og 18 Kamme.

Spredehjulet paa den nederste Ende af den lodrette Aksel bestaar af en rund Skive, der paa Oversiden er forsynet med 4 nærmest radiære Vinger, hvis øverste Kant bøjer lidt fremefter i Skivens Bevægelsesretning. De yderste Ender af Vingerne bøjer svagt bagud.

Udløbet fra Ajletønden træffer Skiven umiddelbart foran dens lodrette Aksel. Paa Nedløbsrøret er anbragt en Hane, som aabnes og lukkes fra Kuskesædet. Naar Hanen lukkes, udløses samtidig en Kobling, saa at Spredehjulet staar stille. Spredehjulet ligger ca. 40 cm over Jordoverfladen. Prisen med Vogn og Tønde er 300 Kr.

Prøven og Dommernes Udtalelser.

For at prøve Sprederen anbragtes Cellerne med Overkanten i Terrænhøjde umiddelbart bag ved Sprederen i 3 fra Midten udgaaende Radier, hvoraf de to vinkelret paa Kørselsretningen, den tredie liggende i samme. Under Prøven blev Trækhjulet trukket rundt i Bevægelsesretningen med en Hastighed svarende til en Kørselshastighed af 1 m pr. Sek. Resultatet, der fremkom ved Vejning af Cellernes Indhold, konstaterede kun, at Sprederen langtfra spredte regelmæssigt, men det var ugørligt at give en paalidelig grafisk Fremstilling deraf

i Lighed med, hvad der fandt Sted ved Prøven med de andre Spredere.

Det viste sig dog saavel ved Vandprøven paa Stedet som ved Prøven med Ajle i Marken, at Sprederen har et stort Spredefelt, og Spredningen tog sig godt ud for Øjet.

Dommerne var dog enige om, at selv om Spredningen kunde blive lige saa regelmæssig, som ved de bedste Rørspredere., saa vilde der ikke ved Sprederen Globe findes Fortrin, der kunde friste til at afholde den større Udgift ved Anskaffelsen.

Husdyrbruget 1911

med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget.

Af Statskonsulent *Axel Appel.*

Det danske Husdyrbrug har atter i 1911 vist en anerkendelsesværdig Produktionsdygtighed. Den stigende Udførsel i alle Hovedgrenene er et stærkt talende Vidnesbyrd herom. Naar Flæsket undtages, er den stigende Udførsel fulgt af en Prisstigning, hvorved den samlede Udførselsværdi i 1911 er forøget mere end i noget enkelt tidligere Aar. 1911 har derfor alene fra denne Side set absolut været et meget godt Aar, men den gennem den dyriske Produktion opnaaede økonomiske Balance er dog sikkert ikke saa gunstig som den, vi naaede i 1910. Forskellige Forhold — delvis meget ugunstige Ernæringsforhold i Sommerhalvaaret, høje Korn- og til Dels Kagepriser, Mund- og Klovesygens Optræden — har foraarsaget en dyrere Produktion og paa flere Maader mindsket Nettofortjenesten. Den Ros, der saaledes — særlig af dem, der staar udenfor Landbruget — er blevet tildelt Aaret 1911 som fortrinligt Landbrugsaar, er næppe fuldt fortjent. Der kan sikkert trækkes betydeligt fra, uden at man gaar Virkeligheden for nær.

Vender vi os først til Landbrugets Hovedudførselsprodukt, S m ø r r e t, da er der af d a n s k Smør i 1911 udført 89.6 Mill. kg imod 88.5 Mill. kg i 1910, en Fremgang af godt 1 Mill. kg. Den udførte Fløde- og Mælke-

mængde repræsenterer en Smørmængde af godt 7 Mill. kg ($5^1/_2$ Mill. kg i 1910), saa at den samlede Udførsel af Mælkeriprodukter i 1911 i Virkeligheden er forøget med en Smørmængde paa $2^1/_2$ Mill. kg. En Smørpris, der gennemsnitlig var ca. 6 pCt. højere end i 1910, bringer Aaret op paa et Aarsgennemsnit af ca. 214 Øre pr. kg. Højest blandt de tidligere Aar staar 1908 med 205 Øre pr. kg. Den samlede Værdiopgang bliver ialt ca. 15 Mill. Kroner.

Den anden Hovedartikel, F l æ s k e t, viser en Forøgelse i Udførselsmængden af ca. 18 pCt., idet den er steget fra 96.8 Mill. kg i 1910 til 114.4 Mill. kg i 1911 eller med ca. 18 Mill. kg. Intet tidligere Aar kan opvise saa stor en Udførsel af Flæsk. Den betydelige Nedgang i Flæskepriserne, der beløber sig til 12—13 pCt., har selvfølgelig i høj Grad mindsket den Værdistigning, som Mængdeudførselen skulde medføre, men denne beløber sig dog — trods dette Forhold — til 3 à 4 Mill. Kroner. Gennemsnitsnoteringen for Flæsk var 5—6 Øre under den for 1910. De stærkt nedadgaaende Priser i Aarets sidste Halvdel i Forbindelse med de høje Priser paa Korn har ikke gjort Svineholdet til nogen særlig lønnende Forretning, om end det har kunnet bære sig.

1911 bragte gode Priser paa K v æ g o g K ø d, et Forhold af megen Betydning for det samlede Kvægbrugs Rentabilitet. Stigningen i Prisen var 10 à 15 pCt. Den stærke Tørke i Tyskland i Sommeren 1911 i Forbindelse med den store Udbredelse af Mund- og Klovesyge har gjort »Kødnøden« endnu mere følelig dernede.

Iøvrigt har den frie Omsætning paa Kvæghandelens Omraade lokalt lidt store Indskrænkninger med deraf følgende økonomiske Tab ved den, særlig i Aarets sidste Maaneder, sig stærkt bredende Mund- og Klovesyge, der særlig har hjemsøgt Øerne.

Udførselen af l e v e n d e H o r n k v æ g var større end nogen Sinde tidligere, men samtidig er Indførselen af Kvæg fra Sverige tiltaget med 50 pCt. og gaaet op fra 20,000 til 30,000 Stkr. i 1911. Overskudsudførselen er

desuagtet større end i 1910. Af Kød af Hornkvæg er der i 1911 udført henved 4 Mill. kg mindre end i 1910, og taget under ét er der en Nedgang i Kødeksporten af ca. 1 Mill. kg. Desuagtet er der i Henhold til de højere Priser en Værdistigning for udført levende og slagtet Kvæg i 1911 af ca. 3 Mill. Kroner.

Men medens Sommeren 1910 som Helhed frembød usædvanlig gode Ernæringsforhold, var dette for 1911 kun Tilfældet i den allerførste Tid. Senere hen paa Sommeren og i Efteraaret blev Forholdene saaledes, at formedelst Mangel paa Græs og Grøntfoder kunde Mælkeproduktionen kun holdes nogenlunde oppe ved rigeligt Tilskud af Kraftfoder, og Følgerne af den tørre Sommer gjorde det desuden nødvendigt meget tidligt at gribe til Benyttelsen af saadanne Afgrøder, navnlig Roerne, der under normale Forhold først skulde anvendes til Opfodring i Vinterhalvaaret 1911—12, en Omstændighed, der vil virke eller har virket uheldigt ind paa Fodringsvilkaarene i 1912.

Udførselen af H e s t e er øget med ca. $3^1/_2$ Tusinde, men aftaget med ca. 1200 for F ø l l e n e s Vedkommende. Indførselen er øget med ca. 1000 Heste og godt 400 Føl. Overskudsudførselen af Heste og Føl er saaledes steget fra 13,000 til 13,820 Stkr. Priserne har været opadgaaende, og Udførselsværdien er steget med 2.8 Mill. Kroner.

Vinterfodringen i 1910—11.

Skønt Halmmængden i mange Landbrug i Efteraaret 1910 ved Vinterfodringens Begyndelse kun var sparsom, blev denne desuagtet i sin Helhed godt gennemført. Dette blev dog kun muligt ved en fra Efteraaret af strængt gennemført Økonomi i Brugen af Halmen, ligesom den meget tidlige Udbinding i Foraaret 1911 var et Forhold af overordentlig stor Betydning. Der var den ret mærkelige Omstændighed, at Halmen blev billigere, eftersom Vinteren gik, og Hø var betydeligt dyrere i Efteraaret end ved

Nytaarstid. Det store Roefoder, som man raadede over, var af uvurderlig Betydning, og naar Køerne ved Udbindingstiden mødte frem med et gennemgaaende godt Huld, saa kan det i første Linie tilskrives dette, at der havde været rigeligt med Roer, saa rigeligt, at man i mange Brug paa Øerne, trods det at Roerne dèr adskillige Steder holdt sig mindre godt, kunde give indtil 50 kg Roer og derover daglig pr. Ko, og endda var der Roer til Raadighed en Tid efter, at Køerne var komne paa Græs. Ogsaa paa Halvøen slog Roerne godt til, og her holdt de sig bedre; adskillige Landmænd havde endogsaa Roer til Salg, hvad der er ret ualmindeligt.

Kraftfoderforbruget.

Indførselen af Foderstoffer her til Landet har, dels i Overensstemmelse med den stigende Produktion af baade Flæsk og Smør, dels i Henhold til, at Græsmarkerne og Grøntfodermarkerne svigtede, været stigende i 1911. Overskudsindførselen af uformalet Korn (herunder Majs) er steget med 27.5 Mill. kg og var 588 Mill. kg. Overskudsindførselen af Majs alene er tiltaget med 98 Mill. kg, mens der er Nedgang i Indførselen af Rug (10 Mill. kg), Havre (28 Mill. kg), Byg (24 Mill. kg) og en stærk Forøgelse af U d førselen af Byg, nemlig fra 56 Mill. kg til 80 Mill. kg eller henved 43 pCt.

I Indførselen af Oliekager er der en betydelig Opgang, nemlig fra 421.8 Mill. kg til 510.8 Mill. eller en Stigning af godt 21 pCt. Den mest anvendte Oliekage er stadig B o m u l d s f r ø k a g e n, der for 1911 udgør over en Tredjedel af samtlige indførte Kager. Soyakager og Soyamel, der i Fjor indtog Pladsen som Nr. 2, har, hvad det indførte Fabrikat angaar, i Aar maattet nøjes med Pladsen som Nr. 3, idet Solsikkekagerne har erobret Pladsen som Nr. 2.

Foderstofindførselen i de sidste 10 Aar viser følgende Udvikling (Indførselen i Mill. kg):

	Oliekager.	Klid.	Ialt.
1902	307.4	108.7	416.1
1903	359.7	60.0	419.7
1904	369.6	76.3	445.9
1905	404.9	86.1	491.0
1906	413.1	92.4	505.5
1907	465.6	82.8	548.4
1908	478.8	57.1	535.9
1909	493.1	78.8	571.9
1910	421.8	41.2	463.0
1911	**510.8**	**43.8**	**554.6**

Af uformalet Korn var Overskudsindførselen:

1902	589.7	Mill. kg,	heraf	var	Majs	215.3
1903	503.9	—	—	—	—	210.0
1904	641.4	—	—	—	—	229.4
1905	583.1	—	—	—	—	277.7
1906	771.0	—	—	—	—	478.4
1907	626.4	—	—	—	—	445.4
1908	511.8	—	—	—	—	261.6
1909	620.1	—	—	—	—	232.0
1910	560.7	—	—	—	—	182.4
1911	588.0	—	—	—	—	280.9

De 510,772,700 kg indførte Oliekager og Oliekagemel fordeler sig saaledes:

Bomuldsfrøkager og -mel	176,342,800 kg	=	34.60 pCt.	
Solsikkekager	148,799,200 —	=	29.20 —	91.20 pCt.
Soyakager og -mel	71,401,100 —	=	14.00 —	
Hampefrøkager	68,450,000 —	=	13.40 —	
Jordnødkager	26,498,000 —	=	5.20 —	
Hørfrøkager	12,591,000 —	=	2.28 —	
Rapskager	5,884,400 —	=	1.16 —	
Palmekager	806,200 —	=	0.16 —	
	510,772,700 kg	=	100.00 pCt.	

Der er en øget Indførsel af Bomulds-, Solsikke-, Hampefrø- og Hørfrøkager, men Nedgang i Indførselen af Soyakager og Rapskager; for Soyakagernes Vedkommende

bør det erindres, at Fabrikationen af danske Soyakager er stærkt tiltagende, idet der i 1911 er indført 35.7 Mill. kg Soyabønner imod 20 Mill. kg i 1910, hvilket dog ikke nær opvejer Nedgangen i Indførselen af Kager. Af Hvedeklid er der indført 43.8 Mill. kg, lidt mere end i 1910, og af Risfodermel 2.6 Mill. kg. Statistisk Bureau opgiver Værdien af indført uformalet Korn og af Foderstoffer i 1911 til 139 Mill. Kroner imod 125 Mill. Kroner i 1910.

Mælkeudbyttet

i Vinteren 1910—11 var som Helhed upaaklageligt og kan maaske nærmest karakteriseres som meget godt, takket være den rigelige Roemængde, men da Smørpriserne var lave og Kraftfoderet dyrt, blev det økonomiske Udbytte trykket en hel Del. Forholdet var her iøvrigt ganske modsat forrige Aars, hvor Mælkeudbyttet lod meget tilbage at ønske, men hvor Smørpriserne var høje. I de almindelige indledende Bemærkninger er der alt hentydet til, at Sommerernæringen lod meget tilbage at ønske, idet Vilkaarene for Plantevæksten var meget ugunstige. Mælkeudbyttet holdtes dog desuagtet nogenlunde godt oppe; dog viste Smørudførselen i Juli Kvartal tydeligt hen til den i samme Kvartal herskende usædvanlige Tørke med de mange Solskinsdage, idet Udførselen var betydeligt mindre end Aaret forud.

Et tidligt og mildt Foraar bragte tidlig et frodigt Liv i Plantevæksten. Græs- og Kløvermarkerne var fra Efteraaret 1910 i en meget tilfredsstillende Tilstand, og gennem en mild Vinter var denne Tilstand bevaret til Foraaret 1911, der i saa Henseende var særdeles lovende. Udbindingen af Kreaturerne fandt endnu tidligere Sted end i 1910. I det sydlige Jylland saa man flere Steder Kreaturer paa Græs i første Halvdel af April, og i Slutningen af April og i Begyndelsen af Maj var Flertallet af Besætningerne i disse Egne sat paa Græs. I 1. og 2. Uge af Maj var Kvæget overalt bundet ud. Skønt Maj var

fattig paa Regn, var Forholdene for Udvikling af en frodig Plantevækst alligevel gunstige i Maj Maaned, og Køerne levede højt, men allerede i den første Uge af Maj gjorde Regnmangelen sine uheldige Følger gældende, Græsset kom ikke igen, efter at det var afbidt; det skød ingen friske Skud, og hvad der ikke var afgræsset, blev under den stærke Solvarme groft og tørt og daarlig egnet til Afgræsning, hvorfor mange Kobesætninger blev taget paa Stald. Længere hen i Maaneden fik vi Regn og ret køligt Vejr, og der kom atter Liv i Plantevæksten, men den brændende Sol i Juli og August var mere, end Græsmarkerne kunde udholde; baade de svære og de lette Jorder maatte give tabt, og ikke mindst var Græsmarkerne paa de svære Jorder af et saa afsvedent Udseende som ikke kendt i mange Aar. Hvor man havde Lucernen, undgik man paa et meget tidligt Stadium at maatte ty til Roemarkerne — og tage Kvæget paa Stald, hvad ikke var usædvanligt i August og ret almindeligt i September Maaneds Midte. Denne Maaned var ogsaa tør og delvis varm. Det var saaledes tidligt, at man i Efteraaret 1911 maatte tage Foderbeholdningerne i Brug, og Huldet hos Køerne var ved Indbindingen kun nogenlunde godt.

De gennem Statistisk Bureau indsamlede Efterretninger om Høsten i 1911 viser for Græsmarkernes Vedkommende et kedeligt Modsætningsforhold til Aaret 1910, idet Gennemsnitskarakteren for Landets Græsmarker i 1911 er »temmelig godt«, mens den i 1910 var »meget godt ×«. Jyllands nordligste Amt, Hjørring, staar med højeste Amtskarakter, nemlig »g ÷«; Maribo, Svendborg, Vejle, Thisted og Ribe med »tg+«, Frederiksborg, Holbæk, Aalborg, Viborg og Ringkøbing med »tg«, Sorø, Præstø, Bornholm og Aarhus med »tg ÷« og Københavns og Randers Amter med »maadelig +«. Billedet er mørkt, men næppe meget forfejlet; det bør dog erindres, at Foraaret var meget godt, og Græsvæksten var rigelig hele Maj Maaned ud. — Men i sin Helhed fik vi desværre atter at mærke, hvor vanskeligt det er under Forhold som i Som-

meren 1911 at kunne tilvejebringe en Sommerernæring af vore Malkekøer, der blot i nogen Maade taaler en Sammenligning med de Forhold, vi kan byde paa under Vinterfodringen med Hensyn til Ensartethed og god Sammensætning.

Der er ingen Tvivl om, at Sommeren 1911 var en fortrinlig Advokat for en øget Lucernedyrkning; denne Plante, Lucernen, var jo den eneste, der havde Modstandskraft mod Tørken; den holdt sig kraftig, grøn og saftig; og der er den allerstørste Grund til atter og atter at slaa til Lyd for dens Dyrkning. 1 Skp. Land vellykket Lucernemark pr. Kreatur er jo i Stand til at kunne forsyne en Kvægbesætning med fortrinligt Grøntfoder fra omkring 1. Juni til midt i September eller saa. Hvor var det ikke et vederkvægende Syn at se al den graagule Goldhed, der prægede vore almindelige Græsmarker, afbrudt af grønne Oaser i Skikkelse af frodige Lucernemarker. For Kvægets hensigtsmæssige og billige Ernæring i Sommerhalvaaret og dermed for et stort og økonomisk aarligt Mælkeudbytte vilde det være af den allerstørste Betydning, om det maatte kunne lykkes i langt højere Grad end hidtil opnaaet at faa Lucernen til rigtig at trives hos det store Flertal af Landmænd. Dette er jo endnu saare langt fra at være Tilfældet, men med Iagttagelse af alle fornødne Forholdsregler vil det forhaabentlig kunne naas.

Roeafgrøderne gav, hvad Mængdeudbyttet angaar, for Landet som Helhed under Middelhøst. Dette Forhold sammenholdt med, at man tidlig maatte ty til Roebeholdningerne, har bevirket, at den daglige Roemængde pr. Ko i Vinteren 1911—12 har maattet indskrænkes mere, end godt er, hvilket betyder mindre Mælk og dyrere Mælk. At Roernes Tørstofindhold er højt, bøder jo ikke lidt paa det manglende Kvantum. Paa Jyllands meget lette Jorder var Turnipsafgrøden i ikke faa Tilfælde meget slet. I Ribe Amt har den Karakteren »maadelig«. Bedst var Kartoflen med »g÷« for Mængde og »mg÷« for Kvalitet.

Høhøsten blev ikke nær saa god, som den om Foraaret tegnede til, men dog ret tilfredsstillende. Det noget sent høstede Hø — Agerhø — led megen Skade, hvorimod det Hø, der blev bjerget inden Juniregnen, kom godt i Hus. En Del af Engene havde om Foraaret taget Skade af Frosten, men Enghøet blev iøvrigt fortrinlig bjerget. Gennemsnitskarakteren for Ager- og Enghø var »g +« for Mængde og »mg ÷« for Godhed, dog med store Afvigelser mellem de enkelte Amter, fra »tg +« til »mg ÷«.

For Kornafgrødernes Vedkommende var Vinterscæden bedst med Karaktererne »mg ÷« og »mg +«. Opgivelserne fra de enkelte Amter er meget ensartede, men Bornholm havde dog under Middelhøst.

Mængdeudbyttet for Vaarscæden er opgivet til over Middel, for Havre og Blandsæd betydeligt over Middel, Byggen mindre god, særlig paa Øerne.

Kornet modnedes tidligt, og under det fortrinlige Vejr tilendebragtes Høsten hurtigt og billigt, et Forhold af stor økonomisk Betydning.

Produktionen og Udførselen af Fedevarer

har, som der alt i de indledende Bemærkninger er peget paa, været stigende paa alle Hovedfelter. For Mælkeriprodukternes Vedkommende skal her yderligere oplyses, at Statistisk Bureau i sine foreløbige Opgørelser over Værdien for Hovedgrupperne i Udførselen angiver Værdien af udført dansk Smør i 1911 til 192,781,000 Kr. (i 1910 til 182,436,000) og af Fløde og Mælk til 15,636,000 Kr. (i 1910 til 11,967,000 Kr.) eller ialt 208,417,000 Kr. imod 194,403,000 Kr. i 1910 eller en Stigning i Værdien af godt 14 Mill. Kr. Udførselen af Smør i almindelig Pakning til Storbritannien er i Aftagende, om end ikke meget. Mælken og Fløden udføres til Tyskland, og det hermetisk pakkede Smør gaar til oversøiske og andre langt borte liggende Lande. Mens for nogle Aar tilbage kun 5 pCt. af den samlede Eksport fra Mejeribruget gik til andre

Lande end Storbritannien, saa er Forholdet i 1911 dette, at da gik der 15 pCt. af den samlede Eksportmængde, der repræsenterer en samlet Smørmængde af $96^1/_2$ Mill. kg, den Vej. Flødeudførselen er steget fra 16 til 20 Mill. kg. Kaseinudførselen er steget fra 0.5 Mill. kg til 1.6 Mill. kg i 1911.

Værdien af udført dansk Flæsk er angivet til 120 Mill. Kr. imod $117^1/_2$ i 1910. Naar Udførselsværdien, trods den betydelig lavere Flæskepris, er steget med $2^1/_2$ Mill. Kr., skyldes det jo den stærkt øgede Udførsel (ca. 18 pCt.). Den samtlige Udførsel af Bacon og 0.6 Mill. kg af det øvrige Flæsk gik til England, og til andre Lande udførtes der saaledes kun $2^1/_2$ Mill. kg, hvoraf 1.0 Mill. kg fersk Flæsk til Schweiz, hvortil Udførselen mod Aarets Slutning tiltog meget stærkt.

Overskudsudførselen af stort Hornkvæg er tiltaget med 4557 Stkr. Den samlede Udførsel af stort Hornkvæg og Kalve var 153,512 Stkr. imod 140,825 i 1910. Stigningen i Udførselsoverskudet er stærkt formindsket ved den store og tiltagende Indførsel af svensk Kvæg, der er stegen fra 19,300 Stkr. i 1910 til 29,590 i 1911. Der er ialt indført 23,964 Stkr. stort Hornkvæg og 5626 Kalve.

Af de i 1911 ialt udførte 152,936 Stkr. stort Hornkvæg gik de 152,081 til Tyskland og 855 Stkr. til Rusland (i 1910 716).

I Overskudsudførselen af fersk Oksekød har 1911 vist nogen Nedgang, der fornemlig skyldes en mindre Udførsel, men ogsaa hidrører fra en stigende Indførsel. Værdien af indenlandsk udført Oksekød i 1911 angiver Statistik Bureau til 9,150,000 Kr., en Del mindre end i 1910, men betydeligt mere end i 1909. I Overensstemmelse med den store Stigning i Udførselen af Flæsk er Overskudsudførselen af Kød af andre Dyr, Slagteriaffald m. m. steget med ca. 2 Mill. kg, saa at den samlede Overskudsudførsel, som ovenstaaende Tal viser, er omtrent den samme som i de to foregaaende Aar.

Overskudsudførselen af levende Dyr var:

	Stort Hornkvæg	Kalve	Faar og Lam
	Stkr.	Stkr.	Stkr.
1902	44552	198	÷ 1206
1903	57945	64	÷ 689
1904	86166	÷ 92	÷ 1088
1905	112115	÷ 1127	÷ 728
1906	95831	÷ 1381	÷ 154
1907	95274	÷ 751	490
1908	119603	÷ 395	÷ 387
1909	122775	÷ 738	175
1910	124415	÷ 1040	324
1911	128972	÷ 5050	÷ 169

Den samlede Overskudsudførsel af Kød har i de sidste 10 Aar været i Mill. kg:

	Kød af					Ialt
	Hornkvæg, fersk	Hornkvæg, ikke fersk	Faar, fersk	Faar, ikke fersk	andre Dyr, Slagteriaffald m. m.	
1902	13.87	÷ 0.10	0.56	÷ 0.84	6.23	19.72
1903	10.38	0.26	0.38	÷ 0.18	6.54	17.38
1904	10.94	0.37	0.62	÷ 0.42	12.11	23.13
1905	13.87	0.34	0.46	÷ 0.69	12.75	26.72
1906	10.19	÷ 0.09	0.30	÷ 1.18	12.55	21.82
1907	7.87	÷ 0.59	0.23	÷ 1.35	14.95	21.10
1908	9.88	÷ 0.04	0.24	÷ 0.76	18.04	27.35
1909	14.57	÷ 0.03	0.13	÷ 0.59	16.25	30.33
1910	16.18	÷ 0.04	»	÷ 0.53	14.97	30.57
1911	11.93	÷ 0.15	»	÷ 0.90	16.90	29.88

Vedrørende vor Udførsel af slagtet Kød da viser Forholdene — saaledes som Tallene i nedenstaaende Tabel er Udtryk for —, at Tyskland fremdeles er vor Hovedaftager, ligesom Tilfældet er overfor det levende Kvæg, at Udførselen til Storbritannien har været i meget stærk Tilbagegang, og at det samme har været Tilfældet for Norges Vedkommende, medens Udførselen til Schweiz er tiltaget med ca. 50 pCt.

Vor Udførsel af slagtet Kød i Mill. kg (indenlandsk) har i de forløbne 10 Aar fordelt sig paa følgende Maade:

	Til Tyskland	Til Storbritannien	Til Norge	Til Schweiz	Til andre Lande
1902	6.75	5.65	2.58	»	»
1903	6.76	3.26	2.19	»	0.47 *)
1904	10.18	1.04	1.88	»	0.90 *)
1905	13.30	0.91	2.32	»	0.53 *)
1906	10.39	0.33	0.98	»	0.03
1907	7.43	0.20	1.17	»	0.04
1908	6.74	0.87	2.53	»	0.60
1909	9.80	3.28	2.89	»	0.36
1910	10.63	2.68	1.53	1.38	0.03
1911	9.40	0.47	0.55	2.04	0.04

Da Priserne paa Kvæg og Kød har været højere end i 1910, er den Indtægt, som Landbruget har haft gennem Salg af disse Varer til Udlandet, meget betydelig, og det gaar ikke an at negligere hele denne Side af vort Kvæghold, hvad der maaske for en Del har været nogen Tilbøjelighed til, thi den repræsenterer en Kapital paa 50 Mill. Kr. for Kvæg og Kød solgt til Udlandet i 1911 foruden det meget store og stigende Hjemmeforbrug. Der er næppe Tvivl om, at en mere rationel Fedning af en meget

*) Sverige.

stor Del af vort Eksportkvæg — det vil sige en Fedning, der virkelig kan siges at være bragt til det Stadium, der betegner det til Slagtning modne, velegnede Dyr — vilde betale sig godt. Nedenstaaende Oversigt viser Gennemsnitsprisen paa Københavns Kvægtorv for 1. Kl.s Varer (bedste Stude og Kvier) i Kroner pr. 50 kg Slagtevægt for de sidste 13 Aar:

1899	42.00 Kr.	1906	52.20 Kr.
1900	45.60 —	1907	51.60 —
1901	45.64 —	1908	47.90 —
1902	48.00 —	1909	47.40 —
1903	51.34 —	1910	49.70 —
1904	49.52 —	**1911**	**54.16** —
1905	50.10 —		

1911 viser en Stigning i Gennemsnitsprisen af ca. $4^1/_2$ Øre. Herved maa dog erindres, at der med og fra 20. April 1911 er noteret af en anden Institution end den nu i mange Aar her i Tidsskriftet anførte (Kreatur-Kommissionærerne). Dette nye Prisnoterings-Udvalg er efter Indstilling fra Landhusholdningsselskabet, Københavns Slagterlav og Foreningen af Kreaturkommissionærer nedsat af Københavns Magistrat for et Tidsrum af 3 Aar. Det 9 Mand stærke Udvalg bestaar af 4 Repræsentanter for Sælgerne (Kreaturkommissionærerne), 4 Repræsentanter for Køberne (3 Slagtere og 1 Kreatureksportør) og som Formand Kvægtorvets Inspektør, og Virkningen af dette ny Noteringsudvalg blev straks en Opgang i Noteringen for bedste Varer fra 52 til 56 Øre og for de ringere Varer et Par Øre. Første Halvaar viste de laveste, iøvrigt jævnt stigende Priser og sidste Halvaar gode og stabile Priser med den højeste maanedlige Gennemsnitspris af $56^3/_4$ Øre for Oktober.

Ligesom i 1910 er Hamborg-Noteringen for 1911 i »Ugeskrift for Landmænd« opgivet for levende Vægt og med en Gennemsnitspris for bedste Kvalitet af Oksekød af 45.3 Øre mod 41.3 i Fjor, en Opgang af 4 Øre, i god Overensstemmelse med Københavns Notering.

Omregner vi denne Middelpris til slagtet Vægt efter Forholdet 60 pCt. Slagtevægt (det drejer sig jo her om 1. Kl.s Vare), faar vi følgende Gennemsnitspriser fra Hamborg-Markedet i Kr. pr. 50 kg for 1. Kl.s Oksekød:

1900	58.20 Kr.	1906	69.40 Kr.
1901	57.90 —	1907	71.60 —
1902	59.40 —	1908	67.65 —
1903	62.90 —	1909	65.10 —
1904	62.67 —	1910	68.80 —
1905	63.80 —	**1911**	**75.60** —

Højeste maanedlige Gennemsnitspris faldt i Hamborg paa Juni med 45.80 sl. Vægt, lavest var Januar (41.5) og September (41.0); iøvrigt var Svingningerne kun smaa.

For en virkelig fortrinlig Vare har 1911 bragt udmærkede Priser. Her skal fremdrages et Eksempel, der viser, hvad velegnede Fedningsobjekter og fuldfedede Dyr kan bringe det til. Som i tidligere Aar har en af Randersegnens allerdygtigste Federe, Gaardejer *H. Lange,* Robdrup, velvilligst overladt mig sin Afregning for en Levering Stude fra Slutningen af April. For 8 Stude af en Gennemsnitsvægt af 563 kg, svingende fra 518 til 630 kg, opnaaedes en Gennemsnitspris af 35.4 Øre pr. $^1/_2$ kg (1 Pd.) med 38 Øre for den bedste og $33^1/_2$ Øre for den ringeste. Samtlige Stude var velbyggede, velfedede Dyr; de 6 var af jydsk Race, 1 af Korthornsrace og 1 af rød dansk Race. Samme Feder opnaaede til samme Tid 32 Øre for en 650 kg's Tyr og $31^1/_2$ Øre for en Ko paa 565 kg, hvilket bliver 356 Kroner for en jydsk Udsætterko. Saadant tæller og fortæller om, hvilken Betydning det vilde have for Kvægbrugets Rentabilitet, om vore Stalde Landet over var fyldte med velbyggede, trivelige, sunde Dyr af god Udvikling og Størrelse. I alt for mange Tilfælde optages Pladsen af daarlige Betalere, Dyr med ringe Omsætningsevne, Dyr, der paa Grund af daarlig Opdrætning og daarlig Afstamning baade er tarvelige i det ydre, smaa og mere eller mindre ilde byggede, og i det indre (ringe Produktionsevne). Vi maatte hellere være dem

foruden! Bedre, rigeligere og ligeligere Opdrætning og en mere udstrakt Kontrol med det nærværende Materiale, det er Vejen til at blive af med »Rotterne« paa.

I Aarhus kostede i Juli 1. Kl.s Stude og store Tyre 30 Øre, 1. Kl.s store Køer 28 Øre. Fra Ribeegnen meddeltes, at velfedede 500 kg's Stude i Februar bragte over 30 Øre hjem fra Hamborg, og fra Mors noteredes 500 kg's Stude til 28—29 Øre. I Foraaret 1911 var det magre Kvæg meget dyrt.

Det vil erindres, at der den 1. Juli 1911 traadte nye Lovbestemmelser i Kraft vedrørende Indførselen af levende Kvæg til Tyskland, hvorved Tuberkulinprøven blev afløst af en klinisk Undersøgelse med paafølgende Kontrol af det slagtede Dyr. Det er vist en almindelig Erfaring, at de nye Indførselsbestemmelser til Dato har virket meget lempeligt — og tilfredsstillende for Eksportørerne. Det danske Landbrugsministerium har under 22. August 1911 tilbagekaldt den til Kvægkarantænerne i Aabenraa, Flensborg, Kiel, Lybæk og Rostock givne Tilladelse til at tilbagesende her til Landet de til Tyskland afsendte, men dèr tilbageholdte Kreaturer. Grunden hertil var den i Tyskland sig stærkt bredende Mund- og Klovesyge og et Tilfælde, hvor denne stærkt smitsomme Sygdom konstateredes hos et Kreatur, der var sendt tilbage til Kolding fra Karantænen i Kiel.

Paa Grund af Mund- og Klovesyge har Handelen med Fedekvæg iøvrigt — særlig paa Øerne — været hemmet i temmelig udstrakt Grad. Ved Slutningen af 1911 havde kun Jylland fri Udførsel til Udlandet, mens Øerne var udelukkede fra at sende Kreaturer og i det hele klovbærende Dyr saavel til Udlandet som til Jylland. Betydelige Tab og megen Fortræd i Kvægafsætningen er forvoldt ved Mund- og Klovesygens Optræden til forskellige Tider i de tyske Karantæner.

K æ l v e k ø e r og K æ l v e k v i e r har betinget høje Priser i 1911. 1. Kl.s store og gode Kælvekøer kostede i Juni i Aarhus fra 320—370 Kr., og ved Efteraarsmar-

kedet i Roskilde betaltes 1. Kl.s store Kælvekøer med 300—340 Kr., i Midtjylland med 250—320 Kr.

Af Fjerkræ er Indførselen noget mindre end i 1910, nemlig kun 11,143 Gæs (mod 42,173 Stkr. i 1910) og 10,499 Stkr. Høns og Kyllinger (mod 10,513 i 1910). Af slagtet Fjerkræ var Indførselen 0.89 Mill. kg mod 0.92 Mill. kg i 1910, altsaa paa det nærmeste den samme.

For de sidste 10 Aar stiller Forholdet sig saaledes vedrørende Overskudsudførselen af Æg:

1902	19.00	Mill.	Snese	1907	18.09	Mill.	Snese
1903	19.98	—	—	1908	19.95	—	—
1904	17.52	—	—	1909	17.53	—	—
1905	17.29	—	—	1910	19.20	—	—
1906	16.69	—	—	1911	20.20	—	—

Vi har saaledes i Aar naaet de 20 Mill. Snese Æg i Overskudsudførsel for første Gang. Iøvrigt var selve Udførselen i 1903 større end i 1911, men i det førstnævnte Aar var der et langt større Forbrug af udenlandske Æg. Prisen for udførte Æg gik i 1911 op med ca. 5 Øre pr. Snes, og da der tillige var en større Udførsel, gik Udførselsværdien for indenlandske Æg op fra 26.7 Mill. Kr. til 29.5 Mill. Storbritannien aftog de 97 pCt. af den samlede Ægudførsel.

Kvægavlen.

1911 har paa Kvægavlens Omraade været et roligt Aar. Dette kan være et Fortrin, men det kan ogsaa være det modsatte. Hvis Roen er Udtryk for Enighed i Valg af Arbejdsmaal og Arbejdsmidler, forenet med en kraftig Brug af de vedkommende Arbejdsmidler, da kan man kun være glad derfor, men er det Mangel paa Energi og Foretagsomhed, der er Aarsag til de stille og rolige Forhold, der har hersket, da bliver Roen jo nærmest et Udtryk for Slaphed og Sløvhed, og da er den ikke af det

gode. Situationen i det forløbne Aar er sikkert nok præget af begge de nævnte Udslag. Der er saaledes ingen Uoverensstemmelser i Anskuelserne om, ad hvilke Hovedbaner Udviklingen bør ledes for bedst muligt at fremme et solidt og indbringende Kvæghold, der kan yde en god Betaling for den store, ja stigende Mængde af Grovfoder, som frembringes af den danske Jord. De statistiske Data for 1911, som der i det foregaaende er henvist til, giver jo i sin Helhed et klart Billede af det danske Landbrugs Produktionsform og Produktionsevne, der viser hen til en Fortsættelse af hele den hidtil indslaaede Form for Produktion og Salg af Landbrugets Udførselsvarer, viser, at danske Landmænd i sin store Almindelighed finder, at de under de nærværende Konjunkturer og Driftsudgifter staar sig godt ved Massefrembringelse af saadanne Planteavlsprodukter, til hvilke vore Kvægbesætninger er Hovedkøbmændene, og at den Vej foreløbig er den solideste og mest farbare og den, der — trods Manglerne — for Flertallet yder den bedste økonomiske Garanti for den rette Balance. Særegne lokale Forhold kan selvfølgelig foraarsage, at der mere eller mindre afviges herfra, men i denne Forbindelse kan vi se bort fra alle de Brug, hvor man kan drive kvægløst Landbrug med Salg af Halm og Hø; dette vil altid blive Undtagelserne. At man iøvrigt ser sig om efter nye Indtægtskilder, er i sin gode Orden. Frøavl, Sukkerroedyrkning og en udvidet Kartoffelavl vil, udøvet under dertil egnede Forhold, kunne give sine Udøvere et endog særdeles godt Udbytte.

Den tiltagende Udførsel af Kvægavlsprodukter baade i Form af Smør, Fløde, Mælk, levende Kreaturer og Kød viser dels hen til et øget Kvæghold, dels til en ganske god Udnyttelse og Brug af det foreliggende Materiale, og dette sidste er kun glædeligt.

Det er imidlertid ikke tilstrækkeligt i Øjeblikket at bruge det store, levende Apparat, som vi har i vore Stalde: Køerne, paa formaalstjenlig Vis. Der maa jævnsides hermed udføres et maalbevidst og energisk Arbejde, der

tager Sigte paa en Sikring af Fremtiden. De fleste Kvægbrugere kan ikke fritages for Opdrættergerningen, selv om de gerne vilde. Vore Besætninger skal vedligeholdes, og denne Vedligeholdelse bør foregaa paa den Maade, at Besætningerne ikke blot vedblivende kan hævde deres Stilling som gode Købmænd af Planteavlsfrembringelserne af forskellig Art, men Forholdene maa lægges saaledes til Rette, at der er al Rimelighed for, at Præstationsevnen øges, baade kvantitativt og kvalitativt. Paa denne vore Besætningers Trivelighed og gode Præstationsevne beror det i allerhøjeste Grad, til hvilken Pris Landbruget gennem Kvægholdet kan faa sine Planteavlsprodukter — Grovfoderet — omsat.

Og her e r der meget at gøre, og der trænges i mange Bedrifter haardt til en Forbedring af Kvægets Betalingsevne, det vil sige til bedre, triveligere og mere ydedygtige Kreaturer. Det forløbne Aar har ikke i den Retning vist en fuldt tilfredsstillende Udvikling. De Hjælpemidler, der staar til Raadighed, og gennem hvis Brug der vindes et øget — og tiltrængt — Kendskab til den indre Omsætnings Rentabilitet af Landbrugets forskellige Grene, er blevet brugt i for ringe Udstrækning, og det samme er Tilfældet med Udnyttelsen af de Hjælpemidler, der staar til Raadighed i et enigt og dygtigt Samarbejde om at fremme et virkelig sagkyndigt, et rationelt Udvalg og en rationel Udnyttelse af gode Avlsdyr, det vil sige saadanne, der baade i Følge Afstamning og individuel Godhed tør med al Rimelighed forventes at ville bringe et Afkom, hvis Ydelse er god og stigende.

Ogsaa 1911 viser Tilbagegang i Antallet af K v æ g a v l s f o r e n i n g e r, der vel ikke er saa stor som i Aaret forud, hvad den nedenstaaende Tabel viser, men som dog er vedvarende. Det er muligt, at det private Tyrehold med virkelig g o d e Tyre er i Fremgang, og det er rimeligvis Tilfældet, og man har forsøgt at forklare Tilbagegangen og Stilstanden vedrørende Kvægavlsforeningerne ud fra dette Forhold. Denne Forklaring er dog sikkert ikke fyl-

	1911		1910		1909		1908		1907		1906		1905	
	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre	Foreninger	Tyre
Nørrejylland m. Samsø	675	784	719	828	763	894	783	947	763	890	677	810	658	743
Sjælland med Møen..	245	270	259	282	282	317	292	328	273	315	250	284	222	254
Fyns Stift	118	129	124	139	134	154	142	163	142	169	128	151	120	136
Lolland-Falster.....	38	47	41	55	46	55	48	54	48	56	50	55	49	54
Bornholm	32	41	33	43	30	43	31	42	31	43	30	38	28	33

destgørende. Der er næppe Tvivl om, at den nu i de senere Aar stadig fortsatte Nedgang i Antallet af Kvægavlsforeningerne delvis, og vist i væsentlig Grad, er en Følge af, at Interessen for Kvægholdet, for Køerne, er mindre levende end for nogle Aar tilbage. I de senere Aar har Interessen for det officielle Planteavlsarbejde tiltrukket sig stor og berettiget Opmærksomhed, men dette Forhold, maaske i Forbindelse med den megen — og oftest uberettigede — Blad-Kritik over vore Køer og vort Kvæghold, der mere højlydt end overbevisende er kommen frem i de senere Aar — dog ikke i sidste —, har svækket Interessen for Dyrene. Det er, som om mange af de danske Landmænd ikke har evnet samtidig med den øgede Interesse for Planteavlen at fastholde end sige øge Interessen for Køerne, for Kvægholdet, hvis Rolle i dansk Landbrug er betydningsfuldere end nogen Sinde før, og af hvis mere eller mindre gode Omsætnings- eller Arbejdsevne det beror, til hvilken Pris den stigende Planteavlsproduktion kan udbringes i. Man tager næppe Fejl i, naar man i Avlsforeningernes gode Trivsel og Fremgang ser et kraftigt Udslag af Opdrætternes Interesse for og Forstaaelse af, hvad Betydning det har at anvende de bedste Avlsdyr, som man under de forhaandenværende Omstæn-

digheder kan skaffe sig. I denne Forbindelse gaar det derfor aldeles ikke an at se bort fra Antallet af Foreninger, og dette er nedadgaaende; og dette er ikke, som det burde være. Flertallet staar endnu udenfor Bevægelsen, og der vil vel alle Tider blive et stort Mindretal, der »ser til«, men vi maa se at faa Sagerne lagt saaledes til Rette, at vi vinder fremad ikke blot i Arbejdets Godhed, men ogsaa i Retning af at drage de mange, der endnu staar udenfor, med ind i et dygtigt Foreningsarbejde.

Mangt og meget vedrørende Brugen og den rette Udnyttelse af de foreliggende gode Hjælpemidler vil i de kommende Tider i væsentlig Grad komme til at afhænge af, hvilken Skikkelse den nye Husdyrlov vil faa. Den skulde gerne blive saadan, at den bedst mulig fremmer det virkelig dygtige Opdrætterarbejde, og at den samtidig evner at drage mange med ind i Fællesarbejdet, at den bliver en Tilskyndelse og Opmuntring til at tage fat af alle Kræfter med Udsigt til en rimelig Løn for Arbejdet. At Tiden nu er inde til, at Kravet til det Avlsarbejde, der fortjener Statens Støtte, skærpes i visse Retninger, og at Støtten ydes i Forhold til, hvad der præsteres, er vist alle enige om. Det harmoniske Arbejde, det, der samler de endnu for spredt virkende Kræfter, er det, som der særlig bør lægges Vægt paa. Det er Helheden i Arbejdet, vi trænger til!

Og den rette Helhed i Kvægavlsarbejdet kommer der først, naar Kvægavlsforeningerne og Kontrolforeningerne arbejder Haand i Haand. Hvad disse sidste angaar, da er Stillingen Landet over som Helhed holdt, men heller ikke mere. Kontrolforeningerne har omtrent den samme Udbredelse i 1911 som i 1910. Forskellen er kun ringe. I »Lommebog for Mejerister 1912« findes der som sædvanlig en Oversigt over det danske Mælkebrugs Kontrolforeninger. I denne er der for 1911 udeladt de Kontrolforeninger paa Sjælland, der ikke samarbejder under den derværende Fællesledelse, og dette vanskeliggør en umiddelbar Sammenligning med 1910; men regner

man de udenforstaaende at udgøre samme Antal som i Fjor, da bliver Fremgangen for hele Landet 3 Foreninger, hvilket vil sige, at Jylland har 5 flere, Sjælland 1 mere og Fyn 3 færre end i 1910. Det samlede Tal var den 1. Oktober 1911 ialt 514 Kontrolforeninger med 205,467 Køer (heri ikke medregnet de udenfor Fællesledelsen staaende Foreninger, der i 1910 beløb sig til 17). Den Del af den danske Kobestand, der saaledes er draget ind under Kontrolforeningernes Virksomhed, er jo i Virkeligheden en alt for ringe Procentdel, og særlig gælder dette for Jyllands Vedkommende. Dette Forhold er uheldigt og er en Hindring for et til Bunds sagkyndigt Udvalg af Avlsdyr. Dette, at Kontrolforeningerne bruges alt for sparsomt, bliver i Virkeligheden en Hemsko for Fremskridtet. I Tale og Skrift lovprises Kontrolforeningerne, ogsaa Mand og Mand imellem. Men at gøre et dygtigt Arbejde indenfor disses Rammer er man desuagtet helst paa Afstand af.

Der kritiseres ikke sjældent over Kontrolforeningsarbejdet, hyppigst af dem, der staar udenfor Arbejdet. Skønt Kritikken selvfølgelig paa visse Punkter kan være berettiget, saa er Forholdet dog utvivlsomt dette, at hvad det indre Arbejde i Kontrolforeningerne angaar, det er den Paalidelighed og Tilforladelighed i Arbejdet, der er betinget af forstaaende og villende Medlemmer og af dygtige, paalidelige Assistenter, samt i disse Faktorers indbyrdes gode Samarbejde, da er der Fremgang at notere, om end der fremdeles kan findes Eksempler paa, at det langt fra er godt endnu alle Vegne, og at Arbejdets rette Nyttevirkning kræver bedre Udførelse — og Gennemførelse.

Hvis der hos Opdrætterne i Almindelighed var større Forstaaelse af, hvad der indenfor Kontrolforeningernes Ramme k a n opnaas af nyttig Viden til den rette Værdsætning af U d v a l g e t s B e t y d n i n g og til Oplysning om Køernes Evne til at yde og til at betale for denne Ydelse, samt om det økonomiske Resultat af den indre Omsætning indenfor de forskellige Felter af Landbrugs-

bedriften, da vilde vi snart se ikke blot en Forøgelse af Kontrolforeningernes Antal, men en Forandring, en Ændring i Foreningernes Karakter og Omfang i betydningsfuld og heldig Retning, nemlig saaledes, at Foreningsarbejdet ved Aarets Slutning gav os et klart og rigtigt Billede af, med hvilket økonomisk Resultat det enkelte Medlem i Kontrolforeningen havde opnaaet eller tilvejebragt denne eller hin Produktion saavel i Mark som Stald. At dette kan naas gennem Samarbejde i Kontrolforeningerne — det kan selvfølgelig ogsaa naas ad anden Vej —, er en K e n d s g e r n i n g; baade Samsinger og Langelændere har vist, at denne saare nyttige — ja for det fulde Udbytte aldeles nødvendige — Viden lader sig uden særlige Vanskeligheder tilvejebringe under overkommelige og tilfredsstillende Former i Samarbejde mellem Ejer og Assistent i en Kontrolforening, en »udvidet« Kontrolforening, om man vil. Den kommende Tid vil kræve, at vi faar bedre Rede paa den indre Omsætning i det enkelte Landbrug end hidtil haft, og der vil blive lyst efter den letteste og bedst opnaaelige Adgang til at erholde det i saa høj Grad savnede Middel, nemlig Regnskabsføring, og der kan ingen Tvivl være om, at et stort Flertal vil finde, at dette lader sig bedst gøre indenfor Kontrolforeningernes Rammer.

Endnu i 1911 savner Kontrolforeningerne i dette Land i alt for mange Mejerikredse den Baggrund og gode Støtte for Arbejdet, som ligger i, at der udøves en Afregningsmaade, der samtidig med, at den er tidssvarende, tillige er retfærdig. Tilfældet er fremdeles dette utilfredsstillende, at det overvejende Antal Andelsmejerier betaler den fede Mælk med en for lav Pris og den magre med højere Pris, end den er værd. Det er forstaaeligt, at under slige Forhold er Opfordringen til at komme med i Kontrolforeningerne og gennem det indenfor disse tilsigtede Arbejde at oparbejde en federe Mælk ikke overvættes stor. Skønt der er en tydelig Udvikling dette Spørgsmaal vedrørende til det bedre, saa er Stillingen dog stadig utilfredsstillende.

Mejeridriftsstatistikken er ogsaa i denne Henseende

meget oplysende. I den for 1910 af Hr. *Joh. Kyed* udarbejdede Beretning foreligger der Oplysninger om Afregningsmaaden paa 633 Andelsmejerier. Af disse 633 er der kun 242 eller 38.9 pCt., der afregner tidssvarende og rigtigt, nemlig i Henhold til den leverede Vares Værdi, her Mælkens Fedtindhold, og det vil sige enten efter Flødeeller Fedtenheder eller efter Faktor 3. Af de 242 Mejerier bruger de 208 at afregne efter Fløde- eller Fedtenheder, de 34 efter Faktor 3.

Men 353 Mejerier afregner endnu efter Faktor 2 og 38 Mejerier efter »anden Afregningsmaade«, hvilket med andre Ord vil sige, at de tre Femtedele eller 60 pCt. af de indberettende Mejerier anvender en mere eller mindre ufuldkommen og uretfærdig Afregningsmaade. At det skulde staa bedre til hos de ca. 500 ikke indberettende Andelsmejerier, er der ingen som helst Grund til at tro, snarere er det vel ringere her.

Det er ret interessant at lægge Mærke til, at den Mejerikreds, der staar som Mønstret for samtlige Kredse med Hensyn til tidssvarende Afregning, er V e n d s y s s e l Mejeriforening, der har 80 pCt. af Mejerierne, der har Afregningsforholdene i Orden. Dette hænger ganske utvivlsomt nøje sammen med, at der i Vendsyssel findes et forholdsvis stort Antal J e r s e y køer, hvis fede Mælk, om denne skal komme til sin Ret, kræver en Betaling efter Fløde- eller Fedtenheder. Men præcis det samme gælder Forholdet vedrørende de forskellige Besætninger indenfor vore hjemlige Kvægracer. Kravet om en fuldt ud tidssvarende Afregning af Mælken paa vore Mejerier bør der atter og atter slaas til Lyd for, og det maa fremsættes paa Mejeriernes Generalforsamlinger Gang efter Gang. Det kan da ikke siddes overhørigt.

Indtil Udbruddet af Mund- og Klovesygen forekom, var H a n d e l e n m e d A v l s d y r paa Øerne livligere og til højere Priser end i 1910, og dette var iøvrigt ogsaa Tilfældet for Jyllands Vedkommende. Handelen med baade Tyre og Kvier af jydsk Malkerace og af Korthorns-

race var ved Ungskuet i Viborg 1911 ret omfattende og til jævnt gode, ikke særlig høje Priser. Hos det iøvrigt velbyggede, typiske Dyr af god Afstamning bliver der nu, saaledes som det sig hør og bør, taget et stort Hensyn til den gode og fortrinlige Ydelse hos Tyrenes Ophavsmødre, idet dette Forhold spiller en afgørende Rolle overfor den Pris, der opnaas og betales. Men der er jo fremdeles Tilfælde, hvor Hensynet til dette Forhold saa godt som lades ude af Betragtning. Tyrepriserne har vel i sin Helhed været noget højere end i Fjor. Efter »Jydsk Husdyravl« har Gennemsnitsprisen paa 60 Tyre af jydsk Malkerace — hovedsagelig solgt til Kvægavlsforeninger — været 571 Kr. og 584 Kr. paa Vilkaar, hvilket er noget mere end i 1910. Et Udtryk for, at adskillige Foreninger nøjes med vel ringe Tyre, er den i ikke faa Tilfælde betalte Pris af kun 400 Kr. og derunder. Det er tydeligt at mærke paa Tyrepriserne, at Efterspørgselen efter virkelig gode Tyre ikke er saa livlig som for nogle Aar tilbage. Paa Fyn opgives Prisen for de derværende 128 Kvægavlsforeningstyre til 740 Kr. kontant og 570 Kr. paa Vilkaar i Gennemsnit, men denne Gennemsnitspris refererer sig jo til et Indkøb fordelt paa flere Aar og ikke til 1911 alene. — Uden at det kan siges, at Prisen paa et Avlsdyr er et lødigt Udtryk for dettes Avlsværdi, saa vil de betalte Priser dog indenfor en vis Grænse staa i ret nøje Overensstemmelse med de Forventninger, man nærer om vedkommende Tyrs formentlig Avlsværdi; og ét er i hvert Fald sikkert, at de betalte Priser er et gyldigt Udtryk for den Interesse, der rører sig for den vedkommende Avlsretning. At Prisen paa Avlsdyr er skruet unaturligt og skadeligt højt op paa Grund af Statstilskuddet, er for Kvægets Vedkommende en dum Paastand. Men selvfølgelig bliver den ikke desto mindre nu og da fremsat. Kan vore dygtige Opdrættere ikke faa nogenlunde gode Priser for deres virkelig gode Dyr og derigennem faa Løn og Opmuntring for deres Arbejde, da bliver det ikke alene til Skade for disse per-

sonlig, men for Avlen i sin Helhed, thi da vil en væsentlig Spore til yderligere og fortsat Anstrængelse være borttaget.

Vedrørende Udførselen af dansk Avlskvæg til Udlandet skal der her nævnes, at der er udført ca. 900 Stkr. Kvæg til Rusland, og det kan jo godt siges, uden at det skal lyde som Selvros for os herhjemme, at hvis de russiske Landmænd virkelig ønsker at indføre Malkekvæg med nogen Garanti for en Afstamning, der i flere Slægtled kan bilægges med fyldige, paalidelige Oplysninger om Ydelsen af Mælk og Smør, da henvender de sig ikke forgæves til Danmark om Avlsdyr. Men det er dette, som er Spørgsmaalet. Den Tid kommer maaske. Den er næppe for Haanden i ret stor Udstrækning, og der gaas ved Indførselen af Kvæg til Rusland, som og til andre Lande, utvivlsomt endnu i Almindelighed frem efter til Dels ganske andre Hensyn.

Af »Danske Landmænds Eksport af Avlsdyr« og »Dansk-russisk Landbrugs Eksportselskab« var der i Efteraaret 1911 ved et Dyrskue i Rostoff ved Don fremstillet nogle Samlinger dansk Malkekvæg, der tilkendtes Guldmedaille og Diplom samt Ærespræmie for det bedste Malkekvæg og saaledes hævdede en meget smuk Plads.

Af Aarets Dyrskuevirksomhed er der særlig Grund til at nævne Foreningen af jydske Landboforeningers Fællesskue for unge Dyr i Viborg i Dagene 13.—16. Juli. Som sædvanlig til disse Skuer var Tilslutningen stor baade af Dyr og Mennesker. Pladsen var stor og fortrinlig, og Ordningen var mønsterværdig. Bedre Dyrskueplads haves ikke i Landet. Det var 19 Aar siden, at Foreningen afholdt sit første Skue for unge Dyr — ogsaa i Viborg, og det udstillede Avlsmateriale var i det mellemliggende Tidsrum undergaaet store Forandringer. I Korthed sagt har Udviklingen vist, at Kvægets gode harmoniske Kropbygning og Evnen til at yde megen og fed Mælk — til Dels afspejlet i Dyrets Ydre i det, vi kalder Malkepræget — lader sig udmærket forene, noget, mange Jyder for 20 Aar siden

ikke vilde indrømme. I Viborg mødte i 1911 73 pCt. af de jydske Tyre med Oplysninger om Ophavsmødrenes Ydelser og 83 pCt. af de røde. I Herning i 1907 var Tallene henholdsvis 17 og 28. Fremgangen er iøjnefaldende, og Udviklingsretningen er klar og tydelig, og som den skal være. Det ædle og fine Præg bør dog ingenlunde yderligere fremmes i den jydske Malkerace paa Bekostning af Størrelse og Masse i Forening med udpræget Trivelighed. Det fortjener at nævnes, at der, for at slaa til Lyd for Afstamningens dominerende Indflydelse og store Betydning, var gjort et stort Arbejde gennem Udarbejdelsen af en Mængde store og meget oplysende Slægtstavler over de ledende Tyreslægter i den jydske Malkekvægsavl, paa hvilke der for mange Tyres Vedkommende var tilføjet Fotografi og de vedkommende Tyres Individs- og Ydelsespræmie. Disse Tavler var opslaaede ude paa Skuet og let tilgængelige for de besøgende, hvorfor de vakte megen og fortjent Opmærksomhed. Tavlerne var i første Linie et Udslag af Konsulent *L. Frederiksens* Arbejde.

Samvirksomheden paa Fyn afholdt i Aar et Skue for unge Handyr sammen med Statsdyrskuet; Skuerne afholdtes i Aar i Svendborg. For Kvægets Vedkommende var Ungskuet — Fremstillingen af Tyre 1—3 Aar — betydelig mindre end sædvanligt, naar Skuet holdes i Odense. Spidserne blandt Statsskuets Tyre var baade store, vægtige, velbyggede og godt prægede Dyr af meget tiltalende Type. Her var, hvad der skulde være, store, betydelige, velformede, trivelige Dyr, prægede af Slægtleds Brug i Mælkeproduktionens Tjeneste. Et Fællesskue for Frederiksborg Amt i Hillerød viste klart, at der ikke gennem Kvægavlsforeningerne i Aarenes Løb var arbejdet forgæves, men at denne Institution i meget høj Grad har fremmet Kvægavlen i Frederiksborg Amt.

Betydningen af Dyrskuerne er i Tiltagende, efterhaanden som der ved Bedømmelsen vindes større og større Erfaring i at tage Hensyn til alle berettigede Faktorer i det

rette indbyrdes Forhold. Heri er der Fremgang, og den nye Husdyrlov vil formentlig kræve saadanne Bestemmelser bragt i Anvendelse, der er ensbetydende med et mere omfattende Grundlag for Bedømmelsen af Malkekvæg end hidtil mange Steder haft, saa at vi om nogle Aar som en Selvfølgelighed kan give de fornødne Oplysninger om Ophavsmødrenes Ydelse for alt det Malkekvæg, der — med Tilskud fra Staten — kan æske Præmie paa vore Dyrskuer.

F a a r e a v l e n er gaaet sin jævne Gang i 1911. Der er en lille Nedgang i Antallet af Faareavlsforeninger, idet der for Finansaaret 1911—12 er 106 Foreninger, der har søgt om Statstilskud, imod 110 Aaret forud. Nedgangen er derfor kun 4 Foreninger; der er tilkommet 6 nyoprettede Foreninger og nedlagt 10 Foreninger. Forholdet er dette, at hvor man er kommen ind paa gennem Arbejdet i Avlsforeninger at fremme Faarebestandens Godhed, dèr har man vundet saadanne Erfaringer, at man finder sig foranlediget til at fortsætte, idet man har haft særdeles gode Resultater af sit Arbejde gennemgaaende. Nyt Land er der derimod ikke indvundet. Faareavlsforeningernes Udbredelse eller Fordeling Landet over er omtrent uforandret fra Aar til andet. De 106 Foreninger har tilsammen 119 Væddere, der fordeler sig med 109 til Oxforddownsracen og 10 til Leicesterracen.

De 90 af de 106 Foreninger findes i Jylland, hvor Viborg Amt fremdeles er det førende. Fordelingen amtvis er:

Viborg	Amt	med 40	Faareavlsforeninger
Ribe	—	— 17	—
Ringkøbing	—	— 10	—
Vejle	—	— 10	—
Randers	—	— 5	—
Thisted	—	— 3	—
Aalborg	—	— 2	—
Aarhus	—	— 2	—
Hjørring	—	— 1	—
		90	Faareavlsforeninger.

Fyn har 7 Faareavlsforeninger, Sjælland kun 5, Samsø 3 og Bornholm 1 Forening. Paa den nye Husdyrlov vil der fremdeles blive ydet et Beløb til Støtte af Faareavlen gennem Arbejdet i Avlsforeningerne. De hidtil opnaaede Resultater, fremmet ved den hidtidige lille Bevilling, kan kun opmuntre til Fortsættelse ad samme Vej.

Særlig af Oxforddowns var der en fyldig og meget smuk Udstilling paa Ungskuet i Viborg. Foruden de kendte jydske Udstillere deltog i Viborg Næsgaard Agerbrugsskole, Falster, ved Inspektør *H. J. Rasmussen*, som Udstiller og med godt Resultat. Til Næsgaard købtes i 1911 flere fortrinlige Avlsdyr fra Dyrlæge *Lassen*, Haderslev, og fra Læge *E. Lassen*, Asaa.

G e d e a v l s s a g e n vinder frem. Den nye Husdyrlov vil uden Tvivl komme til at indeholde Bestemmelser, der under visse Betingelser tilsiger Støtte til at bringe Avlen af Geder ind i et mere rationelt Spor end hidtil. Sagen fortjener dette. I Erkendelse af Sagens Betydning havde Foreningen af jydske Landboforeninger ved sit Ungskue i Viborg beredvilligt aabnet Geden Adgang til Præmieæskning i Lighed med vore øvrige Husdyr. Der var en smuk Fremstilling af Saanen-Geder. — Aalborg Amts Landboforening har ogsaa taget Gedeavlens Fremme paa sit Program, og flere Landboforeninger vil følge efter. Det kgl. danske Landhusholdningsselskab har vist sin Interesse for Fremme af Gedeavlen ved at lade udarbejde et Skrift om »Gedeavl og Gedehold«, forfattet af Dyrlæge *O. Fyndt*, Viborg, der er en virksom Talsmand for et forbedret Gedehold gennem en planmæssig Avl og en god og fornuftig Røgt og Pleje.

I sin store Almindelighed har S u n d h e d s t i l s t a n d e n hos vore Husdyr, naar der ses bort fra Mund- og Klovesygen, været god i 1911. Selvfølgelig har vi ikke været fri for de sædvanlige Onder, som Dødelighed blandt

Kalve, Kastning og Ufrugtbarhed, over hvilke der særlig har lydt Klager fra Jylland, ligesom der er optraadt smitsom Lungebetændelse i ikke faa Svinebesætninger. Der er forekommen en Del lokale Tilfælde af Diarrhoe hos Kvæget, ledsaget af høj Feber (42 Gr.). Muligvis kan saadanne Tilfælde føres tilbage til sygdomsforaarsagende Bakterier, indbragte med Roerne; disse var i betydelig Grad angrebne af Svamp og holdt sig flere Steder mindre godt.

Iøvrigt er Aaret 1911 jo desværre kendetegnet ved den ret betydelige Udbredelse af Mund- og Klovesyge i vore Kvægbesætninger, særlig i Besætningerne paa Øerne, hvilken har medført betydelige Ulemper og økonomiske Tab, til hvilke der foran flere Steder er hentydet.

Vedrørende dens Indgang og Udbredelse vil det erindres, at den ubehagelige Gæst, der jo kommer først fra Øst og til os fra Syd, i December 1910 optraadte i et Par mindre Kvægbesætninger i Aarhus-Egnen, der begge blev slaaede ned. Ikke desto mindre viste Sygdommen sig atter i Marts 1911 i nogle Besætninger i Nærheden af de i December 1910 angrebne. Næste Udbrud er paa Falster i April og i Juli paa Langeland i én Besætning. For de angrebne mindre Besætningers Vedkommende blev der anvendt Nedslagning. Der indtræder nu en længere Pause, og det syntes, som om vi var Sygdommen kvit. Desværre var dette ikke Tilfældet. Den 23. September konstateres et nyt Udbrud paa Langeland i en Besætning paa 62 Køer, og ogsaa denne Besætning bliver slaaet ned. Kun faa Dage herefter udbryder Sygdommen i en stor Besætning paa Lolland (385 Stkr. Kvæg). Sygdommen sætter sig nu fast, og med nogle faa Undtagelser opgives Nedslagningen. I Tidsrummet fra 24. September og til Udgangen af 1911 blev der sat 431 Besætninger under offentligt Tilsyn, af hvilke omtrent Halvdelen paa Fyn og Ærø og kun 28 Besætninger i Jylland.

Iøvrigt og til alt Held er Sygdommen i Flertallet af Tilfælde optraadt meget mildt og uden slemme Eftervirkninger. De første Maaneder af indeværende Aar bragte en

Mængde nye Tilfælde, særlig paa Sjælland. Nu synes Sygdommen at være stærkt paa Retur.

Af Litteratur vedrørende Kvæg-, Svine- og Faareavlen er der for 1911 Grund til at nævne XIX. Bind af Stambog over Tyre af jydsk Race, XIV. og XV. Bind af Stambog over Tyre af rød dansk Race, III. Bind af Stambog over Køer af rød dansk Malkerace i Sjællands Stift, Svinet af Assistent *N. Beck*, II. Bind af Stambog over Væddere af Oxforddowns- og Leicesterrace, samt en Række Beretninger om »Konkurrencer mellem hele Kvæghold« samt om Kvægavls- og Kontrolforeningernes Virksomhed.

Blandt de Landmænd, der er gaaet bort i Aarets Løb, er der paa dette Sted Anledning til at mindes Godsejer *Mansa* til Sø paa Mors og Gdr. *P. Nielsen*, Ravndrup Vænge, Kværndrup. Førstnævnte stiftede i 1881 Foreningen for Sejerslev-Ejerslev-Jordsby Kommune til Bevarelsen og Forbedringen af det jydske Kvæg, en Modvægt mod Anvendelsen af Korthornstyre til Krydsning med det stedlige Kvæg. Den bekendte jydske Morsøtyr Jordsby I, der blev Stamfader til en talrig Tyreslægt, var tillagt paa Sø, hvorfra der udgik adskillige gode Avlsdyr.

P. Nielsen, Ravndrup Vænge, var i en Aarrække Medlem af Udvalget for Bedømmelse af konkurrerende Kvæghold i Fyns Stift og siden 1908 Formand for Tyreskuekommissionen for Fyn og Langeland (2. Distrikt). Desuden var han kendt som en dygtig Opdrætter af baade Kvæg og Svin, alt i alt en velkendt og veltjent Mand paa Husdyrbrugets Omraade.

Hedeselskabets Forhold til Landbruget.

Foredrag holdt i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab den 27. Marts 1912 af Det danske Hedeselskabs Kommitterede, Skovrider *Chr. Dalgas*.

Efter Hedeselskabets Love af 1866 er Selskabets Hovedformaal at fremme Frugtbargørelsen af de jyske Heder.

Formaalet søges naaet ved: 1) Engvanding, 2) Plantning, 3) ved at søge Vejene forøgede og forbedrede, 4) Kendskab til Mergelens Beliggenhed og Godhed, 5) Udbredelse af Oplysning om Forholdene i Heden.

Der begyndtes med det sidste, idet *E. Dalgas* 1866 skrev: »En Oversigt over Hederne i Jylland«, der efterfulgtes af: »Geografiske Billeder fra Heden« (1870).

Samtidig paabegyndtes det praktiske Arbejde, og da navnlig med Engvanding, og der fremkom Pjecerne: »Engvanding i de jydske Heder«, 1866, og senere: »Om Engvanding: 100 Engvandingsregler«, 1877.

Til Engvandingsforsøgsgaard købtes Hesselvig, og Engvandingen gennemførtes, som bekendt, ved Kanalanlæg, og Vandet benyttedes til Befugtning og Gødevanding.

Samtidig begyndtes Plantning i Heden, og der fremkom herom: »Vejledning ved Træplantning i Hedeegne«, 1871, »Den dybe Reolpløjning«, 1872, »En Hederejse til Hannover«, 1873, »Anvisning til Anlæg af Smaaplantninger og Hegn«, 1875, »Om Plantning i Jylland, navnlig i dets Hedeegne«, 1877, alt ved *E. Dalgas*.

Det fremgaar allerede heraf, at Plantning søgtes fremmet dels som Smaaplantninger omkring Gaarde og Huse, som Hegn, og dels ved Anlæg af større Plantager.

Vejspørgsmaalet gik over til Amterne, og hertil kom de for Heden saa overordentlig vigtige Jernbaneanlæg; men allerede i 70'erne begyndte *E. Dalgas* at sysle med Mosekulturspørgsmaalet, der oprindelig ikke var nævnt mellem Selskabets Formaal, og der udkom 1876: »Hedemoser og Kærjorder« ved *E. Dalgas*.

1879 begyndte Hedeselskabets Tidsskrift, hvori de forskellige Beretninger siden den Tid findes.

Som Eksempler paa, hvor nøje Hedeselskabet stadig har tangeret Landbruget, kan nævnes Artikler i 1880: 1) »Om Skernaa-Deltaets Regulering«, 2) »Levende Hegn omkring Græsfenner paa Mosejord«, 3) »Inddigning af Overgaards Nørrekær langs Mariager Fjord«, 4) »Den store Vildmose med Kort« osv.

Mergelundersøgelse paabegyndtes i 70'erne, og der blev saaledes f. Eks. 1879 søgt Mergel hos 116 Lodsejere og fundet Mergel paa 49 Steder.

1878 paabegyndtes den første Mergelsporbane mellem Damholt og Hodsager, $2^1/_2$ Mil lang.

Omtrent samtidig paabegyndtes ved Hedeselskabets Foranstaltning Fragt af Mergel paa Silkeborg—Skernbanen, saaledes at der i Fragt kun betaltes Banens Udgift til Vognslid, Smørelse m. m.

Paa Udstillingen i København 1888 opfordrede daværende Landinspektør *Feilberg* Hedeselskabet til at tage sig af Mosekultursagen, og der blev straks taget fat med stor Kraft ogsaa paa denne Sag, dels ved Anlæg og Drift af 2 store Mosestationer, *Pontoppidans* Mosestation ved Herning og Skovbjerg Mosestation i Sdr. Felding Sogn, og dels ved Anlæg af smaa demonstrative Stationer.

Paa de store Mosestationer blev det Opgaven at tillempe Udlandets Erfaringer efter danske Forhold, og det viste sig, at vore Højmoser navnlig egnede sig til

Græsgange fremfor til Korndyrkning, og at man gennem hurtig Udlægning til Græsgang kan erholde et godt Resultat.

Samtidig blev ogsaa Lavmoser bragte i Kultur, hvoriblandt navnlig kan nævnes de fortrinlige Kulturer paa Mejlgaard nord for Grenaa.

Engvandingsanlægene fortsattes, og der er blevet anlagt ca. 50 l. Mil Vandingskanal, hvorigennem ca. 13,000 Tdr. Land er blevne forbedrede.

I 80'erne begyndte man at anvende Kunstgødning, Kainit og Thomasslagge, paa Vandingsengene, og dette sker nu med Fordel.

Ved Siden af Vandingskanalerne begyndte Vandstandsreguleringer i 90'erne, og disse spiller nu en meget stor Rolle; saaledes er der i 6-Aaret 1906—1911 udført Vandstandsreguleringer, der har kostet 1,136,024 Kr., og som er komne 25,609 Tdr. Land tilgode. Den nærmere Fordeling bliver saaledes:

Nordjylland	2686	Tdr. Ld.
Midtjylland	11090	—
Ostjylland	4601	—
Vestjylland	868	—
Sydjylland	1330	—
Sjælland	3466	—
Fyn	738	—
Andre Oer	830	—

Det største Foretagende i Jylland er Skalsaaens Regulering, der angik 6270 Tdr. Ld. Det største paa Sjælland er Ringsted Aas Regulering angaaende 724 Tdr. Ld.

Mosekulturen fremmes nu særlig gennem ca. 540 demonstrative Stationer og Vejledninger over hele Landet, hvoraf der er ydet 4600.

I saa Henseende er Landet delt i 6 Mosedistrikter, hver med en Bestyrer, til hvem alle og enhver kan henvende sig, der ønsker Planer lagte for Tilkultivering af deres Moser.

Disse Distriktsbestyrere besørger ogsaa mindre Vand-

standsreguleringer, medens de større Reguleringer henvises til den tekniske Afdeling.

Som Eksempel paa, hvor omfattende Hedeselskabets Virksomhed paa Grund af Kravene er blevet, kan nævnes, at Hedeselskabet ogsaa har maattet bistaa ved D r æ n i n g og tillige med U d d a n n e l s e a f d r æ n i n g s k y n d i g e F o l k.

M e r g e l v i r k s o m h e d e n er efterhaanden blevet meget omfattende. Den fremmes nu ikke alene ved Søgning efter Mergel (der er nu ialt fundet Mergel 1721 Steder), men tillige ved Mergeltransport paa Trafikbaner og paa flyttelige Sporbaner. Hedeselskabet har for Øjeblikket 7 flyttelige Spor fra 8—19,000 Meter lange og hver med 50 à 100 Tipvogne, der fungerer forskellige Steder: Spor I i Vendsyssel, Spor II i Toftlund, Kølkær, Kærshoved, Spor III i Hvelplund, Spor IV i Feldborg, Spor V i Engesvang—Gratehede, Spor VI i Arvad, Grene & Hesselvig, Spor VII i Vorbasse.

Disse Spor lejes ud til Befolkningen for en billig Afgift, der medgaar til Mergelsagens Fremme, og paa disse Spor er der i 1911 blevet udkørt ca. 11,000 Kubikfavne. Endvidere er der i 1911 ved Entreprenører (særlig Entreprenør *Hoffmann),* der kan anlægge Mergelbaner, hvor der er meget stort Forbrug, god Mergel og en nogenledes velhavende Eng (saaledes I. Blaksmark, II. Ribe Sydherred, III. Kvie Øse, IV. Strelluf), udført ca. 8000 Kubikfavne. Endelig er der paa Trafikbaner i 1911 blevet kørt 12,000 Vognladninger Mergel (à 10,000 Kilo) = ca. 11,000 Kubikfavne, ialt ca. 30,000 Kubikfavne. Idet der til Mergling bruges ca. 2 Kbfv. pr. Td. Ld. (dog undertiden noget mere), svarer den udførte Mergel i 1911 altsaa til 10 à 15,000 Tdr. Ld.

Denne Mergel bringes dog ingenlunde straks i Anvendelse. Særlig ved Sporbanerne lægges den af i Dynger til Anvendelse i Løbet af nogle Aar. Men det er e n m e g e t b e t y d e l i g B e v æ g e l s e, der her gaar for sig.

Ved Siden heraf transporteres ogsaa Kalk paa Trafik-

banerne, og i 1911 saaledes ca. 2000 Vognladninger à 10,000 Kilo, svarende til Kalkning af ca. 3000 Tdr. Ld.

Om end Transporten paa Trafikbanerne selvfølgelig besørges af disse, gaar Ordningen dog igennem Hedeselskabet, der jo ogsaa har fremkaldt denne Bevægelse.

Medens Banerne tidligere fik direkte stærkt nedsat Betaling for Fragten af Lodsejerne, faar Banerne nu fuld Betaling, men Lodsejerne erholder gennem Hedeselskabet et Statstilskud lig syv Tiendedele af Fragten, dog kun til magre og kalkfattige Egne.

Mergelen paa Viborg—Herning-Banen kommer fra Kølsen, hvor Straffanger opkaster denne.

1910 overtog Hedeselskabet en moseindustriel Afdeling efter indstændig Opfordring herom fra Ministeriet. Afdelingen virker til Gavn for Landbruget, bl. a. ved at arbejde for Tørvestrøelse-Fabrikker.

Men Hedeselskabets Hovedopgave har dog været at fremme Plantningen, nøje følgende det af Oberstløjtnant Dalgas angivne Spor.

Man maa erindre, hvorledes Forholdene var, da Hedeselskabet begyndte i 1866.

De gamle Skove, bestaaende af Eg og Bøg, var efterhaanden i Løbet af Aarhundrederne, takket være Ild, uforsvarlig Hugst og navnlig Lyngens Virkninger, blevne trængte stadig øster paa og forefandtes saa at sige kun øst for Jyllands Højderyg.

Og dog vidnede, om ikke utallige, saa dog talrige Egekratte i Vest-, Midt- og Nordjylland om, at Fortidsskove havde strakt sig over store Dele af Jylland, men Aar for Aar var Skoven svunden og Heden bleven større.

I Slutningen af det 18. Aarhundrede tog, som bekendt, Staten fat ved Anlæg af forskellige store Hedeplantager, saaledes Gjøddinggaard, Palsgaard, Stendalsgaard og Feldborg. Der forsøgtes med forskellige Træarter, og navnlig Rødgranen slog an paa de østlige yngre og gun-

stige Heder og udviklede sig her ligesom paa Agermark til fortrinlig og værdifuld Skov, medens den paa de vestlige og ældre Heder stod i Stampe i 30 til 100 Aar og ikke gav Lyst til at fortsætte.

Ved Siden af Staten opfordrede ogsaa det kgl. Landhusholdningsselskab til Skovanlæg, saaledes i Thisted Amt, hvor der 1854 anlagdes en mindre Plantage, Sindbjerg paa Mors, hvortil bl. a. Landhusholdningsselskabet tilskød 200 Rdl. Der staar nu dèr en smuk Granplantage, der delvis er gaaet over til Bøg.

Men ud over disse ældre Plantager, der snart virkede animerende, snart fuldstændig deprimerende, og udover en Del gamle Herregaards- og Præstegaardshaver fandtes der saa at sige ikke Trævækst i 1866 i Midt-, Vest- og Nordjylland, og hertil kom, at Befolkningen i de fleste Egne ansaa det for haabløst og ganske uoverkommeligt at plante.

Lyngens onde Princip havde bredt sig over Størstedelen af Jylland, og man ansaa yderligere Kultur for uigennemførlig.

Steen Steensen Blicher var en af de faa, der troede paa Hedens Kultur og Beplantning, men han blev stærkt imødegaaet.

Blicher førte 1829 en Polemik i Randersbladet med Konsistorialraad *Bjerregaard* om Plantninger paa Heden, og Polemiken gik saa vidt, at *Blicher,* der holdt paa Plantagerne, endog skrev: »De involverer den Beskyldning mod mig, at jeg ikke skal have talt oprigtigt og rent ud. Fordi jeg ikke i et og alt er enig med Dem, skal jeg anses som den, der siger ét og mener et andet.«

Denne Udtalelse er ganske mærkelig, ikke mindst fordi lignende Udtalelser vedrørende Plantningssagen ogsaa indtil den nyeste Tid er komne frem imod dem, som søgte Plantningssagen fremmet.

Nu er Plantningsfænomenerne imidlertid, takket være indvundne Erfaringer og ikke mindst Kammerherre, Over-

førster *Müllers* Undersøgelser, omtrent belyste, og nu kan der gaas frem med Sikkerhed.

Blicher opfordrede Landhusholdningsselskabet til at tage sig af Mosernes Opdyrkning ved Anlæg af »Eksperimentgaarde«, dog uden Resultat. Han skrev: »Maatte dette mit Vink ikke henglimte ubenyttet og en eller flere af de foreslaaede Eksperimentgaarde hæve sig som Ceres Templer i Ørkenen.«

Som anført faldt det senere i Hedeselskabets Lod at etablere saadanne Mose-Eksperimentgaarde.

Jeg har nævnt, at Hedeselskabet søgte Plantning fremmet dels som Smaaplantninger omkring Gaarde og Huse, dels som Hegn og dels ved Anlæg af større Plantager.

Resultatet er nu, at Størstedelen af Vest-, Midt- og Nordjylland er ganske forandret, dels ved Hedeselskabets og Privates Bestræbelser og dels ved Anlæg af nye Statsplantager og Klitplantager.

I 1860 var Jyllands Skovareal 11.2 Kvadratmil og Skovprocenten 2.7.

I 1908 var Jyllands Skov- og Plantageareal 35 Kvadratmil, hvoraf dog endnu utilplantet 6 Kvadratmil, og Skovprocenten var 7.5, medens hele Landets Skovprocent er 8.3, Norges 22, Sveriges 51 og Europas 33, saaledes at vi dog endnu staar langt tilbage for Nabolandene.

Ved Siden af Plantagerne breder Smaaplantninger og Hegn sig og bidrager i høj Grad til at forandre Landets Dyrkningsvilkaar.

Dette sidste sker særlig ved at bryde Vinden, hvorigennem Afgrøderne overalt forøges, og hvor Vinden er brudt, er et intensivt Sandagerbrug muligt.

Ved rigtig Anvendelse af Kunstgødning paa læhegnede Marker kan Afgrøderne ogsaa paa Sandjord, ikke mindst af Roer og Kartofler, bringes op til det dobbelte af, hvad der tidligere kunde naas. Saaledes avles der nu paa magreste Jord, f. Eks. paa Birkebæk

Sandagerjord, ca. 20 Traver Havre pr. Td. Ld. mod tidligere 10, ligesom et Udbytte af 100 à 120 Tdr. Kartofler, 3 à 400 Tdr. Turnips og 2 à 300 Tdr. Kaalrabi pr. Td. Ld. er Regelen, medens tidligere kun det halve avledes.

Lignende Forhold indtræder mange Steder. *Peder Klausen,* Højsgaard pr. Haderup, der nu har en gennemført Læplantning omkring sine Marker, meddeler, at Udbyttet, navnlig takket være Hegnsrækkerne, hos ham nu er fordoblet osv.

Hvad Skovenes Indflydelse paa Nedbøren angaar, da synes Nedbøren at tiltage i Foraarsmaanederne, og navnlig er den i de vestjyske Skov- og Plantageegne allerede nu tilstrækkelig stor til at tillade et intensivt Agerbrug.

I 1891 skrev jeg en Artikel i Hedeselskabets Tidsskrift: »Om Skoves og Læplantningers Indflydelse paa Klimaet i Jylland, navnlig i dets Hedeegne« og fremhævede her, at Sydvest-Vinden, der om Sommeren passerer Danmark, er af saa stor relativ Fugtighed, at én Grads Afkøling vil faa stor Betydning for vore Nedbørsforhold, samt at et skovdækket Jylland maa blive forholdsvis køligt i Forsommeren i Modsætning til de tidligere tilstedeværende i Forsommeren stærkt opvarmede Heder.

I Hedeselskabets Tidsskrift Nr. 10 og 11 1901 kunde jeg paavise, at der i Aarene 1890—99 er faldet mere Regn i Juni—Juli—August i Skovstationerne Paabøl, Birkebæk og Høgildgaard end i de nogle Mil derfra liggende Markstationer Tarm, Bjørslev og Herning.

Det samme viser sig at være Tilfældet for Tidsrummet fra 1900—1909.

Jeg tilskrev dernæst under 9. Marts d. A. Meteorologisk Institut saaledes:

»Spørgsmaalet om Hedeplantagernes Indflydelse paa Nedbøren har jo megen Interesse og Betydning. I Analogi med

Iagttagelser andet Steds fra maatte man antage, at Plantagerne ved at forhindre den stærke Opvarmning af Jordbunden (Heden), der tidligere fandt Sted, kunde bidrage til at forøge Nedbøren om Foraaret.

Saa vidt jeg kan skønne, begynder dette ogsaa at finde Sted i Midtjylland, og det vilde være mig kært fra det højtærede Institut at modtage Tallene for Middelnedbøren beregnet efter de sidste 10 Aars Observationer for Midtjylland samt for hver af Maanederne April, Maj og Juni, hvilken Middelnedbør efter hoslagte Beretning fra Instituttet, beregnet efter 32 Aars Observationer, er henholdsvis 36 mm, 43 mm og 50 mm, medens Aarets Middelnedbør er 651 mm.«

Herpaa indløb følgende Svar af 22. Marts 1912:

»Efter Deres Anmodning af 9. ds. skal man meddele følgende Middeltal for Nedbøren i Midtjylland i Aarene 1902—1911, beregnede for de samme Stationer, som ere benyttede i Instituttets Nedbørsberetning:

	April	Maj	Juni	Aaret
Middelnedbør.....	47 mm	48	50	685

Carl Rüder.«

Man kan heraf let udregne Middelnedbøren for de 22 Aar før de sidste 10 Aar, altsaa for 1880—1901, og denne bliver da:

	April	Maj	Juni	Aaret
Middelnedbør.....	31 mm	41	50	636

hvorefter Middelnedbøren April—Juni for Midtjylland er steget fra 122 mm til 145 mm, altsaa med 19 pCt., medens Aarets Middelnedbør er steget fra 636 til 685, altsaa kun med 8 pCt.

Den stedfundne Stigning paa 23 mm eller henimod 1 Tomme Regn om Foraaret betyder allerede én blødende Regn én Gang mere end tidligere, og dette saa meget mere, som det synes, at Regnen nu falder mere jævnt imod tidligere mere i Tordenskyl.

Der skal selvfølgelig længere Tids Erfaringer til endelig at fastslaa Forholdet, men dette er, hvad der for Øjeblikket foreligger.

Hvilken Forandring Heden har undergaaet, vil enhver bedst kunne overbevise sig om ved Rejser gennem Jylland. Forandringen skyldes mangfoldige Faktorer ved Siden af Hedeselskabets Virksomhed. Saaledes ikke mindst Baneanlægene, Højskolebevægelsen og navnlig selve Befolkningens Sejghed og Dygtighed.

Ejendomsskylden er steget stærkest i hele Landet i Vestjylland; intet Sted er Udviklingen større.

Naar man nu rejser igennem Midt- og Vestjyllands nu ofte smilende Egne, maa man ikke glemme, at *Olufsen* 1800 kaldte de jyske Ørkener »en Skændsel for vort danske Fædreland, uoverskuelige for Øjet og forfærdelige for Indbildningskraften«, og det bør erindres, at Præsten *F. C. Carstens* i Frederiks Præstegaard 1839 betegnede Heden saaledes: »Ikke en eneste af Naturen dannet lille Bakke, ikke en Dal, ikke en vantreven Busk, ikke et Vandsted viser sig! Alt er Hede, et uoverskueligt Lynghav paa den jyske Bjergslette, hvor Vinden øver sin hele af intet standsede, af intet brudte Magt.«

Hedeselskabet arbejder da for Landets Kultur, idet det særlig beskæftiger sig med Grundforbedringsarbejder, der ligger fjernere fra Landbrugets Organisationer.

Men det møder overalt Landbrugets Organisationer og arbejder mange Steder Haand i Haand med disse.

Ved forenede Kræfter vil Maalet: Landets Kultur og Landets Vel, sikkert naas.

Efter Foredraget fulgte følgende Diskussion:

Den ledende Præsident (Kammerherre *Bech*): Foredragsholderen dvælede særligt ved Nedbørsforholdene. Det vilde være i højeste Grad vigtigt, om Plantagerne virkelig havde bevirket, at disse Egne i Jylland, der trængte saa haardt dertil, havde faaet en rigelig Nedbør, og Iagttagelserne syntes jo bestemt at vise det. At endnu flere Aars Observationer maatte til, var en anden Sag.

Hedeselskabet har været saa heldigt at faa en betydelig Støtte fra Staten, men Taleren ønskede dog her at fremhæve, at den absolut ikke har været for stor. De i det nu afholdte Foredrag paaviste Forhold viste jo, at Fremgangen havde været glædelig og meget stor. Det er sikkert et heldigt Princip, man hos os er kommen ind paa, at Staten anvender nogle Penge paa Formaal, som Befolkningen selv ofrer uegennyttigt Arbejde og Penge paa. Det er sundt og rigtigt, naar Staten her træder til, og det vil være uheldigt, om der nu skal drages ind af disse Virkemidler. Det er svært for Hedeselskabet at se, at Staten ikke kan afse saa meget nu som før. Danmark har endnu kun en forholdsvis ringe Skovprocent, og i Jylland og paa vindudsatte Egne paa Øerne trænges endnu til Skov. Dermed være dog ingenlunde sagt, at en høj Skovprocent er ensbetydende med en høj Kulturtilstand. Et Land som England med sine faa Skove staar selvfølgelig over Sverige med sine 51 pCt.

Staten søger, som bekendt, at fremelske Skov derved, at vedkommende Arealer sikres som Fredskov, overensstemmende med Forordning af 27. Sept. 1805. Hedeselskabet er her Mellemled for Staten overfor Arealejerne og giver en Erstatning til de Ejere, som paatager sig Skovtvang, da denne jo i væsentlig Grad fratager dem Bestemmelsesretten over deres egen Jord. I Aar er Tilskuddet hertil blevet i væsentlig Grad beklippet, og naar man nu véd, at det er heldigt for os at faa Skov frem, ønskede Taleren gerne her fra Landhusholdningsselskabet at udtale Ønsket om, at det fulde Tilskud maatte komme igen. Ogsaa paa Selskabets andre Omraader vilde det være i høj Grad ønskeligt og samfundsnyttigt, om de tidligere Tilskud kom igen.

Proprietær *J. A. Lemming* spurgte, om Hedeselskabet arbejdede sammen med Hedebruget.

Foredragsholderen: Hedeselskabet er Hedebrugets Protektor. Dets Virksomhed gaar ud paa at støtte Opdyrkning af Heden til Agerbrug. Der ydes et Tilskud af 25 Kr. pr. Td. Land fra Statens Side, naar Jorden er pløjet og merglet. Det er i Aar bleven foreslaaet saaledes, at ingen Hedebonde kan faa til mere end 2 Tdr. Land aarlig og kun til 25 Tdr. Land ialt. Hedeselskabet og Hedebruget arbejder Haand i Haand, og Hr. *J. Westergaard,* Herning, der er en af Hedeselskabets Mosedistriktsbestyrere, er tillige Hedebrugets Forretningsfører.

Professor *Kolpin Ravn* forstod ikke Foredragsholderens Udtalelser om de klimatiske Forandringer, og hvorledes han kom til det anførte Resultat. Det var Oplysningerne fra Marts —Maj Maaneder, det drejede sig om, men de som Lysbilleder

foreviste Kort var for Juni—August Maaneder. Var de af Meteorologisk Institut opgivne Tal for de sidste 10 Aar nøjagtig fra de samme Stationer som Tallene for de 32 Aar, hvormed de sammenlignedes?

Foredragsholderen: Formaalet med de som Lysbilleder viste Kort var at vise Nedbørens Hovedbevægelser. Et Foraarskort vil vise omtrent det samme som Sommerkortet, kun med Linierne lidt svagere. Kortene er fra *Møller-Holst:* Landbrugsordbogen, udarbejdede af Kaptajn *Hofmeyer.*

Kortene refererer ikke direkte, men kun indirekte, til de i Foredraget anførte Tal om Foraarsnedbøren i Midtjylland.

Som det fremgik af Skrivelsen fra det meteorologiske Institut, er de opgivne Tal for de sidste 10 Aars Nedbør fra de samme Stationer som Tallene for de 32 Aar.

Vi, der bor derude, har mærket Forandringen,

Konsulent *Esbjerg* mente, de klimatiske Forandringer ikke alene skyldtes Nedbøren, men ogsaa, at Træplantningen formindskede Fordampningen. Dette var godtgjort ved Forsøg saavel herhjemme som i Tyskland og Amerika. De enkelte Aars forskellige Nedbørsforhold vil ogsaa medvirke her.

Apoteker *Strøyberg,* Lyngby, ønskede, at man fik Meteorologisk Institut til at fremkomme med Oplysninger Aar for Aar.

Den ledende Præsident sluttede derpaa Diskussionen med en oprigtig og varm Tak til Foredragsholderen. Naar Landhusholdningsselskabet havde formaaet Kommitteret, Skovrider *Dalgas* til at komme herover, var det med Forventning om, at vi fik noget godt at høre. Vi har gennem Foredraget faaet Indtrykket af, at Hedeselskabet, som jo allerede anses for at være et gammelt Selskab, er i sin fulde Kraft, og at der endnu er mange store Opgaver, som vi vil ønske Skovrider *Dalgas* Held og Kraft til at løse. En hjertelig Tak for den store Sag, De har viet Deres Kræfter og helliget Deres Liv.

Med dette Foredrag afslutter Landhusholdningsselskabet sin Vintersæson. Naar Tilhørernes Kreds ikke altid har været saa stor som ønskeligt, kan det maaske bebrejdes Præsidiet, at det ikke altid har skaffet de Foredragsholdere, som Medlemmerne gerne vil høre, men man vil altid være taknemmelig for Raad og Vink derom. Foredraget her i Aften leder Tanken hen paa, at alle de mange Organisationer, vi har her i vort Land til Landbrugets Fremme, maa arbejde sammen. En Tak til d'Hrr., der har været til Møderne i Vinter, og Præsidiets Haab om, at de ad Aare møder multipliceret med et ikke for lille Tal.

Udkomne Bøger.

Samfundskundskab. En Oversigt af *Adolph Jensen*, Kontorchef i Statens statistiske Bureau. 189 Sider. (G. B. N. F. København). — Det er en koncis, klar og objektivt holdt Redegørelse for vore Samfundstilstande: Forfatning og Forvaltning, Finansvæsen, Befolkningsforhold, Erhvervsliv og sociale Forhold. Fremstillingen er mønsterværdig, den tilrettelægger Stoffet saaledes, at hvad der er vigtigst i vort Samfundsliv ogsaa kommer i første Plan. Bogen kræver ingen nationaløkonomiske Forudsætninger, dens Indhold er kun rent oversigtsmæssig, men til Vejledning for de Læsere, der ønsker at trænge dybere ind i Stoffet, findes en ret fyldig, ræsonnerende Litteratur-Vejledning.

De Landbrugsforhold, Forfatteren redegør for, er: Landejendommenes Antal og Størrelse, Besiddelsesformer og Driftsformer, Landbrugsarealets Anvendelse, Høstudbyttet, Kreaturholdet, Smør- og Flæskeproduktionen, Andelsbevægelsen, Landejendommenes Værdi, Landbrugskriserne og Skovbruget. Dette Afsnit udgør kun en Snes Sider. Men da Samfundslivet i vore Dage paa Tusinde Maader griber ind i det enkelte Erhvervs Forhold, paavirker disse direkte eller indirekte, har en klar Fremstilling af, hvorledes det former sig, Interesse for alle, hvis Horizont naar videre end til Sognets Grænse. Hermed være da Bogen anbefalet paa det bedste.

Det danske Landbrugs Historie. Forelæsninger holdte paa den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole 1900—1901. Af *V. E. Maar.* 208 Sider. (*Vilhelm Trydes* Forlag. Københ.) — Der foreligger kun faa Fremstillinger af vort Landbrugs Historie fra Oldtiden af og til Nutiden. Først maa selvfølgelig nævnes *C. Christensens* paa omfattende Studier byggede »Agrarhistoriske Studier«: I »Danske Landboforhold før Enevælden« (1886) og II »Danske Landboforhold under Enevælden« (1891), men disse 2 Bøger giver som bekendt ikke en kronologisk Fremstilling af Landbrugets Historie, snarere er de at betragte som en Slags Material-Samling til Belysning af Landbrugets enkelte Forhold. Der er endvidere *S. P. Petersens* »Landbrug før og nu« (1892), *H. Hertels* »Danmarks Jordbrugshistorie« (i »Landmandsbogen«s

1. Bind, 1893) og *C. C. Larsens* »Det danske Landbrugs Historie« (1895). Ved Siden deraf foreligger der som bekendt talrige Skrifter og Afhandlinger om enkelte Sider og Forhold indenfor Landbruget eller enkelte Tidsafsnit, navnlig er de store Landboreformers Tidsrum i det 18. Aarhundredes Slutning fyldigt belyst. Nu er de samlede Fremstillinger af Landbrugets Historie forøgede med ovennævnte Bog af Professor *Maar*. Det er de Forelæsninger, denne holdt i Semestret 1900—01, og som tidligere forelaa hektograferede, der er udgivne i Bogform. Det er en ret udførlig og klart tilrettelagt Fremstilling, der er skrevet med det sobre og sunde Overblik, Professor *Maar* ejede. Forelæsningerne er udarbejdede paa Grundlag af den foreliggende Litteratur, og de faar derfor ved denne deres naturlige Begrænsning. Thi medens det meste af, hvad der saa at sige berører Landbrugets juridiske Side — Fæsteforhold, Hoveri, Vornedskab, Besiddelsesforhold o. s. v. — er godt belyste af tidligere Forfattere, lader som bekendt vort Kendskab til vigtige Omraader vedrørende Landbrugets økonomiske, tekniske og driftsmæssige Udvikling endnu meget tilbage at ønske, og i Professor *Maars* Bog lægger da ogsaa de »juridiske« Forhold Beslag paa den største Del af Bogen.

De her udgivne Forelæsninger blev holdte i 1900—01, og selvfølgelig har Professor *Maar* ved sine senere Forelæsninger tilføjet, hvad der kunde og burde tilføjes. Da Bogen i Følge Forordet bl. a. er beregnet paa »en eller anden, der ønsker at vide lidt om vort Landbrugs Udvikling«, vilde det have været ønskeligt, om Udgiveren i Notater under Teksten eller paa anden Maade havde tilføjet, hvad Udviklingen i den sidste halve Snes Aar gav Anledning til at medtage. Dette gælder ikke blot de statistiske Oplysninger, men ogsaa andre Forhold. Saaledes t. Eks. Lovene af 15. Maj 1903 om Ejendomsskyld og tvungen Afløsning af Tienden: i Forelæsningerne er der selvfølgelig gjort Rede for Hartkornsskatterne og Tienden, og derfor burde ogsaa den Læser, der søger til dem for at lære vort Landbrugs Historie at kende, oplyses om de Bestemmelser, der for en halv Snes Aar siden foretoges med Hensyn til disse Forhold, der har spillet en saa vigtig Rolle i vort Landbrugs Historie. Den pietetsfulde Omhyggelighed, med hvilken Udgiveren (Konsulent *G. Engel*) øjensynlig har udført sit Arbejde, vilde næppe have lidt noget Skaar ved Tilføjelser, der bragte

Fremstillingen op til Nutiden, og Bogens Brugbarhed vilde kun have vundet derved.

Bondens Raadgiver. 4. Del. Gaardens Drift. Af *Joh. L. Hirsch.* 163 Sider. (Grøndahl & Søn. Kristiania.) — Denne Bog er specielt skreven med norske Forhold for Øje, og den bringer en Del Oplysninger om disse: om Brugsretten til Jord, om Ejendommenes Størrelse, om Jordbund, Driftsmaader, Husdyr o. s. v. Disse Oplysninger har selvfølgelig deres Betydning ogsaa for os, de lærer os om et Jordbrug, der om end meget forskelligt fra vort dog omfattes med vor levende Interesse som udøvet af den Nation, der i Aarhundreder har staaet os nærmest. Naar imidlertid Opmærksomheden her henledes paa Bogen, er Grunden den, at den berører en Del Forhold, som hører ind under Landbrugets Driftslære saasom Kapitalen, Arbejdet, Priser, Samfærdselsmidler, Markeder o. s. v. — et Omraade indenfor Litteraturen, der hos os som bekendt ligger hen som Overdrev, kun er behandlet brudstykkeagtigt, i spredte Afhandlinger her og der. Forfatteren har vel ikke uddybet disse Emner, han trækker kun Omridsene af dem, men han gør det livfuldt og interessant. Kan man end ikke være enig med ham i alt, hvad han fremfører, følger man ham dog helt igennem med Interesse.

Landbrugets Kulturplanter. Ottende gennemsete Udgave. Af Statskonsulent *K. Hansen* og Landbrugslærer *O. Christensen.* 222 Sider. (August Bangs Boghandel. København).

Folkehøjskoler og Landbrugsskoler i $19^{06}/_{07}$—$19^{10}/_{11}$. 105 Sider. **Høsten i Danmark i Aaret 1911.** 63 Sider. **Statskontrollerede Produktioner 1911.** (Spiritus, Øl, Sukker, Margarine). 24 Sider. Statistiske Meddelelser. 4. Række, 39. Binds 3., 4. og 5. Hæfte. Udgivet af Statens statistiske Bureau. (G. B. N. F. København).

Landbrugslærlingens Dagbog. Udgivet af *S. C. A. Tuxen.* 80 Sider. (G. B. N. F. København).

Beretning fra Statens Planteavlsudvalg for Finansaaret 1911—12. Udarbejdet af Udvalgets Sekretær. 160 Sider. (København).

Lucernedyrkning. Af *P. Hansen.* Udgivet af de samvirkende sjællandske, fynske, lolland-falsterske og bornholmske Landboforeninger. 24 Sider. (Slagelse).

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek.*)

Forøgelse i April 1912.

Augustin, Einrichtung von Viehweiden auf genossenschaftlicher Basis. Berlin 1912. 32 S.

Black oats. Sydney 1911. 13 S.

Boyce, Hemp. New York 1900. 112 S.

Bradshaw, Poultry-farming. Sydney 1911. 29 S.

Breazeale and *Leclerc*, The growth of wheat seedlings as affected by acid or alkaline conditions. Washington 1912. 18 S.

Cheesemaking in New South Wales. Sydney 1912. 30 S.

Czermak, Ein Beitrag zur Erkenntnis der Veränderungen der sogenannten physikalischen Bodeneigenschaften durch Frost, Hitze und die Beigabe einiger Salze. Merseburg 1911. 42 S.

Chittenden and *Marsh*, The imported cabbage webworm. Washington 1912. 23 S.

Feilitzen, Några praktiska erfarenheter i mosskultur. 2. uppl. Göteborg 1911. 94 S.

Fletcher and *Bryan*, Modification of the method of mechanical soil analysis. Washington 1912. 16 S.

Gilder, Book-keeping for farmers. Sydney 1911. 20 S.

Hansen, Nährstoff- und Eiweissbedarf der Abmelkkühe. Berlin 1910. 157 S.

Hassinger, Der oberbadische Tabakbau und seine wirtschaftliche Bedeutung. Karlsruhe 1911. 62 S.

Herter und *Wilsdorf*, Die Bedeutung des Rindes für die Fleischversorgung. Berlin 1912. 269 S.

Hillmann, L'amélioration des plantes dans l'agriculture allemande. Berlin 1911. 622 S.

Homén, Organisationen af arbetet och undersökningsmetoderna vid särskilda smörrkontrollanstalter i utlandet. Helsingfors 1912. 25 S.

Johnston, Arsenite of zink and lead chromate as remedies against the Colorado potato beetle. Washington 1912. 5 S.

*) Angaaende Bibliotekets Benyttelse henvises til Medd. S. 252.

Kaldonsky, The use of explosives in clearing land. Madison 1911. 19 S.

Kellner, Untersuchungen über die Wirkung der Palmkernkuchen auf die Milchproduction. Berlin 1911. 35 S.

Knoch, Die Magermilchverwertung in den Molkereien. 2. Aufl. Leipzig 1912. 249 S.

Kossowitsch, Die Schwarzerde (Tschernosiom). Berlin 1912. 155 S.

Mästungsversuche mit Schweinen über die Wirkung von Presskartoffeln und Kartoffelflocken. Berlin 1911. 105 S.

Martiny,, Vorprüfung neuerer Molkereigeräte. Berlin 1910. 151 S.

Mc Donald, Sorghum. Sydney 1911. 19 S.

Meyer, Die Zelle der Bakterien. Jena 1912. 285 S.

Nathusius, Messungen an 1460 Zuchtpferden und 590 Soldatenpferden. 3. Beitrag zur Kunde der Pferdeschläge. Berlin 1912. 247 S.

Phillips and *White*, Historical notes on the causes of bee diseases. Washington 1912. 96 S.

Pott, Die Bedeutung des Schafes für die Landwirtschaft und Volkswirtschaft. Berlin 1912. 32 S.

Rosskopf, Das gelbe Frankenvieh. Hannover 1912. 106 S.

Der 2. Rundgang der landwirtschaftlichen Wanderausstellungen in Deutschland 1899—1910. Berlin 1910. 382 S.

Schewior, Die Drainage. Leipzig 1912. 217 S.

Schütte, Die Entstehung der Seemarschen. Berlin 1911. 49 S.

Strecker, Erkennen und Bestimmen der Schmetterlingsblütler (Papilionaceen). Berlin 1912. 180 S.

Theurer, Kommt Lipolyse in der Milch vor? Ludwigsburg 1911. 22 S.

Vielhaack, Ungarische Reisebilder. Berlin 1912. 95 S.

Wernicke, Ueber den Einfluss der Düngung auf den Ertrag und die Zusammensetzung der Knollen verschiedener Kartoffelsorten mit besonderer Berücksichtigung des Stickstoffgehaltes und der Formen des Stickstoffes. Leipzig 1911. 28 S.

Wiedersheim, Das Klettenlabkraut (Kleber) (Galium aparine L.). Berlin 1912. 29 S.

Mindre Meddelelser.

† **Inspektør** *L. Jørgensen* døde den 9. Maj af et Hjerteslag, 57 Aar gammel. Efter at have taget Landbrugseksamen i 1884 beskæftigede han sig særlig med Kultiveringsarbejder, først paa Grevskabet Frijsenborg, fra 1889 til 92 som Hedeselskabets Ingeniør og derefter som Inspektør paa Tranekær, hvor han med stor Dygtighed har ledet de betydelige Kultiveringsarbejder, som er foretagne der. Han udgav i 1899 en »Kortfattet Vejledning i Eng- og Mosekultur«, Aaret efter et lille Skrift om »Kulturerne ved Tranekær« og i 1907 »Lucernedyrkning«.

Der var over *Jørgensens* Person en tillidsvækkende Ro, han var en afholdt og anset Mand, der efterhaanden blev betroet en Række Tillidshverv. Han var saaledes bl. a. Næstformand i Langelands landøkonomiske Forening og Planteavlsudvalgets Formand, ligesom han var Formand for Fællesledelsen af Kvægavls- og Kontrolforeninger paa Langeland.

Justitsraad *H. Wulff* blev den 1. Maj 1887 ansat i Landhusholdningsselskabet, og den 1. Maj i Aar havde han altsaa været 25 Aar i Selskabets Tjeneste. Dagen fejredes med en lille Højtidelighed i Selskabet. Dettes Præsidium og Funktionærer modtog Hr. *Wulff* ved hans Ankomst paa Kontoret, og ved et Glas Champagne bragte den ledende Præsident, Kammerherre *Carl Bech*, ham

Selskabets Lykønskning og Tak. Taleren fremhævede Justitsraad *Wulffs* Almensans og varme Fædrelandskærlighed, hans Pligttroskab overfor de Opgaver, der blev stillet ham, hans levende Interesse for Selskabets Ve og Vel og den elskværdige Hjælpsomhed, der prægede al hans Færd. Som synligt Vidnesbyrd om Selskabets Erkendtlighed overrakte Præsidenten Hr. *Wulff* en smuk Erindringsgave. I bevægede Ord takkede denne for den Opmærksomhed, der var vist ham, og for den Velvilje, han altid havde mødt i Selskabet, for hvilket han ønskede fortsat Fremgang og Hæder.

I Telegrammer og Breve modtog Hr. *Wulff* mange Vidnesbyrd om den Sympathi og Paaskønnelse, med hvilken hans Virksomhed i Selskabet omfattes.

Et Udvalg til Undersøgelse af Rentabiliteten ved en Forandring af større og mindre Gaardes Tage saaledes, at Brandfaren formindskes er den 30. April d. A. nedsat af Landhusholdningsselskabet. Udvalget bestaar af følgende Medlemmer: Tømrermester *Brüel,* Haslev, Branddirektør Arkitekt *Cordes,* Aalborg, Direktør *Grønvald* (Forsikringsselskabet »Danmark«), Sekretær *Hertel* (Landhusholdningsselskabet), Direktør *Larsen* (Landbygningernes Brandforsikring), Tømrermester *L. P. Larsen,* Sdr. Næraa pr. Aarslev, Branddirektør *Matthiessen,* Næstved, Lensgreve *Moltke* (Landhusholdningsselskabet), Murermester *Chr. Petersen,* Holte, og Direktør *Tronier* (Landbygningernes Brandforsikring).

Blandt Udvalgets Medlemmer er der valgt 2 Underudvalg: et bygningskyndigt Udvalg og et Udvalg til at behandle Sagen fra Brandforsikrings-Siden. Det første skal undersøge Forholdene paa en Del større og mindre Gaarde i de forskellige Egne af Landet og udregne, hvad en Omlægning af Tagene vil koste, medens det andet Underudvalg vil foretage Beregninger over, hvor meget der kan spares i Brandkontingent ved en Omlægning af Straatage med haarde Tage.

Det samlede og bearbejdede Materiale vil senere blive udgivet.

Det landøkonomiske Rejsebureau, der er oprettet af Landhusholdningsselskabet, blev aabnet den 1. Maj. Bureauet holdes daglig aabent fra Kl. 2—4 i Maanederne Maj—September incl. Det ledes af Konsulent, cand. polyt. *G. Ellbrecht,* og har Lokale i Landhusholdningsselskabet, Vestre Boulevard 34, København B. (Jvnfr. Tidsskrift f. Landøkonomi, 1912, S. 303—07).

Et Møde mellem De samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg og Landhusholdningsselskabet afholdtes, paa Selskabets Initiativ, Lørdagen den 18. Maj. Blandt de Spørgsmaal, der behandledes, kan nævnes: det danske Landbrugs Repræsentation i Udlandet, Prøverne med Landbrugets Redskaber og Maskiner og Ønskeligheden af Etableringen af et internationalt agrarmeteorologisk Samarbejde.

Hvad den første Sag angaar, var der Enighed om, at det er af stor Betydning, at Landbruget holdes grundigt underrettet om Afsætningsforhold m. v. i Udlandet, hvorimod Meningerne var delte angaaende Betimeligheden af, at der udsendes faste Landbrugskonsulenter (eller landøkonomiske Sagkyndige) til Udlandet. Fra flere Sider fremhævedes det, at formaalstjenligere vilde det være at udsende Kommissioner af Sagkyndige til Undersøgelse af aktuelle eller specielle Spørgsmaal, ligesom det blev stærkt betonet, at det vilde være i høj Grad ønskeligt, hvis der hvert Aar kunde tildeles 1 eller 2 flinke unge Landmænd et saa rigeligt Rejsestipendium, at de kunde opholde sig nogle Aar ude og erhverve sig et grundigt Kendskab til fremmede Landbrugsforhold.

Angaaende Spørgsmaalet om, hvorledes Maskinprøverne bedst ordnes i Fremtiden, førtes en indgaaende Diskussion. Det besluttedes at nedsætte et Udvalg til at udarbejde et Forslag herom. Udvalget kom til at

bestaa af følgende 3 Repræsentanter for De samvirkende danske Landboforeninger: Jægermester *F. Skov*, Bankdirektør, Proprietær *H. Madsen*, Bagsvær, og Sekretær *S. P. Petersen*. Endvidere af følgende 3 Medlemmer som Selskabets Repræsentanter: Kammerherre *C. Bech*, forhenv. Proprietær *S. Friis* og Statskonsulent *K. Hansen*. Endelig vil Teknologisk Institut blive repræsenteret med et Medlem i Udvalget, i hvis Overvejelser selvfølgelig de 2 konstituerede Maskinkonsulenter vil deltage.

Forslaget om Etableringen af et internationalt agrarmeteorologisk Samarbejde er fremsat af Landbrugsinstitutet i Rom. Landbrugsministeriet har ønsket en Erklæring af Landhusholdningsselskabet om Forslagets Betimelighed, og Selskabet har ment at kunne anbefale Forslaget. De samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg sluttede sig til Selskabets Standpunkt.

Prøver med Landbrugsmaskiner og Redskaber i Sverige er i en Aarrække udførte paa Landbrugsinstitutet ved Ultuna og Land- og Mejeribrugsinstitutet ved Alnarp. Udgifterne ved Prøverne dækkedes i en Aarrække af de Afgifter, der betaltes for Prøverne, af de Beløb, som indkom ved Salg af Beretningerne, endelig og navnlig af den Sum paa 100,000 Kr., som Aktieselskabet *Separator* i Aaret 1896 havde skænket til Prøvernes Afholdelse.

De 2 Prøveanstalter har sorteret under én Bestyrelse, men har iøvrigt arbejdet selvstændigt hver for sig. Prøverne har dels været sammenlignende »Serieprøver«, udførte efter forudgaaende, offentlig Indbydelse og omfattende én hel Klasse af Maskiner eller Redskaber, og dels Prøver af enkelte Redskaber og Maskiner, udførte paa Foranledning af Private imod en Afgift, der i Reglen varierer mellem 5 og 15 pCt. af Salgsværdien. Ved Siden af disse Prøver har Prøvekommissionen endelig iværksat Prøver af Maskiner og Redskaber, som ikke har været anmeldte til Prøve, men til hvilke et nøjere Kendskab maa anses for ønskeligt.

Præmiering har ikke fundet Sted ved nogen af disse Prøver, men der er bleven offentliggjort en Beretning, hvori der efter en Beskrivelse af Maskinerne gives en kort Dom over dem.

Den af Aktieselskabet *Separator* skænkede Kapital var omtrent opbrugt ved Udgangen af 1907, og til Prøvernes Fortsættelse bevilgede den svenske Stat i hvert af Aarene 1908 og 1909 10000 Kr., i 1910 og 1911 12500 Kr., i 1912 17500 Kr., medens der for Aaret 1913 er foreslaaet en Bevilling af 23000 Kr.

Samtidig har Landbrugsstyrelsen, under hvis Kontrol de 2 Prøveanstalter staar, fremsat følgende Forslag med Hensyn til Prøvernes Ledelse:

Prøveanstalterne i Ultuna og Alnarp opretholdes. Der ansættes 2 faste Prøvekommissioner, en ved hver af Anstalterne. Disse faste Kommissioner skal bestaa af en Leder, som tillige er Sekretær, og som udelukkende har med Prøverne at gøre, en Tekniker, Lektoren i Redskabslære og Anstaltens Forvalter. Ved Forsøgene med Mejerimaskiner, der afholdes ved Mejeriafdelingen paa Alnarp, skal Lektoren i Mejerilære og Institutets Mejeriforstander ligeledes være selvskrevne Medlemmer af Prøvekommissionen. For de 2 Landbrugsafdelinger vælges 3 Suppleanter, nemlig 2 Landmænd og en Tekniker, for Mejeriafdelingen vælges ligeledes 3 Suppleanter: 2 Mejerister og en Tekniker. Endvidere foreslaas der, at ved de større Prøver skal 1 eller flere af Suppleanterne kunne indkaldes til at deltage i Bedømmelsen, og at der ved hver af Prøveanstalterne til Hjælp for Lederen ansættes en Mand, der er kendt med Snedker- og Smedehaandværket *(en slöjd- och smideskunnig person)*.

Tysklands landøkonomiske Sagkyndige er for Tiden udsendte til følgende Byer: Montreal, Chicago, Buenos-Aires, Rom, Sct. Petersborg og Stockholm (for Danmark, Sverige og Norge).

Sveriges Landbrugskonsulenter i Udlandet er for Tiden 2, ansatte i England og Tyskland; den sidste skal varetage ikke blot Landbrugets, men ogsaa Fiskeriets Interesser i Tyskland. Konsulenten i England har 9000 Kr. i Gage og 6000 i Rejsepenge m. v., medens Konsulenten i Berlin har 7000 Kr. i Gage og 2000 til Rejser. I Konsulenternes Instrukser hedder det, at de ikke blot skal varetage de kommercielle Interesser, men ogsaa følge med Landbrugets Udvikling.

Statskontrollerede Produktioner 1911. Nedenstaaende Oplysninger er hentede fra Statens statistiske Bureaus aarlige

Oversigt vedrørende Produktionen af Spiritus, Øl, Sukker og Margarine.

Spiritus. Produktionen var i 1911 ca. 15½ Mill. l à 100 % (1 l à 100 % = 2.18 Pot à 8°) eller ca. ½ Mill. l mere end Aaret forud. Det personlige Forbrug pr. Indbygger (d. v. s. Produktion + Overskudsindførsel ÷ denatureret Spiritus) var i 1909 5.01 l pr. Indb., i 1910 5.07 og i 1911 5.10 l. Forbruget har altsaa i de sidste 3 Aar været i svag Stigning. (5.10 l svarer til 11.13 Potter 8° Brændevin). Det anvendte Materiale udgjorde i 1911: 30.82 Mill. kg Majs, 19.42 Mill. kg andre Kornsorter, 3.59 Mill. kg Kartofler og 0.77 Mill. kg andre Stoffer (Manioca).

Øl. Af skattepligtigt Øl produceredes der i Fjor 1.11 Mill. hl eller ca. 40000 hl mere end Aaret forud (1 hl = 0.76 Øltønde). Af Produktionen falder over to Tredjedele paa de 4 Hovedstadsbryggerier. Af skattefrit Øl var den samlede Produktion i 1911 1.55 Mill. hl mod 1.50 Aaret forud. Af dette Øl produceres de to Tredjedele udenfor Hovedstaden. Forbruget var pr. Individ:

	Skattepligtigt Øl	Skattefrit Øl	I alt
	l	l	l
1909....	34	52	86
1910....	36	55	91
1911....	37	55	92

Til den samlede Ølproduktion anvendtes i 1911: af almindeligt Korn 33.66 Mill. kg, af Majs 2.41 Mill. kg, af Ris 0.73 og af Sukker 0,98 Mill. kg.

Roesukker. Produktionen udgjorde:

1898—1902....	ca.	44.5	Mill. kg
1903—1907....	-	54.7	— -
1908....	-	66.3	— -
1909....	-	62.8	— -
1910....	-	100.5	— -
1911....	-	116.2	— -

Udførselen af indenlandsk Sukker var oprindelig ubetydelig, men naaede i 1896 op til 6 Mill. kg. Senere gik den stærkt tilbage, da Danmark ikke tilfredsstillede de af Brüsselerkonventionen opstillede Vilkaar, men ved den fra 1. Septbr. 1908 indførte Ændring i Konventionen blev det atter muligt at udføre dansk Sukker, og Eksporten af dette har i de sidste 3 Aar

været: i 1909 0.95 Mill. kg, i 1910 2.51 og i 1911 5.70 Mill. kg. Den allerstørste Del gaar til England. Indførselen af Sukker var i de samme 3 Aar: 38.34, 33.80 og 11.45 Mill. kg. Den stærke Tilbagegang skyldes selvfølgelig Stigningen i den indenlandske Produktion.

Forbruget pr. Individ har været:

1901—05....	30.56 kg
1906—10....	35.76 -
1910....	36.81 -
1911....	38.43 -

Margarine. Produktionen heraf er stadig stigende. Den var i 1911 35.40 Mill. kg eller lidt over 1 Mill. kg mere end i 1910 og over 6 Mill. kg mere end i det foregaaende Femaar. Overskudsindførselen var i 1911 1½ Mill. kg og Forbruget pr. Indb. 13.3 kg. Forbruget har været i stadig Opgang, medens Indførselen svinger noget, men nærmest har en Tendens til at aftage. Der er ingen Udførsel.

Majsproduktionen i Nord- og Sydamerika udgør ca. 90 pCt. af den samlede Verdensproduktion; de Forenede Stater producerer for Tiden alene over 75 pCt. af denne, men Udførselen har en Tendens til at gaa tilbage, fordi Hjemmeforbruget stadig er voksende. For nogle Aar siden udførte Fristaterne ca. 3 pCt. af deres Høst, men i de sidste Aar gennemsnitlig kun 1 pCt.

Udførselen fra de vigtigste majsproducerende Lande var i Aarene 1905—09 (Aaret regnet fra 1. Novbr. til 31. Oktbr.):

	1905—06 1,000 Tons	1906—07 1,000 Tons	1907—08 1,000 Tons	1908—09 1,000 Tons
De Foren. Stater.....	2,909	1,947	740	753
Argentina	2,524	1,679	1,773	2,276
Rusland.....	147	844	477	536
Donaulandene	461	1,576	867	848
Andre Lande	9	19	74	96
Ialt.....	6,050	6,065	3.931	4,509

Udlændinges Adgang til det franske Landbrugsuniversitet *(l'institut national agronomique)*. Der er ved dette oprettet en Underafdeling for Optagelse af udenlandske Elever. *Journal Officiel* for den 13. April d. A. bringer den af Landbrugsmini-

steriet herom udstedte Kundgørelse, af hvilken det fremgaar, at for at blive optagne skal de udenlandske Elever underkaste sig en særlig Prøve, der finder Sted hvert Aar paa samme Tid som Optagelsesprøven for de franske Elever.

Optagelsesprøven for de fremmede Elever skal nøjagtig omfatte de samme Fag som Prøven for de franske Elever med Undtagelse af den skriftlige Opgave i Fransk.

Efter Optagelsesprøven vil de udenlandske Elever blive anbragte i en særskilt Klasse. For at blive antagne skal de i det mindste have opnaaet samme Gennemsnitspoints som den sidst antagne af de franske Elever.

Antallet af de Elever, der optages i denne udenlandske Afdeling, kan ikke overstige 10 om Aaret.

Hesteavlen i 1911.

Af Statskonsulent *J. Jensen.*

Det forløbne Aar maa i en vis Forstand kaldes et sjælden godt Aar for Hestene, idet der har været usædvanlig stærk Efterspørgsel til stigende Priser, medens paa den anden Side Aaret maa kaldes daarligt paa Grund af den slette Græsgang hele Eftersommeren og Efteraaret samt de høje Foderstofpriser, saa det sikkert bliver vanskeligt at udregne, om Aaret skal regnes til de gode eller daarlige, økonomisk set. Der klages jo nu om Stunder over det daarlige Regnskab i Landbruget, og denne Fejl kan med Rette overføres paa Hesteopdrætningen; thi regnskabsmæssig set véd man meget lidt om dens Rentabilitet. Man digter sig altfor hyppig til et Overskud ved at beregne Kornfoderet for ringe og det hjemmeavlede Grovfoder samt Græsningen for lavt, foruden at man stryger Udgiften til Renter, Assurance, Husly, Pasning osv. eller vurderer den lig Gødningen. De smaa Forsøg, som vort Forsøgslaboratorium har begyndt med Fodring af Plage, synes at vise, at de kræver mere paa Stald, end man har været tilbøjelig til at tro, og at Fodringsudgiften kun kan bringes noget ned ved at give rigeligt af Roer og Hø; men det er ved Hjælp af Græsningen, at Balancen skal komme, og naar den slaar fejl, hvordan stiller Regnskabet sig saa? Med det udtørrende Sommerklima og de gennemgaaende tarvelige Græsmarker har vi langt fra saadanne naturlige Betingelser for et lønnende Opdræt som

de rigtige Græslande med deres stille, fugtige Klima eller tillige lave Bund. Vort stærke Tillæg baade af Kvæg og Heste skyldes vistnok ogsaa noget gammel Tradition fra de Tider, da der ikke kunde gøres bedre Brug af Jorden. Forholdene tillader os desuden næppe nok at producere af de mest fordringsfulde og værdifulde Sorter, saa vort Maal derfor mere maa blive det bedste af en lavere Sort, som passer os; men desværre er der for lidt deraf, og alt det daarlige giver sikkert Tab. Der synes derefter snarere at være Grund til at indskrænke end, lokket af den stærke Efterspørgsel, til at forcere Tillæget. Truslen om, at vort Marked gaar tilbage, forskrækker derfor ikke. Blot vi lægger 10,000 færre Føl til, bliver der, eftersom Forholdene har stillet sig hidtil, Hestemangel i Tyskland, der ikke som England og Frankrig kan forsyne sig selv med Arbejdsheste. Belgien og Danmark er de eneste Leverandører; men Belgien synes efter den tyske Rigsstatistik at dømme at have naaet eller overskredet Grænsen for sin Leveringsevne, idet dets Udførsel til Tyskland i 1911 er aftaget med 3000 Stkr.

Uddrag af den tyske Indførselsstatistik.

	1911	1910
a) Lette Arbejdsheste:		
Hopper fra Danmark	295	194
Vallaker - —	410	250
— - Sverige.....	(ingen opført)	
b) Svære Arbejdsheste:		
Hopper fra Danmark	8642	7623
— - Belgien	9156	10824
Vallaker - —	12174	13442
— - Danmark.....	17598	15588
— - Sverige.....	418	13
c) Avlshingste:		
Lette fra Danmark.....	38	35
Svære - —	16	40
- - Belgien	190	172
d) Føl	(ikke specificeret)	

Ialt indførtes der 142,655 Heste i 1911, hvilket var 6450 færre end Aaret forud; men Forringelsen faldt paa lettere Heste og Ponier, medens Tilbagegangen i den belgiske Import dækkedes ved forøget Indførsel fra Danmark (3000), Sverige (400), Frankrig og England, saa der ialt er indført 900 flere svære Heste end Aaret forud. Vi stod som Nr. 1 med tils. 26,000 og Belgien med godt 21,000. Amerika er slet ikke nævnt.

Efter vor Statistik udførtes der her fra Landet 26,396 Heste og 2098 Føl, ialt 28,494 Stkr. mod 26,106, hvoraf 3358 Føl, i 1910. Næst efter 1905, da vor samlede Udførsel naaede 29,421, hvoraf 1994 Føl, kommer 1911 som det Aar, da vi er naaet højest op. Paa 105 til Norge, 50 til Sverige og enkelte til England nær er alt gaaet til Tyskland.

Efter den tyske Statistik har vi leveret 700 lette Heste, hvorimod Luksusheste ikke er anførte for sig. Det ser efter denne Toldopgørelse fra Tyskland for 1911, der stemmer med den for 1905 for de lette Arbejdshestes Vedkommende, ud, som om vor lette Avl i Forbindelse med den Del af den svenske Import, der atter udføres, selv om man regner de Heste, der gaar til England og Norge, med, ikke naar 1000 Stkr. Af de indførte svære svenske Heste gaar der ogsaa en Del sydpaa, men deres Tal er i det mindste fra Jylland temmelig ubetydeligt.

Efter en Udførsel, der er over Evne, følger der i nogle Aar en Formindskelse deri og en forøget Indførsel. Det mærkedes tydeligst fra 1872—77 og fra 1907—09 inkl. Nu staar vi antagelig igen overfor en Nedgang i Udførselen og Opgang i Indførselen, til vi igen har samlet Kræfter.

Rusland staar stadig øverst med ca. 7000, naar man gaar ud fra, at en Del af de som tyske Heste indførte ogsaa er Russere. Iblandt disse er der adskillige større, men dog forholdsvis smaa og letbyggede Arbejdsheste, medens Resten er Smaaheste, næsten udelukkende unge, men tarvelige, magre Dyr til billig Pris. Fra Island er der kommen ca. 1465, hvoraf 50 over England; fra Norge

Vor Indførsel af Heste og Føl har i 1911 stillet sig saaledes:

	Ialt	Heraf fra														
		Norge	Sverige	Finland	Rusland	Island	Hamborg	Øvrige Tyskland	England	Holland	Belgien	Frankrig	Østerrig	Amerikas foren. St.	Færøerne
Indførte Heste:															
Til København	10381	41	3925	11	4987	1364	»	33	10	»	»	1	»	»	9
- Provinsen	3795	19	996	»	1662	51	6	575	407	3	7	1	50	18	»
Tilsammen	14176	60	4921	11	6649	1415	6	608	417	3	7	2	50	18	9
Heraf genudførtes til Udlandet	438	19	259	..	....	....	140		20						
Indførte Føl:															
Til København	81	..	80	..	....	....	..	1							
- Provinsen	856	..	738	..	....	....	..	118							
Tilsammen	937	..	818	..	....	....	..	119							

har vi kun faaet 60, fra Færøerne 9 og fra Finland 11. Endelig er der kommen ca. 50 Ponier fra Galizien. Hele Resten er store Heste, nemlig foruden Remonter og Luksusheste et Flertal af lettere og sværere Arbejdsheste. Vor Nabo mod Øst er i de senere Aar kommen mere i Forgrunden som hesteudførende Land, dog mere i kvalitativ end i kvantitativ Henseende. Tidligere leverede Sverige kun nogle, i Reglen magre, forædlede, unge Heste og Resten let Udskud, medens det nu i stigende Grad udfører Arbejdsheste af belgisk Afstamning, til Dels af meget god Kvalitet. Hvor stor en Del af den samlede Udførsel, der

er af den Slags, haves der næppe nøjagtig Rede paa. Men efter indhentede Oplysninger om vor Indførsel fra Sverige i 1910, da der ikke fandt nogen nævneværdig direkte Udførsel Sted derfra til Tyskland, var ca. 50 pCt. blandede og deraf igen ca. 5 pCt. typiske Belgiere (foruden Føllene). Og Forholdet er næppe forandret siden. Efter den svenske Statistik er der i 1911 udført 5565 Heste foruden 978 Føl, hvorimod der endnu næppe foreligger noget om, hvorledes Fordelingen stiller sig til de forskellige Lande; men efter vor Indførselsstatistik har vi jo modtaget henholdsvis 4921 og 818, saa der til Rest kun bliver henholdsvis 644 og 160. Efter Opgørelsen i 1910 gik der henholdsvis 54 og 98 til Tyskland og ca. 100 til Norge og Finland. Da den tyske Statistik ikke specificerer Føllene efter deres Fødeland, og den regner med en Forøgelse i Indførselen 1911 paa godt 400, tør man maaske nok slutte, at der højst er gaaet ca. 500 Heste og 150 Føl direkte fra Sverige til Tyskland, deri indbefattet dem, der mulig er gaaede i Transit herover. Det er jo en bekendt Sag, at de forskellige Landes Opgørelser over Mellemhandelens Størrelse sjældent passer nøjagtig med hinanden; men Forskellen er i Reglen kun ringe og i dette Tilfælde i alt Fald betydningsløs.

De nøgterne Fakta og tørre Tal staar i en grel Modsætning til de fantasifulde Handelsberetninger om Sveriges pludseligt opstaaende uhyre Udførsel af Heste, der er ved at fortrænge os fra det tyske Marked. Dersom Forfatterne havde noget Begreb om Hesteavl, vilde de vide, at det er en meget langsom Forretning, og at Heste ikke som de fleste Industrivarer kan fremtrylles paa Kommando. Det, der er sket, er, at Sverige har været et uopdaget Land for Tyskerne, der, da Efterspørgslen blev saa stor, har tyet dertil i Stedet for at købe de svenske Heste i Danmark. Derved er Prisen naturligvis steget i Sverige, men dog næppe saa fabelagtigt, som der fortælles. Med Hensyn til Kvaliteten da forandres den naturligvis ikke stærkt fra Aar til Aar, og det maa derfor ogsaa

tages med behørigt Forbehold, naar der fortælles, at der i 1911 er solgt flere Tusinde 1ste Klasses Heste til 1—2000 Kr. Stykket direkte fra Sverige til Tyskland. Motiverne til Udbredelsen af disse Historier kan jo være forskellige. Det smukkeste vilde unægtelig være det, at Hestehandlerne som Pionerer skønnede, at de svenske Heste baade er bedre og mere søgte i Tyskland end vore egne, hvorfor de raaber Vagt i Gevær. Men Fejlen er, at der smøres for tykt paa, saa Folk bliver mistænksomme og tilbøjelige til at tro, at der er Forretning med i Spillet.

Den »truende Fare« benyttes med Forstaaelse af de hjemlige Krydsningsmænd som Agitationsmiddel for Krydsning med Belgiere, idet den svenske Eksport jo til Dels er blandede »Ardennere«. For Sjællands Vedkommende synes et saadant Stød udefra overflødigt, da der jo i henved 20 Aar har været drevet Krydsningsavl med indførte belgiske Hingste til blandede og til Dels jyske Hopper. Vi har altsaa baaret os ad ligesom Svenskerne og været mindst ligesaa heldigt stillede med Hoppematerialet, saa det udelukkende maa være Tiden om at gøre, at vi kan opvise Resultater, der ikke staar tilbage for Svenskernes. Der synes derfor ikke at være Spor af Grund til at se mistrøstigt paa vort eget Arbejde og heller ikke Grund til at blæse saa stærk Vind i Sejlene. Navnlig burde saavel de mange Handlende, der lever af den hjemlige Produktion, som Agitatorerne for Krydsningsavlen, der jo heller ikke kan undvære den som Grundlag derfor, være lidt skaansommere mod det bestaaende og huske paa, at det dog er det bærende endnu, og at de kan skade os i fremmedes og Kundernes Omdømme derved. Alle andre Steder end i Danmark vilde man vist anse det for utænkeligt, at Landets Borgere talte saa nedsættende om en af dets Hovedindtægtskilder. Og hvad nytter det saa? Uforstaaende, overdreven Kritik ægger jo let til Modstand, saa Maalet forfejles.

Det er et interessant Fænomen med disse forskellige Stemninger med Hensyn til Retningen i Hesteavlen. En

Tid hersker Krydsningen og en anden Renavlen med dens uundgaaelige Følgesvend, Slægtskabsavlen, som Trossætninger. Og Grunden er sikkert den, at ingen Avlsmetode er den ene rigtige og absolut almengyldige. Der gives ingen ufejlbare Recepter, som man kan bruge under alle Forhold. Havde man kendt saadanne, vilde der forlængst været en ligefrem Overflod af fortrinlige Racer. Af faste Punkter har der hidtil været faa, og af dem maa nævnes nogenlunde Enighed om, at planløs Blandingsavl er forkastelig, og at der er et vist Publikum, der nærmest kan karakteriseres som Sportsmænd, der til alle Tider har været, er og bliver Krydsningsmænd og holder paa det fremmede, hvad enten det nu er Orientalere, Fuldblod, forskelligt Halvblod eller grove Heste lige til de gemeneste Belgiere. Kærligheden har dog hidtil oftest været rent platonisk, idet den, hvor den har givet sig synligt Udslag her i Landet, næsten altid har kunnet betegnes som ulykkelig. Opdrætterne, Bønderne, i Jylland har været mere bestandige, idet de har haft mindre Fantasi; men de har dog ogsaa tidligere, til Dels tvungne, til Dels lokkede, været stærkt inde paa Krydsning. Det gentog sig med næsten en Menneskealders Mellemrum, at Staten tog sig for at krydse med forædlede engelske Hingste, og det gik tilsidst rent galt. Lige i rette Tid til at redde Stumperne fremstod saa Renavlsmanden, Professor *Prosch*, hvis Lære alene var bygget paa Studier. Som genial Lærer dannede han Skole, der blev herskende og hersker endnu. Og som det næsten altid gaar, blev Disciplene ensidige, ofte fanatiske og absolut troende, men lidet vidende. Avlslæren var ingen Videnskab, mere et Dogme eller et spekulativt Fag med Forklaring paa alt muligt.

Renavl, bygget paa et blandet Materiale, bliver ganske naturligt fortsat Blandingsavl, og saaledes gik det til Dels ogsaa i Jylland, indtil man slog mere over til Typeavl. Ved Udvalg efter Type blandt det tilsyneladende bedste, altsaa en Udrensning, der lettedes betydeligt ved de fleste blandede Hingsteslægters samtidige Uddøen, kom man na-

turligt ind paa Slægtskabsavlen eller »Indavlen« indenfor den bedste Slægt, og det er nu den eneste fremkommelige Vej, der byder sig indenfor den bestaaende Ramme. Denne Kendsgerning i Forbindelse med, at Renavlen næppe i Løbet af de forløbne 50 Aar har præsteret det, som mange ventede sig af den, gør, at Krydsningsvennerne atter rejser Hovedet, hvortil den belgiske Hests Sejrsgang efter Verdenschampionatet ved Verdensudstillingen i Paris 1900 har bidraget sit.

Indavlen gjorde efter Erfaringerne fra det gamle Stutteri til Slutning Fortræd; men da den faktisk under andre Forhold har gjort Gavn, maatte der en Forklaring til, og den lyder: »Indavl kan kun anvendes med Held hos fuldkomne Individer.« Hvor intetsigende dette Orakelsvar end er, saa bliver det dog ogsaa benyttet som et Agitationsmiddel for Krydsning, da den herskende Slægt, »Munkedalerne«, jo langt fra er fuldkommen. Alligevel har Jyderne taget det tilsyneladende fornuftige Parti: at se Tiden an og fortsætte, saa længe det gaar godt. De har jo virkelig ogsaa noget at risikere ved at eksperimentere. Men de kan kun være Øboerne taknemlige, fordi disse krydser med belgiske Hingste; thi viser Krydsningsavlen med disse til jydske Hopper sig afgjort fordelagtig, ikke alene øjeblikkelig, men igennem flere Led, kan der jo hurtig købes belgiske Hingste. Og det Arbejde, der imidlertid bliver gjort for at forbedre og konsolidere Hoppebestanden, kan da kun være gavnligt. Det Par belgiske Hingste, der for nogle faa Aar siden indførtes til Jylland, har endnu ikke overbevist Folk. Derimod breder den belgiske Krydsningsavl sig tilsyneladende paa Sjælland paa »Jydeavlen«s Bekostning. Som Krydsningsmateriale synes de belgiske Hingste nemlig gennemgaaende at arte bedre end de jyske, der har været benyttede; maaske de ogsaa har været bedre. Alligevel har ingen af dem leveret brugbare Sønner, saa Avlen ikke er bleven en Blandingsavl, men er holdt i det rette Spor: som gennemført Krydsning. Mærkværdig nok synes de hidtil benyt-

tede Hingste ikke i fremtrædende Grad at nedarve hverken Racens Masse eller Præg paa det blandede Afkom, derimod snarere dens korrekte, noget klejne Ben og gode Hove. Hvorvidt dette skyldes Valg af mindre svære og typiske Hingste, eller det er en Ejendommelighed hos Racen, kan med vor Erfaring for Øjeblikket næppe afgøres.

I den lette Hesteavl er der endnu mere Brydning end i den svære, idet der er hele tre Retninger, der officielt sidestilles: den nationale lette Hest, den ædlere til Remonteavl, repræsenteret ved Fuldblod, og det svære Halvblod med Oldenborgeren som Repræsentant. Den første maa til Dels afgive Hoppemateriale til de to andre, hvorved den naturligvis svækkes, hvis den ikke ad den Vej ogsaa kan hente Forstærkning. Thi den synes for Øjeblikket at nærme sig et Vendepunkt, idet der siden Zarifs Afgang ikke er opdukket nogen »Hingstefader«, der kan tænkes at forsyne Racen med Hingste, hvilket Zarif til Dels gjorde. Den var jo Frederiksborg-Avlens Aldrup Munkedal, men den fandt ikke samme Forstaaelse. Den kommer maaske først en Gang senere. Man syntes for tilbøjelig til at se paa dens legemlige Mangler fremfor paa dens Gerninger. Ligesom i Jylland uddør Hingsteslægterne ogsaa paa Sjælland. Pegasus'erne synes døende, kun Regulus'erne og Hamlet'erne lever endnu. Men Spørgsmaalet synes i Øjeblikket at være: Hvor længe? Der er altid en Fare til Stede for smaa Racer eller Slægter ved, at Hingsteslægterne uddør. Det er nemlig en fejl Tro, at Renavlen altid kan opretholdes ved sig selv.

Et Spørgsmaal, der nu med Kendskabet til Slægterne begynder, om ikke at kræve en Løsning, saa dog at blive taget op til praktisk Behandling, er Afstamningen. Efterhaanden som man gennem Udvalg efter Eksteriør Led for Led faar det bedste udpillet og opnoteret i Stambøgerne, var det naturligt, om man ved Vurdering af Avlsdyr benyttede den Viden om Dyrenes Afstamning, som nu kan faas. Men denne Bedømmelse er rigtignok

ikke saa lige til som Eksteriørbedømmelsen. Alligevel maa den tages op til Prøve, og lidt efter lidt vil Publikum ogsaa nok faa mere Forstaaelse deraf. Det har saaledes ikke været vejledende i Avlen, naar Aldrup Munkedals Børn, der gennemgaaende sad inde med en betydelig større Avlsværdi, end deres Ydre berettigede til, ofte er bleven fordømt paa Grund af deres Eksteriør. Dog maa disse Antydninger ikke opfattes, som om man kan og maa skille Eksteriør og Afstamning eller endog stille dem op imod hinanden. Heller ikke her gives der Regler eller Skabeloner, som enhver blindt kan følge. Der skal Forstaaelse til, og der er jo kun faa, som har den medfødte Gave forenet med praktisk Øvelse og Viden, der skal til for at blive Kendere.

Det Spørgsmaal, der har været mest brændende, er Husdyrloven, som man vidste skulde beskæres af økonomiske Grunde. For Fagfolk var det derfor om at gøre, at Amputationen ikke skulde virke dræbende for Avlen. Navnlig for Hestenes Vedkommende, som, mange mente, kunde staa paa egne Ben herefter, var det af Vigtighed, at de reducerede Statstilskud kom til at erstatte de hidtidige større, og at mere moderne, andet Steds prøvede Principer ogsaa kom os til Nytte. I disse Øjemed gjordes der i Jylland et ikke ubetydeligt Forarbejde af interesserede og forstaaende Hestemænd. Men her som i saa meget andet gør der sig jo forskellige Anskuelser gældende i et saa adsplittet, om end lille Land, og for at opnaa Enighed er det derfor ofte nødvendigt at holde sig saa nær som muligt til det gamle. Den ønskelige Revision bliver derfor let en blot Reduktion. Naa, heldigvis afhænger Avlens Fremme ikke alene af Statens Støtte, om den ogsaa kunde gøre Gavn. Man lærer at indskrænke sig, og heldigvis har vor Præmiering været saa hyppig og rundelig, at den uden Skade kan indskrænkes. Thi intet andet Steds præmieres der saa mange og saa tarvelige Individer og oven i Købet hvert Aar.

Hvad Tilskudet til Hesteavlsforeningerne angaar, da

har det snart virket i 25 Aar, og faktisk har det bidraget mægtigt til at vække Interessen for Hesteavlen. Det blev givet som Støtte for en ny Sag, og det er i og for sig et sundt Princip, at den efterhaanden inddrages. Thi er en Foranstaltning ikke anderledes, end at den vedblivende skal holdes oppe ved Statshjælp, synes den ikke naturlig eller levedygtig.

Af Begivenheder paa Avlens Omraade er der ingen at notere. Der har været afholdt de sædvanlige Kaaringer og Sommerskuer. »Ungskuet« i Viborg var paa en Maade et Jubilæumsskue, idet det første saadanne afholdtes her 1892. Det ligger derfor nær at sammenligne Fortid med Nutid. Antallet af anmeldte Dyr er næsten fordoblet, fra 187 til 352, og Kvaliteten var uden Tvivl gaaet forholdsvis endnu stærkere frem, om det end maa erkendes, at der er langt til Enden. Sammenligner man Frederiksborg-Racens Standpunkt nu med tidligere, faar man efter det i Hillerød afholdte store Skue ogsaa utvivlsomt, især af de fuldvoksne Hopper, Indtryk af, at der i den sidste Menneskealder er sket en betydelig Fremgang, og at den gentagne Kritik over »Racens Forgrovelse« er uberettiget. Hopperne synes baade elegantere af Hals og bedre gaaende samt dertil større, sværere og bedre byggede end forhen, ikke at tale om, at de er langt mere ensartede.

Hingsteskuerne paa Sjælland og Fyn er interessante ved, at der, navnlig i Roskilde, møder Repræsentanter for saa mange Racer. De fremmede nyder begge Steder fuld Ligestilling med de indfødte. For at faa »Indfødsret« skal en indvandret Mand være her i flere Aar og have gjort sig fortjent til at faa Borgerret. Det er altsaa uberettiget at bebrejde Ledelsen Mangel paa Liberalitet i det Stykke. Var det fremmede blot af det gode, er Frihed og Lighed jo priselig, men Sjælland har hidtil vistnok haft forholdsvis ligesaa megen Fortræd som Gavn af Liberaliteten. Det er jo desværre ikke altid det bedste, der indføres; navnlig gælder det maaske mere de tyske Halvblodshingste, medens vi jo har faaet en Del dyre Belgiere. Efter Afkommet at

dømme synes disse ogsaa at gøre sig bedre i Krydsningsavlen, selv med sjællandske Hopper, end Oldenborgerne.

Hingsteprisen har trods den sikre Udsigt til formindsket Statstilskud til Hesteavlsforeningerne og færre Præmier tilsyneladende holdt sig uforandret høj, saa det kunde se ud, som om Interessen for det bedste og Konkurrencen derom alene var i Stand til at holde den høje Pris oppe. Thi uagtet Statstilskudet utvivlsomt har hævet Hingsteprisen, saa vil der dog næppe blive godt Køb paa gode Hingste, selv om det bliver inddraget.

En af de Anker, som navnlig Sjællænderne har gjort gældende mod »Jyderne«, var bl. a. den, at Hingstene var for dyre, navnlig i Forhold til Kvaliteten og til, hvad der betaltes andet Steds. Særlig i Belgien fik man 1ste Klasses Hingste til rimelige Priser. Men Begrebet 1ste Klasses Hingst er meget elastisk. Hertil regner jeg de bedste (1—5) af en Aargang, og de er mig bekendt ikke billige noget Steds. I Oldenborg er Prisen for den Slags 3 Aars Hingste ca. 30,000 Kr., i Belgien næppe billigere, og selv i Norge er en 4 Aars Hingst betalt med 10,000 Kr. kontant. Af belgiske Hingste, der er komne hertil og solgte til Foreninger, er nedennævnte betalte af disse med følgende Priser: En i Salling: 50,000 Kr. og en ved Randers: 35,000 Kr. (eft. Opg.) samt en i Brønderslev, købt som 2 Aars i Brüssel for ca. 20,000 fr. (15,000 Kr.), tre fynske henholdsvis 25,000, 25,000 og 20,000 Kr. kontant. Paa Sjælland har Løve Herreds Hingste kostet 25,000 fr. (ca. 18,000 Kr.) og 14,000 Kr., Olympien (Skelskør) 12,000 Kr. og tre andre Foreningshingste henholdsvis 7700, 6400 og 6400 Kr. Efter vore Forhold er det meget høje Priser og ubetinget heller ikke Smaating i Belgien. De jyske Hingste koster for største Delen fra 6—10,000 Kr., Vilkaarpenge indbefattede, 8 pCt. har kostet over 14,000 Kr. eller derover, og kun ganske enkelte er betalte med 20,000 Kr. eller derover.

Hestehandelen har som anført været god. Bedste Handelsheste har kostet 9—11 indtil 1200 Kr. og Mellemvaren fra ca. 700 Kr. I min første Aarsberetning her i

Tidsskriftet (1886) anførte jeg følgende Priser: 1ste Kl.s 8—900 indtil 1000 Kr., 2den Kl.s 6—800 Kr., Sporvognsheste 450—500 Kr. og Droskeheste 3—400 Kr. Handelsføl 100—150 Kr. Sværeste belgiske Vallaker kostede samtidig hjemme 2000 fr. (1450 Kr.). Udførselen var nævnte Aar 12,341 Heste og Føl og Indførselen 2801 Stkr. Prisstigningen i Forbindelse med Antallet af ud- og indførte Heste illustrerer ganske godt Forskellen mellem da og nu; men det kan dog være nødvendigt at tilføje, at Droskehestene udgjorde 2—3000 Stkr. og Sporvognshestene ligeledes Tusinder. Hingsteprisen var den Gang højst 6—7000 Kr. i Jylland.

Paa Personomraadet er der at notere, at Formanden for Hingsteskuekommissionerne for Hjørring og Aalborg Amter, *J. Nielsen*, Hannerupgaard, er afgaaet som saadan, idet han har overtaget en anden Virksomhed. Han var Sjælen i eller i alt Fald Deltager i det Arbejde, der med saa stort Held er udført for at hæve Hobro-Egnens Hesteavl og var selv en heldig Opdrætter af Avlsdyr, saa det var ret naturligt, at han i 1906 blev valgt til at lede Præmieringen i de to nordlige Amter. Han hævdede ogsaa Stillingen med Hæder, og det vakte derfor berettiget Harme, at der blev kastet Snavs paa ham for hans offentlige Virksomhed. Heldigvis blev han fuldstændig renset inden sin Afgang.

Endvidere er der at notere, at De samvirkende jyske Hesteavlsforeningers mangeaarige Bestyrelsesmedlem og Sekretær, Dyrlæge *L. Nielsen*, Aarhus, afgik ved en for tidlig Død i Efteraaret. Som Dyrlæge og Menneske stod han højt over Gennemsnittet; men uagtet han egentlig ikke var Hestemand, fik han ved sin fremragende Forretningsdygtighed ogsaa en betydelig Indflydelse paa Ledelsen af den jyske Hesteavl i over 20 Aar. Han var vel ikke med til Oprettelsen af nævnte Fællesforening, men blev ved første Generalforsamling 1888 valgt til Bestyrelsesmedlem og Forretningsfører tillige, og han blev siden hvert Aar genvalgt. Han er savnet!

Tre Dødsfald.

I Løbet af Juni Maaned er 3 kendte Landmænd, en sjællandsk, en fynsk og en jysk, gaaet bort.

Den 5. Juni døde Statsdyrskue-Kommissær *Ingo Marius Friis,* 74 Aar gammel. Det er som »Tyreforeningernes Fader«, hans Navn vil gaa over i vort Landbrugs Historie. Tanken om at danne Sammenslutninger for at fremme et rationelt Udvalg af Avlsdyr, der oprindelig var fremsat af Landhusholdningsselskabets Konsulent *P. Jessen,* fandt i *Friis* en forstaaende Talsmand. Det var i Begyndelsen af 80erne, han med en sjælden Energi tog Tanken op, i Landbrugsbladene skrev han, og paa talrige Møder talte han om den, og da han havde let ved at faa Tag i en Forsamling — han ejede en overbevisende og indtrængende Maade at lægge en Sag frem paa —, blev han Manden, der i de døde Egne kunde bringe Liv i Sammenslutnings-Tanken. Mere end nogen anden skyldtes det *Friis,* at Sjælland blev omspændt af et Net af Avlsforeninger, ligesom Paavirkningen fra hans Agitation snart og stærkt sporedes i de andre Landsdele. Paa Sjælland oprettedes den 26. Maj 1884 »Foreningen til Kvægavlens Forbedring i Roholte Sogn«, og noget senere i det samme Aar oprettedes de 2 første jyske Kvægavlsforeninger i Randers Amt (paa Initiativ af Etatsraad *Hvass).*

1887 blev *Friis,* der den Gang var Forpagter af Lindersvold i Sydsjælland, Statsdyrskue-Kommissær for Sjæl-

lands Distrikt. Som Formand for den sjællandske Statstyreskue-Kommission ledede han Landets største Statstyreskue paa udmærket Maade. Under hans Administration gennemførtes forskellige Forbedringer og optoges nye Idéer angaaende Bedømmelsen af Tyre, navnlig Afstamningsbedømmelsen og direkte Hensyntagen til Ophavsmødrenes Ydelse.

Ogsaa i andre Retninger udførte *Friis* en saare nyttig Dagsgerning. Han var med Rette en af det sjællandske Landbrugs mest ansete og afholdte Mænd.

Den 6. Juni døde, 63 Aar gammel, Kammerherre, Hofjægermester *Julius* Greve *Ahlefeldt-Laurvig-Bille*, en af Fyns største og dygtigste Landmænd. Han drev efter kyndiges Udsagn sine vidtstrakte Besiddelser — Egeskov, Skovsbo og Fjellebro — paa udmærket Maade, baade det egentlige Agerbrug, Husdyrbruget og Mejeriet. Høj og kraftig af Legemsbygning og djærv af Sind var han en myndig Jorddrot, dertil en retsindig Mand, der gerne lagde Skulderen til, naar noget skulde bringes i Lave, og der villig bar sin Del af Dagens Byrde. Han ejede en gennem hans praktiske Livsgerning udviklet *bon sens*, som ofte kom de Foreninger og Bestyrelser, i hvilke han havde Sæde, til Nytte. Særlig Fortjeneste har Grev *Ahlefeldt* indlagt sig af »Understøttelsesforeningen for trængende forhenværende Landmænd og deres efterladte i Fyns Stift«, hvis rundhaandede Formand han var. I Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad havde han Sæde fra December 1899 til December 1905.

Den 16. Juni døde Etatsraad *Adolph H. Mourier-Petersen*, 86 Aar gammel. Paa Holbækgaarden ved Randers Fjord, som han ejede i ca. 40 Aar (til 1893), dannede han en fremragende Stamme af jysk Malkekvæg, der i sin Tid var en af Halvøens bedste. Som Hestekender berømmes

Mourier-Petersen af alle Hippologer, og han har udøvet en mægtig Indflydelse paa den jyske Hesteavl — ja, Statskonsulent *J. Jensen* skriver i det Eftermæle, han har givet *Mourier-Petersen* i »Ugeskrift for Landmænd«, at »det med Rette kan siges, at han har reddet den jyske Hest fra Undergang, da han i en Aarrække var den, der med sin Autoritet førte *Prosch's* Teori ud i Praksis«. I mange Aar var han Dommer ved Landmandsforsamlingerne og Formand i Statshingsteskue-Kommissionerne i 3 af Jyllands Distrikter, endvidere var han et meget indflydelsesrigt Medlem af den jyske Fællesforenings Husdyrudvalg, af Bestyrelsen for Randers Amts Husholdningsselskab o. s. v., og fra 1872 til December 1894 var han af Landboforeningerne i Randers Amt valgt til Medlem af Landhusholdningsselskabets Bestyrelsesraad. Han var en nøgtern Natur, ejede en omfattende landøkonomisk Viden og et skarpt Blik for, hvad der kunde fremme Landbruget. Han var dertil en Mand af faa Ord, der tilfulde har forstaaet Rigtigheden af den gamle Sætning, at det gør godt en Gang imellem rigtig at tie — *sich auszuschweigen,* som Tyskerne siger —, men tog han Ordet, faldt det med Vægt, og hvor han færdedes, var han en Mand af stor og fortjent Indflydelse.

Agerdyrkningsberetning.

I Begyndelsen af Juni Maaned har en Række Korrespondenter fra Landets forskellige Egne godhedsfuldt besvaret en Del Spørgsmaal, der var stillet dem af Tidsskriftet. Det efterfølgende er en Bearbejdelse af de indkomne Besvarelser.

Det første af de opstillede Spørgsmaal gik ud paa, hvorledes Vintersædens og den unge Kløvers Tilstand var ved Foraarets Ophør.

Saa godt som alle Besvarelser gaar ud paa, at Hveden har lidt betydelig Skade, og kun en enkelt Korrespondent (fra Midtsjælland) beretter, at om end Hvedemarkerne er en Del forskellige der paa Egnen, synes de dog betydelig bedre, end det ellers forlyder. Det er ikke blot den stærke Frost, der har forvoldt Skaden, men bl. a. ogsaa Angreb af Larven af Kornets Blomsterflue. I den plantepatologiske Forsøgsvirksomheds Oversigt for Maj Maaned hedder det herom: »Planterne, der fra Vinteren var svækkede af Frost og Sneskimmel, blev et let Bytte for Larveangreb i April—Maj, saa meget mere som det kolde Foraarsvejr ingen Fart kunde sætte i Væksten.« Overalt meldes der om ompløjede Hvedemarker. Her paa Møen, skriver en Korrespondent, er over 50 pCt. af Hvedearealet ompløjet, fra Egnen ved Rødby hedder det, at ca. $^1/_3$ af Arealet er omsaaet, fra Thisted Amt, at »Hveden har maattet ompløjes«, fra Vejle Amt, at »mange Hvede-

marker er ompløjede«, fra Sydsjælland, at »mange Hvedemarker er ompløjede, og flere burde have været det«, o. s. v., o. s. v. Og hvor Hveden ikke er ompløjet, er den næsten overalt medtaget og tynd. Fra Falster skriver en Korrespondent: »Det viser sig gennemgaaende, at Hvede efter Helbrak har lidt mest, hvorimod Hvede efter Sukkerroer eller andre Afgrøder, der har dækket Jorden i August Maaned og derved hindret Kornets Blomsterflue i at faa nedlagt sine Æg, har klaret sig godt. Dette Forhold fremtræder særlig stærkt i Aar, men er dog ogsaa iagttaget i tidligere Aar i mange Sukkerroelandbrug, og det taler unægtelig stærkt mod at drive Helbrak, som der ellers — og ikke uden Grund — har været en voksende Tilbøjelighed til i de senere Aar.« Omend Rugen Landet over ogsaa har lidt mere eller mindre Skade, og som oftest det første, har den dog staaet Vinteren bedre over end Hveden, og nogle Korrespondenter mener, at den under gunstige Forhold kan give nogenlunde tilfredsstillende Udbytte. En meget betydelig Skade har endelig Kløveren og Græsset i de nye Græsmarker lidt, og om der end kan være ret betydelige Afvigelser i de indkomne Beretninger angaaende Skadens Størrelse, er det dog utvivlsomt, at naar Landet tages som Helhed, har baade Hveden og Rugen lidt meget i Vintertiden og den unge Kløver ved sidste Sommers Tørke, og alle tre lod ved den første Sommermaaneds Begyndelse mere eller mindre tilbage at ønske.

Det andet Spørgsmaal paa den udsendte Liste lød som følger: Hvilke Hvedesorter har overvintret bedst, og hvilke har lidt mest Skade? Et Par Korrespondenter melder, at der ikke synes at have været synderlig Forskel paa de forskellige Sorters Vinterfasthed — fra Vestfyn skrives saaledes, at »der er ingen Forskel mellem de forskellige Sorter, nogle Steder er Tystofte Standhvede og Smaahvede bortfrosset, andre Steder Wilhelmina og andre Sorter« —, men langt det overvejende Antal Korrespondenter fremhæver i utvetydige Udtryk, at Wilhelmina Hveden har lidt mest Skade, at Gartons Sorterne ligeledes har vist sig

meget lidt modstandsdygtige, og at de Landmænd, som har holdt paa Square-head Hveden, har maattet betale drøje Lærepenge (dog synes Svaløf Ekstra Square-head flere Steder at have staaet sig godt). Ligeledes melder langt det overvejende Antal Korrespondenter, at (som flere udtrykker sig) »de fortrinlige danske Hvedesorter« Tystofte Standhvede og Tystofte Smaahvede har staaet Vinteren bedst igennem. Ogsaa andre Sorter, som t. Eks. Abed Storaks, nævnes som haardføre, men om disse er der dog ikke den samme Enstemmighed som med Hensyn til Tystofte Hveden.

Hvad Sundhedstilstanden angaar, har den — selvfølgelig med Undtagelse for de Egnes Vedkommende, hvor Mund- og Klovesygen har huseret — Vinteren igennem gennemgaaende været god baade paa Halvøen og paa Øerne. Vel klages der hist og her over Kolik hos Heste (Nordsjælland og Viborg Amt), Yverbetændelse (Midtfyn), enzootisk Lungebetændelse blandt Svin (Thisted Amt), Svinesygen (Schweineseuche), nogen Dødelighed blandt Kalve, mindre blandt Grise o. s. v., men det er dog kun spredte Røster. Men saa er der de Egne, hvor Mund- og Klovesygen har huseret, og foruden Afspærringen har den medført forskellige Ulemper og bidraget sit til at nedsætte Mælkemængden — saaledes skrives fra Midtfyn, at Mælkemængden »paa vort Mejeri har været 8—10 pCt. mindre end normalt, og Fedtprocenten har ogsaa været mindre«. — Det synes jo desværre, at Overløbning er en Tilstand, der breder sig med den stærkere Fodring, og at ogsaa den smitsomme Kastning er bleven hyppigere i Nutiden. Da disse Frugtbarhedsforhold jo har en stor Indflydelse paa Kvægholdets Rentabilitet, var i Tidsskriftets Spørgeliste Opmærksomheden i Aar direkte henledet paa Overløbning og Kastning. Selvfølgelig er der Variationer i de fremkomne Udtalelser. Enkelte Korrespondenter fremhæver, at »her paa Egnen er der kun ringe Overløbning og Kastning«, »mod Sædvane har her været enkelte Kastningstilfælde« o. lign., andre og flere udtaler,

at Overløbning og Kastning jo nu maa betragtes som normalt, men at de næppe i det forløbne Aar er optraadt hyppigere end ellers, endelig gaar omtrent lige saa mange Udtalelser ud paa, at Ufrugtbarheden er i Tiltagende: »Kastning er en slem Gæst, og her har været flere Overløbere end sædvanlig«, »Overløbning og Kastning har været hyppigere her paa Egnen end ellers«, »Frugtbarheden hos Køerne tager af fra Aar til Aar«, »Ufrugtbarheden er tiltagende« o. s. v. Fra Falster skrives: »I Malkekvægsbesætningerne er vel nok Overløbning den værste Ulempe. Den kan om ikke helt afhjælpes saa dog i hvert Fald indskrænkes betydeligt, naar man lader en dygtig Dyrlæge foretage regelmæssige Drægtighedsundersøgelser med Klemning af de »gule Legemer« i Æggestokken og i værre Tilfælde Jodbehandling, naar Drægtigheden udebliver.« Med andre Ord en Behandling efter Dyrlæge *Poulsens* Metode, men Spørgsmaalet er som bekendt meget vanskeligt, og andre vil maaske anbefale Dyrlæge *Albrechtsens* Metode.

K r a f t f o d e r e t bestaar vedblivende fortrinsvis af de kvælstofholdige Oliekager og navnlig af Bomuldsfrø-, Soya- og Solsikkekager. Nu synes Soyakagen at have vundet den samme Borgerret i Jylland (hvor den til at begynde med synes at have vanskeligt ved at komme ind) som paa Øerne. Flere Korrespondenter har omtalt, at »Indiske Ærter« vinder Udbredelse, og at man er veltilfreds med dem, ogsaa til Malkekøer. Fra Sydsjælland skrives saaledes, at det »sikkert er et fordelagtigt Foderstof, naar det ikke anvendes med mere end $^1/_4$ af Køernes og $^1/_6$ af Hestenes samlede Kraftfoder«, og en fynsk Landmand udtaler bl. a.: »Svineprisen har ikke holdt Trit med de stigende Kornpriser, saa hvor Svinene har været fodrede med hjemmeavlet Korn, har Produktionen næppe været rentabel. Hvor man derimod har ladet det nye Foderstof »Indiske Ærter« danne Hovedfoderet, har det næppe været vanskeligt at faa Balance i Fodringsregnskabet. Det viser sig nemlig at være et ganske fortrinligt,

værdifuldt Fodermiddel i kogt Tilstand til Svin.« Som det sikkert vil være bekendt, er der i Landbrugspressen fremkommet Meddelelse om nogle Sygdomme blandt Husdyrene, som antages at hidrøre fra »Indiske Ærter«, og som en Følge heraf skal mange Landmænd ikke mere ville benytte dem. Af Tidsskriftets Korrespondenter, der sikkert tør forudsættes at høre til de Landmænd, der bedst kender til Forholdene ude i Landbruget, har imidlertid ingen berørt denne Side af Sagen, men de, der omtaler »Indiske Ærter«, synes alle at være tilfredse med dem.

Rodfrugternes Mængdeudbytte var som bekendt i Fjor under Middelhøst, og fra alle Egne af Landet fremhæves det da ogsaa, at Roerne slap tidligt op (hvad der selvfølgelig ikke udelukker, at det i enkelte Korrespondancer kan hedde: »Roerne var tilstrækkelige ved fornuftig Økonomi«, »Roerne har holdt godt ud« og lign.). Hertil kom, at mange Roer frøs i Kulerne, og særlig synes det at være gaaet ud over Kaalroerne; dog fremhæves det atter og atter, at hvor Beholdningerne har været omhyggelig nedkulede, holdt de sig godt. De smaa Roebeholdninger, der har været mange Steder, og som ved den i 1911 ofte unormalt tidlige Indbinding blev endnu mere utilstrækkelige, har medført en Nedgang i Mælkemængden, som selv betydelige Tilskud af dyrt Kraftfoder ikke fuldt ud har kunnet raade Bod paa, og ofte har Køernes Foderstand ladet mer eller mere mindre tilbage at ønske, da Udbindingen fandt Sted. Mange har vistnok forceret denne, og et Par jyske Korrespondenter skriver, at allerede den 20.—24. April kom Køerne paa Græs. Det sædvanlige baade for Øernes og Jyllands Vedkommende har imidlertid været, at Udbindingen fandt Sted i den 2. eller 3. Uge i Maj, det vil sige gennemgaaende en Uges Tid senere end i 1911.

Ved Vinterens Slutning var Svinebesætningerne mange Steder reduceret til noget under Normalen, idet de smaa Svine- og Grisepriser ved Vinterens Begyn-

delse og de høje Kornpriser fristede mange Landmænd til en Indskrænkning af Avlssvinenes Antal. Det er dog særlig paa Øerne, at en Tilbagegang har fundet Sted — kun et Par Øboere melder, at Svinebestanden er normal —, hvorimod man i Jylland synes at have en bedre Forstaaelse af den Betydning, det har for Handelen, at Produktionen holdes saa ensartet, som Forholdene tillader: et Par jyske Landmænd skriver, at Svinebestanden er aftaget, et Par, at den er tiltaget, medens alle de øvrige fremhæver, at den paa deres Egn er normal.

Hvad Vinterarbejderne angaar, fremhæver de fleste Korrespondenter, at de er gaaede let og godt fra Haanden. Vinteren tillod Efteraarspløjningens Fuldendelse, og senere var der udmærket Lejlighed til Gødningskørsel og Hjemkørsel af Stakke fra Marken. Men der er ogsaa her Røster, der falder ud af det almindelige Kor. Saaledes hedder det fra Nordjylland, at Sne og glat Føre lagde Hindringer i Vejen for Arbejderne, fra Viborg Amt, at »den regnfulde Vinter har forvoldt større Ødelæggelser i Stakkene og i mange Tilfælde forhalet Indbjærgningen, saa Tærskningen blev baade forsinket og besværliggjort«, og fra Ribe Amt, at »alt Arbejde i Marken var en Tidlang standset, først af den stærke Frost, siden af den rigelige Nedbør«. — Med Foraarsarbejderne trak det ud, men da de først var begyndte, gik de — begunstiget af Vejret — rask fra Haanden, Jorden var gennemgaaende let at behandle, og paa Øerne var Vaarsædens Lægning mange Steder endt i Tyverne i April og i Jylland i den 1. Uge af Maj. Med Roerne var man gennemgaaende færdig et Par Uger senere — sine Steder i Jordjylland dog først i Maj Maaneds Slutning eller i Begyndelsen af Juni.

I saa godt som alle civiliserede Lande tiltager Forbruget af Chili Salpeter stadig. I *Centralblatt für die Kunstdünger-Industrie* (for 21. Maj 1912) angives saaledes Verdensforbruget heraf til:

1895	1900	1905	1910
i 1000 kg	i 1000 kg	i 1000 kg	i 1000 kg
1,026,000	1,334,000	1.566,000	2,274,000

Samtidig stiger imidlertid ogsaa Forbruget stærkt af de andre Kvælstofgødninger: Svovlsur Ammoniak, Norgesalpeter og Kalkkvælstof og særlig da af den første, af hvilken Verdensforbruget (i Følge samme Blad) udgjorde:

1890	1900	1905	1910
i 1000 kg	i 1000 kg	i 1000 kg	i 1000 kg
210,000	493,000	662,000	1,112,000

For at faa Oplysning om, hvorvidt disse Kvælstofgødninger har vundet Udbredelse ogsaa her i Landet, indeholdt det af Tidsskriftet udsendte Spørgeskema følgende nye Spørgsmaal: Har Svovlsur Ammoniak, Norgesalpeter eller Kalkkvælstof vundet Udbredelse? For Øernes Vedkommende maa — at dømme efter de ca. 20 indkomne Besvarelser — Spørgsmaalet besvares absolut benægtende. Det er kun rent undtagelsesvis, man forsøgsvis har anvendt lidt Svovlsur Ammoniak eller Norgesalpeter. I Jylland synes disse to Gødninger derimod at have vundet nogen Udbredelse baade i Syd og Nord, idet lidt over Halvdelen af de jyske Korrespondenter meddeler, at de har fundet nogen Anvendelse paa deres Egn. Fra Egnen ved Ladelund skrives: »Her er brugt nogen Norgesalpeter, men dog næppe i større Mængder, thi en Del er bange for dets Anvendelse efter tidligere Aars Ulemper ved denne Gødnings Udstrøning i fugtigt Vejr. Den skal jo udstrøs i tørt Vejr.« — Anvendelsen af Kalkkvælstof, der for nogle Aar siden vistnok var ret udbredt, synes nu at være helt standset.

Spørgsmaalet: Er der i Aar Udvidelse eller Tilbagegang i Rodfrugtdyrkningen paa Deres Egn? besvarer for Øernes Vedkommende een Korrespondent (fra Midtsjælland) med, at der snarest er en Tendens til Indskrænkning, og 5 Korrespondenter

med, at Arealet er omtrent uforandret, medens alle de øvrige beretter om voksende Arealer. Dyrkningen af Sukkerroer er atter bleven betydelig forøget, medens af Foderroer Kaalroen paa visse Egne fortrænger Runkelroen. Et Par Korrespondenter udtaler, at kun de af Statsforsøgene udpegede Stammer dyrkes. Fra Jylland melder ligeledes een Landmand, at man indskrænker Roearealet, »for at man kan gøde bedre paa det dyrkede Areal og derved eventuelt faa samme Udbytte som tidligere«, 4 Landmænd udtaler, at Arealet omtrent er uforandret, 10 melder om Fremgang, medens endelig nogle lader Spørgsmaalet ubesvaret. Fra saa godt som alle jyske Egne forekommer der Ytringer som: »Kaalroer er i absolut Tilbagegang paa Grund af Frygt for Kaalbroksvampen«, »Kaalbroksvampen er meget udbredt, hvorfor Runkelroer vinder mere og mere Indpas«, »Kaalbroksvampen bevirker, at Runkelroen dyrkes mere og mere«, »her dyrkes en Del flere Runkelroer end tidligere«, »Runkelroer vinder lidt frem paa Bekostning af Kaalroer«, »betydelige Angreb af Kaalbroksvampen medfører, at her dyrkes flere Runkelroer«, »Runkelroer prøves paa stadig flere Gaarde« og lign. Herefter synes det altsaa, at den Fremgang i Dyrkningen af Kaalroer, som har fundet Sted i Jylland i de senere Aar, og som vel er sket af Hensyn dels til Udbyttet og dels til Kaalroernes Haardførhed mod Frost, nu mange Steder ikke blot er standset, men er afløst af en afgjort Tilbagegang. — Fra Ringkøbing og Viborg Amter hedder det, at Kartoffelarealet er udvidet betydeligt.

Medens det i Fjor, efter de indkomne Besvarelser at dømme, særlig var i Jylland, at Frøavlen var i Tiltagen, synes den i Aar at være udvidet i betydelig større Udstrækning paa Øerne end paa Halvøen. Ikke blot melder $^2/_3$ af Øernes Korrespondenter om Fremgang mod kun godt $^1/_3$ af de jyske, men medens flere af de første skriver, at Frøavlen »er stærkt i Fremgang«, »udvides betydeligt«, »er i sikker Fremgang« og lign., omtaler de sidste den stedfundne Udvidelse i meget moderate Ud-

tryk. Som i Fjor er det ogsaa i Aar navnlig Frøavl af Hundegræs, man forsøger, dernæst af Engsvingel, noget Timothe, Draphavre og Rapgræs og enkelte Steder af Runkelroer, Kaalroer og Turnips. Fra Møen skrives, at man dèr dyrker en Del Hvid- og Rødkaal paa Grund af de høje Priser baade paa Hoveder og Frø.

I sit interessante Foredrag om Frøhandel i Vinter i Landhusholdningsselskabet *) anslog Hr. *Gustav Hage,* at vi i 1905 havde en Overskuds-Indførsel af Hundegræs af ca. 13,000 Ctnr. og i 1908 af ca. 9500 Ctnr., medens vi i Fjor sandsynligvis kun har indført ca. 2000 Ctnr., men udført ca. 13,000 Ctnr., saaledes at vi har haft en Overskuds-Udførsel af Frø af Hundegræs paa ca. 11,000 Ctnr. »Dette repræsenterer — udtalte Hr. *Hage* — fra 1905 til 1911 en Forskel til Gunst for vor Handelsbalance af ca. 24,000 Ctnr. til en Værdi af omkring 1 à $1^1/_4$ Mill. Kr., hvilket jo maa siges at være ganske godt præsteret i Løbet af 6 Aar. Jeg maa imidlertid indtrængende advare mod paa dette Resultat at bygge Forventninger om fortsat Fremgang, maaske endda i et endnu raskere Tempo. Der kan nemlig næppe være Tvivl om, at vi kan takke uden for os liggende Aarsager, paa hvilke vi ikke har nogen Indflydelse, for, at den nævnte Bevægelse har kunnet foretages uden Uheld, ɔ: uden at slaa Priserne ned. Hvad der er sket, er nemlig det, at Produktionen af Hundegræs har svigtet saavel paa New Zealand som i Amerika.« Engsvingel er, hvad Eksporten angaar, for Øjeblikket den næstvigtigste Frøsort, og for dennes Vedkommende mener Hr. *Hage,* at Udsigterne for en lønnende Forøgelse af vor Eksport m u l i g v i s er noget bedre end for Hundegræssets. Som den tredje i Rækken af vore Eksport-Frøsorter kommer Alm. Rapgræs, men »at forcere Produktionen af Alm. Rapgræs vil kun medføre et Prisfald«. Hr. H. mener, at der af andre Frøsorter muligvis kan blive Tale om at oparbejde en Udførsel af Rajgræs og Eng-Rævehale, men

*) »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl«, 19. Binds 1. Hefte.

i det hele stiller han sig ret skeptisk til Udsigterne for en stærkt voksende Udførsel af dansk Frø. Selvfølgelig kan Forventningerne spændes for højt, og er det vel ogsaa hos ikke faa, men for mange af vore Kulturplanter og vel særlig for Græsserne har vi, som bekendt, saa gode Betingelser for Frøavl, at vi i alt Fald burde naa dertil, at vi selv avler det Frø, vi bruger, samt skaber os nogen Afsætning til Udlandet. Hvad det sikkert i første Række her kommer an paa, er at faa Frøhandelen og Frøudførselen teknisk godt ordnet og Avlen rationelt ledet. Fra kompetent Side udtales, at der ikke er Tvivl om, at Avlen i det hele og store er i absolut Fremgang, men at der dog stadig fremkommer en altfor stor Mængde daarlige Varer grundet paa Avlernes Ukyndighed (dette gælder særlig Engsvingelfrø, der indeholder en altfor stor Procentdel Rajgræs).

Atter i Aar var der paa den udsendte Liste stillet følgende Spørgsmaal: Hvilke nyere Sorter af henholdsvis Rug, Hvede, Byg og Havre har særlig vundet Udbredelse paa Deres Egn? Efter de indkomne Besvarelser at dømme synes nyere Sorter at vinde ret jævn Fremgang, og der er i Aar færre Korrespondenter end i Fjor, som besvarer Spørgsmaalet med, at de ikke har vundet Indpas paa deres Egn, men endnu passer dog vist for Landet som Helhed, hvad der skrives fra Ladelund, at »der er endnu langt igen, inden de bedste Kornsorter vinder almindelig Indpas«. Forøvrigt nævnes de samme Sorter som i Fjor: Petkus-Rugen *), Tystofte Smaahvede og Standhvede — »disse vil sikkert vinde forøget Udbredelse, efter at de bedst af alle Hvedesorter har staaet Vinteren igennem« —, Svaløf Ekstra Square-head, Abed Storaks og Wilhelmina — fra Falster hedder det: »Wilhelmina vandt stærkt frem

*) Fra Nordfyn skrives: »Petkus-Rugen vil i al Fald her paa Egnen snart gaa ud af Sagaen, da Bagerne ikke ynder den, da den ikke kan suge saa meget Vand i sig som de øvrige Sorter.«

sidste Efteraar, men for denne Fremgang har den sidste haarde Vinter foreløbig sat en Stopper« —, endvidere Gul Næsgaard Havre og »Seger-Havre« fra Svaløf, endelig Tystofte, Abed og Svaløf Prentice Byg.

Nyt paa det udsendte Skema var følgende Spørgsmaal: Har Radsaaning med stor Rækkeafstand og Hakning været anvendt og da med hvilket Resultat? Denne Saametode har jo i det sidste Par Aar vakt en Del Opmærksomhed, og fra enkelte Sider anbefales den stærkt, medens andre stiller sig dels afventende og dels tvivlende. I Jylland synes den at have fundet meget ringe Anvendelse, kun et Par Korrespondenter omtaler, at Radsaaning med større Afstand, men uden paafølgende Hakning undtagelsesvis har fundet Sted. Derimod har den været praktiseret mere paa Øerne og særlig da paa de større Gaarde, men Meningerne om dens Fortræffelighed er ret afvigende. Et Par af de fremsatte Udtalelser vil vise dette. Saaledes skrives henholdsvis fra Nordfyn, fra Møen og Falster: »Hvor Jorden ikke er i særlig kraftig Gødningstilstand, betaler den større Rækkeafstand ved Radsaaning paa 8 Tommer og mere sig ikke og praktiseres heller ikke; enkelte Steder forsøges den, men det bliver i Reglen ved et à to Forsøg«; »Radsaaning paa 8" med og uden Hakning har været prøvet baade i Forsøg og i det store, men Forøgelsen af Udbyttet har været for lille, saa man har mest Tilbøjelighed til at gaa over til at saa paa 6 Tommer uden Hakning og saa anvende Ukrudtsharven«; »sidste Sommers Forsøg talte ikke til Gunst for den store Rækkeafstand for Vaarsæd«. Nogle Korrespondenter gør en modsat Opfattelse gældende. Saaledes skrives fra Fyn: »Radsaaning paa større Afstand og dertil knyttet Hakning er for Kornets Vedkommende ikke meget kendt her. Der er dog ingen Tvivl om, at det baade direkte og indirekte vilde være i høj Grad formaalstjenligt, og jeg er tilbøjelig til at tro, at efterhaanden som denne Foranstaltning bliver almindelig i Frøavlen, vil den ogsaa vinde Indpas ved Korn-

dyrkningen.« Og fra Midtsjælland hedder det: »Vi har i Aar baade Hveden og Vaarsæden ude paa 8 Tommer og har renset eller »harvet« den alsammen. I Fjor havde vi Halvdelen af Bygmarken paa 8 Tommer med udmærket Resultat. Den Del af Marken holdt Tørken bedre ud end den ikke rensede. Rensningen, Hakningen, sker med en Christoffersens 9 Fods Radrenser, der trækkes af 2 Heste og fordrer 2 paalidelige Mænd, men saa kan den ogsaa besørge 5—8 Tdr. Ld. daglig.«

Udtalelserne om Arbejderforholdene kan selvfølgelig fra de forskellige Egne veksle ret betydeligt, men i det store og hele er der næppe Tvivl om, at de forholdsvis set har været ret tilfredsstillende, og at Forholdet mellem Tilbud og Efterspørgsel efter Arbejdskraft har været ganske passende. Dog klager nogle Landmænd, navnlig jyske, over den stadig voksende Vanskelighed ved at faa Piger baade til Køkkenet og Malkningen. Daglønnen synes at have holdt sig omtrent uforandret, den faste Løn for Karle har ligeledes været uforandret paa mange Egne og er paa andre stegen lidt, medens Stigningen for Pigernes Vedkommende har været hyppigere og større.

Aarets Afsætningsforhold har i det hele og store været gode, til Dels fortrinlige, og herom er der en sjælden Enstemmighed blandt Tidsskriftets Korrespondenter. Hvor Mund- og Klovesygen har grasseret, har den selvfølgelig lagt Afsætningen af Kreaturer, Hø og Halm større eller mindre Hindringer i Vejen, og Svinepriserne var til en Tid vigende, men ellers har der været gode Priser og let Afsætning for alle Produkter. Hvad der særlig karakteriserer Aaret, er de til Tider meget høje Kornpriser, men en anden Sag er det, hvor mange Landmænd der har haft Gavn af dem, medens det er givet, at de fleste har mærket de høje Priser paa Foderstoffer.

Af de forskellige Udtalelser, flere af Tidsskriftets Korrespondenter iøvrigt er fremkomne med i deres Indberetninger, skal følgende anføres:

Fra Falster skrives:

»Ejendomspriserne er bestandig stigende, og med de høje Priser paa Sukkerroer og Korn er det let forstaaeligt, saa meget mere som der høstes mere og mere. Selv om Jorden vel ikke gaar frem i Renhedstilstand, er dens Gødningskraft og dens Foldudbytte utvivlsomt stærkt stigende. De Kornfold, man for en Del Aar siden betragtede som rene Undtagelser, hører nu langtfra til det ualmindelige.

De store Indtægter medfører ganske naturligt visse Flotheder — man ser mange nye Bygninger under Opførelse i dette Foraar rundt om ved Gaardene, og især lægger man Mærke til de Ledninger, der fører fra Elektricitetsværkerne ud til Gaarde og Huse. Efter hvad Bestyrer *G. Faye* fornylig i en Artikel har oplyst, har Lolland-Falster nu 22 Landbrugscentraler, hvis Anlægssum andrager ca. 1.7 Mill. Kr., foruden Bycentralerne, der har kostet ca. 1 Mill. Kr. De samlede Lønninger for Pasning af Centralerne — Ledningernes Vedligeholdelse ikke medregnet — anslaas alene til 40,000 Kr. aarlig. Det er en stor og stedsevarende Udgift, Landbruget tager paa sig for at nyde godt af det »kulturelle Fremskridt«, Elektriciteten skal betyde, men nu »hører det sig til«, og her overfor vejer alle økonomiske Betænkeligheder saare lidet.«

Flere andre Korrespondenter omtaler ligeledes, at man i det forløbne Foraar har set »Byggeriet florere som ikke tidligere kendt«, og at »forøgede Krav til Luksus breder sig i en sørgelig Grad«.

Fra Thisted Amt skrives: »De gode Konjunkturer har i dette Foraar givet sig et stort Udslag i de høje Priser, der betales for Jord, og det usædvanlig store Antal Ejendomshandler, som de sidste 4 Maaneder opviser. Særlig Udstykning af store Gaarde har en fremtrædende Plads i Rækken af Jordomsætningerne, dels paa Spekulation, dels ved Udstykningsforeningerne. Det Spørgsmaal, der er oppe om Rentabiliteten af store eller smaa Landbrug,

vil blive vanskeligt at løse, da Brugerens Dygtighed spiller en stor Rolle ved alle Størrelser af Landbrug.«

Fra Viborg Amt hedder det: »Paa Initiativ af Viborg Amts landøkonomiske Forening er der oprettet et Andels-Svineslagteri i Viborg, som har købt Koopmanns herværende Slagteri og begyndt sin Virksomhed d. 15. April. Under Oprettelse er en Planteavls- og en Kreatur-Eksportforening.«

En Korrespondent fra Møen skriver: »Landboforeningen har i Aar anskaffet en Klovbeskæringsboks, som i de 9 Maaneder, den har været i Virksomhed, har behandlet ca. 500 Køer og 20 Tyre. Boksen kører fra Sted til Sted bestemte Tider af Aaret, og en øvet Mand følger med; der betales 40 Øre pr. Ko og 75 Øre pr. Tyr.«

Endelig hedder det fra Bornholm: »Arbejdet med Indsprøjtning af Tuberkulin paa Kvæg er bleven genoptaget i ret stor Udstrækning. Her arbejdes for Oprettelsen af en Sukkerfabrik, hvortil det nødvendige Areal er tegnet.«

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1911.

Da den Bevilling, der hidtil har været optaget paa de aarlige Finanslove til Udgivelsen af en Beretning om den landøkonomiske Konsulentvirksomhed, ikke findes paa Finansloven for Aaret 1912—13, vil Beretningen ikke blive udgiven i Aar. Derimod vil Statskonsulenternes Indberetninger blive offentliggjorte her i Tidsskriftet.

Beretning fra Statskonsulent i Mejeribrug Th. J. Brask.

1911 har i nogen Maade i Sammenligning med 1910 paa Mælkeribrugets Omraade været et roligt Aar. Vel var Vinteren mild, saa det kneb for en Del Mejerier at faa samlet Is, ja, nogle kunde ingen faa, og vel var Sommeren varm, saa der stilledes store Krav til Afkøling. Det synes dog, som om Smørrets Kvalitet Aaret igennem har været nok saa god som Aaret i Forvejen, og de stærke Klager fra England, der lød i Efteraaret 1910, gentog sig slet ikke i 1911. Grunden hertil kan maaske delvis søges i, at Vejret i den vanskelige Periode i Efteraaret var mere tørt end sædvanlig, men medvirkende har det dog sikkert været, at der i 1911 var Mangel paa Smør og som Følge deraf stærk Efterspørgsel og høje Priser.

Jeg har i Aarets Løb været paa Rejse i 200 Dage, og mit Arbejde har formet sig væsentlig paa samme

Maade som i tidligere Aar med Besøg paa Mejerier og ved Udstillinger og Møder, Afholdelse af Foredrag, Besørgelse af en ret omfattende Korrespondance og et stigende Antal Telefonsamtaler, ligesom en Del har søgt min Assistance ved personlig Henvendelse i mit Hjem.

Mejerierne. Jeg har i Aarets Løb besøgt 32 Mejerier, som oftest efter indgaaede Anmodninger, for at bistaa ved Forbedring af Smørrets Kvalitet, Afhjælpning af for højt Vandindhold i Smørret, Fremstilling af Kasein, Drøftelse af Planer for Omlavning, Udvidelse af Lokalerne eller Indlæg af Kølemaskine, Anskaffelse af andre Maskiner eller Opførelse af Ishus. Enkelte Mejerier har jeg paa eget Initiativ besøgt for at se specielle Anlæg eller Indretninger.

Mejerierne har gennemgaaende arbejdet støt og paa Grund af de høje Priser paa Smør, Ost og Kasein givet et godt Udbytte. Dog har den om sig gribende Mund- og Klovesyge paa mange Mejerier bragt Forstyrrelse, dels derved, at Mælkemængden er gaaet ned, og dels ved, at man har maattet arbejde særlig omhyggelig for at undgaa, at Smitten spredtes fra Mejeriet.

En Del Mejerier er bleven ombygget eller udvidet. Af disse søger nogle bedst mulig sagkyndig Bistand for at faa gode Planer og Overslag at gaa frem efter; men der er endnu for mange, der afholder ret store Udgifter til Ombygning og Nyanskaffelse uden saa gode og omhyggelige Forberedelser, som er ønskeligt for at faa det bedste Resultat af de anvendte Penge.

Aaret er ikke forløbet uden Splittelse af enkelte store og gode Mejerier i to eller flere mindre, og af den Grund er der bygget flere nye Mejerier.

Hovedbegivenheden indenfor mit Distrikt maa dog den stadige Stigning i Flødeeksporten til Tyskland siges at være. Stadig flere Mejerier i det sydlige Jylland er i Aarets Løb gaaede over til at sende Fløden til Kærning paa sønderjyske Mejerier. Tidligere var det væsentlig kun de, der ligger saa bekvemt, at de kan bringe Fløden

over Grænsen pr. Vogn, som deltog i Flødeeksporten; men i det forløbne Aar er mange Mejerier komne til, som maa sende Fløden pr. Bane.

Paa Langeland har Mejerierne paa Øens sydlige Del sluttet sig sammen og oprettet en Andels-Kærnestation i Kiel, hvortil Fløden føres ved Hjælp af den nye Jernbane og en i samme Anledning oprettet daglig Dampskibsforbindelse mellem Bagenkop og Kiel. I Kiel har forøvrigt ogsaa et privat Konsortium oprettet en Kærnestation, som faar Fløde tilført med Rutebaaden fra Korsør. Nogle af Nordlangelands Mejerier sender Fløde denne Vej, idet den først gaar med Damper fra Lohals til Korsør, hvor den saa omlades i Kielerbaaden. Et Konsortium har købt Fløde fra en Del Mejerier i Assensegnen og har oprettet en Kærnestation i Aarøsund, hvortil Fløden føres fra Assens med en større Motorbaad. Endelig bygges der en Kærnestation i Sønderborg, hvortil der er købt Fløde paa Ærø og i Faaborgegnen. Man kan dog ogsaa se det Særsyn, at der fra Fyn sendes Fløde over Gedser til Warnemünde; men Resultatet siges dog ikke at være tilfredsstillende.

Det er muligt, at Mejerierne tjener Penge ved denne Flødeeksport, men det er dog uden Tvivl stadigvæk de Mejerier i det sydlige Jylland, der ligger saadan, at de selv kan køre Fløden over Grænsen, som har den bedste Fortjeneste derved. Det ligger jo i Sagens Natur, at deres Fragtomkostninger bliver mindre, og desuden har de den Fordel, at de kan faa deres Kærnemælk hjem, selv om den bliver en Dag gammel forinden.

Selv om det betaler sig i Øjeblikket at eksportere Fløde, bør Mejerierne dog sikkert, naar Spørgsmaalet Flødeeksport kontra Smøreksport skal afgøres, tage noget længere Sigt. Det forekommer mig, at den for Tiden tilstedeværende stærke Efterspørgsel fra Tyskland maa være mindre stabil, da den uden Tvivl for en stor Del har sin Grund i den meget daarlige Avl i Tyskland sidste Sommer samt i Mund- og Klovesygens store Udbredelse

dernede. Begge disse Forhold har ganske naturligt nedsat Mælkeproduktionen; men det er vel sandsynligt, at Efterspørgselen efter Flode og Smør bliver mindre, naar der i Tyskland indtræder normale Forhold igen. Skal vi saa paa én Gang finde Afsætning i England for en stor Masse Smør, vil vi sikkert nok mærke dette i Smørprisen. Det forekommer mig ogsaa, at Mejerierne tidt og ofte overvurderer Fortjenesten ved Flødeeksport, hvilket maaske skyldes, at Københavns Notering er en Del lavere og Hamborgs Notering en Del højere end de Priser, der virkelig opnaas, og desuden, selv om der handles efter Prisstatistikkens Middeltal, maa vi huske paa, at saa længe Overpriserne stiger, er ogsaa Middelprisen for lav.

Et uheldigt Forhold, som dog først vil gøre sig særlig gældende den Dag, de flødeeksporterende Mejerier skal til at kærne Smør igen, er dette, at det paa »Skummestationerne« under Uddannelse værende Personale ikke lærer at lave Smør; desuden kan der vel være Fare for, at Maskiner og Redskaber til Smørbehandling faar Lov at forfalde, og at det gaar paa samme Maade med Personalets Færdighed i Syre- og Smørlavning. Naar saa den Dag kommer, da Smørret skal laves her hjemme, kan det hænde, at dette bliver af en mindre god Beskaffenhed. Efter et løseligt Skøn er der for Tiden ialt ca. 50 Mejerier i mit Distrikt, som eksporterer Flode.

Ostepriserne er i Aarets Løb komne op paa en saadan Højde og Efterspørgselen bleven saa stærk, at Mejerierne nu ligger med ingen eller i hvert Fald kun ganske faa Oste paa Lager. Var det galt i de sidst forløbne Aar med, at den i Handelen gaaende Ost var for gammel, saa der maaske af den Grund ikke blev spist saa megen Ost, som Tilfældet er, naar det købende Publikum stadig faar passende lagret Ost leveret, saa er der ingen Tvivl om, at den grønne og smagløse Vare, der nu bydes, vil have en lignende Virkning paa Forbruget. Der er stadigvæk Efterspørgsel efter god Kasein, og for en virkelig god Vare betales ogsaa en god Pris. Der er ingen Tvivl

om, at Kaseinen har hjulpet Ostepriserne op paa det nuværende høje Stade; men den burde ikke føre til, at Osten kommer i Handelen, før den er tjenlig til Forbrug.

Udstillinger. Jeg har været til Stede som Dommer ved 45 Udstillinger af Mejeriprodukter. Deraf var 31 Bøtteudstillinger i Amtskredsene, 1 Forsøgsosteudstilling, 1 Smørudstilling knyttet til Amtsudstillingen i Ringe; 3 var store provinsielle Mejeriudstillinger og 9 Udstillinger ved Forsøgslaboratoriet. Desuden har jeg 28 Gange deltaget i en systematisk Bedømmelse af Smørprøver paa Maypole Dairy Co.s Lager i Esbjerg.

Foredrag. I Aarets Løb har jeg holdt 21 Foredrag om forskellige Emner vedrørende Mælkeribruget, f. Eks. angaaende Mælkens Afregning, Mælkens Behandling, Kvalitetsbetaling af Mælkeriprodukter o. lign. Ved den aarlige fynske Mejeriudstilling talte jeg om det udstillede Smør; ved Undervisningsmødet for Mejerister paa Dalum Landbrugsskole om Kærningen og ved Konsulentmødet om Bøtteudstillingerne.

Møder. Af større Møder har jeg deltaget i Delegeretmøderne i Dansk Mejeristforening, samv. jyske Mejeriforeninger, Foreningen af jyske Landboforeninger og Fyns Mejeriforenings Repræsentantmøde. Desuden har jeg deltaget i en Del lokale Møder i Mejeriforeningerne og Dansk Mejeristforenings Amtskredse, ligesom jeg har været til Stede ved nogle af de af »Mælkeribrugets Fællesorganisation« afholdte Møder og de af det kgl. danske Landhusholdningsselskab arrangerede Konsulentmøder. Ved Afgangsprøverne for Mejerister paa Dalum og Ladelund Mælkeriskoler var jeg til Stede som Censor.

Med Understøttelse af Landbrugsministeriet deltog jeg i den 5te internationale Mælkerikongres i Stockholm, Landmandsforsamlingen i Ørebro og en af de af Mælkerikongressen arrangerede Udflugter.

Beretning fra Statskonsulent i Mejeribrug A. P. Hansen.

Aaret 1911 har for Mejeribruget været et godt Aar med god Efterspørgsel og stigende Priser paa de forskellige Produkter. Dette i Forbindelse med, at Afkølingsforholdene paa Mejerierne trods den varme Sommer har vist sig langt bedre end i 1910, og endelig det betydelige Agitations- og Oplysningsarbejde, som i Vinteren 1910—11 blev udfoldet Landet over paa dette Omraade, har altsammen bevirket, at Mejeriernes Drift i det forløbne Aar er faldet dem lettere. Der er ikke ført nævneværdige Klager over Kvaliteten af Produkterne, og mit Arbejde har da ogsaa været noget mindre end foregaaende Aar. Jeg har været paa Rejse i 213 Dage, hvoraf omkring 200 er medgaaede til at besørge de indløbne Rekvisitioner fra Mejerierne, samt Udstillinger, Møder o. lign., medens Resten er medgaaet til Rejser paa egen Foranledning i forskellige Øjemed af Betydning for min Virksomhed. Ligeledes deltog jeg i den 5te internationale Mejerikongres i Stockholm i Juni Maaned og aflagde i Forbindelse hermed Besøg paa Landbrugsmødet i Ørebro i Begyndelsen af Juli.

Virksomheden fordeler sig i Hovedsagen paa følgende Maade:

U d s t i l l i n g e r. Ved saadanne har jeg i Aarets Løb fungeret som Dommer 42 Gange, hvoraf 6 Gange ved Forsøgslaboratoriet, 3 Gange ved de provinsielle Mejeriudstillinger og Resten ved Bøtteudstillinger. Naar Antallet af Udstillinger, hvori jeg har deltaget som Dommer i 1911, kun er 42 imod 58 i 1910, saa skyldes det, dels at Forsøgslaboratoriet ikke afholdt Udstillinger i Tiden fra 13. Februar til 21. August paa Grund af Ombygning, dels at Møens Mejerikreds atter begyndte at afholde sine Bøtteudstillinger i Fællesskab med Præstø Amtskreds, og endelig at jeg i nogle Tilfælde paa Grund

af Sygdom og andre Aarsager har været forhindret i at deltage.

Som sædvanlig har jeg hyppig ved Udstillingerne drøftet Spørgsmaal vedrørende Produktionen med de tilstedeværende.

Foredrag. I Aarets Løb har jeg holdt 29 Foredrag ved Møder, Generalforsamlinger, Udstillinger o. lign., og de har som sædvanlig omfattet alle Spørgsmaal vedrørende Mejeribrug og har i Almindelighed været godt besøgte. Som tidligere Aar har jeg ogsaa holdt Foredrag om Malkemaskiner ved Teknologisk Instituts Kursus i Maskinbrug for Landmænd. Disse Kursus, der omfatter praktisk Indøvelse i Brug, Pasning og Vedligeholdelse af Motorer og Landbrugsmaskiner under speciel kyndig Vejledning, synes at forløbe saa tilfredsstillende, at man uvilkaarlig gør sig det Spørgsmaal, om ikke lignende Kursus i Brug, Pasning og Vedligeholdelse af vore kostbare Mejerimaskiner vilde være ønskelige, thi det kan ikke nægtes, at Kendskabet og Forstaaelsen og i det hele taget den tekniske Kultur paa dette Omraade ikke er paa Højde med de Værdier, som et moderne Mejeris Maskininventar andrager.

Møder. Jeg har ligeledes deltaget i en Del Møder i Aarets Løb, dels mindre Udvalgsmøder vedrørende Udstillinger og andre Foranstaltninger indenfor Mejeribruget, dels større Møder som de aarligt tilbagevendende Delegeretmøder, Konsulentmøder o. fl.

Mejerierne har 67 Gange anmodet mig om at komme til Stede for at give dem Raad og Vejledning og tilse Forholdene. Disse Tilkaldelser har omfattet Konsultationer vedrørende alle Grene af Bedriften, fra Mælkens Bedømmelse og Afregning samt Produkternes Fremstilling og til Forholdene ved Lokaler, Maskiner og Inventar, hyppigt i Forbindelse med Køleanlæg, som nu synes at vinde saa godt Indpas paa Mejerierne, at de allerfleste, som staar overfor en Forandring eller Forbedring af deres Køleforhold, gaar til Anskaffelse af saadanne, selv om

det i Øjeblikket medfører en ret forøget Udgift; medvirkende hertil er heller ikke sjældent det Forhold, at Mejerierne ved at udnytte den relativt store Grundflade, som Ishuset ofte dækker, til Kølerum m. m. tillige uden større Ombygninger kan opnaa en vis Udvidelse af de andre Lokaler og derved faa disse ret tidssvarende indrettede for en forholdsvis beskeden Sum, og der er jo god Grund til ogsaa ved Ombygning og Nybygninger at vise en passende og fornuftig Økonomi.

Blandt Distriktets ca. 350 Andelsmejerier er der i Aarets Løb ikke forekommet mange Tilfælde, hvor Deling af større Mejerier til flere mindre har fundet Sted, hvilket er glædeligt, thi det er saa uøkonomisk at gøre Mejerierne smaa, at meget tvingende Grunde bør være til Stede, før der skrides til Deling af de store.

Der er i Aarets Løb gjort et betydeligt Arbejde for Forbedring af Mejeriernes Afregningsforhold, og adskillige har ogsaa ændret og forbedret disse, men der er dog endnu altfor mange, hvis Afregning af Mælken til Leverandørerne ikke staar i det rette Forhold til det store Arbejde, der i Kontrol- og Kvægavlsforeninger gøres for at producere fed Mælk.

Som foran nævnt har 1911 været et godt Mejeriaar.

Smørproduktionen har ikke alene opnaaet en særdeles god Pris, men Kvaliteten har ogsaa været væsentlig bedre end Aaret forud; i hvor høj Grad dette skyldes Mejeriernes bedre Forsyning med Kølemateriale, og hvor meget der maa tilskrives en mulig større Omhu og Paapasselighed ved Behandling af Mælken i Hjemmene saavel som ved Arbejdet i selve Mejerierne, er vel ikke muligt at afgøre; de nævnte Forhold har sagtens alle været medvirkende, og det er i alt Fald sikkert udenfor al Tvivl, at den stærke Appel, som først paa Aaret blev rettet saavel til Mælke- som Smørproducenter om ikke at lade Sommeren 1910 gentage sig, har øvet sin Indflydelse til Forbedring af Kvaliteten. Det er imidlertid nødvendigt fremdeles at være opmærksom paa alt, hvad der kan have

Betydning for Kvaliteten af vort Smør. For Mælkens Vedkommende bør Mejerierne, gennem rationel og regelmæssig Bedømmelse af denne, holde Leverandørerne interesserede i at levere god Mælk i rene og rustfri Spande; hvad disse sidste angaar, er mange Leverandører gaaede over til at anskaffe Aluminiums-Transportspande, med hvilke de — trods den noget højere Pris — erklærer sig særdeles tilfredse, da saadanne ikke kan angribes af Rust og derfor er lette at holde rene.

Med Hensyn til Arbejdet i selve Mejerierne da gaar dette vel i Almindelighed støt og godt, men maaske dog ikke helt sjældent noget for mekanisk fra Dag til Dag; det er jo desværre ikke almindelig Skik, saaledes som hyppigt i Mejeriernes første Tid, at der føres Dagbog over Arbejdet, og dog vilde sikkert adskillige Fejl undgaas, om saadanne Optegnelser over de forskellige Arbejder og Temperaturer — navnlig vedrørende Syrens og Smørrets Behandling — fandt Sted paa et dertil indrettet Arbejdsskema. Naar man gennemblader de gamle Dagbøger fra Firserne og ser den Mængde Optegnelser, som disse rummer, gør man sig uvilkaarlig det Spørgsmaal: »Er der overalt i Mejerierne en saadan Dygtighed og Overlegenhed til Stede i Arbejdet, at saadanne Optegnelser i Almindelighed maa anses for overflødige?« Der vil vist næppe kunne svares ubetinget Ja paa dette Spørgsmaal, og det vil sikkert kunne lønne sig at tage Arbejdet med saadanne Optegnelser op i en for de nuværende Forhold tilpasset Form; der vilde utvivlsomt heraf kunne hentes Støtte for Virksomheden Aaret rundt, thi selv med en betydelig Øvelse vil det i mange Tilfælde give Usikkerhed i Arbejdet, naar dette for meget sker paa Følelsen alene. Her er ikke Stedet til at gaa længere ind paa dette, men at det vilde have Betydning for Mejeriets Drift, om man kom ind paa at gøre s o l i d e og k o r r e k t e Optegnelser, hvorigennem det altid var muligt at eftervise, hvorledes Driftens Enkeltheder daglig har formet sig, derom føler jeg mig overtydet.

Flødeeksporten er ogsaa i Aarets Løb udvidet og omfatter efterhaanden et ret stort Antal Mejerier, ikke alene paa Lolland-Falster, men ogsaa i det sydlige og vestlige Sjælland. En Del af Mejerierne har solgt paa Aarskontrakter til en Pris af $1^3/_4$ Øre over Prisstatistikkens Middeltal for 84 % Fedt plus $^3/_4$ Øre pr. Pd. leveret Fløde, alt frit paa Station i Køberens Spande, og der afregnes paa den Maade, at der straks betales $1^3/_4$ Øre over Noteringen plus de $^3/_4$ Øre for Fløden, og naar saa Statistiktallet kendes, efterbetales det Beløb, som dette Tal repræsenterer mere end Noteringen. I Tilfælde af, at Køberen ønsker, at Mejerierne skal kærne Smør og selv sælge dette, maa han betale Mejerierne 1 Øre pr. Pd.; vil han selv aftage Smørret, betaler han dette med 1 Øre over Statistiktallet. Fra de her anførte Salgsvilkaar findes der dog ikke sjældent Afvigelser.

Osteproduktionen har ligeledes i Aaret 1911 stor og glædelig Fremgang at opvise med Hensyn til de opnaaede Priser, og det synes, som om denne Fremgang vil holde sig. Efterspørgselen efter de forskellige Kvaliteter er god, og der findes kun smaa Lagre, som hovedsagelig bestaar af ganske friske Varer. De nævnte gunstigere Forhold for Osteproduktionen har medført, at en Del Mejerier — saaledes som det altid gaar, naar Priserne er høje — omgaas med Tanker om at indrette sig paa Ostelavning; dette er vel i og for sig naturligt, men der er dog formentlig Grund til, at Mejerierne hver for sig gør sig klar over Stillingen, forinden de skrider til Osteproduktion; thi skal en saadan ventes at blive lønnende, bør den lige saavel som den øvrige Drift kunne foregaa nogenlunde regelmæssig, og dette vil mange Steder være forbundet med ikke ringe Udgifter, da hertil ikke alene kræves, at der stadig kan afses passende Mælkemængde, men at Mejeriet foruden at skaffe passende Ostningslokale tillige maa have et hensigtsmæssigt Lagerrum, da der aldrig er Sikkerhed for, at Osten vedblivende kan sælges i frisk Tilstand, og endelig kræver Ostelavningen, for at frem-

stille en god Kvalitet, en ret betydelig Øvelse og Teknik, som ikke kan tilegnes i samme Fart, som Konjunkturerne hyppig svinger. Kan og vil et Mejeri derfor ikke nogenlunde fuldkomment opfylde disse Fordringer, vil det være rigtigst ikke at lade sig friste for stærkt af øjeblikkelig herskende høje Priser, thi en tilfældig Ostelavning, baseret herpaa, vil sikkert i altfor mange Tilfælde bringe Skuffelse.

Kaseinproduktionen omfattes fremdeles med stor Interesse. Ved dygtigt Arbejde og ændrede Metoder er Kvaliteten forbedret, og medens Priserne en Tid har været kendelig lavere end i 1910, er de mod Slutningen af Aaret atter stegne til omkring 35—36 Øre pr. Pd. tør Kasein, medens der betales ca. 13 à 14 Øre for fugtig Ostemasse; denne sidste Pris er i Forhold til Ostepriserne lav, men for de Mejerier, der ikke kan paaregne uden Udgift og Besvær at iværksætte en velordnet og regelmæssig Osteproduktion, vil Kaseinprodukterne dog gøre det muligt at opnaa en ret god Pris for deres overflødige Skummetmælk, og endnu bedre kunde den blive, dersom Mejerierne gennem Oprettelsen af Andels-Tørrerier eller paa anden Maade skaffer sig passende Andel i Tørrings-Avancen. Produktionen er i sin Helhed tiltaget meget betydelig, og det ser ud, som om Efterspørgselen ogsaa fremdeles stiller sig gunstig.

K o r r e s p o n d a n c e m. m. har som sædvanlig været betydelig og omfatter Besvarelser af faglige Spørgsmaal af forskellig Art, ligesom Konsultationer pr. Telefon er ret hyppige, og Besøg i mit Hjem af saavel danske Mejerifolk som Udlændinge beslaglægger en ikke ringe Del af min fra Rejserne tiloversblevne Tid.

Beretning fra Statskonsulent i Mejeribrug Nic. Hørlyck.

I 1911 har jeg været bortkaldt 207 Dage, og Virksomheden har saaledes været delt mellem Rejser og Hjemmearbejde som tidligere Aar. Jeg har været tilkaldt af 28 Mejerier, deltaget i 95 Smørbedømmelser og 12 Møder samt foretaget en Rejse til Stockholm til 5te internationale Mejerikongres.

Paa Mejerierne var det navnlig Smørfejl, som skulde rettes, dels Kvalitetsfejl og dels Konsistensfejl, og tillige voldte Vandprocenten nogle Steder Vanskeligheder; men Fejlen har dog altid kunnet rettes. Nu om Dage rettes dog flere Fejl gennem Samtale og Telefon end ved direkte Besøg, og utænkeligt er det ikke, at denne Vej i Fremtiden vil blive stadig mere benyttet. Den er hurtig, og opnaas et gunstigt Resultat, er det sket i Stilhed, og man kan nu én Gang ikke helt se bort fra Betydningen heraf.

Medens 1910 var et uroligt Aar, blev 1911 i en vis Forstand roligt og uden fornyet Klage fra England. Man er noget for tilbøjelig til heraf at slutte, at den Fejl, der klæber ved vort Sommersmør, og hvorover man fra England klagede, hermed kan betragtes som hævet; men denne Slutning er desværre forhastet. Paa den anden Side maa man dog ikke se bort fra, at Aaret har bragt Forbedringer netop paa det Sted, hvor det saa haardt tiltrængtes: paa Afkølingsforholdene. En Del af de daarligste Ishuse er erstattede med nye og bedre Ishuse eller med Maskinkøleanlæg. Mange Ishuse er eftersete, og mange Mangler er opdagede og rettede. Isolationen og navnlig Bundisolationen har ved Eftersyn vist sig utilstrækkelig og er derfor bleven fornyet. Isen er bleven pakket bedre sammen, og som Følge heraf har Mejerierne været bedre udrustede med Afkøling i 1911 end Aaret forud. Og heraf følger atter, at Smørret har kunnet bevares bedre, thi en god Afkøling paa Mejerierne giver Smørret Modstandskraft. Desværre svækkes denne i en

betænkelig Grad navnlig derved, at Smørret paa Banerne ofte sendes i brunmalede Vogne, hvilket aldrig burde finde Sted.

Blandt Mejerifolk er det dog først og sidst Kvalitetsbetalingen for Smør, som har været drøftet. I Slutningen af 1910 havde man i Fredericia ved et Møde for hele Landet bestemt sig til at sende samtlige Landets Mejerier Regler for Kvalitetsbetalingens Gennemførelse med Opfordring til at melde sig som Deltager, og hvis da 75 pCt. meldte sig, vilde man føre Sagen ud i Livet. Som bekendt meldte sig kun 62 pCt., og man maatte derfor opgive den. Men med den ret store Tilslutning kan man næppe tænke sig, at den opgives helt, og i hvert Fald er den ugentlige Bedømmelse, som maaske er den mest betydningsfulde Del af Kvalitetsbetalingen, ingenlunde opgivet, idet man fra Mejeribrugets Fællesorganisation i Anledning af Loven om Handel med Smør og fremmede Landbrugsprodukter m. m. agter at iværksætte ugentlige Bedømmelser af alt dansk Eksportsmør efter Regler, som skal godkendes af Landbrugsministeriet.

Disse ugentlige Bedømmelser er det, vi trænger til og har trængt til i flere Aar. Udenforstaaende har maaske ondt ved at se det, og dog ligger det nær at forstaa, at man ikke ustraffet aarevis kan sende en Vare ud af Landet uden at erkyndige sig om Varens Kvalitet. Det har vi gjort, og Fejlen kan ikke for tidligt rettes.

Bøtteudstillingerne har gaaet deres rolige Gang og er jo det Sted, hvorfra Mejerierne kun sparsomt henter Oplysning om deres Smørs Kvalitet. Disse Oplysninger har vel ikke stor Værdi for de Mejerier, som sælger Smør til Eksportforeninger eller til Eksportfirmaer, hvor den meget omtalte ugentlige Bedømmelse allerede foretages, thi fra disse Steder faar Mejerierne Uge for Uge alle ønskelige Oplysninger og kan tage deres Forholdsregler; men anderledes stiller det sig selvfølgelig for de mange Mejerier, som sælger Smør til Firmaer, hvor Sælgeren er udelukket fra at øve Indflydelse paa Bedømmelsen, som alene

foretages af Køberen, hvilket har til Følge, at Mejerierne er utilbøjelige til at tage Hensyn til Bedømmelsen. Men iøvrigt maa det jo ingenlunde glemmes, at Bøtteudstillingerne har Betydning ud over selve Smørbedømmelsen; thi Betydningen af det Samvær mellem Smørproducenterne, som her finder Sted, og som giver Anledning til Drøftelse af Øjeblikkets mere eller mindre betydningsfulde Spørgsmaal, maa ikke overses. Disse Sammenkomster — altsaa bortset fra selve Smørbedømmelsen — er vel ikke nødvendige 6—8 Gange om Aaret, men helt undværes kan de ikke.

Foruden at have været Dommer ved Bøtteudstillingerne har jeg som tidligere Aar været Dommer ved Forsøgslaboratoriets Udstillinger, de tre store provinsielle Udstillinger i Herning, Odense og København samt, naar min Tid har tilladt det, ved Bedømmelserne hos Maypole Dairy Co. Lmtd.

Mejerierne ønsker vedblivende Foredrag om Mælkens Behandling, hvilket tyder paa, at Landmændene har en Følelse af, at man her staar noget tilbage. Men saavel paa Mejerierne som ved forskellige Møder er det dog Kvalitetsbetalingen for Smør, som har været drøftet med særlig Interesse. Jeg har deltaget i Konsulentmødet, hvor jeg i Mejerisektionen talte om Skummetmælkens Afkøling, i de aarligt tilbagevendende Delegeretmøder henholdsvis i Foreningen af jyske Landboforeninger og de samvirkende jyske Mejeriforeninger, i de Udvalgsmøder, som forberedte den 18de jyske Mejeriudstilling, i dansk Mejeristforenings Delegeretmøde samt i Mejeriskolernes Møder for rejsende Mejeribestyrere, hvor jeg holdt Foredrag om Mejeriernes Afkøling og Syrens og Flødens Syrning.

1911 blev altsaa for saa vidt et roligt Aar, som Klagerne fra England ikke gentog sig. Men det Røre, som 1910 bragte, har haft til Følge, at Mejerierne i 1911 med Energi har søgt at raade Bod paa de Fejl, der paa forskellig Maade klæber ved vort Mejeribrug.

Beretning fra Statskonsulent i Mejeribrug Niels Petersen.

Det forløbne Aar har med Hensyn til Arbejdets Art og Udstrækning i høj Grad lignet sine nærmeste Forgængere. Jeg har ialt været paa Rejse i 257 Dage.

Mejerierne. 75 Gange har jeg været tilkaldt af Mejerier enten for at rette Fejl ved Produktionen, efterse Mælken, holde Foredrag eller for at give Raad og Vejledning ved forestaaende Ombygninger eller Nybygninger.

Desuden har jeg 7 Gange besøgt Mejerier uden Rekvisition nærmest for at se, hvorledes den tilraadede Ombygning af Lokaler er bleven udført.

Udstillinger. 48 Gange har jeg været tilkaldt som Dommer ved Smørudstillinger, heraf 4 ved Forsøgslaboratoriet, 1 Konkurrenceudstilling og Resten Bøtteudstillinger, paa hvilke jeg som sædvanlig har omtalt tilstedeværende Smørfejl saa ofte, der har været Anledning hertil. Endvidere har jeg deltaget i Bedømmelsen af Smørret i Nørrejysk Smøreksportforening i Skive 38 Gange og hos Maypole Dairy & Co. i Esbjerg 18 Gange.

Møder. I Følge Indbydelse har jeg deltaget i 14 Møder, heraf det almindelige Konsulentmøde, Delegeretmøder i Landbo-, Mejeri- og Mejeristforeningen.

Foredrag. Jeg har holdt 40 Foredrag, og som sædvanlig falder største Parten af disse ved Møder eller Generalforsamlinger paa Mejerier, og Emnerne har oftest været: Mælkens Behandling, Mælkebedømmelse, Kvalitetsbetaling af Mælk, store og smaa Mejerier og Mælkens Afregning.

Korrespondance. Ligesom de foregaaende Aar har jeg besvaret en Del Forespørgsler angaaende forskellige Mejerispørgsmaal, udarbejdet Katalog over og Beretning om 17de jyske Mejeriudstilling, skrevet enkelte Artikler til Fagblade og Landbrugets Ordbog samt besørget Sekretærarbejdet i Foreningen af jyske Landboforeningers Mejeriudvalg.

Endvidere har jeg været Censor ved Afgangsproverne for Mejerister paa Ladelund og Dalum Landbrugsskoler.

Fra 26. Juni til 5. Juli foretog jeg med Understøttelse af Landbrugsministeriet en Rejse til Stockholm for dèr at deltage i den internationale Mejerikongres.

Det forløbne Aar har været et bevæget og interessant Aar for Mejeribruget, og selv om det ikke har opfyldt alle de Forhaabninger, der var stillet til det, maa det sikkert kaldes et godt Aar, hvori der er opnaaet gode Priser og er udført et dygtigt Arbejde for vort Mejeribrugs fremtidige Udvikling. Det var kun Skade, at til Trods for det energiske og dygtige Arbejde, der blev gjort for Kvalitetsbetalingen, denne dog ikke blev gennemført; dog har dette Arbejde næppe været spildt, men i ikke ringe Grad bidraget til at vække Interesse og Ansvarsfølelse omkring hos Mejeribestyrelser og Andelshavere. Behjælpelig i samme Retning har selvfølgelig ogsaa Vedtagelsen af den nye Lurmærkelov været, og man har indenfor Mejeriernes Ledelse kunnet spore en Interesse, som man sikkert skal søge mange Aar tilbage for at finde Mage til. Det maa derfor haabes, at det Liv, der her er vakt, og som har ytret sig paa forskellig Vis, maa faa Lov til at udvikle sig videre, og at den Kvalitetsbedømmelse, som Loven forudsætter, maa vise sig tilstrækkelig til ogsaa i Fremtiden at holde Interessen vedlige, ikke blot hos vore Mejeribestyrelser, men at ogsaa Leverandørerne kan komme til at dele Interessen for Fremstillingen af fint Smør. Men det kan blive nødvendigt at fremme denne Interesse ved alle mulige Midler, og et af de bedste er efter min Mening Mælkebedømmelsen med senere paafølgende Kvalitetsbetaling.

En Del Mejerier har allerede indført i hvert Fald nogen Kvalitetsbetaling for Mælken, og jeg skal tillade mig i al Korthed at nævne, hvorledes man har grebet Sagen an paa nogle af disse Mejerier ude i Vestjylland, samt de Resultater, man har opnaaet. Man er her gaaet over til Kvalitetsbetaling under den Form, at man trækker fra

i Pris for den daarlige Mælk, idet man gaar ud fra, at Leverandørerne har Pligt til at levere frisk og god Mælk, hvorfor saadan Mælk ikke skal have Overpris; men de Leverandører, som ikke vil eller ikke kan levere god Mælk, maa finde sig i at opnaa en mindre Pris. Det er ikke Andelsmejeriernes Opgave at gøre alle lige, men Meningen med det Samarbejde, som her er taget op, er at hjælpe enhver Mælkeproducent til at faa størst mulig Udbytte af sin Mælk, naar denne da ellers er af taalelig Kvalitet. Betingelsen for et godt Resultat er, at hver enkelt, som har med Mælkens Behandling at gøre, føler dette Ansvar og er sig dette bevidst. Her er det, at Mælkebedømmelsen og ikke mindst Kvalitetsbetalingen skal være os til Nytte. Ved at spørge nogle af de Mejerier, der i længere Tid har haft en saadan Kvalitetsbetaling, har jeg faaet følgende Oplysninger: Betalingsmaaden er i Hovedsagen ordnet som ovenfor omtalt, idet Afdraget kun falder paa den daarligste Mælk og for vedkommende Uge, hvori Bedømmelsen er udført; men Enkelthederne ved Ordningen er ret forskellige. De fleste Steder er det dog almindeligt, at første Gang, Mælken kommer i 3. Klasse for Aaret, slipper vedkommende Leverandør med en Advarsel. Nogle Steder bliver Afdraget næste Gang, Mælken er daarlig, straks 1 Øre pr. Kande, regnet med den Mælkemængde, der er leveret for hele den Uge, hvori Bedømmelsen er foretaget. Andre Steder er første Afdrag $^1/_4$ Øre pr. Kande og vokser i Gentagelsestilfælde med $^1/_4$ Øre op til 1 Øre. Atter andre Steder har man tillige vedtaget Afdrag for den daarligste Mælk i 2. Klasse. Der synes overalt at være udelt Tilfredshed med denne Maade at betale efter Kvalitet paa, og det anføres, at Mælken gaar frem i Kvalitet, selv om Afdragene ikke indbringer noget særlig stort Beløb, hvad der er Tegn paa, at disse kun kommer til Anvendelse ganske enkelte Gange; jeg skal saaledes nævne, at et Mejeri opgiver, at Afdraget sidste Aar har beløbet sig til 6,55 Kr., og at kun 6 Leverandører har faaet Afdrag; et andet Mejeri opgiver at have afdraget 60 Le-

verandører i Aarets Løb med ca. 35 Kr. og et tredie Mejeri 195 Leverandører med 338,38 Kr.

Den vaagnende Interesse har endvidere særlig givet sig Udslag i Bestræbelser for at forbedre Produktionsforholdene paa Mejerierne, og jeg erindrer ikke, at man tidligere noget Aar i mit Distrikt har foretaget saa mange Ombygninger af ældre Mejerier, ligesom der er blevet installeret forholdsvis mange Kølemaskiner paa Mejerierne i disse Egne; 16—17 pCt. af det samlede Mejeriantal fik indlagt Kølemaskine sidste Aar. Naar Antallet blev saa stort, skyldes det den usædvanlig milde Vinter, idet det viste sig ganske umuligt for en stor Part af Mejerierne her i det vestlige Jylland at bjerge Is, og da man ikke turde gaa Sommeren i Møde uden Kølemidler, havde man kun den Udvej enten at indlægge Kølemaskine eller købe Is fra Norge, hvilken sidste Udvej ogsaa benyttedes i stor Udstrækning af Mejerier her i de vestlige Limfjordsegne, og selv om Isen blev leveret forholdsvis billigt — 8—10 Kr. pr. Ton —, blev denne Maade at fremskaffe Is paa dog temmelig bekostelig.

Planteavlen 1911.

Af Statskonsulent *K. Hansen.*

Det samlede Mængdeudbytte af de vigtigste Afgrøder (Kærne og Halm af Korn-Bælgsædafgrøderne, Rodfrugter og Kartofler samt Ager- og Enghø) er for 1911 opgjort til 103.4 Millioner Høst-Enheder (1 Høst-Enhed = 1 Centner Korn eller tilsvarende Værdi af de andre Markprodukter). Hvad dette betyder i Sammenligning med tidligere Aar, viser følgende Tal:

1911	var	Høstudbyttet	103.4	Høst-Enheder
1910	—	—	105.2	—
1909	—	—	103.6	—
1908	—	—	104.4	—
1907	—	—	102.0	—
1906	—	—	99.0	—
1906—1910	—	—	102.8	—
1901—1905	—	—	84.6	—
1896—1900	—	—	76.0	—
1891—1895	—	—	74.0	—
1886—1890	—	—	67.2	—
1881—1885	—	—	62.8	—
1876—1880	—	—	57.4	—

I Løbet af den Tid, vor officielle Høststatistik rækker over, er Høstudbyttet, opgjort paa denne Maade, saaledes ikke langt fra at være fordoblet. Det gaar dog ikke an herfra at drage Slutninger om Nettoudbyttets Stigning, idet det ikke maa glemmes, at Produktions-

udgifterne samtidig er stegne overordentlig stærkt. For en ikke ringe Del skyldes Udbytteforøgelsen desuden saadanne Foranstaltninger, som først i Løbet af en længere Aarrække betaler sig, saasom Nyopdyrkning, Regulering af Fugtighedsforholdene, Mærgling, Driftsomlægning m. m. Forøgelsen af Høstudbyttet maa derfor først og fremmest opfattes som et Udtryk for, at Landets Landmænd har forstaaet og formaaet i stigende Grad at tage Landets Jord og dennes Produktionsmuligheder i Brug.

Hvad det samlede Høstudbytte for 1911 angaar, da er dette, som det vil ses, lidt lavere end i de 3 nærmest forudgaaende Aar. Til Gengæld frembød Høstprodukterne, særlig Kornafgrøderne, en usædvanlig god og smuk Kvalitet. De til Statens statistiske Bureau indsendte Kvalitetsbedømmelser har for de sidste 5 Aar været saaledes:

	1907	1908	1909	1910	1911
Hvede	g	g +	tg +	mg	ug ÷
Rug	g ÷	mg	g ÷	mg ÷	mg +
Byg	g +	g	g ÷	mg ÷	mg +
Havre	mg	g	g	g +	mg
Bælgsæd	tg	g	tg	g	mg ÷
Kartofler	g	g +	g ÷	mg ÷	mg ÷
Sukkerroer	g	mg ÷	g	mg ÷	mg
Agerhø	g +	mg +	g	mg ÷	mg ÷
Enghø	g	mg ÷	g ÷	g +	mg ÷

Høstens beregnede Pengeværdi kommer for 1911 langt højere end for noget tidligere Aar, nemlig til 672 Mill. Kr. Den største hidtil opnaaede beregnede Værdi af et Aars Høst var 613 Mill. Kr. for 1907. For 1910 var Værdien 550, i Gennemsnit for Femaaret 1905—09 552, for 1900—04 419 Mill. Kr. Naar Høsten 1911 er beregnet til 122 Mill. større Værdi end for 1910, skyldes dette udelukkende de høje Kornpriser, saaledes som disse er udtrykte i Kapitelstaksten, idet denne som bekendt lægges til Grund for Høstprodukternes Vurdering. Kapitelstaksten var:

	1911	1910	1906—10	1901—05
Hvede	14.16	12.94	13.38	11.87
Rug	12.58	10.07	11.26	10.28
Byg	13.06	10.26	10.76	9.80
Havre	8.83	7:19	7.42	7.29

De høje Kornpriser giver sig ved Værdiberegningen ikke alene umiddelbart Udslag i en stor Pengeværdi af Kornafgrøderne, men Virkningen af de høje Kornpriser bliver særlig følelig derved, at disse ogsaa lægges til Grund for Beregningen af Værdien af Rodfrugter, Halm og Hø. Men fra et Landbrugsstandpunkt er man i Virkeligheden ikke tjent med i den officielle Vurdering af Aarets Høst at faa Hø og Halm og Roer vurderet efter de abnormt høje Kornpriser, med mindre de endelige Landbrugsprodukter: Smør, Flæsk, Kød, Æg m. m., for hvilke de nævnte Høstprodukter tjener som Raamateriale, gaar op i tilsvarende høje Salgspriser; og dette var som bekendt meget langt fra Tilfældet i 1911, selv om Priserne paa dyriske Produkter var upaaklagelige. Netop fordi vore Markprodukter ganske overvejende fodres op, og vi derfor kun i meget ringe Udstrækning kan drage Fordel af de høje Kornpriser, bliver disse som Helhed taget et ganske falsk Udtryk for den reelle Værdi af Aarets Høst. I Erkendelse heraf lægger Statistisk Bureau ved sine Opgørelser mere og mere Vægt paa Høstens Mængdeudbytte, og det er et Spørgsmaal, om det ikke vilde være rigtigst at tage Skridtet helt ud og ganske opgive Værdiberegningen. I Virkeligheden har Handelsprisen eller Kapitelstaksten paa Kornvarer ikke noget nødvendigt, knapt noget naturligt Sammenhæng med en Beretning om Størrelsen af Landets Høst, særlig naar vore ejendommelige Forhold tages i Betragtning.

Hvad de enkelte Afgrøders Kaar angaar, da blev Hveden saaet under meget gunstige Forhold, idet Efteraarets Vejrlig betingede en tilfredsstillende Udvikling før Vinteren. Den milde Vinter voldte ingen Vanskeligheder,

og saa at sige al Hvede overvintrede godt. Den varme Sommer var i det hele taget gavnlig for Hveden, og da denne ikke i fremtrædende Grad hjemsøgtes af Sygdomsangreb*), gav den næsten overalt, hvor der overhovedet dyrkes Hvede, et godt Udbytte af fortrinlig Kvalitet. Det samlede Udbytte af Hvede angives til 1,131,300 Tdr., hvilket kun er 20000 Tdr. mindre end i 1910, der gav den største Hvedehøst, vi har havt i en længere Aarrække. Mindreudbyttet fordeler sig nogenlunde jævnt over det meste af Landet. — Den Udbredelse, som flere nyere Hvedesorter i de senere Aar har været Genstand for, har fortsat sig i afvigte Aar. Særlig har Smaahvede og Standhvede atter vundet Terræn, hist og her Storaks-Hvede og Dronning Wilhelmina, adskillige Steder endelig Svaløfs Extra Squarehead II og Grenadier-Hvede. Forsøgene har ikke i de senere Aar med de gennemgaaende milde Vintre med Sikkerhed kunnet afgøre, hvilken af de snart mange hver for sig gode Hvedesorter der er at foretrække; troligvis bliver det ikke den samme under alle Forhold. Flere og flere synes dog at føle sig overtydede om, at Smaahveden for Tiden er vor værdifuldeste Hvedesort, om end navnlig Standhveden mange Steder foretrækkes paa de rigtig gode Hvedejorder.

Rugen havde i det hele ligesom Hvede gode Udviklingskaar lige fra Saaning til Høst. Heller ikke denne Afgrøde led i nogen væsentlig Grad af Sygdomsangreb, Blomstringen og Bestøvningen forløb gennemgaaende under gunstige Vejrforhold, og Lejesæd var i hvert Fald ikke stærkere fremtrædende end sædvanligt. Ogsaa denne Afgrøde kom meget højt i 1910 og gav i Sammenligning hermed ligesom Hveden et lille Mindreudbytte i 1911, nemlig 70000 Tdr. Den samlede Rughøst udgjorde

---

*) Se i øvrigt »Oversigt over Landbrugsplanternes Sygdomme i 1911«. Af Sofie Rostrup og F. Kølpin Ravn. Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, 19. Bd., S. 44.

4,885,200 Tdr. Mindreudbyttet faldt hovedsagelig paa Øerne. — I Sortsspørgsmaalet har Aaret intet væsentligt Nyt bragt. Petkus- og Brattingsborg-Rugen breder sig stadig paa Bekostning af gamle, ubestemmelige Sorter og bidrager utvivlsomt til at forøge Rugens Foldudbytte, hvormed det dog i øvrigt gaar meget smaat. Medens Hvedefoldene gennemsnitlig for Femaaret 1901—05 var 13.9, steg de i det følgende Femaar til 14.6 og naaede i 1911 til 15.4. Samtidig var Foldtallene for Rugen henholdsvis 9.3, 9.4 og 9.8, for Øerne 11.7, 12.0 og 12.6, for Jylland 7.9, 8.0 og 8.3. En stærkere Udbredelse af de 2 nævnte Sorter, Petkus-Rugen paa de bedre Jorder og Brattingsborg-Rugen paa Sandjorderne, vilde uden Tvivl bidrage noget til at bedre dette Forhold; thi vel har disse Sorter i de senere Aar vundet Indgang i et stort Antal Jordbrug; men endnu dyrkes der dog utvivlsomt i det store Flertal af Jordbrug Landet over Rug med kendelig mindre Ydeevne. Mange Landmænd synes i øvrigt at savne Blik for den Kendsgerning, at selv den bedste Rugsort i Løbet af faa Aar gaar tilbage i Ydeevne, naar den dyrkes i Nærheden af — og derfor krydses med — ringere Sorter, og at det derfor de fleste Steder er nødvendigt med faa Aars Mellemrum at forny Sæderugen fra Avlssteder, hvor den er sikret mod Krydsning.

Heller ikke Bygget kunde i kvantitativ Henseende staa Maal med Udbyttet i 1910. Avlen af 2rd. Byg opgives 1911 til 4,440,400 Tdr., hvilket er 168,000 Tdr. mindre end i 1910. Af 6rd. Byg avledes 883,000 Tdr., hvilket betegner et Mindreudbytte i Sammenligning med 1910 af 28000 Tdr. Fra Foraaret var Vejrforholdene ret gunstige for Vaarsæden. April Maaned var delvis kold men overvejende tør, saa Sæden blev for største Delen lagt i bekvem Jord. Passende Regn i Maanedens sidste Uge fremmede Spiringen og gav fra først af Sæden god Vækst. Regnperioden fortsattes de fleste Steder gennem Maj Maaneds første Uge, saa at Jorden fra Foraaret af

blev godt mættet med Fugtighed. Yderligere faldt der ret rigelig Regn i Maanedens tredie Uge. Derefter fulgte en Tørkeperiode paa 2 à 3 Uger. Paa de bedre Jorder klarede Bygget sig gennemgaaende godt med den forud faldne rigelige Regn, medens Sandjorderne blev temmelig stærkt udtørrede. Juni Maaneds sidste to Trediedele og de første Dage af Juli var atter regnfulde, og Sæden kom de fleste Steder godt i Gang igen og lovede endnu paa denne Tid en rig Høst. Men Juli Maaned gav de allerfleste Steder kun meget lidt Regn, og da Varmen derhos var meget høj, modnedes Bygget temmelig brat. Dette skadede sikkert Foldudbyttet en Del, ligesom Kærnen blev temmelig lille; men det usædvanlig stadige Høstvejr i August betingede i øvrigt en særdeles smuk Kvalitet. — Af nyere toradede Bygsorter vandt ingen forøget Udbredelse i nævneværdig Grad. Hannchen-Bygget er atter opgivet de fleste Steder. En og anden dyrker paa større eller mindre Arealer Gartons Standwel og glæder sig over den smukke og godt staaende Afgrøde, saa længe den staar paa Roden; men naar Høstens Dag kommer, viser det sig i Reglen, at Udbyttet er for lille til at veje op mod den ubestridelige Fordel og Behagelighed at være nogenlunde fri for Lejesæd. Tilvejebringelse af en Bygsort, der forener tilfredsstillende Ydeevne og Kvalitet med et tilstrækkelig stivt Straa til at kunne taale gode Kaar, maa siges endnu at være en uløst Opgave, men efter hvis heldige Løsning flere og flere sukker. — Af 6rd. Byg har som bekendt Tystofte seksradede Byg i de senere Aar vundet betydelig Udbredelse og synes i det hele at være ret tilfredsstillende, hvor man ikke netop har Brug for en tidlig Sort; hvor dette er Tilfældet, vinder Erh. Frederiksens seksradede Byg nu med Rette Indgang paa Bekostning af de gamle, tarvelige Sorter. Korsbygget, der er sildig modent, og som for Tiden maa anses for vor mest foldrige 6rd. Byg, var stærkt efterspurgt, men den forefandtes endnu i Foraaret 1911 kun i stærkt begrænset Mængde.

Havren gav et lidt større Udbytte end i 1910. Af Hvid Havre opgives Høsten til 8,945,700 Tdr., hvilket er 121,000 Tdr. mere end i 1910. Af Graa Havre udgjorde Avlen 1,487,000 Tdr. eller 29,000 Tdr. mere end i 1910. Det anførte Merudbytte er dog nærmest et Udtryk for, at 1910 kun var et jævnt godt Havreaar, der stod betydeligt tilbage for 1909 og 1907. Ligesom Bygget trykkedes Havren gennemgaaende af en temmelig hurtig Modning, hvorved den ogsaa nærmest blev smaakornet, men afgav i øvrigt en smuk og vægtig Vare. — Den meget betydelige Udbredelse, som Gul Næsgaard-Havre har været Genstand for, fortsattes i afvigte Aar. Hist og her fortrænges dog saavel denne som andre Sorter af Svaløfs Sejer-Havre, hovedsagelig hvor man regner med Havren som Salgsvare, idet Næsgaard-Havrens gule Farve — mærkeligt nok! — stadig volder visse Vanskeligheder for dens Salg. I øvrigt hører Sejer-Havren jo ubetinget til de mest foldrige Havresorter, der for Øjeblikket findes. Ogsaa af Salgshensyn foretrækkes hist og her Trifoliums-Havre, medens den meget nær beslægtede Ligowo-Havre fortrænges.

Af Blandsæd høstedes i alt 4,335,600 Tdr., hvilket kun var en Ubetydelighed — 13000 Tdr. — mindre end i 1910. — Med Forholdene fra 1911 for Øje ligger det nær at tænke lidt over, hvorvidt den stedfindende, meget udstrakte Blandsæddyrkning er lønnende. I Henhold til Arealopgørelsen 1907 var der her i Landet dette Aar besaaet 307,000 Tdr. Ld. med »Blandsæd« til Modenhed eller et Areal næsten ligesaa stort som det, der er besaaet med 2rd. Byg, for Jyllands Vedkommende ligesaa stort som det med 2-rd. og 6rd. Byg tilsammen besaaede Areal. Heraf var 224,000 Tdr. Ld. besaaet med en Blanding af 2 Kornarter, næsten udelukkende Havre og Byg i Blanding, medens 83000 Tdr. Ld. var besaaet med en Blanding af Korn og Bælgsæd. Hvis nu Forholdet var det, at Blandsæden — særlig den fremherskende Blanding af Byg og Havre — med Sikkerhed kunde

forudsættes at give et kendeligt større Udbytte end de ublandede Arter, og hvis endvidere Kornvarer i det hele maatte kaldes usælgelige Varer, saa at man var henvist til at opfodre alt, saa vilde der ikke være noget væsentligt at indvende mod Blandsæddyrkning, forudsat, at den ingen særlige Ulemper frembød. Den vidtdrevne Blandsæddyrkning skyldes vel fra først af væsentlig de faldende Kornpriser, der gjorde Dyrkning af Salgskorn mindre lønnende samtidig med, at man saa sin Fordel ved Anvendelse af mere Kraftfoder, og man saaledes i stigende Grad gik over til at fodre Sæden op. Som Støtte for Blandsæddyrkningen har man saa endvidere jævnlig gjort den Betragtning gældende, at en blandet Bevoksning udnytter Jorden bedre end en enkelt Planteart, at en Blanding af flere Arter er sikrere overfor uheldige Vejrforhold og overfor Angreb af Sygdomme og Skadedyr, og at af disse Aarsager en Blanding skulde betinge et større Udbytte end en enkelt Art. For saa vidt Talen er om Blanding af Korn og Bælgsæd, gaar man endvidere ud fra, at Bælgsædindblandingen betinger et større Æggehvideindhold og dermed en større Foderværdi pr. Vægtenhed end en Kornafgrøde, samt at Bælgplanterne desuden beriger Jorden med Kvælstof til Fordel for følgende Aars Afgrøde.

Der er selvfølgelig adskilligt berettiget i disse Betragtninger. Men imod disse formentlige Fordele maa man ikke forsømme at veje Ulemperne. Det kan da væsentlig ofte fremtræde som en meget følelig Ulempe, der kan volde anseelige Pengetab, at man som Regel er afskaaret fra Salg af Blandsæd; man er i Reglen henvist til at opfodre en saadan Afgrøde og er herved hindret i i størst mulig Udstrækning at drage Fordel af gode Kornpriser, naar saadanne er forhaanden. Der er saaledes ikke Tvivl om, at det i 1911 vilde have været fordelagtigt at have haft rent Byg i Stedet for Blandsæd, solgt Bygget til gode Priser og købt det fornødne Kraftfoder i andre Varer. Og en saadan Omsætning vil sikkert

meget ofte kunne foretages med Fordel selv med lavere Kornpriser end i afvigte Aar. Meget ofte er jo ogsaa Havre en god Salgsvare. Hvad man skal foretrække, Byg eller Havre i Stedet for Blandsæd, maa selvfølgelig afgøres i hvert enkelt Tilfælde. Ved Overvejelser herover maa man ikke glemme, at en Blandsædmark, hvor den — som saa hyppigt er Tilfældet — er traadt i Stedet for en Bygmark, betinger Havre en Gang mere i Rotationen, og at man herved i høj Grad risikerer at fremskynde »Havretræthed« (Optræden af Havreaal). Der er næppe Tvivl om, at den stærke Tiltagen af Blandsæddyrkning, hyppigst paa Byggets Bekostning, og den samtidig stedfundne stærkt forøgede Udbredelse af Havreaalen med de deraf følgende ofte meget betydelige Tab, staar i Forbindelse med hinanden. Men Hovedspørgsmaalet bliver, om man tør regne med et saa stort Merudbytte af Blandsæd, at dette opvejer Ulemperne. Dette kan vistnok i det store hele ikke siges at være Tilfældet, særlig naar der ved Blandsæd forstaas Blanding af Byg og Havre, og naar Talen er om Forhold, der muliggør Avl af sælgelige Kornvarer. Nylig er der offentliggjort en Beretning om 10 Aars Forsøg med Dyrkning af forskellige Blandsædblandinger ved Statens Forsøgsstationer. Forsøgene er udført ved Tystofte, Lyngby, Askov og Vester Hassing, paa de 2 første Stationer paa Lermuld, paa de 2 sidstnævnte Stationer baade paa Lermuld og let Sandjord, tilsammen paa Jorder, der repræsenterer en meget væsentlig Del af Landets Agerjord. Med Henvisning til den fremkomne Beretning*), skal det anføres, at Blandingerne af Byg og Havre i intet Tilfælde gav nævneværdigt Merudbytte i Sammenligning med de ublandede Arter; saadanne Blandinger maa derfor i Henhold til Erfaringerne fra de nævnte Forsøg forudsættes snarere at bringe Tab end Fordel. Noget anderledes stillede Sagen sig, naar der dyrkedes Blandinger af

*) Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, 18. Bd. S. 485 o. flg.

Havre, Byg og Bælgsæd. Paa de gode, sikre Kornjorder, som f. Eks. paa Tystofte Forsøgsstation, gav heller ikke disse Blandinger større Vægtudbytte end ren Havre, og ved Lyngby høstedes der lige store Afgrøder af rent Byg, ren Havre og de bedste Bælgsædblandinger, idet de sidste dog gav noget mere Halm. Paa Askov Lermark, der svarer til en stor Del af Jyllands lettere, noget kolde, lermuldede Jorder, gav Bælgsædblandingerne 2 à 3 Ctn. mere Kærne og 4 à 6 Ctn. mere Halm end ren Havre, der atter gav noget større Afgrøder end rent Byg. Resultaterne af Forsøgene resumeres saaledes, at naar det gælder om at avle Foderkorn — og man altsaa paa Forhaand ganske ser bort fra Salg —, betaler det sig bedst at saa en Blanding af Havre, Byg og Bælgsæd, og Fordelen herved vil være desto større, jo mere Jorden fjærner sig fra at være god og sikker Kornjord. Men hvor man til enhver Tid vil sikre sig at kunne drage Fordel af gode Kornpriser, vil man, i hvert Fald paa de gode Kornjorder, staa sig bedst ved at dyrke ublandede Kornafgrøder, sælge Kornet og i Stedet købe Oliekager. En Beregning herover viser, at der ved denne Omsætning, naar der regnes med den værdifuldeste Bælgsædblanding, er vundet 13 Kr. pr. Td. Ld. ved Tystofte, naar Havren sælges til 5 Øre pr. Pd. og Oliekager ($^2/_3$ af den solgte Havres Vægt) købes til 7 Øre pr. Pd. Regnes med 6 Øre pr. Pd. Havre, bliver Gevinsten 49 Kr. pr. Td. Ld. Paa Grundlag af de paa Askov Lermark opnaaede Resultater vil den tilsvarende Omsætning her betinge et Tab paa 4.70 Kr., naar Havren sælges for 5 Øre, men en Gevinst paa 21.80 Kr., naar der opnaas 6 Øre for Havren. Derhos tilføres der ved Ombytningen med Oliekager en betydeligt forøget Kvælstofmængde. Angaaende Blanding af Byg og Havre anføres, at da der ikke synes at kunne opnaas højere Udbytte ved at saa de 2 Arter i Blanding, maa det, særlig af Hensyn til at modvirke Plantesygdomme, samt for at sikre Muligheden for Salg, anbefales at saa disse Kornarter hver for sig.

Hensigten med disse Betragtninger er dog ingenlunde at fraraade al Blandsæddyrkning men kun at mane til Eftertanke med Hensyn til den umotiverede, rent vanemæssige Dyrkning af Blandsæd, særlig Blanding af Byg og Havre, der meget ofte finder Sted, og som vistnok i grumme mange Tilfælde kun bringer tvivlsom Fordel. Det burde vistnok være en almindelig Regel, at Blandsæddyrkning først og fremmest iværksættes for paa denne forholdsvis sikre Maade at drage Fordel af Bælgsæden, og at der altsaa i alle Tilfælde bør indgaa Ærter eller Vikker i Blandingen. Nøjes man med at indblande Ærter i ellers ren Havre, kan Ærterne let sorteres fra, saa at man faar Havre som Salgsprodukt, hvor dette ønskes, og dog drager Fordel af Ærterne. Men der bør da i Reglen saaes saa megen Havre, at denne, hvis Ærterne udebliver, kan give omtrent fuld Afgrøde. Paa tilsvarende Maade kan man drage Fordel af Vinterærter ved at saa disse i Blanding med Rug; fra denne lader Vinterærterne sig let sortere; men da disse er upaalidelige og ikke sjældent gaar næsten bort om Vinteren, maa der saaes omtrent fuld Udsæd af Rug. Endelig kan Lyngby Vintervikker give et godt Tilskud til en Rugafgrøde; men da Vikkerne vanskeligt lader sig sortere rent fra Rugen, kan denne Blanding kun anbefales, hvor det er Hensigten at fodre Afgrøden op.

Kornafgrødernes Kærneudbytte udgjorde tilsammen 26,279,000 Tdr., hvilket er 186,000 Tdr. mindre end i 1910 men 367,000 Tdr. mere end i Gennemsnit for 1906—10 og 2,074,000 mere end i 1901—05. Halmudbyttet er opgivet lidt større for 1911 end for 1910, nemlig til 69.7 Mill. Cent. imod 63.8 Mill. Cent.

Kartoflerne gav et samlet Udbytte af 7,480,000 Tdr. imod 7,730,000 Tdr. i 1910, altsaa et Mindreudbytte af 250,000 Tdr., men 500,000 Tdr. mere end i Gennemsnit for 1906—10 og ca. 1 Mill. Tdr. mere end 1901—05.

Avlen af Foderroer var Aarets svageste Punkt.

Runkelroerne, Kaalroerne, Turnipsen og Gulerødderne gav tilsammen 108 Mill. Tdr., hvilket er 23 Mill. Tdr. mindre end i 1910 og 15 Mill. Tdr. mindre end i 1906—10. Mindreudbyttet fordeler sig nogenlunde ligeligt paa alle de 4 nævnte Arter. Aarsagen til de smaa Rodfrugtafgrøder er dels at søge i Eftersommerens og Efteraarets meget sparsomme Regnmængde, dels i stærke Bladlusangreb, der ikke alene hjemsøgte Kaalroerne, men ogsaa Runkelroerne, ligesom Kaalroer og Turnips plagedes af Meldug. For Runkelroernes Vedkommende bødede den ret høje Tørstofprocent paa det lille Roeudbytte, saa at Tørstofudbyttet alligevel blev taaleligt. Runkelroerne havde nemlig i Gennemsnit af et meget stort Antal Prøver rigelig 13 pCt. Tørstof imod ca. $11^1/_2$ i 1910 og 12 pCt. i Gennemsnit for 1906—10. Kaalroerne havde derimod kun 11.9 pCt. Tørstof i Jylland og 10.9 paa Øerne imod henholdsvis 12.0 og 11.4 i 1910 og 12.4 og 12.0 for 1906—10. Turnips havde tæt ved 10 pCt. Tørstof, hvilket for Jylland var 2 Tiendedele og for Øerne 7 Tiendedele over Gennemsnit for det forudgaaende Femaar. Gulerødderne havde ca. 12 pCt. Tørstof, hvilket svarer til det sidste Femaars Gennemsnit. Sukkerroerne gav et noget mindre Udbytte pr. Td. Ld. end i 1910, men lidt større end i Femaaret 1906—10.

Høhøsten gav et Udbytte, der ialt var lidt lavere end for 1910, nemlig 40 Mill. Cnt. imod 40.3 Mill. i 1910 og 40.7 Mill. i 1906—10. Det var Agerhøet paa Øerne, der gav temmelig lidt, medens i Jylland hele Høhøsten gav lidt mere end i det foregaaende Aar. Høet, særlig Agerhøet, fremtraadte med en mindre god Kvalitet end Kornafgrøderne, idet Høbjergningen væsentlig faldt i Regnperioden i sidste Halvdel af Juni.

Den officielle Høstberetning for 1911 er tilført en meget væsentlig og paaskønnelsesværdig Forbedring, idet der for første Gang er foretaget og forelagt en Opgørelse over Udbyttet af Sommergræsning og Grønfoder. Forfatteren af nærværende Linier henledede for

12 Aar siden Opmærksomheden paa visse Mangier i vor Høststatistik*), derunder navnlig ogsaa den Mangel, at der ingen Oplysninger fandtes om den meget betydelige Post, som Græsningen og Grønfoderafgrøderne repræsenterer. Efter en Række Forhandlinger om dette Spørgsmaal, og efter at navnlig nu afdøde Kammerherre *K. Sehested* og senere Sekretær *H. C. Larsen* havde udarbejdet nærmere Forslag til Optagelse af en Statistik herover, har Bureauet nu med Bistand af Kontrolforeningerne indsamlet et Materiale, der synes at give en meget brugelig Fremstilling af denne Sag. Det viser sig herved, at Udbyttet af Sommergræsning og Grønfoder for Sommeren 1911 har kunnet opgøres til 2861 Millioner Foderenheder, heraf 1271 Mill. paa Øerne og 1590 Mill. i Jylland. Vil man anslaa dette til en Pengeværdi af 5 Øre pr. Foderenhed, kommer man til et Beløb paa 143 Mill. Kr., hvilket viser, at man ikke har regnet for højt men snarere for lavt, naar man tidligere har anslaaet Græsningsudbyttet og Grønfoderet til ca. 100 Mill. Kr.

Ved Forsøgsstationerne er der afsluttet forskellige Forsøgsrækker og paabegyndt andre*). Følgende Forsøgsberetninger er udkomne i Aaret 1911: Dyrkningsforsøg med Rødkløver 1898—1910. Ved *E. Lindhard.* En Undersøgelse over Fremgangsmaaden ved Tørstofbestemmelse i Roer. Ved *R. K. Kristensen.* Undersøgelser over Forholdet mellem Størrelse, Vægtfylde og Tørstofindhold af Runkelroer. Ved *R. K. Kristensen.* Sumpkartoffel. Ved *A. J. Hansen.* Forsøg med Anvendelse af Kalk som Middel mod Kaalbroksvamp. Ved *F. Kølpin Ravn.* Dyrkningsforsøg med Blandsæd til Modenhed 1899—1908. Ved *Fr. Hansen.* Undersøgelser over danske Græsmarksplanters Indhold af

*) Jvf. Aarsberetning om Statens Planteavlsudvalgs Virksomhed 1903—04, S. 86 o. flg.

**) Jvf. Arbejdsplan for Statens Forsøg i Plantekultur i Finansaaret 1911—12.

Kvælstof, Kali og Fosforsyre. Ved *R. K. Kristensen.* 18 Aars Dyrkningsforsøg med Rodfrugtarter. Ved *L. Helweg.* Samtlige disse Beretninger findes i »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl«, 18. Bind, af hvis Indhold i øvrigt skal nævnes: *J. E. V. Boas:* Raagerne og Raageskade i Danmark. *M. L. Mortensen:* Om Sygdomme hos Kornarterne, foraarsagede ved Fusarium-Angreb. *M. L. Mortensen, Sofie Rostrup* og *F. Kølpin Ravn:* Oversigt over Landbrugsplanternes Sygdomme i 1910. *Axel Garboe:* Om Jordbundens Kolloider. *F. Kølpin Ravn:* Foranstaltninger til Bekæmpelse af Plantesygdomme i Nordamerika. *Anton Christensen:* Oversigt over fremmed Litteratur vedr. Landbrugets Jorddyrkning og Plantekultur 1909. *K. Dorph-Petersen:* Beretning fra Statsanstalten Dansk Frøkontrol for 1910—11. *E. Lindhard:* Om Rødkløverens Bestøvning. *H. A. B. Vestergaard:* Hvedemyggelarvers Angreb paa forskellige Hvedesorter. Fra Statens Forsøgsvirksomhed er der endvidere udsendt følgende korte »Meddelelser«: Udbytteforsøg med Kløver fra forskellige Avlssteder. Frøavl af Hundegræs. Frøavl af Kællingetand. Udbytteforsøg med Lucerne fra forskellige Avlssteder. Resultater af Forsøg med Rugsorter. Resultater af Dyrkningsforsøg med Blandsæd. Endelig giver de udførlige Beretninger fra Statens Planteavlsudvalg for Finansaarene 1910—11 og for 1911—12 fyldige Oplysninger om Forsøgsvirksomhedens Organisation, om de til Raadighed staaende Statsbevillinger, om de enkelte Stationer, om stedfundne Møder og Forhandlinger m. v.

Landboforeningerne har med Energi og Dygtighed fortsat deres Arbejde til Fremme af Planteavlen, og der foreligger som sædvanlig udførlige og indholdsrige Beretninger om dette Arbejde. Den meget omfattende »Beretning om Planteavlsarbejdet i Landboforeningerne i Jylland 1911« beretter om ca. 1200 lokale Markforsøg — heraf 910 Gødningsforsøg o. l., 107 Forsøg med Kulturformer af Korn og Rodfrugter, 32 Forsøg med Frø-

blandinger, 6 Forsøg med Lucerne, 7 vedrørende Saatider og Saamængder, 10 med Udtynding af Rodfrugter, 40 med Ukrudets Bekæmpelse o. s. v. —, endvidere om 31 Forevisningsmarker, 9 Prøver med og Forevisninger af Redskaber og Maskiner, 44 Præmieringer af Mark- og Havebrug, 23 Planteavlsudstillinger, 261 Foredrag om Planteavlsspørgsmaal, fremdeles om Tørstof- og Kalkbestemmelser, Fremavl af Sædekorn, Fordeling af Kalk, Kunstgødning og Sædevarer o. s. v.

»Beretning om Landboforeningernes Virksomhed for Planteavlen paa Sjælland 1911« gør Rede for henved 500 lokale Markforsøg, deraf 281 Gødningsforsøg, 92 Forsøg med Sorter og Stammer af Korn og Rodfrugter, 31 Forsøg vedrørende Græs- og Lucernemarker, 30 vedrørende Saaningsforhold, 18 Høstningsforsøg m. v., for 6 Forevisningsmarker, Bedømmelse af 39 Markbrug, Kontrol med Plantedyrkningens Rentabilitet m. v.

Endvidere foreligger »Beretning om lokale Markforsøg udførte i Sommeren 1911 af De samv. Landboforeninger i Fyns Stift«, der foruden Redegørelse for de sædvanlige Markforsøg og beslægtede Arbejder tillige giver gode Bidrag til Belysning af den usunde Frøhandel, som endnu stadig kan trives, takket være en ubegribelig Godtroenhed, som endnu bor tilhuse hos altfor mange Landmænd, overfor hvem selv de mest graverende Afsløringer synes at være ganske uden Virkning. Det synes, at saa længe der er Mennesker, der vil bedrage, er der et stort Publikum, der staar rede til at lade sig bedrage.

Endelig foreligger der »Beretning om De samvirkende lolland-falsterske Landboforeningers Virksomhed for Planteavlen paa Lolland-Falster 1911«, der tillige indeholder en Beretning fra Abed Planteavlsstation.

Lignende Beretninger er udsendt fra De samvirkende jydske og sjællandske Husmandsforeninger. Det er i Hovedsagen de samme Opgaver, man her har taget op som i Landboforeningerne, og noget Samarbejde

her under frie Former vilde utvivlsomt være af det gode for alle Parter.

I Erkendelse af de alvorlige Tab, der kan foranlediges ved Angreb af Plantesygdomme og Skadedyr paa Markens Afgrøder, fremdroges i afvigte Aar Spørgsmaalet om Forsikring mod Tab ved Plantesygdomme. Denne Sag, der iøvrigt allerede for nogle Aar siden var fremme til Diskussion, rejstes af Proprietær *H. Sahlertz* og drøftedes ved forskellige Møder og henvistes derefter til Udvalgsbehandling. Saavidt det af de foreløbige Forhandlinger kunde skønnes, var Meningerne stærkt delte om Hensigtsmæssigheden og navnlig om Gennemførligheden af en saadan Foranstaltning. Sagens Skæbne vil dog først finde sin Afgørelse i kommende Aar, og antagelig vil denne væsentlig blive afhængig af den Stilling, som Landboforeningerne gennem deres Delegeretmøder vil tage til den.

En særdeles livlig Interesse knyttede sig — ligesom i de nærmest foregaaende Aar — til Frøavlen. Navnlig blev der atter i 1911 udlagt forholdsvis meget betydelige Arealer til Avl af Græsfrø. De rige Frøafgrøder, der høstedes og den gode Kvalitet, hvormed en væsentlig Del af Frøet fremtraadte, gav fornyede Vidnesbyrd, at der her i Landet findes særdeles gode Betingelser for Græsfrøavl. Der opnaaedes derhos saa gode Priser, at en yderligere stærk Forøgelse af Græsfrøarealerne kan betragtes som givet. Medens Interessen hidtil for en væsentlig Del har været knyttet til Hundegræs-Frøavl, begynder man ved Siden heraf at kaste sig over andre Græsarter, saasom Eng-Svingel — der sidste Aar gik op til tidligere ukendt høje Priser —, Timothe, Draphavre, Rajgræsserne o. fl. Overfor Frøavlen af Bælgplanterne forholder man sig mere reserveret, men der er dog giort Tilløb til Avl af Alsike — jævnlig i Blanding med Timothe — Kællingetand, Hvidkløver, Sneglebælg o. fl. Den vigtigste af alle disse Plantearter, nemlig Rødkløveren, har man hidtil ikke rigtigt turdet binde an med.

Den Frygt for Overproduktion, der i de senere Aar er kommen saa stærkt til Orde, har ikke hindret en meget stærk Udvidelse af Frøavlen, og hidtil har den da heldigvis ogsaa vist sig ugrundet. Jo mere ligelig Produktionen fordeles paa de forskellige Arter i Forhold til Forbruget, desto længere udskydes selvfølgelig Tidspunktet for Overproduktion. Der kræves jo da endelig ogsaa ret betydelige Arealer med Græs- og Kløverfrø alene til Dækning af vort eget Forbrug. Og kan der saa efterhaanden oparbejdes en solid Eksport, kan der vel være Haab om, at der endnu i en Række Aar vil være Penge at tjene ved Frøavl, særlig efterhaanden som baade Avlen og Omsætningen heraf kommer ind under en velorganiseret Ledelse. Endelig maa det ogsaa erindres, at i det Øjeblik Frøpriserne falder stærkt, kan man jo let og hurtigt forlade denne Produktion.

De aarelange Diskussioner om Oprettelse af Sukkerfabriker i andre Landsdele end de, der hidtil har haft Privilegium paa saadanne, gav sig endelig i 1911 et praktisk Udslag, idet det da lykkedes efter Udfoldelse af de største Anstrængelser, særlig fra Godsejer *C. Lawaetz's* Side at faa tilvejebragt de fornødne Betingelser for Anlæg af en ny Sukkerfabrik i Vestsjælland. Denne vil nu blive bygget i Gjørløv. Samtidig har der været arbejdet ihærdigt — men foreløbig uden positivt Resultat — paa Anlæg af endnu flere nye Fabriker.

Landbrugets Forsikringsvæsen i Danmark.

Af cand. polit. *Johs. Dalhoff*,
Assistent i Statens statistiske Bureau.

Indledning.

Den følgende Fremstilling af det danske Landbrugs Forsikringsvæsen er udarbejdet i Sommeren 1911 paa Foranledning af Det internationale Landbrugsinstituts herværende Bureau til Offentliggørelse i Institutets Bulletin. Nedenstaaende fremtræder den dog i en noget forkortet og paa visse Punkter ændret Skikkelse, idet forskellige for udenlandske Læsere nødvendige Oplysninger her har kunnet udelades.

Landbrugets Ulykkesforsikring er ikke omtalt, idet den tidligere har været Genstand for særlig Omtale i Institutets Bulletin, og med Hensyn til Livsforsikringen findes der ikke særlige Institutioner for Landbruget. Afhandlingens Indhold er derfor begrænset til de forskellige Brancher af Skadesforsikringen (Brand-, Stormskade-, Hagel- og Kreaturforsikring m. fl.), idet der særlig er lagt Vægt paa statistisk at vise det Udviklingstrin, der nu er naaet.

Som Kilder er benyttet, hvad der foreligger af officiel Statistik, og forskelligt Materiale i Statistisk Bureau, Landøkonomisk Aarbog, Forsikringsfagpressen (bl. a. Assurandøren, 15. Aarg. Nr. 3, 4, 10, 11 og 13) og en Række Jubilæumsskrifter og Beretninger fra forskellige større Selskaber og Foreninger. Paa ikke faa Punkter har Kilderne dog været mangelfulde og forskellige Tal og Angivelser er derfor ansatte efter Skøn og er muligvis ikke helt rigtige. Men de eventuelle fejlagtige Angivelser kan muligvis bidrage til, at de nøjagtige kommer frem for Dagens Lys og har jo saa derved gjort nogen Nytte.

Den stærke Udvikling i det danske Landbrug, der strækker sig tilbage til Midten af det forrige Aarhundrede, men navnlig har fundet Sted siden 1880'erne, den store Kapital, Landbruget raader over, og Produktionens stigende Værdi, har medført en samtidig betydelig Stigning i Antallet af Forsikringsinstitutioner for Landbruget og i disses Omfang; de danske Landbrugeres bekendte Evne til at danne Sammenslutninger med økonomiske Formaal, der har givet sig Udslag i Oprettelsen af Andelsmejerierne, -slagterierne, Forbrugsforeningerne o. m. a., har givet disse Forsikringsinstitutioner et bestemt og gennemgaaende ganske ensartet Præg: det store Flertal af dem er gensidige Foreninger, der er dannet af og for en større eller mindre Kreds af Landbrugere og administreres af Landbrugerne selv. Staten har ikke gennem Lovgivning eller paa anden Maade lagt Baand paa dem, men har heller ikke støttet dem eller ydet dem nogen Beskyttelse (en særlig Forsikringslovgivning findes overhovedet kun for Livs- og Bygningsbrandforsikring). Om mange af de ældre Forsikringsforeninger gælder det, at der med deres Oprettelse tillige har været forbundet andre Hensigter: f. Eks. at samle en Egns Befolkning i politisk Øjemed; af de i de senere Aar oprettede Forsikringskasser er ikke saa faa knyttede til de Bestræbelser, der nu udfoldes for at skabe selvstændige Organisationer for Husmandsstanden.

Rent forsikringsmæssigt set er Flertallet af disse Institutioner ret ufuldkomne; deres Omraade er i mange Tilfælde alt for lille til at give blot nogenlunde stabile Skadesforhold. Om noget rationelt beregnet Præmiegrundlag er der sjældent Tale; der opkræves forud visse Indskud og Præmier, hvorefter Aarets Underskud dækkes ved Ekstrapaaligninger paa Medlemmerne. En Opsamling af Reservefond kan derfor heller ikke finde Sted, mødte ofte tidligere endogsaa Modstand, fordi et saadant kunde foranledige Tab ved Besvigelser, og Genforsikring anvendes som oftest slet ikke; den Regnskabsføring og Revision, der finder Sted, var i ældre Tid og vil vel endnu ofte vise sig at være af meget primitiv Art*). Men der administreres gennemgaaende meget billigt, hvilket giver de smaa

*) Den nylig vedtagne Bogføringslov vil dog rimeligvis forandre Forholdene til det bedre.

Foreninger et Fortrin for de store, og har gjort det vanskeligt eller umuligt baade for danske Aktieselskaber og for udenlandske Selskaber at tage en Konkurrence op.

Efterhaanden er der dog i de forskellige Brancher ved Siden af de smaa lokale Foreninger opstaaet større, forretningsmæssigt ledede Foreninger eller Selskaber, men næsten alle ogsaa indrettede efter Gensidighedsprincippet; og de Fordele, disse byder paa: fastere Præmier, større Sikkerhed, rationel Tarifering af Præmierne efter Risiko o. l., har gjort, at de gerne er vundet stærkt frem paa de andres Bekostning. Som saadanne skal nævnes »Danmark« i Løsøreforsikringen, »Dansk Forsikrings Forening mod Stormskade«, Kreaturforsikringsselskaberne »Kustos« og »Pan« o. s. v., hvorom det nærmere vil fremgaa af de følgende Afsnit.

Paa et enkelt Omraade, Brandforsikring af fast Ejendom, har Forholdene udviklet sig paa en særlig Maade som Følge af, at Staten allerede paa et tidligt Tidspunkt tog Sagen i sin Haand og stadig gennem en særlig Lovgivning har grebet ind i Forholdenes Udvikling.

Brandforsikring.

A. Forsikring af faste Ejendomme.

Danmarks ældste Institution for Brandforsikring paa Landet, »Den almindelige Brandforsikring for Landbygninger«, oprettedes i 1792. Slutningen af det 18de Aarhundrede var »de store Landboreformers Tid« i Danmark. Fællesskabets Ophævelse, Udskiftningen af Jorderne, Udflytningen fra de tidligere tæt sammenbyggede Landsbyer, hvormed fulgte Opførelsen af mange nye og mere værdifulde Bøndergaarde, var Reformer, der alle paabegyndtes i denne Periode, og som bidrog deres til Oprettelsen af den nævnte Institution.

I ældre Tid tog Regeringen sig undertiden af de brandlidte ved at tilstaa dem Skattefrihed, Understøttelse

af den kongelige Kasse eller en Kollekt. Dog skal der allerede i første Halvdel af det 18de Aarhundrede have været enkelte mindre Brandforsikringsforeninger, ved Midten af Aarhundredet henved 50, hvis Medlemmer havde forpligtet sig til at yde hinanden Bygningshjælp i Tilfælde af Brandskade. Dog var det kun aldeles undtagelsesvis, at Folk paa Landet havde forsikret i de Tider.

»Den almindelige Brandforsikring« oprettedes som en monopoliseret Statsinstitution. Ledelsen af Brandforsikringen stod direkte under Regeringen og foregik under de stiveste Former. Saaledes blev der først i 1857, trods mange Aars Andragender derom, indført en klassificeret Præmietarif. Præmien havde længe været 2 p. m. for enhver Risiko. I 1872 overgik Foreningen til at blive et privat gensidigt Selskab, hvis Interessenter blev solidarisk ansvarlige, og som styredes af en Direktion og et Repræsentantskab, men dog under Justitsministerens Tilsyn. Det fastsattes ved Lov, at Forsikringen skulde staa aaben for alle offentlige og private Bygninger, som var forsvarlig indrettede mod Brandfare; der tilsikredes Panthavere i de forsikrede Ejendomme visse Rettigheder, navnlig derved, at en Forsikring ikke kunde ophæves uden Samtykke fra alle Panthavere. I de i Foreningen assurerede Ejendomme kunde umyndiges og offentlige Midler anbringes, og Foreningen fik lovbestemt Panteret for Brandkontingentrestancer. Ved disse og andre Bestemmelser holdt Foreningen længe sin Stilling som faktisk monopoliseret.

Da »Landbygningernes Brandforsikring« oprettedes i 1792, begyndte den med en indtegnet Forsikringssum af ca. 25 Mill. Kr., der overgik fra andre Institutioner. 50 Aar efter var Summen 10-doblet, og i de siden forløbne 70 Aar er Summen atter 10-doblet. Den indtegnede Forsikringssum i forskellige Aar fremgaar af nedenstaaende:

Aar 1800	ca.	50	Mill. Kr.
— 1825	-	215	—
— 1850	-	300	—

Aar 1875	ca.	900	Mill. Kr.
— 1900	-	1900	—
— 1910	-	2500	—

Tallene kendetegner den omtalte Brandforsikrings-Institutions stærke Vækst gennem Tiderne. Denne skyldes først og fremmest Værdifremgangen i Landbrugets Ejendomme og Oprettelsen af nye Landbrug, men derimod vistnok kun for den første Periodes Vedkommende tillige en stigende Anvendelse af Forsikring; det maa i alt Fald betragtes som givet, at allerede i Midten af forrige Aarhundrede var saa godt som alle Landejendomme forsikrede. Til de anførte Tal maa iøvrigt bemærkes, at en Del oprindelige Landsbyer i Tidens Løb er gaaet over til at blive Dele af Hovedstaden eller selvstændige Købstæder, men deres Huse er dog vedblivende forsikrede i »Landbygningernes Brandforsikring«. Paa den anden Side er der tilkommet andre Foreninger, der tegner Bygningsbrandforsikring paa Landet. (Jvfr. herom det følgende.)

Til nærmere Belysning af det her omtalte, paa sit Omraade stadig ganske dominerende Selskabs indre Forhold skal iøvrigt for de senere Aar anføres, at den gennemsnitlige Skadesprocent i 10-Aaret $19^{01}/_{02}$—$19^{10}/_{11}$ har været 1.52. I de to foregaaende 10-Aar var den 1.46 og 1.58, og hvis man vil gaa længere tilbage, beregnedes den for de to Femaar 1854—58 og 1859—63 til henholdsvis 1.94 og 1.59. Kontingentet har i 1901—10 gennemsnitlig udgjort 1.63 pCt. af Forsikringssummen. Saavel absolut som relativt er Kontingentet ret stærkt varierende fra Aar til Aar, saaledes at der efter et Aar med et højt Skadesbeløb følger et Aar med store Kontingenter.

Dette foranlediges af, at Landbygningernes Brandforsikring gennemgaaende arbejder med for lave ordinære Præmier, saaledes at der stadig bagud maa opkræves Ekstrapræmier, og saaledes at det ikke har været muligt at opsamle et Reservefond, hvortil man kunde søge i de daarlige Aar.

»Landbygningernes almindelige Brandforsikring« er stadig Kæmpen blandt de forskellige Foretagender paa dette Omraade (jvfr. Tabellen S. 560). De ældste Konkurrenter fremkom dog allerede i 1850erne; den ene var for Landbygninger i Thisted Amt, den anden for mindre Landejendomsbesiddere i Nørrejylland; begge oprettedes som gensidige Selskaber i Forbindelse med tidligere oprettede Løsøreforsikringer, men endnu midt i 80erne var deres Forsikringssum for Bygninger kun ca. 20 Mill. Kr. for hver. Det store Selskabs Privilegier, de mange Vanskeligheder og Formaliteter, der var forbundne med at træde ud deraf, gav det et faktisk Monopol, der først blev brudt ved Loven af 1889, hvorefter ogsaa andre gensidige Foreninger for Forsikring af faste Ejendomme, der underkastede sig Justitsministeriets Tilsyn og opfyldte en Række nærmere angivne Betingelser, fik samme legale Rettigheder som den »almindelige«.

I Henhold til den nævnte Lov er anerkendte — foruden de to allerede bestaaende Selskaber — i 1890: Østifternes Brandforsikring for mindre Landbygninger; i 1906: Forsikringsselskabet »Vermund«; i 1908: Danske Grundejeres Brandforsikring og Husmandsbrandkassen. De tre førstnævnte arbejder saavel i By som paa Land; den sidstnævnte er et Udtryk for Husmandsstandens i de senere Aar stærkt fremtrædende Bestræbelser for selv at hævde sine Standsinteresser og skabe sine egne Institutioner; den staar i nøje Forbindelse med de andre Husmandsorganisationer.

Brandforsikringspræmien for samtlige Bygninger paa Landet i Danmark var for 1910 $3^1/_4$ à $3^1/_3$ Mill. Kr. eller omkring $1^1/_2$ p. m. gennemsnitlig.

Angaaende Brandskadernes Antal og Aarsager skal meddeles nedenstaaende Uddrag af den Statistik, der udarbejdes herom af »Landbygningernes almindelige Brandforsikring«. For den samlede Bygningsbrandforsikring paa Landet bliver Tallene naturligvis væsentlig højere ($^1/_4$ à $^1/_3$ højere), men der foreligger ikke Materiale til en

	Forsikringssum i Mill. Kr.		
	1909	1910	1911
Alm. Brandforsikring*)	1620.1	1645.9	1692.4
Mindre Landejendomme i Nørre-Jylland	161.6	138.3	134.1
Thisted Amts	33.8	34.4	35.8
Østifternes*)	354.0	361.5	374.5
Vermund**)	—	24.6	33.5
Danske Grundejeres**) ca.	20.0	54.9	73.3
Husmandsbrandkassen	67.0	87.8	123.1
Ialt...	2256.5	2347.4	2466.7

saadan samlet Opgørelse. Tallene angiver de gennemsnitlige aarlige Antal eller Beløb for de 5 sidste Regnskabsaar og omfatter ikke Selskabets Forsikringer i Hovedstaden.

Aarsag	Gnstl. aarligt Antal Brande			Gnstl. aarligt Skadesbeløb Kr.
	Beviste	Formodede	Tilsammen	
Forsæt	22	38	60	559000
Uagtsomhed	181	47	228	813000
Bygningsmangler	68	64	132	442000
Lynild	121	4	125	328000
Anden Hændelse	95	51	146	800000
Tilsammen...	487	204	691	2942000
Ubekendt	—	—	139	905000
Ialt...	—	—	830	3847000

Endnu et Materiale til Oplysning om dansk Bygningsbrandforsikring skal fremdrages, idet der i Indberetningerne om Vurderingerne til Ejendomsskyld i 1909 er medtaget ikke blot hver enkelt Ejendoms samlede Værdi, men

*) Med Fradrag af Byejendomme.
**) Uden Fradrag af Byejendomme.

tillige dens Assurancesum. Dette Materiale er bearbejdet af Statens statistiske Bureau *).

Af det herom udgivne Tabelværk er uddraget nedenstaaende Oversigter:

	Antal Ejendomme	Samlet Værdi Mill. Kr.	Assurance Mill. Kr.	Assurance i Forhold til Værdi pCt.
Hovedstaden	18437	1724	1266	73
Provinsbyerne	63462	964	732	76
Landdistrikterne	310300	3422	2131	61
Hele Landet...	392199	6110	4119	67

Til nærmere Specificering af Ejendommene i Landdistrikterne meddeles følgende:

	Antal Ejendomme	Samlet Værdi Mill. Kr.	Assurance Mill. Kr.	Assurance i Forhold til Værdi pCt.
Landbrug til Værdi:				
over 50000 Kr.	4758	522.7	279.7	53
20—50000 —	32660	967.2	481.2	50
8—20000 —	48987	605.3	352.2	58
under 8000 —	92156	406.2	264.4	65
Smaaejend., Boliger ...	108033	585.6	537.7	92
Møller, Mejerier, Fabrikker	4545	107.7	106.6	99
Stats- og kommunale Ejendomme	8175	101.7	93.7	92
Skovejendomme	1223	95.0	5.5	—
Ubebyggede Grunde...	9763	30.6	—	—
Ialt...	310300	3422.0	2121.0	61

*) Vurderingen til Ejendomsskyld pr. 1. Juli 1909. Statistisk Tabelværk, 5. Række, Litra E, Nr. 6.

Naar den her anførte samlede Assurancesum er noget lavere end den i den samlede Oversigt for de forskellige Selskaber Side 560 anførte (for 1909), skyldes det bl. a., at Assurancesummerne for Privatbanernes Bygninger, Kirker (til Beløb ca. 65 Mill. Kr.) m. fl. ikke er medtagne i Vurderingen til Ejendomsskyld, ligesom der i den nævnte Oversigt, som bemærket, indgaar en Del Købstadejendomme. Statens Jernbanestationer, Havnebygninger o. lign. vurderes heller ikke til Ejendomsskyld, men da de er forsikrede i Statsbrandforsikringsfonden, indgaar de ikke i Tallene for de anførte Selskaber.

Assurancesummen er, som det vil ses af Tabellen, for visse Ejendomsgrupper urimelig høj i Forhold til Ejendommenes hele Værdi*); det gælder navnlig om industrielle Ejendomme. For Mejerier har det f. Eks. vist sig, at Assurancesummen er $^1/_3$ højere end Vurderingen. Ved de største Landbrugsejendomme kommer det Forhold til at gøre sig gældende, at adskillige af dem har kostbare Hovedbygninger, ofte Slotte af kunstnerisk eller historisk Værdi, der er forholdsvis højt assurerede.

(Sluttes.)

*) Fra sagkyndig Side er denne »Overvurdering« skønnet at være gennemsnitlig ca. 30 pCt. Jfr. Landstingets Forhandlinger 1910—11 om Statspolitiet.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1911.

II.

Beretning fra Statskonsulent i Hesteavl, særlig med Hensyn til Avl af svære Heste, *J. Jensen.*

Om Aaret 1911 er der for min Virksomheds Vedkommende ikke meget Nyt at meddele. Jeg har som sædvanlig ledet Kaaringerne over svære Hingste, hvilke paa faa nær var tilfredsstillende, baade kvanti- og kvalitativt. Derimod har jeg kun kunnet overkomme nogle faa Hoppekaaringer i den knappe Tid, der er mig levnet dertil. I Følge min Instruks skal jeg saa vidt mulig deltage som fast Kaaringsmedlem i Hesteavlsforeningernes Kaaring af svære Hingste og Hopper; men da Kaaringstiden kun varer ca. 5 Uger, fra Slutningen af Februar til Begyndelsen af April, og Hingstekaaringerne deraf tager mindst den halve Tid, bliver der kun faa Dage til Hoppekaaringer, saa meget mere som Marts Maaned i andre Retninger ogsaa er min travleste Tid.

Siden Hesteavlsforeningerne er vokset til et Antal af over 200 alene i Jylland, er Kaaringsarbejdet blevet uoverkommeligt for Enkeltmand, selv efter at man har indskrænket Hoppekaaringernes Afholdelse til hvert 3. Aar. Der er derfor af Hesteavlsforeningerne valgt Kaarings-Suppleanter for hvert af Jyllands Amter. Paa Fyn for-

anstaltes Hoppekaaringerne afholdte af De samvirkende Hesteavlsforeninger.

Disse Hoppekaaringer har i de mange Aar været mig en nødvendig Hjælp til at lære Landets Hoppebestand at kende, baade hvad Ydre og Afstamning angaar, ligesom de ogsaa har været benyttede til Antagelse af Hopper til Stambogen.

Kaaringerne er det eneste Sted, hvor Fællesdommer-Institutionen er paabudt og praktiseret igennem en Aarrække, og der er ingen Tvivl om, at det sagkyndige Publikum erkender dens Nytte, ja Nødvendighed. Vort Præmiesystem med de talrige suveræne Dommerkomiteer, der arbejder efter forskellige Principper, kan selvfølgelig ikke fremme bl. a. Ensartethed i strengere Forstand.

M. H. t. Stambogsføringen er der sket den Forandring, at »De samvirkende danske Landboforeninger«, der udgiver Stambøgerne, har truffet den Bestemmelse, at Optagelse af en Hingst betales med 15 Kr. og af en Hoppe med 4 Kr. Og der var ikke en eneste Hingsteejer, der undslog sig ved at betale denne nye Skat; men Spørgsmaalet bliver rigtignok, om Hoppeejerne vil vise sig lige saa villige. Efter den hidtidige Norm optages der ca. 35 Hingste og ca. 350 Hopper aarlig. Da tilmed Stambogen over jydske Heste kan sælges og derigennem viser, at den har Livsbetingelser, kan man sikkert betragte Sagen som blivende, saa meget mere som dens Eksistensberettigelse fremgaar af, at man i Slesvig, hvor Avlen nu er helt jydsk, kræver, at Mødrene til de Hingste, der opkøbes i Jylland og fremstilles ved den slesvigske obligatoriske Kaaring, skal være indførte i Stambogen for at Sønnerne kan kaares. Ved Forhandling med Formanden for Kaaringskommissionen, Hs. Ekscell. Greve *Schimmelmann*, har jeg foreløbig opnaaet den Lempelse, at Hingstene, der findes gode nok dertil, kan kaares, naar jeg godkender Afstamningen.

For al Handel med Avlsdyr, baade ud- og indadtil,

bliver Stambogsføring mere og mere en Nødvendighed. I Aarets Løb er udkommen 18. Hefte af Hingstestambogen. Ligesom denne i flere Aar er udkommen aarlig, er det Bestemmelsen, at dette fremtidig ogsaa skal gælde for Hoppestambogen.

I Følge Husdyrlovens § 13 skal jeg for de svære Hestes Vedkommende udtage Hopper til Bedækning ved enkelte udsøgte, statsunderstøttede Foreningshingste i et Antal af 10 pr. Hingst, for gennem en saadan Parring at fremme Avlen. Denne Foranstaltning har nu igennem flere Aar staaet sin Prøve, idet der er stærk Efterspørgsel efter at komme til de enkelte udpegede Spidser, i Reglen kun et Par Stykker blandt de jydske Hingste, medens man ikke vil bringe det Offer at sende en Hoppe langt bort til Bedækning af en mere ordinær Hingst, selv om Bedækningspengene bliver stærkt reducerede. Folk véd godt, at det kun er gennem det bedste, at der er noget at vinde, og der er mange, der vil bringe Ofre derfor.

I Sommertiden har jeg besøgt de allerfleste Hingsteskuer og en Del større Dyrskuer. For Forsøgslaboratoriet har jeg foretaget nogle Rejser i Anledning af Fodringsforsøgene, der udføres med Plage paa Fyn. Af Møder har jeg ikke deltaget i ret mange, og af Foredrag har jeg holdt 8, hvoraf de fleste ved Hingstekaaringerne. Derimod har jeg udfoldet en ret betydelig litterær Virksomhed og haft en ikke ringe Korrespondance.

Beretning fra Statskonsulent i Hesteavl, særlig med Hensyn til Avl af lettere Heste, *J. C. A. Schwarz-Nielsen.*

Paa Sjælland afholdtes Afkomsskuerne i 1911 i Maj Maaned. Det var væsentlig kun de yngre Hingste, som stillede Afkom, altsaa for første Gang. Af Frederiks-

borghingstene stillede 5 syvaarige, 2 otteaarige og 2 ældre Hingste Afkom. Af disse blev 3 Hold sat i Kl. II B, 1 i Kl. III A, 1 i Kl. III B og 2 i IV Kl. Afkommet efter den ene af de ældre Hingste sattes i Kl. III B, efter den anden blev det ikke bedømt, da der kun stilledes 7 Stkr. Af Hingste af fremmed Halvblod, alle svært Halvblod, stilledes Afkom efter 5 yngre Hingste. 4 Hold sattes i Kl. III B, 1 i Kl. IV. Afkommet efter to ældre Hingste blev sat: 1 i Kl. III A, 1 i Kl. III B.

For dette Aars Afkomsskue, hvor det normalt kun var de yngre Hingstes Afkom, der skulde bedømmes, er det i Henhold til ovenstaaende karakteristisk, at medens Kl. II opnaaedes af 3 Hold i Frederiksborgafdelingen og 1 Hold kom i Kl. III A, naaede intet Hold i Afdelingen for fremmed Halvblod (det svære Halvblod) højere end i Kl. III B. Der var ikke stillet Afkom efter en eneste Hingst af let Halvblod. Deraf kan vel med Bestemthed sluttes, at i Øjeblikket har den lette Halvblodsavl kun ringe Udbredelse blandt Opdrætterne og mangler disses Sympathi. Konkurrencen staar for Øjeblikket mellem den svære Halvblodsavl og Frederiksborgavlen. For den opvoksende Hingstebestand, som nu er traadt i Virksomhed, er Dommen foreløbig faldet ud til Fordel for Frederiksborgavlen.

Angaaende Aarets Skuer, Indmeldelserne af Individer paa de forskellige Steder og Forholdet mellem Indmeldelser af lettere Heste og Trækheste henvises til følgende Tabel. Det vil ses, at Forholdene paa disse Omraader stiller sig saa omtrent ens for 1910 og 1911. Det største Antal Individer fremstilledes paa Fælles- og Jubilæumsskuet i Hillerød, af Hopper alene 117 Frederiksborghopper og 27 Halvblodshopper. For Frederiksborgafdelingen blev denne Udstilling en Succes, som sikkert vil tjene til yderligere at bestyrke Opdrætterne i den af de fleste nu valgte Avlsbranche. I det hele synes der nu ingen Tvivl om, at man paa Sjælland i den lettere Avl mere og mere samler sig om enten

Dato	Skue	Hingste (indmeldte)				Hopper (indmeldte)		Samlet Antal (ældre Hingste ikke medtaget)	
		Frb. Halvblod		Fremmed Halvblod					
		3 Aar	2 Aar	3 Aar	2 Aar	Frb. Halvblod	Fremmed Halvblod	Lette Heste	Trækheste
31/5 og 1/6	Næstved	11	11	3	4	53	3	85	3
1/6	Ringsted	1	8	»	»	28	»	37	3
7/6	Roskilde	1	7	2	2	»	»	12	14
7/6 og 8/6	Præstø	4	16	7	5	56	21	109	18
9/6	Haslev	1	6	1	1	50	1	60	4
10/6	Sorø	2	3	»	1	19	»	25	5
13/6 og 14/6	Faxe	4	3	6	5	20	22	60	15
20/6	Slagelse	2	»	1	7	13	11	34	48
23—25/6	Hillerød	25	27	3	3	117	27	202	6
28/6	Jyderup	3	5	3	5	8	5	29	32
	Tilsammen 1911	54	86	26	33	364	90	653	148
	— 1910	77	118	23	33	362	100	713	157

Frederiksborgavlen eller den svære Halvblodsavl. For den lettere Halvblodsavl er der kun liden og spredt Sympathi. Det skyldes i høj Grad Hoppecentret »Sjælland«s Virksomhed i Forbindelse med Afkomsskuerne, at denne bestemte Skelnen mellem disse to Avlsbrancher har bragt Avlen i et rationelt Spor, som garanterer os en paalidelig Fremgang med disse som indbyrdes konkurrerende. Tiden vil vise, hvilken af dem der i Længden faar Overtaget. I Øjeblikket er Frederiksborgavlen absolut dominerende. Som det senere ses, er det modsatte Tilfældet paa Fyn, hvor Frederiksborgavlen saa at sige er blevet helt undertrykt og tilsidesat af den svære Halvblodsavl.

Ved Kaaringerne er Deltagelsen i glædelig Fremgang. Frederiksborg Amt udmærker sig fremfor de andre ved gennem sin Opdrætterforening at have samlet saa at sige hele Amtet til fælles Deltagelse i disse aarlige Kaaringer og den aarlige Hingsterangering, denne henlagt til kort forinden Bedækningstiden. At faa dette System for Frederiksborgavlens Vedkommende gennemført over hele Sjælland skulde være en af de paa Martsmødet 1911 etablerede samvirkende Hesteavlsforeningers Opgaver. Kaaringssystemet har nemlig i de senere Aar kun ufuldkomment været gennemført i de andre Amter. I Ringsted har der saaledes ikke været afholdt Kaaring, skønt tidligere Kaaringer der har været stærkt besøgte og har vakt fortjent Opmærksomhed. I Sorø var Kaaringsmødet godt besøgt, og ogsaa i Præstø Amt, hvor de en Tid helt var hendøde, synes de nu Aar for Aar igen at tiltage i Tal og Anseelse. Det synes at vise sig heldigt til Hoppekaaringerne ogsaa at henlægge Føl- og Plageskuer, hvor der uddeles mindre Præmier for godt Hold af de unge Dyr.

Statshingsteskuet afholdtes i Roskilde fra 20. til 22. Juli. Af Hingste til sværere Brug var der indmeldt 45 imod 132 lettere. Tallene er forøgede med henholdsvis 4 og 6 fra det forudgaaende Aar. Af Frede-

riksborghingste var indmeldt 91, hvoraf 38 fireaarige, af Halvblodshingste 41, deraf 14 fireaarige. Et stort Antal afvistes. Af de fireaarige Frederiksborghingste fik saaledes kun 2 III Præmie, 5 IV Pr. og 4 V Pr., 4 kendtes »Brugbar«. Af det fremmede Halvblod fik 1 IV Pr. og 2 V Pr. Fremstillingen af yngre Hingste maa derfor for begge Avlsbranchers Vedkommende siges at have været mere flertallig end god. For første Gang uddeltes der en I Pr. i saavel Frederiksborgafdelingen som i Halvblodsafdelingen; baade Guldfux Frb. 169, ved Unge Zarif 96 af en Halsnæshoppe, og Baggesen HI 87, ved Ruthard, oldb. Stb. 1255, af Lenni IV, oldb. Stb. 9753, Hovedbeskeleren i Hoppecentret »Sjælland«, tildeltes denne. Køreprøven forløb godt.

Hoppecentret »Sjælland« afholdt sin Auktion den 9. September 1911. Der bortsolgtes 4 Frederiksborgføl og 30 Føl af svært Halvblod, hvoraf Frederiksborgføllene og 18 Halvblodsføl var af eget Tillæg, 11 ved Baggesen, 7 ved Birger. Føllene var de bedste, Centret endnu har bragt paa Markedet. Hoppebestanden er god. Alt ovenfor er omtalt Centrets betydningsfulde Virksomhed, særlig betydningsfuld ved at tjene til at bringe hele den vanskeligt systemsatte lettere Avl ind i rationelt Spor. Det tør derfor haabes, at den Centret hidtil tildelte Statsunderstøttelse ikke skal berøres af det nødvendiggjorte Sparesystems Indførelse.

Opdrætningsanstalten »Toftegaard«s Betydning som Led i de for den lettere Hesteavls Fremme betydningsfulde Foranstaltninger vinder Aar for Aar mere Anerkendelse. Atter i Aar har en større Opvisning med Støtte af Stifterens Arvinger fundet Sted.

I min sidste Aarsberetning omtaltes Frederiksborgvennernes Møde i København den 4. Marts 1911 og de dersteds vedtagne Resolutioner. Da der af Krigsministeriet nu i Foraaret atter er gjort Indkøb af Fuldblodshingste til Remonteproduktion, tør det vel antages, at man har taget Beslutning om fremdeles at fortsætte

med den hjemlige Remonteavl. Mødet blev ret pludselig sammenkaldt paa Foranstaltning af de Frederiksborgvenner, der med Ængstelse saa den unaturlig stærke Tilstrømning, der fandt Sted til de Kaaringer, som foranstaltedes af Selskabet til Køre- og Ridehestens Fremme, i hvis Haand ogsaa Kaaringen til Krigsministeriets Hingste var lagt. Kun dette sidste i Forbindelse med de til Selskabet for Øjemedet af Staten knyttede Rettigheder kunde forklare Opdrætternes pludselige Tilslutning til denne Forening, hvis Maal forøvrigt er det store Tal af Opdrættere imod. Frygten for, at Avlen derved og ved indirekte Støtte af Staten skulde blive bragt ind i et nyt Spor, modsat det, man med tilfredsstillende Resultat havde fulgt de sidste Aar, greb Opdrætterne. Det var et Principspørgsmaal i Avlen, det drejede sig om. Man mente derfor, at der snarest maatte tages til Orde i denne Sag. Mulig det nu, da intet direkte Resultat af Mødet er at paavise, vil vise sig, at Frygten var noget forhastet. Meget synes allerede at tyde derpaa. Sikkert har Mødet dog alligevel haft sin Betydning. Man har der faaet Lejlighed til at blive bekendt med Opdrætternes Opfattelse af Remonteavlsspørgsmaalet, Faren ved paany at kaste sig ind i Krydsningsavlen med det fremmede lettere Halvblod er blevet pointeret, og man har Frederiksborgvennernes bestemte Udtalelse for, at de hellere ser Rytteriremonterne indkøbte i Udlandet, end de vilde udsætte sig for at faa vor hjemlige Landavl paany paavirket ved Indblanding med let Halvblod, om dette skulde være fornødent, for at fremhjælpe Remonteavlen.

Paa Fyn er den lette Hesteavl nu kommet ind i et fast og bestemt Spor, og Fremgangen, om end langsom, tør vist siges at være sikker. Der arbejdes i Fællesskab over det hele mod et bestemt Maal, ɔ: Akklimatiseringen af den overførte svære Halvblodshest, navnlig den oldenborgske. De to Foreninger, hvoraf den ene samler samtlige Opdrættere ved sine aarlige Hingste- og

Hoppekaaringer, som afholdes rundt omkring paa Øen paa de Egne, hvor Tilslutningen til den lettere Avl er størst, den anden paa Formandens Initiativ og med hans Støtte samler Eliten af Avlen til det store Skue paa Brahetrolleborg, arbejder i bedste Forstaaelse mod det samme Maal. Atter i Aar har den førstomtalte Forenings sædvanlige Hoppeføllindkøb i Oldenborg fundet Sted. Ved disse Føls Bortauktionering øges og bedres vor hjemlige Hoppebestand fra Aar til Aar. Tilgangen af fireaarige Hingste til Statsskuet i Fjor var den bedste, der endnu er set. 4 af de bedste, de højest præmierede, var forinden kaaret i I Kl. Man har derfor Grund til at se paa Avlens Fremtid med Fortrøstning. Alle de omtalte fire Hingste var indførte, de to af Foreningen til den lette Hesteavls Fremme som Føl.

Paa Bornholm afholdtes Stats- og Foreningsskuet i Almindingen den 29. og 30. Juni. Der var af Frederiksborghopper indmeldt 61, nemlig 38 Følhopper og 23 treaarige. De svære Heste repræsenteredes ved henholdsvis 7 og 3, ialt 10. Af treaarige Frederiksborghingstplage var der 6, deriblandt Rolf Krake — ved Hermod af en Petrushoppe —, som af Foreningen til Hesteavlens Fremme er blevet købt som Foreningshingst, da Bornholmerne nødig vilde se denne lovende Plag fjærnet fra Øen. Ved Afkomsskuerne fik 3 af Øens Hingste for første Gang deres Afkom i II. Kl., hvad der jo tyder paa, at Avlen paa Bornholm er i glædelig Fremgang. Med Forventning imødeses, hvorledes Afkommet efter de senest indkøbte Foreningshingste, nemlig Dan, ved Frode Baarse, af en Hoppe, hvori en Del fremmed Blod (holstensk og oldenborgsk), og Dandy, ved Primus Manfred af en Pegasushoppe, vil falde ud. Dandy har desværre ikke vist sig meget frugtbar, hvad der maaske kan hidrøre fra, at den har været stærkt brugt. Dette kan da maaske ændre sig med Aarene.

For alle Tilfældes Skyld har Foreningen, hvem den tilhører, købt den ovenfor omtalte Rolf Krake.

Centret staar i Øjeblikket med den bedste Hoppebestand, det endnu har haft. Det synes at være blevet anbragt paa et heldigt Sted og under dygtig Ledelse. De belærende Maalinger og Vejninger, som i sine Enkeltheder er meddelte i Statsdyrskuekommissionens Beretning, hvortil henvises, fortsættes fremdeles.

Af Remonter er der i Fjor blevet opkøbt omtrent det samme Antal som i de forudgaaende Aar og til de sædvanlige Priser. I Forhold til Nutidens gængse Priser paa unge, ligealdrende Frederiksborgheste maa det vel siges, at disse Remontepriser er smaa, naar der ses hen til, hvor meget der tabes paa de Individer, som bliver vragede. En Forhøjelse af Remontepriserne bliver sikkert nødvendig, om Opdrætternes Interesse for Remonteavlen skal vedligeholdes, endsige øges.

Handelsforholdene har i det forløbne Aar ligesom Aaret forud stillet sig særdeles gunstigt. Priserne har været saa høje som nogensinde, og Hestene rives bort i den unge Alder, saa det er næsten ikke muligt at opdrive fuldaarige Handelsheste. Desværre medfører den stærke Efterspørgsel, at mange gode Følhoppeemner gaar tabt for Avlen. Særlig paa Bornholm klages der derover. Medens Gennemsnitsprisen paa $3^1/_2$ aarige lettere Heste vel omtrent, efter hvad der er indberettet fra de forskellige Egne, kan sættes til ca. 700 à 750 Kr., saa meddeles der fra Bornholm, at man der har opnaaet Priser i Begyndelsen af Efteraaret langt højere end nogensinde før, ja op til 850 Kr. for treaarige og til 950 Kr. for fuldaarige Heste.

Almindelig Opmærksomhed har det vakt, at der for første Gang i Aar med Held har været afholdt et større Marked i Haslev. Der skal her have været samlet henimod de 500 Heste, som paa jydsk Vis anbragtes i og fyldte Gaderne. Der skal have været mange Købere,

endog udenlandske, og Handelen gik livligt. Frederiksborghesten skal have været absolut dominerende i Tal og gav Markedet sit Præg. Hvis dette er Tilfældet — desværre var jeg af tjenstligt Hverv andetsteds forhindret i at være til Stede —, da er det vel ikke dristigt at paastaa, at det skyldes, at der alt nu ved at fremme Avlen i en bestemt Retning og med et bestemt Maal for Øje er opnaaet en saa stor Ensartethed i Produktionen, at man paa Basis deraf har kunnet etablere Markedet. Det gode Marked kan kun skabes i de Egne, hvor Avlen drives rationelt, hvor Avlsproduktet øver sin Tiltrækningskraft paa Køberne — inden- som udenlandske —, som véd, at der paa dette bydes dem et større Udvalg af den Vare, som de søger. Vi ser det i Jylland, vi ser det overalt, hvor en rationel Avl har skabt en i Praksis anvendelig og søgt Type eller Race. Men ogsaa kun der. Blandingsavl vil aldrig kunne skabe de større Markeder. Markedernes Størrelse og Tiltrækningskraft stempler derfor Egnens Hesteproduktion. I Bevidstheden derom har man da ogsaa Lov til at glæde sig ved, at der paa Sjælland nu har begyndt at vise sig Muligheden af at kunne præstere et Marked, hvad der tidligere har været helt udelukket, skønt oftere forsøgt.

Med Forventning imødeses Resultatet af Forhandlingerne om Husdyrloven, som i Øjeblikket er i Udvalg i Folketinget. Det store Flertal af Opdrættere af lettere Heste ønsker, at Ændringerne, om Loven gennemføres, nærmest maa indskrænke sig til en Reduktion i Tilskuddene, hvis Sparesystemet absolut kræver dette. Man er paa det rene med, at der vanskelig vil kunne træffes nye Foranstaltninger, som paa en Gang tilfredsstiller baade de i den svære og i den lettere Hesteavl interesserede. Paa Sjælland giver man nødig Afkald paa eet større aarligt Skue, hvor, som hidtil ved Statsskuet i Roskilde, hele Øens Hingstebestand kunde samles til fælles Konkurrence. Ogsaa tillægger man de der af-

holdte Præstationsprøver stor Betydning for Avlen og vil ikke gerne have dem henlagte til den ublide Aarstid. Endvidere gør man gældende, at Individerne i den lettere Hesteavl ikke bør paatrykkes Statens Stempel, før de er fuldt udviklede, altsaa i 4 Aars Alderen. Der er desangaaende gjort Henvendelse af Avlens Autoriteter til de bevilgende Myndigheder.

Som sædvanlig har jeg i Aarets Løb overværet saa mange Skuer, Afkomsskuer, Kaaringer og Følpræmieringer, som det har været mig muligt. Som Deltager i De samvirkende sjællandske Landboforeningers Fællesrejse til Paris fik jeg Lejlighed til at bese det dersteds afholdte store Hesteskue, der frembød den største Interesse. Jeg har derom givet Meddelelse i en Landbrugstidende. Med delvis Støtte fra Ministeriet har jeg endvidere besøgt det store Hesteskue i Lahtis i Finland, hvortil jeg var indbudt som Hædersgæst. Desværre fik jeg, dels paa Grund af et Ildebefindende, dels paa Grund af det abnorme Uvejr, som gjorde al Fremvisning paa Dyrskuepladsen de to sidste Dage, hvortil der var henlagt forskellige Opvisninger, Travløb m. m., umulig, ikke saa klart et Overblik over de finske Hesteavlsforhold, som jeg kunde have ønsket og havde haabet. Dog saa meget fik jeg konstateret, at i faa Lande er man saa ensidige Renavlsdyrkere som i Finland, at det er Livets Erfaring og Skuffelserne ved de oftere prøvede Krydsningsforsøg, der har ført dette med sig. Professor *Prosch's* Lære og Navn holdes der højt i Ære. Ret mange af hans gamle Elever træffes derovre, mest Dyrlæger.

Stambog over Heste af lettere Race, Bind IX, er lige færdig i Trykken og udkommer en af de første Dage. I Bindet er optaget 127 Individer, nemlig 32 Hingste og 95 Hopper. Af disse er 20 Hingste og 75 Hopper hørende til Frederiksborgafdelingen, 12 Hingste og 20 Hopper til det fremmede svære Halvblod. For første Gang er de ved Stambogsudvalgets Møde den 23. Januar 1910 vedtagne Ændringer i de hidtil bestaaende

Optagelsesbestemmelser blevne gennemførte. Herved er der givet Hingste, faldne efter fremmed Halvblod, med visse Indskrænkninger, Adgang til at optages og virke som Beskelere i Frederiksborgafdelingen. At dette kan blive af skæbnesvanger Betydning er ikke udelukket, dog næppe sandsynligt. Sikkert er det, at Spørgsmaalet om, hvorvidt vi fremtidig fremdeles vil bestræbe os for at holde vor Frederiksborgavl som en selvstændig, af det fremmede Halvblod uafhængig Avl, eller om vi ønsker i større eller mindre Grad at benytte dette til Indkrydsning, saaledes er lagt i Opdrætternes Haand. Opdrætternes Valg bestemmer Svaret.

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek.*)

Forøgelse i Marts og April 1912.

Armsby, The maintenance rations of farm animals. Washington 1912. 110 S.

Le associazioni zootecniche in Italia e all' estero. Roma 1911. 421 S.

Baranski, Die altnordische Geschichte. 1. Das nordische Pferd. Wien 1911. 72 S.

Bartels, Ueber den Einfluss der Gründüngung mit Senf und Erbsen in verschiedenen Entwicklungsstadien und bei verschiedener Stickstoffdüngung auf die Denitrifikation. Leipzig 1910. 132 S.

Barthel och *Rhodin*, En biologisk metod för konservering af stallgödsel. Stockholm 1912. 18 S.

Beretning over den Sundevedske Landboforenings Virksomhed siden dens Oprettelse i 1852. Aabenraa 1912. 55 S.

Bitzer, Die Schafzucht in Grossbritannien. Berlin 1910. 136 S.

Bjørlykke, Moderne jordbundsgranskning. Kristiania 1912. 60 S.

Bolin, Jämförande försök med svenska rödklöfverstammar. Stockholm 1911. 10 S.

Böing, Entwicklung und Stand der westfälischen Pferdezucht. Halle 1911. 50 S.

Bönisch, Zersetzung und Wirkung organischer Stickstoffdünger. Weida 1911. 56 S.

Cajander, Studien über das in der Milchwirtschaft investierte Anlagekapital. Helsingfors 1911. 75 S.

Clauss, Der Einfluss der Verabreichung verminderter Nährstoffmengen auf die Milchsekretion. Langensalza 1911. 58 S.

Corbett, Ice houses. Washington 1911. 20 S.

Creytz, Die Dressur des Hundes. Anleitung zur Abrichtung der nicht zur Jagd verwendeten Hunde. Neudamm 1911. 304 S.

*) Angaaende Bibliotekets Benyttelse henvises til Medd. S. 252.

Doane and *Lawson*, Varieties of cheese: descriptions and analyses. Washington 1911. 75 S.

Elenco delle latterie sociali e cooperative esistenti in Italia. Piacenza 1910. 24 S.

Feilitzen, Om fosforsyregödslingen och dess betydelse för mosskulturen, Göteborg 1912. 64 S.

— Gasreningsmassa som ogräsutrotare, skadesinsektdödare och kväfvehaltigt gödselsmedel. U. St. 1912. 10 S.

— Några korta råd i mosskultur. 2. uppl. Göteborg 1912. 61 S.

— Nederbördsförhållanden i Jönköping och några andra platser i landet under de senaste åren. Jönköping 1912. 8 S.

— Ueber die Nachwirkung der Düngung mit verschiedenen kalihaltigen Gesteinarten auf Moorboden. Berlin 1912. 4 S.

Feilitzen, Lugner, Hjertstedt, Några undersökningar öfver de mängder växtnäringsämnen, som med nederbörden uttvättas och gå förlorade från obevuxen och med olika kulturväxter bevuxen torfjord. Jönköping 1912. 44 S.

Oldenburger Gestütbuch. Bd. 1—10. Bremen und Varel 1891—1911.

Groenewold, Die wichtigsten Blutlinien des schwarzbunten ostfriesischen Rindes. Hannover. 101 S.

Growing hogs in Nebraska. Lincoln 1911. 40 S.

Hagen, Arvelighetsforskning. En oversigt over nyere resultater. Kristiania 1912. 131 S.

Hansson, Sesamkakornas fodervärde enligt under vintren 1910—11 verkställda utfodringsförsök med mjölkkor. Stockholm 1911. 30 S.

Heubült, Untersuchungen über das einfarbige ostfriesische Rind nebst Anwendung der Fehlerwahrscheinlichkeitsrechnung auf die Tierzuchtlehre. Langensalza 1911. 27 S.

Kiessling, Kurze Einleitung in die Technik der Getreidezüchtung. Berlin 1912. 28 S.

Krynitz, Magerl, Rast, Hippologische Studien über Körperformen, Leistungen und Behaarung. Hannover 1911. 207 S.

Knauer, Meliorationen (Bodenverbesserung). Strelitz 1911. 183 S.

Krall, Denkende Tiere. Beiträge zur Tierseelenkunde auf Grund eigener Versuche. Der Kluge Hans und meine Pferde Muhamed und Zarif. Leipzig 1912. 532 S.

Lipinski, Studien über das Brachyceros-Rind des östlichen Mitteleuropa. Langensalza 1911. 131 S.

Mickel, Untersuchungen über den Einfluss der Keimungsenergie des Samens auf die Entwicklung und Produktion der Gerstenpflanze. Dippoldiswalde 1908. 81 S.

Mitchell, The cultivation and manufacture of tea in the United States. Washington 1912. 40 S.

Norgesalpeter, dets fremstilling og anvendelse. U. St. 1912. 45 S.

Ostertag, Mælk til spæde Børn. Kontrol med Produktion og Omsætning. Uppsala 1912. 15 S.

Relander, Studien über die Verwendbarkeit der Präzipitinreaktion in der Samenprüfung. Helsingfors 1911. 85 S.

Relazione e proposte della commissione per lo studio di provvedimenti economici a vantaggio della Maremma Toscana. Roma 1911. 161 S.

Die Republik Argentinien. Ihre Ausstellung und Viehzucht 1910. Buenos Aires 1911. 176 S.

Schrader, Die Anschauungen v. Hehns von der Herkunft unserer Kulturpflanzen und Haustiere im Lichte neuerer Forschung. Berlin 1912. 47 S.

Skadesdjur i Sverige år 1910. Af *Tullgren*. Uppsala 1911. 30 S.

Stutzer, Fütterungslehre. 5. Aufl. Leipzig 1912. 140 S.

Söderbaum, Gödslingsförsök med fosfat. Stockholm 1912. 18 S.

— Öfvergödsling med karbidkväfve samt med blandingar af karbidkväfve och salpeter. Stockholm 1911. 13 S.

— Gödslingsverkan af koksalt. Stockholm 1911. 12 S.

Winkler, Untersuchungen über Propfbastarde. I. Jena 1912. 186 S.

Wulff, Der Futtermeister. Giessen 1911. 163 S.

Forøgelse i Maj 1912.

Alves, Züchtung und Samenbau von Klee und Gräsern in Dänemark und Schweden. Berlin 1912. 76 S.

Ayers, The pasteurization of milk. Washington 1912. 44 S.

Bersch, Die moderne Landwirtschaft. Lelpzig 1903. 952 S.

Bussen, Landwirtschaftliches Genossenschaftswesen. Hannover 1909. 136 S.

Butler, The potato. Sydney 1912. 16 S.

Culture et emploi des betteraves fourragères, betteraves demi-sucrières et betteraves à sucre fourragères par *J. H. Grisdale* et quelques notes sur la composition chimique des betteraves par *F. T. Shutt*. Ottawa 1911. 20 S.

Damaschke, Die Bodenreform. 3. Aufl. 1903. 344 S.

Feilitzen, Några ord om fosfatindustrien och des nuvarande ståndpunkt. Göteborg 1912. 40 S.

Fortier et *Beckett*, Evaporation from irrigated soils. Washington 1912. 77 S.

George, Protection or free trade? 1912. 112 S.

Goltz, Die Entwickelung der deutschen Landwirtschaft im 19. Jahrhundert. Bonn 1904. 24 S.

Hofman-Bang och *Söderbaum*, Metoder för kemisk undersökning af fodermel. Stockholm 1912. 16 S.

Jessen, Et bidrag til kundskapen om vor hestavls- og travsports historie i begyndelsen av forrige aarhundrede. Kristiania 1912. 15 S.

Kleberger, Landwirtschaftliche Reisebilder aus Skandinavien. Berlin 1912. 45 S.

Knoch, Landwirtschaftliche Baukunde. 1—3. Hannover 1908—09. 341 S.

Leonhardt, Der Landwirt als Kaufmann. Stuttg. 1910. 171 S.

Martiny, Berichte über die Prüfung dreier Melkmaschinen. Berlin 1912. 107 S.

Mc Collum and *Steenbock*, Studies on the nutrition of the pig. Madison 1912. 34 S.

Passon, Kleines Handwörterbuch der Agrikulturchemie. 1—2. Leipzig 600 S.

Pessler, Das altsächsiche Bauernhaus in seiner geographischen Verbreitung. Braunschweig 1906. 258 S.

Peterson, Effect of heat and oxidation on the phosphotus of the soil. Madison 1911. 16 S.

Simon, Zur Kultur der Serradella. Berlin 1912. 8 S.

— Die Bekämpfung d. Hederichs in Serradella. Berlin 1912. 3 S.

Steinbrück, Die Geschichte der deutschen Landwirtschaft. Hannover 1908. 60 S.

Wrobel, Landwirtschaftliche Maschinen und Geräte. Hannover 1907. 218 S.

Udkomne Bøger.

Danmarks Mejeri-Drifts-Statistik. Udgivet ved Statstilskud af Udvalget for Mejeri-Statistik. 15. Aarsberetning (1911), udarbejdet af Kontoret for Mejeri-Statistik ved *Johannes Kyed*. 287 Sider. (Andelsbogtrykkeriet. Odense.)

Femtende Aarsberetning, der i Hovedtrækkene ligner sin Forgænger, indeholder detaillerede Oplysninger om 683 Mejeriers Aarsregnskaber (i Fjor 633) samt Tabeller og grafiske Tavler til Belysning af Mejeribrugets Rentabilitet i det forløbne Aar. Der kan selvfølgelig her kun være Tale om at meddele enkelte Tal af mere almindelig Interesse fra den lærerige Beretning.

Mælkeudbyttet pr. Ko har i 1911 været opadgaaende, det var i 1910 5131 Pd. og i Fjor 5254 Pd. Samtidig har Mælken været lidt federe, saaledes at Mælkeforbruget til 1 Pd. Smør har været 25.3 Pd. mod 25.6 Pd. i 1910. Den gennemsnitlige Smørpris for hele Landet var i 1911 den samme som i 1910, nemlig 102.7 Øre. Samtidig er vel Driftsudgifterne pr. 1000 Pd. Sødmælk stegne lidt i 1911 (fra 255.8 Øre i 1910 til 261.0 Øre), men Nettoindtægten pr. Kande af den til Smørlavning anvendte Mælk er dog forøget fra 18.2 Øre i 1910 til 18.4 Øre, saa Aaret maa karakteriseres som et godt Smøraar. Hvad Osteproduktionen angaar, har den i det forløbne Aar givet Overskud i Modsætning til 1910, der afsluttede en Nedgangsperiode for denne Produktion. Som Netto-Fortjeneste (d. v. s. Fortjeneste ud over hvad Mælken vilde bringe hjem ved Smørtilvirkning) paa Osteproduktionen haves i Gennemsnit pr. osteproducerende Mejeri i 1911 et Beløb af ca. 919 Kr., medens der Aaret forud havdes et Tab paa 159 Kr. Nettofortjenesten pr. Kande anvendt Mælk til Ostelavning var i 1911 56 Øre, medens der Aaret før var et Tab af 10 Øre.

Statistiken viser i Aar som i de andre Aar, at Driftsudgifterne er størst for de smaa Mejerier. De er i Fjor opgjorte til følgende Beløb i Øre pr. 1000 Pd. Sødmælk:

for Mejerier med					
over 6 Mill. Pd.	5—6 Mill. Pd.	4—5 Mill. Pd.	3—4 Mill. Pd.	2—3 Mill. Pd.	under 2 Mill. Pd.
227.1	247.8	257.2	275.7	306.3	358.8

Disse Tal indeholder unægtelig en stærk Advarsel mod at gaa til en Deling af de store Mejerier.

Stats-Husmandsbrug, oprettede i Finansaarene $19^{00}/_{01}$—$19^{10}/_{11}$. Statistiske Meddelelser, 4. Række, 39. Binds 6. Hefte. 44 Sider. (G. B. N. F. København.)

Det samlede Antal af de i de nævnte Finansaar oprettede Stats-Husmandsbrug var 5777, men de Oplysninger, Statistisk Bureau har tilvejebragt, omfatter af forskellige Grunde kun 5441 Ejendomme. Af disse findes de 1976 paa Øerne og de 3465 i Jylland eller henholdsvis 36 og 64 pCt. af det samlede Antal. Hvad Besiddernes Erhverv ved Stats-Husmandsbrugets Overtagelse angaar, hørte over de fire Femtedele (82.5 pCt.) til egentlige Daglejere eller til Personer staaende i fast Tjenesteforhold, en Fjortendedel var Haandværkere, medens lidt over 10 pCt. faldt ind under andre Erhverv. Paa Huse, som var oprettede i Finansaarene $19^{00}/_{01}$—$19^{04}/_{05}$, arbejdede 72 pCt. af Besidderne for andre. Denne Procentdel er stigende til 73 pCt. for Besiddere af Huse, oprettede i det følgende Femaar, og var endelig godt 74 pCt. for de i $19^{10}/_{11}$ oprettede Huse. »Det er navnlig — skriver Bureauet — den noget ældre, gifte Landarbejder, der fortrinsvis har søgt at erhverve Jord i Henhold til Lovene af 1899, 1904 og 1909, sjældnere yngre, ugifte Personer staaende i fast Tjenesteforhold eller Landhaandværkere. Ligesom det langt overvejende Antal Besiddere er udgaaet fra Landarbejderklassen i snævrere Forstand, saaledes har de ogsaa efter Erhvervelsen af deres Ejendomme væsentlig bevaret Karakteren af Landarbejdere, dog saaledes, at denne synes mindre fremtrædende for Besiddere af de større Lodder end for Besiddere af de mindre . . .«

Af de interessante Oplysninger, Heftet bringer, fremgaar det bl. a., at de senere oprettede Husmandsbrug gennemgaaende er større og har faaet udlagt bedre Jordlodder end de i det første Femaar oprettede, og at i alle Landets Egne og i de forskellige Tidsperioder ligger den gennemsnitlige Vurderingssum pr. Brug omkring den som det normale foreskrevne Maksimumsgrænse. Der har i alt fundet 16

Tvangssalg Sted af Stats-Husmandsbrug. Statskassens Tab ved disse Ejendomme var et Kapitaltab paa 9120 Kr. og et Rentetab paa 1876 Kr. Disse Beløb viser i det hele det Omfang, hvori Statskassens Risiko i de forløbne Aar har vist sig at blive endelig effektiv. Det maa dog ikke her glemmes, at Oprettelsen af Statshusene har fundet Sted under en Periode med stigende Konjunkturer og stærkt opadgaaende Jordpriser.

Danmarks Smør-Pris-Statistik. 20 Sider. **Fortegnelse over samtlige Andels-, Fælles- og Herregaardsmejerier i Danmark.** 70 Sider. Udarbejdet af Kontoret for Mejeristatistik ved *Johannes Kyed.* (Andelsbogtrykkeriet. Odense.)

Kolding Omegns Landboforening 1862—1912. Et Jubilæumsskrift, udgivet af Kolding Omegns Landboforening ved *Emil Konradi.* 196 Sider. (Kolding.)

Landboforeningen „Vendsyssel"s 25. Aars Jubilæum 21. Maj 1912. Tillæg til Landboforeningen »Vendsyssel«s Medlemsblad Nr. 20. Redigeret af *L. Larsen,* Vennebjerg. 33 Sider. (Hjørring.)

Horsens Landbrugsforening 1862—1912. Ved Konsulent, Landbrugskandidat *S. Sørensen.* 94 Sider. (Horsens.)

Holbæk Amts økonomiske Selskab 1812—1912. Mindeskrift ved *Anders J. Eriksholm.* 149 Sider i Kvart. (Københ.)

Landboforeningen for mindre Landbrugere i Præstø Amt 1862—1912. 102 Sider. (Næstved.)

Stambog over Orner af dansk Landrace. IV. Nr. 260—333. Af *Peter Aug. Mørkeberg.* Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg. 138 Sider. (Odense.)

Rationel Fjerkræavl. Af *Nicolaus Juncker.* Udgivet af *E. F. Juncker.* 72 Sider. (Engelsen & Schrøder. Københ.)

Beretning om De samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalgs Virksomhed i 1911—12. Udarbejdet af Sekretær *S. P. Petersen.* 64 Sider. (Aarhus.)

Renen som Husdyr i Hedeegne. Af *Johannes Bech.* 48 Sider. (Niels Christensen. Viborg.)

Planteforædling. Af *Karl A. Jørgensen.* Nr. 27 af »Husmandens Haandbog«. Udgivet af de samvirkende sjællandske, fynske, lolland-falsterske og bornholmske Husmandsforeninger. 32 Sider. (Slagelse.)

Almindelig dansk Gartnerforening 1. Juli 1887—1. Juli 1912. Af *P. Borregaard.* 30 Sider i Kvart. (Københavns.)

Mindre Meddelelser.

Anvendelse af Humlestokkens Fibre som Surrogat for Hamp. I *The Board of Trade Journal* for 16. Maj d. A. findes om ovenstaaende Æmne en Artikel af den britiske Vicekonsul i Leipzig, af hvilken Artikel det følgende er et Uddrag:

Naar Humlen er moden til Afplukning, skæres Stokkene i Stykker af 80—100 cm Længde, strækkes og samles i Bundter af 15—20 cm i Diameter. Efter at være blevet tørrede i en eller to Dage udblødes de i Vand. Denne Proces er den vigtigste og udkræver den største Agtpaagivenhed. Øjemedet med den er at ødelægge den gummi- og harpiksagtige Substans mellem Basten og Vedet. Bundterne lægges i stillestaaende eller rindende Vand og holdes nede af Sten, men de underste Bundter maa dog ikke komme i Berøring med Bunden. Man har lagt Mærke til, at Udblødningen foregaar bedre i rindende Vand, idet Fibrene beskadiges mindre. I begge Tilfælde afhænger den Tid, der bruges dertil, af Vandets Temperatur, og det er meget vanskeligt at skønne over det rette Øjeblik, i hvilket Bundterne skal tages op af Vandet. Den klæbrige Substans maa opløses saa fuldstændigt, at Bark og Ved er fuldstændig adskilte; men hvis Bundterne holdes for længe i Vandet, vil Fibrenes Holdbarhed lide. Ved en Temperatur af 20° R. vil Udblødningen være færdig i Løbet af 8—10 Dage i rindende Vand, i stillestaaende Vand i Løbet af 14 Dage. Det er umuligt at give en fast Regel for hvert enkelt Tilfælde.

Udblødningen er fuldendt saa snart det er muligt let at fjerne »Basten«. Naar »Taverne« er tagne op af Vandet, spredes de tyndt over en Eng for at tørres, saa samles de igen i smaa Bundter og sættes i Stak, idet man maa passe paa, at Bund-

terne ikke stables oven paa hverandre af Frygt for Selvantændelse. De opbevares saa paa et tørt og luftigt Sted. Bragning foretages, naar Tid haves. Hvis man har Arbejdskraft nok, kan »Basten« slaas og skættes paa een Gang, d. v. s. Fibrene befries fra »Basten«. Før Behandlingen paabegyndes, maa Rankerne være veltørrede; dette kan ske i en forholdsvis varm Ovn, men denne Tørringsmetode er ikke at anbefale, da Fibrene derved bliver haarde og skøre.

Hestepriserne i Belgien er, som bekendt, stegne meget stærkt. I Aaret 1837 blev der for gode belgiske Avlsheste gennemsnitlig betalt 600 Frcs. og i 1876 blev Gennemsnitsprisen for Føl opgjort til 382 Frcs. og for udvoksne Heste til 631 Frcs. Samme Aar var Prisen for en udmærket Hoppe gennemsnitlig 1500 Frcs. og for en særlig god Hingst 3000 Frcs. I Stambogens første Bind anførtes følgende Priser som særlig høje: *Bayard* blev solgt for 1700 Frcs., *Mercure* i en Alder af 3 Aar for 1350 Frcs. og *Brillant* for 4000 Frcs. Saa begynder den nye Epoke, der for omtrent 25 Aar siden blev indledet ved *la société nationale des éleveurs belges.* Siden den Tid er Tallet af Hingste, der er betalte med 10000 Frcs. og derover, saa stort, at man næppe kan angive det enkeltvis. I 1890'erne blev der solgt Hopper for 12000 Frcs. og derover, og for Hingsten *Carthago* blev et Bud paa 20000 Frcs. afvist. I den nyere Tid er der forgæves budt 30000 Frcs. for *Rêve d'Or,* og *Bienfait de Masnuy,* Champion ved Udstillingen i Bryssel 1910, solgtes for 40000 Frcs. For *Indigêne du Fosteau,* der flere Gange har faaet højeste Udmærkelse ved Udstillinger i Bryssel, er et Bud paa 75000 Frcs. blevet afslaaet.

I sidste Aar vilde et Selskab af tyske Købere erhverve sig den 3-aarige Hingst *Condé.* Man siger, at det forgæves bød over 100,000 Frcs. for den!

(Deutsche Landwirtschaftl. Presse.)

Landbrugets Forsikringsvæsen i Danmark.

Af cand. polit. *Johs. Dalhoff*,
Assistent i Statens statistiske Bureau.

(Sluttet fra S. 562.)

B. Forsikring af Løsøre.

I højere Grad end ved Bygningsforsikringen frembyder der sig ved Løsøreforsikringen Vanskeligheder ved at sondre Landbrugets Forsikring ud for sig. Der er ganske vist adskillige Selskaber, der arbejder i overvejende Grad paa Landet, og andre i Byerne, men nogen nøjagtig Deling af Porteføljen i By- eller Landforsikringer lader sig ikke foretage.

De ældste danske Løsøreforsikringsselskaber var de to Aktieselskaber: Det kgl. octroierede Kjøbenhavnske Brandassurance-Kompagni for Varer og Effekter, der stiftedes i 1778 med Monopol til at tegne Forsikringer i Hovedstaden — et Monopol, der dog havde tabt sin Betydning omkring 1850 —, samt: Det kgl. octroierede almindelige Brandassurancekompagni, der oprettedes i 1798 med Ret til at tegne Løsøreforsikringer udenfor Hovedstaden, men uden noget egentligt Monopol. Selskabet var dog paa mange Maader begunstiget, stod i de første halvhundrede Aar Regeringen nær, ligesom det arbejdede meget bureaukratisk og stillede sig særdeles fornemt overfor Befolkningen. Det havde mange vanskelige Perioder, hvortil bl. a. Pengekrisen i Aarhundredets Begyndelse, Norges Adskillelse fra Danmark i 1814 og gennemgaaende høje Skadesprocenter bidrog. Det naaede i Løbet af den første Snes Aars Virksomhed en Forsikringssum af ca.

10 Mill. Kr., hvoraf dog kun omkring Halvdelen indenfor Landets nuværende Omraade, og heraf falder antagelig i denne for Landbruget daarlige Tid kun en ringe Del paa Landboforsikringer. I 1830 var den samlede Forsikringssum ca. 15, 1840 ca. 32 og 1850 ca. 50 Mill. Kr.

Indtil ind i 1830erne var Selskabet omtrent ene om Virksomheden paa sit Omraade. Den i disse Aar vaagnende Frihedsbevægelse skabte en Interesse for Sammenslutninger, der tilligemed en Oppositionslyst overfor det kgl. Kompagni og Motiver, der intet havde med Assurancevæsen at gøre, førte til Dannelsen af en Mængde smaa gensidige Brandkasser, hvoraf nogle var begrænsede til et Sogn eller to, andre havde et større Virkefelt, men næsten alle hvilede paa et irrationelt Grundlag og var ude af Stand til at være et virkeligt Værn mod store Skader. I 1850erne var deres Antal vokset til omkring halvandet Hundrede; om deres Virksomheds Omfang vides der ikke at foreligge Oplysninger.

Gensidighedsprincippet, som Befolkningen herigennem var blevet fortrolig med, og disse Kassers Billighed i Sammenligning med Kompagniet, men paa den anden Side ogsaa de Mangler, der var ved disse Kasser, fordi de var for smaa, gjorde Tanken nærliggende at oprette et stort gensidigt Selskab for hele Landet. Et saadant dannedes i 1861 under Navn: »Danmark«. Dette Selskab naaede, trods en Række uheldige Aar i Begyndelsen, der foranledigede store Ekstrapræmier, frem med stærke Skridt, bl. a. ogsaa fordi adskillige af de allerede bestaaende mindre Selskaber gik op deri. Det begyndte med en Forsikringssum i 1862 paa 60 Mill. Kr., naaede i 1872 131, i 1882 283, i 1892 437 og i 1902 779 Mill. Kr. Det havde mere rationelle Præmier, der rettede sig efter Brandfaren, end de smaa Selskaber, og tog derfor mange gode Risikoer fra dem, for hvem Stillingen ofte maatte blive uholdbar. »Danmark« arbejder baade i Byerne og paa Landet (foruden i Slesvig), men er dog i overvejende Grad et »Land«selskab, medens det kgl. octroierede

alm. Kompagni, der i 1891 blev sluttet sammen med det københavnske Kompagni, med hvilket det, efter at dettes Monopol var faldet bort i 1863, havde konkurreret skarpt, mere blev et »By«selskab. Det samme gjaldt det i 1864 oprettede Aktieselskab »Nye Danske« og Aktieselskabet »Nordisk Brandforsikring (af 1898), der derfor ikke omtales nærmere her.

Af de mange gensidige lokale Selskaber bestaar endnu mindst 70, hvoraf nogle dog kun virker i Købstæderne eller baade i Købstæderne og paa Landet. Om disses samlede Virksomhed foreligger for de senere Aar følgende Statistik:

Aar	Forsikringssum Mill. Kr.	Skadesbeløb 1000 Kr.	Præmier 1000 Kr.
1901	1400	1300	1315
1902	1416	1481	1346
1903	1457	1520	1472
1904	1517	1373	1511
1905	1525	1608	1605
1906	1573	1771	1746
1907	1636	1538	1692
1908	1696	1805	2062
1909	1692	1785	2049
1910	1717	1803	1884
1901—10 gnstl.	1563	1598	1668

De ca. 70 lokale gensidige Selskaber, Tabellen omfatter, har altsaa en samlet Forsikringssum, der nu er godt 1700 Mill. Kr. Det gennemsnitlige Skadesbeløb er ca. 1 p. m., Præmierne kun en Ubetydelighed højere. Deres Formue er alt i alt kun ringe (ca. $4^1/_2$ Mill. Kr.) og tilmed meget ulige fordelt, idet 10 af Selskaberne ejede over Halvdelen deraf; og flere af disse 10 hører til dem, der mest arbejder i Købstæderne. Renteindtægten er derfor ogsaa kun lille, men Selskaberne administreres som

oftest billigt; derved bliver det muligt for dem at have en Skadesprocent i Forhold til Præmierne paa omkring 95.

De her under eet omhandlede Selskaber er af meget forskellig Størrelse. En Del af dem omfatter kun et Sogn eller en Kommune, andre et Herred eller en større Landsdel, men er da ofte begrænsede til f. Eks. mindre Landbrugere, Tyende, Udflytterejendomme el. a. En Kasse er fagligt begrænset, nemlig til Lærerstanden. Efter Størrelse fordeler Kasserne sig procentvis:

Forsikringssum	under 5	Mill. Kr.	.....	13 pCt.
—	5—10	—	.....	19 —
—	10—30	—	.....	42 —
—	30—50	—	.....	16 —
—	over 50	—	.....	10 —

Det siger sig selv, at Løsøreforsikringsselskaber paa 5 og 10 Mill. Kr.s Forsikringssum er store Svingninger underkastede fra Aar til Aar med Hensyn til Skadernes Antal og Størrelse. Men selv de største af disse Selskaber kunde let komme i en kritisk Situation, hvis de ikke havde Medlemmernes gensidige Ansvar at falde tilbage paa og Retten til at dække Skaderne ved Hjælp af Ekstrapræmier.

Om de nu bestaaende Kassers Alder skal det endelig bemærkes, at de ældste af dem er fra Slutningen af 1830erne; det store Flertal er opstaaet i 1840erne, 50erne og 60erne. Der dannes stadig smaa gensidige Selskaber, men Konkurrencen med de ældre, solide Selskaber gør dem som oftest Tilværelsen trang og kort. Nogen legal Begrænsning af Adgangen til at oprette Forsikringsselskaber af denne Art findes som nævnt ikke.

Foruden de allerede omtalte Selskaber: Det kgl. octroierede, Danmark og de lokale Smaaselskaber, er der desuden forskellige af de i forrige Afsnit nævnte Bygningsbrandforsikringsselskaber, der tillige driver Løsøreforsikring paa Landet i saa stort Omfang, at det bør nævnes. Forholdet er iøvrigt (undtagen for Husmands-

brandkassen) det, at de er begyndt med Løsøre og derefter har taget Bygningsforsikring op.

»De mindre Landejendomsbesidderes Brandforsikring for rørlig Ejendom i Nørre-Jylland«, oprettet 1851, har en Forsikringssum paa 230 Mill. Kr. Dets Præmieindtægt har i Gennemsnit af de sidste 10 Aar været 294,000 Kr., dets Skader 340,000 Kr. Selskabet har Sæde i Aarhus.

»Vermund«, stiftet 1904 med Sæde i Randers, har naaet en Risiko paa ca. 70 Mill. Kr. »Danske Grundejeres Brandforsikring« (af 1908) har en Løsørerisiko paa ca. 30 Mill. Kr., og endelig har »Husmandsbrandkassen« (ligeledes af 1908) en Løsørerisiko paa 65 Mill. Kr. Tal for Præmier og Skader anføres ikke for disse sidste Selskaber, da de kun har virket saa kort.

Et samlet Overblik over Løsøreforsikringens Omfang paa Landet i Danmark er det vanskeligt at danne sig. Fra autoritativ Side *) er det skønsmæssigt ansat til 2400 à 2500 Mill. Kr. Dette Tal kan antages at fremkomme ved følgende Beregning:

Selskaber.	Samlet Risiko i 1911.	Heraf paa Landet (anslaaet).
Kgl. octroierede	470	100
»Danmark«	900	500
Lokale gensidige	1750	1550
4 mindre Bygningsselsk. Løsøreafdeling	395	350
Ialt...	3515	2500

Vil man endelig nærmere undersøge de i den anførte Sum af 2500 Mill. Kr. indeholdte Værdiers Art, kan man ogsaa her kun naa til et ganske skønsmæssigt Resultat. Efter Statistikken over Salg af Landejendomme kan man omtrent beregne den samlede Værdi af Landbrugets Besætning og Driftsinventar. Denne Værdi kan ansættes til ca. 800 Mill. Kr. Assuranceværdien af den aarlige Høst kommer rimeligvis op paa mellem 5 og 700 Mill. Kr., og

*) Gehejmeetatsraad *Bramsen* under Landstingsforhandlingerne 1910—11 (Sp. 351).

endelig resterer der 1000 à 1200 Mill. Kr. til Indbo, industrielle Maskiner og Værktøj samt Købmandslagre paa Landet. Disse Tal kan dog ikke gøre Krav paa at opfattes som andet end løselige Skøn.

Ved Lov af 13. Maj 1911 om Oprettelsen af et Statspoliti blev der paalagt Brandforsikringsselskaberne en Afgift af 1 Kr. pr. 100,000 Kr.s Forsikringssum udenfor Hovedstaden (København med Nabokommune) til delvis Dækning af Udgifterne ved dette Politi. Denne Afgift, der jo vakte adskillig Modstand, idet det blev fremhævet, at almindelig Retsbeskyttelse maa kunne kræves af Staten uden særlig Betaling derfor, er paa den anden Side ret umærkelig for Selskaberne, og dens Indkrævning vil bevirke, at der fremtidig kommer til at foreligge en mere fuldstændig Brandforsikringsstatistik, bl. a. specielt for Landdistrikterne, end der hidtil har kunnet tilvejebringes.

Stormskadeforsikring.

Stormskadeforsikringen slutter sig nær til Bygningsbrandforsikringen, for saa vidt som de forsikrede Værdier er de samme; Forskellen ligger i Skadesaarsagen, der her i Almindelighed er begrænset til Storm og Skypumper. Denne Forsikringsform, der saa vidt vides kun i ringe Grad er bragt i Anvendelse i andre Lande, har i de senere Aar vundet betydelig Udbredelse i Danmark, hvor Vinden ofte anretter adskillig Skade — det gennemsnitlige aarlige Antal af Storme, lokale eller almindelige, er 35 med en Varighed af et Par Døgn.

I den korte Tid af kun 15 Aar, hvori Stormskadeforsikringen har bestaaet i Danmark, er Udviklingen tydelig gaaet i Retning af, at de førstdannede Foreninger med lokal Begrænsning efterhaanden overfløjes af Foreninger med større Omraader, hvilket her er saa meget

naturligere, som Risikoen ofte har en katastrofeagtig Karakter, indtræffer med forholdsvis faa, men store Skader, der ofte rammer en hel Egn ad Gangen. Men det er paa den anden Side ogsaa enkelte, meget ødelæggende Storme, der særlig har bidraget til Dannelsen af Foreninger af den her nævnte Art og til Væksten i deres Medlemstal. Det ældste danske Stormskadeforsikringsselskab er af 1876. Det oprettedes af nogle Gaardmænd paa Fyn og kom til at omfatte Fyns Stift. I 1899 dannedes 3 Selskaber til, et »for Landbygninger i Østifterne«, der væsentligst arbejder i Sydsjælland, et »for Sjællands Stift« og et »for Land- og Købstadsbygninger paa Lolland« m. v., hvis Virksomhedsomraade er de sydlige Øer (Lolland, Falster og Møen).

Der hengik derefter nogle Aar, indtil den store Storm, der rasede over hele Landet i Juledagene 1902, igen bragte Liv i Interessen for saadanne Foreninger. I den nærmeste Tid derefter dannedes en Forening for Ribe m. fl. Amter, en for Vejle Amt, hvilken sidste dog senere er gaaet op i den Forening, der snart skulde blive den største, nemlig »Dansk Forsikringsforening mod Stormskade«, der i 1903 begyndte at arbejde i Jylland, men Aaret efter oprettede et Generalagentur for Øerne og dermed udstrakte sin Virksomhed til hele Landet. Selskabet har stadig sit Sæde i Aarhus. Endvidere oprettede »Dansk Møllerforening« en særlig Forsikring for Møller, og den under det foregaaende Afsnit om Brandforsikringen omtalte »Mindre Landejendomsbesidderes Brandforsikring« en Afdeling for Stormskadeforsikring for »Landbygninger i Nørre-Jylland«, samt en Del jyske Husmænd en Forening for Husmandsejendomme i Jylland.

Endelig tilkom der i 1904 endnu en Forening under Navn af »Ly«. Den mødtes med adskillig Kritik, men har arbejdet sig hurtigt frem over hele Landet.

Nedenstaaende Tabel viser Forsikringens Omfang for hvert enkelt af de bestaaende Selskaber i Aarene 1903, 1906 og 1909:

	Forsikringssum i Mill. Kr.		
	1903	1906	1909
1. Stormskadeforeningen f. Fyns Stift	20	37	48
2. — Lolland-Falster m. v.	13	20	29
3. — Østifterne	16	24	29
4. — Sjællands Stift	9	19	24
5. — Ribe m. fl. Amter ..	1	2	2
6. Møllerforeningens Stormskadeforening	0.5	0.5	ca. 0.5
7. Dansk Forsikringsforening mod Stormskade	75	201	299
8. Stormskadeforeningen i Nørre-Jylland	12	19	19
9. Stormskadeforeningen for jydske Husmænd	—	5	6
10. Forsikringsforeningen »Ly«	—	48	114
Tilsammen ca....	147	376	571
Antal Medlemmer	29000	70000	96000

Den samlede Forsikringssum i 1909, hvori der ganske vist indgaar en Del Købstadejendomme, svarer dog til en Femtedel af den samlede Bygningsværdi for Landet, beregnet efter Brandforsikringssummen. Den udgjorde i 1902 kun 67 Mill., men har Aar for Aar været i stærk Tilvækst. Det vil af Tabellen ses, at de to Foreninger, der omfatter hele Landet, i 1909 havde overtaget $^3/_4$ af den samlede Risiko, men i 1906 kun $^2/_3$.

Skadernes Antal og Omfang er stærkt varierende baade for de enkelte Selskaber og for de enkelte Aar. Den gennemsnitlige Risiko kan dog ansættes til 11 Kr. pr. 100,000 Kr.s Forsikringssum. Smaaskader under 100 à 150 Kr. erstattes som Regel ikke. Præmien er gennemsnitlig 20 Kr. pr. 100,000 Kr.

Foruden Præmien erlægges i Almindelighed et Ind-

skud ved Indmeldelsen paa f. Eks. 1 Kr. pr. Police eller 1 Øre pr. 100 Kr.s Forsikringssum. Præmiesatsen er for de mindre Selskaber ens for alle Risikoer, men navnlig »Dansk Forsikringsforening mod Stormskade« indførte en stærkere klassificeret Præmieskala. En særlig høj Præmie (indtil 50 Øre pr. 100 Kr.) er der overalt for Vindmøller. Alt i alt erlægges der nu aarlig i denne Forsikringsbranche et Præmiebeløb af henved $1^1/_2$ Mill. Kr.

Om »Dansk Forsikringsforening etc.« skal sluttelig tilføjes nogle Tal, der viser Skadebeløbets Variation fra Aar til Aar (Afd. B. for Møller o. lign. er udeladt):

Regnskabsaar.	Udbetalte Skader.
1903—04	954 Kr.
1904—05	13455 —
1905—06	44896 —
1906—07	15340 —
1907—08	21065 —
1908—09	26062 —
1909—10	89308 —

Skaderne var, som Oversigten viser, meget store i det sidste Regnskabsaar. Dette skyldtes det Uvejr, der indtraf over den nordligste Del af Jylland i Maj 1910 og medførte, at der for første Gang maatte udskrives Ekstrakontingent, der reparteredes paa de forsikrede Ejendomme efter den i Landets forskellige Amter gennem flere Aar konstaterede Skadesprocent *).

Hagelskadeforsikring.

Forsikring mod Hagelskade indførtes her i Landet i 1864, efter at den længe havde været kendt i Tyskland, Østrig og andre Lande, men har paa den anden Side i de forløbne halvthundrede Aar naaet et ret betydeligt Omfang. Forsikringens Genstand er overalt den Skade, som de sædvanlige Markvækster, Korn eller Rodfrugter,

*) Den 3 Dages Storm i November 1911 paaførte dette Selskab 1600 Skader til et Beløb af ca. 100,000 Kr.

lider under Opvæksten eller under Høsten ved Hagelvejr, og vi har altsaa her at gøre med en ren Landbrugsforsikring. Den drives her i Landet udelukkende af gensidige Foreninger, medens intet Aktieselskab, i Modsætning bl. a. til Forholdene i de foran nævnte Lande, har optaget denne baade med Hensyn til Præmieberegning og Skaderegulering meget vanskelige Forsikringsart.

I nedenstaaende Oversigt er anført de bestaaende 14 Selskaber, ordnede efter Stiftelsesaar; kun det sidst anførte, Vermund, arbejder over hele Landet og er iøvrigt en Afdeling af det tidligere nævnte Brandforsikringsselskab af samme Navn; de andre er alle lokalt begrænsede, som det fremgaar af deres Navne, og er selvstændige Foreninger.

Oversigt over bestaaende Selskaber.

	Navn	Stiftelsesaar	Antal Forsikringer	Forsikringssum i Mill. Kr.
1.	Hagelskadefors.-Foren. for Fyns Stift	1864	12000	27.0
2.	— — - Nørre-Jylland ..	1866	17000	46.0
3.	— — - de danske Østif.	1872	8000	30.0
4.	— — - Præstø m. fl. Amt.	1872	10000	22.0
5.	— — - Lolland-Falster.	1876	1800	4.0
6.	— — - mindre Jordbrugere i Sjællands Stift	1877	12000	24.0
7.	Østjydske Hagelskadeforening	1881	7000	16.5
8.	Hagelskadefors.-Foren. i Ringkøbing Amt .	1884	1500	3.5
9.	— — for Randers Amt m. v.	1887	1500	3.5
10.	— — - Vendsyssel	1888	2000	6.0
11.	— — - Aalborg Amt ...	1893	2000	5.0
12.	— — - Ribe Amt	1902	1600	2.4
13.	— — - mindre Ejendomme i Jylland	1903	1100	1.1
14.	»Vermund«	1904	1600	2.5

Den samlede Forsikringssum kan ansættes til ialt 194 Mill. Kr., 108 Mill. for Øerne, 86 for Jylland. Da Forsikringsværdien pr. ha (= Høstudbyttets gennemsnitlige Værdi) kendes og kan ansættes til 250 à 300 Kr. paa Øerne og ca. 200 Kr. i Jylland, kan det deraf omtrentlig beregnes, hvor stor en Del af hele det forsikringsmulige Areal Hagelskadeforsikringen nu omfatter:

	Samlet Korn- og Rodfrugt-areal	Heraf forsikret mod Hagelskade	Forsikrings-sum pr. ha	Ialt Mill. Kr.
Øerne	700000 ha	400000 ha	250 à 300 Kr.	108
Jylland	860000 -	430000 -	ca. 200 —	86
Hele Landet ...	1560000 ha	860000 ha	—	194

Herefter er for Tiden 55 pCt. af Arealet forsikret; for Øerne er Tallet noget større, for Jylland noget mindre, men her, hvor alle de yngre Selskaber hører hjemme, maa der antages at være stærkere Fremgang end paa Øerne.

Skaderne er, ligesom ved Stormforsikring, stærkt varierende. For samtlige Selskaber var de i 1908 369,000 Kr., i 1909 223,000 Kr. og i 1910 78,000 Kr. I Gennemsnit af disse 3 Aar har Skaderne beløbet sig til 12 Øre pr. 100 Kr.s Forsikringssum. Men i hvor høj Grad forholdsvis mindre Arealer rammes af store (totale) Skader, eller større Arealer af mindre Skader, foreligger ikke oplyst. Skaderne kan være ret stærkt begrænsede, men vil jo ofte ramme en større Egn paa en Gang; det er derfor i denne Branche af stor Betydning for Forsikringsforeningernes Modstandsdygtighed, at disses Omraade ikke er for lille; denne Fordring opfyldes utvivlsomt ikke af flere af de bestaaende Foreninger.

Præmien retter sig efter de enkelte Aars Skader. Den bestaar gerne af et Indskud ved Indmeldelsen paa 5, 10 à 20 Øre pr. 100 Kr.; Foreningernes Underskud paalignes paa sædvanlig Maade Medlemmerne som Ekstrapræmie.

Den samlede Indbetaling fra Medlemmerne udgjorde i samtlige Foreninger i 1908 416,000 Kr., i 1909 270,000 Kr. og i 1910 130,000 Kr. eller gennemsnitlig 14 à 15 Øre pr. 100 Kr. Foreningerne har tilsammen en Formue paa 300 à 350,000 Kr., hvoraf dog en enkelt, Foreningen for Nørre-Jylland, ejer Halvdelen, en anden godt en Femtedel, saaledes at der kun bliver lidt eller intet tilbage til de andre.

I Forbindelse med ovenstaaende skal nævnes en Forsikringsart, der skal være planlagt, men endnu ikke er traadt i Virksomhed, nemlig mod Tab ved Plantesygdomme; men denne Sag synes endnu at befinde sig paa et ganske foreløbigt Standpunkt.

Frostforsikring, som bl. a. kendes i Sverige, er, saa vidt vides, ikke forsøgt i Danmark, og her er næppe heller tilstrækkelig Anvendelse derfor.

Kreaturforsikring.

Kreaturforsikringen tjener til Dækning af de Tab, der følger af, at Husdyr dør af Sygdom, maa slaas ned, forringes i Værdi ved Beskadigelser, bliver syge o. lign. Om ethvert Tab eller kun enkelte nærmere i Forsikringsbetingelserne fastsatte dækkes af Forsikringen, og om den dækker hele Tabet eller kun en vis Del deraf, kan der ikke gives nogen almindelig Regel for, da de enkelte Selskabers Statuter er forskellige i saa Henseende. Dog er Skader ved Lyn og Ildebrand altid undtagne. Navnet »Kreatur«forsikring er ikke særligt betegnende, for saa vidt som Hesteforsikring er, og navnlig har været, langt mere anvendt end Hornkvægsforsikring. Forsikring af andre Husdyr (Svin og Faar) er kun sjælden. Her er heller ikke Tale om nogen ren Landbrugsforsikring, idet jo andre Erhverv ogsaa bruger Heste og forsikrer dem. Nogen Udsondring af Landbrugets Kreaturforsikring er det dog ikke muligt at foretage; der er enkelte Selskaber,

der mest omfatter Heste udenfor Landbruget, men de er indbefattede i de følgende Oversigter.

Kreaturforsikring drives i Danmark af en overordentlig stor Mængde smaa Foreninger, af nogle faa større gensidige Selskaber og et enkelt Aktieselskab.

Antallet af Smaaforeninger ansættes forskelligt, men er antagelig omkring 1200; det nøjagtige Tal kendes ikke. De fleste er kun Hesteforsikringer eller kun Hornkvægforsikringer, men en Del, og navnlig de større Foreninger, er blandede. Undertiden findes der i samme Sogn én Forening for Heste og én for Hornkvæg med samme Bestyrelse, men iøvrigt selvstændige; dette medvirker til, at man naar op til det nævnte store Tal. Ved en Enquête *), der foretoges i Aaret 1900, optaltes 683 Foreninger, hvoraf 355 Heste-, 218 Hornkvægs- og 110 blandede Forsikringer. 41 var stiftede før 1850 — nogle enkelte Foreningers Virksomhed kan følges omtrent 100 Aar tilbage —, 95 fra 1851—60, 112 fra 1861—70, 178 fra 1871—80, 161 fra 1881—90 og 96 fra 1891—1900. Det omtales i den nævnte Enquête, at det er muligt, at der i ældre Tid har bestaaet mange Foreninger med en formløs Tilværelse med haandskrevne Love og uden egentlig Regnskabsførelse, idet hver enkelt Skade straks reparteredes paa Medlemmerne. Man byggede paa den Solidaritetsfølelse, der ganske naturlig maatte besjæle en Landsbys Beboere. Efterhaanden har man da bragt det hele i fastere Former. Bevægelsen herfor begyndte allerede i Tiden efter den nye Forfatnings Indførelse. Særlig har dog 70erne og 80erne været frugtbare paa Nydannelser. Mange af disse Foreninger er ganske smaa; et Medlemstal paa under 50 hører ingenlunde til Sjældenhederne, og navnlig Hornkvægsforsikringsforeningerne bestaar i ganske overvejende Grad af Husmænd. I Sammenligning med de større Foreninger har de smaa navnlig den Fordel, at deres Med-

*) Jvnfr. *H. Westergaard*: Kreaturforsikringen i Danmark, i nærv. Tidsskrift, 1903, S. 310—364.

lemmer kan føre en effektiv Kontrol med hinandens Røgt af deres Husdyr, holde daarlige Risikoer udenfor og lettere undgaa Bedragerier og andre Misligheder.

Blandt de lokale gensidige Kreaturforsikringsforeninger er der omtrent en halv Snes Stykker, der hæver sig over den store Mængde ved at spænde over et større Omraade, et Amt eller en Landsdel, og ved at tælle et langt større Antal Medlemmer end de almindelige Foreninger. Som den ældste af disse skal nævnes Forsikringsforeningen for Uheld paa Kreaturer i Nørre-Jylland, der er stiftet 1852, og som har en Afdeling for Heste og Hornkvæg og en særlig Afdeling for Tyre. Endvidere kan blandt disse fremhæves Foreningen for Fyns Stift (fra 1860), for Lolland-Falster (1872) og for Bornholm (1878).

Endvidere er der nogle enkelte Foreninger, der arbejder over hele Landet. Den ældste blandt disse er Kreaturforsikringsforeningen for Kongeriget Danmark (stiftet 1859). Denne Forening, der iøvrigt har været Forbilledet for en Mængde andre Foreninger, har dog bl. a. holdt paa Princippet at yde fuld Erstatning ved Død, hvad de fleste andre ikke gør; Foreningen har ikke, trods sin 52aarige Bestaaen, vundet særlig stærkt frem, navnlig ikke paa Landet. Den søges væsentlig af Hesteejere i Byerne. En Afdeling for Reassurance af Kreaturforsikringer, som har været planlagt, er det ikke lykkedes at arbejde op, skønt en saadan Reassurance skulde synes naturlig for de mange smaa Foreninger.

I 1881 dannedes Foreningen »Kustos«, der nu er langt det største Kreaturforsikringsselskab. Forsikringen bestaar af to Klasser: A. for smitsomme Sygdomme og Tab af 2 eller flere Dyr ved samme ulykkelige Hændelse. Det første Tab i hvert Regnskabsaar erstattes kun med 40 pCt., de følgende med 80 pCt. Faare- og Svinebesætninger kan kun forsikres i denne Klasse, og Heste- og Hornkvægsbesætninger skal være forsikrede i denne for at kunne forsikres i Klasse B.; i denne erstattes ogsaa andre Tab, dog ikke Tab hidrørende fra Alderdomssvæk-

kelse, Tuberkulose hos Hornkvæg, Ildebrand, grov Uagtsomhed o. lign. I »Kustos« er indtegnet mange store Besætninger af Heste og Hornkvæg. Faare- og Svineforsikring spiller kun en ringe Rolle.

I 1901 stiftedes »Pan«, der i Modsætning til alle de andre Foreninger er et Aktieselskab (Aktiekapital 500,000 Kr., hvoraf 10 pCt. indbetalt). Det har i de forløbne 10 Aar arbejdet sig frem til en Forsikringssum, der nu er den tredjestørste, særlig ved i Modsætning til Konkurrenterne at kunne byde paa faste, forudbestemte Præmier. Endvidere har der i Forbindelse med to af de paa Landet arbejdende gensidige Brandforsikringsselskaber været oprettet Kreaturforsikringsselskaber: Cimbria (1893) og Vermund (1904), der dog atter er ophævede.

I saa godt som alle de allerede nævnte Foreninger og Selskabers Love er der fastsat en Maksimumsværdi for hvert enkelt forsikret Dyr (f. Eks. for Heste 1000 à 1200 Kr.); dette har givet Plads for Oprettelsen af en Del Foreninger, der forsikrer særlig kostbare Hingste eller Tyre. Forsikringstagerne i disse Foreninger er som Regel ikke Enkeltpersoner, men Avlsforeninger.

I den følgende Oversigt over Kreaturforsikringens Omfang er Tallene for de mange Smaaforeninger til Dels beregnede efter Skøn, idet det hverken ved Professor *Westergaards* foran nævnte eller ved en i 1911 af Statistisk Bureau foranstaltet Undersøgelse er lykkedes at tilvejebringe fuldstændige Oplysninger om de bestaaende Foreninger.

Sammenlignes de udfundne Tal for Antallet af Forsikringer og Antallet af forsikrede Dyr med Resultaterne af den sidste almindelige Kreaturtælling (15. Juli 1909), viser det sig, at for Hestenes Vedkommende er henved Halvdelen af alle Besætninger og ligeledes Halvdelen af alle Heste forsikrede. For Hornkvægets Vedkommende er en Femtedel af Besætningerne, men kun en Tiendedel af Dyrene forsikrede. Dette er i Overensstemmelse med det allerede foran fremhævede, at Hornkvægsforsikringen er

Kreaturforsikring i Danmark 1910.

	Hesteforsikring			Hornkvægsforsikring		
	Medlemmer	Dyr	Forsikrings-sum 1000 Kr.	Medlemmer	Dyr	Forsikrings-sum 1000 Kr.
Kreaturforsikrings-Foreningen for Kongeriget Danmark	3800	8500	4418	200	600	123
»Kustos«	900	13300	7038	1500	110000	21994
»Pan« A/S	?	7300	2901	?	18200	3371
Større lokale gensidige Foreninger (9 Foreninger)	11000	35000	16800	5200	19000	3522
Hingsteforsikring (4 Foreninger)	1600	1900	4500	—	—	—
Tyreforsikring (5 Foreninger)	—	—	—	900	1000	737
Smaaforeninger (ca. 1200)	50 à 60000	200 à 225000	ca. 100000	25 à 30000	ca. 100000	15 à 20000
Ialt...	ca. 75000	ca. 275000 à 300000	ca. 125000 à 150000	ca. 35000	ca. 250000	45 à 50000

mest anvendt for de ganske smaa Besætninger; dernæst kommer de større og sidst de mellemstore (Bøndergaardenes). Det nærmere fremgaar af følgende Tabel:

Antal Hestebesætninger:
i Byerne 11634
paa Landet 151986
} heraf forsikrede c. 75000 = c. 46 pCt.

Antal Heste:
i Byerne 35236
paa Landet.. 499783
} heraf forsikrede c. 275 à 300000 = c. 48 pCt.

Antal
Hornkvægsbesætninger 183644, heraf fors. c. 35000 = c. 20 pCt.
Hornkvæg ..... 2253982,*) — — - 250000 = - 11 —

Af Svin er $1^1/_2$ pCt. og af Faar $^1/_3$ pCt. forsikrede; her er Kreaturforsikring altsaa kun blevet meget lidt anvendt og vil næppe heller i Fremtiden finde noget stort Virkefelt.

Antallet af erstattede Skader beregnes for Heste til 4 à 5 pCt. i Forhold til Antallet af forsikrede Dyr, Skadernes gennemsnitlige Størrelse til 200 à 250 Kr. I Forhold til Forsikringsværdien udgør Erstatningerne ca. $2^1/_4$ pCt. Baade Forsikringsværdien pr. Hest og Skadesprocenten viser sig at være stigende, naar man sammenligner *Westergaards* Resultater fra 1901 med Statistisk Bureaus for 1911. Efter »Pan«s Erfaringer for 1901—10 er Dødeligheden for Landbrugsheste $2^1/_3$ à $3^1/_3$ pCt., størst for de store Ejendomme, for Heste til Luksus eller lettere Næringsbrug 3 à 4, for Heste til Vognmands- og andet svært Arbejdsbrug 6 à 9.

For Hornkvæg beregnes Antallet af Skader til $1^3/_4$ à 2 pCt. »Pan«s Erfaringer gaar dog ud paa, at Tallet stiger til 4 à $4^1/_2$ for Malkekøer i Fedningsbesætninger. Værdien pr. forsikret Dyr var i 1910 190 Kr., i 1901 142, har altsaa ligesom for Hestene været stærkt stigende i de

*) Antallet af Køer er 1,282,000, og da det navnlig er dem, der er forsikrede, kunde man maaske snarere beregne de forsikrede Dyr i Forhold hertil. Procenten bliver da 18.

10 Aar. Skadernes Gennemsnitsstørrelse var henholdsvis ca. 130 og ca. 100 Kr. Skadernes Antal synes imidlertid at have været nedadgaaende, og Skadesprocenten, der i 1901 beregnedes til 1.93 pCt. af Forsikringsværdien, beregnedes i 1911 til 1.81. Ved Beregningen af disse Tal er »Kustos« dog udeladt; medregnes denne, og specielt dens Afdeling A., gaar Tallet ned til ca. $1^1/_5$ pCt. De hyppigst forekommende Dødsaarsager er Kælvningssygdomme (i »Pan« $^1/_3$ à $^1/_4$ af samtlige Skader) og Fordøjelsessygdomme (ca. $^1/_6$). Derefter følger Ulykkestilfælde.

Det samlede Beløb, der i Danmark betales for Kreaturforsikring, kan ialt ansættes til for Heste $3^1/_4$ à $3^1/_2$ Mill. Kr., for Hornkvæg henved 1 Mill. Kr.

Ved Udbrud af Mund- og Klovesyge og enkelte andre farlige, smitsomme Sygdomme er Staten som bekendt ifølge Lov af 14. April 1893 berettiget til at lade de smittede Besætninger nedslaa, men erstatter Ejeren Dyrenes Værdi. Tab af denne Art erstattes derfor ikke af Kreaturforsikringsforeningerne, men til at dække de Driftstab, der følger af Besætningens Nedslagning, er der oprettet særlige Forsikringer, bl. a. som Afdelinger af »Pan« og »Kustos« og enkelte selvstændige Foreninger, saaledes en for Fyns Stift (af 1893). I adskillige Aar har denne Forsikrings Virksomhed heldigvis været helt ophævet eller har kunnet indskrænke sig til Opsamling af et Reservefond. Den nu forhaabentlig overstaaede Epidemi har givet denne Forsikringsart aktuel Interesse og foranlediget Dannelsen af foreløbig et Par nye Foreninger.

Slagtekvægsforsikring til Dækning af Tab, der følger af, at Kreaturer efter Slagtningen kasseres af den offentlige Kødkontrol, anvendes ogsaa her i Landet, men er ingen egentlig Landbrugsforsikring, hvorfor den ikke omtales nærmere her.

Dyrskueforsikring, Kvægtransportforsikring og lignende Arter af Kreaturforsikring har været oprettede, men er formentlig af ganske ringe Betydning.

Karakulfaaret og dets Afhængighed af de ydre Forhold.

Af Statskonsulent *Axel Appel.*

Under ovenstaaende Titel har Professor *H. Juhlin Dannfelt,* Stockholm, i Kungl. Landtbruks-Akademiens »Handlingar och Tidsskrift« Nr. 1, 1912, skrevet en interessant Artikel, hvis Indhold i sammentrængt Form formentlig vil være af Interesse for Tidsskriftets Læsere.

Karakulfaaret, der ikke vil være ubekendt for de danske Landmænd, der gæstede det tyske Landbrugsselskabs Vandreudstilling i Hamborg 1910 og der aflagde et Besøg i Faarestaldene, har sit Hjem paa visse af Centralasiens Stepper, særlig i Bokhara og Khiva. Dette lille, sorte Faar med sin højst ejendommelige store Fedtansamling ved Haleroden og paa Halen er Leverandør af de kostbare »Persiske Skind«, der i de seneste Tider i tiltagende Maalestok finder Afsætning paa det evropæiske Marked til høje Priser.

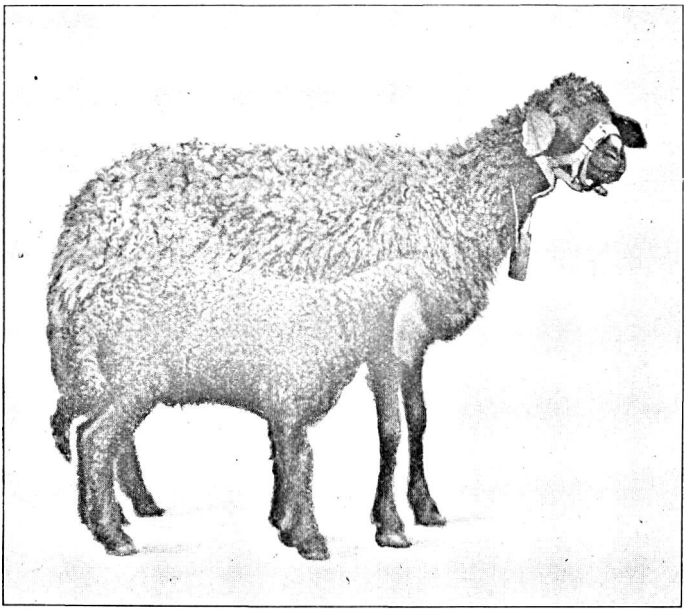
Karakulfaarets Pels dannes hos det nyfødte Lam af glinsende sorte, meget tætte Krøller, der slutter sig tæt til Huden. Denne Egenskab, der gør Pelsen saa kostbar, taber sig imidlertid meget hurtigt — nogle faa Dage — efter Fødselen, idet Krøllerne da rejser sig op og bliver mere aabne, og et saadant Skind betinger kun en Pris af nogle faa Mark, medens et 1. Kl.s Skind af nyfødte Lam betales med indtil 40 Mark. De Lam, der ikke skal anvendes til Avl, slagtes derfor inden et Forløb af 3—5 Dage.

Karakulfaaret er saaledes et fortrinligt Husdyr for sit Hjemland, saa meget mere som det paagældende Steppeland ikke egner sig for Opdyrkning og Afnyttelse ved andre, mere fordringsfulde Husdyr.

Spørgsmaalet om at overføre denne lønnende Avl af Karakulfaaret til andre Lande har gentagne Gange

været stærkt paa Tale, og Forsøg hermed er ogsaa anstillede. Paa Krim har der i Aarhundreder været drevet Avl af sorte Pelsfaar under Navn af Malitschfaar, der utvivlsomt nedstammer fra det bokhariske Karakulfaar. I det sydlige Rusland findes mange af disse, og i de senere Tider er det indført til Bosnien.

Julius Kühn indførte i 1903 en Hjord ægte Karakulfaar til sin Gaard Lindchen for herigennem ved Kryds-



ning at forbedre det derværende Hedefaar og gennem den værdifulde Pels bøde paa Hedefaarets ringe Rentabilitet. Endelig er K. — dels fra Bokhara, dels fra Krim — indført til den østerrigske Landbohøjskoles Forsøgsgaard Gross-Enzersdorff.

Spørgsmaalet om, hvorvidt K. kan opretholde sine Særegenskaber under helt andre ydre Forhold end de i dets Hjemland herskende, har været og er tildels endnu Genstand for livlig Meningsudveksling og Meningsforskel. Adskillige »Sagkyndige« nærer en stærk Tvivl herom,

saaledes f. Eks. *J. Kühn,* der synes at være kommen til den Erkendelse, at Karakulfaaret ikke passer for Tyskland, og at Pelsen udarter, naar Racen flyttes til Steder, der ikke har Hjemstedets Steppeklima. Pelshandlere i Leipzig og Wien hævder samme Anskuelse, der tillige deles af Opdrættere i Bokhara.

Adskilligt taler for, at denne Opfattelse kan være rigtig. I K.s Hjem gør der sig ejendommelige Naturforhold gældende. Der er udpræget Fastlandsklima. Paa en Sommerdag kan man koge Æg i Steppesandet. Luften er umaadelig tør. Nedbørsmængden stærkt vekslende. Sommeren er meget hed og tør, Vinteren meget kold, ofte med megen Sne. Plantevæksten paa de saltrige Stepper er af en ejendommelig Beskaffenhed, dels Buske, tilhørende de ærteblomstredes Familie, dels udprægede Salturter, samt i Lerstepperne Stargræsser. I de tørre Perioder er det kun de graa buskagtige og tornede Saltplanter, der giver Føde til Dyrene. Om Vinteren opholder disse Livet ved de tørre Buske. Store Partier at Stepperne er saa rige paa Salte — Klornatrium og Magnesiumsulfat — at Marken ofte kan være hvid af Saltudsvedninger, ligesom Vandansamlinger, hvoraf Faarene drikker, er stærkt saltholdige.

At saadanne Natur- og Ernæringsforhold kan præge Dyrene og give disse faste og tørre Væv og en kort Uld er ganske lige til. Ligesaa at den regelmæssige Skiften mellem Foraarets og tildels Sommerens rigeligere Ernæring og Sultetiden om Vinteren er i Samklang med de derværende Faareracers Anlæg til store Fedtophobninger, særlig ved og i Halen og Haleroden, paa hvilke Dyrene tærer i de fodertrange Tider.

Det er nu Spørgsmaalet, om det er disse Omstændigheder, der fremkalder Karakulfaarets karakteristiske Pelsform.

Prof. *L. Adametz* ved den førnævnte østerrigske Landbrugshøjskole Gross-Enzersdorff svarer hertil et absolut Nej! Hvis de ydre Forhold var hovedbestemmende for

Pelskvaliteten, saa burde paa den ene Side Forskellen i Klima, Jordbund og Plantevækst bevirke en Forskel i denne, og paa den anden Side burde alle de Faar, der lever under samme Forhold, vise samme Anlæg til den ejendommelig krøllede Pelsform. Men dette er ingenlunde Tilfældet! Indenfor K.s Udbredelseskreds findes der store Uligheder med Hensyn til Varmegrad og i Særdeleshed til Nedbørsmængde, Jordbund og Plantevækst, uden at dette medfører Forskel i Pelsens Beskaffenhed. Paa den anden Side er de forholdsvis smaa Arealer, hvor K. holdes, omgivet af Landstrækninger, hvor det bredhalede Tartarfaar *(Ovis steatopyga)* hører hjemme, og skønt de ydre Forhold her præcis er de samme, har dette bredhalede Faar tyndt Ulddække uden nogen Tilbøjelighed til Krøller. Nogen Overgang mellem de to Racer findes ikke.

I Khiva er K. forholdsvis nyt, og det er først siden Racen blev indført, at Afsætningen af »Persiske Skind« derfra har taget sin Begyndelse. Prof. *Adametz* slutter heraf, at den ejendommelig krøllede Uldform er en Raceegenskab, fremkommen upaavirket af de ydre Naturforhold, en springende Variation eller Mutation (Nydannelse). Denne Raceegenskab er iøvrigt, ligesom andre lignende, ikke uforanderlig, ligesom den er til Stede i forskellig Grad hos de forskellige Dyr. For fuldt at opretholdes kræver den et kyndigt og strengt Udvalg af Avlsdyr; hvor dette forsømmes, gaar Kvaliteten tilbage (jvfr. Avlen af Malitschfaaret paa Krim), ligesom det ejheller hermed skal være sagt, at K. kan flyttes til Egne med helt andre Naturforhold uden at ændres i Henseende til Pelskvaliteten.

I 1880 indførtes K. til Egnen omkring Poltawa; det trives vel der og giver udmærkede Resultater. Til Bosnien indførtes K. i 1896, og det berettes officielt, at Pelsen af den i Landet fødte rene Race ikke staar tilbage for Bokhara-Skind. Fra Faareflokken i Bosnien kom i 1899 nogle Faar til den kejserlige Dyrgaard ved

Schönbrunn. De holdtes her i temmelig smaa Indhegninger og fodredes med Grøntfoder og Hø, men de fødte Lam havde en fortrinlig Pelskvalitet. Selv en Overførelse af K. til Friesach i Kärnthnen, en fugtig Egn med frodige Græsgange, har efter et Aars Forløb givet særdeles gunstigt Resultat. Den første Aargang Lam var grovere og med mere aaben — om end god — Uld end hos Lam i Moderhjorden, men allerede ved næste Læmning synes Faarene at have vænnet sig til de ny Forhold, idet det nyfødte Lams Pels nu var fuldt saa fin som hos Original-Dyrene. Selv Lam efter Krydsning med Kärnthner Landfaar gav fuldt brugbare Skind, trods det fremmede Blod og det fugtige Klima. Men Prof. *Adametz* vil dog mene, at frodige Græsgange og i Almindelighed rigelig Fodring samtidig med at befordre større Vækst, hurtigere Udvikling og Kødfuldhed rimeligvis vil bevirke Fremkomsten af en tykkere Hud og grovere Haar lidt efter lidt; men dette maa vel kunne modvirkes gennem strengt Udvalg paa samme Maade, som det er lykkedes at bibeholde Merinosracens fine Uld hos Elektoralfaaret, trods stærkere Fodring og forholdsvis fugtigere Klima, saaledes som Tilfældet har været i Sachsen.

Prof. *Adametz'* interessante Fremstilling af disse Forhold viser saaledes hen til, at Karakulfaaret ikke blot kan trives og udvikles paa Sydruslands tørre Sletter, men ogsaa i Egne med koldere og fugtigere Klima og paa frodige Græsgange.

Prof. *Juhlin Dannfelt* slutter sin Artikel med at udtale, at Karakulfaaret rimeligvis ogsaa vil kunne trives indenfor Sveriges Grænser, og han nævner Ølands eller Gotlands Kalkheder, som det bedst egnede Sted for et Forsøg.

Vilde et Forsøg med Karakulfaaret indenfor Danmarks Grænser ikke være attraaværdigt?

Nogle praktiske Vink ved Benyttelsen af Lov om Handel med Gødnings- og Foderstoffer af 26. Marts 1898.

Meddelelse fra *V. Steins* Laboratorium
(Fr. Christensen, Gunner Jørgensen).

Det er jo nu til Dags meget almindeligt, at Foderkager og andre Foderstoffer til Kreaturer sælges med Garanti for Indhold af Næringsstoffer eller saadanne Stoffer, som man tillægger en større eller mindre Næringsværdi, og det er ogsaa ganske naturligt, at Prisen for et Foderstof, i alt Fald indenfor visse Grænser, retter sig efter dets Indhold af Værdistoffer.

Naar Talen er om Foderkager og lignende specielt fedt- og kvælstofholdige Foderstoffer, er den Form, hvorunder Garantien finder Sted i størst Udstrækning, og det baade ved inden- og udenlandske Handeler, den, at Garantien omfatter Summen af Fedt og kvælstofholdige Stoffer, men det er heller ikke ualmindeligt, at der finder Garanti Sted for Antallet af Værdistof-Enheder, hvorved man jo forstaar Summen af kvælstoffri Ekstraktstoffer og det dobbelte af Procenttallene for Fedt og kvælstofholdige Stoffer.

Foruden disse i den almindelige Handel hyppigst anvendte Garantiformer er der, som bekendt, efter at den i Henhold til Lov om Handel med Gødnings- og Foderstoffer udstedte ministerielle Bekendtgørelse af 27. Maj 1908 traadte i Kraft ($^1/_{10}$ 1908), fremkommen en ny Form for Garantien af Foderstoffer, idet man for de

Foderstoffer, der sælges i Henhold til ovenstaaende Lov, kun kan garantere for det procentiske Indhold — eventuelt med et bestemt Spillerum — af Æggehvide-Kvælstof (svarende til Renæggehvide), Raafedt, Sukker, Stivelse.

Saa længe det er almindeligt, at Handelen med Foderkager foregaar paa Basis af Analyser, i hvilke Mængderne af kvælstofholdige Stoffer og Fedt er opgivet, medens Loven fordrer, at Garantien for de i Henhold til denne forhandlede Foderkager skal omfatte Procentindholdet af Æggehvide-Kvælstof og Raafedt, vil det være af ikke ringe praktisk Betydning med størst mulig Tilnærmelse at faa fastslaaet Forholdet mellem de efter forskellige analytiske Metoder fundne Talstørrelser. For Foderkagernes Vedkommende kan man se bort fra Garantien for Sukker- og Stivelseindhold, og da Raafedt og Fedt kun er forskellige Udtryk for et paa samme Maade bestemt Næringsstof, bliver der kun Kvælstofforbindelserne at behandle.

Dersom der hvert Aar blev undersøgt et tilstrækkelig stort Antal af de forskellige Foderkager efter Loven, vilde der kunne opstilles Gennemsnitstal for Æggehvide-Kvælstof og Renæggehvide paa samme Maade som det fra Laboratoriets Side hvert Aar finder Sted for de i forskellige Handelsfoderstoffer efter de almindelige analytiske Metoder fundne Mængder af Indholdsstoffer. Dette er imidlertid ikke Tilfældet, og det er paafaldende, saa lidt Loven benyttes, omendskønt den dog maa siges at yde Forbrugerne af Foderstoffer betydelige Fordele, hvad Betalingen for Analyserne angaar. Selv om dette maaske nok for en stor Del hidrører fra, at det volder de Paagældende Vanskeligheder at forstaa de for Prøveudtagningen foreskrevne Regler — en Vanskelighed, som vi nedenfor skal gøre et Forsøg paa at afhjælpe — spiller det Forhold, at man ved Handel med Foderstoffer efter Loven skal arbejde med Begreber, som man ellers ikke er vant til at beskæftige sig med, og opstille Garanti og Spillerum for Stoffer, hvis Mængde ikke er

bestemt, selvfølgelig ogsaa en ikke uvæsentlig Rolle, naar man har Valget imellem at benytte eller undlade at benytte Loven, og altsaa i sidste Tilfælde kan lade Handelen foregaa enten uden Garanti eller paa Basis af en af de andre nævnte Garantiformer. Der er nemlig ingen Grund til at vente, at den af Loven foreskrevne Garantiform foreløbig vil finde Anvendelse hverken ved internationale Handeler eller ved de Handeler, hvor Køberen ikke er Forbruger, thi dels vil de gældende Handelsformer i et saa lille Land som Danmark næppe influere paa Verdenshandelens Former, og dels betaler den danske Statskasse kun sin Part af Analyseomkostningerne i de Tilfælde, hvor Køberen er Forbruger, og ikke naar Køberen er et Handelsfirma.

I Forsøgslaboratoriets 58. Beretning, S. 56, findes en Sammenstilling af forskellige Foderstoffers Indhold af total Kvælstof og Æggehvide-Kvælstof, og da man af total Kvælstof ved Multiplikation med Faktoren 6.25 kan finde Indholdet af kvælstofholdige Stoffer, ligesom man af Æggehvide-Kvælstoffet ved Multiplikation med Faktorer, der er noget forskellige for de forskellige Foderstoffer, kan finde Renæggehvideprocenten, har man altsaa de fornødne Data til en Beregning af f. Eks. hvilket Tal for Æggehvide-Kvælstof eller Renæggehvide, der svarer til et givet Tal for kvælstofholdige Stoffer eller total Kvælstof. Laboratoriet har i de senere Aar benyttet denne Beregningsmaade for i de udgivne Aarsberetninger at kunne give en Sammenstilling over, hvilke Mængder af Æggehvide-Kvælstof og Renæggehvide, der svarede til de Gennemsnitstal for kvælstofholdige Stoffer, som for hvert Aar var fundet for de almindeligste Handelsfoderstoffer, og saa længe Antallet af Foderstoffer, undersøgte i Henhold til Loven, ikke er større, end det har været i de Aar, Loven har eksisteret, er dette den sikreste Vej til at give de Interesserede en Forestilling om, hvilke Mængder af Æggehvide-Kvælstof, resp. Renæggehvide, man kan vente at finde i en Vare, hvis Indhold af kvælstofholdige Stoffer svarer til Laboratoriets Gennemsnitstal for det forløbne Aar.

Til disse Beregninger har hidtil været benyttet ovennævnte af Forsøgslaboratoriet offentliggjorte Forholdstal mellem total Kvælstof og Æggehvide-Kvælstof; dog er Laboratoriets egne Tal for Soyakager og Soyamel hele Tiden bleven benyttede, da disse Foderstoffer ikke findes blandt de paa Forsøgslaboratoriet i denne Retning undersøgte Foderstoffer.

Da imidlertid Forsøgslaboratoriets Gennemsnitstal for flere af de almindeligst benyttede Foderkager kun er baseret paa Undersøgelsesresultatet af et ringe Antal Prøver, er der i den af Steins Laboratorium for 1911 udsendte Beretning for nogle af disse benyttet de her paa Laboratoriet fundne Forholdstal mellem Æggehvide-Kvælstof og total Kvælstof.

I nedenstaaende Sammenstilling er der givet en Oversigt over, hvorledes disse Forholdstal har svinget i de Prøver af forskellige Sorter Foderkager, for hvilke begge Tal er bestemt, idet Mængden af total Kvælstof er sat = 100.

Forholds-tal.	Bomulds-frøkager.	Hampe-frøkager.	Jordnød-kager.	Solsikke-kager.	Soya-kager.
91	1 Prøver	1 Prøver	1 Prøver	0 Prøver	0 Prøver
92	1 —	0 —	1 —	0 —	1 —
93	2 —	0 —	2 —	3 —	3 —
94	5 —	0 —	1 —	2 —	1 —
95	6 —	3 —	6 —	7 —	4 —
96	9 —	5 —	5 —	5 —	5 —
97	4 —	6 —	1 —	9 —	3 —
98	2 —	1 —	0 —	7 —	1 —
99	0 —	1 —	0 —	2 —	0 —
	30 Prøver	17 Prøver	17 Prøver	35 Prøver	18 Prøver
Middeltal	for For-holds-tallene	**95.7**	**96.6**	**95.2**	**96.7**	**95.7**
Maksimum		98.8	99.4	97.1	99.1	98.1
Minimum		91.7	91.5	91.7	93.6	92.3

Som det vil ses, er de Svingninger, der findes for de forskellige Foderkager, ikke særlig fremtrædende, og de er i alle Tilfælde ikke større, end at man ved Omregning af total Kvælstof til Æggehvide-Kvælstof kan benytte Middeltallene, om dette end bør ske med en vis Reservation.

Af den nedenfor givne Sammenstilling vil det ses, at Rapskagen er den af samtlige Foderkager, der udviser det laveste Forholdstal mellem Æggehvide-Kvælstof og total Kvælstof, hvad utvivlsomt har sin Grund i, at disse Kager indeholder Sennepsolie, der som bekendt er kvælstofholdig. At denne Antagelse er rigtig, støttes af den Kendsgerning, at de her paa Laboratoriet fundne Forholdstal er lavere end Forsøgslaboratoriets, thi det vides, at vore Undersøgelser er foretagne med Rapskager, der alle har indeholdt en større eller mindre Mængde til »indisk Raps« hørende Krucifeerfrø, medens det maa formodes, at Forsøgslaboratoriets Materiale har bestaaet af rene Rapskager. Da Steins Laboratorium imidlertid kun har et Materiale paa 10 Analyser, medens Forsøgslaboratoriet har 19, har vi stadig benyttet Forsøgs-

laboratoriets Gennemsnitstal, der er 92.7, medens vi har fundet følgende:

Forholdstal.	Antal Prøver.			
88	1			
89	2	Middeltal	for Forholdstallene	**90.6**
90	1	Maksimum	for Forholdstallene	92.1
91	3	Minimum	for Forholdstallene	88.6
92	3			
	10			

Nedenfor anførte Tabel indeholder de Faktorer, man for de forskellige Foderstoffer skal benytte for at beregne hvor meget Æggehvide-Kvælstof og Renæggehvide et foreliggende Tal for kvælstofholdige Stoffer svarer til. Man skal altsaa ganske simpelt multiplicere det ved Undersøgelsen fundne Procenttal for kvælstofholdige Stoffer med de anførte Talstørrelser.

Afrundede Faktorer, der kan benyttes ved Omregning af Mængden af kvælstofholdige Stoffer til:

	Æggehvide-Kvælstof.	Renæggehvide.
Bomuldsfrøkager	0.153	0.84
Hampefrøkager	0.155	0.85
Hørfrøkager	0.156	0.86
Jordnødkager	0.152	0.84
Kokoskager	0.152	0.83.5
Palmekager	0.157	0.86.5
Rapskager	0.149	0.90
Sesamkager	0.156	0.89
Solsikkekager	0.155	0.85
Soyakager	0.153	0.92

Som Eksempel skal anføres: For en Bomuldsfrøkage, som man vilde købe eller sælge med Garantien 45.6 pCt. kvælstofholdige Stoffer og 3 pCt. Spillerum, beregnes de hertil svarende Tal for

Garanti

af Æggehvide-Kvælstof ..... 6.98 pCt. (d. e. 45.6×0.153)
svarende til Renæggehvide ... 38.3 — (d. e. 45.6×0.84)

Spillerum

af Æggehvide-Kvælstof ..... 0.46 pCt. (d. e. 3×0.153)
svarende til Renæggehvide ..... 2.5 — (d. e. 3×0.84)

Ved Udtagelsen og Indsendelsen af Prøver til Undersøgelse i Henhold til Lov om Handel med Gødnings- og Foderstoffer kan man i Almindelighed gaa frem paa følgende Maade:

Til enhver Prøve, der skal indsendes til Undersøgelse, benyttes følgende Papirer: 1 Garantidokument, 1 Bevidnelse*) og 3 trykte Sedler.

1) Garantidokumentet udfyldes af Sælgeren og skal være Køberen i Hænde, før Prøveudtagningen finder Sted.
2) 2 Mænd (Sælgeren er berettiget til at udpege den ene) udtager straks efter Partiets Ankomst 3 Prøver. (Ved Udtagningen benyttes den paa Bagsiden af de trykte Sedler angivne Fremgangsmaade.)
3) De 2 Mænd udfylder og underskriver de 3 trykte Sedler og anbringer een i hver Prøve, hvorefter Prøverne forsegles.
4) De 2 Mænd udfylder og underskriver Bevidnelsen og forsyner den med samme Segl som Prøverne.
5) Een af Prøverne indsendes straks til Undersøgelse, ledsaget af Garantidokument og Bevidnelse; Køber og Sælger faar hver een Prøve.

Saafremt Varen leveres i København, skal Prøverne udtages af en af Grosserersocietetets Komité udnævnt Mand.

København, Juni 1912.

---

*) Disse Papirer faas hos Boghandler *G. E. C. Gad*, Vimmelskaftet 32, København, men udleveres ogsaa, ligesom de trykte Sedler, paa Forlangende fra *Steins* Laboratorium.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1911.

III.

Beretning fra Statskonsulent i Husdyrbrug *Axel Appel.*

Foruden nærmere at redegøre for en Del Enkeltheder vedrørende min Konsulentvirksomhed plejer jeg i mine Aarsberetninger at gøre særlig Kvægavlens og Kvægbrugets Rørelser og Vilkaar i Almindelighed til Genstand for en mere eller mindre fyldig Omtale. I nærværende og fremtidige Beretninger vil dette ikke mere blive Tilfældet, og Grunden hertil er den ny Ordning: at Statskonsulenternes Aarsberetninger fremtidig offentliggøres i »Tidsskrift for Landøkonomi«. Da nævnte Tidsskrift hvert Aar fra min Haand bringer en ret udførlig Artikel om Husdyrbruget i det forløbne Aar med særligt Henblik paa Kvægavlen og Kvægbruget, skal jeg i denne Forbindelse tillade mig at henvise til samme.

Af min mangesidige Virksomhed skal jeg nævne følgende Hovedfelter:

Stambogsførelsen. I 1911 har jeg — i Samarbejde med Konsulent *S. P. Petersen* — udarbejdet 19. Bind af Stambog over Tyre af jydsk Malkerace, omfattende 64 Tyre, fra Nr. 1801—1864. Med Undtagelse af 1 Tyr kan samtlige optagne Tyres Afstamning føres tilbage til

Stambogstyre, idet 51 af de 64 optagne Tyre er Sønner af Stambogstyre; for 11 er Farfaderen en Stambogstyr og for 1 er dette først Tilfældet med Farfaders Fader. De herskende Tyreslægter er som sædvanlig Assistenterne, Cæsarerne, Hannerupperne og Elkærerne. En ny Slægt er i Fremmarsch, nemlig Gøngerne i Hads Herred med *H. Pihlkærs* Besætning i Morsholt som Brændpunkt. 38 af Tyremødrenes Fædre er Stambogstyre og for 57 af Tyremødrenes Vedkommende findes der Oplysninger om Ydelsen af Mælk, Smør og Fedtprocenten. Medens denne Ydelse i mange Tilfælde er god, er den i adskillige Tilfælde utilfredsstillende.

Det er jo desværre endnu saaledes, at man i visse Tilfælde ved Indkøb af unge Tyre til Kvægavlsforeninger udviser en beklagelig Mangel paa Omhu i at erkyndige sig om Ophavsmødrenes Ydelser, og det er kun lidet stemmende med den Intelligens, som vi gerne vil pretendere at sidde inde med, at Stambogsarbejdet paa de forskellige Omraader, at det i Stambøgerne sigtede og nedlagte Materiale, der er et fortrinligt Hjælpemiddel, endnu i saa ringe Grad, som Tilfældet er, bliver tilegnet.

Jeg har i det forløbne Aar fuldendt Udarbejdelsen af 2. Bind af Vædderstambog, rummende ialt 78 Væddere af Oxforddowns- (Nr. 114—191) og 20 af Leicesterrace (Nr. 50—69), ligesom jeg har forberedt Udarbejdelsen af 3. Bind af Stambog over Tyre af Korthornsrace, hvilken vil foreligge i Foraaret 1912. Denne Side af min Virksomhed har saaledes lagt Beslag paa en betydelig Del af min Tid, dels ved Rejser i ovennævnte Øjemed, dels og fornemmelig ved Hjemmearbejde.

Dyrskuevirksomheden har ogsaa i 1911 lagt Beslag paa megen Tid. Kun ved at følge samtlige Statstyreskuer og saa mange som muligt af de lokale Skuer som overhovedet gørligt — Provinsen er jo udstrakt og Dyrskuerne talrige — kan man vedligeholde det Kendskab til Avlens Stilling og Udvikling, der er nødvendigt for

at være i Besiddelse af det fornødne Overblik, ligesom Stambogsarbejdet kræver, at man følger Stats- og Fællesdyrskuerne.

Jeg har i 1911 overværet samtlige Statsdyrskuer i Jyllands 9 Distrikter, desuden Statsdyrskuet for Fyns Stift, i Aar afholdt i Svendborg, hvor der samtidig var Fællesdyrskue for unge Dyr. Ligesaa fik jeg Lejlighed til at overvære et Fællesdyrskue for Frederiksborg Amt i Hillerød. Af Landboforeningsdyrskuer overværede jeg Skuer i Kolding, Bjerringbro (ny Landboforening), Viborg, Aalestrup, Aarhus, Randers, Nykøbing (Mors), hvor jeg holdt Foredrag over Udstillingen af Kvæg, Aalborg, Skanderborg, Hjørring, Varde og Thisted.

Foreningen af jydske Landboforeninger afholdt sit aarlige Ungskue i Viborg i Dagene 13.—16. Juli. Tilslutningen var særdeles god baade af Dyr og Mennesker, Pladsen stor og fortrinlig og Ordningen mønsterværdig. Skuet var baade stort og godt. Udviklingen har — siden det først afholdte Ungskue — ogsaa i Viborg — 1892 — godtgjort, at den gode, harmoniske Kropbygning og Evnen til at yde megen og fed Mælk — tildels afspejlet i Dyrets Ydre, i det vi kalder Malkepræget — lader sig udmærket forene. Jeg fungerede som Dommer for Samlinger og Familiegrupper af jydsk Malkekvæg, og paa Skuets 3. Dag holdt jeg Foredrag over Udstillingen af Kvæg og Faar.

Min Virksomhed har selvfølgelig atter i det forløbne Aar paa forskellige Maader medført, at jeg har haft betydeligt Samarbejde med de Institutioner, der leder Arbejdet i Kvægavls- og Kontrolforeningerne. De førstes Antal har atter været dalende, og for de sidstes Vedkommende, da kan de holde Stillingen med Hensyn til Antal, men heller ikke mere.

Ogsaa i 1911 er der paa Foranledning af jydske Landboforeningers Regnskabsudvalg, for hvilket jeg er Formand, afholdt et Kursus for Kontrolassistenter

og andre i Kontrolforenings- og Regnskabssagen interesserede. Det vedkommende Kursus, det 3. i Rækken, afholdtes paa Malling Landbrugsskole i Efteraaret 1911. Foruden Vejledning i selve Kontrolleringsarbejdet og i Kontrollen med Mælkemængde, Foderberegning og Udregning af Fedt- og Smørmængde blev der givet Deltagerne gennem Foredrag og praktiske Øvelser Vejledning i Stambogsførelse og Kvægbedømmelse, og derhos gennemgik og dikterede Forstander *Larsen* et fuldstændigt, afsluttet og opgjort Regnskab fra egen Bedrift, opgjort efter det dobbelte Bogholderis System. Der var 19 Deltagere i Mødet, hvoriblandt enkelte Landmænd, færre end ønskeligt.

Konkurrencer mellem hele Kvæghold har ogsaa i 1911 lagt Beslag paa en hel Del Tid. Den i Horsenskredsen i Foraaret 1910 paabegyndte Konkurrence slutter nu i Foraaret 1912. Viborgkredsens Konkurrence slutter til Efteraaret 1912. Mund- og Klovesygen har gentagne Gange truet med en fuldstændig Arbejdsstandsning, men Konkurrencerne har dog kunnet fortsættes, om end med midlertidige Afbrydelser for enkelte Besætningers Vedkommende.

Faareavlens Stilling er omtrent uforandret. Vedrørende Faareavlsforeningernes Antal og Fordeling henvises til min Artikel om Husdyrbruget i 1911. Ved Ungskuet i Viborg var der en fortrinlig Udstilling af Faar, der vakte megen og fortjent Opmærksomhed. Der afsluttedes adskillige Handeler paa Skuet.

Blandt Udlændinge, hvem jeg i det forløbne Aar har ydet Vejledning, skal jeg her nævne en Landbrugskommission fra Uruguay i Syd-Amerika, der aflagde et to Dages Besøg i Jylland, hvor den dels gjorde sig bekendt med det danske Hedeselskabs Virksomhed ved Besøg i Selskabets vidtstrakte Plantager ved Birkebæk og ved Besøg paa Mosestationen Pon-

toppidan ved Herning, dels gjorde sig bekendt med dansk Opdrættervirksomhed og Jorddyrkning paa en mindre Gaard ved Besøg hos den bekendte Opdrætter af jydsk Malkekvæg: Gd. *Ove Nielsen,* Stautrup ved Aarhus.

Jeg har i 1911 holdt 17 Foredrag, hovedsagelig i jydske Landboforeninger og for Kvægavlsforeningernes Fællesledelser, men ogsaa paa Fyn (Odense) og Langeland (Rudkøbing).

I Aarets Løb har jeg deltaget i 30 Møder, dels Udvalgsmøder i Foreningen af jydske Landboforeningers Husdyrudvalg og Regnskabsudvalg, dels i Landhusholdningsselskabets Tuberkulose- og Regnskabsudvalg, af hvilket jeg har været Medlem. Yderligere har jeg deltaget i Statsdyrskuekommissionens Møder, det aarlige Konsulentmøde, hvor vi i 1911 i Husdyrbrugssektionen behandlede Spørgsmaalet om Husdyrlovens Revision, for hvilken Forhandling jeg gjorde Rede paa Konsulentmødets anden Dag ved det almindelige Konsulentmøde. Endelig har jeg deltaget i Delegeretmøderne i de provinsielle Fællesforeninger i Jylland og Fyn samt Mejeriforeningernes Delegeretmøde i Aarhus.

Det forløbne Aar har saa godt som ingen Tid levnet mig til Fremme af mit skriftlige Arbejde vedrørende Kvægavlsforeningernes Historie. Foruden Stambogsførelsen, der hører til de betydeligste skriftlige Arbejder, har den almindelige Korrespondance og de afgivne Erklæringer over fremsendte Sager fra Landhusholdningsselskabet og Landbrugsministeriet været af sædvanlig Art. Paa Anmodning af Landbrugsministeriet har jeg til det russiske Landbrugsblad »Baltische Wochenschrift für Landwirtschaft« skrevet en Artikel, i hvilken jeg har imødegaaet en hel Del misvisende og ganske fejlagtige Udtalelser og Meninger, fremsatte i flere Nr. af det nævnte Blad for 1910 og 1911 om den jydske Kvægraces Udvikling og nuværende Standpunkt, hvilken

Artikel med Tak af Redaktionen blev modtaget og optaget i Nr. 43, 1911.

Som de foregaaende Aar har jeg skrevet større Artikler om Husdyrbruget til »Tidsskrift for Landøkonomi« og »Mælkeritidende« foruden mindre Artikler til Dagspressen og til »Lommebog for Landmænd«. Som Medarbejder ved »Landbrugets Ordbog« har jeg skrevet en Række Artikler, større og mindre, om Husdyravl og Husdyrbrug.

Boganmeldelse.

Beskrivelse af Landbrugets Udvikling i Danmark fra 1835 indtil Nutiden. Af *J. B. Krarup* og *S. C. A. Tuxen*. VI. Lolland-Falster og Bornholm. Udgivet ved Det kgl. danske Landhusholdningsselskab. 602 Sider. (August Bangs Boghandel. København.)

Beskrivelse af »Landbrugets Udvikling i Danmark« ved *J. B. Krarup* og *S. C. A. Tuxen*, 6. og sidste Bind, er nu udkommet. — Værket, der udgives ved Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, er hermed naaet sin Afslutning. Det sidst udkomne Bind, der omfatter Lolland-Falsters og Bornholms Amter, gør sidstnævnte Forfatter megen Ære, idet det giver et ganske udmærket Kulturbillede af Landboforholdene og Jordbruget i de paagældende Amter fra Tiden 1835 til vore Dage. Det er, som i det tidligere af Hr. *Tuxen* udarbejdede Bind, et overordentlig omhyggeligt Arbejde, her er nedlagt i dette sidste. Man sporer helt igennem, at det har været den paa dette Omraade særdeles habile Forfatter et kært Arbejde, hvorpaa han ikke har sparet sig nogen Ulejlighed for at gøre Fremstillingen saa omfattende og grundig som mulig. Det er da ogsaa lykkedes ham, trods Emnets Tørhed og de mange Tabeller og Tal, at gøre Bogen saa livlig og interessant, at man med stor Fornøjelse Gang paa Gang fordyber sig i den. Der er i dette Værk skabt et Kildeskrift af stor Betydning for fremtidige Forfattere paa dette og beslægtede Omraader.

6. Bind indledes med en meget malende og livlig Beskrivelse af Bornholms og Lolland-Falsters højst forskellige Natur, Oprindelse og Klimatforhold, for derefter at gaa over til Arealets Benyttelse og Befolkningens Tæthed.

Dette Kapitel bliver dog senere mere uddybet under Afsnittet »Plantebruget«. Næst den geologiske Udvikling anfører Forfatteren den historiske som den, der i særlig Grad har præget Forskellen mellem de to Amter i Jordens Fordeling i større og mindre Ejendomme, idet Krigen i det 17. Aarhundrede, hvorved mange Landsbyer paa Lolland-Falster lagdes øde, her bidrog til at fremme den i Forvejen værende Tilbøjelighed til at oprette Hovedgaarde. Bornholms isolerede Beliggenhed, men navnlig det, at Øen i flere Hundrede Aar har tilhørt enten Kongen eller de lundske Erkebiskopper, og saaledes altid har tilhørt Enkeltmand, har været Grunden til, at Jordfordelingen ikke har gennemgaaet større Forandringer gennem Tiderne. Særlig Betydning herfor fik ogsaa Salget af det kongelige Gods i 1844, ved hvilket der sørgedes for, at Gaardene blev paa de tidligere Brugeres Hænder.

Med Hensyn til Landejendomspriserne var disse betydelig lavere i Periodens Begyndelse paa Bornholm end paa Lolland-Falster, vel tildels paa Grund af Øens isolerede Beliggenhed, som bidrog til, at Prisen paa Landbrugsprodukterne var betydelig lavere her end i det øvrige Land, hvorfor Agerdyrkningen ogsaa stod temmelig lavt paa Øen i Forhold til Maribo Amt. Hertil kom endvidere, at der paahvilede de bornholmske Gaarde en Afgift til Kronen.

Der nævnes saaledes flere Eksempler paa, at Priserne paa tilsvarende Ejendomme i Maribo Amt var dobbelt saa høje som de bornholmske. Dette Forhold forandres dog snart og er fuldstændig udjævnet i 70erne. Allerede da og endnu tidligere ser man, at Prisen paa de smaa Brug er forholdsvis meget højere end paa de større Ejendomme, et Forhold, der, som bekendt, gør sig endnu mere gældende i vore Dage. Til Belysning af Ejendomspriserne anfører Forf. en lang Række af Ejendomshandeler, foregaaede fra 1855 til 1909, vedføjet Hartkorn, Areal og Pris, og særlig Interesse har det, at mange af de nævnte Ejendomme flere Gange har været i Handelen i dette Tidsrum og derfor saa meget mere illustrerer Prissvingningerne.

Under Afsnittet »Jordens Forbedring og Indvinding af ny Jord« skildrer Forf. den Periode, hvor de store saakaldte Grundforbedringer som Rydning, Hegning, Mergling og Vandets Afledning er foregaaet, ligesom ogsaa de store Tørlægninger

i Maribo Amt. Her, som paa saa mange andre Omraader, havde sidstnævnte Amt et udmærket Forbillede i de *Tesdorpfske* Godser, og der er ingen Tvivl om, at Eksemplerne herfra har virket i høj Grad befrugtende paa den øvrige Landsdel. Forf. giver en meget indgaaende Fremstilling af Planernes Fremkomst til de forskellige store Tørlægningsarbejder og deres Udførelse med de mangfoldige Genvordigheder, de i Tidernes Løb har været Genstand for.

Under »Landbrugets Bygninger« gives en kort Fremstilling af Udviklingen fra de klinede Bindingsværks-Bygninger til de mere moderne grundmurede, en Udvikling, der dog langt fra har været saa stor eller gennemgribende som den, Landbrugets Redskaber og Maskiner er undergaaet i samme Tidsperiode, i hvis Begyndelse man endnu hjalp sig med de mest primitive Redskaber. Saa kombinerede Ting som Maskiner kendte man den Gang ikke. — Man havde begyndt at bruge Svingploven, men almindelig var den dog langtfra endnu. Med den fulgte nu efterhaanden Svenskharven samt forskellige skotske og amerikanske Redskaber.

Det var ikke den Gang, som senere, Agenter, der hjemsøgte Landmændene og paanødede disse de moderne Redskaber, men Landboforeningerne, der foranstaltede Bortlodninger af saadanne. Det var selvfølgelig ikke alt nyt, der var godt, og mange af disse nyere Ting fik kun en stakket Virketid, forinden de afløstes af andre og bedre. Med de stigende Priser for Landbrugsprodukterne og dermed Arbejdskraften følte Trangen til bedre Redskaber og arbejdsbesparende Maskiner, og paa disse Omraader var det særlig Amerikanerne, der viste Vejen. I 70erne begyndte Dampkraften at trænge ind i Landbruget, og ved Aarhundredskiftet kommer Elektriciteten til og giver paa flere Omraader Landbruget et industrielt Præg. Forf. giver her en udførlig Beskrivelse af et i 1908 gennemført elektrisk Indlæg paa Sædingegaard.

Det mest interessante Afsnit i Bogen er vel nok Plantebruget. Det er her navnlig Sædskiftet og de dyrkede Kulturplanter, der kendetegner Udviklingen. Man følger her Forf. fra Trevangsbruget med de faa Sæd- og Græsarter gennem Kobbel- til Vekselbruget med Foder- og Sukkerroedyrkning og videre til de mere eller mindre frie Driftsformer med Indlæg af forskellige Frømarker. Man kommer fra de langvarige

Græsmarker til de mere kortvarige, to- og enaarige, undertiden suppleret med Lucernemarker. Man læser om den saakaldte Faarebrak, hvor Brugeren — som Regel — Sommeren igennem græssede sine Faar og Ungkreaturer, om Halvbrakken, den rene Brak og den mere eller mindre benyttede Brak, lige til de højt kultiverede Landbrug, hvor man væsentlig ved en udstrakt Sukkerroedyrkning foreløbig ser sig i Stand til at undvære Brakken.

Under Afsnittet »Gødningens Tilvejebringelse og Brug« ser man, at først omkring 1840 kom den første Kunstgødning i Handelen under Navn af *Owens Patentgødning*. Denne Gødning udvandtes dog af Københavns Renovation og var for saavidt ganske naturlig, men samtidig begyndte dog ogsaa Anvendelsen af Benmel samt forskellige Fosfater og Guanoer, og hermed var en vid Mark aaben for Bedragerier i denne Handel og som ogsaa er udnyttet lige til de seneste Aar, da Statens og de lokale Markforsøg endelig grundig har afsløret denne Svindel og henvist Landmændene til kun at anvende de usammensatte Gødninger, hvilke, rettelig anvendte, er en mægtig Støtte i det fremskredne Landbrug.

Under »Kornavlen« er det interessant at se, hvorledes Trangen til nye Sædformer stedse har gjort sig gældende; blot det at skifte Saasæd ansaa man for nyttigt, men navnlig naar man overførte den fra lettere til sværere Jord. Men ogsaa her handledes mere eller mindre i Blinde, indtil man, ligesom ved Kunstgødningens Anvendelse, fik den fornødne Støtte i Markforsøgene. Paa Grundlag af den mere og mere udviklede Forsøgsteknik paabegyndtes Tiltrækningen af mere yderige Kulturformer af de forskellige Sædarter og Roesorter, paa hvilket Omraade Danmark maa siges at hævde en smuk Plads i Nutiden. Forf. gennemgaar de forskellige Kornarter og Bælgplanter, deres Anvendelse og Udvikling under de skiftende Trin af Kultur, som har præget Landbruget i det beskrevne Tidsrum.

Først sidst i 70erne med de faldende Kornpriser, da Trangen til et bedre Kreaturhold begyndte at gøre sig gældende, gik man over til at udvide Roedyrkningen, for at man derigennem kunde blive i Stand til at byde Kreaturerne et mere saftigt Vinterfoder, og her viser det sig mere og mere, at med den gradvis udvidede Rodfrugtavl er det bedste Afsnit

i Landbrugets Kulturhistorie indledet, hvilket ikke mindst slaaende viser sig ved Sukkerroedyrkningen, hvis Historie Forf. senere hen beskriver meget udførligt og interessant, hvad den ogsaa fortjener at blive i et Værk som dette; thi ingen anden Kultur har som den baade direkte og indirekte bidraget til at hæve Landbruget i de paagældende Egne; man behøver jo blot at henvise til de stigende Priser paa Landejendomme i Maribo Amt.

Afsnittet om »Husdyrbruget« er ikke saa omfattende som »Plantebruget«, men giver dog en fyldig og fortrinlig Fremstilling af Udviklingen Perioden igennem. Her, som paa flere Omraader, viser der sig, i hvert Fald for Hestenes Vedkommende, en Del Forskel mellem de to Amter. Man ser saaledes paa Lolland den jyske Hest vinde Terræn, medens Bornholmerne særlig har kastet sig over Avlen af Frederiksborghesten. De for de to Landsdele forskellige Begreber om den bedste Arbejdshest finder for Bornholms Vedkommende sit Udtryk i en af Forf. anført karakteristisk bornholmsk Ytring: »at den smukkeste, ædleste Form med stærke Lemmer og godt Fodskifte giver den bedste Arbejdshest«. Maaske skyldes de forskellige Begreber om Fordringen til en Arbejdshest dog ogsaa noget de forskellige Jordbundsforhold. Forf. anfører Navnene paa de Hingste, der har haft Betydning for Avlen og de Principer, der har været de raadende.

Kvægholdet har ved Periodens Begyndelse staaet paa et ret tarveligt Standpunkt i begge Amter, men takket være de bekendte Foregangsmænd, Greve *E. Reventlow* og *E. Tesdorpf*, begyndte Udviklingen af Kvægbruget i Maribo Amt allerede i 40erne saavel paa Avlens som paa Plejens Omraade. Forf. giver her en Beskrivelse af Arbejdet paa Ourupgaard, og om der just ikke er fulgt efter i samme Tempo i den øvrige Del af Amtet, saa virkede Eksemplet dog mere eller mindre befrugtende paa mange andre større Gaarde, og senere nævner Forf. mange Navne, hvis Bærere har gjort sig fortjente af Husdyrbrugets Udvikling i Maribo Amt. Paa Bornholm kom Fremgangen først senere; man var næppe saa enig om Maalet, idet Kvægbestanden var repræsenteret af flere forskellige Racer, men ogsaa denne Landsdel hævder nu Stillingen ret godt. Karakteristisk for Bornholm er derimod det store og gode Svinehold. Faareholdet, der i Begyndelsen af Perioden var

ret stort i begge Amter, er efterhaanden bleven uden nævneværdig Betydning; derimod har Hønseholdet taget et stort Opsving i begge Amter og giver, navnlig til Smaafolk, en ret anselig Indtægt.

Under Overskriften »Forhold vedrørende Landbrugets Industri, Arbejdsvilkaar og alm. Rentabilitet« giver Forf. en meget indgaaende og interessant Fremstilling af »De danske Sukkerfabriker«s og Andels-Sukkerfabrikens Tilblivelse. Paa Mælkeridriftens Omraade omtales de forskellige Systemer, der tilsidst havner i Andelsmælkerierne, og endelig Andelsslagterierne.

Forf. omtaler Hoveriforholdene for Maribo Amts Vedkommende. Paa Bornholm fandtes disse ikke paa Grund af de særlige Forhold, at der ingen Hovedgaarde var paa Øen. Under Omtalen af Landarbejderforholdene savnes der Meddelelser om Lønningsforholdene i den omhandlede Periode. Det forekommer mig, at de har holdt ret naturligt Skridt med Fremgangen i Landbruget. Saadanne findes derimod udførligt for de udenlandske saakaldte »Sæsonarbejdere«. Der er indført en Tyendekontrakt, som benyttes paa nogle vestlollandske Gaarde, men ogsaa her havde det været ønskeligt, om Lønskalaen havde været udfyldt.

Med Hensyn til Landbrugets Rentabilitet har Forf. konstrueret et Regnskab for en Gaard paa 50 Tdr. Ld. Hertil er der vist intet at sige, lige saa lidt som til den kalkulerede Indtægt pr. Td. Ld. for Landbrug af forskellig Størrelse. Kunde man imidlertid tænke sig et nøjagtig gennemført Regnskab for alle store som smaa Brug, vilde disse sikkert komme frem med ganske andre Tal, der vilde være i Stand til at føre Beviset for, at i Landbruget, som i de fleste andre Virksomheder, er det Brugerens Dygtighed, der er den væsentligste Faktor, naar Spørgsmaalet gælder Rentabiliteten.

I en Efterskrift meddeler Forf., at Det kgl. danske Landhusholdningsselskab har bestemt sig til Udgivelsen af et Supplementsbind, indeholdende en Oversigt over Foreningslivet, Oplysningsarbejdet m. m. samt alm. Foranstaltninger til Landbrugets Fremme, hvad der ogsaa naturligt hører med til denne Beskrivelse. Endvidere oplyser Forf., at Afsnittet »Plantebruget« er udarbejdet af Forsøgsbestyrer *H. A. B. Vestergaard*, Abed Forsøgsstation, og at Landbrugskandidat *C. C. Larsen*

særlig har bistaaet ham ved Udarbejdelsen af Artiklen om Mælkeribruget i Maribo Amt.

Forf. har i et Tillæg tilføjet Beskrivelser af en Del enkelte Landbrug i begge Amter, hvilket er af stor Interesse, men da det selvfølgelig ikke har været let at fremskaffe saadanne Beskrivelser, kan man vel nok sige, at disse ikke afgiver noget Gennemsnitsudtryk for Forholdene i Amterne. Men under alle Omstændigheder giver disse Beskrivelser mange værdifulde Oplysninger.

J. Willumsen,
Anhof pr. Øksendrup.

Forsøg med Malkekøer: 2 eller 3 Gange Malkning daglig. 78. Beretning fra den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Laboratorium for landøkonomiske Forsøg. 50 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. København.) — Forsøgene er udførte paa Bregentved, Rosenfeld, Rosvang og Sanderumgaard. Laboratoriet gør opmærksom paa de store Vanskeligheder, der har været forbundne med disse Forsøg, men mener dog, at trods de Mangler, der nødvendigvis maa klæbe ved dem, maa det Bidrag, de giver til Spørgsmaalets Løsning, betragtes som værdifuldere end det Skøn, der i Almindelighed bygges paa. Som Hovedresultat af Forsøgene fremhæver Laboratoriet, »at vi med Køer, der i Forsøgstiden gennemsnitlig malkede 13 à 14 kg Mælk daglig, har faaet i Gennemsnit 0.8 kg (ca. $1^1/_2$ Pd.) Mælk mere pr. Ko daglig ved at malke 3 Gange i Stedet for 2 Gange. Malketiderne ved 3 Gange Malkning har i Gennemsnit været ca. Kl. 4 Morgen, 10.45 Formiddag og 6 Aften; ved 2 Gange Malkning med ca. 12 Timers Mellemrum.

Den hyppigere Malkning har ikke haft paaviselig Indflydelse paa Mælkens Fedtindhold.

Den har derimod, hvor der ikke er fodret særlig stærkt, paavirket Køernes Huld, idet de Hold, der er malkede 3 Gange daglig, har tabt lidt i Vægt; dette Vægttab er dog saa ringe, at det ikke tør tillægges større Betydning«.

Mindre Meddelelser.

„Beskrivelse af Landbrugets Udvikling i Danmark fra 1835 indtil Nutiden“, der nu er afsluttet og hvis sidst udkomne Bind er anmeldt af Hr. Forpagter *J. Willumsen* i nærværende Hefte, begyndte at udkomme i 1895. Den er at betragte som en Fortsættelse af de gamle »Amtsbeskrivelser«, der udgaves af Landhusholdningsselskabet i Aarene 1826 til 44, og der til Forfattere havde 15 forskellige Mænd. Hensigten med Amtsbeskrivelserne var at give et Billede af Landbrugets daværende Tilstand, som kunde »virke gavnligt for den landbrugende Klasse ved at henlede Agerdyrkernes Opmærksomhed paa Fremskridt og Forbedringer i deres Næringsvej, ikke mindre end paa mulige Misgreb, ikke at tale om, hvor vigtige de givne Optegnelser maatte være for Agerdyrkningens Historie«. I Slutningen af forrige Aarhundrede besluttede Landhusholdningsselskabet sig til en Fornyelse af Værket, hvortil det i en Aarrække har modtaget Statstilskud. Det bestemte sig til i det hele og store ved Udarbejdelsen af det nye Værk at følge en lignende Fremgangsmaade, som i de fleste Tilfælde var fulgt af Forfatterne af Amtsbeskrivelserne, men i to Retninger afveg man fra den tidligere Fremgangsmaade, idet man bestemte sig til at lade flere af Amterne behandle samlede under ét og at lægge Udarbejdelsen af Værket i en enkelt Mands Hænder.

I *J. B. Krarup* fandt Selskabet en Mand, der som faa var skikket til at løse den Opgave, Selskabet stillede ham: en Fornyelse af Amtsbeskrivelserne. Han havde levet med i Landbruget i den Periode, der skulde omhandles, han ejede praktisk Landmandsdygtighed og den teoretiske Viden, der var en nødvendig Betingelse for et tilstrækkelig overlegent og objektivt Standpunkt, og han var, som Redaktør *Anton Bing* skrev i sin

smukke Biografi af ham i Værkets 3. Del, »en grundende og dybt tænkende Natur«. Det var omkring Aaret 1890, at *Krarup* paa sin Ejendom Ørnstrup ved Horsens paa Selskabets Opfordring begyndte Udarbejdelsen af »Landbrugets Udvikling«, og senere flyttede han til Assens og derfra til Haslev for at kunne leve i den Landsdel, med hvis Beskrivelse han var beskæftiget. Ved *Krarups* Død i 1898 var der udkommet 2 Bind af Værket, og der forelaa Manuskript til 2 Bind. Hvad der endnu var tilbage at udarbejde, Beskrivelserne af Sjælland med omliggende Øer samt Lolland-Falster og Bornholm, blev overdraget til Forstander *S. C. A. Tuxen,* der altsaa sammen med *Krarup* deler Æren af det monumentale Værks Udarbejdelse.

Af »Landbrugets Udvikling« foreligger der følgende Bind: I. Bind, Det sydøstlige Jylland, der udkom 1895, og som med det Aaret efter udgivne Tillæg »Beskrivelse af enkelte Landbrug« udgør 956 Sider, II. Bind, Det nordlige Jylland (1896, 733 Sider), III. Bind, Det sydvestlige Jylland (1899, 646 Sider), IV. Bind, Fyn med omliggende Øer (1901, 571 S.), V. Bind, Sjælland med hosliggende Øer (1904, 878 S.) og VI. Bind, Lolland-Falster og Bornholm (1912, 602 S.).

Kan der end hist og her med Føje anvendes Kritik paa »Landbrugets Udvikling« — og hvilket Menneskeværk er vel fejlfrit —, tør det dog sikkert siges, at vi i det har faaet et Kildeskrift, som paa Grundlag af omfattende og paalidelige Undersøgelser bringer en Fylde af Oplysninger, der er vejledende for Landmanden og af stor Værdi til Belysning af vort Landbrugs Udvikling.

Det laa udenfor den oprindelige Plan for Værket at medtage Oplysninger om Landboforeningslivet, offentlige og private Foranstaltninger til Landbrugets Fremme, Oplysningsarbejdet m. v. Da Landhusholdningsselskabet imidlertid finder det i høj Grad ønskeligt, at ogsaa denne Side af Landbrugets Udvikling bliver beskrevet, har det formaaet Hr. Forstander *Tuxen* til at udarbejde et Supplementsbind, der skal belyse denne Side af Sagen. Til Udgivelsen af dette Skrift (som ogsaa til 6. Bind af Hovedværket) har Carlsbergfondet ydet et Tilskud.

Landbrugsskoler. Statens statistiske Bureau har udsendt et Hefte om »Folkehøjskoler og Landbrugsskoler i $19^{06}/_{07}$—$19^{10}/_{11}$«

(Statistiske Meddelelser, 4. R., 39. Binds 3. Hefte), af hvilket det fremgaar, at Antallet af Landbrugsskoler i de sidste 6 Aar var følgende:

	Øerne.	Jylland.	Ialt.
1905—06	8	6	14
1906—07	9	6	15
1907—08	8	6	14
1908—09	9	6	15
1909—10	11	8	19
1910—11	11	8	19

Landbrugsskolernes Størrelse fremgaar tydeligst af det saakaldte Aarselevantal, d. v. s. det samlede Antal Besøgsmaaneder divideret med 12. Eksempelvis skal anføres, at 48 Karle i 5 Maaneder og 40 Piger i 3 Maaneder, d. v. s. 240 + 120, ved at divideres med 12 giver et Aarselevantal paa 30. Det samlede Aarselevantal var i de sidste 6 Aar:

1905—06	512	1908—09	570
1906—07	515	1909—10	648
1907—08	542	1910—11	684

Da der i 1910—11 var 19 Landbrugsskoler, bliver det gennemsnitlige Aarselevantal 36, medens det 5 Aar før var 37. Der har altsaa været en ubetydelig Nedgang i Gennemsnitsstørrelsen, idet Skolernes Antal er steget lidt stærkere end Elevernes.

Betydeligt større end Aarselevantallet er selvfølgelig det virkelige Elevantal, hvor enhver Elev medregnes som 1 uden Hensyn til Opholdets Varighed. Ser man bort fra visse korte Kursus, navnlig nogle 1 Maaneds Kursus for Kontrolassistenter og nogle endnu kortere Kursus paa Husmandsskolerne, finder man, at det virkelige Elevantal var følgende:

	Karle.	Piger.	Ialt.
1905—06	1107	90	1197
1906—07	1015	106	1121
1907—08	1060	129	1189
1908—09	1129	173	1302
1909—10	1309	181	1490
1910—11	1361	189	1550

I det sidste Aar var Elevernes Fordeling paa de forskellige Afdelinger følgende:

	Karle.	Piger.	Ialt.
Landbrugsafdeling	1146	183	1329
Haandværkerafdeling	13	»	13
Havebrugsafdeling	57	6	63
Mejeriafdeling	138	»	138
Kontrolassistent og Foderm.	7	»	7
	1361	189	1550

Af Eleverne i 1910—11 hørte langt den overvejende Del hjemme i det egentlige Danmark; de øvriges Hjemsteder fremgaar af følgende Oversigt:

	Karle.		Piger.
	Landbrugs-afdeling.	Andre Afdelinger.	
Færøerne	1	»	»
Island	1	»	»
Sønderjylland	63	7	1
Norge	1	1	»
Sverige	2	1	3
Andre Lande	9	»	»
Tilsammen	77	9	4

De aarlige Konsulentmøder. Som bekendt er den hidtidige Bevilling til Afholdelse af disse Møder ikke optagen paa indeværende Aars Finanslov. Det var derfor Hensigten at ophøre, i alt Fald foreløbig, med Møderne, men da der overfor Landhusholdningsselskabet fra flere Sider er fremsat Ønske om, at Konsulentmøderne maa blive fortsatte under en eller anden Form, har Selskabet, efter Forhandling med forskellige, gennem De samvirkende danske Landboforeninger fremskaffet Oplysning om, hvor mange Landboforeninger, Fællesledelser o. l. der ønsker, at deres Konsulent skal deltage i et eventuelt Konsulentmøde til Efteraaret og vil være villige til at afholde de med Konsulenternes Deltagelse forbundne Udgifter. Da det viser sig, at langt det overvejende Antal Foreninger ønsker Konsulentmødet afholdt, vil Selskabet atter i Aar ordne dette. Mødet vil finde Sted formentlig i December Maaned i København, saaledes at der paa den første

Dag afholdes Sektionsmøder for Husdyrbrug, Planteavl og Mejeribrug og den anden Dag eventuelt et almindeligt Konsulentmøde. Der vil herom senere udgaa nærmere Meddelelse til de Foreninger, der har ønsket, at deres Konsulent skal deltage.

Bestyrelsesmøde i Landhusholdningsselskabet vil blive afholdt Fredagen den 18. Oktober Kl. 1. Dagen før vil der Kl. 10 finde et Møde Sted mellem Selskabets Præsidium og Belønningsudvalg, paa hvilket der bl. a. vil blive bestemt, hvilke 10 blandt Ansøgerne til Selskabets Dueligheds belønning, der vil faa tildelt Selskabets Sølvmedaille med tilhørende Diplom.

Befolkningen i By- og Landdistrikterne i England og Wales. Der er fornylig udkommet et Tabelværk over Befolkningen i England og Wales i de sidste 60 Aar. I dette Tidsrum har der selvfølgelig fra Tid til anden fundet saa mange Forandringer Sted i Grænserne mellem By- og Landdistrikterne, at det er ugørligt at fastslaa, hvad By- og Landbefolkningen ved tidligere Tællinger nøjagtig var, sammenlignet med Tællingen i 1911. Saa meget fremgaar imidlertid af Tallene, at Befolkningen i Bydistrikterne er vokset stærkt paa Bekostning af den egentlige Landbefolkning. Følgende Tal viser dette:

	Befolkning			I pCt. af den samlede Befolkning levede i:	
	England og Wales	By-distrikterne	Land-distrikterne	By-distrikterne	Land-distrikterne
1851	17,927,609	8,990,809	8,936,800	50.2	49.8
1881	25,974,439	17,636,646	8,337,793	67.9	32.1
1901	32,527,843	25,058,355	7,469,488	77.0	23.0
1911	36,070,492	28,162,936	7,907,556	78.1	21.9

Medens der altsaa i 1851, rundt regnet, levede lige mange Mennesker i By- og Landdistrikterne, var Forholdet i 1911 det, at ikke mindre end 78 pCt. af Befolkningen levede under bymæssige Forhold og kun 22 pCt. under landlige.

Medens Befolkningen i Landdistrikterne fra 1851 til 1901 stadig er formindsket saavel absolut som relativt, voksede den i sidste Tiaar, fra 1901 til 1911. Tilvæksten var dog kun ca. 440,000 Mennesker, og i 10 Grevskaber aftog Landbefolkningen ogsaa i dette Tiaar.

Japans Landbrug. Som bekendt er Japan for Tiden ved at udvikle sig til en industriel Stat af første Rang, der efterhaanden vil kunne tage Konkurrencen op med de store Verdens-Industricentre: Enland, Tyskland og Amerikas forenede Stater. Ogsaa det japanske Landbrug er i stærk Fremgang, og efter kyndige Folks Udsagn vil det ikke vare længe, før Landmændene i dette fjærne Ørige vil staa paa Højde med de oplyste Landmænd i Evropas civiliserede Stater. Japan er de smaa Landejendommes Land. Til ca. 55 pCt. af Ejendommene hører der til hver kun 2 acres eller derunder, til ca. 30 pCt. mellem 2 og 3 acres og kun til 15 pCt. derover. Det egentlige Agerbrug skal gaa stærkt frem, hvad der bl. a. viser sig i den stærkt stigende Indførsel af kunstige Gødningsstoffer. I 1911 naaede Indførselen af disse en Værdi af ikke mindre end ca. 100 Mill. Kr. eller $^1/_{10}$ af den samlede Indførselsværdi! Sædvanlig kan der tages 2 à 3 Afgrøder i Aarets Løb. Ris er Hovedafgrøden, der beslaglægger ca. $^2/_5$ af det dyrkede Areal; ogsaa Morbær og Te dyrkes i stor Udstrækning.

De fleste smaa Landmænd har et Bierhverv, som Opklækning af Silkeorme og Silkevævning. Husdyrbruget har hidtil staaet lavt — religiøse Forskrifter var Grunden hertil —, men ogsaa paa dette Omraade synes der at være indtraadt et Omslag i den seneste Tid.

(The journal of the department of agriculture of Victoria, Australia.)

Udvalget for landøkonomiske Jordbundsundersøgelser.

En kortfattet Oversigt over dets Forhandlinger.

Ved *H. C. Larsen.*

Paa Landhusholdningsselskabets Generalforsamling den 17. December 1909 henstillede Professor, Dr. phil. *K. Rørdam* til Selskabets Præsidium at nedsætte et Udvalg til at tage forskellige Spørgsmaal vedrørende den landøkonomiske Jordbundsundersøgelse under Overvejelse, herunder ogsaa Spørgsmaalet om, paa hvilken Maade de stedfindende landøkonomiske Jordbundsundersøgelser kunde bringes i Samarbejde (jvfr. Tidsskrift for Landøkonomi 1910, Side 286—87).

Jordbundsundersøgelser med specielt landøkonomiske Formaal har ikke hidtil herhjemme — saaledes som Tilfældet er med de almindelige geologiske Undersøgelser — været udførte i større Omfang efter en bestemt udformet Plan. I de senere Aar er denne Gren af Jordbundsforskningen imidlertid taget op af forskellige landøkonomiske Institutioner i en noget videre Udstrækning end tidligere, saaledes af Det danske Hedeselskab, De samv. danske Landboforeninger, Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur og Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse. Men nogen nærmere fastslaaet Samvirken mellem Institutionerne var dog endnu ikke etableret, og den Mulighed var saaledes ikke udelukket, at der paa den land-

økonomiske Jordbundsundersøgelses Omraade efterhaanden kunde opstaa sideordnede og delvis konkurrerende Virksomheder, der let vilde kunne medføre Spild af Kræfter og Midler og blive til Skade for en sund og god Udvikling af denne for Landbruget betydningsfulde Sag.

Selskabet ansaa det derfor for meget ønskeligt, at der virkedes hen til et nærmere ordnet Samarbejde mellem Institutionerne om saa vidt muligt bestemt formulerede Opgaver, og det fandt, at et saadant Samarbejde mest passende vilde kunne forberedes gennem et fagkyndigt Udvalg, bestaaende af Repræsentanter for de nævnte Institutioner, samt at Ledelsen af dets Arbejde burde overdrages Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse, hvis hidtidige Arbejder sikkert for en væsentlig Del maatte lægges til Grund for de fortsatte Undersøgelser. Selskabet anmodede derfor Kommissionen om paa den anførte Maade at nedsætte et Udvalg med det Formaal:

1) at bringe et Samarbejde i Stand mellem Danmarks geologiske Undersøgelse, Det danske Hedeselskab, De samvirkende danske Landboforeninger og Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur angaaende de landøkonomiske Jordbundsundersøgelser,

2) at paapege de Opgaver paa de landøkonomiske Jordbundsundersøgelsers Omraade, som det vil være ønskeligt at tage op, og

3) at angive i Hovedtrækkene de Fremgangsmaader, der bør anvendes ved Undersøgelsernes Gennemførelse.

Kommissionen efterkom denne Opfordring, og Udvalget, der blev nedsat i Forsommeren 1910, kom til at bestaa af følgende Herrer: Statsgeolog, Dr. phil. *Victor Madsen* og Dr. phil. *Poul Harder,* valgte af Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse, Kammerherre, Hofjægermester *C. Bech* og mag. scient. *A. Mentz,* valgte af Det danske Hedeselskab, Konsulenterne *O. H. Larsen* og *M. K. Kristensen,* valgte af de samvirkende danske Landboforeninger, Professor *T. Westermann* og Laboratoriebestyrer *Harald R. Christensen,* valgte af Statens For-

søgsvirksomhed i Plantekultur, samt Professor *K. Rørdam* og Sekretær i Statens Planteavlsudvalg *H. C. Larsen* som Repræsentant for Landhusholdningsselskabet.

Under Ledelse af Kommissionens Formand, Generalmajor *L. le Maire*, afholdt Udvalget i Løbet af Sommeren og Efteraaret 1910 en Række Møder, ved hvilke Forhandlingerne formede sig om følgende, af Professor *T. Westermann* angivne Program for Udvalgets Arbejde:

1. Skaffe Grundlag for Bedømmelse af Jordens Anvendelighed:
   a. Til forskellig teknisk Brug,
   b. Til Grundforbedring af Kulturjord (f. Eks. Mergel),
   c. Til Dyrkning.
2. Skaffe Grundlag for Valg af Kulturforholdsregler ved:
   a. Grundforbedring af fysiske Egenskaber samt Regulering af Fugtighedsforholdene,
   b. Forbedring af kemiske og biologiske Egenskaber (Gødskning, incl. Tilførsel af Kalk),
   c. Periodisk Bearbejdning,
   d. Valg af Kulturplanter.
3. Skaffe Grundlag for Bedømmelse af Jordens Værdi til Dyrkning:
   a. I Handel og Vandel,
   b. Som Beskatningsobjekt.

Punkterne 1 a og 3, om Jordens Bonitering og dens Benyttelse til teknisk Brug, gav Anledning til en Del Diskussion; men en nærmere Udredning af disse i og for sig vigtige Spørgsmaal blev dog af Udvalget anset for at ligge uden for dets Opgave.

1 b. Grundlag for Bedømmelse af Jordens Anvendelighed til Grundforbedring af Kulturjord.

Mergelundersøgelser. Af Hensyn til Mergelspørgsmaalets store Betydning og til den stigende Interesse for en rationel Opsøgning og Udnyttelse af Mergellejer bør, efter Udvalgets Opfattelse, Mergelundersøgelser foretages i større Omfang end hidtil og efter bestemte Regler.

Følgende Regler for Undersøgelse af Mergel fra større Lejer vedtoges:

1) Mængden af kulsur Kalk i pCt. af Tørstoffet (af den Del af Mergelen, der har en Finhedsgrad af under 2 mm) beregnes paa Grundlag af Kulsyrebestemmelser, der foretages ved simple Metoder. Der udføres saa mange Analyser, at man faar et fyldigt Indtryk af Lejets Ensartethed. Om muligt foretages Analyserne paa Gennemsnitsprøver, men disse maa ikke indeholde Mergel af forskellig Beskaffenhed.
2) I et mindre Antal Prøver bestemmes Vandmængden i den jordfugtige Mergel.
3) Vægtfylden af de samme Prøver beregnes paa Grundlag af Rumfangsbestemmelse.

Til de under 2 og 3 nævnte Bestemmelser maa ved Undersøgelser i Marken udtages særlige Prøver.

4) Paa Grundlag af Bestemmelserne 1, 2 og 3 angives Indholdet af kulsur Kalk i Mergelen, saaledes som denne forekommer i Lejet, i kg pr. m^3 og pr. 1000 kg jordfugtig Mergel.
5) Mergelens fysiske (petrografiske) Beskaffenhed angives fyldigt (stenet, stenfri, sandet, leret, brokket, lagdelt, ikke lagdelt) og med Tilføjelse af den geologiske Betegnelse. I særlige Tilfælde bør maaske foretages Lerbestemmelse efter en nærmere fastsat Metode.
6) I et lille Udvalg af Prøver bestemmes Kali og Fosforsyre efter nærmere vedtaget Metode og angives i kg pr. m^3.
7) I særlige Tilfælde foretages Undersøgelser for Kvælstof (absolut Mængde) samt for skadelige Stoffer.

Spørgsmaalet om Ordning og Fordeling af Arbejdet mellem Institutionerne var Genstand for en meget indgaaende Forhandling, der væsentlig drejede sig om Institutionernes indbyrdes Samarbejde og Medvirkning ved Mergelundersøgelsernes praktiske Gennemførelse. Særlig havde man Opmærksomheden henvendt paa en Deling saaledes, at Mergellejernes Opsøgning overdroges Danmarks geologiske Undersøgelse, medens Ordningen af Arbejdet vedrørende Lejernes Udnyttelse henvistes til Hedeselskabet, og Mergelens Undersøgelse foretoges af en af disse Institutioner. Dette vilde have været stemmende med det Princip, der laa til Grund for Udvalgets Arbejde, at Opgaverne bør fordeles mellem Institutionerne og den enkelte Opgave, d. v. s. en Række ensartede Undersøgelser, f. Eks. Mergelanalyser, røgtes af

en enkelt Institution. Men det viste sig i dette Tilfælde vanskeligt at gennemføre paa en tilfredsstillende Maade, selv naar der toges særlige Hensyn til de enkelte Undersøgelsers Omfang og Beskaffenhed, da begge de paagældende Institutioner allerede havde paabegyndt delvis de samme Arbejder. Det var derfor en Forudsætning for den trufne Ordning, at de i videst muligt Omfang skulde samarbejde ved de forskellige Arbejders Gennemførelse.

Ved Forhandlingen om Fremgangsmaaden ved Rekvisition af Undersøgelserne lod Udvalget sig særlig lede af Hensynet til Ønskeligheden af, at de lokale Landboforeninger og Husmandsforeninger, i hvilke Mergelspørgsmaalet i længere Tid har staaet paa Dagsordenen, og som bedst vilde kunne virke for Sagen blandt Landmændene i de forskellige Egne af Landet, som Mellemled mellem disse og Institutionerne og som Rekvirenter af Undersøgelserne blev direkte medvirkende og interesserede i Sagen, samt at Konkurrence med de private kemiske Laboratorier burde undgaas.

Der vedtoges derefter følgende:

»Begæringer om Opsøgning af Mergellejer og Mergelens Undersøgelse rettes til Landboforeningerne eller Husmandsforeningerne, der vil kunne faa Arbejdet gennemført ved Bistand fra Hedeselskabet eller Danmarks geologiske Undersøgelse.

Henvendelser kan dog som hidtil ske direkte til Hedeselskabet.

Til Begæringerne benyttes Skemaer, der udleveres gratis.«

Taksterne saavel for Arbejdet i Marken som for Analyserne skulde fastsættes ved nærmere Forhandling mellem Danmarks geologiske Undersøgelse og Hedeselskabet, idet man vedtog her og ved alle øvrige Undersøgelser, som Udvalget beskæftigede sig med, saa vidt muligt at følge det Princip, at kun de direkte Ud-

gifter ved Undersøgelserne dækkes, saaledes at vedkommende Institution hverken faar Gevinst eller Tab derved.

Skemaer til Begæring om Mergelundersøgelser med Angivelse af Oplysninger om stedlige Forhold og for Mergelprøvernes Vedkommende med Vejledning til Prøveudtagningen blev udarbejdede af Udvalget og faas ved Henvendelse til Landboforeningerne, Husmandsforeningerne eller Hedeselskabet.

Undersøgelse af Mineraljord og Humusjord. Hvor Formaalet er at forbedre en Jords ensidig uheldige Egenskaber, benyttes, som bekendt, foruden Mergel anden Mineraljord, saaledes navnlig Sand eller Ler til Kultivering af Mosejord, sjældnere Humusjord til Agerjord eller Ler til Sandjord. For at kunne sikre sig et godt Resultat af Grundforbedringsarbejdet vil det dog være nødvendigt i hvert enkelt Tilfælde at tage Hensyn til det paagældende Materiales fysiske og kemiske og undertiden ogsaa til dets biologiske Beskaffenhed. Men om de Krav, der i saa Henseende bør stilles under forskellige Forhold, savnes tilstrækkelig fyldig og paalidelig Oplysning.

I Betragtning heraf vedtoges følgende:

»Under Henvisning til de Undersøgelser, der har været planlagte og paabegyndte af Fællesudvalget for Mosedyrkning (se Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, 1904, 11. Bind, S. 365—75) og Fællesudvalget for Moseundersøgelser (se Aarsberetning om Statens Planteavlsudvalgs Virksomhed 1907—1908, S. 100—104) henleder Jordbundsudvalget de hertil egnede Institutioners (Landbohøjskolen og Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur) Opmærksomhed paa Betydningen af nærmere Undersøgelser og Forsøg til Vejledning for Grundforbedring af Kulturjorders uheldige ensidige Egenskaber med særligt Henblik paa Undersøgelse af Mineraljord til Grundforbedring af Humusjorder.

Da der dog paa forskellige Omraader, navnlig med Hensyn til de paagældende Jorders kemiske Sammensæt-

ning (f. Eks. Indhold af Kali og Kalk i Mineraljord til Paaførsel paa Mosejord, Kvælstof i Humusjord til Grundforbedring af Lerjord og Sandjord), haves tilstrækkeligt Grundlag til Bedømmelse af Materialets Anvendelighed, bør saadanne Undersøgelser straks kunne iværksættes. Dette kan ligesom for Mergelens Vedkommende ske ved, at Begæringer rettes til Landboforeningerne eller Husmandsforeningerne, der vil kunne faa Arbejdet gennemført ved Bistand fra Hedeselskabet eller Danmarks geologiske Undersøgelse.

Henvendelser kan dog som hidtil ske direkte til Hedeselskabet.«

1 c. Grundlag for Bedømmelse af Jordens Anvendelighed til Dyrkning.

Man havde her navnlig Opmærksomheden henvendt paa alle raa Jorder, særlig Hede- og Mosejorder, Klitarealer, udtørret Søbund samt Kær-, Marsk- og Klægjorder. Ofte benyttes Hedejord og andre tarvelige Jorder til Agerkultur, hvor anden Anvendelse maa forudsættes at være mere rentabel. Efter Udvalgets Anskuelse burde der fra interesserede Institutioners Side gøres et Arbejde for gennem Forsøg og Undersøgelser, Indsamling af Oplysninger om Driftsregnskaber o. lign. at tilvejebringe et saa fyldigt Materiale som muligt til Bedømmelse af saadanne Jorders Dyrkningsværdi ved forskellig Benyttelse, saaledes at det kunde blive muligt at angive Grænser for, hvilke Arealer der burde opdyrkes, og hvilke der rettest burde anvendes paa anden Maade.

Udvalget udtalte sig herom saaledes:

»Jordbundsudvalget anser det for ønskeligt, at der søges tilvejebragt større Klarhed over Betydningen af Jordens Art, specielt dens fysiske Egenskaber og Grundvandstandens Højde, for Valget af dens Benyttelse til Plantning, Ager eller Eng m. m.

Som et Forhold af særlig Betydning henstilles til de dertil egnede Institutioner (Hedeselskabet, Hedebruget og

Landboforeningerne), at der ved Indsamling af Oplysninger og Udvalg af typiske Arealer til nærmere kontrolleret Undersøgelse skaffes Grundlag til Bedømmelse af Rentabiliteten ved Benyttelse af mager Sandjord henholdsvis til Agerbrug og Skovbrug.«

2 a. Grundforbedring af Jordens fysiske Egenskaber samt Regulering af Fugtighedsforholdene.

Spørgsmaalet om Tilvejebringelse og Undersøgelse af Grundforbedringsmaterialet blev behandlet under Punkt 1 b. Med Hensyn til Grundforbedring af raa Jorder, af hvilke Mose-, Kær-, Dynd- og Marskjorderne spiller den største Rolle, bør, efter Udvalgets Anskuelse, Undersøgelse til Belysning af de Forhold, der har Betydning for saadanne Jorders Kultur, navnlig deres Indhold af Plantenæringsstoffer og deres fysiske Beskaffenhed i forskellig Dybde, Fugtighedsforhold og Betingelser for Afvanding m. v., søges gennemførte i saa stort Omfang som muligt og efter en lignende Plan som den, der følges ved den grundlæggende Undersøgelse af de danske Moser (jvfr. Henvisningerne i Udtalelsen under Punkt 1 b, Side 638, samt »Mosebladet«, 1908, Nr. 6).

Ved Jordernes Afvanding bestemmes Drænledningernes Afstand i Forhold til deres Dybde hovedsagelig efter Ingeniør *Coldings* Formel. Naar Dræningen har virket en Tid, vil Forholdene imidlertid blive forskellige ved de forskellige Jordarter, idet Lerjorderne forandrer Struktur, bliver lettere gennemtrængelige for Vand og afvandes stærkere end tilsigtet. Undersøgelse af forskellige, drænede Jorders Gennemtrængelighed og Kapillaritet vilde derfor være af Betydning for fremtidige Afvandingsarbejder.

Følgende Udtalelser om disse Spørgsmaal vedtoges:

»Ved Grundforbedring af Kulturjord med det Formaal at ændre dens uheldige fysiske Egenskaber anvendes hyppig Tilførsel af Jord med modsatte Egenskaber. (Ler til Mose- og Sandjord, Sand til Mosejord og Kalk til stiv

Lerjord). I Forbindelse hermed staar Valget mellem Anvendelse af Mergel eller Kalk og mellem forskellige Slags Mergel under givne, lokale Forhold. Ved de hidtil foreliggende Undersøgelser over Virkningen af slige Grundforbedringer har man sædvanlig ikke holdt de fysiske Virkninger ude fra de kemiske og biologiske, hvilket dog i mange Tilfælde vil være af Betydning, og som et Forhold af særlig Vigtighed skal her nævnes Udforskning af den Rolle, som Humusstofferne spiller for Bevarelsen af Fugtigheden i Agerjorden.

Af de raa Jorder er særlig Humusjordernes Grundforbedring af aktuel Betydning, og det maa meget anbefales, at de Planer for Undersøgelsen af Mosejorder, der er vedtagne af »Fællesudvalget for Mosedyrkning« og »Fællesudvalget for Moseundersøgelser«, suppleres med Bestemmelser for Undersøgelsen af andre Arter Humusjord (Kærjord, Dyndjord og Marskjord) og gennemføres i saa vid Udstrækning, som muligt.

Ved Regulering af Jordens Fugtighed og særlig ved Afvandingen er der langt fra altid taget fornødent Hensyn til Jordens fysiske Egenskaber (Gennemtrængelighed og Kapillaritet), og det vilde derfor bl. a. være ønskeligt til Vejledning for fremtidige Arbejder af den Art at faa gennemført en Undersøgelse af disse Egenskaber paa drænede Jorder, fra hvilke der maatte foreligge paalidelige Iagttagelser om Resultatet af den foretagne Grundforbedring.«

2 b. Forbedring af Jordens kemiske og biologiske Egenskaber.

Undersøgelser over Jordens Kalktrang blev i 1907—1909 udførte af et Udvalg under de samv. danske Landboforeninger med Bistand af Danmarks geologiske Undersøgelse og Statens Planteavls-Laboratorium. Udførlig Beretning om disse Undersøgelser findes i Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, 17. Bind, Side 407—509. Det fremgaar heraf, at man ved Hjælp af simple og billige Metoder i de allerfleste Tilfælde er i Stand til at udtale

sig med Sikkerhed om Jordens Kalktrang. Selv om Spørgsmaalet vel ikke kan siges at være fuldstændig belyst i alle Enkeltheder, er der dog al mulig Anledning for Landmændene til at benytte sig af de indvundne Resultater ved, forinden Mergling eller Kalkning foretages, at lade Jordprøver fra deres Marker undersøge for derigennem lettere og billigere end ved Forsøg at komme til Kundskab om, hvorvidt der er Sandsynlighed for, at Mergel eller Kalk med Fordel kan anvendes paa vedkommende Arealer, og det maa forudsættes, at Landmænd i stort Antal ønsker Jordprøver undersøgte i saa Henseende.

Spørgsmaalet om saadanne Undersøgelsers Ordning og Gennemførelse var derfor Genstand for indgaaende Overvejelse i Jordbundsudvalget, idet man navnlig havde Opmærksomheden henvendt paa at sikre sig en paalidelig sagkyndig Udførelse af Undersøgelserne, for at hele denne vigtige Sag fra første Færd af kunde komme ind i det rette Spor. Metoderne er ganske vist simple, men de kræver dog, særlig ved Azotobacterprøven, en nøje Forstaaelse af biologiske Forhold og tillige landøkonomisk Indsigt, saaledes at der paa Grundlag af Undersøgelserne kan gives Landmændene fornøden Forklaring og Vejledning om Anvendelse af Resultaterne i hvert enkelt foreliggende Tilfælde. Tanken om at henvise Undersøgelserne til de private Laboratorier maatte derfor opgives, da man ikke kunde forudsætte, at disse i Almindelighed sad inde med den fornødne Erfaring og Indsigt paa dette specielle, nye Analyseomraade, og den Vejledning og Kontrol, der af denne Grund vilde være nødvendig ved Udførelsen, ikke kunde etableres.

Det kunde ligeledes vanskelig lade sig gøre at foretage Kalktrangs-Undersøgelserne paa Statens Planteavls-Laboratorium, hvis Bestyrer har sat disse Undersøgelser i System. Laboratoriet er væsentligst oprettet med Arbejde inden for Statens Forsøgsvirksomhed for Øje og er ikke indrettet paa at udføre Masseundersøgelser. Danmarks geologiske Undersøgelse, der, som anført, havde medvir-

ket ved de forberedende Arbejder, erklærede sig imidlertid villig til med Bistand af Statens Planteavls-Laboratorium at paatage sig Undersøgelserne, forudsat at de nødvendigste Midler dertil kunde skaffes til Veje, og da en saadan Ordning ogsaa af andre Grunde maatte anses for ønskelig, vedtoges det at søge den gennemført.

Endvidere ansaa man det for ønskeligt paa samme Maade som ved Mergelundersøgelserne at benytte de lokale Landboforeninger og Husmandsforeninger som Mellemled ved Indsamling og Indsendelse af Jordprøverne og Meddelelse af Resultaterne.

Taksterne for Undersøgelserne skulde, under Overholdelse af det samme Princip som ved Mergelanalyserne, fastsættes ved nærmere Forhandling mellem Danmarks geologiske Undersøgelse og Statens Planteavls-Laboratorium.

Skemaer til Begæring om Undersøgelse af Jordprøver og til Meddelelse af Oplysning om Jordbundsforhold m. v. paa de Arealer, hvorfra Prøverne stammer, samt Vejledning til Prøveudtagningen, blev udarbejdede af Udvalget og udleveres ved Henvendelse til Landboforeninger eller Husmandsforeninger.

Om Sagen i sin Helhed vedtoges i øvrigt følgende Udtalelse:

»Under Henvisning til Resultaterne af de ved de samvirkende danske Landboforeninger med Bistand af Danmarks geologiske Undersøgelse og Statens Forsøgsvirksomhed i Plantekultur udførte Undersøgelser og Forsøg over Fremgangsmaader til Bestemmelse af Jordens Kalktrang udtaler Jordbundsudvalget Ønsket om en Fortsættelse af Undersøgelserne i Forbindelse med Forsøg med kalktrængende Kulturplanter, eventuelt tillige som Karforsøg, for at man kan naa saa stor Klarhed som muligt paa dette vigtige Omraade.

De foreliggende Resultater bør dog allerede nu udnyttes til Vejledning for Landbrugerne, navnlig ved gennem

simple Undersøgelser af Jordprøver at angive, om der er Sandsynlighed for Kalktrang, eventuelt om der er Anledning til at anstille Dyrkningsforsøg paa den paagældende Jord, for at faa Oplysning om, hvor vidt denne trænger til Kalk, og eventuelt, hvor meget der bør anvendes.

Landmænd, der maatte ønske saadanne Undersøgelser anstillede, kan ved dertil indrettede Skemaer, som udleveres gratis, rette Henvendelse herom til Landboforeningerne eller Husmandsforeningerne, der vil kunne faa Arbejdet gennemført ved Bistand fra Danmarks geologiske Undersøgelse og Statens Planteavls-Laboratorium.

De anvendte Metoder vil findes angivne i Tidsskrift for Landbrugets Planteavl, 17. Bind, 1910.

Forsøgsledere, Konsulenter o. a., der ønsker yderligere Oplysninger, vil kunne modtage saadanne ved Henvendelse til Statens Planteavls-Laboratorium, Henrik Steffens Vej Nr. 4, København V.«

Jordbundsundersøgelser i Forbindelse med Markforsøg blev af Laboratoriebestyrer *Harald R. Christensen* foreslaaet gennemførte i langt større Omfang, end Tilfældet hidtil har været. Ligesom ved Undersøgelserne over Jordens Kalktrang vil der herved sikkert kunne opnaas Resultater af stor Betydning for Jordbruget.

Bestemmelse af Jordens Reaktion og Basicitet burde foretages ved alle lokale Forsøg. Den er simpel og let at udføre, og den giver et dybt Indblik i Jordbundens hele Tilstand. Den kan foruden om Kalktrang give gode Antydninger om Jordens Trang til forskellige andre, vigtige Plantenæringsstoffer, om ensidige Gødningsstoffers relative Værdi, om plantepatologiske Forhold m. v., og den vil utvivlsomt i mange Tilfælde kunne bidrage væsentlig til Forstaaelse af Forsøgsresultater, hvis Tydning man ellers staar tvivlende overfor. Samtidig med denne Bestemmelse vilde det være af ikke ringe Interesse at foretage en ensartet Bedømmelse af Jordens fy-

siske Tilstand (Sværhed, Formuldningsgrad m. v.), hvorved der kunde tilvejebringes et stort Materiale af Betydning for en samlet Bearbejdelse af Forsøgsresultater og for fremtidige Jordbundsundersøgelser.

Som Opgaver for Samarbejde mellem den lokale Forsøgsvirksomhed og Laboratorievirksomhed maa endvidere særlig nævnes Undersøgelser til Bestemmelse af Jordens Fosforsyre- og Kalitrang. Saadanne Undersøgelser vilde formentlig kunne danne en naturlig Fortsættelse af de foretagne Undersøgelser over Jordens Kalktrang. Anlæg af specielle, fleraarige Markforsøg med dette Formaal for Øje vilde være ønskelig, — for Kaliundersøgelsernes Vedkommende er saadanne allerede planlagte; men selv fra almindelige Gødningsforsøg, der giver tydelige Udslag for vedkommende Stof, vil der sikkert kunne skaffes et godt Materiale til Undersøgelserne. Disse maa, for at finde de bedste Metoder, paa Laboratoriet foretages efter forskellige Principper, hvorom der foreligger en Række Planer og Forslag, som agtes benyttede.

Forhandlingerne om Sagen sluttede med følgende Udtalelse:

»I Betragtning af den gennemgribende Indflydelse, som Jordbundens Reaktion og Basicitet udøver paa dens hele Tilstand, og det nære Forhold, der i mange Tilfælde maa antages at bestaa mellem disse Egenskaber og Resultaterne fra en Række forskellige Markforsøg, udtaler Jordbundsudvalget Ønskeligheden af at faa Undersøgelser herover bragte i Forbindelse med Markforsøg og særlig da med Gødningsforsøg, Forsøg med Lucerne, Bælgsæd- og Frøblandinger og Forsøg til Bekæmpelse af Plantesygdomme.

Endvidere skal Jordbundsudvalget udtale Ønskeligheden af, at der i Fortsættelse af de foretagne Undersøgelser over Fremgangsmaader til Bestemmelse af Jordens Kalktrang paabegyndes lignende Undersøgelser med det Formaal at finde Fremgangsmaader, der kan give Udtryk for Jordens absolutte Trang til andre Plantenæringsstoffer,

og for Øjeblikket da særlig Fosforsyre og Kali, og at der rundt omkring paa forskellige Jordarter kan blive anlagt fleraarige Forsøg med dette særlige Formaal for Øje.«

2 c. Jordens periodiske Bearbejdning.

Man gaar ved denne frem efter Erfaring og Skøn, og der er mange Meninger om Tidspunkt, Maade, Intensitet og navnlig om den Dybde, hvortil Jorden bør behandles. Dyb Bearbejdning anses for heldig, naar der samtidig kan gødes rigeligt, men der haves mange Eksempler paa, at den har virket skadelig. Spørgsmaalets nærmere Undersøgelse er saaledes af stor Interesse.

Paa lermuldede Jorder ved Askov og Aarslev Forsøgsstationer udføres Forsøg med Dybdebehandling i Forbindelse med forskellig Gødskning; men paa Sand- og Mosejord haves endnu ingen Bearbejdningsforsøg. Enkelte saadanne har været anlagte i Landboforeningerne, men de er nu ophørte, bl. a. fordi det er vanskeligt at finde gode Forsøgssteder. Medens Forsøg med Dybdebehandling maa være stationære, da de skal strække sig over en længere Aarrække, vil mange Bearbejdningsforsøg egne sig godt for ambulant og lokal Forsøgsvirksomhed, og Anlæg af saadanne i Forbindelse med Jordbundsundersøgelser til Belysning af Bearbejdningens Indflydelse paa de forskellige Jorders Tilstand vilde være meget ønskelig.

Følgende Udtalelse herom vedtoges:

»Jordbundsudvalget udtaler Ønskeligheden af, at Forsøg vedrørende Jordens periodiske Bearbejdning, specielt m. H. t. Dybden, bringes i Forbindelse med Undersøgelser over Jordens Art og Tilstand, idet man mener, at Arbejdet efter Opgavens Natur maa henvises til Statens eller Landboforeningernes Forsøgsvirksomhed.«

2 d. Valg af Kulturplanter.

Der er herved ikke alene tænkt paa Valget af de enkelte Plantearter og Sorter, men ogsaa paa den Rækkefølge, hvori de bør komme i Sædskiftet, samt paa deres

relative Ydeevne under forskellige Jordbundsforhold. Til Belysning af disse Forhold vilde Undersøgelse af de forskellige Jordlags Beskaffenhed paa de Steder, hvor Arts-, Varietets- og Sædskifteforsøg udføres, være meget ønskelig.

Udvalget udtalte sig herom saaledes:

»Med Henblik paa den store Indflydelse, Jordens Beskaffenhed i øvre og dybere Lag, Grundvandets Højde m. m. øver paa de forskellige Kulturplanters relative Ydeevne, henstiller Jordbundsudvalget, at der til de af Staten og Landboforeningerne udførte Arts-, Varietets- og Sædskifteforsøg knyttes særlige Jordbundsundersøgelser.«

Sluttelig vedtoges det gennem de Institutioner, der var repræsenterede i Jordbundsudvalget, at støtte et Andragende til Kultusministeriet fra Kommissionen for Danmarks geologiske Undersøgelse om Statsbevilling til Bestridelse af Udgifterne ved de Arbejder, der af Udvalget var henviste til Udførelse under Kommissionen, særlig Mergel- og Kalktrangs-Undersøgelserne. Kommissionen opnaaede herved, første Gang for Finansaaret 1911—12, en forøget Bevilling paa 15,000 Kr. til landøkonomiske Jordbundsundersøgelser.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1911.

IV.

Beretning fra Statskonsulent i Husdyrbrug *Peter Aug. Mørkeberg.*

Det røde danske Malkekvæg og Svineavlen har som sædvanlig lagt fuldt Beslag paa min Tid. Og mine Assistenter ved Svineavlens Ledelse har ligeledes haft Opgaver nok vedrørende Svineavlens Fremme i den Del af deres Tid, som staar til Raadighed i saa Henseende.

De daglige Opgaver er de samme fra Aar til andet. Jeg udnytter min Tid saa godt som muligt i den Hensigt at holde mig kendt med Strømningerne i de Avlsretninger, hvis Drift jeg særlig har at varetage, og skriftligt og mundtligt besvarer jeg de Spørgsmaal, som forelægges mig af Private og Institutioner, hvornæst jeg ved Foredrag og Møder samt ved min Nærværelse paa Dyrskuer og ude i private Bedrifter, som ogsaa ved Artikler i Fag- og Dagspressen søger at paavirke Udviklingen af Kvæg- og Svineavlen i de Retninger, som jeg anser mest formaalstjenlige. Disse dagligdags Sager skal jeg ikke søge at udpensle nærmere, men jeg skal i det følgende omtale enkelte af de Opgaver, som særligt har lagt Beslag paa mig i det forløbne Aar. Dog maa jeg forudskikke den Bemærkning, at der i Aaret 1911 har været et Par usædvanlig hæmmende Momenter for Frem-

skridt i Kvæg- og Svineavl, nemlig Mund- og Klovesygen, som i kendelig Grad har hindret Udveksling af Avlsdyr mellem forskellige Bedrifter og Landsdele, og den forestaaende Revision af Husdyrloven, som har dæmmet op for en kraftig Udvikling af Foreningslivet og for Initiativet til Nydannelser.

Konkurrencerne mellem hele Kvæghold har som sædvanlig optaget mig en Del. I 1911 er den 6. 2aarige fynske Konkurrence afsluttet og den 4. 2aarige sjællandske indledet. Ved begge disse Konkurrencer har jeg været Medlem af Dommerudvalget.

Til den nævnte fynske Konkurrence havde der meldt sig 16 Deltagere og til den sjællandske 12. Det er en alt for ringe Deltagelse. Vi har ingen solidere Foranstaltning til Kvægavlens Fremme end netop disse Konkurrencer. Hensigten med dem er at kontrollere de Besætninger, som udnyttes, eller som burde udnyttes, som Avlscentre, og at offentliggøre Resultatet af de indgaaende Undersøgelser, saa der kastes et klart Lys ind over Besætningernes Avlsværdi. Konkurrencerne har Betydning for Deltagerne, fordi disse bringes ind paa en planmæssig Ledelse af Avlen ad de Veje, som de selv finder mest formaalstjenlige. Og de har Betydning for de almindelige Kvægbrugere, som ønsker at købe Avlsdyr fra de Steder, hvor der er størst Sandsynlighed for, at Nedartningsevnen af visse attraaede Egenskaber kan erhverves. Alle de Opdrættere, som ønsker at sælge Avlsdyr, og som formoder, at deres Besætninger har en betydelig Avlsværdi, burde derfor deltage i Konkurrencerne. Og de burde vedblive at deltage i disse, fordi Besætningerne som Regel kun en forholdsvis kort Tid bliver staaende paa samme Standpunkt. Enten gaar de fremad eller ogsaa tilbage; Anerkendelsen som Avlscenter, der erhverves ved Konkurrencens Slutning, har kun Værdi i en begrænset Periode. Endnu findes der Besætninger her i Landet, som erhvervede Prædikatet af Avlscenter ved Konkurrencerne i Begyndelsen af dette

Aarhundrede, og som ikke senere har konkurreret, der fremdeles pranger med Navnet: »Statsanerkendt Avlscenter«; dette er meningsløst.

Kendsgerningerne viser, som nævnt, at Tilslutningen til Konkurrencerne er forholdsvis ringe. Det er ikke uden Betydning at undersøge Aarsagerne hertil. En af disse er netop den skarpe Kontrol, som Deltagerne maa underkaste sig gennem en 2aarig Periode. Adskillige af de Besætninger, der udnyttes som Avlscentre, der altsaa praktisk talt er Avlscentre, taaler ikke Dagens Lys, fordi deres Kvalitet ikke svarer til det Ry, som de besidde; en indgaaende Kontrol vilde altsaa skade dem. At Ejerne af saadanne Besætninger ikke ønsker at konkurrere, er indlysende. En anden Aarsag er den forholdsvis høje Afgift, som Deltagerne maa betale. I den 6. 2aarige fynske Konkurrence har hver Deltager maattet betale 4 Kr. pr. Ko, og i 4. 2aarige sjællandske maa der endog betales 6 Kr. pr. Ko for de 2 Aar, som Konkurrencen varer. Dette er mange Penge i Forhold til Medlemsbidraget i de almindelige Kontrolforeninger, der sædvanlig andrager $1^1/_2$—2 Kr. pr. Ko aarlig. Den væsentligste Aarsag til den ringe Deltagelse er dog den Opfattelse blandt Ejerne af Avlscentrene, at Kunderne, de Kvægbrugere, som køber Avlsdyrene, ikke forlanger indgaaende kontrollerede Oplysninger om Afstamningens Værdi, Midler til Belysning af de enkelte Individers Nedartningsevne. Trods al Oplysning og Agitation er det fremdeles Avlsdyrenes Eksteriør, der spiller Hovedrollen ved Indkøbet. Og selv hvor der lægges Vægt paa Ophavsindividernes Præstationer, er man ikke nøjeregnende nok m. H. t. Tallenes Oprindelse. For almindelige Købere er de Oplysninger om Afstamning og Præstation, som stammer fra Kontrolforeningerne, lige saa gode som Konkurrencernes med stor Nøjagtighed og sagkyndig Kritik udarbejdede Materiale.

Det var ønskeligt om Landbrugerne i Almindelighed snart blev mere nøjeregnende paa det her omtalte

økonomiske Omraade — Nedartningsevne er nemlig en sjælden og meget værdifuld Egenskab. Frugten heraf vilde være, at de egentlige Opdrættere blev tvungne ind i Konkurrencerne, som derved vilde komme til at gøre den tilsigtede Nytte, at udpege alle de Avlscentre, som duer noget og at vise de uægte Avlscentre tilbage til deres rette, mere beskedne Plads.

Kvægavls- og Kontrolforeninger har navnlig lagt Beslag paa mig ved Deltagelsen i de provinsielle Aarsmøder, som er afholdte af disse Institutioners Fællesledelser, og i andre Møder, som har været forberedende for disse. Fra dette Felt er der ikke noget nyt at berette. Der har ikke været Fremgang i Antallet af Kvægavls- og Kontrolforeningerne i det omhandlede Aar. Man har ikke villet gaa til Nydannelser, før man erfarede, hvad den nye Husdyrlov havde at byde paa. Mund- og Klovesygen har ogsåa virket hæmmende. Nogen Fremgang i Kvaliteten af det Arbejde, som udføres indenfor de enkelte Foreninger, er derimod umiskendelig, selv om der endnu er langt igen til det Maal, man har sat sig angaaende Arbejdets Udførelse og Udnyttelse. Det er saaledes fremdeles vanskeligt at faa de nøjagtige Oplysninger frem om Foderforbruget.

I Aarets Løb blev det ved en tilfældig Omstændighed oplyst, at man til en Kontrolforening paa Fyn havde faaet udleveret nogle Butyrometre, som ikke var ganske nøjagtige. Det var ikke af de saakaldte originale Butyrometre, som forarbejdes under Dr. *Gerbers* Ansvar, men Efterligninger af disse. Paa Foranledning af Fællesledelsen for fynske Kontrolforeninger blev der saa foretaget en Undersøgelse af Materiellet, som anvendes til Undersøgelsen af Mælkens Fedtindhold i alle fynske Kontrolforeninger. Og det viste sig, at adskilligè af de ikke-originale Butyrometre benyttedes, de var lidt billigere i Indkøb end de ægte. Disse eftergjorte Butyrometre blev derefter prøvede, og det viste sig, at de fleste var nøjagtige. Nogle var imidlertid misvisende. Disse

blev straks erstattede af ægte *Gerber*'ske Butyrometre. Og det er Hensigten efterhaanden kun at arbejde med de ægte. I andre Landsdele er lignende Forhold paavist. Antagelig vil man i Løbet af kort Tid faa ægte *Gerber*'ske Butyrometre i alle danske Kontrolforeninger.

Dyrskuerne har jeg atter i Aar besøgt i saa stor Udstrækning som muligt. Paa disse Pladser har jeg særlig Lejlighed til at se de unge Stamdyr, som staar til Disposition. I det hele giver Dyrskuerne mig hvert Aar nye Indblik i Avlens Udvikling og Standpunkt. Og paa Dyrskuerne mødes jeg med Opdrætterne og med de Landmænd, som er særligt interesserede i de Retninger af Husdyrbruget, som jeg har at tage mig af.

Dyrskuereglerne har jeg ogsaa i Aar haft Lejlighed til at beskæftige mig med. Særlig har jeg deltaget i Underhandlinger om nye Dyrskueregler for Statstyreskuet paa Fyn. Kvægavlens Ledelse i denne Landsdel spiller en meget stor Rolle, hvilket bl. a. fremgaar af den Kendsgerning, at over Halvdelen af de Tyre af rød dansk Malkerace, som præmieres paa samtlige Statstyreskuer i Landet, er tillagt paa Fyn. Det er derfor heldigt, at man paa de fynske Fællesskuer stiller strenge Fordringer til Mælkens Fedtindhold, Mælkeydelsen og Smørudbyttet hos de præmierede Tyres Mødre. Indtil 1911 har den samme Fordring ikke været stillet til de paa de fynske Statstyreskuer præmierede Tyres Mødre. Men nu er der bragt Overensstemmelse til Veje mellem de 2 store fynske Skuer. Det var Frugten af Dyrskuereglernes Behandling der. De nye Regler for Statstyreskuet traadte i Kraft 1911. Ogsaa for Sjællands Vedkommende har jeg deltaget i Forhandlinger om Dyrskueregler, idet jeg har været med til at udarbejde Reglerne for det forestaaende sjællandske Fællesdyrskue.

Svineavlen har beskæftiget mig meget. I Aarets Løb har jeg foretaget en Rejse til England for at indkøbe Svin til de danske Yorkshirecentre. Som omtalt i forrige Aarsberetning samledes Formændene for

Statens 7 Bedømmelsesudvalg for Svineavlscentre med Ejerne af de danske Yorkshirecentre til et Møde i Esbjerg i December 1910. Mine Assistenter ved Svineavlens Ledelse og jeg var ogsaa til Stede. Man enedes her om, at adskillige af Yorkshirecentrene her i Landet trængte til Blodfornyelse fra Modercentrene i England. Og flere af de tilstedeværende Opdrættere anmodede om, at et Indkøb af Stamdyr derovre fra maatte finde Sted. En af Centerejerne, nemlig Gaardejer *H. P. Hansen*, Sdr. Esterbølle, paatog sig at foretage Indkøbet, og Direktør *Ankjær* og jeg anmodedes om at bistaa ham. Forinden Afrejsen besøgte jeg alle Yorkshirecentrene for at forhandle med Ejerne om, hvad de særlig trængte til. Og i Midten af Maj foregik Rejsen til England. Efter Erfaringerne fra tidligere Indkøbsrejser maatte vi formode, at det var et meget heldigt Tidspunkt, vi havde valgt, idet vi mente at være berettigede til at gaa ud fra, at Staldene var fulde af unge salgbare Avlsdyr. Det var nemlig før Dyrskuetiden, og Indkøbet til andre Lande plejer ikke at foregaa før Dyrskuerne. Saaledes var det imidlertid ikke. Tyskere, Østrigere og Russere havde hjemsøgt mange af Opdrætterne, inden vi kom, og mod tidligere Sædvane havde flere af de betydelige Opdrættere holdt Auktion over Avlsdyr i Marts Maaned. De engelske Yorkshireopdrættere vil af Hensyn til Udstillinger paa Dyrskuerne helst have Søerne til at fare i August og Januar Maaneder. Og det var navnlig blandt Augustgrisene, at nævnte Udlændinge havde gjort en stor Høst. Udvalget, som stod til vor Raadighed, var altsaa noget indskrænket. Men der var dog ikke gjort saa store Indhug i Januargrisene, og adskillige af Grisene fra August var ogsaa holdt tilbage, særlig af Hensyn til de gode Kunder fra Canada, som endnu ikke havde indfundet sig. Saa var der ogsaa de Gylte og unge Orner, som Opdrætterne havde holdt igen til eget Brug, at vælge imellem, og dertil alle Udstillingsdyrene, som der var rigelige Mængder af, men som ikke kunde sendes

bort, før Dyrskuerne var afholdte. Udvalget var altsaa begrænset, men dog ikke helt ringe. Og Priserne, som forlangtes, var højere end dem, vi plejer at betale; Repræsentanterne for de store Nationer, der havde været forud for os, er ikke saa nøjeregnende som vi, og Salget til disse havde Opdrætterne i frisk Minde, men de engelske Opdrættere vil gerne sælge Avlssvin til Danmark, det er en Reklame for dem, siger de. Det hjalp os maaske noget med Hensyn til de Priser, vi maatte betale. En anden Vanskelighed mødte os ogsaa denne Gang. Den angik Svinenes Type. Flere engelske Opdrættere arbejder for Tiden paa at forcere Størrelsen, og medens dette staar paa, tages der ikke saa meget Hensyn til Ædelhedsgraden og til Legemets harmoniske Udvikling, særlig Bagkroppens og Skinkernes Form. Følgen af disse Omstændigheder var, at vi maatte rejse meget omkring. Vi besøgte ca. 30 Opdrættere, særlig i Midtengland. Vi købte navnlig unge Dyr, fødte i Januar, men ogsaa enkelte udsøgte Eksemplarer, fødte i August 1910 samt et Par 2aarige Orner. Vi søgte ikke særlig Dyr, der var præparerede til Forsommerens Udstillinger. Disse er vel ualmindelig smukke og vægtige i Forhold til Alderen, men den store Fedtmængde kan jo dække adskillige Svagheder, ligesom Avledygtigheden kan have taget Skade ved den stærke Forcering. Vi søgte navnlig efter typiske Dyr, hørende til gode Familier. Paa hvert Sted satte vi os derfor saa vidt muligt ind i Familieforholdene, inden Indkøbet foretoges. Enkelte af de Svin, vi købte, skulde paa Royal Agricultural Show, inden vi kunde faa dem hjem. Dyrene blev derfor afsendte i 3 Hold. Ialt købtes 9 Orner og 7 Søer til Ejere af danske Yorkshirecentre og 4 Orner og 4 Søer til Grosserer *Ladefoged,* bestemte til Oplandet for de Svineslagterier, hvorfra denne sælger Flæsket i London. Alle disse Dyr var af den store Yorkshirerace. Dernæst købtes en Orne af Berkshirerace til Forpagter *Ehnhuus,* Hindsgavl. Svinene indkøbtes fra 6 forskellige Opdrættere.

Der er ikke saa faa Vanskeligheder ved at foretage saadanne Indkøb. Saaledes maa man først danne sig et Skøn om Sundhedstilstanden i det Center, hvorfra man ønsker at købe. Dernæst maa man sørge for at faa de behørige Attester om Sundhedstilstanden i Distriktet. Og saa er der Betalingen af Dyrene. Vi har gjort det til en ufravigelig Regel, at Svinene købes f. o. b. i sund Tilstand. De er nemlig uden Værdi for os, hvis de af en eller anden Grund tilbageholdes paa Vejen fra Opdrætteren til vort Skib, eller hvis de bringes ombord i syg Tilstand. Derfor antager vi en Dyrlæge i Eksporthavnen. Først naar denne anerkender Svinene for sunde efter Indladningen, er Betalingen forfalden. Pengene maa derfor deponeres paa et Sted, som de engelske Opdrættere anerkender for solidt. Og her er Det danske Generalkonsulat i London os til uvurderlig Nytte. Der indbetaler vi Pengene, og derfra udbetales de direkte til Opdrætteren, saa snart Meddelelse er indgaaet om, at Dyret er indladet i sund Tilstand. Generalkonsulatet er kendt og anerkendt af alle de engelske Opdrættere, vi har henvendt os til.

Da denne Del af Rejsen var overstaaet, forblev jeg endnu en Tid i England, jeg var derovre i 5 Uger. Jeg benyttede nemlig Lejligheden til at besøge en Del af de Agenter, som sælger vort Flæsk i London og Midtengland, og med flere af disse Agenter besøgte jeg nogle af de store Flæskegrosserere samt en Del af de Butikker, hvor Detailsalget foregaar, alt i den Hensigt at faa et første Haands Indtryk angaaende Englændernes Vurdering af dansk Flæsk. Naar Lejlighed gives, foretager jeg en Undersøgelse af den Art. Jeg maa have fast Grund under Fødderne, naar jeg skal give Raad angaaende Svineavlens Ledelse, og dertil hører Kendskabet til vore Kunders Vurdering af Flæsket. Desuden sætter flere af Kunderne Pris paa et saadant Besøg. De anser det som et Bevis for, at vi Danske anstrenger os for at tilfredsstille deres Fordringer, og at den danske

Stat varetager Landmændenes Interesser i saa Henseende. Det Hovedindtryk, som jeg modtog ved disse mange Besøg var, at man gennemgaaende var tilfreds med det danske Flæsks egentlige Kvalitet. Men det var noget vanskeligt at faa en indgaaende Samtale netop om dette Emne denne Gang. Man var optaget af andre Betragtninger, som maatte have Luft. I Manchester kunde Kunderne næsten ikke tale om andet end Lage i dansk Flæsk. Der var alt for meget Lage. Flæsket tabte for meget i Vægt under og efter Røgningen. Og man mente, at Karsaltningen var Aarsag til, at Flæsket var mere lagefyldt end tidligere. Dette Forhold maatte rettes; thi det bragte vore Kunder Tab. Denne Sag sorterer imidlertid ikke under mig, det er Svineslagteriernes Sag, og Andelsslagteriernes Fællesledelse har jo ogsaa gjort Forsøg paa at faa denne Sag i Orden. I London talte man ogsaa højlydt om det lagefyldte Flæsk. Men mere endnu var man dog her optaget af Maaden, hvorpaa dansk Flæsk nu sælges i London. Denne Maade var mange utilfreds med. — Hvis ikke disse to Forhold bliver rettede, spaaede man ikke godt for det danske Flæsks Fremtid. — Men heller ikke den sidste Anke vedrører de Forhold, som jeg særlig har at varetage, den vedrører ikke Svineavlen og Svinets Fodring og Pleje. — En interessant Udtalelse modtog jeg af en meget kendt Flæskekøbmand i London, som har Slagterier baade i Danmark og Irland. »Det gaar godt med det danske Flæsk,« sagde han, »det er ikke i Tilbagegang, men det irske gaar ikke fremad.« I flere Aar havde Ejerne af Slagterierne kunnet forbedre det irske Flæsk ved Udstationering af Yorkshireorner, Tamworthorner og Berkshireorner. Men det lader ikke til, at disse har samme gunstige Indvirkning mere. Han ønskede et godt Raad herfor. Det kunde jeg selvfølgelig ikke give ham, da jeg ikke i de senere Aar har undersøgt Forholdene derovre. Men for nogle Aar siden havde jeg ret indgaaende Kendskab dertil. Den Gang havde man endnu en irsk

Landrace, som ved Parring med Yorkshireorner gav Flæsk af fortrinlig Kvalitet. Siden den Tid er Benyttelsen af Yorkshireorner fortsat, uden at man har gjort noget for at bevare den irske Landrace. Yorkshireornerne har derfor ikke mere de gode irske Landsøer at arbejde med. Heri ligger maaske Aarsagen til den mindre heldige Tilstand nu. Og dette bør vi vist tage os til Indtægt. Vi har jo taget Arbejdet op, at bevare og udvikle vor Landrace. Og dette Arbejde bør vi vist fortsætte med endnu større Energi end hidtil. Saa kan vi rimeligvis bevare Betingelserne for at producere godt Flæsk, som de danske Landmænd kan være tjente med at fremstille.

Saa benyttede jeg ogsaa Lejligheden til at besøge nogle Dyrskuer i England. Jeg saa Dyrskuet for Suffolk, som afholdtes i Ipswich, og jeg saa Englands næststørste Skue, »Bath and West of Englands Show«, som afholdtes helt ovre i Wales ved Bristol-Kanalen i Byen Cardiff.

For en husdyrbrugsinteresseret er det overordentlig interessant og lærerigt at se saadanne store engelske Skuer. Og det er selvfølgelig navnlig interessant, naar man forud har haft Lejlighed til at studere det engelske Husdyrbrug og de engelske Opdrætteres Ejendommeligheder. Man faar da paa Dyrskuepladsen et synligt og let tilgængeligt Udtryk for, hvad Specialisering betyder. Man mærker, at det ikke blot er i Bøgerne, at Mennesket formaar at bøje Dyrenes Anlæg i bestemte Retninger, naar der blot med tilstrækkelig Udholdenhed stræbes mod et bestemt Maal. Naar man vandrer Dyrskuepladsen igennem fra Ende til anden og betragter Heste, Køer, Faar og Svin, som hver især atter er inddelt i en Mangfoldighed af Racer, undres man over Variationen indenfor hver Dyreart og den Ensartethed, som er opnaaet indenfor hver af de mange Racer. Man behøver ikke at se i Kataloget for at vide, i hvilken Afdeling man befinder sig, hver af Racerne har iøjne-

faldende Ejendommeligheder. Det er ogsaa interessant at tale med Udstillerne og mærke det indgaaende Kendskab, hver især har til den Race, han dyrker. Man er øjeblikkelig inde paa Navnene, som tilhører bestemte Familier og bestemte Stamdyr indenfor Racen. Mest Opmærksomhed skænkede jeg Kvæg og Svin. Og medens jeg gik Kvægracerne igennem, trængte den Tanke sig stadig frem: hvor kan vi dog derhjemme tale om, at Malkepræget ikke betyder noget. Jo, sandelig er der Forskel paa Kødracernes og Malkeracernes Præg. Kan man ikke se det hjemme, hvor vi næsten kun har med Malkekvæg at gøre, maa man tage udenlands for at faa denne Kendsgerning indprentet. Malkepræget hører Malkeracen til. Og vil vi fremad med vort hjemlige Malkekvæg, maa vi ved Udvalget af Avlsdyr ikke negligere Malkepræget som Tegn paa Nedartningsevne. Med Kvægskuet var forbundet en Konkurrence mellem Malkere. Der var baade kvindelige og mandlige Konkurrenter. — Svinene var inddelte i store og mellemstore Yorkshire, Tamworth, Berkshire og Large Black. Derimod var der ikke fremstillet Svin af »Den lille Yorkshirerace«. I de senere Aar har denne ogsaa nærmest været betragtet som en Kuriositet. De nævnte 5 Svineracer var omtrent lige stærkt repræsenteret paa Skuerne. Heraf kunde man let drage den Slutning, at de ogsaa har samme Udbredelse i Landet. Det er dog absolut ikke Tilfældet. Yorkshiresvinet findes overalt ligesom Korthornet. Tamworth- og Berkshiresvin findes ogsaa spredt over hele England, men langt tyndere end Yorkshiresvinene. Det store sorte Svin træffes nærmest kun i Suffolk og Cornwall. Som sædvanlig var de udstillede Svin uhyre fede. I den Retning bør vi næppe tage Eksempel af Englænderne. I Modsætning dertil var det ejendommeligt at betragte Avlsdyrene ude hos Opdrætterne. Medens Søerne holdtes i almindelig godt Arbejdshuld, ligesom hos de gode Opdrættere herhjemme, traf man stadig de egentlige Stamorner, dem som benyttedes

til Avl, i en saa radmager Tilstand, at jeg ikke har set Mage dertil i danske Svinehold. De engelske Opdrættere ansaa dette som nødvendigt for at vedligeholde Frugtbarheden. Stamornerne fik man da heller ikke at se uden med meget Besvær som en særlig Begunstigelse. Derimod vilde Opdrætterne gerne vise Skuedyrene frem.

I Cardiff sælges der ogsaa dansk Flæsk, som kommer i regelmæssige Forsyninger hver Uge. Jeg talte med en af de største Forhandlere, som var meget vel tilfreds med den Vare, som han modtog.

Svineavlscentrene har selvfølgelig beskæftiget mig meget. Mit Arbejde med disse bestaar i det væsentlige i et Samarbejde med mine Assistenter, og vi samarbejder atter med Centerejerne, de lokale Avlscenterudvalg, hvorunder Centrene direkte sorterer, de 7 af Staten nedsatte Bedømmelsesudvalg for Svineavlscentre, Forsøgslaboratoriet og Forsøgsstationerne. Desuden besvarer vi mange Spørgsmaal fra Landmænd i Almindelighed, som ønsker Vejledning angaaende Indkøb af Avlsdyr fra Centrene eller andre Oplysninger om Svinets Avl og Pleje. Mine Assistenter og jeg optræder langt fra med nogen diktatorisk Myndighed i vort Forhold til Avlscentrene, en saadan Myndighed har vi jo heller ikke i Henhold til vor Stilling, men vi optræder raadgivende overfor Centerejerne og Udvalgene, og vi fører i Henhold til Husdyrloven Tilsyn med Centrenes Drift. Det detaillerede Konsulentarbejde er underlagt mine Assistenter, som hver i sit Distrikt regelmæssigt tilser Centrene flere Gange aarligt, en Gang med Statsudvalgene og saa vidt muligt en Gang i Forening med de lokale Avlscenterudvalg. En Gang aarligt samles jeg med mine Assistenter ved det saakaldte Assistentmøde, som i Reglen tager 2 Dage, og som hidtil er afholdt i Dagene omkring Konsulentmødet. Ved disse Assistentmøder afgiver hver Assistent detailleret saavel mundtlig som skriftlig Beretning om Tilstanden indenfor det ham tillagte Omraade, hvornæst vi i Henhold til en forud lagt Dagsorden drøfter

vigtige faglige Spørgsmaal. Desuden staar jeg personlig stadig i Rapport til mine Assistenter, som er forpligtede til at underrette mig om Forhold af særlig Interesse i deres Distrikt. I Henhold til de Oplysninger, jeg saaledes modtager, lægger jeg min Plan, som bl. a. gaar ud paa aarlig at tilse en Del af Centrene. Disse Besøg foretager jeg som Regel sammen med Assistenterne. Vort Maal er jo at bidrage til Svineavlens Fremme. Og selvfølgelig anser vi det i saa Henseende for vigtigst, at Svineavlscentrene bringes til et saa højt Standpunkt som muligt; thi derfra spredes jo Avlsdyrene Landet over, derfra maa den almindelige Landmand hente den Forbedring, som tiltrænges i hans Svinebestand. Og et af de Midler, vi bringer i Anvendelse, er netop Besøget i Avlscentrene. Her gennemgaas Bestanden, saa man faar et klart Indtryk af dennes Eksteriør, og her sørger man for, at Stambogsføringen og det andet til Centret hørende Bogholderi holdes i Orden, samt at Mærkningen af Stamdyrene og Afkommet ikke forsømmes, og ved det indgaaende Kendskab, der saaledes erhverves til Svineholdet og dettes indbyrdes Slægtskabsforhold, bliver man rustet til at optræde raadgivende med Hensyn til Centrets Drift. Vore Raad med Hensyn til Svineavlens Ledelse er dog ikke alene byggede paa det saaledes erhvervede Kendskab til Svinenes Egenskaber. Vi søger ogsaa ad andre Veje at danne os et Indblik i Stamdyrenes Nedartningsevne. I saa Henseende følger vi Arbejdet paa Forsøgsstationerne (Elsesminde, Bregentved og Rodstenseje), hvorfra der ydes Bidrag til Belysning af Stamdyrenes Evne til at overføre Triveligh ed og Flæskekvalitet paa Afkommet. Mine Assistenter er behjælpelige med at udfinde Forsøgsmaterialet til disse Forsøgsstationer. Dernæst udsender vi Spørgsmaal til alle de Landmænd, som køber Avlsdyr fra Centrene, for at erfare Landbrugets Dom over det fra Centrene udsendte Materiale. Hver Stamso har sin Konto i mine Assistenters Hovedbøger, og paa denne

Konto indføres alle Besvarelser angaaende dens Afkom. Til de Oplysninger, som saaledes indhentes fra Forsøgsstationerne og fra omtalte Besvarelser, tages der ogsaa Hensyn ved Udvalget af Avlsdyr i Centrene.

Svineavlscentrene er som bekendt oprindeligt dannede af deres Ejere i Forening med de lokale eller provinsielle Landboforeninger, hvorunder de sorterer, og de udpeges og opretholdes ved Hjælp af en særlig Statsbevilling paa 45000 Kr. aarlig, som staar til Disposition i Henhold til Husdyrloven. Det er ikke denne Bevilling, som har fremkaldt Centrene. De var dannede, før Bevillingen blev givet, og de fremstod som Følge af en naturlig Trang til deres Dannelse. Men Statsbevillingen har bidraget i høj Grad til Sagens Fremme. De forholdsvis smaa Midler har fremkaldt en mærkelig Arbejdsvillighed baade hos Svineopdrætterne og hos de Udvalg, som Landboforeningerne har nedsat til Svineavlens Fremme. Mange Opdrættere har kastet sig ud i Kampen om at vinde Avlscenterprædikatet med det dertil hørende Statstilskud, Konkurrencerne har anspændt Evnerne for at forbedre Svinenes Kvalitet. Og den permanente Bevilling, som Statsbevillingen paa Husdyrloven jo har været, har fremkaldt den nødvendige Stabilitet og Arbejdsro. Avlscenterprædikatet var ikke et Maal, som skulde naas for at vise, hvor langt man kunde komme, det var et Maal, som skulde holdes, og som stadig paa Grund af Konkurrencen kom til at ligge højere, men det var ogsaa et Maal, som aarlig bedømtes og aarlig anerkendtes, Opdrætterne kunde roligt arbejde videre, de vidste, at Belønningen kom, naar blot Arbejdets Kvalitet gjorde dem fortjent dertil. — I Aaret 1911 har Husdyrloven imidlertid været paa gyngende Grund. Opdrætterne vidste, at der skulde spares paa Husdyrlovens Konto, og forskellige Symptomer kunde tyde paa, at det særligt vilde komme til at gaa ud over Bevillingerne til Svineavlens Fremme. Hvad Virkning det vil faa, om der kommer betydelige Ændringer og

Indskrænkninger, er ikke let at forudsige. Bevægelsen for at faa Svineavlen ind i et rationelt Spor er ung i Forhold til den tilsvarende Bevægelse i Heste- og Kvægavlen. Maaske taaler den ikke saa godt Modgang.

Det har da formentlig en vis Interesse at give nogle Meddelelser om Centrene fra det her omhandlede Beretningsaar (1911).

Anerkendelsesperioden for Avlscentrene gaar fra $^{1}/_{9}$ til $^{31}/_{8}$. Og det forholder sig saaledes, at der i Aaret fra $^{1}/_{9}$ 1910 til $^{31}/_{8}$ 1911 var anerkendt 87 Landsvinecentre med 630 kaarede Søer og 20 Yorkshirecentre med 143 kaarede Søer, medens der i Aaret fra $^{1}/_{9}$ 1911 til $^{31}/_{8}$ 1912 er anerkendt 86 Landsvinecentre med 729 kaarede Søer og 20 Yorkshirecentre med 156 kaarede Søer. De kaarede Søers Antal er altsaa gaaet lidt fremad, medens der er en Tilbagegang af 1 Landsvinecenter. Desuden var der den 1. September 1911 8 Prøvecentre for Svin af Landrace og 1 Prøvecenter for Svin af Yorkshirerace. Prøvecentre er saadanne Besætninger, der søger Anerkendelse som Avlscentre, men som endnu ikke har været under en Landboforenings Kontrol mindst 1 Aar. Af de 87 Landsvinecentre, som anerkendtes fra $^{1}/_{9}$ 1910, afgik 6 i Aarets Løb, medens 5 nye Landsvinecentre anerkendtes fra 1. September 1911. For Yorkshirecentrenes Vedkommende afgik 1 i Aarets Løb, medens 1 nyt antoges $^{1}/_{9}$ 1911.

Rent talmæssig betragtet er der altsaa endnu ingen Nervøsitet at spore. Og tager man Hensyn til Udnyttelsen af Avlscentrene i Aaret 1911, er der heller ingen Tilbagegang. Der har aldrig været større Afsætning paa Avlsdyr fra Avlscentrene end netop i Perioden fra $^{1}/_{9}$ 1910 til $^{31}/_{8}$ 1911. Dette hænger dog sikkert noget sammen med, at vi havde gode Flæskepriser og gode Produktionsvilkaar i en stor Del af denne Periode.

Vedføjede Tabeller (Tab. I og II) viser den distriktsvise Bestand i Avlscentrene den 1. Septbr. 1911 og den distriktsvise Frugtbarhedstilstand samt Salget af Avlsdyr

Tabel I.

Landsvinecentre anerkendte for Perioden fra 1/9 1910 til 31/8 1911.

Distrikt	Antal Centre	Antal kaarede Dyr 1/9 1911		Antal unge Dyr 1. Septbr. 1911			Antal fødte Grise fra 1/9 1910 til 31/8 1911			Født Antal Kuld fra 1/9 1910 til 31/8 1911	Antal Grise pr. Kuld fra 1/9 10 til 31/8 11		Solgt til Avl fra 1/9 1910 til 31/8 1911	
				Polte 3 Mdr. og derover		Grise under 3 Mdr.	Ialt ved Fød-sel	Dødfødte og døde før 6 Ugers Alderen	pCt. Leve-dyg-tighed		Ved Fød-sel	Ved Fra-vænning		
		Orner	Søer	Orner	Søer								Orner	Søer
1. Distrikt	19	30	153	70	217	555	3020	657	78.2	283	10.67	8.35	257	501
2. —	4	4	46	4	23	64	891	193	78.4	81	11.00	8.61	31	204
3. — *) ..	3	3	22	?	?	?	348	67	80.7	32	10.88	8.78	5	75
4. —	10	13	100	18	57	170	2072	573	72.3	187	11.0	8.0	152	282
5. — **) .	8	8	55	27	48	214	1194	177	85.0	105	11.33	9.68	74	226
6. —	14	15	85	51	130	287	2193	471	78.5	193	11.4	9.0	177	419
7. —	26	43	233	77	176	726	4380	980	77.6	393	11.1	8.65	363	633
Hele Landet ..	84	116	694	247	651	2016	14098	3118	77.8	1274	11.06	8.61	1059	2340

*) Salget forbudt fra 1 Avlscenter. **) Brorstrupgaard udeladt.

Tabel II.

Yorkshirecentre anerkendte for Perioden fra 1/9 1910 til 31/8 1911.

Distrikt	Antal Centre	Antal kaarede Dyr 1/9 1911		Antal unge Dyr 1/9 1911			Antal fødte Grise fra 1/9 1910 til 31/8 1911			Født Antal Kuld fra 1/9 1910 til 31/8 1911	Antal Grise pr. Kuld fra 1/9 10 til 31/8 11		Solgt til Avl fra 1/9 1910 til 31/8 1911	
				Polte 3 Mdr. og derover		Grise under 3 Mdr.	Ialt ved Fødsel	Dødfødte og døde før 6 Ugers Alderen	pCt. Levedygtighed		Ved Fødsel	Ved Fravænning	Orner	Søer
		Orner	Søer	Orner	Søer									
1. Distrikt	4	6	32	36	62	161	713	166	76.7	70	10.2	7.81	125	41
2. —	1	2	8	16	4	18	230	65	71.7	18	13.3	9.17	54	2
3. —	1	1	7	?	?	?	93	16	82.8	10	9.3	7.7	23	
4. —	3	5	32	26	7	41	655	194	70.4	58	11.3	7.9	105	11
5. —	2	2	9	24	14	?	133	38	71.4	17	7.82	5.59	26	10
6. —	7	9	37	90	91	144	770	162	79.0	77	10.0	7.9	156	92
7. —	3	5	35	15	10	128	639	159	75.2	54	11.9	9.9	75	9
Hele Landet ..	21	30	160	207	188	492	3233	800	75.2	304	10.6	8.0	564	165

i Tiden fra $^{1}/_{9}$ 1910 til $^{31}/_{8}$ 1911. Naar Antallet af Centre og af kaarede Søer ikke er i fuld Overensstemmelse med de netop angivne Tal ovenfor, ligger det i, at Tallene stammer fra lidt forskellige Perioder og at 1 Avlscenter er udeladt, fordi Tallene derfra mangler.

Antagelig har det Interesse at opholde sig lidt ved Frugtbarhedsforholdene, som spiller en stor Rolle, særlig for Landsvinenes Vedkommende.

I Konsulentberetningen for 1907 har jeg Side 52 og 53 gjort Rede for Frugtbarhedsforholdene i Landsvinecentrene for 4 Aar, fra $^{1}/_{10}$ 1903 til $^{31}/_{8}$ 1907. Suppleres disse Oplysninger med ovenstaaende, faar man følgende Totalindtryk:

Tidsrum	Antal Fødsler	Antal Grise pr. Kuld	
		Ved Fødsel	Ved Fravænning
$^{1}/_{10}$ 1903—$^{30}/_{9}$ 1904	1700	10.9	8.6
$^{1}/_{10}$ 1904—$^{30}/_{9}$ 1905	1636	10.8	8.4
$^{1}/_{10}$ 1905—$^{31}/_{8}$ 1906	1596	10.6	8.3
$^{1}/_{9}$ 1906—$^{31}/_{8}$ 1907	1708	10.6	8.3
$^{1}/_{9}$ 1909—$^{31}/_{8}$ 1910	1162	11.4	8.8
$^{1}/_{9}$ 1910—$^{31}/_{8}$ 1911	1274	11.1	8.6

Det vil heraf ses, at Frugtbarheden i vor Avlscenterbestand ikke er gaaet tilbage i denne Periode, men at den holder sig omtrent konstant. Det kan ogsaa tilføjes, at den er ganske god; det maa nemlig erindres, at ovenstaaende Statistik omfatter samtlige Fødsler uden Undtagelse, Fødsler af første Gang fødende Søer er altsaa ogsaa medregnede.

Om Kvaliteten af Bestanden i Avlscentrene kan jeg iøvrigt tilføje, at den er i jævn Fremgang. Men mange af Avlscenterejerne gør sig ogsaa store Anstrengelser for at foretage et fornuftigt Udvalg af Avls-

dyr. Særlig er Anskaffelsen af nye Orner Genstand for indgaaende Overvejelser. Og i den Retning er det ogsaa nødvendigt at være nøjeregnende; thi Indavlen er ofte vanskelig at undgaa nu, fordi Orner fra enkelte af de mest anerkendte Centre har faaet betydelig Anvendelse i Centrene som Helhed. Dette Spørgsmaal skal jeg komme tilbage til senere. Her skal jeg blot gøre den Bemærkning, at det netop af Hensyn til Indavlen vilde være uklogt at indskrænke Avlscentrenes Antal betydeligt. Og her er det navnlig, at Ændringer i Husdyrloven kan komme til at gøre os Skade. De bedste, mest anerkendte Avlscentre, dem fra hvilke der er rigelig Afsætning af Avlsdyr, er der ingen Fare for, de skal nok bestaa, selv om Statsanerkendelsen bortfalder og Pengetilskudet indskrænkes; derimod er der stor Sandsynlighed for, at flere gode Avlscentre med mindre heldige Afsætningsvilkaar bliver nedlagte, hvis nævnte Forhold indtræder.

Svineavlsforeningerne har ikke virket under gunstige Forhold; thi det har været en bekendt Sag, at der har været Stemning imod at vedligeholde Statstilskudet til disse Institutioner. Man har derfor ikke kunnet vente Nydannelser her, og saadanne er ogsaa kun forekommet i sjældne Tilfælde. Man havde haft mere Grund til at vente, at flere Svineavlsforeninger havde indstillet Virksomheden, men dette er dog ikke Tilfældet. Det er, som vedføjede Tabel (Tab. III) viser, omtrent det samme Antal Svineavlsforeninger, der søger om Statstilskud for Finansaaret 1911—12, som det foregaaende Aar. Nogle vil maaske heraf drage den Slutning, at Svineavlsforeningerne ogsaa vil vedblive at bestaa i omtrent samme Antal, selv om Statstilskudet tages fra dem, men det er der efter mit Skøn ingen Grund til at vente. Samarbejdet paa dette Omraade vil rimeligvis hurtigt ophøre, hvis Statstilskudet inddrages, eller det vil omformes, saa Svineavlsforeningerne vil gaa tilbage til deres Oprindelse, Orneforeninger, der er af en betydelig lavere

Tabel III.

Svineavlsforeninger, som har søgt om Statstilskud i Finansaarene 1909—10, 1910—11 og 1911—12.

Distrikt	1909—10				1910—11				1911—12			
	Antal Foreninger	Antal Yorkshireorner	Antal Landraceorner	Foreningsorner ialt	Antal Foreninger	Antal Yorkshireorner	Antal Landraceorner	Foreningsorner ialt	Antal Foreninger	Antal Yorkshireorner	Antal Landraceorner	Foreningsorner ialt
Københavns Amt....	6	4	2	6	5	3	2	5	3	2	1	3
Frederiksborg —	3	2	1	3	3	2	1	3	3	2	1	3
Sorø —	10	»	14	14	11	»	12	12	11	»	12	12
Præstø —	16	3	21	24	14	3	19	22	12	1	18	19
Holbæk Amt ÷ Samsø	5	»	5	5	5	»	5	5	5	»	5	5
Maribo Amt....	14	11	5	16	12	9	5	14	9	7	4	11
Bornholms —	29	51	»	51	32	54	»	54	30	56	»	56
Odense —	13	2	13	15	11	3	12	15	9	3	8	11
Svendborg —	26	7	30	37	21	6	25	31	21	6	26	32
Hjørring —	9	6	3	9	7	6	2	8	7	7	2	9
Aalborg —	»	»	»	»	»	»	»	»	2	1	2	3
Thisted —	4	6	»	6	3	4	»	4	3	4	»	4
Viborg —	33	15	21	36	33	18	20	38	31	18	18	36
Ringkøbing —	33	38	4	42	29	40	2	42	34	44	2	46
Ribe —	18	11	11	22	21	10	15	25	25	11	20	31
Randers —	20	3	19	22	17	2	18	20	16	2	17	19
Aarhus og Skb. Amter	14	2	17	19	15	3	17	20	14	2	16	18
Vejle Amt	12	4	9	13	13	2	13	15	12	1	16	17
Samsø	4	4	2	6	5	3	4	7	6	3	5	8
Hele Landet...	269	169	177	346	257	168	172	340	253	170	173	343

staaende Art. Det ringe Statstilskud, der er givet til denne Sag, har sikkert haft en for Flæskeproduktionen meget heldig Virkning. Og det er i det hele taget ingen ringe Rolle, Svineavlsforeningerne spiller. De 253 Svineavlsforeninger, som søgte om Statstilskud i Finansaaret 1911—12, havde ca. 6900 Medlemmer og ca. 10700 kaarede Søer. Og der er ikke Tvivl om, at de 343 Orner, som Svineavlsforeningerne virker med, bedækker et betydeligt større Antal Søer end dem, der opgives som kaarede. Det kan man bl. a. se deraf, at flere Svineavlsforeninger har flere Medlemmer end kaarede Søer. Statstilskudet til Svineavlsforeningerne har bidraget til at bringe hele Svineavlen ind i et heldigt Spor. Vi staar Fare for Tilbagegang, hvis dette Tilskud ophører.

Svineavlsforeningernes Forhold har været Genstand for Drøftelse paa de store aarlige Svinemøder, som i 1911 har været afholdt i Jylland, paa Fyn og Bornholm af Ejerne af Avlscentrene og Repræsentanter for Svineavlsforeningerne i Forbindelse med de lokale Svineavlscenterudvalg, Statsudvalgene m. fl.

Stambogssagen har ogsaa lagt meget Beslag paa min Tid. I Aaret 1911 har jeg udarbejdet Manuskripterne til 14. og 15. Bd. af Stambogen for Tyre af rød dansk Malkerace og 4. Bd. af Stambogen for Orner af Landrace. Saa har jeg ogsaa haft Forhandlinger med forskellige i Svineavlen interesserede om Udgivelsen af en Stambog for Søer af Landrace. Disse Forhandlinger har jeg først ført med mine Assistenter og med Ejerne af Avlscentrene og dernæst med de samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift, som paa de samvirkende danske Landboforeningers Vegne forestaar Udgivelsen af Svinestambøger. Det forholder sig saaledes, at det er vanskeligt for Opdrætterne at danne sig et Overblik angaaende den tilstedeværende Sobestand og dennes Afstamningsforhold. Ejerne af de enkelte Centre véd nøje Besked om Afstamningsforholdene og Avlsværdien af deres egen Bestand. Men de kan kun glimtvis erhverve

sig Kendskab til de tilstedeværende Forhold i andre Avlscentre. Mine Assistenter har hver især Overblik over Afstamningsforholdene indenfor deres Distrikt, og naar de kommer rundt til de enkelte Centerejere, kan de indvie dem i disse Forhold. Men det bliver selvfølgelig kun et flygtigt Indblik i Afstamningsforholdene og Avlsværdien, hver især af Centerejerne derved erhverver sig. Og for de almindelige Landmænd er Forholdene naturligvis endnu vanskeligere. Der savnes Overblik, og det er meget betænkeligt i Svineavlen med den hurtige Generationsveksel. Det mærkes navnlig ved Valget af Stamorner. Opdrætterne har vanskeligt ved at danne sig en selvstændig Forestilling om, hvor de bedst skal hente disse. Af den Grund hentes Stamornerne hyppigst fra de faa Centre, som har faaet særligt Ry og derfor kendes af alle. Og Følgen heraf bliver atter, at vi glider ind i Indavl, som ret hurtigt kan drage slemme Følger efter sig, endog for større Landomraader. Det er jo nemlig saaledes, at Centrene ikke alene forsyner hinanden med Stamdyr, de forsyner ogsaa og navnlig de almindelige Landmænd, naar disse trænger til nye Stamdyr. Den egentlige Svineavl er derfor centraliseret i Avlscentrene. Og jo mere centraliseret en Avl er, desto større og desto mere nærliggende er Faren for Indavl. Det ligger derfor i alle Parters Interesse, at der skaffes Overblik over det forhaandenværende Avlsmateriale, og da dette i Hovedsagen er koncentreret i Centrene, vilde man komme over Vanskeligheden ved at supplere Ornestambogen med en Stambog over Centrenes kaarede Søer. Alle, med hvem jeg har forhandlet Sagen, har været enige med mig herom. Og det er da nu ogsaa vedtaget af De samvirkende danske Landboforeninger, at en saadan Sostambog skal udgives. Forberedelserne hertil er allerede gjorte i det her omtalte Beretningsaar derved, at mine Assistenter hver for sit Distrikts Vedkommende har begyndt Udarbejdelsen af Familiestambøger for Distrikterne. Disse vil saa senere

blive samarbejdede til et Hele, idet man er gaaet ud fra, at en familievis Fremstilling af Afstamningsforholdene vil give det bedste Overblik og derfor være mest vejledende. At det er et stort Arbejde, her er Tale om, behøver næppe at nævnes. Men at Sostambogen vil kunne lette Udvalget af Stamdyr baade i Centrene og i de almindelige Landbrug, som forsyner sig fra Centrene, kan anses for givet. Den vil ligeledes lette Arbejdet baade for de lokale Avlscenterudvalg og for Statsudvalgene, og den vil være af Værdi for Konsulentvirksomheden og for Landboforeningerne, som forfatter Dyrskuekatalogerne.

Tuberkulosespørgsmaalet har optaget mig noget i det forløbne Aar. Jeg har været Medlem af det af Det kongelige danske Landhusholdningsselskab nedsatte Tuberkuloseudvalg. Og jeg har til Maanedsskriftet for Dyrlæger givet et udførligt Uddrag af den amerikanske Tuberkulosekommissions Beretning.

Udlændinge har som sædvanlig lagt en Del Beslag paa mig. Af særlig notable Gæster kan jeg nævne Dr. *J. W. Robertson* fra Canada. I mit Foredrag i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab om Canada havde jeg Lejlighed til at omtale denne betydelige Person, som var mig til megen Nytte. Den Gang var Dr. *Robertson* Direktør for en ny, stor, moderne indrettet Landbohøjskole ved Montreal; tidligere havde han indtaget en høj, administrerende Stilling i Landbrugsministeriet. Nu var det Hverv overdraget ham at være Formand for en kongelig Kommission, som paa Canadas Vegne berejste Evropa for at studere Undervisningsforholdene, og det var i denne Egenskab, han besøgte Danmark og opsøgte mig. Jeg rejste nogle Dage med ham og var ham senere behjælpelig med at fremskaffe nogle Afhandlinger. Dr. *Robertson* udkastede den Tanke, at Danmark burde sende en Landbrugskommission til Canada. Han var overbevist om, at den kunde gøre Regning paa alle de Begunstigelser, som Canadas Landbrugsministerium kunde skaffe den, og den vilde være velkommen.

Saa maa jeg ogsaa nævne Mr. *C. C. James*, Departementschef i Landbrugsministeriet i Ontario. Ogsaa denne Mand viste mig megen Opmærksomhed i Canada. Jeg havde bl. a. Lejlighed til at ledsage ham til Kollekolle, og her udtalte han den Anskuelse, at rødt dansk Malkekvæg, som det paa Kollekolle, rimeligvis kunde faa et godt Marked i Ontario.

Rejser, Møder og Foredrag har beskæftiget mig meget. I Aarets Løb har jeg været 152 Dage paa Rejse udenfor København. Jeg har deltaget i mange Møder, saaledes Møder i Det kgl. danske Landhusholdningsselskab, Det jyske, fynske og sjællandske Delegeretmøde, Andelssvineslagteriernes Delegeretmøde, centrale Svineavlsmøder i Jylland, paa Fyn og Bornholm, Møder i Forbundet af sjællandske Kvægavlsforeninger og De sammensluttede sjællandske Kontrolforeninger, samt Fællesledelsen af fynske Kvægavls- og Kontrolforeninger, Forsøgslaboratoriets Aarsmøde, Konsulentmødet, Assistentmøderne, Statsdyrskuekommissionens Møde, flere Landboforeningsmøder, Møde i De samvirkende danske Landboforeninger om Stambogssagen m. fl. Ved flere af disse Møder har jeg holdt Foredrag.

Skriftlige Arbejder har ogsaa taget megen Tid. Foruden Stambøgerne har jeg skrevet adskillige Artikler til Landbrugspressen og enkelte til Dagspressen. Til Ministeriet og Det kgl. danske Landhusholdningsselskab har jeg afgivet Betænkninger. Den almindelige Korrespondance med danske Landmænd har været betydelig.

Landbolove.

Af Justitsraad *H. Wulff*.

(De i dette Tidsskrift tidligere meddelte Uddrag af saadanne Love og ministerielle Bekendtgørelser, der formenes at kunne have Interesse for Landboere, fortsættes herved for Aaret 1911.)

Love i 1911.

1. Nedsættelse af en Landbokommission.

Ved Lov Nr. 51 af 14. Marts 1911 nedsættes en Landbokommission, bestaaende af 15 Medlemmer, hvoraf Landbrugsministeren vælger Formanden, Næstformanden og 5 Medlemmer, medens 4 Medlemmer vælges af hvert af Rigsdagens Ting efter Forholdstalsvalgmaaden. Efter Kommissionens Indstilling bemyndiges Landbrugsministeren til yderligere at udnævne indtil 2 Medlemmer.

Kommissionens Opgave er at afgive Betænkning:

a. om Lovgivning vedrørende Landbrugets Kreditforhold,
b. om Former for og Adgang til Brug af Jord, som er i offentlig Eje, og
c. om mulige Ændringer i Ekspropriationslovgivningen.

Betænkningen afgives til Regering og Rigsdag.

Lønnet Medhjælp kan antages, og enkelte Sagkyndige kan tilkaldes til midlertidig Deltagelse i Møderne. Disse, saavel som Kommissionens Medlemmer faar Rejseudgifter godtgjorte og i Dagpenge 6 Kr. pr. Mødedag, hvis de bor i København, ellers 10 Kr. pr. Dag. Statskassen afholder Udgifterne, der bevilges paa de aarlige Finanslove.

2. Straffelovgivningen.

Ved Lov Nr. 63 af 1. April 1911 gives en Række Bestemmelser om midlertidige Ændringer i Straffelovgivningen. Den tidligere indførte Pryglestraf er bortfalden, og Reglerne for betingede Straffedomme fastslaas. Iøvrigt indeholder Loven en Række Detailbestemmelser, som der for alle interesserede maa henvises til.

3. Brugen af Kirkerne.

Ved Lov Nr. 71 af 1. April 1911 gives en Række nærmere Bestemmelser for Biskoppernes Ret til at give Tilladelse til Brug af Kirkerne af andre end Sognets Gejstlige. Begæring herom kan fremsættes dels af Sognepræsten, dels af en residerende Kapellan og dels af mindst 10 af et Sogns eller Sognedistrikts til Folkekirken hørende Familiefædre, Enker og andre Personer med egen Husstand. Under særlige Forhold kan ogsaa Præster ved Trossamfund udenfor Folkekirken faa Lov til ved Begravelser at bruge den Sognekirke, ved hvilken Jordfæstelsen finder Sted.

4. Udførselen af Husdyr fra Danmark.

Ved Lov Nr. 78 af 12. April 1911 har Lov Nr. 25 af 25. Februar 1876 om Forholdsregler vedrørende Udførselen af Husdyr faaet følgende Tilføjelse: »Regeringen bemyndiges til at træffe saadanne Foranstaltninger, som maatte findes nødvendige for at forebygge, at der her fra Landet udføres Produkter af Husdyr samt Hø og Halm og andre Genstande, hvorved smitsomme Husdyrsygdomme kan udbredes«.

5. Nye Garnisoner paa Sjælland.

Ved Lov Nr. 98 af 13. Maj 1911 bemyndiges Forsvarsministeren til at fordele 1 Divisionstab, 3 Fodfolks Linieregimenters Stabe, 10 Fodfolksliniebatailloner, 5 Fodfolks Reservebatailloner, 1 Feltartilleriregiments Stab og 2 Feltartilleriafdelinger til Købstæder paa Sjælland

eller til Landkommuner, som maatte være villige til at underkaste sig den for Købstæderne gældende Indkvarteringslovgivning. Forsvarsministeren bemyndiges til at anvende indtil 2½ Mill. Kr. til Indkvarteringslokaliteter m. v., fordelte paa 3 Aar. Ekspropriation af Grundejendomme kan eventuelt finde Sted.

6. Statsbanernes Takster.

Ved Lov Nr. 99 af 13. Maj 1911 ændres forskellige Takster ved Statsbanerne. Grundtaksten pr. km for Personbefordring med almindelige Tog maa ikke overstige 4,75 Øre for 2. Klasse og 2,75 Øre for 3. Klasse. Mindstebetalingen for de 3 Vognklasser fastsættes henholdsvis til 40, 25 og 15 Øre. For Befordring med Iltog og Eksprestog betales mindst 80 Øre, 50 Øre og 30 Øre for de forskellige Vognklasser. Betalingen maa dog ikke overstige henholdsvis 2 Kr., 1 Kr. 20 Øre og 80 Øre.

For 14 Dages Abonnementskort er Prisen henholdsvis 80 Kr., 50 Kr. og 30 Kr., og for Maanedskort 130 Kr., 80 Kr. og 50 Kr.

Fragtsatserne pr. 100 kg maa ikke overstige: for Ilstykgods 60 Øre med Tillæg af 2 Kr. 25 Øre pr. km, Fragtgods henholdsvis 30 Øre og 1 Kr. 25 Øre og almindeligt Vognladningsgods henholdsvis 12 og 64 Øre. Mindstebetalingen er henholdsvis 60 Øre, 40 Øre og for Ilgods i Vognladninger 12 Kr. samt for andet Vognladningsgods 6 Kr.

Loven skal revideres senest i Rigsdagssamlingen i 1917. Ved Lov Nr. 111 af 13. Maj 1911 er der givet Trafikministeren Bemyndigelse til at genoptrykke Jernbanetakstloven i sin Helhed med de i Lov Nr. 99 foretagne Ændringer.

7. Dyrkning af Tobak.

Ved Lov Nr. 102 af 13. Maj 1911 fastsættes en aarlig Afgift til Staten af 1 Kr. pr. 40 Kvadratmeter af

de med Tobak beplantede Arealer. Afgiften paahviler Brugerne, og disse er pligtige til inden hvert Aars Juli Maaned til Kredsens Vurderingsformand at give Anmeldelse om Arealets Størrelse og Beliggenhed. Undladelse heraf kan have en Bøde paa 5 Gange Afgiftens Størrelse til Følge. Vurderingsraadets Opmaaling kan appelleres til vedkommende Politiøvrighed. Afgiften kan af Finansministeren nedsættes eller eftergives i Tilfælde af Misvækst, dog ikke naar Anmeldelse er undladt. Inden 1. Januar 1913 forelægges Loven til Revision.

8. Indenrigsk Kødkontrol.

Ved Lov Nr. 104 af 13. Maj 1911 bestemmes, at Kød og Slagteaffald af Dyr, der er slagtede paa offentlige Slagtehuse i Kommuner, hvor der er Slagtetvang, kan, naar de er henført til 1. Klasse, indføres til Forhandling til Menneskeføde i enhver Kommune i Landet uden Undersøgelse og Afgift. Kød af 2. Klasse kan ogsaa indføres i andre Kommuner, men Undersøgelse kan her forlanges, dog uden Betaling, og der gælder her forskellige Kontrolbestemmelser foruden Dyrlægeattest.

I Kommuner, hvor der ikke er offentligt Slagtehus eller Slagtetvang, men dog kommunal Kødkontrol, kan 1. Klasses Kød indføres i andre Kommuner, dog kræves herfor en Række særlige Kontrolbestemmelser. Ogsaa Pølser og andre tilberedte Kødvarer kan, naar særlige Kontrolbestemmelser er iagttagne, indføres i andre Kommuner. Der gives ligeledes særlige Regler med Hensyn til Trikinundersøgelser.

I Kommuner, hvor der er indført Kødkontrol, skal der i ethvert Udsalgssted, der forhandler 2. Klasses Kød eller Pølser og tilberedte Kødvarer af 1. Klasses Kød, være anbragt Opslag derom paa et iøjnefaldende Sted.

Overtrædelser af Lovens Bestemmelser straffes med Bøder indtil 400 Kr., og for Svin eller Kød og Affald af selvdøde Dyr kan Bøden stige til 2000 Kr., og i Gen-

tagelsestilfælde kan Straffen endog blive simpelt Fængsel indtil 3 Maaneder.

9. Statspoliti.

Ved Lov Nr. 105 af 13. Maj 1911 oprettes et Statspoliti, d. v. s. et for hele Landet fælles Politikorps, der bekostes af Staten, og hvis Opgave er udenfor København at støtte Politimyndighederne ved Efterforskning og Forfølgning af Forbrydelser samt ved Opretholdelse af Fred og Orden. Korpset bestaar af en Politichef og 36 Politibetjente. Til Formindskelse af Statens Udgifter skal ethvert Brandforsikringsselskab, der driver Virksomhed her i Landet, udrede en aarlig Afgift til Staten af $^1/_{100}$ pro mille af det forsikrede Beløb, dog ikke under 20 Kr. aarlig.

10. Statens Sindssygehospitaler.

Ved Lov Nr. 106 af 13. Maj 1911 bestemmes, at Statens Sindssygeanstalter fremtidig skal betegnes som Sindssygehospitaler. Der er 4 saadanne her i Landet, nemlig ved Aarhus, ved Vordingborg samt i Viborg og Middelfart. Loven giver en Række detaillerede Bestemmelser om Sygeplejen og om Funktionærernes Antagelse og Lønning m. v.

11. Grænsegendarmeriet.

Ved Lov Nr. 107 af 13. Maj 1911 gives der Regler for Grænsegendarmeriets Størrelse og Lønningsforhold m. v.

12. Stempelloven.

Den nye Stempellov har Nr. 108 og er af 13. Maj 1911. Den indeholder en Række Detailbestemmelser, som der ikke her kan gøres nærmere Rede for. Reglen er en Stempelforhøjelse paa de allerfleste Omraader, og det har almen Interesse, at Ansøgninger, der tidligere stempledes med 65 Øre, nu skal have 1 Kr.s Stempel. For Testamenters Vedkommende er Reglen nu den,

at naar Testator udtrykkelig angiver at eje under 5000 Kr. eller, naar Testamentet kun angaar Løsøre, er Stemplet 2 Kr., ellers er det 10 Kr., men nogen senere Efterstempling finder da ikke Sted. For Tillæg til Testamenter er Stempelafgiften Halvdelen af det Beløb, der skulde betales i Stempel for selve Testamentet. Ægtepagter, der oprettes inden Ægteskabs Indgaaelse, stemples til 2 Kr. Efter Ægteskabs Indgaaelse stemples efter 2. Klasses Takst af det samlede Beløb af de Værdier, der undtages fra Formuefællesskabet.

Stempelafgiften er delt i 3 Klasser og er beregnet saaledes: for 1. Klasse 1 pCt. (en Hundrededel) af Genstandens Værdi; for 2. Klasse $^1/_5$ pCt. (en Femhundrededel) af Genstandens Værdi og for 3. Klasse $^1/_5$ pro mille (en Femtusindedel) af Genstandens Værdi. Købekontrakter og Skøder stemples til 1. Klasses Takst af den Sum, hvortil den paagældende Ejendom senest er vurderet til Ejendomsskyld. Forpagtnings- og Lejekontrakter af faste Ejendomme stemples ligeledes efter 1. Klasses Takst, beregnet efter den højeste vedtagne Ydelse. Gældsbreve stemples efter 2. Klasses Takst, naar de er rentebærende eller sikrede ved Pant eller Kaution, ellers 3. Klasses Takst. Gældsbeviser, der ikke angaar mere end 200 Kr., og for hvilke der hverken svares Renter eller er givet Sikkerhed, er stempelfri.

13. Afgifter ved Tinglæsning.

Lov Nr. 109 af 13. Maj 1911 forhøjer ligeledes betydeligt de hidtil gældende Afgifter ved Dokumenters Tinglæsning. For alle Kontrakter, hvormed Ret til fast Ejendom eller Tiende erhverves, er Tinglæsningsafgiften $^1/_5$ pCt. af den paagældende Ejendoms Værdi, og ved Tinglæsning af Skøder efter saadanne Kontrakter erlægges ogsaa $^1/_5$ pCt. Tinglæsning af Skøder eller tilsvarende Overdragelsesdokumenter uden foregaaende Tinglæsning af Kontrakter om Ejendomsretten koster derimod $^2/_5$ pCt. af den stempelpligtige Værdi.

For Tinglæsning af Gældsbreve og Kautioner m. v. er Afgiften 1/2 pro mille af det paalydende Beløb. Finder de angivne Regler ikke Anvendelse paa et tinglæst Dokument, er Afgiften fra 2 til 5 Kr. Iøvrigt maa der henvises til Lovens enkelte Bestemmelser.

14. Forlystelsesskatten.

Den saa meget omdebatterede Lov om Skat paa Forlystelser har Nr. 112 og er af 13. Maj 1911. Af alle Forestillinger og Fremvisninger er Afgiften fastsat til 5 Øre for hver 50 Øre eller Dele deraf, som Billetten koster. For andre Forestillinger er Skatten det dobbelte Beløb, dog kun 5 Øre, naar Billetprisen er 25 Øre. Koncerter, Oplæsninger og Recitationer m. m. slipper med 5 pCt., naar der ingen Servering finder Sted. Finder der ved Beværtning Musik Sted, svares der en Afgift af 50 Øre pr. Døgn for hver af de medvirkende Personer. Loven, der traadte i Kraft den 1. Oktober 1911, skal revideres inden Udløbet af 1915.

15. Udstykning af større Ejendomme.

Ved Lov Nr. 113 af 13. Maj 1911 bemyndiges Finansministeren til af Statslaanefondens Midler at yde Laan til Foreninger, der dannes udelukkende med det Formaal at indkøbe større Landejendomme og Embedsjorder for at udstykke og afhænde dem væsentligst til Oprettelse af mindre Landbrug. Der gives derefter en Række Regler for Laangivningen. Laanet, for hvilket der maa gives behørig Sikkerhed i Ejendommen og eventuelt i Besætning, maa ikke overstige 50000 Kr. pr. Forening. Det forrentes med 4 pCt. p. a., og efter 5 Aars Forløb ydes der 4 3/4 pCt. af Laanet, hvoraf de 4 pCt. er Renter og Resten Afdrag. Laanet er uopsigeligt fra Statslaanefondens Side i 10 Aar. Den hele Laanesum, der kan udlaanes, maa ikke overstige 200,000 Kr. aarlig i 5 Aar. Den i enkelte Aar ubrugte Del af det Beløb — ialt 1 Mill. Kr. — der er stillet til Raadighed

i Femaaret, kan anvendes til Udlaan i nævnte Øjemed, og det samme er Tilfældet med indgaaede Afdrag i de 5 Aar.

16. Skolefond.

Ved Lov Nr. 121 af 1. April 1911 forhøjes Ligningerne til Skolefondene for gl. Københavns og gl. Aarhus Amters Skoleraads Vedkommende til 2 Kr. 50 Øre, for Svendborg Amts Skoleraad til 2 Kr. og for Hjørring og Ribe Amters Skoleraad til 3 Kr. 50 Øre pr. Td. Hartkorn, og det dertil svarende Beløb for Købstæderne.

17. Smitsomme Sygdomme.

Ved Lov Nr. 123 af 12. April 1911 gives der en Række yderst detaillerede Bestemmelser om Foranstaltninger mod smitsomme Sygdommes Indførelse i Riget. For disse Bestemmelsers Vedkommende maa der henvises til selve Loven.

18. Handel med Smør og fremmede Landbrugsprodukter.

Denne for Landbruget saa overordentlig vigtige Lov har Nr. 129 og er dateret 12. April 1911.

For Smørs Vedkommende gælder følgende almindelige Regler:

Det er forbudt at tilvirke, indføre, transitere, falbyde eller forhandle Smør, der er farvet med Anilinfarver. Smør, der er bestemt til Salg, maa ikke indeholde andre Konserveringsstoffer end Kogsalt og ikke over 20 pCt. Vand. Smør, der er bestemt til Salg, og som indeholder mere end 16 pCt., men ikke over 20 pCt. Vand, skal være mærket med Betegnelsen »Vandsmør«. Herom skal der paa Udsalgssteder findes tydelige Betegnelser, gaaende ud paa, at der sælges »Vandsmør«.

Det er forbudt her fra Landet at udføre Smør, der har over 16 pCt. Vandindhold, eller hvori findes andre Konserveringsmidler end Kogsalt eller som er farvet

med Anilinfarve, og det er ligeledes forbudt at udføre Mælk og Fløde, som ikke er opvarmet til mindst 80° C.

Der fastsættes et for hele Landet gældende Fællesmærke (Lurmærket), hvormed alt Smør paa de kontrollerede Mejerier skal mærkes. Det er forbudt at fremstille Mærker, der har Lighed med Lurmærket, og det er ligeledes forbudt at falbyde, forhandle eller udføre tom Emballage eller Emballagedele, paa hvilke der forefindes Mærker, som indeholder en Lur i en hvilkensomhelst Forbindelse.

Enhver, der tilvirker Smør af pasteuriseret Fløde eller Mælk, og som ønsker Ret til at benytte Lurmærket, skal herom gøre skriftlig Anmeldelse til Politiet. Naar de stillede Betingelser for Benyttelsen af Lurmærket er til Stede, kan Tilladelsen gives. Der følger derefter en Række Detailbestemmelser om, hvad der kræves for at faa Tilladelse til at benytte Lurmærket, og hvorledes der vil være at forholde ved Ophør, Flytning og deslige.

Under visse Tilfælde kan Ministeriet fratage et Mejeri Retten til at benytte Lurmærket. Ministeriet kan paabyde de til Kontrol antagne Mejerier at deltage i de af det landøkonomiske Forsøgslaboratorium foranstaltede Smørbedømmelser. Ved alt Detailsalg skal indført Smør gives en tydelig Betegnelse som »udenlandsk«, »islandsk« eller »dansk vestindisk«.

Der gives derefter i Loven detaillerede Bestemmelser om, at indførte Æg, Fedt, Talg, Honning, Kød og Slagteaffald og tilberedte Kødvarer skal paa tydelig Maade være betegnede som »udenlandsk«, »islandsk« eller »dansk vestindisk«.

Det er forbudt at sælge eller udføre Blandinger af dansk og udenlandsk Fedt, med mindre Varen er forsynet med en af Landbrugsministeriet foreskreven Mærkning. Fremmed Smør eller andre indførte Varer maa ikke være mærket saaledes, at det kan opfattes som om Varen er af dansk Oprindelse.

Der vil ved Landbrugsministeriets Foranstaltning

blive givet Forhandlere af Smør Adgang til at faa Prøver af Smør undersøgte med Hensyn til Konserveringsstoffer. Der fastsættes i Loven en Række i Reglen meget høje Bøder for Overtrædelse af Lovens Bestemmelser.

19. Døvstummeanstalter og Aandssvageanstalter.

Ved Lov Nr. 142 af 13. Maj 1911 bestemmes, at Betalingen for en Elevs Ophold og Undervisning paa Statens Døvstummeanstalter fastsættes til 350 Kr. aarlig.

Betalingen for uformuende aandssvages Ophold og Undervisning paa Statens Aandssvageanstalter fastsættes af Ministeren for hver enkelt Anstalt, dog maa den ikke overstige 650 Kr. aarlig for hver uformuende aandssvag. Betalingen, der udredes af vedkommende Kommune eller af den private Forsørger, fastsættes til 350 Kr., medens Staten tilskyder Resten, dog ikke over 300 Kr. for hver Patient.

20. Lenskommissionen.

Ved Lov Nr. 373 af 19. December 1911 forlænges den Frist, der er givet Lenskommissionen til Afgivelse af Betænkning, til den 31. Marts 1913.

II.

Ministerielle Bekendtgørelser m. v. i 1911.

1. Antallet af Sogneraadskredsene i hele Landet og i hver Landstingskreds er vedblivende stigende. I 1910 var Tallet 1120, det er nu 1122.

   I Henhold til Indenrigsministeriets Bekendtgørelse af 2. Januar 1911 fordeler disse 1122 Kredse sig saaledes:

2.	Landstingskreds:	Københavns, Frederiksborg og Holbæk Amter (Frederiksberg undtagen)	152
3.	—	Sorø og Præstø Amter	131
4.	—	Bornholms Amt	15
5.	—	Maribo Amt	67
6.	—	Odense og Svendborg Amter (Marstal undtagen)	149
7.	—	Hjørring og Aalborg Amter	121
8.	—	Thisted Amt og en Del af Viborg og Ringkøbing Amter	123
9.	—	Randers Amt, Resten af Viborg Amt og Aarhus Amtsraadskreds	160
10.	—	Vejle Amt, Skanderborg Amtsraadskreds og en Del af Ribe Amt	108
11.	—	Resten af Ringkøbing og Ribe Amter	96
		Ialt	1122

Siden 1906 er Tallet steget med 30.

2. Ved Bekendtgørelser af 3., 17. og 20. Januar 1911 fra Justitsministeriet er der til Fortegnelsen over godkendte Eksportslagterier føjet: Østvendsyssels Andelssvineslagteri, Aktieselskabet J. D. Koopmanns Svineslagteri i Horsens og Brønderslev Andelsslagteri.
3. Ved Bekendtgørelse fra Kultusministeriet af 5. Januar 1911 bestemmes, at Renholdelse af Skolelokaler fremtidig ikke vil kunne paalægges Landsbyskolernes Lærerpersonale, uden at der derom forud er givet vedkommende et Varsel af mindst 3 Maaneder fra den 1. Maj eller 1. November.
4. Ved Bekendtgørelse fra Indenrigsministeriet af 11. Januar 1911 fastsættes Tallet af de Heste og Vogne, som Amtsraadskredsene maa afgive i Tilfælde af Krigsberedskab til 5605 Heste og 935 Vogne, og Fordelingen af disse mellem de enkelte Amtsraadskredse angives.
5. Ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 4. April 1911 vil, da der er konstateret Bipest i Ring-

køhing Amt, de gældende Lovbestemmelser i denne Anledning være at bringe til Anvendelse i det nævnte Amt.

6. Ved Bekendtgørelse fra Justitsministeriet af 18. April 1911 gives der nærmere Regler for Anvendelsen af de 28000 Kr., der er bevilget til Sygeplejersker udenfor København. Tilskudene udredes til Foreninger, som antager Sygeplejersker til Uddannelse. Tilskudets Størrelse vil som Regel ikke kunne overstige 400 Kr. for hver Sygeplejerske, der uddannes; dog kan Beløbet forhøjes til 600 Kr., naar Uddannelsen sker under »Det røde Kors«. Betingelsen for Tilskudet er, at der ad anden Vej tilvejebringes Beløb, som for Købstædernes Vedkommende svarer til $1^1/_2$ Gange Statens Beløb og for Landets Vedkommende mindst er lig med Statens Bidrag. De uddannede underkastes Justitsministeriets Kontrol og maa afgive skriftligt Tilsagn om under Krigsforhold at ville træde i Hærens Tjeneste som Sygeplejersker, i Overensstemmelse med de nærmere Regler, der maatte blive fastsatte herom.

   Foruden det nævnte Tilskud kan der anvendes indtil 500 Kr. til delvis Dækning af Udgifter til Hospitals- og Sygepleje for de antagne, der under Uddannelsen maatte blive syge, idet dog de antagne er pligtige til saa vidt muligt at være Medlemmer af en statsanerkendt Sygekasse.

7. Ved Bekendtgørelse fra Indenrigsministeriet af 26. April 1911 fastsættes Betalingen for Indkvartering af det Personale, der af Generalstaben udsendes til topografiske Arbejder. Betalingen er for Officerer: Værelser fra 66 Øre til 1 Kr., Varme 25 Øre, Brændsel til Madkogning 16 Øre pr. Dag og for Bespisning 2 Kr. pr. Dag. Betalingen for Menige er 25 Øre for Kvarter, og for Bespisning af Underklasserne 41 Øre for et Maaltid varmt

Mad daglig uden Brød. Staldrum med Strøelse til en Hest betales med 10 Øre daglig.

8. Ved kgl. Anordning Nr. 86 af 22. April 1911 bestemmes, at de Privatister, der indstiller sig til Studentereksamen efter forud at have taget afsluttende Lærer- eller Lærerindeeksamen ved et Seminarium fritages for Prøve i Historie, Geografi, Naturhistorie og mundtlig og skriftlig Dansk, naar de ved Afgangsprøven ved Seminariet har opnaaet mindst mg i disse Fag. Tages Studentereksamen efter en af de sproglige Linier, fritages med lignende Forbehold for Prøve i Naturlære og Matematik.
9. Ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 2. Maj 1911 gives nye Regler for Erstatning for de Køer, der paa Grund af Yvertuberkulose nedslaas ved offentlig Foranstaltning.
10. Ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 22. August 1911 forbydes indtil videre al Indførsel af levende Gæs her til Landet.
11. Ved kgl. Anordning Nr. 32 af 9. Februar 1911 gives der Regler for Embedslaan til Præster til Opførelse af nye Bygninger eller større Istandsættelser ved Præstegaarde.
12. Kultusministeriet har under 17. Maj 1911 udstedt en Bekendtgørelse om Reglerne for Betaling til Aandssvageanstalterne for uformuende aandssvage, i Henhold til Lov Nr. 142 af 13. Maj 1911, og i Tilslutning til samme Lov om Kontingentbetalingen paa de kgl. Døvstummeanstalter gives der nærmere Regler for Kontingentets Beregning.
13. Ved kgl. Anordning Nr. 312 af 17. November 1911 og Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 18. November s. A. gives der en Række yderst detaillerede og delvis illustrerede Meddelelser om Lurmærket og Smørmærkning i det hele samt om Mærket »Vandsmør« m. v., alt i Henhold til Lov

Nr. 129 af 12. April 1912. Det vil være nødvendigt for alle interesserede Parter at gøre sig nøje kendt med disse Detailbestemmelser.

14. Ved Bekendtgørelse fra Justitsministeriet af 6. Februar 1911 er der foretaget forskellige Ændringer i Bestemmelserne angaaende Indretningen af og Tilsynet med Dampkedler paa Landjorden samt Brugen af Lokomobiler i Nærheden af Bygninger og let antændelige Genstande.
15. Ved Bekendtgørelse fra Trafikministeriet af 6. Marts 1911 gives der en Række detaillerede Regler for Godkendelse af Prøver for elektriske Installatører om elektriske Stærkstrømsanlæg.
16. Ved Bekendtgørelse fra Justitsministeriet af 15. Marts 1911 meddeles, at der under 2. Januar s. A. er afsluttet Kontrakt med V. Steins analytisk-kemiske Laboratorium om at foretage samtlige i Følge Lov af 18. April 1910 forefaldne Undersøgelser af Levnedsmidler m. m. fra 1. April 1911, og der gives nærmere Bestemmelser med Hensyn til denne Undersøgelse.
17. Ved Bekendtgørelse fra Justitsministeriet af 21. Marts 1911 bestemmes, at Betalingen for Patienter paa Statens Sindssygeanstalter er, naar Patienterne er hjemmehørende i Kongeriget udenfor København, for 1. Forplejningsklasse 3 Kr. 50 Øre daglig, for 2. Forplejningsklasse 2 Kr. og for 3. Klasse 1 Kr. 25 Øre daglig. Uformuende Patienter paa 3. Forplejningsklasse kan dog slippe med 75 Øre daglig. For Hovedstadens Vedkommende antages kun Patienter paa 1. og 2. Forplejningsklasse, og Betalingen for disse er henholdsvis 7 Kr. og 5 Kr. daglig.
18. Ved Bekendtgørelse fra Justitsministeriet af 16. Maj 1911 anerkendes »Mødrehjemmet i Valby« som autoriseret Børnehjem, medens Anerkendelsen af Børnehjemmet »Børnely« i Skaarup er taget tilbage.

19. Ved Bekendtgørelser fra Justitsministeriet af 10. Juni og 20. December 1911 er det bifaldet, at Tølløse-Aagerup Kommuner deles i 2 Værgeraadskredse, saaledes at der bliver 1 i hvert Sogn, og at det samme gælder Vorbasse-Heinsvig Kommuner, ligeledes med 1 Værgeraadskreds i hvert Sogn.
20. Ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 16. Maj 1911 er der fastslaaet forskellige Ændringer med Hensyn til Mærkning af inden- og udenlandske Landbrugsprodukter.
21. Ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 12. Juli 1911 gives der en Række nye Bestemmelser om Udlevering af Serum fra den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Serum-Laboratorium.
22. Ved Bekendtgørelser fra Trafikministeriet af 16. Juni, 23. Juni og 10. August 1911 er der meddelt Eneretsbevillinger paa Anlæg og Drift af Jernbaner fra Hjørring til Hørby, fra Rødby til Rødby Havn og fra Varde til Nørre Nebel.
23. For indenrigsk Kødkontrol i Henhold til Lov Nr. 104 af 13. Maj 1911 gives der i en Bekendtgørelse fra Justitsministeriet af 19. August 1911 en Række yderst detaillerede Bestemmelser, som det anbefales alle Paagældende at gøre sig nøje bekendt med.
24. Ved Bekendtgørelser fra Justitsministeriet af 8. Juni, 7. Juli og 5. August gøres der Tilføjelser til Vedtægterne om Mærkning af Motorkøretøjer og om Indskrænkning i Færdselen med saadanne.
25. Ved Bekendtgørelse fra Kultusministeriet af 16. og 26. Januar 1911 oprettes der Embeder som Kaldskapellaner for Ikast og Andsager Menigheder i Ribe Stift.
26. Ved Bekendtgørelse fra Justitsministeriet af 1. Juni 1911 iværksættes Delingen af Rougsø, Sønderhald og Østerlisbjerg Herreders Jurisdiktion i Overensstemmelse med Loven af 1. April 1908.

27. I Følge Bekendtgørelser fra Justitsministeriet af 6. September og 22. December 1911 er henholdsvis Retsdagen for Stege Købstads og Møens Herreds ordinære Retter forandret fra hver Tirsdag Kl. 10 til hver Mandag Kl. 10, og Salling Herreds ordinære Ret fra Fredag og Mandag Kl. 10 til hver Tirsdag Kl. 10.
28. Ved Bekendtgørelse fra Kultusministeriet af 6. Marts 1911 er der oprettet et Embede som præsteviet Medhjælper for Kregome og Vinderød Menigheder i Sjællands Stift.
29. Ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 7. August 1911 fastsættes Reglerne for Tiendeafløsningens Ikrafttræden for en stor Række Amtskredse.
30. Ved Bekendtgørelse fra Landbrugsministeriet af 23. November 1911 er der foretaget Forandringer i Instruksen for Veterinærpolitiet ved offentlig Behandling af smitsomme Sygdomme hos Husdyrene.
31. Ved Bekendtgørelse fra Kultusministeriet af 5. December 1911 ophæves den kirkelige Forbindelse mellem Aale og Tørring Sogne og mellem Linnerup og Hammer Sogne i Aarhus Stift, saaledes at Aale og Linnerup og Tørring og Hammer Sogne forenes i kirkelig Henseende og Linnerup bliver Anneks til Aale og Hammer Anneks til Tørring Sogn.
32. Ved Bekendtgørelser fra Indenrigsministeriet af 20. Januar, 23. Juni, 4. September og 12. September er der saavel i gejstlig som i verdslig Henseende foretaget Indlemmelser af Landdistrikter i Roskilde, Aakirkeby, Vejle og Slagelse Købstæder.

Udkomne Bøger.

Nordfynsk Bondeliv i Mands Minde. Af *Christine Reimer.* II. Bind. 295 Sider. (Rasmus Hansens Boghandel. Odense.)

I 1910 udkom første Del af »Fynske Folkeminder«, der skildrede visse Sider af Dagliglivet hos den gamle fynske Bondestand, Folketyper indenfor denne samt forskellige Faser i Bondens Liv fra Vuggen til Kisten. Det i Aar udkomne andet Bind fører Skildringen af Dagliglivet videre og beskriver, hvorledes Bondestanden for 30—50 Aar siden klædte sig, hvad den spiste og drak, hvorledes den arbejdede i Stalden, i Mejeriet og paa Marken. Sammenligninger drages stadig mellem Nutidens Tilstande og Fortidens, dennes hyggelige, jævne, nøjsomme Sider skildres med indgaaende Forstaaelse, men ogsaa dens Brøst og Mangler klarlægges, og man faar et klart Indtryk af den forbavsende Udvikling, der i de sidste halvthundrede Aar er foregaaet indenfor Bondestanden.

Det er først et stort Arbejde, Frøken *Reimer* nedlægger i »Nordfynsk Bondeliv«. I en Snes Aar har Forfatterinden omhyggelig indsamlet Oplysninger om Bondebefolkningens Liv i hendes Fødestavn, og om hvad hun har samlet, hørt og set, fortæller hun altsaa anskueligt og levende.

Dernæst er det et fortjenstfuldt Arbejde. I vor Tid, da det gamle forsvinder med rivende Fart og hurtig glemmes, har Forfatterinden, forinden den nye Kultur helt har overskyllet Bondestandens gamle Liv og gamle Tankeverden, faaet bevaret fra Forglemmelse vigtige Sider af den fynske Almues tidligere Kultur og Sprog.

Naar Skriftet foreligger færdigt — og det er at haabe, at det maa lykkes den flittige og kyndige Forfatterinde at fuldføre de endnu manglende 2 Bind — vil Fyn have sit folkloriske Skrift, og der vil i dette være sat den gamle Tids Mennesker et smukt og sympathetisk Minde.

Den danske Landboret. Af *Herman Gram*, Kontorchef i Landbrugsministeriet. 407 Sider. (*G. E. C. Gads* Forlag. Kbhvn.)

»Den danske Landboret« af *L. C. Borup*, en for sin Tid fortrinlig Bog, har længe været udsolgt og endnu længere forældet. Derfor har Kontorchef i Landbrugsministeriet og Docent i Landboret ved Landbohøjskolen *H. Gram* udsendt en samlet Fremstilling af vor nu gældende Landboret. Skønt Bogen, efter dens Forord at dømme, nærmest er tænkt som Grundlag for Undervisningen paa Højskolen, har den ogsaa Bud til videre Kredse. Saaledes vil enhver, der i Landbruget har en Gerning at røgte ud over den rent private, kunne hente mangen en god Vejledning af Skriftet. Men ogsaa Landmanden vil i det kunne hente gode Oplysninger om mange af de Spørgsmaal, som kan opstaa under hans daglige Virksomhed, og se, hvad der i Følge Lov eller gældende Praksis er Ret i Forhold, han ofte bliver stillet overfor. Dette gælder t. Eks. Afsnittene om Hegn og Markfred, Vejvæsenet, Vandløbene, private Skoves Brug, Forholdsregler mod smitsomme Sygdommes Udbredelse blandt Husdyrene og endnu flere. For Indholdets Paalidelighed borger Forfatterens Navn, Fremstillingen er klar og knap, men det havde dog maaske været ønskeligt, hvis Forfatteren for de Forholds Vedkommende, med hvilke Landmanden kan faa meget at gøre i Aarets Løb, havde gjort Fremstillingen noget fyldigere, end den altsaa er. Netop den bredt populære Klarlæggelse af mange Forhold gjorde *Borups* Landboret til den gode Haandbog, den var.

Der er, navnlig i Nutiden, sket saa mange Ændringer i den gamle Landboret, og Lovgivningen har brudt nye Baner (landøkonomiske Forskudsforeninger, Jord til Husmænd o. s. v.), at Savnet af en tidsmæssig Fremstilling af vor Landboret længe har været følt. Den nu udkomne er som sagt klar og overskuelig, og der er derfor Grund til at være Forfatteren taknemmelig for det store Arbejde, han har nedlagt i Værket, og ønske det en velfortjent Udbredelse.

Urtehaven. Af *O. Elberg*. 27 Sider. 21. Hefte af »Husmandens Haandbog«, udgivet af De samvirkende sjællandske, fynske, lollandfalsterske og bornholmske Landboforeninger. (Slagelse.)

Kvægholdet. Af *J. Brink Lassen*. 24 Sider. 22. Hefte af samme Haandbog.

Mælkeri-Bakteriologi. Af Professor, Dr. phil. *Orla Jensen.* 136 Sider. (Det Schønbergske Forlag. Kbenh.) — Bogen er, i Følge Forordet, nærmest en Lærebog for Mejerister, men Forfatteren nærer det Haab, at ogsaa andre, der paa anden Vis har med Mælk at gøre, maa kunne finde Ting i den, der kan afvindes Interesse og tjene til Vejledning. Han vil næppe blive beskæmmet i dette Haab. Som den første danske Fremstilling af Mælkeribakteriologien ejer Bogen betydelig Interesse. Tidsskriftet haaber senere at kunne bringe en, af sagkyndig Haand skreven, Anmeldelse af den.

Hestens Ydre. Af *Harald Goldschmidt.* 3. Oplag. 352 Sider. 277 Afbildninger. (G. B. N. F. Kbenh.) — 1. Oplag af denne Bog udkom 1892 og 2. 1907. Det nu foreliggende 3. Oplag afviger kun lidt fra 2., der er kun væsentlige Ændringer i Kapitlerne om Hestens Hove, Koder og Bevægelser. Billedstoffet er forøget med 10 Figurer og enkelte af de gamle Billeder er ombyttede med nye.

Andet Oplag blev udførlig anmeldt her i Tidsskriftet af Statskonsulent *Schwarz-Nielsen* (Aargangen 1908, S. 135—38), til hvilken Anmeldelse vi tillader os at henvise. Anmeldelsen sluttede med følgende Ord, der sikkert ogsaa passer for det nye Oplag: »Bogen er fortrinlig egnet til sit specielle Brug som Lærebog ved Veterinær- og Landbohøjskolen samt Ride- og Beslagskolen for disses Elever; den kan tillige tjene til Haandbog for hver og en, der vil søge grundig Oplysning i hver en Specialitet paa Yderlærens Omraade.«

Beretning fra Arbejderforsikrings-Raadets Landbrugsafdeling for Aaret 1911. 278 Sider. (Kbenh.)

Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Bibliotek.*)

Forøgelse i Juni 1912.

Burritt, The profitable management of the small apple orchard on the general farm. Washington 1912. 22 S.

Carlsson, Gamla svenska allmogehem. I. Stockholm 1912. 183 S. Fig.

Concrete construction on the live-stock farm. Washington 1912. 32 S.

Cooper, The cost of Minnesota dairy products 1904—1909. Minneapolis 1912. 104 S.

Correns, Die neuen Vererbungsgesetze. 2. Aufl. Berlin 1912. 75 S.

Darbishire, Rasförädling och Mendelism. Stockholm 1912. 245 S.

East and *Hayes,* Heterozygosis in evolution and plant breeding. Washington 1912. 58 S.

Fertilizer resources of the United States. Washington 1912. 290 S.

Frederiksen, Ueber dänische Kontrollvereine. Hannover 1912.

Fleischer, Die Anlage und die Bewirtschaftung vom Moorwiesen und Moorweiden. Berlin 1912.

Garner, The use of artificial heat in curing cigar-leaf tobacco. Washington 1912. 25 S.

Hager, Das Mikroskop und seine Anwendung. 11. Aufl. Berlin 1912. 275 S.

Hoppe, Wie stellt man Projekte, Kostenanschläge und Betriebskostenberechnungen für elektrische Licht- und Kraftanlagen auf? 15. Aufl. Leipzig 1912. 550 S.

Iwanoff, Die künstliche Befruchtung der Haustiere. Hannover 1912. 79 S.

Koefoed, Die gegenwärtige russische Agrargesetzgebung und ihre Durchführung in der Praxis. St. Petersborg 1912. 51 S.

Lehn, Beiträge zur Kultur des Kohlkopfs. Berlin 1912. 44 S.

Louis-Dop, Le présent et l'avenir de l'institut international d'agriculture. Rome 1912. 61 S.

*) Angaaende Bibliotekets Benyttelse henvises til Medd. S. 252.

Lydekker, The horse and its relatives. London 1912. 286 S.

Mc Gee, Soil erosion. Washington 1912. 60 S.

Meyer, Handbuch der Futtermittel- und Getreidetrocknung. Leipzig 1912. 294 S.

Besondere Mitteilungen über das landwirtschaftliche Studium und die Prüfungen für Landwirte zu Bonn-Poppelsdorf. Bonn 1911. 48 S.

Besondere Mitteilungen über das geodätisch-kulturtechnische Studium. Bonn 1910. 18 S.

Pope, Practical methods of disinfecting stables. Washington 1912. 16 S.

Profning af torfströrifvare för hand- och hästkraft. Stockholm 1911. 80 S.

De 52 pristagarne 1911 vid täflan mellan välskötta mindre jordbruk. Örebro 1911. 168 S.

Rogers, Bacteria in milk. Washington 1912. 21 S.

Rümker, Die Ernährung unseres Volkes aus eigener Produktion. Berlin 1912. 50 S.

Simons, Die Entwicklung der rheinischen Pferdezucht. 2. Aufl. Berlin 1912. 125 S.

Suckow, Rentable Pferdezucht. Berlin 1909. 57 S.

— Ueber Zucht und Aufzucht der Pferde. Berlin 1912. 31 S.

Suminski, Das Exterieur der Zuchtstute. Berlin 1912. 150 S.

Wagner, Die Ammoniak und Salpeterdüngungsfrage. Berlin 1912. 43 S.

Westgate, Mc Gee and *Evans*, Alfalfa seed production. Washington 1912. 36 S.

Westgate and *Vinall*, Sweet clover. Washington 1912. 39 S.

Mindre Meddelelser.

† ***Frederik Oehlerich,*** den mangeaarige Redaktør af »Husmandsbladet« og Forfatter af en Række landøkonomiske Smaaskrifter, døde den 28. August paa Frederiksberg. Han var født 1840 paa Als, optog først Lærergerningen, men udfoldede ved Siden heraf en ret omfattende landøkonomisk Virksomhed som Foredragsholder i sønderjyske Landboforeninger, Udgiver af »Nordslesvigsk Landbotidende« og Leder af en Frøavlerforening. Da han 1883 flyttede til Kongeriget, begyndte han (84) Udgivelsen af »Husmandsbladet« og agiterede stærkt for Dannelsen af Sogneforeninger for Husmænd til Fremme af Rodfrugtdyrkning og Frøavl. Af Sogneforeninger oprettedes der herimod 100, særlig paa Sjælland og Lolland, og de arbejdede i Samvirksomhed med *Oehlerich* som Formand. Mange Aar varede det imidlertid ikke, før de opløstes. Bevægelsen indenfor Husmandsstanden tog snart efter ny Fart, ved Aarhundredskiftet blev der oprettet Husmandsforening efter Husmandsforening, og i 1901 sluttede disse Foreninger sig sammen i »Dansk Husmandsforening« med *Oehlerich* som Formand for Fællesbestyrelsen og med et fagligt Program, der i det væsentlige var udarbejdet af ham. Men længe varede det ikke, før Husmandsbevægelsen tog en anden Retning, baaren frem af nye Mænd. Den optog delvis andre Opgaver end de gamle, strængt faglige, og der dannedes mindre, kredsvise Fællesledelser, der atter samledes i

provinsielle Fællesorganisationer. »Dansk Husmandsforening« opløstes efter 6 Aars Forløb, i 1907.

Oehlerich var i Besiddelse af en vis agitatorisk Evne, som navnlig i tidligere Tider formaaede at sætte den mindre Jordbruger i Bevægelse. Ogsaa i sin litterære Virksomhed var han Agitatoren, der arbejdede energisk for, hvad han ansaa for Fremskridt i Landbruget. Han havde ikke faa separatistiske Anskuelser, var t. Eks. en Modstander af Fællesbehandling af Mælk, og han forfægtede undertiden sine Meninger med en Ensidighed, der var blind for Udviklingens Kendsgerninger. Sine Anskuelser kæmpede han for i »Husmandsbladet« og i en Række Smaaskrifter: »Fremtidens Planteavl«, »Systemskifte i Mejeridriften«, »Praktiske Dyrkningsforsøg«, »Kartoffelavl og Kartoffeltørring«, »Billigt Flæsk«, »Rodfrugterne«, »Fremtidslandbrug«, »Om Høravl«, »Billig Mælk — billig Gødning«, »Regnskabsbog for mindre Jordbrugere« og vistnok endnu flere. I formel Henseende skrev *Oehlerich* godt, men ikke alt, hvad han arbejdede for, var af fuldgod Værdi, og i hans Skrifter kan der findes mange Paastande, som ikke kan staa for en faglig Kritik, mange Gentagelser, ikke faa Selvmodsigelser og taagede Betragtninger. Ofte indeholder ogsaa hans Bøger Bemærkninger og kategoriske Domme over Forhold og Spørgsmaal, som ligger udenfor deres egentlige Emner, og en ikke altid lige godt underbygget Kritik af Arbejder og Udviklingsretninger i Landbruget.

Men kan man saaledes ikke være enig med *Oehlerich* i meget af, hvad han skrev og talte for, maa man dog anerkende den Flid og Energi, han udfoldede, den gode Vilje til at gavne, der bar hans Arbejde oppe, og det Mod, han ejede, til at være sin Mening bekendt.

Fjerkræavlen i Kina. Fjerkræavlen har fra gammel Tid været meget udbredt i Kina, og man har særlig der kastet sig over Andeavl og Opdræt. Ogsaa Æggene begynder at spille en Rolle, og der eksporteres nu hovedsagelig til Tyskland og

Sibirien. Forrige Aar gik der saaledes til Wladivostok ca. 2 Millioner Dusin Æg.

Æggene samles hovedsagelig i Shantung, Pschili og Hunan, hvorfra de forsendes i store Beholdere, der er pakkede i Klid eller Savsmuld, til Depoterne. Ethvert Æg bliver undersøgt som herhjemme ved Hjælp af elektrisk Lys, for at alle de daarlige kan blive fjernede. Dernæst bliver de gode vaskede, knækkede og Blommen skilt fra Hviden, et Arbejde, der hovedsagelig udføres af kinesiske Drenge. Almindeligvis bliver saavel Blommerne som Hviderne tørrede og pulveriserede paa særlige Maskiner.

Fra Amerika sendes der kunstig fabrikerede Æg, hvor Blommens Hovedbestanddel bestaar af Majsmel, over til Kina, medens sidstnævnte til Gengæld eksporterer tørrede Ænder over til deres Landsmænd i San Franciscos Kineserkvarter.

W. A. Kock.

Verdens bedste Ko? I *Deutsche Landwirtschaftliche Presse* Nr. 71 skriver *F. F. Matenaers* fra Chicago om en femaarig »holstein-friesisk« Ko, »Banostine Belle De Kol«, der ejes af Brdr. *Dan Dimmick* i Ohio. Denne Ko skal i et Aar have givet 27404.4 lbs Mælk med et Fedtindhold af 3.86 pCt., hvilket giver 1058.3 lbs Smørfedt.

Efter Ohio's Forsøgsstations Beretning skal her angives nogle Kontrolleringer, der er officielle og altsaa paalidelige:

7	Dages	Kontrollering	672.5	lbs	3.67	pCt.	Fedt	24.7	lbs	Smørfedt.
30	—	—	2828.0	-	3.50	—	—	99.0	-	—
60	—	—	5505.0	-	3.53	—	—	194.0	-	—
90	—	—	7856.8	-	3.61	—	—	283.5	-	—
365	—	—	27404.4	-	3.86	—	—	1058.3	-	—

Koens Vægt er 1600 lbs. Desværre angives der ikke noget paalideligt om Koens Foder, men der meddeles, at den fik indtil 25 lbs Kraftfoder daglig, og i Gennemsnit 12—14 lbs.

Hvis Kontrolleringsmaaden er den samme som i Wisconsin, saa er Forsøgsassistenten der hele Tiden under de 7, 30, 60 og 90 Dages Kontrollering, medens Aarsresultatet fremkommer paa Basis af de maanedlige Kontrolleringer, der finder Sted een Gang maanedlig og varer i 24 Timer. *E.*

En fransk Lov angaaende Landbrugsundervisningen i Departementerne*) er udfærdiget under 21. August d. A. og offentliggjort i *Journal Officiel* for 25. samme Maaned. Loven, der afløser en gammel Lov af 16. Juni 1879, paabyder Oprettelsen i hvert Departement af en *direction des services agricoles.* Denne Institutions Opgave vil bl. a. gaa ud paa: at forestaa Undervisningen i de Skoler, der udpeges ved ministeriel Resolution, bidrage til Udbredelsen af populært Kendskab til landøkonomiske Fremskridt, arbejde for Landbrugets økonomiske, sociale og hygiejniske Interesser, forestaa Forsøgsmarkerne o. s. v. Veterinær- og Forstvæsenet falder dog udenfor Lovens Virkeomraade. Direktøren i hvert Departement, hvis Titel bliver *directeur des services agricoles,* skal bistaas i Oplysningsarbejdet af en eller flere Medhjælpere, der kaldes *professeurs d'agriculture.* Direktørerne lønnes med 4500 fr., der efterhaanden stiger til 6000 fr., Medhjælperne med 2800 til 4000 fr. Disse sidste skal for at kunne faa Ansættelse opfylde visse Betingelser og underkaste sig en Prøve; det samme gælder om Direktørerne, der vælges blandt de Landbrugslærere, der har mindst 5 Aars Virksomhed bag sig.

Om Arealets Benyttelse og Kreaturstyrken i England og Wales foreligger der nu en Opgørelse fra Juni Maaned i Aar, der viser karakteristiske Tal. Arealerne med de 4 Hovedkornsorter er, sammenlignet med 1911, voksede betydeligt: Hvedearealet med 20824 acres, Bygarealet med 32205 acres, Havrearealet med 25221 acres og Rugarealet med 13860 acres. Det er formentlig de senere Aars gode Kornpriser, der her giver sig et Udslag. Kartoffelarealet er vokset med 33835 acres, ligesom ogsaa Arealerne med Foderplanter er tiltagne for de flestes Vedkommende. Derimod er de permanente Græsarealer aftagne med 115,432 acres.

Tallene for Kreaturstyrken viser Tilbagegang over hele Linjen. Antallet af Heste er gaaet tilbage med 14820 Stkr., af Hornkvæg med 72339 Stkr., af Faar med ikke mindre end 1¼ Mill. Stkr. og af Svin med 41514 Stkr.

---

*) *Loi relative à l'enseignement départemental et communal de l'agriculture.*

Hs. Majestæt Kong Christian X overtager Protektoratet for Det kongelige danske Landhusholdningsselskab.

Seks Uger efter Landhusholdningsselskabets Oprettelse underrettede dets første Præsident, Greve *J. H. E. Bernstorff*, Selskabet om, at Kong Christian VII »allernaadigst bevilgede Landhusholdningsselskabet sin kongelige Beskyttelse og Naade, med Tilladelse at føre Navn af et kongeligt Selskab«.

I Aaret 1775 paatog Kronprins *Frederik* sig »Patrocinium« for Selskabet.

Siden da har Danmarks Konger været Selskabets Beskyttere.

Ogsaa Hs. Majestæt Kong *Christian X* har vist Selskabet den Naade at erklære sig for dets Beskytter.

Under 23. September indgik Selskabet med et Andragende om, at Kongen vilde overtage Protektoratet over det, og under 3. Oktober havde Selskabet den Glæde at modtage en Skrivelse fra Hs. Majestæts Kabinetssekretariat, i hvilken det bl. a. hedder, at Kongen, »der tilfulde erkender den store Betydning for Landbruget, som Selskabet gennem Tiderne har haft og vedblivende har, med Glæde samtykker i at overtage Protektoratet over samme«.

Straks efter Selskabets Oprettelse blev der tilstaaet det forskellige »Rettigheder og Friheder« »til dets Hensigters Fremme«. Disse Rettigheder blev første Gang samlede og bekræftede i et kongeligt Patent af 29. Januar 1776, og det er senere fornyet af Danmarks Konger.

I en Skrivelse af 16. Oktober har Landbrugsministeriet meddelt Selskabet, at dets Privilegier »ville være at anse som fornyede og stadfæstede« i Henhold til en kongelig Resolution af 25. Maj d. A.

Danmarks Omsætning med Udlandet af Landbrugets Produkter og Hjælpestoffer i Aaret 1911,

sammenlignet med Omsætningen i tidligere Aar,

af

Ekspeditionssekretær *N. C. Christensen*,
Statens statistiske Bureau.

Hovedresultatet i 1911 af Landbrugsomsætningen mellem Danmark og Udlandet kendetegnes bedst saaledes: Aaret 1911 fulgte efter et Aar, i hvilket der i den landøkonomiske Stilling overfor Udlandet skete en Fremgang, som intet tidligere Aar kan opvise Magen til. Udførselsoverskudet i Landbrugsomsætningen blev i 1910 forøget 56 Mill. Kr., og det var 50 Mill. Kr. større end Maksimumsoverskudet for alle de foregaaende Aar. Denne overordentlig store Fremgang blev ikke alene holdt i 1911, men Landbrugsoverskudet blev yderligere forøget med 14 Mill. Kr., og ser man bort fra 1910, er der fra det højeste blandt alle tidligere Aar en Opgang i det aarlige Overskud paa 65 Mill. Kr.

Dette Resultat af den paa sædvanlig Maade foretagne Totalopgørelse over Indførsel af udenlandske Landbrugsvarer og Udførsel af danske Landbrugsprodukter, modsiges ikke af de Sagkyndiges Beretninger om de landøkonomiske Forhold i 1911, om end der i disse Beretninger har været Anledning til paa forskellige Omraader at dvæle ved den Uro og Besvær, der ofte kan følge netop med Højspændingsaar, og som jo ikke altid tydeligt kan skaffe sig Udtryk i Statistikkens tørre Tal. — Den detaillerede Opgørelse over Landbrugsomsætningen i de tre

sidste Aar findes Side 700—701. I nedenstaaende Tabeloversigt er meddelt Totalbeløbene fra de tilsvarende Opgørelser for de tidligere Aar, saa langt tilbage disse Opgørelser foreligger i Tidsskriftet; i Tabellens sidste Kolonne vil man kunne kontrollere den ovenfor givne Sammenligning mellem 1910—11 og de tidligere Aar med Hensyn til Landbrugets Udførselsoverskud.

	Udførsel af Landbrugsprodukter.	Indførsel af Landbrugsvarer.	Udførselsoverskud.
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
1897	211.2	105.0	106.2
1898	217.2	113.4	103.8
1899	242.2	130.2	112.0
1900	249.5	131.7	117.8
1901	260.6	140.3	120.3
1902	285.5	163.8	121.7
1903	316.7	154.4	162.3
1904	327.7	165.0	162.7
1905	351.0	178.7	172.3
1906	355.9	211.7	144.2
1907	371.7	212.1	159.6
1908	397.6	207.8	189.8
1909	403.5	219.7	183.8
1910	437.8	197.5	240.3
1911	472.6	218.2	254.4

Ovenstaaende Tabel viser, at Overskudsstigningen i 1911 er fremkommet ved, at der paa Udførselssiden var en Opgang paa 34.8 Mill. Kr. mod en Opgang paa Indførselssiden af 20.7 Mill. Kr. — Udførselsstigningen, der er større end i noget foregaaende Aar, skyldes naturligvis først og fremmest Husdyrbruget, hvis Hovedgrene alle viser forøget Udførselsværdi. Værdien blev forøget for Udførsel af Mejeriprodukter (Smør, Fløde, Kasein m. m.) med 14.7 Mill. Kr. og af levende og slagtet Kvæg med 5.7 Mill. Kr., for Udførsel fra Svineavlen (Flæsk og Slagteriaffald) med 3.9 Mill. Kr. og fra Hesteavlen og Hønseavlen hver med henimod 3 Mill. Kr., tilsammen ca. 30 Mill. Kr. — Den resterende Stigning,

Tabel 1. **Værdi for Omsætningen af Landbrugsprodukt**

(Bortset f

Varerne	Udførsel af indenlandske Varer		
	1911 1	1910 2	1909 3
	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
Smør	192.78	182.44	180.30
Fløde og Mælk[1]	15.74	11.97	8.26
Æg samt Æggehvide og -blomme	29.37	26.64	26.12
Flæsk	120.74	117.52	104.63
Heste	20.52	17.66	15.00
Hornkvæg	41.37	34.09	27.02
Faar	0.02	0.03	0.02
Svin og Grise	0.00	0.00	0.00
Levende Fjerkræ	0.00	0.01	0.00
Kød af Hornkvæg	9.15	10.70	8.37
Kød af Faar	0.14	0.17	0.09
Kød af andre Dyr; Slagteriaffald o. l.	7.20	6.55	6.04
Fedt; Oleomargarin o. l.; Margarine	3.60	3.81	3.41
Ost og Kasein	1.08	0.45	0.06
Huder og Skind; Ben; Talg m. m.[2]	13.56	13.05	15.79
Korn, uformalet (herunder Malt)	12.45	9.54	5.41
Korn, formalet	0.97	0.84	0.68
Foderstoffer[3]	0.35	0.46	0.45
Hø og Halm	0.94	0.82	1.26
Frø til Udsæd[4]	2.62	1.04	0.59
Fremmede Gødningsstoffer	.....	.....	.....
Anslaaet Værdi for Foderstof i indført Oliefrø o. l.[5]	.....	.....	.....
Tilsammen...	472.60	437.79	403.50

[1]) Af kondenseret Mælk udførtes i 1911 og 1910 henh. for 932,000 for stærkt, og dansk Faareuld ikke kan udskilles i Udførselen. [3]) I Udførsel for 1909, men ikke for 1910—11. [5]) Efter Fradrag af udførte indenlandsk

Anm. Tabellens Opgørelse over Udførsel omfatter alle Landbrugspr Hvidkaal) og enkelte andre smaa Poster. — I Opgørelsen over Indførsel er først og Foderstoffer, Frø, Træk- og Tillægsdyr, Gødningsmidler o. s. v.); her bur til Landbruget, men disse har ikke tidligere særlig kunnet udskilles fra den øvri Dernæst er medregnet en Del fremmede Landbrugsprodukter, der indføres t Margarine, Margarineraastoffer, Kød og Flæsk, Kvæg m. m.). At opstille en ration

g Landbrugets Hjælpestoffer i Aarene 1909—11.

ansit.)

Indførsel til Forbrug af fremmede Varer			Udførsel af indenlandske Varer større (+) eller mindre (÷) end Indførsel til Forbrug af fremmede Varer		
1911 4	1910 5	1909 6	1911 7	1910 8	1909 9
Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.	Mill. Kr.
4.92	4.98	5.29	+ 187.86	+ 177.46	+ 175.01
0.49	0.37	0.24	+ 15.25	+ 11.60	+ 8.02
1.62	1.33	1.59	+ 27.75	+ 25.31	+ 24.53
0.65	0.36	0.29	+ 120.09	+ 117.16	+ 104.34
6.34	5.04	3.36	+ 14.18	+ 12.62	+ 11.64
5.19	3.37	0.38	+ 36.18	+ 30.72	+ 26.64
0.02	0.01	0.01	+ 0.00	+ 0.02	+ 0.01
0.24	0.07	0.03	÷ 0.24	÷ 0.07	÷ 0.03
0.05	0.16	0.10	÷ 0.05	÷ 0.15	÷ 0.10
0.58	0.16	0.48	+ 8.57	+ 10.54	+ 7.89
0.90	0.64	0.37	÷ 0.76	÷ 0.47	÷ 0.28
1.85	1.60	1.63	+ 5.35	+ 4.95	+ 4.41
8.81	12.10	19.61	÷ 5.21	÷ 8.29	÷ 16.20
0.89	0.93	1.10	+ 0.19	÷ 0.48	÷ 1.04
6.07	4.48	5.73	+ 7.49	+ 8.57	+ 10.06
76.85	69.75	79.36	÷ 64.40	÷ 60.21	÷ 73.95
15.24	14.63	14.20	÷ 14.27	÷ 13.79	÷ 13.52
62.65	56.00	64.61	÷ 62.30	÷ 55.54	÷ 64.16
0.05	0.06	0.06	+ 0.89	+ 0.76	+ 1.20
6.95	6.72	8.39	÷ 4.33	÷ 5.68	÷ 7.80
13.08	10.53	9.70	÷ 13.08	÷ 10.53	÷ 9.70
4.80	4.20	3.20	÷ 4.80	÷ 4.20	÷ 3.20
218.24	197.49	219.73	+ 254.36	+ 240.30	+ 183.77

13,000 Kr. [2]) Uld er ikke medregnet, da Industriomsætningen her dominerer
kun medregnet Klid. [4]) Frø til Have- og Skovbrug er medregnet i Tallene
liekager.

ukter af Betydning; udeladt er kun forskellige Markvækster (især Kartofler og
emmest optaget de til det danske Landbrug indførte Hjælpestoffer (Foderkorn
gsaa medregnes Landbrugsmaskiner og andre Industriprodukter, der indføres
nport under samme Toldpositioner; for 1910—11 findes Værdien angivet Side 704.
rstatning for den i Reglen dyrere danske Landbrugseksport (fremmed Smør,
egel for, hvad der bør tages med, lader sig forøvrigt ikke gøre.

paa ca. 5 Mill., falder paa Planteavlsprodukter, der jo ellers spiller en mindre fremtrædende Rolle i Udførslen; der var blandt disse forøget Udførselsmængde og højere Priser for en Række Artikler (Byg, Frø, Hø, Kartofler, forskellige Markvækster m. fl.). Flere af disse Planteavlsprodukter er forøvrigt ikke medregnet i vor Landbrugsopgørelse, fordi Værdierne tidligere var forholdsvis smaa, eller ogsaa omtrent balancerede i Ind- og Udførsel; dette gælder bl. a. Kartofler, hvor der i 1911 — under Paavirkning af mislykket Kartoffelhøst i flere Lande — var et Udførselsoverskud paa 2,080,000 Kr. i 1911 (mod 32000 Kr. i 1909). — Endvidere har der været en stigende Udførsel af forskellige Landbrugsprodukter, der behandles i Industrien. Saaledes var Roesukkerproduktionen i Danmark blevet saa stor, at ikke blot Indførslen af udenlandsk Raasukker til Raffinering (hvoraf der i 1910 indførtes for 2.9 Mill. Kr.) næsten ophørte i 1911, men at der desuden blev en Udførsel af dansk Sukker paa godt 1 Mill. Kr. Endvidere var en nylig begyndt Udførsel af kondenseret Mælk allerede i 1911 oppe paa en Eksportværdi paa henimod 1 Mill. Kr. Selv om man maa skrive en betydelig Del af disse Værdier paa Industriens Regning og derfor heller ikke har medtaget dem i Landbrugsopgørelsen, betegner de dog et Plus i Landbrugets Indtægt fra Udlandet, og den af vor Tabel fremgaaende Udførselsstigning i 1911 burde derfor egentlig forøges med dertil svarende Beløb.

Af Stigningen paa Indførselssiden i 1911, ialt opgjort til henimod 21 Mill. Kr., falder ca. to Trediedele paa Kornvarer og Foderstoffer, for hvilke Værdien ialt steg til 154.7 fra 140.4 Mill. Kr. i det foregaaende Aar, hvortil kommer en forøget Foderstofmængde i Indførslen af Stoffer til Oliepresning. Indførslen blev dernæst forøget af Gødningsstoffer med 2.5 Mill. Kr., af Hornkvæg og Kød af Hornkvæg med 2.2 Mill. Kr., af Heste med 1.3 Mill. Kr., af Huder og Skind og andre dyriske Biprodukter med 1.6 Mill. Kr. Derimod var der, tiltrods for en forøget Marga-

rineproduktion, en Nedgang i Indførslen af animalske Fedtstoffer, til Brug i Margarinefabrikerne; idet der, som Erstatning herfor, var en stærkt stigende Indførsel af vegetabilske Olier og Oliestoffer af de Sorter, der kan anvendes til Næringsmiddel (Kokos-, Bomulds-, Jordnødolie m. v., samt Kopra, Jordnødder osv.); Medtagelsen af disse Stoffer, der forøvrigt i de tidligere Aars Statistik ikke kunde udskilles fra en Mængde Stoffer til teknisk Brug, har man imidlertid ment vilde falde for langt udenfor Landbrugets Ramme; for saa vidt har man altsaa gjort Udgiftssiden for lille i 1911; til Gengæld har der — som ovenfor antydet — været en Udgiftsformindskelse paa næsten 3 Mill. Kr. for Raasukker, som ikke er kommen til Udtryk i vor Opgørelse. — Indførselsværdien for Landbrugsmaskiner, der heller ikke er med i Opgørelsen, blev forøget i 1911; men Stigningen udgør kun 0.3 Mill. Kr. og indvirker altsaa kun i forholdsvis ringe Grad paa Hovedresultatet.

Alt i alt kan man regne, at de Varer, som maaske burde være medtagne i Tabellen, vilde have forøget Udførsels- (altsaa Indtægts-)siden mere end Indførselssiden, og der er altsaa ikke ovenfor regnet med for rundelig en Stigning i Landbrugsoverskudet i 1911; det modsatte er snarere Tilfældet. — Hvorledes de ovennævnte Værdiforskydninger er fremkomne, vil fremgaa dels af de senere følgende Redegørelser for Landbrugsomsætningens Hovedgrene, dels af nedenstaaende Oversigt over Forandringer i Mængde og Pris fra 1910 til 1911 ved de enkelte Artikler. (Ved Pris er overalt forstaaet aarligt Gennemsnit af de fra Udlandet opnaaede eller til Udlandet betalte Priser, henh. cif og fob.)

Udførsel af Smør samt af Fløde og Mælk: Opgang i Mængde og navnlig i Pris.

Indførsel af Fedtstoffer til Erstatning af Smør: Nedgang baade i Mængde og Pris for animalske Fedtstoffer til Margarinefabrikation (Oleomargarin, premier jus, Svinefedt). Opgang i Mængde, Nedgang i Pris for vegetabilske Fedtstoffer til samme Brug (Kokosolie, Sesamolie, Bomuldsfrøolie m. fl.).

Udførsel af Æg: Opgang i Mængde og Pris.

Udførsel af Flæsk: Stærk Opgang i Mængde og stærk Nedgang i Pris.

Udførsel af levende og slagtet Kvæg: Opgang i Antallet af levende Kvæg, men en forholdsvis større Nedgang i Mængden at Kød; Nedgangen i Udførselsoverskudet forstærket ved en forøget Indførsel af svensk Kvæg, hovedsagelig til Eksportslagtning. Prisen stærkt stigende baade for Kvæg og Kød.

Udførsel af Heste: Opgang i Mængde og Pris.

Indførsel af Brødkorn (uformalet og formalet under eet): Mængden forøget af Hvede, formindsket af Rug. Prisen omtrent uforandret for Hvede (regnet efter aarligt Gennemsnit), opadgaaende for Rug.

Indførsel af Foderkorn: Nedgang i Mængde, Opgang i Pris for Byg og Havre; Opgang i Mængde, nærmest uforandret Pris (aarligt Gennemsnit) for Majs.

Indførsel af Handelsfoderstoffer: Opgang i den samlede Vægt for Oliekager (samt for Stoffer til Oliepresning); Nedgang i Pris for saa godt som alle Sorter Oliekager. Nogen Opgang i Mængde og gennemsnitlig Pris for Klid o. l., naar alle Sorter tages under eet.

Udførsel af dansk Korn: Mængden forøget af Byg, formindsket af Hvede. Prisen stærkt opadgaaende for Byg, noget opadgaaende for Hvede.

Inden vi gaar over til den sædvanlige nærmere Omtale af Hovedgrenene i Ud- og Indførslen, skal anføres nogle Data om Indførslen af Landbrugsmaskiner og af Gødningsstoffer. — Indførslen af Maskiner til Brug for Landbruget, for hvilke der først fra 1910 foreligger særlig Opgørelse, har i de sidste to Aar udgjort følgende Beløb.

	1000 Kr.	
	1911.	1910.
Lokomobiler til Landbrugsmaskiner	157	186
Mejericentrifuger	76	75
Kærner o. l.	3	7
Saamaskiner	339	216
Slaa- og Mejemaskiner	1731	1479
Andre Markmaskiner	93	80
Tærskeværker	230	262
Andre eller uangivne Landbrugsmaskiner	157	205
Dele til Landbrugsmaskiner, hovedsagelig Reservedele til Mejemaskiner	206	187
Tilsammen...	2992	2697

Der var altsaa en Opgang paa 0.3 Mill. Kr., der udelukkende faldt paa Meje- og Saamaskiner, medens der for de andre Grupper til Dels var Nedgang. — Langt den største Del af Slaa- og Mejemaskinerne kommer fra Nordamerika og derefter fra Sverrig; Saamaskinerne kommer fra Tyskland og en mindre Del fra Østerrig.

Indkøbet af udenlandske Gødningsstoffer er i de senere Aar blevet en betydelig Udgiftspost for Danmark. Indførselsværdien udgjorde i 1911, 1910 og 1909 henholdsvis 13.1, 10.5 og 9.7 Mill. Kr.; i Gennemsnit af 1901—05 indførtes for 4.9 Mill. Kr. og 10 Aar tidligere (1891—95) 2.6 Mill. Kr. aarlig. Fordelingen mellem de enkelte Sorter har i de to sidste Aars Indførsel været følgende:

	Mængde Tons à 1000 kg.		Værdi 1000 Kr.	
Fosforgødninger:	1911.	1910.	1911.	1910.
Raafosfat	20082	25658	1004	1411
Superfosfat	87292	65445	4888	3141
Thomasmel	11025	7754	364	248
Benmel	36	3	3	—
Kvælstofgødninger:				
Chilisalpeter	28990	26049	5363	4559
Luftkvælstofgødninger	60	330	7	40
Ammoniak, svovlsur	134	61	29	12
Kaligødninger:				
Kainit	9490	6314	323	208
Kalisalte med højere Procent	9623	8137	1049	871
Dyriske Gødningsstoffer og forskellige andre Sorter	208	142	12	9
Kalkgødninger:				
Gødningskalk	3472	2666	17	13
Mergel (over Landgrænsen)	13979	11486	20	16
		Tilsammen...	13079	10528

Den første Post blandt Fosforgødningerne, Raafosfat, indføres til Behandling i de danske Superfosfatfabriker; disse indfører tillige andre Raastoffer, der egentlig ogsaa hører under Gødningsstoffer (af Svovlkies til Fremstilling af Svovlsyre, hovedsagelig til Superfosfat,

indførtes saaledes i 1911 22,493 Tons, Værdi 292,000 Kr.). Tager man endvidere den ved Industribehandlingen af Fosfaten her i Landet tilkomne Værdi med i Betragtning, ses det, at Fosforgødningerne vil naa op til en Værdi, lige saa stor som for alle de andre Gødningsstoffer tilsammen. — I Statistikken forud for 1910 var kun Chilisalpeter og Kaligødningerne særlig udskilte; for ti Aar siden, i 1901, indførtes af Chilisalpeter 7599 Tons (Værdi 1,216,000 Kr.) og af Kalisalte 16,419 Tons (564,000 Kr.), medens Værdien for andre Gødningsstoffer blev anslaaet til ca. 3 Mill. Kr.; Salpeterindførselen er altsaa i de senere Aar stegen stærkere end de andre Sorter baade absolut og relativt. En Del af Værdiforøgelsen hidrører fra Prisstigning; den ved Beregningen anvendte cif Pris for Salpeter er godt 15 pCt. højere i 1911 end i 1901.

Smør, Flæsk, Æg.

Bortset fra en gennem flere Aar fortsat mindre Nedgang i Smørudførselen har Storbritannien i 1911 i samme Grad som tidligere været Hovedmodtageren af Produktionen fra vore Mejerier og vor Svine- og Hønseavl. — Forretningslivet i England, der har saa stor Betydning for Køberne af de danske Varer, var i 1911 som Helhed i en blomstrende Tilstand, om end paa mange Maader præget af Uro, der undertiden — direkte eller indirekte — fik Indflydelse paa Markedet for de danske Produkter. »The Economist« skriver i sin Aarsberetning efter at have omtalt disse urobringende Momenter — de spændte udenlandske Forhold, særlig under Marokkokrisen, Arbejderstridighederne, navnlig i Transportfagene, indrepolitiske Kampe om adskillige vigtige Sager —: Fremgangen i Forretningslivet har af disse Grunde haft et noget uregelmæssigt Forløb, og flere Industrigrene, for hvem Aaret begyndte under glimrende Udsigter, har ikke faaet sine Forventninger opfyldte. Til Gengæld har andre Industrier haft bedre Fremgang end ventet, og dette gælder særlig om Bomuldsindu-

strierne, hvis Tilstand øver en meget stærk Indflydelse paa de britiske økonomiske Forhold som Helhed. Værdien for Vareomsætningen med Udlandet, der i 1910 viste en meget stærk Fremgang, har i 1911 ikke blot holdt denne Stilling, men er navnlig for Udførselens Vedkommende gaaet yderligere frem, og Statistikken viser højere Tal end i noget tidligere Aar. Arbejdsløsheden var i 1911 mindre, end den har været i mange Aar, og Arbejdslønnen var stigende. Fordringer om Lønforhøjelse kom særlig stærkt frem i 1911, fordi Priserne paa Arbejdernes Livsfornødenheder i en Aarrække, og navnlig i de sidste Aar, havde været stigende, uden at Arbejdslønnen var stegen i samme Forhold.

Den i Beretningen omtalte Prisstigning for Levnedsmidler, der er en saa alvorlig Sag for det britiske Samfund, som i overordentlig høj Grad er henvist til at forsyne sig fra Udlandet, er naturligvis en Fordel for de udenlandske Leverandører, bl. a. for Danmark. Der opnaaedes da ogsaa i Gennemsnit af Aaret 1911 højere Priser for Smør og Æg end i noget tidligere Aar, hvortil det ogsaa bidrog, at under den tørre Sommer blev Tilførselen af Smør mindre end i 1910. Ogsaa for Flæsk var Priserne gode ved Aarets Begyndelse, men forøget Tilførsel fremkaldte stærkt Prisfald, og da Produktionsomkostningerne tilmed blev høje, blev Svineavlen ingen særlig god Forretning. — Vore Konkurrenters Tilførsel til England i de sidste fem Aar af Smør, Flæsk og Æg fremgaar af nedenstaaende Oversigt:

Indførsel til England fra andre Lande end Danmark		1911	1910	1909	1908	1907
af Smør	1000 Cwts.	2596	2600	2299	2411	2421
- Bacon	—	2747	2069	2815	3636	3566
- Æg	Mill. Snese	90.3	88.2	85.7	86.6	89.4

Indførselen af ikke-dansk Bacon (hovedsagelig amerikansk) var altsaa i 1911 ca. $^1/_3$ større end Aaret før, men var dog langt mindre end for nogle Aar tilbage. Jfr. nærmere om de enkelte Landes Bidrag i Tabellen Side 714.

Udførselen af dansk Smør udgjorde i 1911 89.6 Mill. kg, hvoraf 2.7 Mill. kg i hermetisk Emballage, til en Værdi af 192.8 Mill. Kr.; i 1910 udførtes 88.5 Mill. kg (2.5 Mill. kg hermetisk) til en Værdi af 182.4 Mill. Kr.; Mængden blev altsaa forøget med 1 Mill. kg, men Værdien med ca. $10^1/_2$ Mill. Kr. paa Grund af de stigende Priser. Der udførtes endvidere 20.0 Mill. kg Fløde og 10.4 Mill. kg Sødmælk i 1911 mod henholdsvis 16.0 og 7.7 Mill. kg i 1910. I de senere Aar er der til et Indhold af 1 kg Smør regnet at svare 3 kg af den udførte Fløde og 26 kg af den udførte Mælk, hvilket giver en beregnet Smørmængde i Fløde- og Mælkeeksporten paa 7.1 Mill. kg i 1911 mod 5.6 Mill. kg i 1910; i Virkeligheden bør man altsaa regne med en Forøgelse af Mejerieksporten paa $2^1/_2$ Mill. kg og 14 Mill. Kr. — En Oversigt over Omsætningen i 1911 og de foregaaende 5 Aar findes i følgende Tabel, hvori der tillige er taget Hensyn til Forbruget af fremmed Smør.

	1911	1910	1909	1908	1907	1906
	Millioner kg					
Anslaaet Smørmængde i udført Fløde og Mælk.	7.1	5.6	3.9	2.9	3.0	2.5
Udførsel af dansk Smør .	89.6	88.5	89.2	88.9	85.7	79.4
Tilsammen . . .	96.7	94.1	93.1	91.8	88.7	81.9
Forbrug af fremmed Smør	2.7	2.8	3.1	3.0	3.8	5.9
Udførselsoverskud . . .	94.0	91.3	90.0	88.8	84.9	76.0
	Millioner Kr.					
Udførselsoverskud, Værdi	203.1	189.1	183.0	185.5	169.0	156.5

I Løbet af det sidste Femaar, fra 1906 til 1911, er Mængdeoverskudet steget med 18 Mill. kg, d. e. 24 pCt., og Værdioverskudet med $46^1/_2$ Mill. Kr., d. e. 30 pCt. Det er de senere Aars usædvanlig høje Priser, der fremkalder

Forskellen mellem Mængdens og Værdiens Stigning; i 1911 var Priserne — regnet i Gennemsnit af hele Aaret — højere end i noget tidligere Aar, og Priserne i det sidste Femaar var højere end i noget foregaaende Femaar. Dette fremgaar af nedenstaaende Oversigt, der angiver de ved Værdiberegningen i Handelsstatistikken benyttede Udførselspriser pr. kg Smør i alm. Emballage (de saakaldte fob Priser).

Gennemsnit af 1881—85	189.8 Øre	1906	202.6 Øre
— - 1886—90	172.0 —	1907	196.0 —
— - 1891—95	182.0 —	1908	205.0 —
— - 1896—1900	185.6 —	1909	201.0 —
— - 1901—05	191.2 —	1910	205.0 —
— - 1906—10	201 5 —	1911	214.0 —

Den høje Pris i 1911 hidrører fra Aarets sidste Halvdel, hvor Priserne hævede sig meget stærkt paa Grund af Tørken, der hæmmede Smørtilførselen fra forskellige Lande, saa at Lagrene, der var stærkt overfyldte ved Aarets Begyndelse, var fuldstændig tømte ved dets Udgang. Nedenstaaende Oversigt angiver de kvartalsvise Gennemsnit i de sidste fem Aar af Københavns Smørnotering (Øre pr. kg).

Gennemsnit af:	1911	1910	1909	1908	1907
Januar Kvartal.....	197.6	214.5	194.0	219.0	196.0
April —	188.1	196.6	184.4	188.6	177.4
Juli —	216.8	193.6	197.0	204.0	190.8
Oktober —	232.9	196.0	217.8	205.2	111.4

Samtidig med de senere Aars høje Smørpriser har der været en ret iøjnefaldende Stagnation i Englands Indførsel af Smør. Angivet i 1000 Cwts. i femaarige Gennemsnit af de sidste 25 Aar har den samlede Indførsel af Smør fra Udlandet og Kolonierne til Storbritannien og Irland udgjort følgende aarlige Beløb:

Gennemsnit af 1887—91	1855
— - 1892—96	2590
— - 1897—1901	3380
— - 1902—06	4153
— - 1907—11	4223

Medens der mellem hvert af de fire første Femaar er en Opgang i den aarlige Indførsel paa 7 à 800 Tusind Cwts. (henimod 40 Mill. kg), saa er Indførselen i det sidst forløbne Femaar kun steget med 70 Tusind Cwts.; Opgangen udgør altsaa her kun $^1/_{10}$ af Opgangen gennem de foregaaende 20 Aar.

Danmarks Bidrag til Englands Smørforsyning har gennem det meste af det sidst forløbne Femaar været nedadgaaende. Dette fremgaar af den e n g e l s k e Indførselstabel Side 714, i hvilken der dog under Indførsel fra Danmark ogsaa er regnet sibirisk eller andet ikke-dansk Smør, som danske Smørhandlere har haft paa Lager her i Landet. Den d a n s k e Statistik over Udførsel til England af indenlandsk Smør i almindelig Emballage viser Maksimum i 1908 — med 85.1 Mill. kg — og en Nedgang i hvert af de følgende Aar paa 1 à $1^1/_2$ Mill. kg til 81.1 Mill. kg i 1911. Samtidig er Mejeribrugets hele Udførsel (iberegnet Fløde og Mælk) forøget fra 91.8 til 96.7 Mill. kg Smør. Der blev altsaa i 1911 15.6 Mill. kg Smør, som ikke gik til England; heraf modtog Tyskland 11 Mill. kg (ca. $^2/_3$ i Fløde og Mælk) og Østerrig 1.8 Mill. kg; 2.7 Mill. kg blev hermetisk behandlet i Smørpakkerierne og udførtes til fjerntliggende Lande eller til Skibsforsyning; i 1908 var dette Tilfældet med 1.9 Mill. kg Smør. Tilbage bliver i 1911 kun en Ubetydelighed af 0.1 Mill. kg, der udførtes som Drittelsmør til forskellige europæiske Lande, og det vil altsaa ses, at det er Tyskland og Østerrig, der, med nogen Bistand af Smørpakkeindustrien, har modtaget saavel Produktionsforøgelsen i de senere Aar som den Mængde, der svarer til Udførselsnedgangen overfor England. Havde det danske Mejeribrug ikke i 1911 haft disse Afsætningsmuligheder, maatte det have forøget Eksporten til Storbritannien med 20 pCt., hvilket antagelig i betydelig Grad vilde have paavirket Prisen.

Til Erstatning for en Del af det danske Smør, der føres til Udlandet, anvendes dels u d e n l a n d s k Smør, dels M a r g a r i n e. Forbruget af det udenlandske Smør

har i de senere Aar holdt sig omtrent uforandret paa op imod 3 Mill. kg, medens Forbruget af Margarine stadig er bleven forøget. Der blev i 1911 ialt forbrugt 36.9 Mill. kg Margarine (13.3 kg pr. Indbygger), af hvilket over 95 pCt. blev fremstillet i Landets egne Fabrikker.

Forsyningen til Landets eget Forbrug af fremmed Smør udgør kun en lille Del af de danske Smørhandleres Forretning med udenlandsk Smør. Foruden Smør, der solgtes direkte fra Produktions- til Forbrugslandet uden at komme i Berøring med det danske Toldterritorium, blev der i 1911 indklareret til danske Smørlagre 17.1 Mill. kg, hvoraf 11.5 Mill. kg fra Rusland (aldeles overvejende fra Sibirien) og 5.4 Mill. kg fra Sverrig. Heraf blev genudført 14.4 Mill. kg, hvoraf til Tyskland og England henholdsvis 7.4 og 6.4 Mill. kg. Tyskland tager altsaa en forholdsvis langt større Part af det billigere fremmede Smør end af det danske Smør. — Mellemhandelen med det udenlandske Smør skal i 1911 have været meget lønnende.

Udførselen af dansk F l æ s k udgjorde i 1911 114.4 Mill. kg mod 96.8 og 95.0 Mill. kg i henholdsvis 1910 og 1909. Der var altsaa i 1911 en Opgang paa 17.6 Mill. kg eller godt 18 pCt., og saavel Udførselsmængden i og for sig som Stigningen fra det foregaaende Aar er større end nogensinde før, skønt Svineavlen er den Produktionsgren i Husdyrbruget, der viser de hyppigste og største Svingninger; før 1911 var 1908 Maksimumsaaret med en Udførselsmængde paa 109.3 Mill. kg. I aarligt Gennemsnit af de sidste tre Femaar (1906—10, 1901—05 og 1896—1900) er udført henholdsvis 95, 76 og 65 Mill. kg; som Helhed er der altsaa i Løbet af et Tiaar en Opgang af ca. 50 pCt. i Eksporten. Denne gaar, paa nogle faa Procent nær, til Storbritannien.

Den for Flæskeudførselen hjembragte Værdi var i 1911 120.7 Mill. Kr. mod 117.5 og 104.6 Mill. Kr. i 1910 og 1909. Værdien blev altsaa i 1911 ikke engang forøget med 3 pCt. ved en Mængdeforøgelse paa 18 pCt.;

Priserne, der i Gennemsnit af 1910 var langt højere end i noget tidligere Aar, gik særlig i de sidste Maaneder af 1911 stærkt nedad under den forøgede Tilførsel fra Danmark og forholdsvis endnu stærkere Indførselsopgang fra Nordamerika. — Nedenstaaende findes en Sammenstilling mellem Danmarks Udførsel af ikke-fersk Flæsk til Storbritannien og den opnaaede Aarsgennemsnitspris i 1911 og de foregaaende ti Aar.

Udførsel til England.

	Mill. kg.	Øre pr. kg.		Mill. kg.	Øre pr. kg.
1901.....	58.4	100.6	1907.....	93.6	100.4
1902.....	69.1	99.6	1908.....	105.6	93.6
1903.....	77.8	92.6	1909.....	92.1	110.6
1904.....	89.5	86.6	1910.....	94.7	122.0
1905.....	75.9	100.4	1911.....	111.4	106.0
1906.....	76.3	104.4			

Tallene for 1911 følger paa meget tydelig Maade den Regel, som ogsaa viser sig ved de allerfleste af de andre Aar i Oversigten, nemlig at naar Mængden gaar op, gaar Prisen ned, og omvendt. Til Trods for den store Nedgang er Gennemsnitsprisen i 1911 dog højere end i noget af Aarene før 1909, men høje Produktionsomkostninger forringede Landmændenes Udbytte.

Flæskeudførselen fordeler sig efter Art og Behandlingsmaade paa følgende Maade:

	1911 Mill. kg.	1910 Mill. kg.
Bacon	111.26	94.29
Fersk Flæsk.....	1.57	0.61
Skinker.....	0.28	0.24
Tøndeflæsk.....	0.46	0.59
Andet ikke fersk Flæsk	0.83	1.05
Tilsammen...	114.40	96.78

Den store Opgang i 1911 for fersk Flæsk foregik i Aarets sidste Maaneder, idet nogle Slagterier under det stærke Prisfald søgte andre Markeder (særlig i Schweiz), hvor der var bedst Afsætning for usaltet Flæsk.

Af Slagteriaffald, hovedsagelig hidrørende fra Svineslagterierne, udførtes 8.60 Mill. kg Hoveder og Tæer af Svin, 4.13 Mill. kg Hjærter, Lever, Nyrer (Plucks), 5.18 Mill. kg Tarme og 1.19 Mill. kg Maver. Mængden var af alle Sorterne større end i 1910 som Følge af den forøgede Slagtning; men Prisen var nedadgaaende undtagen for Tarme; den samlede Udførselsværdi steg med 0.7 Mill. Kr. (til 7.2 fra 6.5 Mill. Kr.).

Af udenlandsk Flæsk blev der i 1911 forbrugt 570,000 kg fersk og 70,000 kg ikke fersk Vare, næsten udelukkende fra Sverrig; Aaret før var Indførselen kun halvt saa stor. Fra Sverrig indførtes 17,300 Smaagrise, mod 2800 i 1910 og næsten ingen i de foregaaende Aar; iøvrigt var der — ligesom i en lang Række tidligere Aar — ingen Omsætning af levende Svin, hverken paa Indførsels- eller Udførselssiden.

Af danske Æg udførtes i 1911 21.51 Mill. Snese mod 20.37 og 19.21 Mill. Snese i 1910 og 1909. Gennemsnitsprisen pr. Snes er beregnet til $136^1/_2$ Øre i 1911 mod 131 og 136 Øre i 1910 og 1909. Udførselsværdien udgjorde altsaa henholdsvis 29.4, 26.6 og 26.1 Mill. Kr. En større Udførselsmængde af danske Æg end i 1911 har der kun været i 1903 (23.24 Mill. Snese); men Prisen var den Gang betydelig lavere (118 Øre), og der var et langt større Forbrug i Danmark af udenlandske Æg; Udførselsoverskudet var derfor betydelig større i 1911, nemlig 27.7 Mill. Kr. mod 24.6 Mill. Kr. i 1903. — Der indførtes i 1911 2.08 Mill. Snese Æg, hvoraf 1.56 Mill. Snese fra Rusland; heraf forbrugtes i Danmark 1.32 Mill. Snese, medens Resten genudførtes, mest som præserverede Æg. — De udførte danske Æg gik paa ca. 3 pCt. nær til Storbritannien.

Nedenstaaende Tabeller a—b viser Danmarks Andel i Englands Indførsel af Smør, Flæsk og Æg og Englands Andel i Danmarks Udførsel sammenlignet med hver af de andre Landes Andele.

Tabel a. **Indførsel til England.**

(1 Cwt. = 50.8 kg.)

Fra	1911	1910	1909	1908	1907
	Smør (Tusind Cwts.)				
Danmark	1707	1726	1764	1800	1789
Rusland	638	584	602	651	670
Sverige	360	346	312	284	244
Australien	1173	1031	663	621	895
Kanada	62	17	23	43	35
Frankrig	171	361	413	394	281
Holland	105	155	149	244	168
Andre Lande	87	106	137	174	128
Ialt	4303	4326	4063	4211	4210
	Bacon (Tusind Cwts.)				
Danmark	2122	1794	1810	2050	1800
Amerikas forenede Stater	1818	1307	2189	2858	2600
Kanada	616	412	443	688	873
Andre Lande	313	350	183	90	93
Ialt	4869	3863	4625	5686	5366
	Æg (Mill. Snese)				
Danmark	24.0	21.9	20.6	22.7	22.0
Rusland	60.2	55.3	48.9	43.4	43.6
Frankrig	3.9	5.4	6.3	5.7	4.6
Italien	4.6	4.5	5.3	7.9	8.8
Tyskland	3.5	3.0	3.7	7.2	8.7
Østrig-Ungarn	6.1	8.2	7.8	11.9	13.8
Holland	3.6	3.6	3.7	2.5	1.8
Ægypten og Marokko	5.4	5.4	7.7	4.8	4.3
Andre Lande	3.0	2.8	2.3	3.2	3.8
Ialt	114.3	110.1	106.3	109.3	111.4

Tabel b. **Udførsel af danske Varer i 1911.**

Til	Smør *)		Flæsk		Hoveder o. l. af Svin	Æg
	alm. Embal.	hermet. Embal.	Bacon	andre Slags		
	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. Snese
Storbritannien .	81.09	0.27	111.21	0.63	8.48	20.82
Hamborg	0.45	0.40	0.01	0.68	0.05	0.08
Øvrige Tyskland	3.46	0.04	»	0.14	0.01	0.54
Østerrig	1.79	»	»	»	»	»
Schweitz	0.04	»	»	1.04**)	»	»
Norge	0.00	0.01	»	0.11	0.04	0.01
Øvrige Evropa .	0.09	0.25	0.04	0.49	0.02	0.06
Andre Verdensd.	0.00	1.68	»	0.05	»	»
Tilsammen...	86.92	2.65	111.26	3.14	8.60	21.51

*) Udførselen af Fløde og Sødmælk gaar udelukkende til Tyskland.
**) Saa godt som udelukkende fersk Flæsk.

Heste; Kvæg og Kød.

Endnu mere eksklusivt end i de tidligere Aar er vor Udførsel i 1911 af Heste og af levende og slagtet Kvæg gaaet sydpaa. Af Heste er der kun udført halvandet Hundrede til Norge og Sverrig; af levende Hornkvæg har der overhovedet ikke været forsøgt Afsætning andre Steder end i Tyskland, naar man ser bort fra den gennem mange Aar fortsatte, om end undertiden afbrudte, Udførsel af nogle Hundrede Avlsdyr til Rusland. Af Kød gik der til Norge og England, som i de nærmest foregaaende Aar har aftaget omkring 35 pCt. af det udførte Kvantum, ikke en Gang 10 pCt. af Udførselsvægten i 1911. Af den sydgaaende Kødudførsel blev dog en noget større Part end ellers afsat i Schweiz.—Det er naturligvis de høje Priser i Tyskland, der trods Grænseomkostninger og andre Hindringer trækker vore Produkter til dette Land, der jo ogsaa af Naturen er vort letteste Af-

sættelsessted. — De vigtigste Data vedrørende Mængderne i disse Grene af vor Landbrugseksport findes i nedenfor anførte Tabel. Angaaende Værdierne i de sidste tre Aar henvises til Tabellen Side 700—701.

Udførselen af H e s t e i 1911 blev, som det vil ses af Tabellen, forøget med 2400 Stkr.; men samtidig steg Indførselen med 1600 Stkr., til 14,675 Stkr. Priserne var opadgaaende baade i Ud- og Indførselen; men den beregnede Gennemsnitspris pr. Stk. er stegen stærkest i Indførselen. Dette har sin Grund i, at der i 1911 blev indført forholdsvis flere af de sværere Heste fra Sverrig (belgisk Blandingsrace), hvis Pris gaar op imod den danske Udførselspris, medens Antallet af islandske Heste er gaaet ned. En Fordeling, der viser, fra hvilke Lande Indfør-

Udførselsmængden af Heste, Kvæg, Kød m. m.

Udførsel i 1911 til	Heste og Føl	Hornkvæg	Kød af Hornkvæg		Lever, Hjerter m. m.	Tarme	Maver
			fersk*)	ikke fersk			
	1	2	3	4	5	6	7
	Stkr.	Stkr.	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg	Mill. kg
Tyskland....	28327	152627	9.4(10.7)	0.1	3.8	4.7	0.0
Schweitz	»	»	2.0 (1.4)	0.0	»	0.0	0.0
Norge.....	107	11	0.6 (1.5)	0.0	0.0	0.0	0.0
Storbritann..	10	»	0.5 (2.7)	0.0	0.3	0.2	1.1
Andre Lande	50	**)874	0.0 (0.0)	0.0	0.0	0.3	0.1
Ialt i 1911 ..	28494	153512	12.5	0.1	4.1	5.2	1.2
— 1910 ..	26106	140825	16.3	0.2	3.6	4.3	0.9
— 1909 ..	22653	124903	14.6	1.0	4.0	4.9	0.8
— 1908 ..	18631	121635	9.9	0.8	3.1	6.2	0.8
— 1907 ..	19716	98640	8.0	0.8	2.9	5.5	0.7
— 1906 ..	25411	105102	10.3	1.4	3.4	4.7	
— 1905 ..	29421	123679	14.1	1.4	3.9	4.3	

*) Tallene i Parentes angiver Udførselen i 1910.

**) Næsten udelukkende Avlsdyr til Rusland.

selen er foregaaet, findes i Statskonsulent *J. Jensens* Artikel Side 492. Værdien var i 1911 for Udførselen 20.5 og for Indførselen 6.3 Mill. Kr. Det Udførselsoverskud, som Hesteavlen giver, var altsaa 14.2 Mill. Kr. mod 12.6 Mill. Kr. i 1910.

Med Hensyn til Udførselen af Hornkvæg i 1911 viser Tabellen en Opgang paa 12,700 Stkr. for udført levende Kvæg og en Nedgang paa 3.8 Mill. kg for udført Kød af Hornkvæg. Da der til 1 Mill. kg salgbart Kød svarer lidt over 4000 Stkr. levende Kvæg, kan man altsaa regne, at Udførselen er gaaet ned med henimod 1 Mill. kg Kød for levende og slagtet under ét. Men hertil kommer desuden, at Indførselen af svensk Kvæg, der tog meget stærk Fart i 1910, blev yderligere forøget i 1911. Der indførtes fra Sverrig i 1911 28,974 Stkr. Kvæg (hvoraf 5624 Kalve) mod 18,975 (3983) i 1910 og 2322 (1616) Stkr. i 1909. Gennemsnitsvægten er mindre end den ovenfor angivne, da der er forholdsvis mange Kalve, og den øvrige Indførsel gennemgaaende bestaar af Dyr, der er mindre og billigere end det danske Udførselskvæg; man kan derfor regne, at de 10,000 Stkr., hvormed Indførselen fra Sverrig er stegen, svarer til noget mindre end 2 Mill. kg salgbart Kød. Det svenske Kvæg er hovedsagelig slagtet til Eksport i København; men selv om det var gaaet til Forbrug her i Landet, bliver Indvirkningen paa Handelsbalancen jo den samme. Man maa altsaa regne, at Overskudet i Kvægomsætningen blev formindsket med $2^1/_2$ à 3 Mill. kg salgbart Kød, en Tilbagegang, der i hvert Fald delvis maa tilskrives de mange Udførselsforbud, der for store Dele af Landet, særlig paa Øerne, blev nødvendige som Følge af Mund- og Klovesygen. — De høje Priser medførte, at der tiltrods for Mængdenedgangen fremkom et stigende Værdiudbytte. Udførselsoverskudet for Hornkvæg og Kød af Hornkvæg under ét gik op fra 41.3 Mill. Kr. i 1910 til 44.7 i 1911 (jfr. Tabellen Side 700—701).

Kornvarer og Foderstoffer.

Indførselen af Korn og Foderstoffer svinger ofte op og ned i de enkelte Aar under Paavirkning fra de hjemlige Afgrøder af Korn og Foderstof, fra Udlandets Priser og fra Husdyrbrugets større eller mindre Udvidelser. Udjævner man disse Svingninger ved at tage Gennemsnit af flere, t. Eks. tre, Aar, viser der sig i Merindførselsvægten af Korn og Foderstoffer en stærk Stigning fra Treaar til Treaar, alene fraregnet det umiddelbart forud for 1911 gaaende Treaar, i hvilket der endog var nogen Nedgang. Dette fremgaar af nedenstaaende Oversigt over den merindførte Vægt af Korn og Foderstoffer.

1890—1892	gnstl.	340	Mill. kg.
1893—1895	—	540	—
1896—1898	—	740	—
1899—1901	—	845	—
1902—1904	—	1040	—
1905—1907	—	1192	—
1908—1910	—	1167	—
1910		1139	—
1911		1264	—

Aaret 1911 har atter bragt Stigning i Indførselen. Kun i ét Aar, nemlig i 1906, har Merindførselsvægten været større end i 1911, og ser man alene paa Indførselen, d. e. Forbruget i Danmark af udenlandsk Korn og Foderstof, finder man, at Importmængden er større i 1911 end selv i 1906. Udførselen af Korn af dansk Avl — hvilket jo kommer til Fradrag ved Beregning af Merindførselen — var nemlig i 1911 saa stor, at man maa langt tilbage, til henimod de Tider, da Danmark regnedes til de kornudførende Lande, for at finde en større Udførselsvægt. — Omstaaende Tabel a angiver Fordelingen mellem Hovedgrupperne i Indførselen i de senere Aar.

Det vil ses, at den samlede Vægt for Indførselsoverskudet af Brødkorn, hvorunder er regnet Hvede og Rug samt Malt og formalet Korn af alle Slags uden Hensyn til Kornsorten (undtagen Ris), har væ-

Tabel a. **Merindførsel af Korn og Klid; Indførsel af Oliekager.** Mill. kg.

	Brød-korn o. l.*)	Foder-korn	Klid o. l.	Oliekager o. l.	Danske Oliekager	Ialt
	1	2	3	4	5	6
1904	345	388	47	346	19	1118
1905	286	361	67	382	17	1092
1906	301	534	65	384	24	1287
1907	255	453	59	431	22	1197
1908	285	305	48	470	26	1110
1909	341	377	67	475	23	1253
1910	344	324	44	421	35	1139
1911	347	348	47	508	42	1264

*) I Kol. 1, men ikke i Kol. 5, er indbefattet Tillæg for Formalingssvind o. l. Jfr. iøvrigt om Opgørelsesmaaden Aarg. 1908, S. 636. — I Kol. 5 er opført beregnede Tal for Oliekager i indført Frø, Nødder, Kærner o. l. til Oliepresning i danske Fabrikker. Udførte danske Oliekager er fradragne i Kol. 5, følgelig har de ikke ogsaa kunnet fradrages i Kol. 4, som derfor angiver Indførsel til Forbrug, medens Kol. 1—3 angiver Merindførsel.

ret omtrent lige stor i de sidste tre Aar. Indførselen af Foderkorn (uformalet Byg, Havre og Majs) er forøget med 24 Mill. kg (ca. 7 pCt.); ogsaa for Klid og lignende Foderstoffer af Korn var der en lille Forøgelse i 1911. Den egentlige Stigning i Indførselen falder paa Oliekager. Den direkte Indførsel af Oliekager steg med 87 Mill. kg og den indirekte — gennem Stoffer til Oliemøllerne — med ca. 7 Mill. kg. Oliekageindførselen var i en lang Aarrække i en stærk og næsten uafbrudt Stigning fra Aar til Aar. Priserne gik efterhaanden op til en betydelig Højde, og i Aarene 1908—09 holdt Oliekageforbruget sig nogenlunde paa samme Højde, lidt under 500 Mill. kg (496 og 498 Mill. kg); i 1910 kom der en betydelig Nedgang, til 456 Mill. kg. Men nu i 1911 er der altsaa — samtidig med, at der i Gennemsnit af Aaret er bleven betalt lavere

Priser end i 1910 for de fleste Sorter — kommen en usædvanlig stor Stigning i Forbruget; der forbrugtes i 1911 ialt 550 Mill. kg Oliekager, hvoraf 508 fra udenlandske og 42 fra indenlandske Fabrikker. I intet tidligere Aar har der været en saa stor Stigning i Oliekageforbruget som i 1911.

Angaaende de enkelte Sorter i Kornindførselen hidsættes en Oversigt i nedenstaaende Tabel b.

Tabel b. **Indførselsoverskud** (undt. for Byg).

	Mill. Kr. 1911	Mill. kg				
		1911	1910	1909	1908	1907
Af Hvede, uformalet .	10.3	70.1	55.0	89.4	86.2	67.6
- — formalet ..	11.3	52.5	48.1	44.8	37.2	32.3
- Rug, uformalet..	19.3	170.4	181.1	147.7	114.0	106.6
- — formalet ..	1.5	11.0	16.2	14.8	8.9	7.4
- Havre, uformalet .	6.6	50.4	86.6	61.2	47.4	18.9
- Majs, — .	29.0	280.4	182.4	229.9	262.3	449.5
Byg { Indførsel	8.3	78.7	106.2	115.7	41.0	23.3
Byg { Udførsel	10.3	71.9	51.0	30.2	45.6	39.1

Medens den samlede Merindførselsvægt for Brødkorn var lige stor i de sidste to Aar, var der for Hvede en ret betydelig Opgang, som altsaa er opvejet ved Nedgang for Rug; Udførselen af dansk Hvede, der i 1910 var usædvanlig stor, 22 Mill. kg, gik i 1911 ned til 13 Mill. kg. Blandt Foderkorn skete der en ret betydelig Ombytning fra Byg og Havre til Majs, og Merindførselen formindskedes yderligere ved en betydelig Udførsel af dansk Byg, nemlig 72 Mill. kg; man maa 30 Aar tilbage i Tiden, før man finder en Bygeksport af samme Størrelse. Den danske Byg benyttes hovedsagelig som Maltbyg, medens den indførte bruges som Foderkorn; og skønt der efter Vægt var Merindførsel af Byg (ca. 7 Mill. kg), blev der derfor i Værdien et Udførselsoverskud paa 2 Mill. Kr.

Den samlede Merindførselsværdi for Korn og Foderstoffer, altsaa Landets Nettoudgift overfor Udlandet til disse Varer, udgjorde 146 Mill. Kr. i 1911. Det højeste Beløb, som denne Udgift har været oppe paa, var 155 Mill. Kr. i 1909. At dette Aar viser Maksimum, skyldes Prisforholdene, idet der for saa godt som alle Sorter baade blandt Korn og Foderstoffer blev betalt højere Priser i Gennemsnit af Aaret end i 1910 og 1911. Fra 1910 til 1911 var der Prisopgang for alle Kornvarerne (hvad man bl.a. ser af de overordentlig stærkt stegne Kapiteltakster) og Prisnedgang for Oliekager. Ved Beregningen af de Priser, der faktisk er bleven betalt for udenlandsk Hvede og Majs, indført i 1911, er man dog kommen til omtrent det samme Gennemsnit som i 1910, idet der altsaa har været en forholdsvis mindre Indførsel paa de dyre Tider af Aaret. Hvis man for den hele Omsætning af Korn- og Foderstoffer i 1911 benyttede Priserne fra 1910, vilde man faa en noget højere Udgift end efter Aarets egen Gennemsnitspris, idet Nedgangen i Oliekageprisen vilde opveje de højere Gennemsnitspriser for Rug, Havre og Byg.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1911.

V.

Beretning fra Landbrugskonsulent *Harald Faber.*

Det danske Smørs Kvalitet maa siges gennemgaaende at have været tilfredsstillende i 1911, saa at den i forrige Aarsberetning udtalte Tillid til Resultatet af et alvorligt Arbejde for at afhjælpe paapegede Mangler har vist sig berettiget. Der har heller ikke med Hensyn til Vandmængden været Grund til Klager udover ganske enkelte Tilfælde. I Slutningen af Aaret fremkom der Klager over en nogenlunde regelmæssig, som det syntes systematisk, Undervægt ved adskillige Smørsendinger, hvilke Klager ved foreløbig Undersøgelse fandtes begrundede.

Toldvæsenets Prøver. Jeg har modtaget Meddelelse om 286 Prøver, udtaget ved det britiske Toldvæsen af det Smør, som indførtes fra danske til britiske Havne i 1911. Af disse 286 Prøver var 73 af dansk Smør, 51 var af svensk Smør, hvoraf 1 fra svensk Afskiber, og 160 Prøver var af russisk Smør (herunder sibirisk), hvoraf 6 fra russiske Afskibere. Som i Fjor meddelt, er det ikke Hensigten, at Prøver af Smør fra svenske og russiske Afskibere skal sendes mig, da de ikke kan siges at vedrøre danske Interesser.

Som i tidligere Aar er der, samtidig med Toldvæsenets Prøver, udtaget Duplikatprøver, som af mig indsendtes til

Steins kemiske Laboratorium til Analyse. Oplysninger om Mærkningen af det Smør, hvoraf der er taget Prøve, derunder for det danske Smør Numrene paa Lurstav og Kontrolseddel, sendes mig sammen med Duplikatprøverne fra de forskellige Dampskibsrederier. To Prøver var af Skrabesmør.

Ved den kemiske Analyse fandtes:

	R. W. Tal			Antal Prøver under R. W. 24.
	Gennemsnit.	Laveste.	Højeste.	
Dansk	30.0	25.1	32.9	0
Svensk.....	29.4	25.7	33.0	0
Russisk	26.7	22.1	31.7	10

	Procent Vand			Antal Prøver med over 16 pCt. Vand.
	Gennemsnit.	Laveste.	Højeste.	
Dansk	12.54	8.92	14.98	0
Svensk.....	12.82	9.02	18.20	1
Russisk	10.50	7.28	14.96	0

Som sædvanlig er det russiske Smør det eneste, der viser et lavere R. W. Tal end 24. Den ene Prøve svensk Smør indeholdt som det ses noget over 16 pCt. Vand.

Russisk og australsk Smør som dansk. Den nogle Gange i tidligere Aar rejste Beskyldning om, at russisk Smør i Danmark skifter Nationalitet og genudføres til England som dansk, opfriskedes i Fjor i en officiel russisk Aarbog, som udkommer i London under det russiske Generalkonsulats Ægide. Da der flere Gange officielt er taget til Orde fra dansk Side overfor russiske Autoriteter imod denne ganske grundløse Beskyldning for en Forvanskning, som er saa godt som umuliggjort ved dansk Lovgivning og Inspektion, nøjedes jeg med at forklare Sagen for den, der henledte min Opmærksomhed paa Udtalelsen.

Et Londoner Blad »Financial News« bragte i September den Meddelelse, at australsk Smør sendtes til Danmark fra England, for at omdøbes til dansk og returneres til England. Jeg skrev til Bladet og paapegede, at der saa

at sige slet ikke sendes Smør fra England til Danmark, og at det lidet, der sendes, næsten udelukkende er returneret dansk Smør. En hel anden Sag er det, at det australske Smør, som kommer hertil fra Australien og sælges her, sjælden sælges som australsk.

Andet Smør som dansk. Jeg har nærmere undersøgt flere Tilfælde, hvor der var Mistanke om, at det danske Smørs Interesse skadedes ved at andet Smør solgtes herovre som dansk. I intet Tilfælde lykkedes det at faa tilstrækkeligt Bevismateriale til at rejse Sag, og i de fleste Tilfælde viste Mistanken sig endog ubegrundet.

Misbrug af danske Mejeriers Navne, saaledes som omtalt i forrige Aarsberetning, er ogsaa iagttaget i 1911, og det vilde næppe være vanskeligt at finde saadanne Tilfælde ved Undersøgelser i Danmark. Sagen ligger mindre direkte under mit Omraade, snarere under Mejeriernes Repræsentationer eller Foreninger i Danmark.

Den danske Kontrol med Udførsel af Kød til England har i 1911, ligesom det kunde meddeles for det foregaaende Aar, virket særdeles tilfredsstillende. Jeg har faaet Meddelelse om 26 Tilfælde hvor Fustager, eller Dele af Indholdet af Fustager, særlig af Svinenyrer, er holdt tilbage ved Indførselen og destrueret paa Grund af at Varen var fordærvet, hvilket naturligvis navnlig sker i den varme Aarstid. Naar det ogsaa sker i den aller koldeste Tid, er der Grund til at antage, at der er udvist Forsømmelighed, saasom utilstrækkelig Rensning af Svinehovederne eller utilstrækkelig Afkøling af Varen før Pakning og Forsendelse.

Den indgaaende Forklaring af, hvad den engelske Indførselskontrol forstaar ved Scrap Meat (Pillekød), som blev givet i min forrige Aarsberetning og i »Andelsbladet« Side 211, hvor to Indberetninger til Landbrugsministeriet om dette Emne blev optrykt, har tilsyneladende haft god Virkning. Der er efter den Tid kun to Tilfælde af Varer, der afvistes som Scrap meat. Det ene var Mørbrader pakkede i en Fustage, det andet angik Tøndeflæsk, og

her er det vistnok tvivlsomt, om Afvisningen var ganske berettiget.

Derimod er der Grund til atter at henlede Opmærksomheden paa, at hele ferske Svinekroppe ikke kan indføres til England uden med Hoved og alle Halskirtler vedhængende. Denne Bestemmelse, som nu har været gældende siden 1. Januar 1909 og gentagne Gange omtalt i den danske Landbrugspresse, burde Slagterierne ikke være uvidende om. Alligevel sendte et Slagteri en Sending paa 21 Svinekroppe uden Hoveder herover. De blev returnerede til Afsenderen.

Pillekød, ferske Svinekroppe med Hoved eller Halskirtler fjernede, og andre Varer, som hverken er fordærvede eller angrebne af Sygdom, men hvis Indførsel af andre Grunde er forbudt, returneres af Dampskibsselskaberne til Afsenderne for disses Regning. Fordærvet Kød destrueres ved Indførselsstedet. Sygt Kød derimod sendes for den danske Kødkontrols Regning tilbage til Danmark til Inspektion og derefter Destruktion ved Kontrollen.

Det er Bevis paa, at det danske Veterinærtilsyn ved Slagterierne arbejder med Dygtighed og Omhu, at der kun er forefaldet meget faa Tilfælde, hvor det engelske Tilsyn har fundet Sygdomstegn.

I den fornylig udkomne Aarsberetning fra det engelske Ministerium om det engelske Tilsyn med Indførsel af Kød, gøres der kun en Bemærkning om dansk Kød, nemlig at Tilsynet i Parkeston har maattet afvise Kasser fra Danmark og Holland med blandet Slagteriaffald. Dette hentyder for Danmarks Vedkommende til en enkelt Sending fra et Slagteri i det nordlige Jylland, hvor Faarehoveder med Ulden paasiddende var pakket sammen med Hjærteslag og Levere. Sligt er Griseri og gør Varerne, efter engelsk Opfattelse, utjenlige til Menneskeføde, saaledes som jeg indberettede den 5. Maj 1910.

D a n s k F l æ s k er undertiden blevet solgt herovre som irsk. Dette beror paa, at i enkelte Egne og i visse Kredse foretrækkes irske Varer; nogen Fordel i Pris

vil der som Regel ikke opnaas derved. Da alt dansk Flæsk er mærket med Lurmærket, er der fra dansk Side gjort, hvad man med Rimelighed kan forlange for at forebygge en saadan Forveksling. Der gøres af og til Forsøg paa at sælge ringere Sorter Flæsk som dansk, men i intet Tilfælde, som er kommet til min Kundskab, har der været Grund til at skride ind. Et typisk Eksempel paa en Maade at avertere paa, som utvivlsomt har til Hensigt at vildlede, men som ikke er lovstridigt herovre, er følgende. En Handlende bekendtgør, at »efter at have modtaget en større Forsyning af Flæsk fra Danmark, hvor det bedste Flæsk kommer fra«, tilbyder han sine Venner Flæsk til nogle ganske urimelig lave Priser. Men spørger man i Butikken efter dansk Flæsk, som findes der, opdager man, at dansk Flæsk koster godt og vel det dobbelte af den averterede Pris, som gælder, eller rettere galdt, et specielt overgemt Parti af en ringe Sort russisk Flæsk. Det turde være tvivlsomt, om en saadan Avertering gavner den Handlende. Den kan maaske lokke nysgerrige Kunder til Butikken. Dansk Flæsk lider sikkert ikke derved.

Dansk Flæsk uden Lurmærke, endog med 2. Kl. Stats- og kommunalt Mærke i sort Farve, kom i Fjor til en engelsk Havn fra Rotterdam, hvortil det paa lovlig Made var solgt af et dansk Firma. Det blev oplyst, at Flæsket ikke gik videre til England for det danske Firmas Regning, saa at der ikke kan bebrejdes dette noget. Det var nærmest et Tilfælde, at dette Parti slap gennem den engelske Kontrol, men det er lidet rimeligt, at det vil ske igen. For den hollandske Eksportør var Forretningen formentlig saa utilfredsstillende, at der ogsaa af den Grund er Anledning til at tro, at Forsøget ikke vil blive gentaget.

Klager over dansk Flæsk. I Begyndelsen af Aaret modtog jeg en Del alvorlige Klager fra forskellige Handlende om, at forskellige Mærker dansk Flæsk kom frem i en utilfredsstillende Tilstand, dels med for megen Lage, dels i »umoden«, ikke tilstrækkeligt lagret, Stand. En staaende Ordre paa 120 Baller ugentlig fra et kendt

dansk Slagteri blev strøget, da Klagerne til Slagteriet gennem længere Tid ikke syntes at hjælpe. Samtidig var andre Modtagere af dansk Flæsk særdeles vel tilfreds i enhver Henseende. Da Andelsslagteriernes Fælleskontor anmodede mig om at komme til Stede ved deres Delegeretmøde den 27. Marts og der tale om Flæskets Kvalitet og om Kvalitetsbedømmelserne i Esbjerg, mente jeg at burde benytte denne Lejlighed til at forelægge de indkomne Klager, samtidig med at jeg fremkom med andre Oplysninger. I mit Foredrag, som findes i »Andelsbladet« den 31. Marts 1911, meddelte jeg bl. a., at i Almindelighed gav det danske Flæsk stor Tilfredshed, men at der var enkelte Slagterier, hvis Flæsk gav Anledning til alvorlige Klager over for stor en Lagemængde. Jeg foreslog derfor, under Omtalen af Kvalitetsbedømmelserne i Esbjerg, at disse skulde suppleres med en Undersøgelse af Flæsket i røget Tilstand i London, da den overdrevne Lagemængde ikke kunde konstateres ved Undersøgelserne af Flæsket i »grøn« Tilstand i Esbjerg. Det ledte dog tilsyneladende ikke til noget.

Nogle Maaneder senere fremkom der i Detailhandlernes Foreninger herovre Klager over det lagefyldte danske Flæsk, som foraarsagede de Handlende Tab, og en Resolution desangaaende vedtoges, først ved en lokal Forening, senere ved de sammensluttede Foreningers Delegeretmøde, og sendtes den 25. Maj til mig med Anmodning om at lægge den for Landbrugsministeren, hvad jeg gjorde i Skrivelse af 29. Maj. Disse Klager bevirkede, at Fælleskontoret satte sig i Forbindelse med Agenterne i London for dansk Flæsk. Jeg tror ogsaa, at der i Løbet af Sommeren eller Efteraaret blev sendt ganske enkelte Prøvesendinger Flæsk herover, som blev vejet før og efter Røgningen.

Der er en meget paafaldende Modsætning mellem den Made, hvorpaa Mejeribruget modtog mine Advarsler Aaret forud og udførte et stort, alvorligt og virkningsfuldt Arbejde for at rette de paapegede Fejl, og den Maade,

hvorpaa Slagterierne stillede sig overfor mig, da jeg efterkom deres indtrængende Anmodning om at udtale mig om Flæskets Kvalitet, Udtalelser, hvis Berettigelse tilfulde godtgjordes ved de engelske Handlendes Optræden.

Mærkning af Æg fra Fryselagre. Vanskeligheden ved at kende de saakaldte »cold-stored« Æg, som har været holdt nogle Maaneder i Fryselager, og som derfor undertiden sælges til Detailhandlerne som friske Æg og foranlediger Tab, har bevirket Fremkomsten af et Forslag om, at alle saadan hengemte Æg skal mærkes »cold-stored«. Sagen blev drøftet i Londons Handelskammer. Da det øjensynligt er nødvendigt, at de forskellige Lande, der sender Æg til hinanden, enes om Bestemmelser, der indeholder et saadant Paabud om Mærkning, har man forsøgt at faa andre Lande interesserede for Sagen. Det synes at maatte være en meget vanskelig Sag at faa en virksom Kontrol med en saadan Mærkning indført i de forskellige Lande, og foreløbig kommer der næppe noget ud af Forslaget. Men der er ingen Tvivl om, at der er Trang til en Forbedring paa dette Omraade.

Hengemning af Æg, uden Afkøling, praktiseres ogsaa, og desværre er Danmark ikke ganske uskyldig i saa Henseende. De hengemte danske Æg, som kommer hertil i Eftersommeren, nedsætter de danske Ægs Renomé, men Ulykken er, at Fordelen ved at sælge disse Æg som friske kan være ret stor. Der paaføres derved de ærlige Forretninger en meget »unfair« Konkurrence.

Skummet Mælk, hvad enten frisk eller i kondenseret eller tørret Tilstand, kan, som gentagne Gange meddelt, ikke indføres til England, uden at være mærket »machine skimmed milk«. Et Firma i London, der modtog et Parti kondenseret skummet Mælk fra Danmark, som manglede denne Mærkning, blev mulkteret ved en Politiret.

Mund- og Klovsygen, som fra Rusland gennem Tyskland har bredt sig til Danmark og Holland, har ogsaa

hjemsøgt England, og der har været ikke mindre end 5 forskellige, tilsyneladende indbyrdes uafhængige Udbrud i 1911; først i Marts i Surrey et isoleret Udbrud; saa i Juli i Middlesex et Udbrud, der bredte sig til 3 Ejendomme; snart derefter et Udbrud i Sussex, som ogsaa berørte 3 Gaarde og truede Tusinder af Faar, der græssede i Marskengene; i August et Udbrud paa en enkelt Ejendom i Derbyshire og endelig i Oktober i Somersetshire et Udbrud, der holdt sig længere end de foregaaende, og som ikke var afsluttet ved Aarets Udgang. Den 7. December troede man at kunne erklære »rent Land« og den 8. December var der et nyt Udbrud i samme Egn. I Løbet af Foraaret 1912 var dog alt overstaaet og for Tiden er Storbritannien frit for Mund- og Klovesyge *).

Iøvrigt har jeg i Aarets Løb besvaret en betydelig Række af Forespørgsler om mange forskellige Emner, baade fra dansk og engelsk Side, ligesom jeg i stedse stigende Grad, og i Reglen til gensidig Tilfredsstillelse, bringer unge danske Pladssøgende og engelske, eller rettere, skotske Landmænd i Forbindelse med hinanden.

Beretning fra Statskonsulent i Plantekultur *Fr. Hansen.*

Den offentlige Virksomhed for Planteavlens Fremme i Jylland, hvortil mit Arbejde som Konsulent for en stor Del er knyttet, fremgaar af Beretningerne, som er udsendt af Planteavlsudvalgene for Landboforeningernes og Husmandsforeningernes Fællesforeninger om dette Arbejde, hvorfor jeg skal tillade mig at gengive dette. Foreningen af jyske Landboforeningers Planteavlsudvalg oplyser saaledes, at der 1911 af Landboforeninger er gennemført ca.

*) Sygdommen er senere optraadt igen og ret udbredt.

1200 Markforsøg, 31 Forevisningsmarker, 9 Redskabs- og Maskinprøver, 39 Præmieringer af Markbrug og 5 af Havebrug, 23 Planteavlsudstillinger, hvoraf 10 om Efteraaret, 191 Foredrag om Planteavl og 70 om Havebrug, 353 Tørstofbestemmelser i Rodfrugter, 850 Bestemmelser af Jordens Kalktrang, 174 Bestemmelser af Kalk i Mergel, 7 Foreninger har udlejet Sortermaskine, 18 har haft Fremavl af Sædekorn, 5 har fordelt Kalk, 5 Sædefrø og 3 Kunstgødning til sine Medlemmer.

De samvirkende jyske Husmandsforeningers Udvalg oplyser, at der af Husmandsforeningerne er gennemført 143 Markforsøg i 42 Foreninger, 35 Forevisningsmarker og 19 Planteavlsudstillinger i et tilsvarende Antal Foreninger, 160 Foreninger har præmieret 1558 velholdte Roemarker og 142 har præmieret 1007 velholdte Havebrug Endvidere har 37 Foreninger fordelt Sædekorn til sine Medlemmer. Og af de ca. 1100 Foredrag, som Foreningerne har ladet afholde vides det, at langt den største Del har handlet om Planteavl.

Det er saaledes et ret omfattende Arbejde, der er udfoldet gennem Foreningerne i det forløbne Aar, men naar det sammenholdes med Virksomheden i de foregaaende Aar (se forrige Aars Beretning) saa vil det ses, at Arbejdet paa de gamle kendte Omraader, Markforsøg, Forevisningsmarker og Udstillinger, er omtrent af samme Omfang, hvorimod Præmiering af Markbrug eller Dele deraf er taget stærkt til baade i Landboforeninger og Husmandsforeninger, og i nøje Tilknytning dertil er Præmiering af velholdte og lønnende Havebrug nu kommet med i ret stort Omfang i begge Foreninger. Dette i Forbindelse med den omfattende Forsøgsvirksomhed, som Landboforeningerne i det sydvestlige Jylland har taget op, er et nyt Fremstød paa Planteavlens Omraade, som maa hilses med Glæde, da et vel drevet og økonomisk lønnende Havebrug nødvendigvis maa følge et vel drevet Agerbrug, især i de mindre Brug, thi kun hvor disse følges, tør der ventes en sikker og stadig Fremgang i Planteavlen, jævnsides

med, at den Harmoni af Skønhed og Velvære sammen med Rentabilitet, som kan være over Landbohjemmene, kan bevares og virke dragende paa den Ungdom, som skal tage Arbejdet op i følgende Slægtled.

Ved flere af Konkurrencerne mellem hele Markbrug er ført et ret udførligt Regnskab over Bedriftens enkelte Dele under de lokale Landboforeningers Kontrol. Enkelte af disse Regnskaber er offentliggjort i sammendraget Form i Foreningen af jyske Landboforeningers Planteavlsberetning. Der er saaledes vundet et lille Stød fremad i Retning af at bringe Lys i det Mørke, som enkelte, uden for Landbruget staaende, Borgere paastaar, at Landmændene vandrer i med Hensyn til Bedriften.

Det er glædeligt at se, at saa mange af de lokale Landboforeninger har optaget Redskabs- og Maskinprøver, Udleje af Sortermaskiner og Fremavl af Sædekorn. Efter hvad der kan skønnes, saa virker disse nye Arbejder overalt tilfredsstillende. Mønstret for disse Virksomheder er for en stor Del taget fra Foreningen af jyske Landboforeningers interessante og vel gennemførte Arbejder paa de tilsvarende Omraader. I Vinterens Løb er der flere Steder gjort Forsøg med Afholdelse af korte Kursus for unge Landmænd i Brugen og Behandlingen af Redskaber og Maskiner. Der er næppe Tvivl om, at et yderligere Arbejde i denne Retning vil være til stor Gavn for den rationelle Brug af de store Værdier, som nu sidder i Maskiner og Redskaber i ethvert Landbrug.

Af Landboforeningernes Virksomhed ses tillige, at Kalkspørgsmaalet har omfattet et betydeligt Arbejde alene ved de godt 1000 Kalkbestemmelser, som er udførte, dels af Jordbunden og dels af fundne Mergellejer. Men dette staar i nøje Forbindelse med den store Plads, som dette Spørgsmaal har blandt snart alle jyske Landmænd. Det ene store Mergelselskab dannes efter det andet i Syd-, Nord- og Vestjylland, for ved Stordrift og Mergelbaner at kunne udnytte de ikke faa fortrinlige Mergellejer, som, takket være Hedeselskabets gode Medhjælp, efterhaanden

er fundet i disse Egne. Som Udtryk for Mergel- og Kalkningsarbejdets Omfang tillader jeg mig at anføre den i Hedeselskabets Tidsskrift 1911 givne Oplysning denne Sag vedrørende. Indtil Udgangen af 1910 har Selskabet søgt Mergel hos 4997 Lodsejere og fundet Mergel 1725 Steder. Af Mergel er udkørt paa Bane:

	1910	Ialt til Udgangen af 1910
Med Hedeselskabets Sporbaner.	10805	30804 Kubikfavne.
— Stats og Privatbanerne ..	12266	Vognladninger à ca. 10000 Kilo.

Da en Vognladning svarer omtrent til 1 Kubikfavn, er der saaledes 1910—11 ad denne Vej udkørt ca. 23,000 Kubikfavn meget kalkholdig Mergel, som antagelig er spredt over mindst halvt saa mange Tdr. Land. Naar dertil kommer ca. 2000 Vognladninger Kalk, som er transporteret med Banerne i mergelfattige Egne til nedsatte Takster, saa vil der sandsynligvis være merglet og kalket ialt 12—13000 Tdr. Ld., eller $1^1/_4$ Kvadratmil i dette ene Aar ved Hedeselskabets og Statens Hjælp. Dertil kommer det ret store Kvantum Gødningskalk, som forbruges paa mindre kalkfattige Egne, uden Selskabets Mellemkomst, og endelig alle de enkelte Lodsejere, som kører Mergel fra egne eller Naboers Marker. Der fejles derfor næppe meget ved at sige, at mellem 1 og 2 pCt. af det i Jylland med Korn dyrkede Areal faar Kalk aarlig i disse Aar

Frøavlsspørgsmaalet har fremdeles krævet sin store Del af Tid og Opmærksomhed. Det er nu en Kendsgerning, at et overordentlig stort Antal Landmænd har anlagt Frømarker, navnlig Græsfrømarker. Hvordan disse vil lykkes, maa Tiden vise, de er langt fra alle lige gode. Det har været interessant at se, hvordan mange Landmænd ad denne Vej har lært at benytte Kunstgødning til Græs; 200—600 Pd. Chilisalpeter pr. Td. Ld. foruden Kali og Fosforsyregødning er ret almindeligt anvendt. Dette vil ventelig medføre, at Græsmarkernes Gødningsbehov i Fremtiden erkendes noget bedre end hidtil, selv om Frøavlsarealerne skulde indskrænkes noget.

Jeg har deltaget i 37 Udvalgsmøder foruden en Del andre Møder af mere almindelig Art. Omtrent Halvdelen af Udvalgsmøderne vedrører Landboforeningernes og Husmandsforeningernes Virksomhed, og Resten Forsøgsstationernes Arbejde. Jeg har gennemgaaet de nævnte Foreningers Planer for Forsøgsarbejdet, som Regel sammen med vedkommende Fællesforenings Konsulent, og derved søgt at give Raad og Vejledning i dette Arbejde. Jeg har som sædvanlig deltaget i de nævnte Foreningers Delegeretmøder og større Planteavlsmøder, ligesom jeg har deltaget i Planteavlskonsulenternes aarlige Undervisningsmøde. Sidstnævnte Møder har jeg fulgt fra Aar til andet, dels fordi jeg mener selv at kunne lære noget derved, men navnlig ogsaa for at kunne være i fuld Forstaaelse med de Tanker og Planer, som de yngre Medhjælpere omgaas. Den Indsats, som disse Mænd, i Forbindelse med deres stedlige Planteavlsudvalg, gør i Planteavlsarbejdet, er nemlig saa betydeligt, at der, bortset fra alle andre Faktorer, er Grund til at følge den nøje. Jeg har paa samme Maade fulgt Kontrolassistenternes Aarsmøder.

Som sædvanlig har jeg givet personlig Vejledning i Driftsforhold, Frøindkøb o. lign. Af Hensyn til, at Arbejdet ved Forsøgsstationens Drift kunde have Krav paa noget mere af min Tid, har jeg søgt at indskrænke min Foredragsvirksomhed noget, jeg har saaledes kun holdt 18 Foredrag, hvoraf en Del har været i den nærmeste Omegn og ved Planteavlsudstillingerne. Mine Rejsedage beløber sig ialt til 125. —

Fremmedbesøget her ved Stationen, hvorved en Del Konsulentvirksomhed udøves, har været lidt mindre end det plejer i Antal Besøgende, ca. 1800, men nok saa meget i Form af Enkeltmandsbesøg. I de senere Aar er Selskabsrejsernes Veje blevet noget mere spredte, hvilket maa anses for et stort Gode, dels fordi de gamle Steder derved undgaar at slides op i Fremmedbesøg, og dels derved, at andre Egne og Steder bliver tildelt nogle af de

Impulser til fornyet Virksomhed, som saadanne Besøg i begrænset Omfang altid giver.

Af skriftlige Arbejder har jeg, ud over Brevvekslingen, som har omfattet Besvarelsen af ca. 700 Breve, afgivet en Del Betænkninger over forskellige Forhold vedrørende Planteavlen og Forsøgsvæsenet. Dernæst har jeg affattet en Del Artikler til Landbrugets Ordbog, et Bidrag til And. Nielsens Lommebog samt udarbejdet en udførlig Beretning til Tidsskrift for Landbrugets Planteavl om 10 Aars Dyrkningsforsøg med Blandsæd til Modning. Der ud over har jeg som sædvanlig besørget de Forsøgsstationens Drift og Ledelse omfattende skriftlige Arbejder.

Støvplagen ved Maskintærskning.

Maskintærskning har altid været betragtet som et meget ubehageligt Arbejde, særlig naar det foregaar i en lukket Lo. Man generes navnlig af Støjen og Støvet. Hvad Støjen angaar, er man naaet noget frem, dels ved at anvende Remtræk i Stedet for Tandhjul og dernæst ved at udføre Fabrikationen med særlig Omhu, hvorved tillige kan opnaas nogen Besparelse i Kraftforbrug og Forringelse af Slid. Hvad derimod Støvplagen angaar, har den almindelige Beklagelse over samme hidtil ikke ført til nogen Forbedring, og det ved Tærskningen arbejdende Personale maa endnu finde sig i efter hver Tærskedag at være gennemtrængt af Støv udvendig og indvendig. Særlig gaar det ud over Øjnene og Luftvejene, hvor det endog kan have skadelig Eftervirkning.

I vor Landbrugspresse har denne Ulempe ofte været omtalt; saaledes f. Eks. i indeværende Aargangs Nr. 39 i »Vort Landbrug«, hvor Indsenderen, *J. K. Jensen*, bl. a. udtaler: »Det vilde være en stor Fordel, om man kunde dressere Maskinerne til at aflevere i hvert Fald noget af Støvet for sig selv i Stedet for at slynge det ud i Luften.« Denne Udtalelse fremkaldte et Svar af Gaardejer *Niels Larsen*, Højagergaard pr. Frederikssund, hvori han meddeler, at der paa Gaardens selvrensende Tærskeværk for nylig er anbragt en Støvsuger, der tager ca. $^3/_4$ af Støvet og puster det udenfor. Den fordrer kun ringe Trækkraft, tilføjer Meddeleren, og er billig at anskaffe.

Landhusholdningsselskabets Maskinudvalg har i sin Tid, foranlediget af afdøde Statskonsulent *Birk*, nedsat et saakaldt Nyhedsudvalg, hvis Opgave er at iagttage og prøve de Nyheder, der efterhaanden fremkommer paa Landbrugsmaskinernes Omraade. Undertegnede to af dette Udvalgs Medlemmer fandt Anledning til at undersøge forannævnte Sag og aflagde et Besøg paa Gaarden, under hvilket Ejeren var saa forekommende at sætte en Tærskning i Gang, først med og siden uden

Støvsugeapparatet. Virkningen var forbavsende og viste, at Ejerens Angivelse af, at $^3/_4$ af Støvet fjernedes, langt fra var overdreven, idet Støvsugeren skønnedes at fjerne en betydelig større Brøkdel af Støvmængden.

Støvsugeren er konstrueret og lavet af Ejerens 21-aarige Søn, *Morten Larsen*. Anledningen var den, at hans yngre Broder efter hver Tærskning var meget medtaget af Støvplagen. Begyndelsen blev gjort ved et roterende, propellignende Vingeapparat i en tilstedeværende firkantet Lem i Ydervæggen ved Siden af Tærskemaskinen. Da denne Foranstaltning viste sig virksom, om end ikke i tilfredsstillende Grad, gik han videre og gjorde Aabningen rund, svarende til Vingeapparatets Periferi; dette forøgede Virkningen betydeligt. Endelig bragte han Støvsugeren i Forbindelse med den midterste Del af Halmrysteren, der tilfældig befandt sig lige ud for Støvsugeren, og nu først var Virkningen fuldt ud tilfredsstillende, idet den støvfyldte Luft i Rummet over Halmrysteren, som ellers kastes ud af Maskinen med Halm og Avner, nu førtes ud af Loen, dog med Undtagelse af den Luft, som Renseriets Blæser kaster ud sammen med Avnerne; men denne indeholdt ikke meget Støv. Ved Ilæggeraabningen var der aldeles ingen Støv at mærke, fordi der, naar Sugeren var i Virksomhed, bestandig sugedes Luft ind i Maskinen, og ved Aftagningen af Halmen, hvor man ellers i særlig Grad generes af Støvet, var man ogsaa næsten helt fri for denne Plage, medens den, som det er almindeligt, var meget generende, naar Støvsugeren ikke anvendtes.

Udenfor Støvsugeraabningen var der stillet nogle Flager op, da Luftstrømmen og Støvet ellers vilde genere de i Hestegangen arbejdende Heste. Disse Flager maa opstilles forskelligt ved forskellige Vindretninger. Naar Vinden fører vinkelret ind paa Murfladen, maa Flagerne stilles op i passende Afstand fra Muren og parallelt med denne, saaledes at Vinden spredes til begge Sider, hvorved det kan opnaas, at den ikke modvirker Støvsugerens Arbejde.

Det roterende Sugeapparat var en 6-vinget Propel med et Tværmaal af ca. 1 m. Apparatet dreves ved en Snor fra en Snorskive paa Opkastehjulets Aksel og havde en Hastighed af ca. 500 Omdrejninger pr. Minut.

Soph. Friis. *M. Dall.*

Bestyrelsesmødet den 18. Oktober 1912

i

Det kgl. danske Landhusholdningsselskab.

Til Stede var Præsidenterne: Kammerherre *Carl Bech*, Professor *T. Westermann* og Lehnsgreve *Fr. Moltke*. Af Bestyrelsesraadets Medlemmer var mødt: Professor *B. Bang*, Godsejer *A. Bech*, Professor *B. Boggild*, Landbrugslærer *Chr. Christensen*, Proprietær *Grut Hansen*, Hofjægermester *G. E. Grüner*, Proprietær *C. Hansen*, Gaardejer *J. P. Jensen*, Direktør *H. Junker*, Hofjægermester *A. Krabbe*, Forstander *H. P. Larsen*, Inspektør *J. P. Leegaard*, Godsejer *G. de Lichtenberg*, Kammerherre *C. Oxholm*, Plantør *V. Pinholt*, Inspektør *H. J. Rasmussen*, Kammerherre, Greve *Reventlow*, Hofjægermester, Lehnsbaron *Rosenkrantz*, Forpagter *Selchau Hansen*, Jægermester *F. H. Skov*, Hofjægermester *A. Tesdorpf*, Godsinspektør *H. C. G. Tilemann* og Forpagter *J. Willumsen*.

Den ledende Præsident, Kammerherre *Bech*, indledede Mødet med Mindeord om Selskabets afdøde Protektor, Kong *Frederik VIII*, og med at meddele, at Hs. Majestæt Kong *Christian X* havde overtaget Protektoratet over Selskabet (jvnfr. Side 697).

Kammerherre *Bech* udtalte derefter nogle Erindringsord over følgende i Aarets Løb afdøde: Konsulent *Lindholm*, Statskonsulent *Birk*, Inspektør *Jørgensen*, Statsdyrskuekommissær *Friis*, Greve *Ahlefeldt-Laurvig-Bille*, Etatsraad *A. Mourier-Petersen*, Redaktør *Oehlerich*, Godsejer *Tutein* og Docent *Feilberg*. Efter at der endvidere var givet nogle Meddelelser om Selskabets Boligforhold og Forhandlingen om en eventuel Kvalitets-Kontrol med Udførselen af Kød, foreslog Kammerherre *Bech* paa Præsidiets Vegne, at Selskabets skulde nedsætte et Udvalg til at arbejde for Fremme af

Gedeavlen i Danmark, og at der rettedes en Opfordring til følgende Herrer om at indtræde i Udvalget: Statskonsulent *Axel Appel*, Aarhus, Husmand *Carl Jensen*, Frihedshaab (Mørkøv), Proprietær *Nielsen*, Thorslundegaard pr. Taastrup, Landbrugslærer *Pallesen*, Den fynske Husmandsskole, Dyrlæge *O. P. Pyndt*, Viborg, og Forstander *Rosager*, Borris Landbrugsskole. Dette vedtoges. Paa Selskabets Vegne valgtes Lehnsgreve *Moltke* og Sekretær *Hertel* til Udvalgets Formand og Sekretær.

Kammerherre *Bech* foreslog endvidere paa Præsidiets Vegne, at Konsulent W. A. Kock ansættes som Selskabets Konsulent i Fjerkræavl fra 1. Januar 1913, til hvilket Tidspunkt Hr. *Kock* fratræder sin Stilling som Konsulent for »De samvirkende danske Fjerkræforeninger« og »Foreningen for landøkonomisk Fjerkræavl«. Det er Hr. *Kock* selv, der ønsker at blive Selskabets Konsulent. Da han er villig til at underkaste sig den Instruks, som maatte blive udarbejdet vedrørende hans Virksomhed, og at tiltræde Stillingen uden at oppebære Gage — Hr. *Kock* kan tjene tilstrækkeligt ved sin private Konsulentvirksomhed —, har Præsidiet ment, at Selskabet med Tak skulde tage imod hans Tilbud. — Efter at Hr. *Kocks* udførlige Ansøgning til Landhusholdningsselskabet om at blive ansat som dets Konsulent var oplæst, vedtoges det enstemmig at ansætte Hr. *Kock* som Selskabets Konsulent fra 1. Januar 1913.

Den næste Sag paa Dagsordenen var Forslag til Budget for Regnskabsaaret 1. April 1913—31. Marts 1914. Forslaget blev forelagt af den ledende Præsident, og med en enkelt Ændring vedtoges det at fremlægge Budgettet i den foreslaaede Form paa den kommende Generalforsamling. Under Budgetbehandlingen henstillede Forpagter *Selchau Hansen* til Selskabet at virke for Afsætningen af dansk Frø til Udlandet. Der førtes herom en længere Diskussion, i hvilken deltog Dhrr. Professor *Westermann* — der bl. a. udtalte, at han kunde tænke sig, at der fra officiel Side blev rettet en Anmodning til de russiske Forsøgsstationer om at foretage Forsøg med dansk Frø —, Hofjægermester *Tesdorpf*, Forpagter *Selchau Hansen*, Klitplantør *Pinholt*, Inspektør *Rasmussen*, Lehnsbaron *Rosenkrantz*, Hofjægermester *Krabbe*, Forpagter *Willumsen*, Kammerherre *Oxholm* og Professor *Bang*. Paa Forslag af den sidste Taler vedtog Bestyrelsesraadet, at Selskabet, som foreslaaet af Professor *Westermann*, skal søge at faa dansk Frø optaget til Forsøg paa russiske og eventuelt andre fremmede Forsøgsstationer. Flere

af Talerne fremhævede endvidere stærkt Ønskeligheden af, at der bliver ansat en dansk Landbrugskonsulent i Rusland og Tyskland.

Tuberkuloseudvalgets Betænkning. Sekretær *Hertel* omtalte, at da denne har været offentliggjort i »Tidsskrift for Landøkonomi«, skulde han ikke komme nærmere ind paa den, men kun meddele, hvorledes Selskabet har stillet sig til de 10 af Udvalget fremsatte Forslag. De 2 første gaar ud paa, at der udgives et populært Skrift paa et Par Ark om Kvægtuberkulosen i Danmark, og at der i Ventesalene Landet over maa blive ophængt en Plakat med Oplysninger om Sygdommens Natur og Vejledning til dens Bekæmpelse. Udvalget henstiller, at Selskabet hos Ministeriet søger Midlerne hertil af den Sum, som haves til Raadighed paa de aarlige Finanslove til Tuberkulosens Bekæmpelse. Dette har Selskabet gjort, men Ministeriet har ikke ment at kunne stille de ønskede Beløb til Raadighed. Endvidere henstiller Udvalget, at Børtuberkulosen maa blive optagen til Bekæmpelse ligesom Yvertuberkulosen, og at Erstatningen for nedslaaede Køer, der lider af Yvertuberkulose, maa søges forhøjet fra $^5/_6$ af Dyrets Slagteværdi til fuld Erstatning. Da disse 2 Forslags Gennemførelse vil kræve en Ændring af Lov af 5. Februar 1904 (jvnfr. L. af 17. Februar 1912), har Selskabet gjort Ministeriet bekendt med Forslagene og henstillet, at det vil søge dem gennemførte, naar det mener, at Tiden og Lejligheden hertil maatte være kommen. Dernæst tilraader Udvalget, at man ad Frivillighedens Vej ved Mænd, ansatte og lønnede af Mejerierne, mindst 4 Gange om Aaret lader foretage en Undersøgelse af Besætningerne for Yvertuberkulose. I den Anledning har Selskabet tilskrevet Mejeribrugets Fællesorganisation og anmodet den om gennem de enkelte Mejeriorganisationer at indhente Oplysning om og derefter meddele Selskabet, hvor mange Mejerier der vil gaa med til at iværksætte den omtalte Undersøgelse. Naar Meddelelsen er modtagen, vil Selskabet tage Bestemmelse om, hvorvidt der vil være Grund til at søge Ministeriet om en Bevilling til Oprettelsen af de i Betænkningen foreslaaede Kursus. Fremdeles henstiller Udvalget, at Opmærksomheden maa blive henledet paa Ønskeligheden af, at der oprettes Tuberkulinforeninger i Lighed med de 2 alt eksisterende, ved Vordingborg og paa Bornholm. Selskabet har, efter indsendt Anmodning, af Ministeriet faaet et Beløb af 75 Kr. stillet til Raadighed til Dækning af Udgifterne ved Udarbejdelsen og Udsendelsen til Landets Dag- og Fagblade af en Afhandling om Tuberkulinforeninger og deres

Betydning. Statskonsulent *Mørkeberg* har paa Selskabets Anmodning udarbejdet denne Afhandling, der er udsendt til de landøkonomiske Fagblade d. 5. Oktbr. og til samtlige Dagblade d. 10. Oktbr. Saa tilraader Udvalget, at der hvert Aar maa blive udarbejdet en Fortegnelse over de Besætninger, der har bestaaet Tuberkulinprøven, og at denne Fortegnelse maa blive offentliggjort i Landbrugsbladene og Dagbladene. Paa Selskabets Henvendelse har Veterinærfysikus, Professor *Bang*, svaret, at han haaber hvert Aar at kunne tilstille Selskabet den ønskede Fortegnelse. Naar denne er modtagen, vil Selskabet lade den offentliggøre gennem Fagpressen og en Del Dagblade. Ligeledes tilraader Udvalget, at der bliver draget Omsorg for, at man paa Møder og ved Sammenkomster af Landmænd, naar Lejlighed dertil gives, henleder disses Opmærksomhed paa Vigtigheden af at bringe de prøvede Midler til Tuberkulosens Bekæmpelse i Anvendelse. Selskabet har i den Anledning tilskrevet de samvirkende danske Landboforeninger og henstillet, at Landboforeningernes Opmærksomhed maa blive henledet paa det fremdragne Forhold, og at de maa blive opfordrede til at give deres Husdyrbrugskonsulenter et Paalæg om, at naar disse holder Foredrag om Æmner vedrørende Husdyrbruget, de da saa vidt muligt vil drage Forhold til Belysning af Tuberkulosespørgsmaalet med ind i Foredraget. Det er Selskabet bekendt, at denne Henstilling af de samvirkende danske Landboforeninger er sendt videre til Fællesforeningerne, der atter har sendt den til de enkelte Landboforeninger. Fremdeles paapeger Tuberkuloseudvalget Betydningen af, at Kvægavlsforeningerne kun anskaffer sig reaktionsfri Tyre og drager Omsorg for, at de kun opstaldes i reaktionsfri Besætninger. Selskabet har derfor sendt Betænkningen til de ca. 30 bestaaende Fællesledelser af Kvægavlsforeninger og henledet deres Opmærksomhed paa Udvalgets Udtalelser om denne Sag. Endvidere tilraader Udvalget, at Dyr, som fremstilles paa Udstillinger og er reaktionsfri, faar en Bemærkning herom i Kataloget til Oplysning for eventuelle Købere. Ogsaa om dette Forhold har Selskabet tilskrevet de samvirkende danske Landboforeninger, der gennem Fællesforeningerne har henledet Landboforeningernes Opmærksomhed herpaa. — Endelig har Udvalget tilraadet, at der foretages en Ændring i de bestaaende Vedtægter for de Dyrlæger, som skal udføre Tuberkulinindpodning, saa de faar Tilladelse til at benytte vel uddannede Lægmænd som Medhjælpere. Da Præsidiet imidlertid stiller sig tvivlende til Betimeligheden heraf, har Selskabet intet foretaget for at fremme dette Forslag.

Udvalget vedrørende Undersøgelse af Rentabiliteten ved en Forandring af større og mindre Gaardes Tage saaledes, at Brandfaren formindskes. Lehnsgreve *Moltke* omtalte, at da som bekendt Brandskaderne her i Landet i en Aarrække har været i stærk Stigning, har det aarlige Kontingent navnlig for de større Landejendommes Vedkommende nu naaet en saadan Højde, at Tiden er inde til at undersøge, hvad der kan gøres for at forbedre Forholdene. Da derfor Dhrr. Branddirektør *Matthiessen,* Næstved, og Tømrermester *Brüel,* Haslev, anmodede Landhusholdningsselskabet om at iværksætte en Undersøgelse vedrørende Rentabiliteten ved en Omlægning af Gaardtage, saaledes at Brandfaren formindskes, tog Selskabet gærne dette Spørgsmaal op. Efter at det underhaanden havde forhandlet med de 2 største Forsikringsselskaber for faste Ejendomme og for Løsøre, Den almindelige Brandforsikring for Landejendomme og Forsikringsselskabet »Danmark«, og efter at de 2 Selskaber beredvilligt havde erklæret, at de gærne vilde gaa med til en saadan Undersøgelse og i det væsentlige afholde de hermed forbundne Udgifter, nedsatte Selskabet et Udvalg, der bestaar af følgende Herrer: Tømrermester *Brüel,* Haslev, Branddirektør, Arkitekt *Cordes,* Aalborg, Direktør *Grønvald* (»Danmark«), Sekretær *Hertel* (Landhusholdningsselskabet), Direktør *Larsen* (Landbygningernes Brandforsikring), Tømrermester *L. P. Larsen,* Sdr. Næraa pr. Aarslev, Branddirektør *Matthiessen,* Næstved, Lehnsgreve *Moltke* (Landhusholdningsselskabet), Murermester *Chr. Petersen,* Holte, og Direktør *Tronier* (Landbygningernes Brandforsikring).

Dette Udvalg besluttede paa et Møde den 30. April i Aar, at der skulde nedsættes 2 Underudvalg: et bygningskyndigt Udvalg og et Udvalg til at behandle Sagen fra Brandforsikrings-Siden. Det sidste Udvalg, der skal beregne, hvor meget der kan spares i Brandkontingent ved en Omlægning af Straatage med haarde Tage, bestaar af Direktørerne *Grønvald, Larsen* og *Tronier.* Det bygningskyndige Udvalg bestaar af Branddirektør *Matthiessen,* Formand, Tømrermestrene *Brüel* og *L. P. Larsen,* Arkitekt *Cordes* og Murermester *Chr. Petersen.* Dette Udvalg har, bistaaet af lokalkendte Sagkyndige, i Løbet af Sommeren undersøgt Forholdene paa op imod et halvthundrede større og mindre Gaarde i de forskellige Egne af Landet og udregnet, hvad de bløde Tages Ombytning med haardt Tag vil koste. Udvalgets Arbejde er endnu ikke helt afsluttet, men vil formentlig blive det saaledes, at Materialet kan afgives til

Forsikringsselskabernes Beregning inden 1. December. Det andet Udvalg vil da paa Grundlag af det indsamlede Materiale beregne, hvor meget der kan spares i Brandkontingent ved de forskellige Konstruktioner af haarde Tage, og naar Arbejdet er færdigt, vil det blive offentliggjort af Selskabet.

Udvalget vedrørende Landbrugets Redskaber og Maskiner. Om dette meddelte Kammerherre *Carl Bech* bl. a. følgende: Paa et Møde den 18. Maj mellem De samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg og Selskabet besluttede man at nedsætte et Udvalg til at fremkomme med Forslag om, hvorledes Prøverne med Landbrugets Redskaber og Maskiner i Fremtiden bedst ordnes. Dette Udvalg er kommen til at bestaa af følgende Herrer: Jægermester *F. Skov*, Bankdirektør, Proprietær *H. Madsen* og Sekretær *S. P. Petersen* som Repræsentanter for Landboforeningerne, Professorerne *T. Westermann* og *B. Bøggild* som Repræsentanter for Landbohøjskolen og Forstander *N. O. Hofman Bang* fra Forsøgslaboratoriet, Direktør, Professor *H. Hannover*, Forpagter *C. Bille* og Docent *E. Thaulov* som Repræsentanter for Teknologisk Institut, endelig af Proprietær *S. Friis*, Statskonsulent *K. Hansen* og Kammerherre *Carl Bech* som Landhusholdningsselskabets Repræsentanter. I Udvalgets Forhandlinger har endelig de 2 konstituerede Maskinkonsulenter samt Assistent *Dall* og Sekretær *Hertel* deltaget. Udvalget holdt Møde den 16. Oktober, og til dette var indbudt en Del Maskinfabrikanter og Maskinforhandlere for med Udvalget at drøfte Spørgsmaalet om Oprettelsen af en fast Prøvestation. Man ønskede navnlig at erfare, hvilke Ønsker de nærede med Hensyn til Oprettelsen af en fast Prøvestation og en Udvidelse af de ambulante Prøver. Der førtes herom en meget udførlig Forhandling, og de faldne Udtalelser vil sikkert blive til Nytte for Udvalget ved dets fortsatte Arbejde med Sagen.

Om det landøkonomiske Rejsebureau meddelte Professor *Westermann* bl. a., at det under Ledelse af Konsulent *Ellbrecht* havde været holdt aabent hver Søgnedag fra Kl. 2—4 i Tiden fra 1. Maj til 30. September. Der foreligger til Vejledning for Fremmede, der kommer hertil, en af Selskabet udgivet og af en Række Fagmænd udarbejdet Oversigt over danske Landbrugsforhold. Desværre har Selskabet ikke raadet over tilstrækkelige Midler til at lade denne Oversigt samtidig udkomme paa de 3 Verdenssprog, foreløbig er den kun oversat paa Tysk. Selskabet haaber imidlertid, at Oversigten i Løbet af næste Aar, inden Bureauet aabnes igen,

kan foreligge enten paa Fransk eller Engelsk. Da det viser sig, at Konsulent *Ellbrechts* øvrige og egentlige Virksomhed ikke ret vel lader sig forene med Ledelsen af Bureauet, har Hr. *Ellbrecht* meddelt Præsidiet, at han ikke længer ønsker at forestaa Bureauet. Dettes Ledelse vil derfor gaa over til Sekretæren i »Foreningen De danske Atlanterhavsøer«, Landbrugskandidat *Ib Windfeld*. — Konsulent *Ellbrecht* gav derefter forskellige Meddelelser vedrørende Bureauet og dets Virksomhed, men da der vil blive gjort udførlig Rede herfor paa Selskabets Generalforsamling, refereres de givne Meddelelser ikke her. Kun saa meget skal anføres, at Bureauet har været ret stærkt optaget, der er sket ca. 100 Henvendelser til det, saavel fra Udlændinge og fremmede Selskaber, der har rejst i Danmark, som fra Danske, der vilde til Udlandet.

Om Konsulentmødernes fremtidige Afholdelse meddelte Kammerherre *Bech*, at uagtet den hidtidige Statsbevilling hertil er bortfalden, har Selskabet dog besluttet at indbyde til et Konsulentmøde i Aar, da det har vist sig, at der blandt Konsulenterne er et almindeligt Ønske fremme om at fortsætte med disse Møder, og at saa godt som alle Landboforeninger er villige til at afholde de med deres Konsulenters Deltagelse i Møderne forbundne Udgifter . Mødet vil i Aar finde Sted den 12. og 13. December. Som sædvanlig vil der paa den første Dag blive afholdt Sektionsmøder og paa den anden Dag et almindeligt Konsulentmøde. Paa dette sidste vil der bl. a blive afholdt et Foredrag af Afdelingschef *la Cour* om Benyttelsen af Meteorologisk Instituts Vejrforudsigelser, og Statskonsulent *Fr. Hansen* vil indlede en Diskussion om Afholdelsen af en landøkonomisk Uge i København.

Kontrol med Hvidkaal. Sekretær *Hertel* gav Meddelelse om, at 4 Firmaer efter Anmodning af »Amagerlands Producentforening« havde rettet en Anmodning til Selskabet om at etablere en Kontrol med Hvidkaal saaledes, at den af Selskabet autoriserede Kontrol bemyndigedes til at udfærdige officielle Certifikater, som attesterer, at Kaalen ved Indladningen paa Produktionsstedet var »gode, sunde Varer«, avlet paa Amager. Udførselen herfra var i sidste Sæson ikke mindre end ca. 500 Vognladninger (foruden Udførselen til Rusland). Kaalen sendes til Tyskland, Østrig, Schweiz og Rusland. Til disse Lande sendes ogsaa Kaal fra Holland og Tyskland, Kaal, som oprindelig tildels er avlet af dansk Frø og eksporteres under den mindre korrekte Benævnelse »Amager Hvidkaal«. Kontrollens Opgave skulde derfor foruden at konstatere Varens fejlfri Kondition ved Afsendelsen ogsaa være den at

fastslaa Kaalens Ægthed og derved hjælpe til at opretholde det indarbejdede Marked for den danske Kaal. Da Selskabet betragtede det som ønskeligt, hvis der kunde blive etableret en saadan Kontrol med den ret betydelige og formentlig tiltagende Eksport af Kaal, anmodede det sin Kontrolbestyrelse om at undersøge Sagen. Da ogsaa denne efter foretagne Undersøgelser anbefalede Selskabet at optage Sagen efter nærmere fastsatte Regler og Takster, svarede Selskabet Eksportørerne, at det eventuelt vilde være villig til at etablere den ønskede Kontrol forsøgsvis for eet Aar at regne paa de Betingelser, der var foreslaaede af Kontrolbestyrelsen. Efter Udvekslingen af et Par Skrivelser mellem Selskabet og Eksportørerne mødte Repræsentanter for disse og Producenterne til et Møde med Kontrolbestyrelsen den 10. Oktober, paa hvilket Møde Selskabets Betingelser blev akcepterede under forventet Tilslutning fra Producentforeningens Side.

Endelig gav Kammerherre *Bech* Meddelelse om, at da Selskabets hidtidige Repræsentant i »La commission internationale d'agriculture«, Professor *Westermann,* der nu i 23 Aar har været Medlem af Kommissionen, af Hensyn til sin øvrige Virksomhed ønskede at udtræde af denne, havde Lehnsbaron *Rosenkrantz* paa Præsidiets Anmodning velvillig erklæret sig villig til at repræsentere Selskabet i Kommissionen. Kammerherre *Bech* bragte Professor *Westermann* en varm Tak for det betydelige Arbejde, han havde udrettet i Kommissionen.

Boganmeldelse.

Mælkeri-Bakteriologi. Af Dr. phil. *Orla Jensen,* Professor ved den polytekniske Læreanstalt i Gæringsfysiologi og landboteknisk Kemi.

Under ovenstaaende Titel er paa *Det Schønbergske Forlag* for kort Tid siden udkommen et lille Værk, der i Følge Forfatterens Forord nærmest maa betragtes som en Lærebog, skrevet fra et mælkeriteknisk Standpunkt for Mejerister, men som dog ogsaa maa antages at kunne have Interesse og tjene til Vejledning for andre, der paa anden Vis har med Mælk at gøre, saasom: Mælkeproducenter, Dyrlæger, Læger eller Kemikere. At det ikke har været nogen let Opgave, Forf. har paataget sig med at skrive denne Lærebog, ligger i Sagens Natur, og at han selv har følt det, fremgaar af hans Udtalelse derom i Bogens Forord; ganske vist har han i en lang Aarrække arbejdet med flere af de vigtigste mælkeribakteriologiske Spørgsmaal, men han har selvfølgelig paa mange Punkter været henvist til at støtte sig til Resultaterne fra andres Undersøgelser, hvor modstridende Anskuelser ofte har vanskeliggjort Sagen. Skønt Mælkeri-Bakteriologien er en forholdsvis ung Videnskab, saa foreligger der dog nu en talrig Mængde Undersøgelser paa det Omraade, Mælkeribruget omspænder, og ved at læse den foreliggende Bog faar man da ogsaa Indtrykket af, at det er lykkedes Forf. godt at samle, ordne og sætte i System en virkelig Rigdom af nyttige Oplysninger og Kendsgerninger, samt at han tilmed ved sin klare og concise Fremstilling af de mange forskelligartede Spørgsmaal, Bogen omhandler, har forstaaet at fæstne Læserens Opmærksomhed paa dem.

Vi skal nu gaa over til at give en kort Oversigt over Bogens Indhold, der er delt i to Hovedafsnit, nemlig den almindelige og den specielle Del. Den første af disse er delt i 3 Kapitler, der henholdsvis giver en Oversigt over Mikroorganismer og Gæringsprocesser, Bakterier samt Gær- og Skimmelsvampe. I det første af disse Kapitler har Forf. paa en prisværdig kortfattet Maade givet et Indblik i Mikroorganismernes Vækst og Formering, Cellernes Bygning og kemiske Sammensætning, Mikroorganismernes Ernæring, deres Variabilitet, Metoderne til deres Dyrkning og Undersøgelse, samt om Enzymer og Gæringsprocesser. At Forf. har givet en Oversigt over Enzymer i et særligt Kapitel, bør her fremhæves; thi uden Kendskab til disse ejendommelige Stoffer, der udmærker sig ved i yderst ringe Mængde at udføre store kemiske Sønderdelingsprocesser, vil uindviede vanskeligt forstaa Mikroorganismernes Virksomhed ved Gæringsprocesser. Naar der Side 17 staar, at man tidligere skelnede mellem uægte og ægte Gæringer, idet man antog, at de første udelukkende skyldtes uorganiske Fermenter (ɔ: Enzymer), medens de sidste skyldtes organiserede Fermenter (ɔ: Mikroorganismer), skal hertil bemærkes, at Betegnelsen uorganiske i Modsætning til organiserede ikke er korrekt og kemisk talt misvisende; der skulde have staaet uorganiserede.

I 2. Kapitel af Bogens almindelige Del er givet en Oversigt over Bakterier og de forskellige Former af disse; Hovedafsnittet af dette Kapitel omhandler dog navnlig de forskelligartede Gæringsprocesser, der skyldes Bakterier, og da særlig dem, der har Interesse for Mælkeribruget, nemlig: Mælkesyregæringen, hvor Forf. skelner mellem ægte og uægte Mælkesyrebakterier, Propionsyregæringen, Smørsyregæringen og Forraadnelsesprocessen, hvor Forf. ret nøje omtaler baade de aërobe og anaërobe Forraadnelsesbakterier, af hvilke nemlig flere hører til Mælkeribrugets farligste Fjender. Forf. sondrer de ægte Mælkesyrebakterier i 3 Grupper, nemlig: De stavformede (Mælkesyrestave kalder Forf. dem), der er de mest udprægede Mælkesyrebakterier og fortrinsvis Ostebakterier, Mælkesyrestreptokokker, som fortrinsvis er Mælkebakterier, og Mikrokokker samt Sarciner, der er mindre mælkesyredannende end Streptokokkerne, men forholdsvis mere eddikesyredannende. Om denne Gruppering skal her

bemærkes, at under Gruppen Streptokokker har Forf. opført ikke blot de udprægede kædedannende, men ogsaa de saakaldte Diplokokker, hvoraf der faktisk findes Arter, der aldrig danner Kæder, og som jo, som Forf. meget rigtig bemærker, udgør den langt overvejende Del af Bakterierne i Mælk, der er løben sammen ved almindelig Temperatur. Da Cellens Form hos de her omhandlede Mælkesyrebakterier — Streptokokker og Diplokokker — saa godt som altid i helt udvokset Tilstand er mere eller mindre ovale, vilde det have været mere korrekt at kalde denne Gruppe af Mælkesyrebakterier for de ovale i Modsætning til de stavformede og til Mikrokokkerne.

I den specielle Del af Bogen tager Forf. direkte Sigte paa det praktiske Mejeribrug, og heri gives derfor en mere indgaaende Omtale af de forskelligartede Mikroorganismer, der spiller en væsentlig Rolle under Mælkens Behandling i Mejerierne. Dette Afsnit af Bogen omhandler i 8 forskellige Kapitler henholdsvis følgende: 1) Rengøring og Mælkens Udvinding, 2) Mælkens normale og anormale Mikroflora, 3) Mælkens Konservering og Behandling til direkte Konsumering, 4) Mælkesyregæringens Anvendelse i Mælkeribruget, 5) Smørrets normale og anormale Mikroflora, 6) de forskellige Ostesorters Modningsproces, 7) Ostefejl og endelig 8) Mælkebedømmelse. I det første af disse Kapitler, som kan læses og forstaas af enhver, har Forf. paa en klar og fyndig Maade søgt at vække Opmærksomheden for den store Betydning, en gennemført Renlighed har, og det gælder baade ved Malkningen og ved Mælkens Behandling i Mejeriet; han kalder den med Rette Mælkeribrugets første Hovedsætning, hvori ogsaa rummes det allervigtigste af, hvad der kaldes Hygiejne. I 2. Kapitel omhandles først Mælkens normale Mikroflora, om hvilken oplyses, at der i Mælk fra sunde og rene Køer træffes foruden enkelte Luftkim kun faa andre Mikrober end de Hudbakterier, som normalt forekommer i og paa Koens Yver, og hvoraf Hovedmængden ikke forandrer Mælken, medens der i mindre omhyggelig behandlet Mælk desforuden findes mange forskelligartede Bakterier, Gær- og Skimmelsvampe. I nymalket Mælk træffes mærkeligt nok sjældent, siger Forf., de typiske Mælkesyrebakterier (Bacterium lactis acidi), men Mælken inficeres med disse fra Gødningen, Strøelsen, Foderstøvet og Spandene,

som benyttes til Mælken; de vinder lidt efter lidt Overhaand, syrner Mælken og koagulerer den. De af Mælkens normale Flora foraarsagede Omdannelser kan efter Forf.s Mening ikke betragtes som Fejl hos Mælken, med mindre de indtræder for tidlig; det er saaledes ingen Fejl, at Mælken bliver sur ved Henstand, men det er selvfølgelig en Fejl, naar Mælken allerede er syrlig, inden den naar til Mejeriet. Ved Mælkefejl forstaas i Reglen ikke de normale, men de unormale Omdannelser. Yversygdomme saasom Yverbetændelse (Mastitis) og Yvertuberkulose udøver en direkte Indflydelse paa Mælkens Bakterieflora, og Mælken forandres herved ikke blot i bakteriel Henseende men ogsaa i kemisk; Mælken fra saadanne Yvere maa altid betragtes som sundhedsfarlig at nyde. Ogsaa mange af de senere opstaaede Mælkefejl, som Forf. omtaler nærmere, skyldes Bakterier fra Mælkens anormale Flora.

Vi skal dernæst omtale noget nærmere de to Afsnit af Bogens specielle Del, der omhandler Mælkesyregæringens Anvendelse i Mælkeribruget (Afsnit IV) og de forskellige Ostesorters Modningsproces (Afsnit VI), da disse to Afsnit i bakteriologisk Henseende hver især indeholder særlig vigtige Belæringer for Mejeribruget. I Kapitlet om Mælkesyregæringens Anvendelse begynder Forf. med at omtale de forskellige Former af sur Mælk, der anvendes som Næringsmiddel i flere sydevropæiske Lande og i de tilgrænsende Dele af Asien og Afrika, nemlig: Mazun (Armenien), Yoghurt (Bulgarien), Kefir (Kaukasuslandene) og Leben (Ægypten). Af disse har Yoghurt fundet Anvendelse over saa godt som hele den civiliserede Verden, efter at den berømte Forsker *Metchnikoff* havde angivet, at den stavformede Bakterie i Yoghurt — Yoghurtbacillen — virker hæmmende i større Grad end andre Mælkesyrebakterier paa Tyktarmens Forraadnelsesbakterier. Naar Forf. udtaler, at der ingen Grund er til at antage, at Yoghurtbacillen skulde trives særlig godt i Tarmen, da dens Optimaltemperatur ligger over Blodtemperaturen, skal hertil bemærkes, at det er godtgjort ved ret mange Forsøg, at Yoghurtbacillen trives endog særdeles godt ved Legemsvarme, ja selv lidt derunder, navnlig naar den dyrkes sammen med en almindelig Mælkesyrestreptokok. Hvorvidt derimod denne Bacil kan naa levende ned i Tyktarmen, da den først skal passere Tyndtarmens alkalisk reagerende Indhold, er et andet Spørgsmaal,

men i saa Henseende vil de almindelige Mælkesyrebakterier næppe være bedre stillede, men snarere det modsatte. Ved at nyde god Yoghurt med livskraftige Baciller daglig i en længere Periode har flere gjort den Erfaring, at Tyktarmsbesværligheder helt kan forsvinde.

Størst Betydning har imidlertid de Mælkesyrebakterier, som i Mejeribruget finder Anvendelse til Flødens Syrning, og det er derfor ogsaa denne Proces, Forf. giver den mest indgaaende Omtale. Det var tilfældige Omstændigheder, der i ældre Tid bragte Mejeribruget ind paa at lade Fløden syrne før den kærnedes; i Bøndergaardene, hvor man den Gang selv maatte lave Smørret, samledes Fløden fra flere Dage, ja ofte fra en hel Uge, i en Flødetønde, hvori den blev sur, før den kærnedes. Smørret blev yderst tarveligt; men efterhaanden lærte man at undgaa de værste Fejl, og det viste sig da, at det syrnede Smør kunde faa en egen Aroma, som Smørret af usyrnet Fløde aldrig var i Besiddelse af, samt at Smørret af velsyrnet Fløde var mere holdbart end Smør af sød Fløde. Efterhaanden er man da ogsaa i de fleste smørproducerende Lande gaaet over til at syrne Fløden, før den kærnes. Til Anskueliggørelse af det Bakterieliv, der fremkommer i Fløden under dens Selvsyrning ved ca. 20° C., har Forf. valgt et Eksempel, hentet fra amerikanske Undersøgelser af selvsyrnet Fløde, foretagne af Professorerne *Conn* og *Esten*. Heraf fremgik, at Antallet af Bakterier tiltog stærkt i Løbet af de første 48 Timer, men at det efter at have naaet sit Maksimum (noget over 1 Milliard Kim pr. Cm^3), der faldt sammen med det Tidspunkt, hvor Fløden begyndte at blive jævn, atter aftog ret stærkt. I Begyndelsen voksede Kimantallet inden for alle Grupper af de tilstedeværende Bakterier, men derefter tog Mælkesyrebakterierne Overtaget og undertrykte lidt efter lidt de andre Organismer, af hvilke de uægte Mælkesyrebakterier og de alkalidannende Bakterier syntes at have været de mest modstandsdygtige. Af de ægte Mælkesyrebakterier var det i Begyndelsen næsten udelukkende Arten *Bact. lactis acidi,* der formerede sig; men efter at Kimantallet havde naaet sit Maksimum, hvor Mælkesyregæringen ogsaa var renest, dukkede lidt efter lidt andre Former frem, som fortrængte den, og det er disse, der kan være skadelige for Smørrets Holdbarhed. Ved disse Undersøgelser paavistes altsaa Grunden til de skadelige

Følger, som fremkommer ved Flødens Oversyrning. Før dette finder Sted, maa Syrningsprocessen afbrydes ved at afkøle Fløden; men at angive dette Tidspunkt ved en bestemt Syregrad, anser Forf. dog, og med Rette, for vanskeligt, da Syregraden staar i omvendt Forhold til Flødens Fedtindhold. Et langt bedre Holdepunkt mener Forf. man har i Flødens Konsistens; saa snart denne er bleven ordentlig jævn, bør Syrningen afbrydes. For at fremme Syrningsprocessen i Fløden, kan der tilsættes en eller anden Syrevækker, hvorved ikke blot afkortes det første Syrningsstadium under Selvsyrningen, hvori der, som ovenfor vist, foregaar en Udvikling af mange forskelligartede og ofte skadelige Bakterier, men ogsaa fremskyndes det sidste Syrningsstadium. Om Anvendelsen af sur Kærnemælk som Syrevækker udtaler Forf., at saafremt denne stammer fra Fløde, der har givet godt Smør, og den ikke er bleven fortyndet med daarligt Vand, vil den kunne give Smørret en fin Aroma, men som Regel vil ved denne Fremgangsmaade de uheldige Mikroorganismers Udvikling begunstiges, og Smørfejl stadig forplantes videre. Det er derfor efter Forf.s Mening sikrere at stille ekstra god Mælk op til Selvsyrning og saa at benytte denne i det rette Stadium til Flødens Syrning. Skønt denne Fremgangsmaade har været meget almindelig anvendt i Mejerierne, hvor den vistnok ogsaa enkelte Steder anvendes endnu, saa maa det dog her bemærkes, at der foreligger en Del Erfaringer for, at saadan selvsyrnet Mælk langt fra altid lader sig omplante uden at degenerere, saa at Mejeriet gør rettest i kun at anvende den een Gang. Denne Ulempe kan overvindes ved Anvendelsen af Kulturer af rendyrkede og særligt udvalgte Mælkesyrebakterier i Forbindelse med en forudgaaende Pasteurisering af Fløden. Ved Pasteuriseringen op over 80° C. dræbes ikke blot Tuberkelbacillerne, men ogsaa de andre i Fløden tilstedeværende Mikroorganismer; herved undertrykkes helt det ovenfor omtalte første Syringsstadium, og ved Anvendelsen af Renkulturer undgaas, at der i sidste Syrningsstadium finder nogen nævneværdig Udvikling af Gær og gærlignende Skimmelsvampe Sted. Begge disse Forhold maa efter Forf.s Mening selvfølgelig influere paa Smørrets Aroma, hvad der maaske ogsaa kan være rigtigt. Foreløbig kender vi, siger Forf., kun visse Mælkesyrebakterier, der med Fordel kan anvendes i alle Tilfælde; men de giver

kun en svag Aroma, og det vilde derfor ikke være uden Betydning, om man kunde finde en Hjælpeorganisme, der kunde forstærke Aromaen. Da Mælkesyrebakterierne ikke angriber Mælkefedtet eller Smørfedtet, maa de nødvendigvis danne baade Syren og den egentlige Aroma af de andre Mælkebestanddele, saa at Fløden kommer til at indeholde desto mindre af disse Stoffer, jo federe den er. Naar Aromaen saaledes dannes udenfor Fedtkuglerne, saa skulde man tro, at den lod sig udvaske lige saa let som Mælkesyren. Naar dette dog ikke er Tilfældet, skyldes det Smørfedtets Evne til at absorbere Lugtstoffer (baade gode og daarlige), hvorfor Flødens Aroma vil slaa sig ned paa Mælkekuglerne; men jo flere der er af disse, desto mindre Aroma bliver der til hver enkelt at absorbere, saa at fed Fløde ikke begunstiger Fremstillingen af aromatisk Smør.

Da den Mængde Syrevækker (»Syre«), der maa anvendes for at faa Fløden passende jævn i rette Tid, afhænger af Syrningstemperaturen, tager Forf. disse to Faktorer op til samtidig Omtale. At anvende Optimaltemperaturen for de Mælkesyrebakterier, der foraarsager Flødens Syrning, nemlig 30—35° C., er ikke tilraadeligt, da Erfaringen har vist, at det er meget vanskeligt at holde Syrningsprocessen ren ved en saa høj Varmegrad, der nemlig ogsaa er særlig gunstig for de allerfleste skadelige Mikroorganismer. Syrningstemperaturen maa derfor holdes lavere, og efter Forf.s Mening vil 18—20° C. være den gunstigste, naar den fulde Aroma skal opnaas. Grunden til, at Mejerierne her i Landet som oftest anvender en noget lavere Temperatur, 15—17° C., er den, at de ikke er indrettede paa at afkøle Fløden stærkt efter Syrningen, hvorfor denne ledes saaledes, at Fløden paa det nærmeste har Kærningstemperatur, naar den er jævn. Med Hensyn til Syremælken (»Syren«), af hvis gode Beskaffenhed Smørrets Kvalitet er mere afhængig end af noget andet, gør Forf. opmærksom paa, at da det gælder om at holde saavel denne som »Modersyren«, hvorved den fremstilles, saa rene som vel muligt, maa alt, hvad de kommer i Berøring med, være renset og steriliseret paa det omhyggeligste.

Afsnittet om de forskellige Ostesorters Modningsproces indleder Forf. med nogle Oplysninger angaaende selve Ostelavningen. Til Grund for denne ligger, siger Forf., sikkert

Ønsket om at overføre Mælkens værdifulde Bestanddele i en holdbar og tilmed let handlelig Form. Oprindelig nøjedes man med at salte og tørre Ostemassen, og dette gøres endnu flere Steder i Orienten. Senere opdagede man, at Ostemassen kunde holde sig uden Tørring, ja at den endog ved en passende Behandling kunde faa nye værdifulde Egenskaber. Kunsten ved Ostelavningen blev derfor ikke blot at fremstille et holdbart, men ogsaa et velsmagende Næringsmiddel, og paa denne sidste Del af Opgaven er netop Hovedvægten lagt for de bløde Ostes Vedkommende. Dernæst gaar Forf. over til at omtale nærmere de to Stoffers Virkemaade, hvormed man i Praksis udskiller Ostestoffet af Mælken, nemlig Løbe og Mælkesyre, og hvorved man erholder henholdsvis Løbeost og Surmælksost. Da den virksomme Bestanddel i Osteløbe er et proteolytisk Enzym *(Chymosinet)*, er dens Virkning ikke afsluttet med Mælkens Sammenløbning og Ostestoffets Kontraktion, men den fortsættes i Osten, hvorved der dannes opløselige Æggehvidestoffer. Ved egne Undersøgelser har Forf. godtgjort, at Osteløbe virker meget kraftig opløsende paa Mælkens Æggehvidestoffer, og at dens Virkning yderligere fremmes ved smaa Syretilsætninger. Ved Forsøg i Amerika er det paavist, at Ostens Modning foregaar desto hurtigere, jo mere Løbe der er anvendt til dens Fremstilling. At det ikke er iblandet Pepsin, som i Naturen altid ledsager Løbestoffet, der udelukkende giver dette sin opløsende Virkning, er fastslaaet ved nøjagtige Forsøg, der har vist, at Løbestoffet er et selvstændig proteolytisk Euzym, der kan virke ved langt lavere Syregrad end Pepsinet. Et andet proteolytisk Enzym, Galaktase, som i Følge Amerikanerne, Prof. *Babcock's* og *Russel's* Undersøgelser er en normal Mælkebestanddel, der blev tilskrevet den allerstørste Betydning ved Ostens Modningsproces, har derimod vist sig uden Betydning for de bløde Oste, i hvilke det, i Følge Forf.s Undersøgelse, dog er særlig rigeligt til Stede; og at det ogsaa er undværlig ved de faste Ostes Modning, fremgaar deraf, at man kan fremstille god Ost af Mælk, som har været opvarmet til 80° C., en Temperatur, hvorved Galaktasen tilintetgøres.

Forf. paaviser dernæst den store Betydning, Mælkens Surhedsgrad har paa Ostens Konsistens og dens Modningsretning. Da den Syregrad, en Ost opnaar i den første Tid

efter dens Fremstilling, afhænger af, hvor meget Valle den indeholder, saa vil Begreberne mere eller mindre sure Oste falde temmelig nær sammen med bløde og faste Oste. I sidstnævnte vil der sjældent dannes stort mere Syre end deres Kalkindhold kan nevtralisere, saa at Modningsprocessen kan forløbe ligeligt gennem hele Ostemassen; i de bløde Oste varer det derimod længe, inden den store Syremængde i dem bliver nevtraliseret, og dette sker i Reglen ikke uden ved den paa deres Overflade dannede Ammoniak. I saadanne Oste foregaar Modningen derfor ogsaa mere eller mindre tydelig udefra og indefter. Disse Forhold fremgaar tydeligt af den Tabel over Mængden af opløselig Æggehvidestof og Produkterne fra Æggehvidestoffernes dyberegaaende Sønderdeling, som Forf. har tilføjet Side 98. Det væsentlige ved Ostens Modningsproces er, at Ostestoffet for en større eller mindre Del omdannes til i Vand opløselige Forbindelser; men medens dette kun finder Sted for en Trediedel ved de faste Oste, kan i de bløde Oste næsten alt Ostestof blive opløseliggjort. De vigtigste Faktorer ved Ostens Modningsproces er dels selve Osteløben og dels forskellige Mikroorganismer; men medens de opløselige Æggehvidestoffer fornemmelig dannes ved Løbestoffet, besørges den dybere Sønderdeling af dem ved Mikroorganismer. Da Virkningen af de vigtigste Ostemodningsbakteriers Enzymer hæmmes, medens Løbevirkningen derimod fremmes ved Syre, saa vil det forstaas, hvorfor de omtrent nevtrale, faste Oste indeholder en forholdsvis større Mængde Aminosyrer end de sure, bløde Oste. Det er dog ikke alene selve Ostestoffets Omdannelse til letfordøjelige og velsmagende Produkter, der sker ved Ostens Modningsproces; ogsaa Fedtet og Mælkesukkeret undergaar Forandringer. Hurtigst spaltes Fedtet i de Oste, der, saasom Roquefortost, er gennemvokset med Skimmelsvampe, langsomst i de almindelige faste og fede Oste. Naar de finere Ostesorter maa gennemgaa en lang Lagring for at blive rigtig pikante, saa er det netop fordi Fedtspaltningen og Ammoniakdannelsen, de Processer, hvorved Ostene bliver skarpe, foregaar yderst langsomt i dem; de synes begge baade for de bløde og for de faste Oste at foregaa udefra og indefter.

Mælkesukkeret i Osten omdannes under normale Forhold derimod hurtigt og fuldstændigt til Mælkesyre, der bindes til Ostestoffets Kalk og til andre Baser i Osten. En større eller

mindre Del af den mælkesure Kalk gaar som oftest i Propionsyregæring, hvorved Ostens normale Huller dannes. Det er derimod en Fejl, naar den mælkesure Kalk gaar i Smørsyregæring, hvorved Luftudviklingen bliver for voldsom, og der dannes ubehageligt smagende, ja undertiden giftige Produkter. I Følge Forf.s Undersøgelser findes der i de almindelige Løbeoste normalt ikke mere Smørsyre end den, der hidrører fra Fedtspaltningen.

Forf. giver dernæst en nøjere Omtale af de forskelligartede Mikroorganismer, der spiller en Hovedrolle ved Modningsprocessen af saavel faste som bløde Løbeoste samt af Surmælksoste. Da det vil tage alt for megen Plads at give en indgaaende Omtale af Forf.s Beskrivelse af denne Side af Ostemodningsprocessen, maa vi her nøjes med at fremsætte nogle faa orienterende Oplysninger vedrørende de faste Løbeostes Mikroorganismer. Den første, der har beskæftiget sig med Undersøgelsen af Mikrofloraen i faste Løbeoste, var den bekendte franske Forsker *Duclaux*. Han fandt i saadan Ost forskellige sporebærende Stavbakterier, som han benævnte ved Tyrothrix (ɔ: Ostetraade), og af disse var der baade aërobe og anaërobe Arter, hvoraf de førstnævnte formaaede at opløse og sønderdele Ostestoffet, medens de anaërobe frembragte flygtige Syrer og en ostelignende Lugt. Skønt Duclaux og hans samtidige var overtydede om, at disse to Bakteriearter tilsammen frembragte Ostens Modning, er denne Opfattelse nu helt forladt, efter at Schweitzeren, Prof. *Freudenreich* ved sine gennem en lang Aarrække foretagne Forsøg og omhyggelige Undersøgelser havde godtgjort, at Tyrothrixbakterierne er forholdsvis sjældne i Ost, samt at de paa Grund af deres Ømtaalelighed for Syrer slet ikke kan vokse deri under normale Forhold. Grunden til, at Duclaux netop fandt disse Bakterier i Ost, skyldtes hans Arbejdsmaade, idet han bragte et lille Stykke Ost over i en Bouillon, hvori Mælkesyrebakterierne ikke trivedes godt, og Ostestykket behøvede derfor kun at indeholde nogle faa Tyrothrixsporer for at Vædsken i Løbet af nogen Tid skulde overtrække sig med en Tyrothrixhinde, under hvilken de anaërobe Sporedannere — beskyttede mod Luften — kunde formere sig livligt. *Freudenreich*, der særlig beskæftigede sig med Emmentalerost, fandt i den indre Ostemasse hovedsagelig stavformige Arter af Mælkesyre-

bakterier, og det lykkedes ham at vise, at disse var i Stand til at angribe Mælkens Kasein, naar han blot sørgede for ved Hjælp af kulsur Kalk at afstumpe den dannede Mælkesyre lige saa fuldstændigt, som det af sig selv sker i de faste Oste. Hermed var Grunden lagt til den rette Forstaaelse af disse Ostes Modningsproces. Af de stavformige Mælkesyrebakterier, *Freudenreich* isolerede af Emmentalerost, synes særlig en Art — *Bacterium casei* ε — at være uundværlig for at faa denne Ost's typiske sødlige Smag dannet, og det er højst interessant, siger Forf., at den Fremgangsmaade, som den praktiske Erfaring er kommen til, helt igennem begunstiger Udviklingen af denne Bakterie, der oprindelig forekommer i Kalvens Løbemave. Foruden de stavformige Mælkesyrebakterier og samtidig med disses Formering foregaar der i Emmentalerosten en livlig Udvikling af en Mælkesyrestreptokok med høj Optimaltemperatur; da denne imidlertid ikke angriber Kaseinet, spiller den efter Forf.s Mening ingen anden Rolle i Osten end at fremme Syrningen og muligvis begunstige de stavformige Mælkesyrebakteriers Vækst. Ved visse andre Ostesorters Modning skal dog foruden de stavformige Mælkesyrebakterier ogsaa peptoniserende Mælkesyrekokker være virksomme. I Følge Forf.s Undersøgelser udskiller de stavformige Mælkesyrebakterier ikke i levende Tilstand deres proteolytiske Enzym, saa at dette maa betragtes som et Endoenzym, der i sine Virkninger minder om Erepsinet fra Dyrenes Tarmsaft, da det ligesom dette spalter Aminosyrer af Kaseinet uden som Mellemled at danne Albumoser eller Peptoner. Det er fornemmelig dette Endoerepsin, der danner den store Mængde Aminosyrer, der findes i mange faste Oste. De stavformige Mælkesyrebakterier selv tager ikke Del i denne Proces, thi Størstedelen af dem er døde, inden Hovedmængden af Aminosyrerne dannes; men efter Døden fordøjer deres Celler i Reglen sig selv ved Hjælp af deres indre Enzymer, der, efter at være frigjorte, udstrækker deres Fordøjelsesarbejde til den dem omgivende Ostemasse. Det proteolytiske Enzym, som de peptoniserende Mælkesyrekokker udskiller, maa derimod nærmest betragtes som et Ektotrypsin; det er mindre syreømtaalende end Erepsinet fra de stavformige Mælkesyrebakterier og indtager i sin Virkemaade en Mellemstilling mellem sidstnævnte og Løbe-

stoffet. De vigtigste Faktorer ved de faste Løbeostes Modning er netop disse tre forskelligartede Enzymer.

Under Bogens sidste Afsnit, Mælkebedømmelse, omtales de forskellige Fremgangsmaader, der finder Anvendelse ved Undersøgelser over Mælkens Renhed. Uden at komme ind paa at omtale disse i Mejeribruget mere eller mindre velkendte Metoder, skal her blot henledes Opmærksomheden paa Forf.s Udtalelse om Smags- og Lugteprøven.

Til Slutning skal kun bemærkes, at den foreliggende Bog er et velskrevet, klart og meget indholdsrigt Skrift, for hvilket Forf. fortjener baade Ros og Tak. Da Anmelderen har lært ikke saa ganske lidt ved en ret grundig Læsning af det, tror han, at ogsaa andre, selv de med Mælkeribakteriologi mindre fortrolige, kan blive berigede med megen Viden paa dette Omraade ved at læse denne Bog. Under en kyndig Lærers Vejledning maa den være fortræffelig anvendelig som Lærebog paa Landbrugsskolerne; det er derimod noget tvivlsomt, om ret mange af de danske Mejerister vil formaa at læse den med rigtig Forstaaelse og Nytte. Bogen er fra Forlæggerens Side smukt udstyret, og den er forsynet med mange godt reproducerede Afbildninger. Skulde der gøres en enkelt Indvending m. H. t. Trykningen, maatte det være den, at de stærkt udhævede Ord i Teksten er trykt med lutter store Bogstaver, hvad der gør dem mindre let læselige, end naar de var bleven trykte paa sædvanlig Maade med store og smaa Bogstaver af den valgte Skrifttype.

Bogen er tilegnet Hs. Ekscellence, Gehejmekonferensraad *G. A. Hagemann*.

V. Storch.

Mindre Meddelelser.

Som Landhusholdningsselskabets Konsulent i Fjerkræavl vil Hr. *W. A. Kock* blive ansat fra 1. Januar 1913.

Bestyrelsesmøde og Generalforsamling i Landhusholdningsselskabet er fastsat til Lørdagen den 14. December Kl. 1 og Kl. 7.

Det aarlige Konsulentmøde — jvnfr. Tidsskriftets 10. Hefte, S. 630 — er nu fastsat til Torsdagen den 12. og Fredagen den 13. December. Paa den første Dag afholdes Sektionsmøder under Ledelse af Statskonsulenterne *Brask, Mørkeberg* og *Fr. Hansen,* medens der paa den anden Dag finder et almindeligt Konsulentmøde Sted.

Englands Forsyning med Levnedsmidler under en Krig er behandlet i en af Parlamentsmedlemmet Mr. *Charles Bathurst* for nylig udgivet Pjece: »*To Avoid National Starvation*«. Han hævder, at for England ligger den største Fare ved en kommende Krig i dets Afhængighed af Udlandet, hvad Nationens Tilførsel af Levnedsmidler angaar, og han mener, at et Nederlag for den engelske Flaade ikke vil medføre et endeligt Nederlag for Landet, men vil kunne genoprettes, »med mindre vi stilles Ansigt til Ansigt med en sultende eller halvt-sultende Befolkning paa disse Øer«. Den eneste Maade, paa hvilken denne Katastrofe kan undgaas, er at dyrke langt mere Korn end nu i det forenede Kongerige. I Nutiden vil de tilstedeværende Kornforraad sjældent kunne strække til i mere end

6 Uger. »For 60 Aar siden blev 24 Millioner Mennesker forsynede med hjemmeavlet Hvede, men nu strækker den ikke til mere end 4½ Million — det er en Nedgang af over 80 pCt.« I 1871 var Hvedearealet 3,700,000 acres, nu er det kun 1,800,000. Der er ingen Tvivl om, mener Mr. *Bathurst*, at den tyske Regerings Efterretnings-Departement er vel underrettet om, paa hvilke Tidspunkter Hvedeforraadene er mindst i England, og det vil blive et af disse Tidspunkter, Tyskland (naar dets allerede nu store Krigsflaade i Størrelse er kommen den engelske endnu nærmere) vil vælge for paa Atlanterhavet eller i Middelhavet at rette et Angreb mod vor Tilførsel af Levnedsmidler ved at opbringe eller skyde i Sænk de Transportdampskibe, som kommer fra Argentina, Kanada eller de Forenede Stater, fra Rusland og Indien.

Hvis, fortsætter Forfatteren, den nuværende Usikkerhed med Hensyn til det økonomiske Udbytte af Hvededyrkningen blev fjærnet og, i Konsekvens heraf, mere Kapital blev anvendt paa Dyrkningen, kunde 28 Mill. quarters avles i Landet, og 21 Mill. quarters vilde uden Tvivl blive avlede. Disse Mængder repræsenterer henholdsvis de fire og de tre Femtedele af det gennemsnitlige aarlige Forbrug. Men hvorledes vil man kunne naa op hertil? Forfatteren mener, at Producenterne kan bringes til at udvide Hvedearealerne og til at opbevare og holde Hveden disponibel i nationalt Øjemed mindst i 6 Maaneder efter Høst, naar de af Staten modtager en Bonus lig Forskellen mellem 35 sh. og den gældende Pris pr. quarter under 35 sh. Yderligere Tilskud skal da gives til de Farmere, der opbevarer god Hvede ud over 6 Maaneder.

Endelig mener Forfatteren, at den Byrde, som derved paalægges Skatteyderne, ikke vil blive utaalelig at bære. En britisk Dreadnought koster Landet gennemsnitlig 2 Mill. £, og ved denne Udgift opnaas kun »en begrænset national Sikkerhed«. Beregnet efter Hvedens Gennemsnitspris i de sidste 7 Aar, vil den ovenfor omtalte Bonus medføre en aarlig Udgift for Landet af 1 Mill. £, eller kun halvt saa meget som det koster at bygge en Dreadnought, medens den nationale Sikkerhed, der opnaas, vil blive »uendelig større«. Og under et protektionistisk Toldsystem kan det Toldbeløb, der opkræves af den indførte Hvede, anvendes til Bonus-Betaling for den hjemmeavlede Hvede.

Tekstil-Raamateriale af Brændenælder. I Følge *Zeitschrift für angew. Chemie* (30. Hefte, 1912) — her refereret efter »*Ingenioren*« — har i Kiel et Selskab, »Mutaba«, begyndt Fabrikation af Nældetaver i stor Stil. Driften er beregnet paa en Produktion af 2000 kg rent Traadstof pr. Dag. Det er lykkedes *E. V. Besenbruch* efter fleraarigt Studium at fremstille et overordentlig fint Trævlestof af Brændenælder; Planterne underkastes dels en kemisk Forbehandling, dels en mekanisk Bearbejdning i særlige, for dette Øjemed konstruerede Maskiner. Materialet er prøvet i Praksis og taaler udmærket de forskellige Processer, det maa undergaa i Tekstilfabrikkerne, og de færdige Tekstilprodukter, der fremstilles af Nældetaverne, har vist sig at være fortrinlige. Nældetaverne er lange, kraftige, stærke og meget strækkelige; de er sammensatte af meget fine Elementartaver, har ringe Vægtfylde og er i Besiddelse af en smuk Glans, som ikke taber sig ved Vadsk; der kan fremstilles meget fine Garn og vævede Stoffer af Nældetaver, som ogsaa tager udmærket mod Farve. Nældematerialet bruges til fint Linned, Trikotage, Gardiner m. m. Man paatænker ogsaa at anvende Nældetaverne som Erstatning for kunstig Silke.

Den første Roesukkerfabrik i England er efter aarlange Overvejelser bygget i Aar og skulde efter Bestemmelsen begynde Driften den 14. September. Den er bygget af *Anglo-Netherland-Corporation* i Cantley i Norfolk. Der er foreløbig tegnet et Areal med Sukkerroer paa 3000 acres (= 1200 ha = ca. 2175 Tdr. Ld.).

Kontrolforeninger i Norge. Fra Konsulent *L. Funder* foreligger der en Beretning om Norges Kontrolforeninger og Fjøsregnskaber for Aaret 1910—11.

I 1898 havde Norge 2 Kontrolforeninger med 400 Køer, i 1900 allerede 19 med 3800 Køer, i 1901 og 1902 vokser Antallet til henholdsvis 60 og 108. Fra 1903 til 1906 findes omkring 140 Kontrolforeninger med ca. 30000 Køer. Fremgangen har, som man vil se, været rivende. I 1906 begynder Fjøsregnskabsforeninger, der stadig vinder Fremgang, men paa Kontrolforeningernes Bekostning. I det afsluttede Regnskabsaar var der 116 Kontrolforeninger og 36 Fjøsregnskabsforeninger med et samlet Koantal af 41700.

Den samlede Opgørelse viser for Kontrolforeningernes Vedkommende, at der var 249 Køer pr. Forening, og at Middelvægten pr. Ko varierede mellem 295 og 347 kg. Gennemsnitlig fik hver Ko 3008 Foderenheder og Mælkemængden var 1997 kg. Foderudgiften pr. kg Mælk varierer fra 6.74 til 8.12 Øre, og Værdien af den hjemmeavlede Foderenhed blev 5.60—7.29 Øre.

Mælkemængden, der, som sagt, gennemsnitlig pr. Ko var 1997 kg, varierer dog ganske betydeligt fra Amt til Amt. Den var i Smaalenenes Amt 2206 kg, medens den i Stavanger Amt kun var 1219 kg.

Der var 357 Køer og 42 Fjøs pr. Fjøsregnskabsforening, og der kontrolleredes hver 50. Dag. Mælkemængden var 1930 kg pr. Ko, varierende fra 2348 kg til 1238 kg. Foderudgiften pr. kg Mælk var 8.01 Øre.

Fremgangen er meget øjensynlig for Fjøsregnskabernes Vedkommende. Første Regnskabsaar (1907—08) viser, at der var 282 Køer pr. Forening, 1910—11 har 357. Mælkemængden pr. Ko var første Aar 1691 kg, nu 1930 kg, men samtidig vokser ogsaa Udgiften pr. kg Mælk til 8.01 mod 7.20 Øre første Aar.

E.

Danmarks Smøreksport 1911—1912.

Af Professor *Bernhard Boggild.*

Ved Velvilje fra Statistisk Bureaus Side er det i Aar blevet muligt allerede i Slutningen af Oktober Maaned at komme i Besiddelse af det nødvendige Talmateriale for at udarbejde en Oversigt over Danmarks Indførsel og Udførsel af Smør i Landbrugsaaret 1. Oktober 1911—30. September 1912; men bemærkes maa det, hvis man vil sammenholde de nu her foreliggende Tal med Tallene i Beretninger for Aarene tidligere end 1910, at der som Følge af den Forandring, der fra Januar 1910 fandt Sted i Handelsstatistikkens Ordning, og som Følge af Meterloven er sket den Forandring, at alle Angivelser, der tidligere var i Pund, nu er i Kilogram, samt at alt udenlandsk Omladningsgods, der passerer især København, men ogsaa for en Del Frederikshavn og Esbjerg, alene for at omlades mellem de forskellige Dampskibslinier, og som slet ikke vedrører dansk Produktion og Forbrug, nu lades helt ude af Betragtning.

Det er nu Importørernes og Eksportørernes Pligt at give Anmeldelse om Varernes Art og Mængde, om det Land, hvor Varen er købt eller solgt, samt (ved Udførselen) om Varen er dansk eller udenlandsk. Tidligere afgav Toldvæsenet vel Indberetninger om de samme Forhold, for saa vidt de var oplyste i Toldpapirerne, men Toldvæsenet havde ingen Ret til at afkræve de Handlende

de Oplysninger, der manglede eller var ufuldstændige. — Nu vil det følgelig kunne oplyses, hvor meget Smør der gaar til Østrig, hvortil der netop i det sidste Par Aar er gaaet en stigende Mængde dansk Smør, medens dette tidligere som Regel blev opført sammen med, hvad der gik til Tyskland.

Smørindførselen er der gjort Rede for i hosstaaende Tabel I, hvor det ses, at den har været noget mindre i 1911—12 end i 1910—11, men større end i de to foregaaende Aar. — Det er særlig Indførselen fra Rusland, der er Aarsag til Svingningen i Indførselsmængden. — Smørret fra Rusland steg over 2 Mill. kg i Aaret 1910—11, men er nu i Aar atter gaaet over 1 Mill. kg ned, og i Tabel II ses, at denne Nedgang fordeler sig paa alle de tre sidste Kvartaler. Af dette russiske Smør er den største Del, nemlig 8.9 Mill. kg, fra Sibirien, medens 0.8 Mill. kg er fra det egentlige Rusland og kun næppe 0.1 Mill. kg fra Finland.

Tabel I.

Smørindførselen til Danmark

i Tusind kg.

Fra	1/10 1908—30/9 1909	1/10 1909—30/9 1910	1/10 1910—30/9 1911	1/10 1911—30/9 1912
Sverige	5176	4966	5397	5185
Rusland	8886	8917	11022	9803
Tyskland	116	35	77	48
Østrig	2	8	4	2
England	40	286	12	51
Andre Lande	3	14	14	55
Ialt..	14223	14226	16526	15144

Næst efter Smørindførselen fra Rusland er Indførselen fra Sverige den betydeligste, og denne ses i Tabel I

i de senere Aar at have været ret stadig lidt over 5 Mill. kg, hvilket temmelig sikkert altsammen i Hovedsagen er godt Smør fra de sydsvenske Mælkerier, der atter eksporteres af de københavnske Smørhandlere. — Helt anderledes forholder det sig derimod med de smaa Mængder Smør, der i Følge Tabel I indføres fra Tyskland, Østrig, England og andre Lande; thi det er enten tilbagesendt Smør fra utilfredse Modtagere eller billigt Smør, der indføres for her i Landet at benyttes til Bageribrug o. lign. — Om den lille Import fra Østrig er det i tidligere Beretninger paavist, at den omfatter en stor Mængde smaa Postforsendelser, der kommer fra Galizien til mange forskellige Posthuse her i Landet, i hvis Nærhed de mange fattige »Polakker« arbejder i Roemarkerne, Gartnerier eller lignende Virksomheder, og som faar Smørret tilsendt fra Slægtninge i deres Hjemland, fordi det danske Smør er for dyrt for dem at købe.

Hele den store Import af svensk og russisk Smør foregaar til København, og det er ogsaa her, at det fremmede Smør forhandles til danske Detaillister eller eksporteres til England, Tyskland eller andre Lande. — Som senere i Tabel VII anført er det kun ca. 2.7 Mill. kg af det udenlandske Smør, der er blevet forbrugt her i Landet, medens 12.4 Mill. kg er blevet udført.

Tabel II.

Indførselen af Smør fra Rusland til Danmark

i Millioner kg.

	1/10 1908—30/9 1909	1/10 1909—30/9 1910	1/10 1910—30/9 1911	1/10 1911—30/9 1912
Oktober Kvartal	2.2	2.2	1.9	2.4
Januar —	1.3	1.3	2.1	1.5
April —	2.4	2.6	3.1	2.6
Juli —	3.0	2.8	3.9	3.3
Hele Landbrugsaaret...	8.9	8.9	11.0	9.0

Smørudførselen belyses ved Tabellerne III og IV, der omhandler henholdsvis Smør i almindelig Emballage (Dritler, Fjerdinger, Ottinger, Kasser o. lign.) og Smør i hermetisk Pakning, og i begge Tabeller skelnes der mellem dansk og udenlandsk Smør. — I alt er der her fra Danmark udført 97,005 Tusind kg, nemlig 81,725 + 2,873 = 84,598 dansk Smør og 12,352 + 55 = 12,407 udenlandsk Smør.

Smøreksporten her fra Danmark har altsaa i Landbrugsaaret 1911—12 kun været godt 97 Mill. kg, medens det tilsvarende Tal for 1910—11 var lidt over 105 Mill. kg, og her har altsaa været en Nedgang af 8 Mill. kg Smør, som omfatter en Nedgang af 6.8 Mill. kg dansk og 1.2 Mill. kg udenlandsk Smør.

Sammenholdes Tallene for 1911—12 og 1910—11 i Tabellerne III og IV, ses, at det er Udførselen af Smør i almindelig Emballage, der er gaaet ned; medens Udførselen af Smør i Daaser viser en Stigning af ca. 0.3 Mill. kg dansk Smør, er Udførselen af dansk Smør i almindelig Emballage bleven 7 Mill. kg mindre end i det foregaaende

Tabel III.

Udførselen af Smør i almindelig Emballage

i Tusind kg.

Til	1908—09		1909—10		1910—11		1911—12	
	dansk	uden-landsk	dansk	uden-landsk	dansk	uden-landsk	dansk	uden-landsk
England	83901	8192	81133	6373	83593	6407	74916	5589
Tyskland.....	4258	3520	2387	4380	3658	6709	3445	6157
Østrig	—	—	554	7	1460	25	3100	34
Sverige	40	32	1	121	1	35	0	61
Norge.....	52	27	8	83	2	104	1	219
Nordlige Bilande.	4	2	3	3	2	5	2	3
Andre Lande	4	187	17	190	79	320	261	289
Ialt...	88259	11960	84103	11157	88795	13605	81725	12352

Tabel IV.

Udførselen af Smør i Daaser

i Tusind kg.

Til	1909—10		1910—11		1911—12	
	dansk	uden-landsk	dansk	uden-landsk	dansk	uden-landsk
England	254	2	247	4	300	0
Tyskland	618	47	415	27	431	21
Andre Lande . . .	1520	27	1924	27	2142	34
Ialt . . .	2392	76	2586	58	2873	55

Aar, hvortil dog straks maa bemærkes, at en Del af denne Nedgang, nemlig 2.8 Mill. kg, skyldes, som det senere belyses i Tabel VIII, at Eksporten af Fløde til Tyskland er stegen ret betydeligt; men tilbage bliver dog en Nedgang i Eksporten af dansk Smør af ca. 3.9 Mill. kg, der maa skyldes, at Produktionen af dansk Smør har været mindre i 1911—12 end i 1910—11, hvilket Aar udmærkede sig ved en større Produktion end nogen Sinde tidligere.

Vil man søge nærmere Oplysning om, hvorledes det forholder sig med den her paaviste Nedgang i Produktionen og Eksporten af Smør, kan der henvises til Tabel V, hvor der for de sidste 10 Aar er opført Tallene for Overskudsudførselen af Smør i de fire Kvartaler. — Her maa det paapeges, at den store Overskudsudførsel for 1910—11 skyldtes de tre første Kvartaler, nemlig Vinterhalvaaret 1910—11 og Foraaret 1911, medens Juli Kvartal 1911 viser en Nedgang i Sammenligning med Juli Kvartal de to foregaaende Aar. Altsaa allerede i Juli Kvartal 1911 var der nogen Tilbagegang i Produktionens Størrelse, og denne Tilbagegang viser sig nu at være fortsat gennem alle fire Kvartaler i Aaret 1911—12.

At det forholder sig, som Statistikkens Tal her viser, faar man bekræftet, naar man taler med Mælkeribesty-

rerne Landet over; thi de angiver i de fleste Egne af Landet at have haft noget mindre Mælk, og at Mælken har været lidt magrere, særlig i Vinterhalvaaret og de første Foraarsmaaneder, og yderligere angives der, at Aarsagen til Nedgangen i Mælkemængden har været den tidlige Indbinding af alt Kvæget og den utilstrækkelige Rodfrugtavl i 1911 og den i 1911 særlig paa Øerne optrædende Mund- og Klovesyge, der ganske naturligt har foranlediget nogen Nedgang i Mælkeproduktionen i 1912. — Sommeren 1911 var ikke gunstig hverken for Køernes Sommer- og Efteraarsgræsning eller for den følgende Vinterfodring, og naar der maa spares paa de hjemmeavlede Fodermidler, gaar Mælkeudbyttet uvilkaarlig ned.

Tabel V.

Danmarks Overskuds-Udførsel af Smør i Mill. kg.

	Oktober Kvartal	Januar Kvartal	April Kvartal	Juli Kvartal	Hele Aaret
1902—1903	14.4	20.4	21.5	18.3	74.6
1903—1904	17.6	20.0	22.0	16.4	76.0
1904—1905	17.6	20.8	21.5	15.6	75.5
1905—1906	16.3	19.6	20.0	16.5	72.4
1906—1907	17.4	21.8	22.7	18.7	80.6
1907—1908	19.2	21.7	24.0	19.9	84.8
1908—1909	21.3	22.0	23.9	21.0	88.2
1909—1910	19.2	20.1	22.6	21.6	83.5
1910—1911	21.4	22.7	24.3	20.1	88.5
1911—1912	19.7	21.5	21.6	19.1	81.9

Eksporten af Fløde og Sødmælk til Tyskland er, som allerede nævnt, steget ret betydeligt i 1911—12. — Det vil erindres, at det var i 1905, at denne Eksport begyndte at faa en saadan Betydning, at den tiltrak sig Opmærksomhed, der forøgedes, da den tyske Told paa Smør d. 1. Marts 1906 blev forhøjet fra 16 til 20 Pfg.

pr. Kilogram, medens Fløde og Mælk vedvarende kunde indføres toldfrit. Senere er særlig Eksporten af Fløde stegen stærkt fra Aar til Aar og foregaar nu hele Aaret rundt ikke alene fra Lolland og Falster over Gedser og over Landtoldgrænsen, men ogsaa fra Langeland og Vestsjælland til Kiel og fra flere fynske Byer til nyoprettede Kærnestationer paa Als og i Sønderjylland. At Udførselen af Sødmælk ogsaa er stegen, som Tabel VI viser, i de sidste halvandet Aar, skyldes formentlig Følgerne af Mund- og Klovesygen, der i 1911 hærgede slemt i Tyskland, saaledes at mange Byer havde ondt ved at faa fornøden Tilførsel af Mælk fra deres sædvanlige Leverandører.

Tabel VI.

Danmarks Udførsel af Fløde og Mælk til Tyskland

i Tusind kg.

Kvartal	Fløde			Sødmælk		
	1/10 1909-30/9 1910	1/10 1910-30/9 1911	1/10 1911-30/9 1912	1/10 1909-30/9 1910	1/10 1910-30/9 1911	1/10 1911-30/9 1912
Oktober	2748	4038	5849	2793	1913	3554
Januar	3076	4042	6219	1996	2091	2977
April.....	4378	5114	7380	2085	2382	2766
Juli	4508	4984	6952	1663	2407	2191
Ialt...	14710	18178	26400	8537	8793	11488

Omregner man, ligesom tidligere Aar, denne Eksport af Fløde og Mælk til Smør ved at regne 3 kg Fløde eller 26 kg Mælk til 1 kg Smør, finder man, at det beløber sig til 8.80 + 0.44 = 9.24 Mill. kg Smør, altsaa en Mængde omtrent af samme Størrelse som den i Følge Tabel III her fra Danmark til Tyskland eksporterede samlede Mængde af dansk og udenlandsk Smør i almindelig Emballage. Og tages tillige det hermetisk pakkede Smør i Betragtning, viser det sig, at der herfra Danmark til Tysk-

Tabel VII.

Danmarks Ind- og Udførsel af Smør

i Tusind kg.

Landbrugs-aar	Udenlandsk Smør			Dansk Smør		Overskuds-udførsel
	Ialt*) indført	Forbrugt i Danmark	Genudført til Udlandet	Ialt udført	Heraf i Daaser	
	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(Kol.4 ÷ Kol.2)
1907—08	14049	2871	11178	87700	1992	84829
1908—09	14223	2198	12025	90373	2114	88175
1909—10	14226	2993	11233	86495	2392	83502
1910—11	16526	2863	13663	91381	2586	88518
1911—12	15144	2737	12407	84598	2873	81861

Af det genudførte udenlandske Smør blev inden Genudførselen følgende Mængder pakkede hermetisk: i 1911—12 54800 kg, i 1910—11 58000 kg, i 1909—10 76000 kg, i 1908—09 65000 kg og i 1907—08 108,000 kg.

Tabel VIII.

Danmarks Ind- og Udførsel af Fløde og Sødmælk

i Tusind kg.

Landbrugs-aar	Fløde		Sødmælk		Beregnet Smør i Overskudsudførsel af Fløde og Sødmælk
	Indførsel	Udførsel	Indførsel	Udførsel	
1907—08	»	6779	350	13062	2750
1908—09	»	9025	1700	12285	3415
1909—10	»	14710	2000	8537	5154
1910—11	129	18178	1644	8793	6291
1911—12	181	26400	2714	11488	9077

*) Bortset fra alt Omladningsgods.

land i 1911—12 er eksporteret Smør, Fløde og Mælk svarende til ca. 19.3 Mill. kg Smør.

Et samlet Overblik over den hele Indførsel og Udførsel af Smør samt af den beregnede Smørmængde i Overskudsudførselen af Fløde og Sødmælk*) kan dernæst faas af Tabellerne VII og VIII, hvor Tallene er sammenstillede for de sidste 5 Aar, og hvorfra Resultaterne atter er sammendragne i Tabel IX, der saaledes giver det endelige Resultat.

Tabel IX.

Samlet Overskudsudførsel af Smør

i Tusind kg.

Landbrugsaar	Inkl. beregnet Smør i Fløde og Sødmælk
1905—06	74959
1906—07	83542
1907—08	87579
1908—09	91590
1909—10	88656
1910—11	94809
1911—12	90938

Her i Tabel IX ses, at i de sidste 7 Aar er den samlede Overskudsudførsel stegen fra ca. 75 Mill. kg til nu at være næsten 91 Mill. kg, og vel er dette Tal 3.9 Mill. kg mindre end det særlig høje Tal for 1910—11, men Tallet for 1911—12 viser dog en Stigning i Sammenligning med Tallene fra de 5 foregaaende Aar, 1906—11, der alle

*) Den indførte Fløde og Sødmælk kommer fra Sverige og er kommen i omtrent lige store Mængder i alle fire Kvartaler. Fra Tyskland kommer derimod en Del Kærnemælk, der ganske naturlig tilbagesendes fra en Del af de Steder, hvor der daglig kærnes dansk Fløde og hvor Kærnemælken let kan tilbagesendes, f. Eks. over Landtoldgrænsen, med de Vogne, der har bragt Fløden.

har været gode Aar, og hvor den samlede Overskudsudførsel gennemsnitlig har været 89.2 Mill. kg. Der er altsaa i Sammenligning med de 5 foregaaende Aar en Stigning fra 89.2 til 90.9 Mill. kg, og følgelig maa Aaret 1911—12 med Rette kunne betegnes, hvad Mængden angaar, i hvert Fald som et godt Middelaar, hvortil kommer, som det senere skal paavises, at Priserne paa Smør har været særdeles høje*), saa Smørproduktionen har i 1911—12 indbragt de danske Landmænd flere Penge end nogen Sinde tidligere.

Vil man dernæst se lidt nærmere paa de vigtigste Tal angaaende Udførselen af Smør i Tabellerne III og IV, er det jo meget iøjnefaldende straks i første Linie i Tabel III, at der i det sidste Aar har været en stor Nedgang i Udførselen til Egland. — Efter at dette Land nu i en lang Aarrække har været en stadig mere og mere betydelig Kunde — længe fik endog næsten hele vor Smøreksport —, er der nu en besynderlig Forandring. En stor Del af vort Smør og vor Fløde gaar nu Syd paa, og der er i 1911—12 blevet tilført England 10 pCt. mindre dansk Smør end i de foregaaende Aar.

Medens det udenlandske Smør, der er sendt til England, næsten alt eksporteres fra København, er der i Tabel X gjort Rede for, hvorledes Eksporten af det danske Smør fordeler sig paa 9 forskellige Havnebyer. — Den strenge Frost i Slutningen af Januar og Begyndelsen af Februar voldte vel nogle Vanskeligheder ved Isblokering af Havne og Isskruninger i Bælterne, men Eksporten blev dog opretholdt Uge efter Uge. Og Nedgangen i Eksporten, som Tabel X viser, fra København, Esbjerg

*) I Sammenhæng hermed kan det oplyses, at Forbruget af Margarine fremdeles er stigende her i Landet. Medens det i Kalenderaaret 1910 var 35.4 Mill. kg, har det i 1911 været 36.9 Mill. kg, hvilket beregnes til et Forbrug af 13.3 kg pr. Indbygger. — Antallet af Fabrikker her i Landet var 22, der tilsammen tilvirkede 35.4 Mill. kg Margarine.

og Odense har næppe noget at gøre med Ishindringerne, men derimod uden Tvivl nok med den allerede omtalte Stigning i Flødeeksporten til Tyskland, og dernæst er der her Grund til at nævne den forskrækkelige Kulstrejke i England fra 1. Marts til 9. April, der vel nok maa tillægges nogen Indflydelse paa Omsætningsforholdene ogsaa af Fødevarer, i hvert Fald saa længe Strejken varede. — For saa vidt som Strejken skaffede Kulminearbejderne højere Løn, og disse i stort Antal er Forbrugere af dansk Smør, har Strejken maaske bidraget til nu senere at forøge Kulminearbejdernes Købeevne og derved højne Smørpriserne.

Tabel X.

Udførselen til England af dansk Smør i alm. Emballage

i Millioner kg.

Fra	1/10 1907-30/9 1908	1/10 1908-30/9 1909	1/10 1909-30/9 1910	1/10 1910-30/9 1911	1/10 1911-30/9 1912
København	28.31	25.60	25.66	26.02	22.97
Esbjerg	34.65	36.44	33.86	35.81	32.36
Odense	7.18	7.10	6.78	7.07	6.21
Aalborg	4.80	5.93	7.20	7.38	7.11
Aarhus	5.41	5.65	4.32	4.42	3.19
Svendborg	0.81	0.79	1.12	0.92	0.81
Nakskov	1.36	1.43	1.34	1.02	1.01
Frederikshavn	0.89	0.79	0.66	0.79	0.87
Randers	0.16	0.17	0.19	0.16	0.39
Tilsammen	83.57	83.90	81.13	83.59	74.92

Eksporten til Tyskland er allerede omtalt; men her er endnu Grund til at paapege, at Tabel III viser, hvorledes Eksporten til Østrig er stegen hurtigt og i betydelig Grad, og her kan tilføjes, at denne Eksport er fordelt paa alle fire Kvartaler og var størst i April Kvartal. I hvor stor Udstrækning Mund- og Klovesygen har haft

Indflydelse paa Østrigs Køb af dansk Smør, er vel umuligt at faa oplyst, men at den har været i hvert Fald en medvirkende Aarsag til den stærke Stigning af Tallene i de to sidste Aar, kan vel ikke betvivles.

Til Sverige og Norge ses der at være gaaet en Del udenlandsk Smør, og i det til A n d r e L a n d e i Tabel III opførte Smør indbefattes Eksporten til Schweiz, Belgien og Holland, hvorom det kan meddeles, at Schweiz har faaet 178,000 kg dansk og 14,000 kg udenlandsk Smør, Holland 35,000 kg dansk og 163,000 kg udenlandsk Smør og Belgien 44,000 kg dansk og 14,000 kg udenlandsk Smør. Af særlig Interesse er maaske Eksporten til Schweiz, hvortil der jo nu ogsaa sendes Flæsk og Kød her fra Danmark og en betydelig Del levende Slagtekvæg fra Sverige. Denne Eksport er kommen ret pludselig i Løbet af 1911 og kan antages at skyldes dels Mund- og Klovesygen og dels den italiensk-afrikanske Krig. — Fremtiden maa vise, om det gamle kvægopdrættende Mælkeriland virkelig i Længden kan være et fordelagtigt Afsætningssted for Produkterne fra Kvægholdet her i Norden.

S m ø r p r i s e n er allerede angivet at have været meget høj i det nu forløbne Aar. — I Tabel XI ses, hvorledes de maanedlige Gennemsnitspriser i 1911—12 er i Sammenligning med de tilsvarende Tal for de fire foregaaende Aar; men for rigtig Vurdering af disse Tal maa det erindres, at i de tre første Kvartaler af 1910—11 var Mængden af dansk Smør, der skulde eksporteres, meget stor og Priserne temmelig lave. Omslag i Retning af mindre Produktion og større Efterspørgsel med deraf følgende bedre Priser indtraadte først i Løbet af Sommeren 1911, da Tørke og Græsmangel foranledigede, at Produktionen blev stærkt aftagende i mange andre Lande, og i Juli Maaned opnaaede vi omsider, at Priserne blev bedre end Aaret forud, hvorefter Aaret sluttede med usædvanlig høje Priser i Oktober Maaned.

Tabel XI.

Maanedlig Gennemsnit af Københavns Smørnotering.

Øre pr. Pd.

	1907—08	1908—09	1909—10	1910—11	1911—12
November	105.50	105.25	110.25	97.50	114.20
December	105.50	95.20	107.20	97.80	115.75
Januar.....	107.20	96.00	103.00	96.50	114.00
Februar.....	117.50	98.00	107.25	100.75	114.20
Marts.....	101.75	97.00	110.60	99.20	115.75
April	93.20	90.80	103.00	97.00	106.50
Maj	93.50	94.00	96.00	91.50	98.40
Juni	95.50	92.50	96.40	94.00	99.75
Juli	101.60	95.40	96.25	100.00	100.25
August.....	102.75	97.25	96.25	110.40	106.60
September	101.75	102.60	97.60	114.25	110.00
Oktober.....	108.00	109.75	98.50	120.50	111.00
Gennemsnit for hele Aaret ..	102.79	97.67	101.94	101.52	108.77

De forholdsvis høje Priser, som November begyndte med, holdt sig særdeles godt ikke alene i de egentlige Vintermaaneder, da de endog maa karakteriseres som usædvanlig høje, men ogsaa i Foraarsmaanederne April og Maj. Ja, endnu i Juni viser Tallene i Tabel XI, at Smørnoteringen var højere end i de fire foregaaende Aar. Og ogsaa for Aarets fire sidste Maaneder maa Smørnoteringen siges at have været høj; thi omend Tallene i Tabellen er lavere i disse fire Maaneder end i de tilsvarende Maaneder i 1910—11, saa er de dog at betegne som meget tilfredsstillende.

I Aarets Løb var Noteringen kun i 5 Uger under 100. Højest var den i de to første Uger af December, da den var 118, og lavest de to første Uger af Maj, da den var 96. — Tabellen viser, at Gennemsnittet for hele Aaret

(53 Noteringsdage) er 108.77, altsaa 7.25 højere end i 1910—11, men disse Gennemsnitstal er jo, som ofte tidligere omtalt, ikke nogen paalidelig Angivelse, som de burde være, af Aarenes Smørpriser, idet disse tillige er afhængige af »Overpriserne«, og disse har i 1911—12 været større end i 1910—11.

Hvor store Overpriserne gennemsnitlig har været for alle de enkelte Mælkerier her i Landet, kan jo ikke oplyses, men ses der hen til, at der i Aarets Løb adskillige Gange er blevet inkluderet Overpriser af 2, 3 eller 4, vil det formentlig ingenlunde være for højt at sætte den gennemsnitlige Overpris, der bør lægges til den gennemsnitlige Notering, til ca. $1^1/_4$, saaledes at Gennemsnitsprisen for de 53 Uger maa antages at have været mindst 110 Øre pr. Pd., medens det tilsvarende Tal for 1910—11 var 102 Øre, — og i Henhold til disse Tal har der altsaa været en Stigning i Smørprisen af ca. 8 Øre pr. Pd. — Aaret 1911—12 har haft en betydelig højere Gennemsnits-Smørpris end de sidste 25 Aar, ja, vi skal tilbage til Aarene 1880—84 for at træffe højere Aarspriser, og da var det kun det bedste Herregaardssmør, der opnaaede de højeste Priser; de mindre Landbrugere maatte nøjes med at faa 10—30 pCt. mindre end Herregaardene, medens det nu er næsten hele Landets Smørproduktion, der opnaar omtrent samme høje Pris.

Som en »historisk« Begivenhed, der er indtraadt i Aarets Løb, maa det dernæst her omtales, at medens vi lige siden November 1880 Uge efter Uge kun har haft én officiel Kobenhavns Smørnotering, sat paa Børsen af et Udvalg, oprindelig alene af Handlende, dernæst med først en og senere to Repræsentanter for Landbruget ved Siden af et større Antal Handlende, og siden 1906 af et Udvalg, bestaaende af fire Smørhandlere, to fra København og to fra Provinserne, og fire Repræsentanter for Landbruget og Mælkeribruget, samt en ikke stemmeberettiget Formand, har vi nu siden 29. August d. A. faaet to Noteringer. — Den ene, »Kobenhavns

officielle Smørnotering«, sættes nu som før paa Børsen af et af Grosserersocietetet nedsat Udvalg af fire Smørhandlere, to fra København og to fra Provinserne, og et femte Medlem, en stemmeberettiget Formand, medens den anden, »Københavns Smørnotering ved Statistikudvalget«, sættes, ligeledes Torsdag Middag, men i Grundtvigs Hus af et Udvalg af fem Mænd, nemlig Gaardejer *Hans Jensen*, Vemmelev, Proprietær *J. Petersen*, Aastrupgaard, Gaardejer *J. Jensen*, Nordskov, samt Mælkeribestyrerne *F. Poulsen*, Gislinge, og *Torben Jensen*, Gislev.

Grunden til Afbrydelsen af Samarbejdet mellem Handelsstanden og Smørproducenterne ved de ugentlige Smørnoteringers Ansættelse var den, at ingen af Parterne var tilfreds med den, og alle Repræsentanterne for begge Parter ønskede at nedlægge deres Mandater.

Siden 29. Marts 1906, da Noteringsudvalget kom til at bestaa af fire Repræsentanter for Landbruget, to for Provinssmørhandlerne og to for de københavnske Smørhandlere, har man Gang efter Gang søgt at ændre Reglerne for Noteringens Ansættelse, Offentliggørelsen af Smørprisstatistikkens Gennemsnitstal for Ugen og periodisk Inkludering af Overprisen m. m., men alle Bestræbelser for et godt Resultat af disse Forandringer viste sig forgæves. — De stadig stigende Overpriser og de hyppige Inkluderinger gav stadig Grund til Utilfredshed. Og da man trods talrige Skrivelser og lange Forhandlinger mellem Smøreksportørerne og Statistikudvalget ikke kunde komme til Enighed om et nyt Fællesudvalgs Sammensætning, idet Statistikudvalget krævede at faa sine Repræsentanter i Flertal i Udvalget, hvad Smøreksportørerne ikke vilde gaa ind paa, skiltes man ad og begyndte at sætte de to Noteringer.

Det, som Producenterne ønsker, er at faa en Notering i Overensstemmelse med Markedspriserne og ikke en stadig vigende Notering med hyppige og uregelmæssige Inkluderinger og deraf følgende uregelmæssige Overpriser.

— Det er endnu for tidligt at udtale nogen Mening om, hvorledes det vil gaa i Fremtiden, men det maa dog bemærkes, at kan Fremkomsten af Statistikudvalgets Notering Uge efter Uge foranledige, at Smøreksportørernes Notering nu fremtidig sættes bedre i Overensstemmelse med Markedspriserne end hidtil, saa opnaas, hvad der tilsigtes.

Endelig skal her til Slutning omtales, som en Sag, der paa flere Maader vedrører Danmarks Smøreksport, at Lov af 12. April 1911 om Handel med Smør og fremmede Landbrugsprodukter traadte i Kraft den 10. December 1911. — Blandt de vigtigste Bestemmelser i denne Lov maa det fremhæves, at det er forbudt at tilvirke eller forhandle dansk Smør, der er farvet med Anilinfarver, eller som indeholder andre Konserveringsstoffer end Kogsalt, eller som indeholder over 20 pCt. Vand. — Smør, som indeholder over 16, men under 20 pCt. Vand, skal betegnes og mærkes som »Vandsmør«; det maa forhandles i Danmark, men maa ikke eksporteres. — Alt dansk Smør, bestemt til Eksport, skal kærnes af pasteuriseret Fløde (opvarmet til mindst 80° C.) og paa Produktionsstedet mærkes med »Lurmærket«, der oprindelig var indregistreret, 23. Oktober 1901, paa det danske Varemærkeregister af Forstander *Niels Pedersen,* Ladelund, og af ham straks tilladt benyttet af samtlige Medlemmer af danske Mejeriers Smørmærkeforening. Men udelukket fra at forsynes med dette Lurmærke, der nu, 17. Maj 1912, i det danske Landbrugsministeriums Navn er blevet indregistreret paa det engelske Varemærkeregister, er alt daarligt Smør og alt Smør med et Indhold af over 16 pCt. Vand. — Lurmærket er derved tillige blevet et Kvalitetsmærke, medens det tidligere alene var et Nationalitetsmærke.

Alle Producenter af dansk Eksportsmør er i Følge Loven nu tvungne til at deltage i de af Statens landøkonomiske Forsøgslaboratorium foranstaltede Smørbedømmelser, og derved bliver det muligt at føre Kontrol med Smørrets Kvalitet. — Fra Producenternes Side var der Ønske fremme om samtidig med, at Laboratoriets Smørbedømmelser blev obligatoriske, at faa indført obligatoriske ugentlige Bedømmelser i Smørhandlernes Lagerkældere for derved stadig at skaffe hvert enkelt Mælkeri Oplysning om Kvaliteten af dets Smørproduktion og tillige skaffe Laboratoriet Oplysninger om, hvilke Mælkerier der i Øjeblikket havde daarligt Smør, saaledes at det kunde blive indkaldt til nøjere Undersøgelse. Men det viste sig uigennemførligt at faa saadanne ugentlige Bedømmelser af samtlige Mælkeriers Smør ordnede til alles Tilfredshed, og den endelige Indstilling, som Mælkeribrugets Fællesorganisation omsider under 17. April 1912 afgav til Landbrugsministeriet, kom derfor til at indeholde Forslag til Regler for Lurmærkets Benyttelse alene paa Grundlag af Smørbedømmelserne paa Forsøgslaboratoriet.

De af Docent *Fjord* paa Laboratoriet den 18. November 1889 paabegyndte »sammenhængende Rækker af Smørudstillinger«, der i Aarenes Løb havde faaet en frivillig Tilslutning af 1078 Mælkerier, er siden Januar 1912 blevet afløst af »de lovbefalede Bedømmelser«, hvortil Smørret nu indkaldes fra samtlige ca. 1300 Mælkerier, der producerer Smør til Eksport, og saaledes at hvert Mælkeri ordinært faar 3 Indkaldelser aarlig, medens de Mælkerier, der mistænkes for at have daarligt Smør, indkaldes ekstraordinært for at faa undersøgt, om Lurmærket skal fratages eller maaske senere atter tilbagegives dem. Med den 26. lovbefalede Bedømmelse den 21. Oktober 1912 er nu omsider de af Landbrugsministeriet under 8. Juli d. A. udstedte ny Regler for de til Kontrol antagne Mælkeriers Ret til

Benyttelse af Lurmærket traadt i Kraft, og samtidig er i Henhold til Mælkeribrugets Fællesorganisations Ønske fem Producenter, nemlig Mælkeribestyrerne *H. Chr. Hansen*, Vejstrup-Hejls, *M. Jørgensen*, Rudme, *J. F. Mortensen*, Kirkedal, *Fr. Poulsen*, Gislinge, og Mælkeriejer *Storm*, Stege, blevne valgte for et Tidsrum af tre Aar til skiftevis at deltage i Bedømmelserne, der iøvrigt udføres som hidtil af Smørhandlere, Konsulenter og Laboratoriets Medarbejdere.

Og endvidere foreskriver Loven, at alt fremmed Smør, som indføres til Danmark, skal betegnes og mærkes som u d e n l a n d s k, og Forhandlere og Eksportører er pligtige til at have Varen anbragt i den originale Emballage. Overtrædelser af Loven straffes med høje Bøder, og de lovstridige Varer konfiskeres til Fordel for Statskassen.

Vejrforholdene i Landbrugsaaret 1911—12.

(Fra 1. Oktober 1911 til 30. September 1912.)

Af Afdelingschef *H. Hansen.*

Oktober 1911 havde i de to første Tidøgn Vinde overvejende omkring Øst og Nord med en Temperatur, der oftest var noget under Normalen; særlig kolde var dog kun d. 9. og 16., som var 3.2 ° for kolde. I sidste Tidøgn var Vejret regnfuldt med fremherskende sydvestlige Vinde; i dette Tidsrum var Dagene d. 21.—25. meget milde, gennemsnitlig 4 ° mildere end normalt, medens d. 28. og 29. med nordlige Vinde var ca. 4 ° for kolde. Hele Maanedens Middeltemperatur var omtrent normal. Nattefrost forekom paa alle Stationer i Jylland med Undtagelse af enkelte Kyststationer; den indtraf især omkring d. 10., d. 15.—20. og d. 29.—30. og naaede til ca. 3—5 °; paa Øerne havde mange Stationer ingen Nattefrost og de øvrige Stationer kun enkelte Gange; Frosten naaede paa Fyn til ca. 2 °, paa Sjælland til ca. 4 °. Nedbøren var normal i Thisted Amt, medens Hjørring, Ringkøbing og Ribe Amter havde 20—25 pCt. og de øvrige jyske Amter 30—60 pCt. mere end normalt; paa Øerne havde Maribo, Holbæk, Frederiksborg og Københavns Amter 10—15 pCt., Sorø og Præstø Amter 35—45 pCt., Fyn 55 pCt. og Langeland 80 pCt. mere Nedbør end normalt, medens Bornholm fik 25 pCt. for lidt. Nedbøren faldt d. 1.—3., 7. og paa næsten hver Dag i sidste Tidøgn, medens d. 8.—19. ud-

gjorde en overvejende tør Periode; fra d. 26.—30. faldt der Sne flere Steder i Jylland og paa et Par Stationer i Nordøstsjælland, iøvrigt faldt Nedbøren som Regn. Torden forekom paa 11 Dage, især i sidste Tidøgn; Uvejret var stærkt udbredt paa Øerne d. 26., i Jylland d. 27. samt i Vest- og Midtjylland d. 31.

November 1911 havde en Middeltemperatur, der gennemsnitlig var 1.3° højere end normalt. De to første Tidøgn i Maaneden udgjorde med fremherskende sydvestlige Vinde en regnfuld og mild Periode med Dagsmidler, der gennemsnitlig var 2.7° over Normalen; særlig milde (3—5° for milde) var d. 4., 5., 8. og alle Dagene fra d. 13. til d. 19. Efter at et lavt Lufttryk d. 20. havde bevæget sig fra Nordsøen hen over Danmark til Østersøen, drejede Vinden i Nord og senere i Øst, hvorfor Dagene d. 21.—27. blev kolde; d. 23. og 24. var endog $4^1/_2$—5° for kolde med en Nattefrost, som i Jylland naaede indtil ca. 6—9° og paa Øerne indtil ca. 5°; Nattefrost indtraf iøvrigt ikke hyppigt og væsentlig kun i sidste Tidøgn. Over store Strækninger af Landet indtraf Storm d. 1., 4., 5. og 6. fra Retninger omkring Sydvest og Vest, d. 20. fra Nord og d. 26. fra Østsydøst; Stormen d. 5. og 6. var mange Steder orkanagtig og anrettede betydelige Ødelæggelser; den skyldtes et meget lavt Lufttryk, som fra Atlanterhavet bevægede sig hen over Havet mellem Skotland og Færøerne til Mellemskandinavien og den botniske Bugt. Nedbøren var meget rigelig; i Jylland, det nordlige Sjælland og paa Samsø var den endog ualmindelig stor for en November Maaned; i hele Landet faldt der gennemsnitlig 103 Millim. (normalt 50 Millim.). I Sammenligning med Normalen havde Bornholm, Maribo og Præstø Amter 35—45 pCt. og Sorø Amt, Langeland, Fyn og Ribe Amt 60—90 pCt. for meget; de øvrige jyske Amter samt Holbæk,

Frederiksborg og Københavns Amter havde mere end det dobbelte og Viborg Amt endog mere end det tredobbelte af Normalen; siden regelmæssige Nedbørsmaalinger paabegyndtes i 1861, har Hjørring, Vejle og Ribe Amter kun 1 Gang haft en endnu større Nedbør i November, nemlig i henholdsvis 1861, 1872 og 1910, medens alle de øvrige jyske Amter samt Samsø og Holbæk Amt ikke har haft en saa nedbørsrig November. Nedbøren faldt paa næsten hver Dag i Maanedens to første Tidøgn og ofte i betydelige Mængder; i sidste Tidøgn faldt der lidt Sne (især d. 21. og 22.), iøvrigt faldt Nedbøren som Regn. Torden hørtes paa 13 Dage i Tidsrummet d. 1.—16.; Uvejrene var stærkt udbredte over Landet d. 5.—7.

D e c e m b e r 1 9 1 1 var med ualmindelig hyppige sydlige Vinde meget mild med meget ringe Variation i Temperaturen fra Dag til Dag; kun paa et Par Dage var Temperaturen lidt under Normalen, medens alle de øvrige Dage gennemgaaende var milde; d. 1 6.—2 5. u d g j o r d e e n m e g e t m i l d P e r i o d e m e d D a g s m i d l e r, d e r v a r 3—$5^1/_2$ ° o v e r N o r m a l e n. Som Gennemsnit af Observationer ved Landbohøjskolen og i Tarm var Maanedens Middeltemperatur 3.2 ° eller ca. $2^1/_2$ ° højere end normalt; siden 1860, da regelmæssige Temperaturobservationer paabegyndtes paa ovennævnte Stationer, har December kun 3 Gange haft en højere Middeltemperatur, nemlig i 1873, 1898 og 1900 med henholdsvis 4.2°, 4.8 ° og 3.9 °. F r o s t f o r e k o m s j æ l d e n t; Landbohøjskolen havde saaledes kun 5 og Herning 6 Frostdage, medens det normale Antal for disse Stationer er henholdsvis 18 og 20; paa Øerne var der flere Stationer — væsentlig ved Kysterne —, som slet ikke havde Frost; i det Indre af Jylland naaede Frosten kun til ca. 7 °, i det Indre af Sjælland til ca. 5 °. Nedbøren var større end Normalen i hele Landet; Hjørring, Aalborg og Randers Amter havde saaledes ca. 50—60 pCt. og de øvrige Dele af Lan-

det ca. 15—40 pCt. mere end normalt; Nedbøren bestod hyppigst af Regn og faldt væsentlig d. 4., 6., 7., 11. og paa næsten hver Dag i Maanedens sidste Halvdel. Himlen var næsten altid overtrukken; i København skinnede Solen i hele Maaneden kun i 1 Time 55 Minutter, nemlig i 25 Minutter d. 1. og i 90 Minutter d. 31.

Januar 1912 var meget kold med en Middeltemperatur, der gennemsnitlig var 2° lavere end Normalen. Som Gennemsnit af Observationer ved Tarm og Landbohøjskolen var Middeltemperaturen for hele Maaneden ÷ 2.9°; siden 1861 har Januar dog 7 Gange haft en endnu lavere Middeltemperatur, nemlig i 1861, 67, 71, 79, 81, 91 og 1893 — lavest med ÷ 6.0° i 1893. Medens de 3 første Dage af Januar i Aar med vestlige Vinde var $4^1/_2$—7° mildere end normalt med Maksimumstemperaturer, der naaede op til 10°, var d. 6.—31. paa en enkelt Dag nær (d. 25.) kolde med Minimumstemperaturer, der i det Indre af Jylland gik ned til ÷ 21°, paa Fyn til ÷ $13^1/_2$° og paa Sjælland til ÷ $17^1/_2$°; særlig kold var Perioden d. 7.—11., i hvilken de enkelte Dage var 5—$11^1/_2$° for kolde, endvidere d. 27., der var 8° koldere end normalt. Frostdagenes Antal var stort og varierede i hele Landet mellem 24 og 29. Nedbøren var normal paa Bornholm og i Københavns Amt, medens Præstø, Frederiksborg og Aarhus Amter samt Langeland havde ca. 10—30 pCt. og de øvrige Dele af Landet 40—60 pCt. for lidt. Nedbøren faldt væsentlig i Maanedens første Uge og sidste Tredjedel, medens d. 7.—20. udgjorde en overvejende tør Periode; den faldt som Regn de 3 første Dage i Maaneden, iøvrigt som Sne. Et Snedække laa paa Markerne fra d. 5. til Maanedens Udgang.

Februar 1912 havde i sin første Halvdel Vinde overvejende omkring Øst og Sydøst, i sidste Halvdel Vinde

omkring Sydvest. De 6 første Dage i Maaneden var meget kolde med Dagsmidler, der laa indtil $15^1/_2{}^\circ$ under Normalen, og Minimumstemperaturer, der i det Indre af Jylland og Sjælland gik ned til $\div$ $24^1/_2{}^\circ$; de dannede en Fortsættelse af den store Kuldeperiode, der begyndte d. 6. Januar; af Kuldeperiodens 32 Dage var 18 mellem 3 og 10° og 4 endog mellem $11^1/_2$ og $15^1/_2{}^\circ$ for kolde; den koldeste Dag i hele Perioden var d. 3. Februar med et Dagsmiddel ved Landbohøjskolen paa $\div$ 15.6°; et saa lavt Dagsmiddel er siden 1861 overhovedet kun indtruffen 4 Gange paa denne Station, nemlig d. 17. og 18. Januar 1893 og d. 11. og 12. Februar 1871 — det laveste Dagsmiddel er $\div$ 19.0° d. 17. Januar 1893; hele Periodens Middeltemperatur var 5.1° under Normalen. Lignende Kuldeperioder om Vinteren er siden 1861 indtruffen en halv Snes Gange, hvoraf dog kun 2 i de sidste 20 Aar. I den øvrige Del af Februar i Aar fra d. 7.—29. var Temperaturen hyppigst noget over Normalen; særlig milde — $3^1/_2$—$5^1/_2{}^\circ$ for milde — var d. 27.—29.; hele Maanedens Middeltemperatur blev dog 1.2° for lav. Nedbøren var 30—55 pCt. over Normalen i Frederiksborg, Holbæk, Ringkøbing, Aalborg og Hjørring Amter, medens de øvrige Dele af Landet fik omtrent normal Nedbør; den faldt væsentlig d. 6.—7., 19.—20., 22.—23. og 26.—27. I første Halvdel af Maaneden faldt den væsentlig som Sne, i sidste Halvdel som Regn. Markerne var bedækkede med Sne fra 5. Januar til ca. 20. Februar — dog var Jorden flere Steder bar fra d. 8.—12. Februar.

Marts 1912 havde meget hyppige Vinde omkring Syd med meget mildt Vejr. Som Gennemsnit af Observationer ved Landbohøjskolen og i Tarm var hele Maanedens Middeltemperatur 4.0° eller 2.8° højere end normalt; siden 1861 har Marts kun 3 Gange haft en højere Middeltemperatur, nemlig

i 1882 (4.8 °), 1894 (4.2 °) og 1903 (4.7 °). I Aar indtraf kun 1 Dag med Temperatur lidt under Normalen (d. 12.), alle de øvrige Dage var gennemgaaende milde; særlig milde var de 10 første Dage i Maaneden, som sammen med de 3 sidste Dage i Februar udgjorde en sammenhængende meget mild Periode med Dagsmidler, der gennemsnitlig var 4 ° over Normalen, endvidere d. 22. og d. 26.—28., der var ca. 4—5½ ° for milde. Frost forekom sjældent; Landbohøjskolen havde saaledes kun 6, Herning 3 Frostdage, medens det normale Antal for disse Stationer i Marts er henholdsvis 20 og 21; Frosten naaede paa de koldeste Steder i Jylland til ca. 4—6 °, paa Fyn til ca. 3½ ° og paa Sjælland til ca. 4 °. Nedbøren var omtrent normal paa Sjælland, Fyn og i Randers og Hjørring Amter, medens de øvrige Dele af Landet havde ca. 20—35 pCt. for meget; den faldt væsentlig d. 3.—6., 16., 19.—22. og 25.—31. og bestod hyppigst af Regn. Torden hørtes paa 4 Dage; Uvejret var stærkt udbredt i Midtjylland d. 29.—30.

April 1912 var i sin første Halvdel gennemgaaende kold; Dagene d. 2. og d. 9.—13. var saaledes med nordøstlige Vinde 3—6 ° for kolde med en Nattefrost, der i Jylland naaede indtil ca. 6—9 °, paa Fyn og Sjælland indtil ca. 4—7 ° og paa Lolland-Falster indtil ca. 3—4 °; i sidste Halvdel af Maaneden var Vejret mildt (med Undtagelse af de 4 sidste Dage) og tørt med rigelig Solskin og rolige Vindforhold; d. 18.—26. udgjorde en meget mild Periode med Dagsmidler, der alle var mellem 4 og 5½ ° højere end Normalen, og Maksimumstemperaturer, der adskillige Steder naaede op over 20 °. De 3 sidste Dage var atter kølige med Nattefrost i Indlandet, saavel i Jylland som paa Fyn og Sjælland. Nedbøren var 50 pCt. for stor i Thisted Amt og 20—30 pCt. for stor i Aalborg, Viborg, Ringkøbing, Aarhus og Holbæk Amter, medens Odense Amt fik 20 pCt.

for lidt og de øvrige Dele af Landet omtrent normal Nedbør; den faldt væsentlig d. 4, 6.—9., 11. og 13., medens d. 14.—28. som ovenfor omtalt udgjorde en tør Periode. Nedbøren faldt ofte — især fra d. 9.—12. — som Sne, som imidlertid hurtigt smeltede. Solskinstimernes Antal var ca. 200.

Maj 1912 havde med meget hyppige vestlige og nordvestlige Vinde en Middeltemperatur, der gennemsnitlig var 0.7 ° lavere end Normalen. De første 25 Dage i Maaneden havde Dagsmidler, der snart var lidt over, snart lidt under Normalen, medens der i dette Tidsrum hverken indtraf særlig varme eller særlig kølige Dage; de sidste 6 Dage i Maaneden var kølige med Dagsmidler, der gennemsnitlig var $2^1/_2$ ° for lave. Nattefrost forekom nogle Gange især i Begyndelsen af Maaneden (indtil d. 6) paa de fleste Indlandsstationer i Jylland samt paa enkelte Stationer paa Øerne; i Søndersted ved Holbæk og Dalen ved Birkebæk Plantage indtraf sidste Nattefrost henholdsvis Natten til d. 15. og d. 22.; Frosten naaede paa de koldeste Stationer til ca. 2—3 °. Nedbøren var 15—35 pCt. over Normalen paa Fyn, Samsø, Lolland-Falster og i Ribe og Præstø Amter, medens de øvrige sjællandske Amter, Bornholm, Randers, Viborg og Ringkøbing Amter fik 15—25 pCt. for lidt. Nedbøren faldt paa det normale Antal Dage, fordelt over hele Maaneden, især d. 2., 6.—9., 16., 20.—21. og 27.—29. Torden forekom paa 10 Dage, men kun d. 11. og 29. var Uvejret stærkt udbredt over Landet.

Juni 1912 havde i sit første og sidste Tidøgn temmelig variable Vinde; i andet Tidøgn var vestlige og nordvestlige Vinde de fremherskende. De første 13 Dage i Maaneden svingede Temperaturen paa begge Sider af Normalen uden særlig kølige eller særlig varme Dage, naar undtages d. 1., som var 3.8 ° for kold, og d. 7., der blev 3.7 ° for varm; derefter fulgte en kølig Periode, d. 14.—21.,

med Dagsmidler, som gennemsnitlig var 3 ° for lave, og derpaa en varm Periode, d. 23.—29., der gennemsnitlig var 2 ° varmere end normalt. Nedbøren var meget stor — større end det dobbelte af Normalen — i Hjørring, Thisted og Aalborg Amter; Randers Amt og Bornholm havde 75 pCt. og Ringkøbing, Viborg, Frederiksborg, Holbæk og Svendborg Amter ca. 30—55 pCt. for meget, medens de øvrige Dele af Landet fik omtrent den normale Nedbør. Regnen faldt væsentlig d. 3.—7., 14.—16., 19.—20. og 29. Skymængden var stor og Solskinstimernes Antal lille. Torden forekom paa 20 Dage; Uvejret var stærkt udbredt over Landet d. 5.—8., 20. og 29.—30.

Juli 1912 var med fremherskende østlige og sydøstlige Vinde meget varm; som Gennemsnit af Observationer ved Landbohøjskolen og i Tarm var Middeltemperaturen for hele Maaneden 18.4 ° eller 2.3 ° højere end normalt; siden 1861 har Juli kun 1 Gang været varmere, nemlig i 1901, da Middeltemperaturen var 19.1 °. I Aar udgjorde d. 11.—30. en sammenhængende varm Periode med Dagsmidler, der gennemsnitlig var 3.8 ° over Normalen; af Periodens 20 Dage var 15 mere end 3 ° og 3 mere end 5 ° for varme. Nedbøren var ulige fordelt over Landet; medens Thisted og Aalborg Amter havde 30 pCt. og Holbæk, Sorø og Randers Amter endog 50—70 pCt. over Normalen, havde Hjørring, Aarhus, Ribe og Præstø Amter ca. 20—30 pCt. og Vejle Amt og Bornholm 50 pCt. for lidt. Regnen faldt væsentlig d. 1.—3., 18. og 28.—30., medens d. 4.—17. var en overvejende tør Periode. Regnbygerne var mange Steder meget stærke — indtil 77 Millimeter i et enkelt Døgn — og var hyppigt ledsagede af Torden. Uvejrene var stærkt udbredt over hele Landet d. 18. og d. 28.—30. og paa Øerne tillige d. 1., 3. og 9.

August 1912 havde med Vinde omkring Sydvest og Vest temmelig køligt og meget ustadigt Vejr. Kun paa nogle faa Dage — væsentlig d. 3., 4., 9., 10. og 11. — var Vejret overvejende tørt, medens der paa de øvrige Dage faldt Regn i Størstedelen af Landet — flere Stationer havde endog 25 Nedbørsdage. Nedbørsmængden var normal i Ribe Amt, iøvrigt var den stor i hele Landet; næsten hele Jylland, den midterste Del af Fyn, den østlige Del af Lolland, Størstedelen af Sjælland, Falster og Bornholm havde over 100 Millimeter; Hjørring og Aalborg Amter havde henholdsvis gennemsnitlig 181 og 153 Millim., en enkelt Station i Vendsyssel endog 220 Millim. I hele Landet faldt der gennemsnitlig 116 Millim., hvilket Tal dog siden 1861 er overskredet 4 Gange i en August Maaned, nemlig i 1877, 79, 81 og 91, da der faldt henholdsvis 127, 129, 117 og 157 Millim. I Sammenligning med Normalen havde Hjørring, Aalborg og Præstø Amter 90—115 pCt., Ringkøbing og Vejle Amter, Fyn og Bornholm 15—35 pCt. og de øvrige Dele af Landet 40—70 pCt. for meget. Regnen faldt flere Gange i betydelig Mængde — indtil 67 Millimeter i et enkelt Døgn — og var ofte ledsaget af Torden; Uvejrene havde stor Udbredelse over Landet d. 1., 14.—16. og 21. Hvad Varmeforholdene angaar, var Temperaturen oftest under Normalen, uden særlig kolde Dage; d. 8.—17. og 21.—29. udgjorde kølige Perioder med Dagsmidler, der gennemsnitlig var ca. $1^1/_2{}^\circ$ for lave. Hele Maanedens Middeltemperatur var ca. 1° under Normalen. Solskinstimernes Antal var usædvanlig lille, — København havde kun 50 Timers Solskin.

September 1912 havde med fremherskende nordvestlige Vinde usædvanlig køligt Vejr med Dagsmidler, der paa hver Dag i Maaneden var under Normalen; særlig kolde — $4^1/_2$—5° for kolde — var d. 19. og d. 24.—26. Hele Maanedens Mid-

deltemperatur blev 2.7 ° for lav. Som Gennemsnit af Observationer ved Landbohøjskolen og i Tarm var Middeltemperaturen 10.1 °, hvilket er en ualmindelig lav Middelvarme i September, i hvilken Maaned den plejer at ligge mellem 12 og 14 °; siden 1861 har den nemlig kun 9 Gange været under 12 °, 2 Gange under 11 ° og 1 Gang under 10 °; sidstnævnte Tilfælde indtraf i 1877 med 9.8 °. Nattefrost forekom paa mange Indlandsstationer i Jylland fra d. 25.—27.; den naaede de fleste Steder indtil ca. 1—3 °; paa Øerne er kun iagttaget Nattefrost i Søndersted ved Holbæk og i det Indre af Bornholm. Nedbøren var under Normalen i hele Landet undtagen paa Bornholm, hvor der faldt 70 pCt. for meget; Frederiksborg, Københavns, Præstø og Maribo Amter samt Langeland og Fyn havde 30—45 pCt. og de øvrige Dele af Landet 10—25 pCt. mindre end normalt. Regnen faldt væsentlig i første Tidøgn — især d. 2., 4.—7. og 9.—10. —, der dannede en Fortsættelse af den lange Regnperiode i August; de to sidste Tredjedele af Maaneden udgjorde en overvejende tør Periode. Torden forekom paa 12 Dage; d. 2.—3., 5. og 7.—10. var Uvejrene stærkt udbredte over Landet.

Af efterfølgende Tabeller viser Tabel 1 for hver Maaned i Landbrugsaaret 1911—12 Varmeafvigelsen fra en 40-aarig Normal, saavel for de 5 Grupper, hvori Landet sædvanlig inddeles i klimatisk Henseende, som for hele Landet samt for Bornholm, hvis Temperaturforhold ofte er afvigende fra de øvrige Landsdeles. Hele Landbrugsaaret fik omtrent normal Gennemsnitstemperatur, medens Middeltemperaturen for de enkelte Maaneder ofte afveg betydeligt fra Normalen; December og Marts var saaledes meget milde og Juli usædvanlig varm, medens Januar var meget kold og September usædvanlig kølig. Af længere Varmeperioder

Tabel 1. **Varmens Afvigelse fra Normalen.** (Celsius.)

	1911 Oktober	November	December	**1912** Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaneder
Vestjylland	— 0.2	+ 1.4	+ 2.2	— 2.2	— 1.1	+ 3.0	+ 0.8	— 0.6	+ 0.1	+ 2.4	— 0.8	— 2.4	+ 0.2
Østjylland	— 0.2	+ 1.4	+ 2.2	— 1.8	— 1.3	+ 2.9	+ 0.5	— 0.9	— 0.6	+ 1.5	— 1.8	— 2.8	— 0.1
Fyn	+ 0.1	+ 1.4	+ 2.3	— 1.7	— 1.0	+ 2.8	+ 0.5	— 0.8	— 0.1	+ 2.0	— 1.0	— 2.5	+ 0.2
Sjælland	+ 0.0	+ 1.2	+ 2.3	— 1.9	— 1.3	+ 2.7	+ 0.3	— 0.1	— 0.3	+ 1.8	— 0.7	— 2.6	+ 0.1
Lolland-Falster	+ 0.3	+ 1.2	+ 2.1	— 1.9	— 1.3	+ 2.5	+ 0.3	— 1.0	— 0.8	+ 1.3	— 1.4	— 3.1	— 0.1
Danmark	+ 0.0	+ 1.3	+ 2.2	— 1.9	— 1.2	+ 2.8	+ 0.8	— 0.7	— 0.3	+ 1.8	— 1.1	— 2.7	+ 0.1
Bornholm	+ 0.6	+ 1.0	+ 1.6	— 1.5	— 1.3	+ 2.4	+ 0.2	— 1.5	— 0.1	+ 2.2	— 0.4	— 2.1	+ 0.1

— paa mindst 10 Dage — forekom der i hele Landbrugsaaret 5, nemlig: d. 31. Oktober—20. November — ialt 21 Dage, hvoraf 10 var særlig milde —, d. 30. November—4. Januar — ialt 36 Dage, hvoraf 13 var særlig milde —, d. 17. Februar—1. April — ialt 45 Dage, hvoraf dog 2 adskilte Dage var indtil $^1/_2{}^0$ for kolde, medens 16 Dage var særlig milde —, d. 17.—26. April — ialt 10 Dage, hvoraf 9 var meget milde —, og endelig d. 6.—30. Juli — ialt 26 Dage, hvoraf 14 var særlig varme —. Af Kuldeperioder (paa mindst 10 Dage) indtraf 3, nemlig: den store Frostperiode, d. 6. Januar—6. Februar — ialt 32 Dage, hvoraf 22 var mindst 3^0 for kolde, 11 mindst 5^0 for kolde og 4 endog mellem $11^1/_2{}^0$ og $15^1/_2{}^0$ for kolde —, endvidere d. 8.—17. August — ialt 10 Dage, hvoraf dog ingen var særlig kølige —, og endelig d. 21. August—30. September — ialt 41 Dage, hvoraf dog 1 Dag var ca. $^1/_2{}^0$ for varm, medens 8 var særlig kølige.

Tabel 2 indeholder Antallet af Dage med Frost, med Nedbør og med Taage samt Luftens Fugtighedsgrad og Skymængden for hele Landet som Gennemsnit af Observationer fra ca. 30 Stationer, saavel i Landbrugsaaret 1911—12 som Normalen for 32 Aar (1874—1905). Tabellen viser, at Frostdagenes Antal var meget lille i November, December og Marts, medens Januar og April havde noget over det normale Antal; hele Aaret fik kun ca. 75 pCt. af det normale Antal. Nedbørsdagenes Antal var lille i Juli, stort i November, Marts og August. Taage forekom kun sjældent i de fleste Maaneder. Skymængden var ofte stor; i April og Juli var den dog ca. 20 pCt. for lille.

Tabel 3 viser Nedbørens Mængde i Millimeter for hvert Amt o. s. v. I hele Landbrugsaaret fik Danmark gennemsnitlig 742 Millim., hvilket er 22 pCt. mere end normalt (den anvendte Normal er Middelnedbøren for Aarene 1874—1905); siden 1861 har intet Landbrugsaar haft saa stor Nedbør; det Aar, der

Tabel 2.

	Frostdage		Nedbørsdage		Taagedage		Fugtighedsgrad i pCt.		Skymængde (0—10)	
	1911—12	Normal	1911—12	Normal	1911—12	Normal	1911—12	Normal	1911—12	Normal
Oktober	2	3	16	17	3	6	85	86	6.0	6.5
November	5	10	20	14	5	9	88	89	8.0	7.1
December	**6**	18	17	15	11	11	91	91	8.9	7.6
Januar	**27**	22	10	13	8	13	87	91	6.6	7.2
Februar	22	21	12	12	**18**	11	91	90	8.2	7.0
Marts	**5**	19	18	13	9	11	87	87	7.6	6.3
April	9	7	10	11	3	7	77	80	4.5	5.7
Maj	1	1	12	11	2	4	76	75	6.3	5.1
Juni	»	»	13	10	4	3	81	75	**6.4**	4.9
Juli	»	»	8	13	1	3	77	77	4.5	5.5
August	»	»	20	15	»	3	84	80	**7.4**	5.5
September	»	»	11	14	»	4	81	84	5.2	5.3
Alle 12 Maaneder	77	101	167	158	64	85	84	84	6.6	6.1

Tabel 3. **Nedbør.** (Millimeter.)

	1911 Oktober	November	December	1912 Januar	Februar	Marts	April	Maj	Juni	Juli	August	September	Alle 12 Maaneder
Hjørring ... Amt	93	130	72	20	38	39	39	38	97	51	181	54	85
Thisted .... »	93	164	80	19	44	57	55	43	91	85	134	61	92
Ringkøbing. »	103	156	72	27	49	49	46	37	71	63	110	67	85
Ribe ..... »	114	116	68	23	39	53	39	49	53	50	100	64	76
Viborg ..... Amt	100	151	67	23	37	48	45	35	75	72	121	50	82
Aalborg .... »	96	127	77	25	47	49	44	39	98	85	153	42	88
Randers.... »	118	127	71	22	32	35	39	31	82	105	134	45	84
Aarhus .... »	111	131	67	31	37	51	47	40	58	53	124	48	79
Vejle ..... »	118	117	68	23	39	54	37	46	47	40	117	52	75
Samsø.....	84	114	57	19	40	29	35	48	44	86	88	35	67
Odense..... Amt	114	93	58	21	31	43	28	47	50	59	92	34	67
Svendborg.. »	130	85	69	26	34	48	32	55	69	71	97	40	75
Langeland	123	73	57	24	34	49	31	54	63	62	89	28	68
Holbæk .... Amt	73	93	50	20	36	34	33	27	55	107	103	44	67
Sorø ..... »	91	78	52	23	28	39	28	48	49	98	104	39	67
Frederiksborg »	69	101	50	27	36	32	32	27	59	80	130	31	67
Københavns »	77	88	54	34	34	39	38	31	51	61	133	33	67
Præstø .... »	103	72	50	26	30	46	36	44	48	57	135	37	68
Maribo..... Amt	88	64	53	20	32	47	36	55	63	65	107	35	66
Vestjylland	101	142	73	22	43	50	45	42	78	62	131	62	84
Østjylland	109	131	70	25	38	47	42	38	72	71	130	47	82
Fyn.....	113	91	60	23	35	42	32	51	57	70	92	34	69
Sjælland.....	83	86	51	26	33	38	33	35	52	81	121	37	67
Lolland-Falster..	88	64	53	20	32	47	36	55	63	65	107	35	66
Danmark 1911—12	99	103	61	23	36	45	38	44	64	70	116	43	74
Normal (32Aar)	75	50	47	40	32	39	34	41	46	67	79	59	60
Afvigelse i pCt.	+32	+106	+30	−42	+13	+15	+12	+ 7	+39	+ 4	+47	−27	+2
Bornholm	54	73	57	37	31	39	32	24	67	26	112	91	64

kommer højest, er Landbrugsaaret 1909—10 med 727 Millim.; derefter kommer Landbrugsaarene 1878—79, 1865—66 og 1876—77 med henholdsvis 717, 702 og 700 Millim. Hvad de enkelte Landsdele angaar, havde Hjørring, Aalborg og Randers Amter ca. 40—50 pCt., Thisted, Ringkøbing, Viborg, Aarhus og Holbæk Amter samt Langeland og Samsø ca. 25—35 pCt., Ribe, Vejle og Odense Amter ca. 5—10 pCt. og de øvrige Landsdele 15—20 pCt. mere Nedbør end normalt. Det ses af Tabellen, at der i adskillige Maaneder var betydelige Afvigelser fra de normale Forhold; November og August havde saaledes meget stor, Januar meget lille Nedbør. Hvad Aarstiderne angaar, fik hele Landet i Efteraaret (September i forrige Landbrugsaar, Oktober og November) trods den regnfattige September gennemsnitlig 24 pCt. mere end normalt; Nedbøren var dog i denne Aarstid noget ulige fordelt over Landet, idet Lolland-Falster havde 5 pCt. for lidt, medens Sjælland havde ca. 20, Fyn og Vestjylland ca. 30 og Østjylland 45 pCt. for meget. Vinteren (December, Januar og Februar) og Foraaret (Marts, April og Maj) havde lidt over den normale Nedbør. S o m m e r e n (Juni, Juli og August) v a r m e g e t n e d b ø r s r i g; hele Landet fik saaledes gennemsnitlig 250 Millimeter eller 30 pCt. mere end normalt; siden 1861 har Sommeren dog 4 Gange haft en endnu større Nedbør, nemlig i 1877, 79, 82 og 91; væsentlig større end i Aar har Sommernedbøren dog kun været 2 Gange: i 1879 med 304 Millim. og 1891 med 274 Millim. I Aar var det Juni og August, der havde stor Nedbør — henholdsvis 39 og 47 pCt. for meget —, medens Juli kun havde 4 pCt. over Normalen; i 1879 var Nedbøren stor i alle 3 Sommermaaneder — Juni havde saaledes 78, Juli 40 og August 63 pCt. for meget; i 1891 havde Juni 35 pCt. for lidt, medens Juli havde 30 og August endog 99 pCt. mere end normalt. Af de enkelte Landsdele fik i Sommer Aarhus, Vejle og Odense Amter omtrent normal Nedbør, medens Thisted, Randers og Holbæk Amter havde 50—65 pCt., Hjørring og Aalborg Am-

ter endog 75—80 pCt. og de øvrige Dele af Landet 20—40 pCt. mere end normalt. Under den store Regnperiode — paa 45 Dage —, som begyndte d. 28. Juli, og som med faa og kortvarige Afbrydelser varede til d. 10. September, havde Hjørring Amt gennemsnitlig 248 Millim., Thisted Amt 235, Aalborg Amt 212, Ringkøbing og Randers Amter ca. 195, de øvrige jyske Amter samt Præstø Amt og Bornholm ca. 185, Fyn 140 og Lolland-Falster og de sjællandske Amter (med Undtagelse af Præstø Amt) 150—175 Millim.; af de enkelte Stationer havde Tornby ved Hjørring den største Nedbør, nemlig 310 Millim. Nedbørsdagenes Antal naaede i dette Tidsrum paa flere Stationer i Jylland op til 39, paa Sjælland til 36, paa Fyn til 34, paa Lolland-Falster til 33 og paa Bornholm til 30.

Tabel 4 angiver Vindhyppigheden i Procent, saavel i de enkelte Maaneder som i hele Landbrugs-

Tabel 4. **Vindhyppighed for hele Landet.** (Procent.)

	N.	NØ.	Ø.	SØ.	S.	SV.	V.	NV.	Stille
Oktober 1911	7	10	**16**	**15**	10	14	11	12	5
November —	3	9	10	12	15	**27**	16	5	3
December —	4	3	6	**28**	**29**	13	7	7	3
Januar 1912	6	7	18	**24**	9	9	12	9	6
Februar —	5	9	15	**19**	11	**19**	12	5	5
Marts —	»	1	8	**22**	**21**	**24**	15	7	2
April —	14	15	12	9	5	10	14	15	6
Maj —	6	4	8	10	5	10	**26**	**27**	4
Juni —	4	5	8	15	11	15	**23**	12	7
Juli —	6	8	16	**18**	9	12	12	8	11
August —	4	2	4	8	14	**22**	**26**	16	4
September —	13	11	10	9	5	8	16	**24**	4
Alle 12 Maaneder	6	7	11	16	12	15	16	12	5
Normal (32 Aar)	6	9	11	12	10	16	19	13	4

aaret; dette havde omtrent den normale Vindfordeling, naar undtages et Overskud paa 4 pCt. for de sydøstlige Vinde, hvilket væsentlig hidrørte fra, at Vinden i Vintermaanederne samt i Marts, Juni og Juli hyppigt blæste fra denne Retning. Maj havde et Overskud paa 22 pCt., Juli et Underskud paa 28 pCt. for de vestlige og nordvestlige Vinde tilsammen; i September blæste Vinden meget hyppigt fra Retninger omkring Nordvest, medens sydlige Vinde var sjældne.

Solskinstimernes Antal beløb sig i hele Landbrugsaaret kun til 1121 som Gennemsnit af 3 Stationer (København, Søllinge — omtrent midt i Fyn — og Bovbjerg Fyr); heraf faldt 865 Timer i Tidsrummet April September inkl. Til Sammenligning skal anføres, at Middeltallet for de sidste 10 Landbrugsaar er 1323 Timer, hvoraf 1052 i April—September. I Aar havde Sommeren (Juni, Juli og August) kun 407, August endog kun 61 Solskinstimer. Landbrugsaaret 1902—03 havde dog endnu mindre Solskin end sidste Landbrugsaar, nemlig ialt 1000 Timer, hvoraf 820 i April—September. Sommeren har derimod ikke i de sidste 10 Aar haft saa lidt Solskin som i Aar.

†

A. Svendsen.

Født 26. Novbr. 1843 — Død 1. Novbr. 1912.



Ved forhenværende Forstander *Anders Svendsens* Død har den danske Landbrugsskole mistet en af sine bedste Mænd. I 25 Aar, fra September 1871 til 1. Oktober 1896, ledede han Tune Landboskole og udrettede som Lærer en frugtbringende Gerning. Samstemmende Udtalelser fra mangfoldige af hans Elever vidner om hans sjældne pædagogiske Evner. I eminent Grad forstod han at fange de Unges Interesse og indpode dem noget af sit eget friske Syn paa Livet og Landbrugets Fremtid, at vække deres Energi og Virkelyst og aabne deres Sind for Livets ideale Sider.

Ogsaa som Landbrugsforfatter ydede han noget fremragende. Han har saaledes (sammen med Lærer *Chr. Christensen*) udgivet et »Mælkeriregnskab«, i 1878 udgav han et »Fodringsregnskab« og 10 Aar senere en lille »Vejledning ved Fodermidlernes Anvendelse til Malkekvæg«, og i Fagpressen, navnlig i »Vort Landbrug«, skrev han i tidligere Aar en stor Mængde fortrinlige Afhandlinger. Hans 2 Hovedværker, der er en Berigelse af dansk Landbrugslitteratur, er »Fodringslæren« (1886) og »Kvægavl og Kvægopdræt« (1893), der begge er udkomne i flere Oplag. Navnlig det første Skrift var et for sin Tid fremragende Arbejde.

Statskonsulenternes Indberetninger for Aaret 1911.

VI.

(Sidste Afsnit.)

Beretning fra Statskonsulent i Plantekultur *K. Hansen.*

Meget har jeg ikke at berette om for Aaret 1911. Ikke fordi det har skortet paa Arbejde eller at man ikke har villet benytte den Bistand, som jeg har kunnet yde. Tværtimod var jeg saa optaget i dette Aar, som næppe i noget tidligere. Men skulde jeg gøre udførlig Rede for min Virksomhed i det forløbne Aar, vilde min Redegørelse væsentlig blive en Gentagelse af, hvad jeg har haft at meddele i de foregaaende Aar. Adskilligt af, hvad jeg er kommen i Berøring med, findes desuden omtalt i min Oversigt over Planteavlen 1911 (Tidsskrift f. Landøk. 1912, S. 537 o. flg.).

Min Foredragsvirksomhed formede sig meget nær som i 1910. Dog var Antallet af Foredrag noget mindre, nemlig 76, hvortil kommer ca. 50 foredragsmæssige Forklaringer for større Selskaber, der besøgte Stedet her, samt som sædvanlig en Del Foredrag ved det her afholdte Kursus i Rodfrugtdyrkning og ved Landboskolens almindelige Kursus. Af Udvalgs- og andre Forhandlingsmøder deltog jeg i ca. 80. Jeg var paa kortere eller længere Rejser ca. 200 Dage.

Det samlede Antal Besøgende ved de herværende mig vedrørende Virksomheder var noget over 8000. Af disse besøgte, saa vidt jeg kan afgøre det, omkring 5000 Forsøgsstationen.

Som sædvanlig bistod jeg ved en Del Planteavlsudstillinger i Landbo- og Husmandsforeninger. Jeg kan gentage, hvad jeg bemærkede i min Beretning for 1910, at der i Landboforeningerne nærmest er Tilbagegang i Interessen for Planteavlsudstillinger. Dette er vistnok en Fejl, men muligvis kunde der med Fordel indføres visse Reformer i denne Virksomhed. I Husmandsforeningerne, i hvert Fald paa Sjælland, er Interessen for Udstillinger stigende. Men da disse Foreninger kun raader over yderst smaa Midler til dette Øjemed, og de ikke kan udsætte sig for et nævneværdigt Underskud, og da det desuden ikke sjældent her skorter paa det rette Blik for, hvad saadanne Udstillinger skal omfatte, hvorledes Materialet skal tilvejebringes og hvorledes det skal ordnes, bliver Resultatet ikke altid fuldt tilfredsstillende. Der er dog ikke Tvivl om, at de som Helhed stifter megen Nytte. Men en fornuftig Samvirken mellem Landbo- og Husmandsforeningerne paa dette Omraade vilde, som jeg tidligere har paapeget, absolut være af det gode for begge Parter. Det kan kun beklages, at der er saa ringe Tilbøjelighed til Samarbejde her. Det synes, at Husmandsforeningerne jævnlig er besjælede af en rigelig stærk Trang til at være sig selv. Denne Selvstændighedstrang er i og for sig forstaaelig; men det vilde være klogt og ligge i Husmandsforeningernes og Husmændenes egen Interesse ved passende Lejligheder at lægge Baand paa denne Tilbøjelighed. Og Landboforeningerne kunde og burde gøre noget for at udjævne den paa unaturlig Maade opstaaede Kløft mellem de smaa og de større Jordbrugere. Hist og her spores der dog glædelige Bestræbelser i denne Retning. — Vedrørende Udstillingsvirksomhed har jeg i det forløbne Aar haft en Del Arbejde

med Forberedelserne til den paatænkte store sjællandske Planteavlsudstilling i Forbindelse med Dyrskuet i København.

Skriftlige og telefoniske saavel som personlige Henvendelser fandt som sædvanlig Sted i meget stort Antal. Navnlig benyttes Telefonen i stærkt stigende Grad udefra. Besøg hos Landmænd fandt Sted i større Udstrækning end i noget tidligere Aar, dels for at bistaa dem ved Omordning af Driften, dels for at besigtige enkelte Marker. Navnlig foranledigede de talrige helt eller halvt mislykkede Udlægsmarker talrige Anmodninger om Besøg.

Efter Anmodning af Det Classenske Fideikommis bistod jeg ved Planlægning og Ordning af forskellige Planteavlsforsøg, der for Fideikommisets Bekostning og under Inspektør *H. J. Rasmussens* Ledelse blev iværksat paa Næsgaard paa Falster. — Enkelte Foreninger bistod jeg ved Ordning af Landbrugsbiblioteker. Der synes at være vaagnende Interesse for denne nyttige Sag, som jeg paa forskellig Maade er kommen i Berøring med.

Som sædvanlig har Forsøgsvirksomheden optaget en meget væsentlig Del af min Tid og mit Arbejde. Enkelte særlige Opgaver paa dette Omraade fremtraadte i det afvigte Aar. Efter Opfordring af Københavns Amts Landboforening paabegyndte Forsøgsstationen saaledes i Foraaret 1911 Forsøg til Undersøgelse af københavnsk Dagrenovation, behandlet efter et i flere udenlandske Storbyer anvendt Princip. Forberedelserne hertil krævede adskillige Forhandlinger og Forundersøgelser. Forberedelser til et paatænkt Forsøg med Brødbagning af forskellige Rugsorter, navnlig Brattingsborg- og Petkus-Rug, gav mig meget at bestille med Indsamling af herhenhørende Oplysninger, Forhandlinger med Møllere og Bagere o. s. v. — En omfattende Prøve med Tærskemaskiner, som Landhusholdningsselskabets Maskinudvalg afholdt paa den af Forsøgs-

stationen forpagtede Virumgaard, stillede visse Krav til min Tid.

Af skriftlige Arbejder, som har optaget mig i det forløbne Aar, skal jeg nævne følgende: I Forening med nu afdøde Konsulent *M. L. Mortensen* udarbejdede jeg »Beretning om Dyrkningsforsøg med Rugsorter« (63. Beretning fra Statens Forsøgsvirksomhed) og en dertil knyttet »Meddelelse« (Nr. 41). For Bryggeriforeningen udarbejdede jeg et lille Skrift: »Vejledende Bemærkninger om Avl af Maltbyg«. »Landbrugets Kulturplanter«, som jeg nu udgiver i Forening med Landbrugslærer *O. Christensen* (tidligere Landbrugslærer *Chr. Christensen*) udkom (dog først i Begyndelsen af 1912) i 8. Udgave. Omarbejdelsen krævede et betydeligt Arbejde. Til Tidsskrift for Landøkonomi skrev jeg i Fortsættelse af mine tidligere Aarsoversigter »Planteavlen 1910«, og i Konsulentberetningen findes Beretning om min Konsulentvirksomhed i 1910. Nærmest til Brug for Besøgende affattede jeg en lille Redegørelse: »Forsøgsstationen ved Lyngby«. Af »Husmandens Haandbog« udkom under min Redaktion 11 Hefter, nemlig: *N. A. Hansen:* Staldgødningen, *K. A. Jørgensen:* Roefrøavl, samme: Frøavl af vore Græsmarksplanter, *N. P. A. Bauditz:* Læ- og Hegnsplantning, *M. L. Mortensen:* Skadedyr, *A. Madsen:* Haveplanternes Fjender, *W. A. Kock:* Fjerkræavlen, *N. B. Nielsen:* Husmandens Frugthave, *S. Holm:* Husdyrholdet, *J. C. A. Schwarz-Nielsen:* Husmands-Hesten. Til »Landbrugets Ordbog« skrev jeg talrige større og mindre Artikler.

Beretning fra Statskonsulent i Havebrug *W. Riedel.*

Om min Virksomhed i 1911 tillader jeg mig herved at meddele følgende:

Af Aarets Dage er 122 medgaaet til Rejser, deraf 27 Dage til Rejser i Forsøgsøjemed, dels til Anlæg og Optagning af Forsøg, men 10 Dage er særlig anvendt til Rejser for at undersøge Arealer til en fast Forsøgsstation for Havebruget. 46 Rejsedage faldt paa Foredrag, 30 paa forskellige Møder i Haveselskaberne og de landøkonomiske Foreninger. I Aarets Løb holdt jeg 77 Foredrag i Foreninger, ved Kursus og ved forskellige Foreningsmøder. Udstillinger forekom ikke saa talrigt som tidligere; jeg medvirkede ved en Frugtudstilling i Aarhus og en Havebrugsudstilling i Mørke, og jeg besøgte Planteavlsudstillingen i Viborg.

Min Korrespondance har omfattet ca. 600 Breve og Forsendelser. En meget stor Del af Besvarelserne har handlet om Spørgsmaal vedrørende Bekæmpelsen af Sygdomme i Havebruget, og dette er betegnende for det voksende Arbejde, der af Haveejere nu lægges ind paa at afværge de Tab, som Svampeangreb forvolder, særlig i Frugthaverne. Af skriftlige Arbejder har jeg i 1911 udarbejdet Det jyske Haveselskabs Beretning om Selskabets Dyrkningsforsøg med Stammer af Køkkenurter, og for Selskabet har jeg ogsaa opgjort de Udbyttetal, der i en Aarrække var samlede fra Frugthaven ved Balskov, og hvis Hovedresultater foreligger i Nr. 1 og 3 1912 af Tidsskriftet »Haven«. Jeg har, som i foregaaende Aar, ledet Haveselskabets Forsøg i Forbindelse med Selskabets Forsøgsudvalg.

Dyrkningsforsøgene med Stammer af Køkkenurter sluttedes i 1911 med en toaarig Forsøgsperiode, hvor danske Stammer af Amager-Hvidkaal og nogle Stammer af Havekarotter deltog i et officielt Forsøg. Af de 15

Hvidkaalsstammer kom 3 i 1. Klasse. Forskellen mellem disse og ringere Stammer viste sig saa stor, at den i enkelte Tilfælde er beregnet til 2—3 og over 400 Kr. brugbar Kaalværdi pr. ha. Forskellen kan hidrøre baade fra Krydsningsfejl og Bygningsfejl, udviklede gennem Misgreb i Forædlingen, hvorom saavel Forsøgstallene som Beskrivelserne fortæller nærmere. Lige saa formaalstjenligt som det er, at der ved saadanne Forsøg udpeges fortrinlige Stammer, lige saa heldig er Paavisningen af de daarlige Stammer, idet Frøavlerne lader saadanne gaa ud af Forædling og Frøavl og derved fritager Forbrugerne for en Del Frø af mindre Avlsværdi.

Disse Forsøg fortsættes med danske Stammer af Rødkaal og Rosenkaal i en toaarig officiel Forsøgsperiode i 1912—13. Desuden er forberedt Forsøg med Stammer af tidlige og middeltidlige Ærter, som man senere vil optage i et officielt Forsøg.

Det skorter paa forsøgsuddannet Medhjælp i disse Forsøg, en Mangel, som dog til Dels tør ventes afhjulpet, naar en fast Forsøgsstation kommer i Gang, hvor disse Forsøg faar deres faste Hjemsted, foruden at de udstationeres. Paa et andet Punkt trænger disse Forsøg til Udvikling, idet Beretningerne burde ledsages af et rigere og bedre Billedstof, end Tilfældet er. Mange ydre Egenskaber hos Haveplanterne, som Form, Bygning og Ensartethed er ofte meget afgørende for Køkkenurternes Dyrkningsværdi, mere end Masseudbyttet, og systematisk udvalgte Afbildninger kan bidrage meget til en fuldstændig Bedømmelse af Stammernes Forhold, i Forbindelse med Tal og Beskrivelser, og gøre hele Resultatet mere tilgængeligt. Men ogsaa denne Forbedring i Forsøgene vil der maaske findes Udvej for paa en fast Forsøgsstation, hvor Plantematerialet bliver tilgængeligt for hyppigere og grundigere Iagttagelser og hvor Materialet til Billedstof derfor bedre kan udsøges, forbedres og sammenlignes.

Forsøg af lignende Art foretages af andre Foreninger,

saaledes af Østifternes Haveselskab og Alm. dansk Gartnerforening; snart er det Stammeforsøg, snart Sortsforsøg, og Resultaterne offentliggøres til forskellige Tider og i to forskellige Tidsskrifter, »Haven« og »Gartnertidende«. Denne Spredning af Arbejdet haaber man stadig at faa afløst af Samarbejde, og nogle Tegn har ogsaa vist sig til, at dette snart skal lykkes. Netop Forsøg med Stammer og Sorter trænger til Fællesskab i Plan og Ledelse, men dette mangler endnu. I Stedet for provinsielle Forsøg burde det være Landsforsøg. Der, hvor man arbejder paa Oprettelsen af faste Forsøgsstationer for Havebruget, een paa Østkysten af Jylland, som Det jyske Haveselskab forbereder, een i Vestjylland ved Ribe Amts vestre Landboforeninger og een paa Fyn ved De samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift, synes man at være paa Veje til Fællesskab om Stammeforsøgene, og efterhaanden samles man forhaabentlig fra alle Sider om at gøre disse Forsøg saa almengyldige, som kun forudgaaende Samraad om Plan og Ledelse kan gøre dem.

Frugtavlsforsøgene paa en fast Forsøgsstation i en af Jyllands Frugtegne synes at møde nogen Vanskelighed deri, at et ensartet stort Forsøgsareal ikke er nemt at finde af tilfredsstillende Beskaffenhed paa Østkystens lermuldede Jorder. Da det særlig er Sortsforsøgene, som stiller saa store Krav til Plads — der har været beregnet 8—10 ha alene til disse — er der næppe andet at gøre, end at sætte Fordringerne til disse Forsøgs Omfang betydeligt ned og at dele dem. Dette kan ogsaa lade sig gøre, i det mindste saaledes, at Forsøg med Frugttræarterne skilles fra Forsøg med Frugtbuskenes Sorter. Men en god Løsning af Pladsspørgsmaalet, under Hensyn til nødvendige Arealbesparelser, opnaas endnu bedre, naar alle Forsøgsplaner udarbejdes i Samraad mellem alle Forsøgssteder. Det bliver da muligt med et vist Antal Fællessorter, der indgaar i alle Forsøg, at sætte Antallet af de særlige Sorter, som den

paagældende Landsdel er særlig interesseret i, noget ned. Det vil i hvert Tilfælde gaa saaledes, at en vis Nøjsomhed foreløbig maa blive herskende i de Sortsforsøg med Frugttræer og Frugtbuske, som planlægges. Nødvendigheden heraf ligger allerede i det store Antal Sorter og i de forholdsvis smaa Midler, der foreløbig findes til Havebrugsforsøg.

Hovedsagen i Øjeblikket er, at man kan sige om Havebruget, at det er i Færd med at søge sin værdifuldeste Støtte i Dyrkningsforsøg, at man arbejder herpaa fra flere Sider og at selve de Forsøgsarbejder, som er i Gang, er begyndt at virke samlende paa Kræfter, Midler og Ledelse. Foruden det fælles Forsøgsudvalg, som de tre Haveselskaber og Gartnerforeningen i sin Tid har nedsat, har man nu ogsaa mellem de Forsøgsvirksomheder for Havebruget, som de fynske Landboforeninger, Ribe Amts vestre Landboforeninger og Det jyske Haveselskab er inde paa, indledet Samraad om Forsøgsarbejdet og de faste Forsøgsstationers Opgaver. Man opnaar gennem Samraad at fordele Opgaver, hvis Løsning slet ikke er nødvendig paa flere Steder paa en Gang; der er Forsøg, som Beskæringsforsøg m. fl., som vilde faa en tilstrækkelig almengyldig Løsning i første Omgang paa et enkelt Forsøgssted, eller ganske faa, og hvor det vilde være Spild af Penge og Kræfter at anlægge dem paa mange Steder. Andre Forsøg, som paavirkes stærkt af stedlige klimatiske Forhold, men endnu mere af forskellige Jordbundsforhold, maa udføres samtidig paa flere Steder for at Resultaterne kan blive nyttige i fuldt Omfang. Dertil hører Gødningsforsøg, Stammeforsøg m. fl. Men ved en forudseende Fordeling af disse Forsøg vil der ogsaa kunne spares Tid og Kræfter.

Gennem Samraad kan der tages Hensyn til de forskellige Ønsker, som bunder i særlige Dyrkningsinteresser og — Vilkaar i Landsdelene paa den ene Side — paa den anden Side til Forsøgsopgavernes Overkommelighed til enhver Tid, til Resultaternes længst mulige Række-

vidde og til Organisationernes Midler. Endelig er Samraad uundværligt for de Forsøgsledere og Medhjælpere, som arbejder med Forsøgene og som stadig behøver at lære af hinanden og at hjælpe hinanden. Det vilde sikkert være heldigt, om man, inden der fastslaas Planer for Forsøgene paa de faste Forsøgsstationer, naaede til et almindeligt Samraad om Forsøgsopgaverne i det hele. I 1912 vil det vise sig, hvor langt man naar i denne Henseende, hvor langt man er fremme i Forstaaelse af Samarbejdets Betydning og Nødvendighed paa dette for Havebruget saa vigtige Omraade.

Saa længe enkelte af Havebrugets Organisationer til at begynde med arbejdede med forholdsvis faa og smaa Forsøgsopgaver, er der god Mening i, at man arbejder hver for sig for at øve Kræfterne. Men naar der forberedes saa omfattende Planer, som to faste Forsøgsstationer, hver paa 15—25 ha, er hele Landets Havebrug stærkt interesseret i, at det foregaar under Medvirkning fra alle interesserede Sider.

Landbrugsforhold i England og Wales.

Den stærke Vandring fra Land til By, der tidligere fandt Sted i England og Wales, synes nu at være standset, og en Artikel i den af det internationale Landbrugsinstitut i Rom udgivne *Bulletin des Institutions Economiques et Sociales* beskæftiger sig med Grundene hertil.

En af Hovedgrundene, der har været medvirkende til atter at bringe det engelske Landbrug paa Fode, er den stadig voksende Efterspørgsel efter Produkter som Mælk og Fløde, Fjerkræ, Æg, Grøntsager, Frugter og Blomster. Bybefolkningens hurtige Tilvækst og de arbejdende Klassers forbedrede Livsvilkaar har skabt et stort og voksende Marked for denne Slags Produkter. Da den engelske Landbruger begyndte at fæste sin Opmærksomhed paa »Bierhvervene«, mødte der ham en stærk Konkurrence fra fremmede Lande, og det var ikke let for ham at afpasse sin Bedrift efter de nye Forhold og Betingelser. Men efterhaanden er det lykkedes for ham, og Landbrugets »Bierhverv« har nu taget et stærkt Opsving og gaar stadig frem.

Særlig er dette Tilfældet med Mejeribruget. Forbruget af frisk Mælk og Fløde (som af andre Mejeriprodukter) er gaaet stærkt frem, og hvad Mælkeforsyningen angaar, har der ikke været nogen alvorlig Konkurrence. Grevskabet Essex, der tidligere var korndyrkende, har nu næsten helt opgivet Kornavlen, medens Mejeribruget trives og sender uhyre Mængder af frisk Mælk til Øst-London. Overalt i England og Wales er Gennemsnitsantallet af Køer og Kvier pr. 1000 acres dyrket Land steget. Sammenligner man Tallet fra 1875—79 med det fra 1910, finder man, at det gennemsnitlige Antal i England er vokset fra 65 til 84 og i Wales fra 95 til 102.

Ogsaa andre Grene af Landbruget har været i stærk Udvikling. I Løbet af de sidste 31 Aar er saaledes Frugthave-Arealet vokset med 63.9 pCt., og medens Værdien af Fjerkræavlen (Fjerkræ og Æg) i 1878 blev beregnet til 6 Mill. £, var den i 1908 ca. 12 Mill. £. Denne Sum overstiger endog Kornproduktionens Værdi, der det nævnte Aar blev beregnet til 10.7 Mill. £.

Som det var at vente, har denne Udvikling af Landbrugets Bierhverv været ledsaget af en Udstykning af de store Ejendomme. Efter Landbrugsstatistikken af 1910 er i de sidste 25 Aar Antallet af Ejendomme paa over 300 acres aftaget med 1795. Derimod vokser stadig Tallet paa de mellemstore Ejendomme fra 50 til 300 acres. Fra 1885 til 1903 er i England og Wales disse Gaarde forøgede med 6016 og fra 1903 til 1910 med 205. Derimod er Tallet af Smaabrug indtil for faa Aar siden stadig aftaget. Fra 1891 til 1908 er Antallet af Ejendomme fra 1 til 40 acres gaaet ned med ialt 22000. Fra 1908 til 1910 har Bevægelsen derimod været den modsatte, og Smaabrugenes Tal er vokset med 1626. Dette Omslag skyldes dels Udviklingen af den intensive Kultur, dels Lovgivningen (*small holdings and allotments act* af 1907, jvnfr. nærv. Tidsskrift, 1907, S. 564 og 672).

En Grund til det engelske Landbrugs Fremgang maa fremdeles søges deri, at den nye Verdens Konkurrence ikke længer er saa stærk, som den har været.

I Nordamerikas forenede Stater gives der f. Eks. snart ikke mere jomfruelige Jorder. Industribefolkningens hurtige Udvikling har dér fremkaldt en Efterspørgsel efter Korn, der mere og mere lægger Beslag paa den hjemlige Produktion. Som en Følge heraf er Kornpriserne stegne noget i de senere Aar, hvad der kendelig har været til Fordel for de engelske Landmænd. Ogsaa den udenlandske Konkurrences Aftagen m. H. t. andre Produkter har haft sin Betydning. Den stærke Tilvækst, der har fundet Sted i Tysklands Industribefolkning, har t. Eks. medført, at en stor Del af de Æg, som tidligere Rusland og det sydøstlige Evropa sendte til England, nu gaar til Tyskland.

Foruden Loven om *small holdings and allotments* synes en anden Lov at faa stor Betydning, nemlig Loven af 1909 vedrørende Statshjælp til Landbrugets og andre Virksomheders

Udvikling og til Vejnettets Forbedring (*Development and Road Improvement Funds Act*, jvnfr. nærv. Tidsskrift, 1910, S. 382—83).

Denne Lov bestemmer, at der til Fremme af de i den nævnte Formaal fra 1. April 1911 i 5 Aar skal henlægges en halv Million £ (ca. 9 Mill. Kr.) aarlig, og at en kongelig Kommission skal tage nærmere Bestemmelse om Statstilskudets Fordeling. Der er i Aar udkommet en udførlig Beretning, der gør Rede for Kommissionens Virksomhed indenfor de forskellige Omraader, den omfatter: Land- og Skovbrug, Landets Afdræning, Transportforhold paa Landet etc. For Landbrugets Vedkommende er Hovedvægten lagt paa videnskabelige Undersøgelser og Landbrugsundervisningen. Det er Tanken at inddele Landet i 12 Kredse, hver med Forsøgsstationer og en højere Landbrugsskole. Kommissionen har endvidere søgt at fremme Indførselen af nye Planter, som med Fordel skulde kunne afløse de allerede benyttede, og den har her først og fremmest tænkt paa Sukkerindustrien, indtil Regeringen gjorde den opmærksom paa, at Statshjælp til Dyrkning af Sukkerroer vilde stride mod Sukkerkonventionen, saa længe England var bundet af denne. Derimod har Kommissionen kunnet bevilge en ikke ringe Sum til Fremme af Tobaksdyrkning paa Irland. Til Opdræt af lette Heste er der ydet et Tilskud af 60000 £ og til Oprettelsen af en Slags Prøvestation for Eksport-Kvæg 20000 £. For at ophjælpe Skovbruget er det under Overvejelse at benytte en af Kron-Skovene *(Forest of Dean)* til en teoretisk og praktisk Undervisningsanstalt for Forstmænd samt til Forsøgsstation. Indtil denne Plan kan sættes i Værk, er der bevilget større Beløb til Udvidelse af allerede bestaaende Anstalter. Endvidere tjener *Development Fund* bl. a. til Fremme af Landbrugets Andelsforhold. Med disse har det private Initiativ beskæftiget sig stærkt i indeværende Aarhundrede, og den Betydning, det har haft for det engelske Landbrugs Fremgang, er ikke ringe.

Alt i alt er det engelske Landbrugs nuværende Tilstand ret forhaabningsfuld, og hvis Forholdene udvikler sig som hidtil, vil, mener man, Landbefolkningen atter vokse i en ret betydelig Grad.

Boganmeldelse.

Tredje Beretning om sammenlignende Forsøg med Svin fra statsunderstøttede Avlscentre. — Forsøgslaboratoriet har nu udsendt sin 79. Beretning. Den indeholder ligesom 64., 67. og 75. Beretning en Redegørelse for Forsøg med Søskenderækker af Svin, hvis Afstamning er kendt, dels Svin af de rene Racer fra Landsvinecentrene og Yorkshirecentrene, dels Krydsninger mellem Søer af Landrace og Orner af Yorkshirerace. Forsøgenes Formaal har været at paavise den Trivelighed og den Flæskekvalitet, som knytter sig til bestemte Afstamningsforhold, og Hensigten har været at virke vejledende ved den detaillerede Ledelse af Avlen i Avlscentrene. — Hver af nævnte Beretninger indeholder i store Tabelværker en indgaaende Fremstilling af den Skæbne, som knytter sig til hvert Hold (bestaaende af 4 Søskende) fra det Øjeblik, de kommer til Forsøgsstationen, og til deres Flæsk er bedømt paa Slagteriet. Og tages de 4 Beretninger som Helhed, faar man tillige fuld Rede paa hvert Holds Afstamning. Man kan altsaa gøre sig fortrolig med hvert Holds Ophav, Levnedsløb og økonomiske Værdi. Og man kan opstille de Slægtskombinationer, som man finder Anledning til for at belyse bestemte Forhold vedrørende Udvalg af Avlsdyr.

Vil man udnytte Materialet lige til Bunden, maa man have alle nævnte 4 Beretninger ved Haanden. Men hver Beretning danner ogsaa et Hele for sig. Og i hver Beretning har Forsøgslaboratoriet bearbejdet Materialet gruppevis under forskellige Synsvinkler. Saaledes ogsaa i 79. Beretning. Som bekendt foregaar de her omhandlede Svineforsøg paa 3 Forsøgsstationer, nemlig Elsesminde paa Fyn, Rodstenseje i Jylland og Bregentved paa Sjælland. I 1. Afsnit af 79. Beretning omtales for hver af nævnte Stationer de Forsøg, som er foretagne i Tiden fra 1. Juli 1910 til 30. Juni 1911. I den Periode er der gjort Forsøg med 121 Hold af Landrace, 34 Hold af Yorkshirerace samt 7 Krydsningshold. Der bliver gjort Rede for hvert af disse Hold; og for hver af Forsøgsgaardene findes et kort Sammendrag med tilhørende Forklaring af Hovedresul-

taterne, som knytter sig til samtlige Hold indenfor hver Race. — Som en Hovedsum fremgaar det heraf som af de tidligere Beretninger, at Yorkshirerace og Landrace paa det nærmeste er hinanden jævnbyrdige i Trivelighed og Vækstenergi; gennemsnitlig bruger de nemlig omtrent det samme Antal Foderenheder til 1 kg levende Tilvækst og den samme Alder for Opnaaelse af den passende Slagterivægt. Men Yorkshiresvinene giver ca. 2 pCt. mere Eksportflæsk end Landsvinene. Den gennemsnitlige Kvalitet af Flæsket hos begge Racer er god. Men Yorkshiresvinene giver finere Eksportflæsk end Landsvinene, navnlig bedre Bug og bedre Skinker, større Kødfuldhed samt finere Skind og Knogler.

Hovedresultatet tyder saaledes paa, at det fremdeles vil være rigtigt at frembringe Brugsdyret — det Svin, som skal slagtes — ved at parre Soen af Landrace med Ornen af Yorkshirerace.

Forsøgene med Krydsningsprodukterne, som skulde give direkte Svar paa dette Spørgsmaal, tyder i samme Retning. Men som nævnt har der kun været inddraget 7 Krydsningshold i Aarets Arbejde, og det er for faa til at være afgørende.

Ja, det er Gennemsnitsresultaterne, og dem maa man handle efter, naar man skal anlægge Hovedvejen ved Avlens Ledelse. Gaar man Stoffet enkeltvis igennem, findes indenfor hver Race store Forskelligheder paa de enkelte Holds Trivelighed og Kvalitet. Disse Forhold maa der tages Hensyn til ved Avlens detaillerede Ledelse, som det er Forsøgenes Hovedhensigt at underbygge.

I Beretningens 2. Afsnit har man samlet Stof fra 67., 75. og 1. Afsnit af 79. Beretning til Belysning af den Nedartningsevne med Hensyn til Trivelighed og Kvalitet, som knytter sig til bestemte Orner og Søer af Landrace og Yorkshirerace. Stoffet er her ordnet efter Afstamningen paa fædrene eller mødrene Side. Naar der under Forsøgene har været inddraget mindst 3 Hold Børn af samme Orne, findes Resultaterne sammendragne med Ornen som Udgangspunkt. Og naar der findes mindst 2 Forsøgshold efter samme So, gøres Resultaterne heraf til Genstand for nærmere Betragtning. Det er et meget interessant Afsnit for hvem, der beskæftiger sig med Enkelthederne ved Avlens Ledelse, men det tager Tid at komme Stoffet igennem, da man stadig mærker, at der er 2 om Afgørelsen af hvert Tilfælde, Ornen og Soen. Der foreligger dog Eksempler paa særlig stærk Nedartningsevne hos den ene af Forældrene, f. Eks. Landornen Fiks, Stb. Nr. 240, og Yorkshireornen Thorslunde X, født 28. September 1909.

Paa Beretningens Side 170—171 findes en Del vejledende Bemærkninger til Forstaaelse og Benyttelse af Beretningen om Forsøgsresultaterne. Saaledes ser man, at der gennem Forsøgsaarene er foregaaet en Svingning i Maaden, hvorpaa de slagtede Kroppe bedømmes. Grundlaget herfor er en Pointskala. I de første Aar benyttedes kun en ringe Del af denne Skala, der gaar fra 0—15; Karaktererne laa nær sammen, og det var Tallene i Nærheden af Toppen, man brugte, medens man kun sjældent benyttede de lave Tal. Nu anvendes Skalaen i større Udstrækning for Flæsk af tilsvarende Kvalitet for tydeligere at markere Tilstanden. Gennemsnitskarakteren daler af den Grund, og man kan ikke umiddelbart sammenligne Tallene for Perioder, der ligger noget fjernere fra hinanden. — Endvidere gøres der opmærksom paa, at Forbrugstallene (F. E. til 1 kg Tilvækst) i de forskellige Landsdele heller ikke umiddelbart kan sammenlignes fra tidligere Aar, fordi Fodringen paa de forskellige Stationer var uensartet. Nu er man kommet ind paa en noget nær ens Fodring paa alle Stationer (Kærne og Mælk). — Endelig kan Procentmængden af Eksportflæsk fra de forskellige Forsøgsstationer heller ikke sammenlignes umiddelbart, da Tilskæringen ikke har været ens paa alle de benyttede Slagterier. Ogsaa her har man nu nærmet sig hinanden.

Der er med andre Ord Fremgang i Forsøgenes Teknik.

Alle, som har Interesse af økonomisk Svineavl, vil med Udbytte læse de nævnte 4 Forsøgsberetninger.

Hellerup, d. 1. November 1912.

Peter Aug. Mørkeberg.

Lærebok i Kemi. Til Bruk ved Landbruks-, Skogbruks-, Mejeri- og Havebruksskoler. Af *John Sebelien.* 140 Sider. (Grøndahl & Søns Forlag. Kristiania.)

Skogens Fugler og Insekter. Lærebok for Skogskolerne. Af *Haakon Lie.* 116 Sider. (Grøndahl & Søns Forlag. Kristiania.)

Skog-Avgrøftning. Af *Agnar Barth.* Prisbelønnet av det norske Skogselskap. 109 Sider. (Grøndahl & Søns Forlag. Kristiania.)

Tredje Beretning om sammenlignende Forsøg med Svin fra statsunderstøttede Avlscentre. 79. Beretning fra den kgl. Veterinær- og Landbohøjskoles Laboratorium for landøkonomiske Forsøg. 235 Sider. (Aug. Bangs Boghandel. Københ.)

Undersøgelser vedrørende Tørstofbestemmelse i Roer. Af *Aage Madsen-Mygdal* og *P. Christensen*. Særtryk af »Tidsskrift for Landbrugets Planteavl«. 80 Sider. (Københ.)

Havesager til Salg. Af *P. Pedersen*. 23. Hefte af »Husmandens Haandbog«. 24 Sider. (Slagelse.)

Stambog over Tyre af rød dansk Malkerace. VI. Af *P. A. Mørkeberg*. Udgivet af de samvirkende danske Landboforeninger. 340 Sider. (Odense.)

Tyreslægters Indflydelse paa Afkommets Ydelse. I. Lombjergetyrene. Beretning til de samvirkende Landboforeninger i Fyns Stift. Af Konsulent *A. M. Christensen*. 71 Sider. (Odense.)

Forhandlingerne i det paa Foranledning af Det kgl. danske Landhusholdningsselskab af »Danmarks geologiske Undersøgelse« nedsatte Udvalg for landøkonomiske Jordbundsundersøgelser ved *H. C. Larsen* tilligemed en Oversigt over de i Finansaaret 1911—12 af »Danmarks geologiske Undersøgelse« udførte landøkonomiske Arbejder. Udgivet af Kommissionen for »Danmarks geologiske Undersøgelse«. 56 Sider. (C. A. Reitzel. Københ.)

Silkeavl i Danmark. Af *F. Ammitzbøll*. 24. Hefte af »Husmandens Haandbog«. 28 Sider. (Slagelse.)

Mejeri-Maskinlære. Udgivet af *Johannes Kyed*. Bogen falder i 3 Hovedafsnit: Dampøkonomi, forfattet af Docent *E. Taulow* (126 Sider); Køleanlægs Indretning og Brug, af Kontorchef *J. Kyed* (53 Sider) og Elektriciteten og dens Anvendelse, af Elektro-Ingeniør *Hempel* (76 Sider). (Lunnings Boghandel. Odense.)

Horsens Andels-Svineslagteri 1887—1912. En historisk Redegørelse for Landets første Andelssvineslagteri, udgivet i Anledning af 25 Aars Jubilæet. Af Landbrugskonsulent *S. Sørensen*. 63 Sider. (Horsens.)

Stambog over Tyre af rød dansk Malkerace. XVI. Af Statskonsulent *Peter Aug. Mørkeberg*. Udgivet af De samvirkende danske Landboforeningers Forretningsudvalg. 340 Sider. (Odense.)

Høstens Udfald i 1912. Foreløbig Redegørelse. Udgivet af Statens statistiske Bureau. 25 Sider. (G. B. N. F. Københ.)